Saurashtra University
Re – Accredited Grade 'B' by NAAC
(CGPA 2.93)

Upadhyay, Navinchandra B., 2010, *જૂનાગઢ જિલ્લાની જિલ્લા પંચાયત સંચાલિત અને ખાનગી ટ્રસ્ટ સંચાલિત પ્રાથમિક શાળાઓના સંસ્થાકીય વાતાવરણનો તુલનાત્મક અભ્યાસ*, thesis PhD, Saurashtra University

http://etheses.saurashtrauniversity.edu/id/eprint/226

Copyright and moral rights for this thesis are retained by the author

A copy can be downloaded for personal non-commercial research or study, without prior permission or charge.

This thesis cannot be reproduced or quoted extensively from without first obtaining permission in writing from the Author.

The content must not be changed in any way or sold commercially in any format or medium without the formal permission of the Author

When referring to this work, full bibliographic details including the author, title, awarding institution and date of the thesis must be given.

Saurashtra University Theses Service
http://etheses.saurashtrauniversity.edu
repository@sauuni.ernet.in

© The Author

જૂનાગઢ જિલ્લાની જિલ્લા પંચાયત સંચાલિત અને ખાનગી ટ્રસ્ટ સંચાલિત પ્રાથમિક શાળાઓના સંસ્થાકીય વાતાવરણનો તુલનાત્મક અભ્યાસ

A Comparative Study of the Organizational Climate of Primary Schools Managed by district panchayat and private trust of the Junagadh district

પ્રયોજક

નવીનચંદ્ર બી. ઉપાધ્યાય
પી.ટી.સી રાજય પરીક્ષા બોર્ડ – અમદાવાદ (૧૯૭૪)
બી.એ. સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી – રાજકોટ (૧૯૭૬)
એમ. એ. સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી – રાજકોટ (૧૯૭૮)
બી. એડ્., સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી – રાજકોટ (૧૯૮૩)
એમ. એડ્., ગુજરાત વિદ્યાપીઠ – અમદાવાદ (૧૯૯૫)

માર્ગદર્શક

ડૉ. એ. ડી. બડગુજર
સચિવ
ગુજરાત એસ. એસ. સી. ઈ. બોર્ડ,
વડોદરા

ડોકટર ઓફ ફિલોસોફી (શિક્ષણ)ની ઉપાધિ માટેના નિયમો અન્વયે રજુ કરવામાં આવેલ મહાનિબંધ

રામબા ગ્રેજયુએટ ટીચર્સ કોલેજ, બીરલા રોડ,
પોરબંદર

નવેમ્બર – ૨૦૧૦

Certificate of Approval

This thesis, directed and superwised by the candidate's guide, has been accepted by the Shri. R. G. T. Collage, birla road, Porbandar in the fulfilment of the requirements for the degree of-

Doctor of Philosophy

(Education)

Title : જૂનાગઢ જિલ્લાની જિલ્લા પંચાયત સંચલિત અને ખાનગી ટ્રસ્ટ સંચાલિત પ્રાથમિક શાળાઓના સંસ્થાકીય વાતાવરણનો તુલનાત્મક અભ્યાસ

(A Comparative Study of the climate of Primary Schools Managed by District Panchayat and private Trust of the Junagadh District)

Candidate : નવીનચંદ્ર બી. ઉપાધ્યાય

Navinchandra B. Upadhyay

Date :

Dr. Arvind D. Badgujar
Secretary
Gujarat S.S.C.E Board,
Baroda

STATEMENT UNDER UNIVERSITY Ph.D.RULES
ORDI. Ph.D.7

I here by declare that

(a) the research work embodied in this thesis on **" A Comparative Study of the climate of Primary Schools Managed by District Panchayat and private Trust of the Junagadh District "** submited for Ph.D degree has not been submitted for any other degree of this or any other University on any previous occasion.

(b) to the best of my knowledge no work of this type has been reported on the above subject, since I have discovered new relation of facts, this work can be considered to be contributory to the advancement of knowledge on Psychology and Education; and

(c) all the work presented in the thesis is original and wherever references have been made to the work of others it has been clearly indicated as such and the sources of information included in the bibliography.

Counter Signed by
The Guiding Teacher
Date :

Signature of the
Research Student
Date :

અનુક્રમણિકા

પ્રકરણ નંબર	વિગત	પૃષ્ઠનંબર
◈	નામાભિધાન પૃષ્ઠ	
◈	સ્વીકૃતિ પત્ર	
◈	ઋણસ્વીકાર	
◈	સારણી સૂચિ	
◈	આલેખ સૂચિ	
૧.	**સામાન્ય પરિચય**	**૧ થી ૧૬**
૧.૧.	પ્રસ્તાવના	૩
૧.૨.	અભ્યાસના કારણો	૫
૧.૩.	સમસ્યા કથન	૫
૧.૪.	સંજ્ઞાઓની વ્યાખ્યા	૫
૧.૫.	અભ્યાસના હેતુઓ	૭
૧.૬.	અભ્યાસની ઉત્કલ્પનાઓ	૮
૧.૭.	અભ્યાસની મર્યાદાઓ	૧૨
૧.૮.	અભ્યાસમાં સમાવિષ્ટ ચલો	૧૨
૧.૯.	વ્યાપવિશ્વ અને નમૂના પધ્ધતિ	૧૩
૧.૧૦.	અભ્યાસનું ક્ષેત્ર અને સંશોધન પધ્ધતિ	૧૪
૧.૧૧.	સંશોધન ઉપકરણ	૧૪
૧.૧૧.૧.	સંસ્થાકીય વાતાવરણ સૂચક પ્રશ્નાવલી	
૧.૧૧.૨.	શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ	
૧.૧૨.	માહિતીનું એકત્રીકરણ	૧૪
૧.૧૩.	આંકડાકીય પ્રયુકિત	૧૫
૧.૧૪.	આગામી પ્રકરણોની રૂપરેખા	૧૫
૨.	**સંબંધિત માહિતી અને સંશોધનોની સમાયોચના**	**૧૭ થી ૬૬**
૨.૧.	પ્રસ્તાવના	૧૭
૨.૨.	સંબંધિત સાહિત્યનું મહત્વ	૧૭
૨.૩	સંશોધનના સૈધ્ધાંતિક સાહિત્યની સમીક્ષા	૧૮
૨.૩.૧.	સંસ્થાકીય વાતાવરણની વિભાવના	૧૮
૨.૩.૧.૧.	સંસ્થાનવાદ	૨૧
૨.૩.૧.૨.	શાસ્ત્રીયવાદ	૨૨
૨.૩.૧.૩.	નૂતન શાસ્ત્રીયવાદ	૨૩
૨.૩.૧.૪.	આધૂનિક વાદ	૨૬

૨.૪.	સંસ્થાકીય વાતાવરણના પ્રકારો	૨૮
૨.૫.	સંસ્થાકીય વાતાવરણના પરિમાણો અને તેની લાક્ષણિકતાઓ	૩૧
૨.૬.	શૈક્ષણિક ફિલસૂફીનો ખ્યાલ	૩૫
૨.૬.૧.	શૈક્ષણિક ફિલસૂફીની અગત્ય	૩૬
૨.૬.૨.	ઓ.સી.ડી.કયુ. અને શૈક્ષણિક ફિલસૂફીનો સંબંધ	૩૭
૨.૭.	સંશોધન સંબંધિત સંશોધનાત્મક સમીક્ષા	૩૮
૨.૭.૧.	વિદેશમાં થયેલા અભ્યાસો	૩૯
૨.૭.૨.	ભારતમાં થયેલા અભ્યાસો	૪૫
૨.૮.	પ્રસ્તુત સંશોધનનું સાર્થકય	૬૪
૨.૯.	નિષ્કર્ષ	૬૬
૩.	**સંશોધન દરખાસ્ત અને અમલીકરણ**	**૬૭ થી ૮૬**
૩.૧.	પ્રસ્તાવના	૬૭
૩.૨.	સંશોધન પદ્ધતિ	૬૭
૩.૩.	સંશોધન ઉપકરણનું સંચાલન	૬૮
૩.૩.૧.	સંસ્થાકીય વાતાવરણ સૂચક પ્રશ્નાવલી	૬૯
૩.૩.૨	શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ	૭૩
૩.૩.૨.૧.	શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડની યથાર્થતા	૭૫
૩.૩.૨.૨.	શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડની વિશ્વસનીયતા	૭૬
૩.૪.	નમૂના પસંદગી પ્રક્રિયા	૭૭
૩.૫.	માહિતી એકત્રીકરણ	૭૮
૩.૬.	માહિતી વિશ્લેષણ પધ્ધતિ	૭૯
૩.૭.	ઉપકરણનું મુલ્યાંકન	૮૦
૩.૭.૧.	સંસ્થાકીય વાતાવરણ સૂચર્ડ પ્રશ્નાવલી	૮૦
૩.૭.૨.	શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ	૮૪
૩.૮.	અંક્શાસ્ત્રીય પ્રયુકિતનો ઉપયોગ	૮૫
૩.૯.	નિષ્કર્ષ	૮૫
૪.	**માહિતીનું વિશ્લેષણ અને અર્થઘટન**	**૮૭ થી ૨૨૫**
૪.૧	પ્રસ્તાવના	૮૭
૪.૨	માહિતીનું પ્રારંભીક વિશ્લેષણ	૮૭
૪.૩	કાચા પ્રાપ્તાંકોનું પ્રમાણિકરણ	૯૭
૪.૩.૧	ઇપ્રસેટીવ પદ્ધતિ દ્વારા મેળવેલ પ્રમાણિત પ્રાપ્તાંકો	૯૭
૪.૪	સંસ્થાકીય વાતાવરણની ઓળખ	૧૨૫
૪.૫	સંસ્થાકીય વાતાવરણ પ્રમાણે શાળાનું વર્ગીકરણ	૧૨૬
૪.૬.૧.	ગ્રામ્ય અને શહેરી શાળાઓના વાતાવરણની તુલના	૧૫૧
૪.૬.૨.	સરકારી અને ખાનગી શાળાઓના વાતાવરણની તુલના	૧૫૩

૪.૭	સંસ્થાકીય વાતાવરણ નક્કી કરવામાં મદદરૂપ પરિબળો	૧૫૫
૪.૭.૧	મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના સંસ્કાથાકીય વાતાવરણના વિવિધ પરિમાણના પ્રાપ્તાંકોની તુલના.	૧૫૫
૪.૭.૨	સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના સંસ્કાથાકીય વાતાવરણના વિવિધ પરિમાણના પ્રાપ્તાંકોની તુલના.	૧૬૫
૪.૭.૩	પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના સંસ્થાકીય વાતાવરણના વિવિધ પરિમાણના પ્રાપ્તાંકોની તુલના	૧૭૪
૪.૮	શૈક્ષણિક ફિલસૂફી	૧૮૩
૪.૮.૧	શૈક્ષણિક ફિલસૂફીની માહિતીનું વિશ્લેષણ.	૧૮૩
૪.૮.૨	કાચા પ્રાપ્તાંકોનું પ્રમાણીકરણ	૧૮૪
૪.૮.૩	ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારની શાળાઓની શૈક્ષણિક ફીલસૂફીની તુલના	૧૯૫
૪.૮.૪	સરકારી અને ખાનગી શાળાઓની શૈક્ષણિક ફિલસૂફીની તુલના.	૨૦૨
૪.૮.૫	વિવિધ સંસ્થાકીય વાતાવરણ ધરાવતી શાળાઓ અને શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વચ્ચે સંબંધો.	૨૦૮
૪.૯	વિવિધ પ્રકારના વાતાવરણ ઉપર શૈક્ષણિક ફિલસૂફીની દરેક વાદ મુજબ અસર	૨૨૪
૪.૧૦.	નિષ્કર્ષ	૨૨૪
૫.	**અવલોકન, તારણો અને સૂચનો**	**૨૨૬ થી ૨૪૩**
૫.૧.	પ્રસ્તાવના	૨૨૬
૫.૨.	અવલોકનો	૨૨૬
૫.૩.	મુખ્ય તારણો	૨૨૮
૫.૪.	શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો	૨૩૨
૫.૫.	શિક્ષકોની વર્તણૂંકમાં સુધારણા	૨૩૪
૫.૫.૧.	ઉદાસીનતા	૨૩૪
૫.૫.૨.	મનોશારીરિક અવરોધ	૨૩૪
૫.૫.૩.	નૈતિકતા	૨૩૫
૫.૫.૪.	આત્મીયતા	૨૩૬
૫.૬.	આચાર્યોની વર્તણૂંકમાં સુધારણા	૨૩૬
૫.૬.૧.	અળગાપણું	૨૩૭
૫.૬.૨.	ઉત્પાદનને અગ્રતા	૨૩૭
૫.૬.૩.	નિયંત્રણો	૨૩૮
૫.૬.૪.	ભાવના	૨૩૮
૫.૭.	શૈક્ષણિક ફિલસૂફીમાં સુધારણા	૨૩૯
૫.૭.૧.	આચાર્યોને સૂચનો	૨૩૯
૫.૭.૨.	શિક્ષકોને સૂચનો	૨૪૦
૫.૮	ભાવિ સંશોધનો માટેની ભલામણો	૨૪૨

સારણી સૂચિ

સારણીક્રમાંક	વિગત	પૃષ્ઠનંબર
૨.૧.	સંસ્થાકીય વાતાવરણના છ પ્રકારનું નિરૂપણ	૩૪
૩.૧.	શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડની કલમોની લાક્ષીણકતા	૭૪
૩.૨.	શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડની કલમોના સરળતા મૂલ્યો અને તારવણી મૂલ્યો	૭૫
૩.૩	પ્રસ્તુત અભ્યાસના નમૂનાની લાક્ષણિકતાઓ	૭૭
૪.૧.	વિવિધ શાળાઓના દરેક પરિમાણના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો, સંયુકત સરાસરી અને પ્રમાણ વિચલન	૮૮
૪.૨.	વિવિધ શાળાઓના દરેક પરિમાણના નોર્મેટીવલી પ્રમાણિત પ્રાપ્તાંક	૯૮
૪.૩.	વિવિધ શાળાઓના દરેક પરિમાણના ઈસ્પેટિવલી પ્રમાણિત પ્રાપ્તાંક	૧૦૭
૪.૪	વિવિધ શાળાઓના દરેક પરિમાણના બેવડા પ્રમાણિત પૂરા અંકમાં પ્રાપ્તાંકો	૧૧૬
૪.૫.	હાલ્પીનના મુકત બંધિયાર સહિત છ વાતાવરણની મુળ વિગત	૧૨૫
૪.૬.	સંસ્થાકિય વાતાવરણના છ પ્રકાર મુજબ દરેક શાળાના એક સમાન પ્રાપ્તાંક	૧૨૭
	૪.૭.૧ નમુનાની શાળામાંથી મુકત વાતાવરણવાળી શાળાઓ	૧૩૮
	૪.૭.૨ નમુનાની શાળામાંથી સ્વાયત વાતાવરણવાળી શાળાઓ	૧૪૧
	૪.૭.૩ નમુનાની શાળામાંથી નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓ	૧૪૩
	૪.૭.૪ નમુનાની શાળામાંથી પરિચિત વાતાવરણવાળી શાળાઓ	૧૪૫
	૪.૭.૫ નમુનાની શાળામાંથી વાલીપણાનું વાતાવરણવાળી શાળાઓ	૧૪૮
	૪.૭.૬ નમુનાની શાળામાંથી બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓ	૧૪૯
૪.૮	વાતાવરણ મુજબ શાળાઓનું વર્ગીકરણ	૧૫૧
૪.૯	ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારની શાળાઓનું વાતાવરણના પ્રકાર મુજબ વર્ગીકરણ	૧૫૩
૪.૧૦	સરાકારી અને ખાનગી શાળાઓનું વાતાવરણના પ્રકાર મુજબ વર્ગીકરણ	૧૫૪
૪.૧૧	મુકત અને બંધીયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના ઉદાસીનતાના પરિમાણના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય	૧૫૭
૪.૧૨	મુકત અને બંધીયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના મનોશારીરિક અવરોધ પરિમાણના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય	૧૫૮
૪.૧૩	મુકત અને બંધીયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના નૈતિકતાના પરિમાણના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય	૧૫૯
૪.૧૪	મુકત અને બંધીયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના આત્મીયતા પરિમાણના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય	૧૬૦
૪.૧૫	મુકત અને બંધીયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના અળગાપણાના પરિમાણના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય	૧૬૧
૪.૧૬	મુકત અને બંધીયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના ઉત્પાદનને અગ્રતા પરિમાણના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય	૧૬૨

૪.૧૭ મુકત અને બંધીયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના નિયંત્રણના
પરિમાણના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૧૬૩
૪.૧૮ મુકત અને બંધીયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના ભાવનાના
પરિમાણના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૧૬૪
૪.૧૯ સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના ઉદાસીનતાના
પરિમાણના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૧૬૬
૪.૨૦ સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના મનોશારીરિક અવરોધ
પરિમાણના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૧૬૭
૪.૨૧ સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના નૈતિકતાના
પરિમાણના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૧૬૮
૪.૨૨ સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના આત્મીયતા
પરિમાણના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૧૬૯
૪.૨૩ સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના અળગાપણાના
પરિમાણના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૧૭૦
૪.૨૪ સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના ઉત્પાદનને અગ્રતા
પરિમાણના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૧૭૧
૪.૨૫ સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના નિયંત્રણના
પરિમાણના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૧૭૨
૪.૨૬ સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના ભાવનાના
પરિમાણના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૧૭૩
૪.૨૭ પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના ઉદાસીનતાના
પરિમાણના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૧૭૫
૪.૨૮ પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના મનોશારીરિક અવરોધ
પરિમાણના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૧૭૬
૪.૨૯ પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના નૈતિકતાના
પરિમાણના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૧૭૭
૪.૩૦ પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના આત્મીયતા
પરિમાણના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૧૭૮
૪.૩૧ પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના અળગાપણાના
પરિમાણના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૧૭૯
૪.૩૨ પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના ઉત્પાદનને અગ્રતા
પરિમાણના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૧૮૦
૪.૩૩ પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના નિયંત્રણના
પરિમાણના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૧૮૧
૪.૩૪ પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના ભાવનાના
પરિમાણના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૧૮૨
૪.૩૫ વિવિધ શાળા પ્રકાર અને વિસ્તાર મુજબ શૈક્ષણિક ફિલસૂફી અને
શાળાનું વાતાવરણ ૧૮૫

૪.૩૬ વિસ્તાર તથા શૈક્ષણિક ફિલસૂફીના જુદા જુદા વાદ મુજબ શાળાઓની સંખ્યા તથા ટકાવારી ૧૯૫
૪.૩૭ ગ્રામ્ય અને શહેરી વાતાવરણવાળી શાળાઓનાં શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ પરના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૧૯૭
૪.૩૮ ગ્રામ્ય અને શહેરી વાતાવરણવાળી શાળાઓનાં શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (આદર્શવાદ)માપદંડ પરના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૧૯૮
૪.૩૯ ગ્રામ્ય અને શહેરી વાતાવરણવાળી શાળાઓનાં શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વાસ્તવવાદ)માપદંડ પરના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૧૯૯
૪.૪૦ ગ્રામ્ય અને શહેરી વાતાવરણવાળી શાળાઓનાં શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વ્યવહારવાદ)માપદંડ પરના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૨૦૦
૪.૪૧ ગ્રામ્ય અને શહેરી વાતાવરણવાળી શાળાઓનાં શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (પ્રકૃતિવાદ)માપદંડ પરના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૨૦૧
૪.૪૨ સંચાલન તથા શૈક્ષણિક ફિલસૂફીના જુદા જુદા વાદ મુજબ શાળાઓની સંખ્યા તથા ટકાવારી ૨૦૨
૪.૪૩ સરકારી અને ખાનગી પ્રાથમિક શાળાઓનાં શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ પરના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૨૦૩
૪.૪૪ સરકારી અને ખાનગી પ્રાથમિક શાળાઓનાં શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (આદર્શવાદ)માપદંડ પરના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૨૦૪
૪.૪૫ સરકારી અને ખાનગી પ્રાથમિક શાળાઓનાં શિક્ષકોનીં શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વાસ્તવવાદ)માપદંડ પરના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૨૦૫
૪.૪૬ સરકારી અને ખાનગી પ્રાથમિક શાળાઓનાં શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વ્યવહારવાદ)માપદંડ પરના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૨૦૬
૪.૪૭ સરકારી અને ખાનગી પ્રાથમિક શાળાઓનાં શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (પ્રકૃતિવાદ)માપદંડ પરના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૨૦૭
૪.૪૮ મુકત અને બંધીયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ પરના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૨૦૯
૪.૪૯ મુકત અને બંધીયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓનાં શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (આદર્શવાદ)માપદંડ પરના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૨૧૦
૪.૫૦ મુકત અને બંધીયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓનાં શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વાસ્તવવાદ)માપદંડ પરના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૨૧૧
૪.૫૧ મુકત અને બંધીયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓનાં શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વ્યવહારવાદ)માપદંડ પરના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૨૧૧
૪.૫૨ મુકત અને બંધીયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓનાં શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (પ્રકૃતિવાદ)માપદંડ પરના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૨૧૩
૪.૫૩ સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ પરના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૨૧૪
૪.૫૪ સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓનાં શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (આદર્શવાદ)માપદંડ પરના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૨૧૫

૪.૫૫ સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓનાં શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વાસ્તવવાદ)માપદંડ પરના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૨૧૬
૪.૫૬ સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓનાં શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વ્યવહારવાદ)માપદંડ પરના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૨૧૭
૪.૫૭ સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓનાં શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (પ્રકૃતિવાદ)માપદંડ પરના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૨૧૮
૪.૫૮ પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ પરના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૨૧૯
૪.૫૯ પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓનાં શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (આદર્શવાદ)માપદંડ પરના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૨૨૦
૪.૬૦ પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓનાં શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વાસ્તવવાદ)માપદંડ પરના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૨૨૧
૪.૬૧ પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓનાં શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વ્યવહારવાદ)માપદંડ પરના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૨૨૨
૪.૬૨ પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓનાં શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (પ્રકૃતિવાદ)માપદંડ પરના સરાસરી પ્રમાણ વિચલન અને ટી મૂલ્ય ૨૨૩
૪.૬૩ શાળાના તમામ વાતાવરણ અને શૈક્ષણિક ફિલસૂફીના તમામ વાદની શાળા સંખ્યા અને ટકાવારી ૨૨૪

પરિશિષ્ટ

પરિશિષ્ટ ક્રમાંક	વિગત
૧	તાલુકાના નામ તથા સંચાલન મુજબ કુલ શાળાઓ
૨.	રેન્ડમ નંબર ટેબલ
૩.	સંશોધન ઉપકરણ - સંસ્થાકીય વાતાવરણ સૂચક પ્રશ્નાવલી અને શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ
૪.	નમૂનામાં પસંદિત શાળાઓની તાલુકાવાર યાદી

ઋણ સ્વીકાર

પ્રસ્તુત માહશોધનિબંધ રજુ કરતાં સંશોધક આનંદ અનુભવે છે સંશોધનકાર્યના જુદા જુદા તબક્કાએ અને સંશોધનને સાકાર સ્વરૂપ આપવામાં અનેક હાથ, પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષપણે મદદરૂપ થયા છે, અને 'સંશોધન સહાય વગર સંભવી ન શકે' આ વિધાનને સત્ય ઠેરવ્યું છે. આ સૌ પ્રત્યે કૃતજ્ઞતાની અભિવ્યકિત કરતાં સંશોધક ધન્યતા અનુભવે છે.

આ સંશોધન એ અધ્યાપકગણ, વિષય નિષ્ણાંતો, અનુવાદક, અભ્યાસક અને શિક્ષણ સંસ્થાઓના સહીયારા પુરૂષાર્થનું પરિણામ છે.

આ સંશોધન તૈયાર કરવામાં મારી દૃષ્ટિ અને સૂઝ કેળવી, મારા રસ, રૂચિ અને ઉત્સાહને જાળવી દરેક સમયે, સર્જનાત્મક તથા હકારાત્મક વિચારો પુરા પાડી, પુરતું પ્રોત્સાહન અને શરૂઆતથી અંત સુધી માર્ગદર્શન આપનાર મારા માર્ગદર્શક ડૉ. એ.ડી. બડગુજર સાહેબ, સચિવશ્રી, ગુજરાત એસ.એસ.સી.ઇ. બોર્ડ, બરોડાનો અત્રે ખૂબ ખૂબ આભાર માનું છું.

માહિતી એકત્રીકરણ સરળ બનાવવામાં સહાય કરનાર જૂનાગઢ જિલ્લાના તમામ કેળવણી નિરીક્ષકશ્રીઓ, બી.આર.સી., સી.આર.સી કો-ઓર્ડીનેટરશ્રીઓ, આચાર્યશ્રીઓ અને શિક્ષકગણનો હૃદયથી ઋણી રહીશ અને અહીં તેમનો આભાર માનું છું.

અભ્યાસકાર્ય દરમ્યાન સતત પ્રોત્સાહન આપી હિંમત આપનાર મારા મિત્ર ભરતભાઇ સોલંકી, આર.જી.ટી.કોલેજના પ્રિન્સીપાલ ડૉ. ભરડા સાહેબ, મારા ડાયેટ પરિવારના સૌ અધ્યાપક મિત્રો, સંશોધન પૂર્ણ કરવાની માગણી સાથે લાગણી આપનાર મારા પરિવારના સભ્યો કમ્પ્યુટરમાં મદદ કરનાર ચી. દર્પણ, ચી. બિન્દુ, શ્રી ગુંદાણીયાભાઇ તથા સ્વચ્છ સમયસર ટાઇપીંગ કરી આપનાર શ્રી અનિલભાઇ મહેતા સહીત સૌને કેમ ભૂલી શકાય ? જી.સી.ઇ. આર.ટી, ગાંધીનગરના નિયામકશ્રી, મારા ડાયેટના સર્વે પ્રાચાર્યશ્રીઓ, જિલ્લા પ્રાથમિક શિક્ષણાધિકારીઓ સહીત પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષપણે મદદરૂપ બનેલા સર્વેનો આભાર માનું છું.

– સંશોધક

પ્રકરણ – ૧

સામાન્ય પરિચય

૧.૧.	પ્રસ્તાવના	૩
૧.૨.	અભ્યાસના કારણો	૫
૧.૩.	સમસ્યા કથન	૫
૧.૪.	સંજ્ઞાઓની વ્યાખ્યા	૫
૧.૫.	અભ્યાસના હેતુઓ	૭
૧.૬.	અભ્યાસની ઉત્કલ્પનાઓ	૮
૧.૭.	અભ્યાસની મર્યાદાઓ	૧૨
૧.૮.	અભ્યાસમાં સમાવિષ્ટ ચલો	૧૨
૧.૯.	વ્યાપવિશ્વ અને નમૂના પદ્ધતિ	૧૩
૧.૧૦.	અભ્યાસનું ક્ષેત્ર અને સંશોધન પદ્ધતિ	૧૪
૧.૧૧.	સંશોધન ઉપકરણ	૧૪
૧.૧૧.૧.	સંસ્થાકીય વાતાવરણ સૂચક પ્રશ્નાવલી	
૧.૧૧.૨.	શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ	
૧.૧૨.	માહિતીનું એકત્રીકરણ	૧૪
૧.૧૩.	આંકડાકીય પ્રયુક્તિ	૧૫
૧.૧૪.	આગામી પ્રકરણોની રૂપરેખા	૧૫

પ્રકરણ – ૧

સામાન્ય પરિચય

પ્રસ્તાવના

માનવી સામાજિક પ્રાણી છે. સમાજ માનવથી બને છે. અને માનવે રચેલી વિવિધ સંસ્થાઓથી બને છે. માનવ જયાં રહેતો હોય ત્યાંનું આસપાસનું વાતાવરણ તેનું સામાજિક પર્યાવરણ બને છે. આ પર્યાવરણમાં વિવિધ સંસ્થાઓનો પણ સમાવેશ થાય છે. કારણકે જીવનની વિવિધ જરૂરિયાતો સંતોષવા આવી સંસ્થાઓ અસ્તિત્વમાં આવે છે. આવી કોઈપણ સંસ્થામાં પ્રવેશતાં જ કોઈપણ સામાન્ય માનવી એક ચોક્કસ લાગણી અનુભવે છે. એ 'લાગણી' અથવા 'છાપ' એ સંસ્થાના વાતાવરણની ઓળખ હોય છે. સંસ્થાની સ્વચ્છતા, આવકાર, કર્મચારી, સ્ટાફનો આવનાર સાથેનો વ્યવહાર, કાર્ય કરવાની પ્રણાલી, સ્ટાફનો એકબીજા સાથેનો વ્યવહાર આ બધું તે સંસ્થાના નેતૃત્વનો પણ ખ્યાલ આપે છે.

સમાજની સૌથી અગત્યની સંસ્થા કે જે નાના નાના સમાજમાં પણ જોવા મળે એ 'શાળા' છે. શાળાનું વાતાવરણ એક શકિતશાળી પરિબળ છે જે વિદ્યાર્થીના સર્વાંગી વિકાસમાં મહત્વનો ભાગ ભજવે છે. શાળામાં વિભિન્ન વ્યકિતગત લાક્ષણિકતાઓ મૂલ્યો અને અભિગમો ધરાવતા શિક્ષકો અને વિદ્યાર્થીઓ આવે છે. વિદ્યાર્થીઓની શકિતઓ, વલણો જાણીને તેના વ્યકિતત્વના સર્વાંગી છતાં એકરૂપ વિકાસ માટે સાથે મળીને કામ કરવાનું હોય છે. તેથી શિક્ષકો વચ્ચે અને શિક્ષકો તથા આચાર્ય વચ્ચેના પારસ્પરિક સંબંધોની અસર શાળાના વાતાવરણ પર હોય એ સ્વાભાવિક છે. આમ, શાળાને આંતર વ્યકિતગત સંબંધોની એક સંરચના તરીકે જોઈ શકાય છે. અને આવા સંબંધોને કારણે જ એક ચોક્કસ પ્રકારનું વાતાવરણ સર્જાય છે.

શાળામાં થતી શીખવાની અને શીખવવાની પ્રવૃત્તિને આ વાતાવરણ નોંધપાત્ર અસરો કરે છે, અને મહત્વની બાબત એ છે કે આ અસર કે વાતાવરણ દરેક સંસ્થાનું અલગ હોય છે. હાલ્પિન (૧૯૬૩) કહે છે એ મુજબ જે કોઈ થોડી શાળાની મુલાકાત લે છે તેને સત્વરે જણાય છે કે લાગણીની દૃષ્ટિએ દરેક શાળા એકબીજાથી અલગ હોય છે. કયાંક શિક્ષકો અને આચાર્ય ઉત્સાહી જણાય છે. એકબીજા સાથે કામ કરવામાં આનંદ અનુભવતા હોય છે. જેનો સીધો લાભ વિદ્યાર્થીને મળે છે. જેથી જ્ઞાન મેળવવાની પ્રક્રિયા સુંદર-સુઃખદ અનુભવ બને છે. અન્ય કોઈ શાળામાં શિક્ષકોનો અસંતોષ નજર સમક્ષ આવે છે. આચાર્યની અસમર્થતા અને

દિશાવિહિનતા તેઓનું અન્યો પ્રતિનું વલણ તેઓના દમામ અને સહાયકતા વચ્ચે ઝોલા ખાતું હોય છે. અહીં માત્ર હતાશા જ જોવા મળે છે. જયારે ત્રીજી શાળામાં માત્ર પોકળ વિધિઓને સ્થાન અપાયેલ હોય છે અને ત્યાં કાર્ય આસાનીથી કે સુગમતાથી થતું જોવા મળતું નથી (એન્ડ્રુ ડબલ્યુ હાલ્પિન, ૧૯૬૯, પૃ. ૩૩૧)

ભારતના બંધારણ પ્રમાણે ૬ થી ૧૪ વર્ષની વયના તમામ બાળકો માટે મફત અને ફરજિયાત શિક્ષણની જોગવાઇ છે. આ માટે ૧૯૬૪-૬૬માં આવેલ કોઠારી કમિશનથી ૧૯૮૬માં આવેલ રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ સુધી દરેકમાં ભલામણો કરવામાં આવેલ છે. અભ્યાસક્રમ, માળખાકીય સુવિધાઓ, મધ્યાહન ભોજન જેવી સહાયક યોજનાઓ, શિક્ષકોની નિમણુંક, નિયમો શિક્ષક તાલીમ વગેરે બાબતોમાં સુધારા સૂચવેલ છે. હવે ૨૦૧૦ના વર્ષથી ગુજરાત સરકાર દ્વારા ધોરણ-૮નો સમાવેશ પ્રાથમિક શિક્ષણમાં કરવામાં આવેલ છે. અત્યાર સુધીની પેટર્ન મુજબ ધોરણ ૧ થી ૭ પ્રાથમિક શિક્ષણ, ધોરણ ૮ થી ૧૦ માધ્યમિક, ધોરણ ૧૧-૧૨, ઉચ્ચતર માધ્યમિક અને ત્યારબાદ કોલેજ શિક્ષણ એવી પેટર્નમાં બદલાવ લાવીને ધો. ૧ થી પ્રાથમિક શિક્ષણ, ધોરણ ૬ થી ૮ ઉચ્ચતર પ્રાથમિક શિક્ષણ, ધોરણ ૯-૧૦ માધ્યમિક અને ધોરણ ૧૧, ૧૨ ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ અને ત્યારબાદ કોલેજ શિક્ષણ એવા રાષ્ટ્રીય પ્રવાહમાં ગુજરાત સામેલ થયું છે. ત્યારે સાથે સાથે ગુણવત્તાયુકત શિક્ષણની જરૂરિયાતનો નૂતન ઉન્મેષ ઉમેરાયેલ છે.

શિક્ષણના સાર્વત્રિકરણ સાથે પ્રાથમિક શિક્ષણની અનેક સમસ્યાઓ પણ ઉદ્ભવી છે ૧૦૦ ટકા નામાંકન શાળા પ્રવેશોત્વના કાર્યક્રમથી થઇ રહ્યુ છે. પરંતુ ૧૦૦ ટકા સ્થાયીકરણની સમસ્યા યથાવત છે. ડીસ્ટ્રીકટ પ્રાયમરી એજ્યુકેશન પ્રોગામ (ડી.પી.ઇ.પી) અને હવે સર્વ શિક્ષા અભિયાન મિશન (એસ.એસ.એ.એમ.) જેવા ૧૦ વર્ષના ચોક્કસ ધ્યેય સાથેના કાર્યક્રમો અમલમાં છે. શાળાની માળખાકીય સુવિધાઓમાં વધારો થયો છે. છેલ્લા દસકામાં ટેકનોલોજીમાં આવેલ જબ્બર ક્રાંતિએ શિક્ષણમાં પણ આમૂલ પરિવર્તન લાવવાનું શરૂ કર્યુ છે. અને આ બધાના કારણે શાળાના વ્યકિતત્વમાં પણ ફેરફારો નોંધાયા છે. આદીસેશીયાહ (૧૯૬૫)ના શબ્દોમાં ‘‘ શિક્ષણ એ સમાજને બદલવા માટેનું શકિતશાળી શસ્ત્ર છે. દેશનો વિકાસ શાળાની સંખ્યા અને ગુણવત્તાના આધારે માપી શકાય છે.’’ હાલમાં આ વિધાનથી ઉલટ પરિસ્થિતિ જોવા મળે છે જાણે કે સમાજ શિક્ષણને બદલી રહેલ છે. સમાજની જરૂરિયાત મુજબ વસતિ વિસ્ફોટને ધ્યાને લઇને શિક્ષણમાં પરિવર્તન લાવવામાં આવી રહ્યા છે. ખાનગી શાળાઓ સમાજની જરૂરિયાત માંગ છે. શિક્ષણની ભૂખ ઉઘડી છે દરેકને શિક્ષણ આપવામાં

સરકારી તંત્ર સાથે ખાનગી ટ્રસ્ટો પણ જોડાયા છે. અને પહેલા શહેરી વિસ્તારમાં અને હવે ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં પણ ખાનગી શાળાઓનું પ્રમાણ ઘણું જોવા મળે છે. સ્વાભાવિક છે કે આ શાળાઓનું મેનેજમેન્ટ ધંધાદારી હેતુ સાથે શિક્ષણના વ્યવસાયમાં આવેલ હોય. આવી ખાનગી શાળાઓનું વલણ એકદમ ધંધાદારી હોય જ અને સાથે સાથે મેનેજમેન્ટની ચોક્કસ નીતિના કારણે સંચાલન વ્યવસ્થિત હોય. આથી આ શાળાઓનું વાતાવરણ અલગ જ જોવા મળે.

શિક્ષણના સાર્વત્રિકરણનું ધ્યેય થોડીવાર માની લઈએ કે સિધ્ધ થયું છે, પણ એના કારણે સરકારી શાળાઓમાં ભય અને સ્પર્ધાનું તત્વ આવેલ છે. કયાંક અસ્તિત્વના પ્રશ્નો પણ ઉભા થયા છે. મર્યાદિત સાધનો-સરકારી તંત્રની મર્યાદાઓ વચ્ચે ગુણવત્તાયુકત શિક્ષણની માંગને તથા ખાનગી શાળાના પડકારને પહોંચી વળવું સરકારી શાળાઓ માટે 'સંઘર્ષ' નિર્માણ કરે છે. આની સીધી અસર તેના વાતાવરણ પર પડે છે.

દરેક વ્યકિતને તેના વ્યકિતત્વની લાક્ષણિકતાઓના, આધારે ઓળખી શકાય એમ માની લઈએ તો તે જ બાબત શાળા જેવી શૈક્ષણિક સંસ્થાઓને લાગુ પાડી શકાય જ, કારણ કે તેમાં સમાજનું પ્રતિબિંબ ઝીલાતું હોય છે. શાળા એ પ્રગતિશીલ સમાજનું જીવંત સંગઠન છે. શિક્ષણ એ જીવનભર ચાલતી પ્રક્રિયા છે. શાળા તેમાં યોગ્ય દિશાસૂચન કરે છે, પાયાથી દિશા નિર્ધારિત કરી આપે છે. આ બાબત ખાનગી ટ્રસ્ટ સંચાલિત અને જિલ્લા પંચાયત સંચાલિત તમામ શાળાઓને લાગુ પડે છે. જેથી બંનેના વાતાવરણનો અભ્યાસ કરવો જરૂરી છે. બંનેના વ્યકિતત્વ અને વાતાવરણમાં રહેલી ભિન્નતા કે સામ્યપણાની તુલના કરવાથી શિક્ષણમાં આવી રહેલા સાતત્યપૂર્ણ ફેરફારો પડકારોને પહોંચીને ગુણાત્મક સુધારણા તરફ આગળ વધી શકાય.

૧.૨.અભ્યાસ માટેના યોગ્ય કારણો :-

સંસ્થાકીય વાતાવરણ (શાળાનું) તપાસવાની નાના પાયે શરૂઆત આ સદીના પચાસમા દાયકા આસપાસ થઈ હતી, પરંતુ શૈક્ષણિક સંશોધનકારોના ધ્યાનમાં આ બાબત ત્યારે જ આવી જયારે 'હેલ્પીન' અને 'ક્રોફ્ટ' દ્વારા ૧૯૬૩માં તેઓનું સંશોધન રજુ થયું તેઓના સંશોધનના પાયા પર ઘણા બધા સંશોધન રજુ થયા ભારતમાં શર્મા (૧૯૭૩)એ સંસ્થાકીય વાતાવરણ પર અમેરીકા અને ભારતમાં થયેલા ૧૨૦ જેટલા સંશોધનોની યાદી બનાવી. આ સંશોધનો પૂર્વ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાઓ વિશેના હતાં ૧૯૭૩ થી આજ

સુધીમાં ૮૦ જેટલા ડોકટરેટ કક્ષાના અભ્યાસ આજ વિષય પર પૂર્ણ કરવામાં આવેલ છે. મુખ્યત્વે એમ.એસ. યુનિ બરોડા, એસ.પી.યુનિ વલ્લભવિદ્યાનગરમાં થયલા છે. આ અભ્યાસ કાર્યનું મુખ્ય કેન્દ્રબિંદુ સંસ્થાકીય વાતાવરણની ઓળખ અને તેની ગુણાત્મક સુધારણા કેમ કરી શકાય એ બાબત પર હતું. શૈક્ષણિક સંસ્થાઓના વાતાવરણની વાત છે, ત્યાં સુધી ઘણાં અભ્યાસો માધ્યમિક, ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક અને કોલેજ લેવલ માટેની સંસ્થાઓના થયા છે. હજુ પણ પૂર્વ પ્રાથમિક અને પ્રાથમિક સ્તરે આ વિષય પરત્વે પુરતું ધ્યાન અપાયેલ નથી. આ બાબતમાંથી સંશોધકે આ વિષયની પ્રેરણા લીધેલ છે.

આ સિવાય પણ બીજા ઘણા કારણો આ અભ્યાસકાર્ય પાછળ રહેલા છે. આઝાદી પહેલાના સમયમાં સંસ્થાની વહીવટી બાબતોમાં ઘણો બધો તનાવ રહેલો હતો. સંસ્થા તેમાંથી બાકાત હતી. મુખ્યત્વે નિયમો-સુક્ષ્મ નિયમોન-આધીન સમગ્ર પ્રણાલી હતી. પરંતુ આઝાદ અને લોકશાહી ભારતમાં શાળાનો વહીવટ પોતાની રીતે અને યોગ્ય વાતાવરણમાં પુરતી સ્વતંત્રતા આપીને કેમ સુધારી શકાય એ બાબત પર મુખ્ય ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવેલ.

સંસ્થાકીય અભ્યાસ એ હેતુ આધારિત વર્તણૂંક અભ્યાસ છે. જે વિવિધ રીતો અને પધ્ધતિઓના નમૂનાથી પ્રભાવિત છે. એક શૈક્ષણિક સંસ્થાના અસ્તિત્વ માટેનું યોગ્ય કારણ વિદ્યાર્થીઓને શિક્ષણ આપવાની તેની ક્ષમતા છે. પરંતુ સંસ્થા જો વધુ સારું શિક્ષણ આપે તો તેનું અસ્તિત્વ એટલા પ્રમાણમાં વધુ ટકાઉ બને સંસ્થામાં વ્યકિતગત અને સામૂહિક શકિત એકત્ર થાય છે. તેને પ્રોત્સાહિત કરી શકાય તે માટે યોગ્ય વાતાવરણનું નિર્માણ જરૂરી છે. અને એ આવા અભ્યાસ દ્વારા જાણી શકાય છે.

વાતાવરણની એવી વ્યાખ્યા કરવામાં આવી છે કે તે ભાગ લેનાર વ્યક્તિઓ પર અસર કરનાર પરિસ્થિતિ વિષયક નિર્ણાયક પરિબળોની એક જટિલ પધ્ધતિ છે. બ્લૂમ (૧૯૬૮)ના મતે વાતાવરણ એ વ્યકિત પર કાર્ય કરનાર તેને આકાર આપનાર અને મજબૂત કરનાર પરિબળ છે. (બ્લૂમ ૧૯૬૮ પૃ-૧૮૭).

પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકના વિચાર, વાણી, વર્તન, શિક્ષણ પધ્ધતિ વગેરેની વિદ્યાર્થી પર ઊંડી અસર થતી હોય છે. વિદ્યાર્થીની શિક્ષણયાત્રામાં પ્રાથમિક શિક્ષણ મહત્વનું અંગ છે. આથી શાળાના સંસ્થાકીય વાતાવરણની અસર વિદ્યાર્થીઓની તથા શિક્ષકોની પણ વ્યાવસાયિક પ્રગતિને અસર કરે છે. શિક્ષકોનો સંતોષ, આચાર્યનો પ્રભાવ શાળાના પ્રભાવને પણ અસર કરે છે.

શાળામાં આચાર્ય નેતાનું સ્થાન ધરાવે છે. તેણે પોતાના વિદ્યાર્થીનો અને

કર્મચારીઓનો વ્યવસાયીક વિકાસ થાય તે જોવું જોઇએ, આચાર્યનું પદ એવું ચાવીરૂપ છે, જે શાળામાં વાતાવરણ, પ્રગતિ, સહકાર અને પ્રયાસોની દિશાને અસર કરી શકે. શાળાના સંસ્થાકીય વાતાવરણની 'વ્યકિતત્વ' તરીકે વ્યાખ્યા કરવામાં આવી છે. અહીં એવી પૂર્વધારણા લેવામાં આવી છે કે એવું કંઇક અસ્તિત્વ ધરાવે છે. જેને 'સંસ્થાકીય વાતાવરણ'નું નામ આપી શકાય. વધુમાં એવી પૂર્વધારણા લીધેલ કે આ 'વાતાવરણ' 'સર્જીશકાય' અને 'જાળવી શકાય' આથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે આચાર્ય અને શિક્ષકો વચ્ચેના સંબંધોનું સ્વરૂપ શાળા દ્વારા અપાતા શિક્ષણની ગુણવત્તાને અસર કરશે. આ પ્રકારનો અભ્યાસ વાતાવરણ વિષયક વિકલ્પનો સ્પષ્ટ પુરાવો આપી શકે અને આ અભ્યાસનો ઉપયોગ વહીવટકર્તાઓને શૈક્ષણિક સંસ્થામાં કેવા પ્રકારનું વાતાવરણ સ્થાપવું જોઇએ તે નક્કી કરવામાં મદદરૂપ નીવડી શકે એમ માનવામાં આવે છે કે શૈક્ષણિક પધ્ધતિઓમાં અસરકારક શિક્ષણ આપવા - મેળવવા માટે વાતાવરણોનું વિશ્લેષણ મુખ્ય રીતે આવશ્યક છે. આ માન્યતાને શર્મા (૧૯૬૮)ના કાર્યથી સમર્થન મળે છે. તેણે કરેલી નોંધ મુજબ 'મુકત' વાતાવરણ એક શાળાના શૈક્ષણિક સિધ્ધઆંકને ઊંચે ઉઠાવે છે. જયારે 'બંધ' વાતાવરણ વિદ્યાર્થીઓની સિધ્ધિને વિપરીત અસર કરે છે.

આ તમામ બાબતો ખાનગી શાળાઓને પણ લાગુ પાડી શકે છે. તેમાં વહીવટી ખામીઓ, જડતા અને એકાધિકારપણાની ત્રુટીઓને નિવારવા આ અભ્યાસ મદદરૂપ બની શકે.

૧.૩. સંશોધન સમસ્યાનુ શીર્ષક :-

પ્રસ્તુત અભ્યાસનું શીર્ષક સંશોધકે આ પ્રમાણે નિયત કરેલ છે.

જૂનાગઢ જિલ્લાની જિલ્લા પંચાયત સંચાલિત અને ખાનગી ટ્રસ્ટ સંચાલિત પ્રાથમિક શાળાઓના સંસ્થાકીય વાતાવરણનો તુલનાત્મક અભ્યાસ

૧.૪. સંજ્ઞાઓની વ્યાખ્યા :-

સંજ્ઞાઓ (પદ)ની વ્યાખ્યા નીચે મુજબ છે.

૧.૪.૧. જૂનાગઢ જિલ્લો :-

ગુજરાત રાજયની રાજકીય સીમા અંતર્ગત નક્કી કરેલા ૨૬ જિલ્લામાંનો એક જિલ્લો કે જેની નિશ્ચિત સીમાઓ દર્શાવેલ છે. જેમાં ૧૪ તાલુકાઓનો સમાવેશ થયેલ છે.

૧.૪.૨. જિલ્લા પંચાયત સંચાલિત પ્રાથમિક શાળાઓ

ગુજરાત રાજયના ૧૪ જિલ્લામાં રાજય સરકારના નક્કી કરેલા ધારાધોરણ મુજબ નિશ્ચિત સીમામાં ચુંટાયેલા સભ્યો દ્વારા રચાયેલી સ્થાનિક સ્વરાજયની સંસ્થા અને તેના દ્વારા સંચાલન થતું હોય તેવી પ્રાથમિક શાળાઓ.

પ્રાથમિક શાળાઓનો શૈક્ષણિક અર્થ ઘણો જ વિશાળ અને વિસ્તૃત (સર્વગ્રાહી) છે. જો કે તે વહીવટી પરિભાષામાંની રીતનો છે.

પ્રાથમિક શાળાઓ એવી શાળાઓ છે કે જે ગુજરાત સરકારે ઘડેલા અભ્યાસક્રમને અનુસરે છે. અને તેમાં ૧ થી ૭ (હવે ધોરણ-૮) સુધીના ધોરણોમાં અભ્યાસ કરાવે છે.

૧.૪.૩ ખાનગી ટ્રસ્ટ દ્વારા સંચાલિત પ્રાથમિક શાળાઓઃ-

ખાનગી ટ્રસ્ટ કે જે અમુક નિશ્ચિત વ્યકિતઓ દ્વારા શૈક્ષણિક કે અન્ય હેતુ માટે સરકારી નિયમાનુસાર રચાયેલા હોય, સરકારની મંજુરી મેળવીને તેના વહીવટી સભ્યો (ટ્રસ્ટીઓ) દ્વારા નક્કી કરાયેલ ચોક્કસ ફી લઇને ગુજરાત સરકારના અભ્યાસક્રમની સાથે ટ્રસ્ટે નક્કી કરેલા અન્ય વિષયોનું પણ શિક્ષણ આપે તેવી શાળા.

૧.૪.૪. સંસ્થાકીય વાતાવરણઃ

શબ્દ વાતાવરણ એટલે સંસ્થાકીય વાતાવરણ સંગઠનના સભ્યો તેમની અંગત જરૂરિયાતોને સંતોષવા તેમની નિયત ભૂમિકા ભજવે ત્યારે તેઓની વચ્ચે થતી આંતરક્રિયાને સંગઠનાત્મક વાતાવરણ એમ ગણી શકાય જેને શૈક્ષણિક પર્યાવરણ પણ કહી શકાય. હાલ્પીન અને ક્રોફટ (૧૯૬૩) એ વાતાવરણને શાળાના વ્યકિતત્વ (પ્રતિભા) ના સંદર્ભમાં ગણેલુ છે. પ્રસ્તુત અભ્યાસ માટે ઉપર મુજબની વ્યાખ્યા સ્વીકારેલ છે.

૧.૫. અભ્યાસના હેતુઓ :

આ અભ્યાસ નીચે મુજબના હેતુસર હાથ ધરાયેલ છે.

૧. જૂનાગઢ જિલ્લાની પ્રાથમિક શાળાઓમાં પ્રર્વતમાન સંસ્થાકીય વાતાવરણની ઓળખ કરવી.

૨. જુદી જુદી શાળાઓના સંસ્થાકીય વાતાવરણની તુલના કરવી.

૨.૧. ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારોમાં સ્થિત પ્રાથમિક શાળાઓના સંસ્થાકીય વાતાવરણની તુલના કરવી.

૨.૨. જિલ્લા પંચાયત સંચાલિત (સરકારી)અને ખાનગી ટ્રસ્ટ સંચાલિત (બિન સરકારી) શાળાઓમાં પ્રવર્તમાન સંસ્થાકીય વાતાવરણની તુલના કરવી.

૩. સંસ્થાકીય વાતાવરણને અસરકારર્તા હોય તેવા પરિબળો ઓળખવા.

૩.૧. શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી શાળાઓના સંસ્થાકીય વાતાવરણને અસરકર્તા છે કે કેમ તે જાણવું.

૩.૨. વિવિધ પ્રકારનાં સંસ્થાકીય વાતાવરણ અને તેના જુદા જુદા પરિમાણોનો અભ્યાસ કરવો.

૩.૩ વિવિધ પ્રકારનાં સંસ્થાકીય વાતાવરણ અને શૈક્ષણિક ફિલસૂફીના જુદા જુદા વિભાગોના અભ્યાસ કરવો.

૪. શૈક્ષણિક ફિલસૂફી અને સંસ્થાકીય વાતાવરણ વચ્ચેનો સંબંધ તપાસવો.

૪.૧. મુકત વાતાવરણ અને શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વચ્ચેના સંબંધનો અભ્યાસ કરવો.

૪.૨. સ્વાયત વાતાવરણ અને શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વચ્ચેના સંબંધનો અભ્યાસ કરવો.

૪.૩. પરિચિત વાતાવરણ અને શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વચ્ચેના સંબંધનો અભ્યાસ કરવો.

૪.૪. નિયંત્રિત વાતાવરણ અને શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વચ્ચેના સંબંધનો અભ્યાસ કરવો.

૪.૫. વાલીપણાનું વાતાવરણ અને શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વચ્ચેના સંબંધનો

અભ્યાસ કરવો.

૪.૬. બંધિયાર વાતાવરણ અને શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વચ્ચેના સંબંધનો અભ્યાસ કરવો.

૧.૬ અભ્યાસની ઉત્કલ્પનાઓ :-

ઉપર જણાવેલ હેતુઓ ચકાસવા માટે અને ચોક્કસ નિર્દેશીત અભ્યાસ માટે નીચેની મુખ્ય ઉત્કલ્પનાઓ પહેલેથી નક્કી કરવામાં આવેલ, કે જે બધી તેના મહત્વ અનુસાર પરિક્ષણ કરેલી છે.

૧. જુદીજુદી પ્રાથમિક શાળાઓનું સંસ્થાકીય વાતાવરણ એકબીજાથી સાર્થક રીતે અલગ નહીં હોય.

૨. ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાઓના સંસ્થાકીય વાતાવરણના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહીં હોય.

૩. સરકારી અને ખાનગી પ્રાથમિક શાળાઓના સંસ્થાકીય વાતાવરણના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહીં હોય.

૪. મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના ‘ઉદાસીનતા’ના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૫. મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના ‘મનો શારીરિક અવરોધ’ના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૬. મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના ‘નૈતિકતા’ના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૭. મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના ‘આત્મીયતા’ના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૮. મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના ‘અળગાપણુ’ના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૯. મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના ‘ઉત્પાદનને અગ્રતા’ના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૧૦. મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના ‘નિયંત્રણ’ ના પરિબળના

પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૧૧. મુક્ત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના 'ભાવના'ના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૧૨. સ્વાયત્ત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના ઉદાસીનતાના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૧૩. સ્વાયત્ત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના મનોશારીરિક અવરોધના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૧૪. સ્વાયત્ત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના નૈતિકતાના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૧૫. સ્વાયત્ત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના આત્મીયતાના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૧૬. સ્વાયત્ત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના અળગાપણાના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૧૭. સ્વાયત્ત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના ઉત્પાદનને અગ્રતાના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૧૮. સ્વાયત્ત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના નિયંત્રણના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૧૯. સ્વાયત્ત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના ભાવનાના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૨૦. પરિચીત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના ઉદાસીનતાના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૨૧. પરિચીત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના મનોશારીરિક અવરોધના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૨૨. પરિચીત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના નૈતિકતાના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૨૩. પરિચીત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના આત્મીયતાના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૨૪ પરિચીત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના અળગાપણાના

પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૨૫. પરિચીત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના ઉત્પાદનને અગ્રતાના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૨૬. પરિચીત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના નિયંત્રણના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૨૭. પરિચીત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના ભાવનાના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૨૮. ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાઓના શિક્ષકોના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૨૯. ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાઓના શિક્ષકોના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (આદર્શવાદ) માપદંડના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૩૦. ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાઓના શિક્ષકોના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વાસ્તવવાદ) માપદંડના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૩૧. ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાઓના શિક્ષકોના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વ્યવહારવાદ) માપદંડના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૩૨. ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાઓના શિક્ષકોના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (પ્રકૃતિવાદ) માપદંડના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૩૩. સરકારી અને ખાનગી પ્રાથમિક શાળાઓના શિક્ષકોના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ ના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૩૪. સરકારી અને ખાનગી પ્રાથમિક શાળાઓના શિક્ષકોના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (આદર્શવાદ) માપદંડ ના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૩૫. સરકારી અને ખાનગી પ્રાથમિક શાળાઓના શિક્ષકોના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વાસ્તવવાદ) માપદંડ ના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૩૬. સરકારી અને ખાનગી પ્રાથમિક શાળાઓના શિક્ષકોના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વ્યવવહારવાદ) માપદંડ ના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૩૭. સરકારી અને ખાનગી પ્રાથમિક શાળાઓના શિક્ષકોના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વ્યવહારવાદ) માપદંડ ના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૩૮. મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ પરના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૩૯. મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (આદર્શવાદ) માપદંડ પરના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત તહીં હોય.

૪૦. મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વાસ્તવવાદ) માપદંડ પરના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત તહીં હોય.

૪૧. મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વ્યવહારવાદ) માપદંડ પરના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત તહીં હોય.

૪૨. મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (પ્રકૃતિવાદ) માપદંડ પરના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત તહીં હોય.

૪૩. સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ પરના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૪૪. સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ (આદર્શવાદ) પરના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૪૫. સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ (વાસ્તવવાદ) પરના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૪૬. સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ (વ્યવહારવાદ) પરના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૪૭. સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ (પ્રકૃતિવાદ) પરના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૪૮. પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ પરના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૪૯. પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (આદર્શવાદ) માપદંડ પરના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૫૦. પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વાસ્તવવાદ) માપદંડ પરના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૫૧. પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વ્યવહારવાદ) માપદંડ પરના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૫૨. પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (પ્રકૃતિવાદ) માપદંડ પરના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૫૩. જુદા જુદા વાતાવરણ ધરાવતી શાળાઓની શૈક્ષણિક ફિલસૂફીમાં અર્થસૂચક અર્થસૂચક તફાવત નહી હોય.

૧.૭. અભ્યાસની મર્યાદાઓ :-

આ અભ્યાસમાં નીચેની મર્યાદાઓ છે.

૧. પ્રસ્તુત અભ્યાસ નમૂના તરીકે લેવામાં આવેલ જૂનાગઢ જિલ્લાની પ્રાથમિક શાળાઓ પુરતો મર્યાદિત છે.

૨. પ્રસ્તુત અભ્યાસમા અમુક બાબતો નિયંત્રણમાં હતી જેવી કે શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી અને સંસ્થાકીય વાતાવરણ, પરંતુ શાળાનાં વાતાવરણને આ ઉપરાંત ઘણાં પરિબળો અસર કરતાં હોય છે. તેને ધ્યાનમાં લેવામાં આવેલ નથી.

૩. જે સાધન 'સંસ્થાકીય વાતાવરણ સૂચક પ્રશ્નાવલી' આ અભ્યાસમાં ઉપયોગમાં લેવામાં આવેલ છે. તે વિદેશમાંથી અપનાવેલ છે. અને તેનો પ્રાદેશિક ભાષામાં અનુવાદ કરેલ છે. અને તેમાં તેના કોઇ નિયમો કે વિગતોમાં ફેરફાર કરેલ નથી. તેથી સાંસ્કૃતિક તફાવતોને અગાઉથી જ નગણ્ય ગણેલ છે જે આ અભ્યાસની મુખ્ય મર્યાદા ગણી શકાય.

૧.૮. અભ્યાસમાં સમાવિષ્ટ ચલો :-

પ્રસ્તુત અભ્યાસ નીચે પ્રમાણેના ચલોના સંદર્ભમાં હાથ ધરવામાં આવેલ હતો.

✤ **પરતંત્ર ચલ :**

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શાળાઓનું આઠ પ્રકારનું સંસ્થાકીય વાતાવરણ પરતંત્ર ચલ હતું.

✤ **સ્વતંત્ર ચલ :-**

પસ્તુત અભ્યાસમાં સ્વતંત્ર ચલ તરીકે શાળા વિસ્તાર અને શાળા પ્રકારનો સમાવેશ કરાયો હતો.

૧. **શાળા વિસ્તાર :**
  1. ગ્રામ્ય વિસ્તારની શાળાઓ
  2. શહેરી વિસ્તારની શાળાઓ

૨. **શાળા પ્રકાર :**
  1. સરકારી પ્રાથમિક શાળાઓ
  2. ખાનગી પ્રાથમિક શાળાઓ.

૧.૯ વ્યાપવિશ્વ અને નમૂના પ્રધ્ધતિ :-

સમગ્ર જૂનાગઢ જિલ્લાના તમામ (૧૪) તાલુકાની શાળાઓ (૧૩૨૧) આ અભ્યાસનું વ્યાપવિશ્વ હતું આ શાળાઓમાંથી સ્તરીકૃત યાદચ્છિક નમૂના પધ્ધતિથી કૂલ સાત તાલુકા પસંદ કરી તેમાંથી નીચે મુજબનો નમૂના લેવામાં આવેલ છે.

	શાળા પ્રકાર	વિસ્તાર મુજબ શાળાઓની સંખ્યા		કુલ
		ગ્રામ્ય	શહેરી	
૧	સરકારી જિલ્લા પંચાયત સંચાલિત પ્રાથમિક શાળાઓ	૧૦૦	૧૦૦	૨૦૦
૨	ખાનગી (ટ્રસ્ટ સંચાલિત) પ્રાથમિક શાળાઓ	૧૦૦	૧૦૦	૨૦૦
	કુલ	૨૦૦	૨૦૦	૪૦૦

આમ ૪૦૦ શાળાઓ પસંદ થયેલ તેમાંથી દરેક શાળાના કુલ બે શિક્ષકો પાસે બંને પ્રશ્નાવલિ ભરાવવામાં આવેલ. આમ કુલ શિક્ષકોનો નમૂનો ૮૦૦ થયેલ. પસંદિત સાત તાલુકામાં કોશોદ, કોડીનાર, માળિયા, માંગરોળ, સૂત્રાપાડા, તાલાળા અને ઉના હતા.

૧.૧૦ અભ્યાસનું ક્ષેત્ર અને સંશોધન પધ્ધતિ

આ અભ્યાસનું ક્ષેત્ર જૂનાગઢ જિલ્લાનું પ્રાથમિક શિક્ષણ હતું અને સમગ્ર અભ્યાસ માટે નોર્મેટીવ સર્વે પધ્ધતિનો ઉપયોગ કરેલ હતો જે સંશોધનની ઘણી રીતોમાંની એક રીત છે. જેના દ્વારા માહિતીનું એકત્રીકરણ અને વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું.

૧.૧૧ સંશોધન ઉપકરણ

પ્રસ્તુત અભ્યાસ કાર્યમાં સંશોધકે માહિતી મેળવવા માટે નીચેના ઉપકરણોનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

૧.૧૧.૧. સંસ્થાકીય વાતાવરણ સૂચક પ્રશ્નાવલી

સંશોધકે હેલ્પીન એન્ડ ક્રોફ્ટ (૧૯૬૩) દ્વારા બનાવવામાં આવેલ **O.C.D.Q.** સંસ્થાકીય વાતાવરણ સૂચક પ્રશ્નાવલીનાં ગુજરાતી અનુવાદનો ઉપયોગ કરેલ હતો.

૧.૧૧.૨. શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ

શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી જાણવા માટે ભાવનગર યુનિવર્સિટીના ડૉ. જગદીશ રામાનુજ રચિત શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડનો માહિતી પ્રાપ્તિના ઉપકરણ તરીકે ઉપયોગ કરવામાં આવેલ.

૧.૧૨ માહિતીનું એકત્રીકરણ :

નિયત નમૂનાની શાળાઓનું લીસ્ટ કરી પ્રશ્નાવલી આપવા માટે પસંદિત તાલુકાના બી.આર.સી. (બ્લોક રીસોર્સ સેન્ટર તાલુકા સંસાધન કેન્દ્ર) કો. ઓર્ડીનેટરને રૂબરૂ બોલાવી સમજાવી શાળાઓની પસંદગી અંગે સમજ આપી. પ્રશ્નાવલીઓ આપવામાં આવી. જે તેમના દ્વારા તાલુકાના (કલસ્ટર રીસોર્સ સેન્ટર - જૂથ સંસાધન કેન્દ્ર) સી.આર.સી. કો. ઓર્ડીનેટરને બોલાવી જે તે શાળાના આચાર્યો સુધી પહોંચાડવામાં આવેલ. અમુક શાળાની માહિતી સંશોધકે જાતે જઇને મેળવી હતી આવી જ રીતે તમામ પ્રશ્નાવલીઓ પરત

મેળવવામાં આવેલ.

૧.૧૩. આંકડાકીય પ્રયુક્તિ :-

નીચેની સંખ્યાત્મક અને વર્ણનાત્મક પ્રયુક્તિ આ અભ્યાસમાં માહિતીના વિશ્લેષણ માટે ઉપયોગમાં લેવામાં આવેલ હતી.

૧. સરાસરી અને પ્રમાણ વિચલન

૨. નોર્મેટીવ સ્ટાન્ડર્ડ સ્કોર અને ડબલ સ્ટાન્ડર્ડ સ્કોર

૩. કાઈસ્કવેર સ્ટેનાઇન 'ટી ટેસ્ટ' આંતર સંબંધ અને સહસંબંધોનું વિશ્લેષણ

જે પરિણામ આવ્યુ અને જે બાબતો ધ્યાનમાં આવી તેનો આધાર લઇને ક્રમિકતાના નિયમ મુજબ તેના ગૃપ પાડવામાં આવ્યા. તેની પધ્ધતિસરની રજુઆત કરવામાં આવી.

શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડના આંકડાકીય વિશ્લેષણ માટે કુલ ૩૬ કલમોના પ્રાપ્તાંકો મેળવી ઉપર મુજબની પ્રયુક્તિઓનો ઉપયોગ કરેલ છે. બંને ઉપકરણો માટે મહદ્અંશે કમ્પ્યુટરનો ઉપયોગ કરવામાં આવેલ છે.

૧.૧૪ આગામી પ્રકરણોની રૂપરેખા :-

પસ્તુત અભ્યાસના સમગ્ર અહેવાલને પાંચ પ્રકરણોમાં સમાવિષ્ટ કરવામાં આવેલ.

બીજા પ્રકરણમાં આ સંશોધનના સૈધાંતિક સાહિત્યની સમીક્ષા કરવામાં આવેલ છે. ઉપરાંત ભારતમાં અને વિદેશમાં થયેલા આ જ પ્રકારના સંબંધિત સંશોધનની સમીક્ષા કરવામાં આવેલ છે અને આ સંશોધનની સાર્થકતા પણ જણાવવામાં આવેલ છે.

ત્રીજા પ્રકરણમાં સંશોધનની દરખાસ્ત તથા અમલીકરણની વિગતો વિસ્તૃત રીતે જણાવવામાં આવેલ છે.

ચોથા પ્રકરણમાં પ્રાપ્ત થયેલ માહિતીનું વિશ્લેષણ કરવામાં આવેલ છે. સંશોધકે કરેલ ઉત્કલ્પનાઓની ચકાસણી કરવામાં આવેલ છે. સરકારી અને ખાનગી, ગ્રામ્ય અને શહેરી શાળાઓની તુલના કરેલ છે તથા માહિતીનું અર્થઘટન કરવામાં આવેલ છે. શૈક્ષણિક ફિલસૂફી તથા સંસ્થાકીય વાતાવરણનો સંબંધ તપાસવામાં આવેલ છે.

પાંચમાં અને અંતિમ પ્રકરણમાં આંકડાકીય ગણત્રીઓ દ્વારા મેળવેલ માહિતીને તારણો રૂપે રજુ કરેલ છે. ભૂતકાળના સંશોધનોના પરિણામોની આ સંશોધકના તારણો સાથે તુલના કરી ભાવિ સંશોધન માટે ભલામણો કરવામાં આવેલ છે. જેથી ભાવિ સંશોધકોને પ્રોત્સાહન મળે.

આમ સમગ્ર અભ્યાસ પૂર્ણ કરવામાં આવેલ છે.

પ્રકરણ – ૨

સંબંધિત માહિતી અને સંશોધનોની સમાયોચના ૧૭ થી ૬૬

૨.૧.	પ્રસ્તાવના	૧૭
૨.૨.	સંબંધિત સાહિત્યનું મહત્વ	૧૭
૨.૩	સંશોધનના સૈધ્ધાંતિક સાહિત્યની સમીક્ષા	૧૮
૨.૩.૧.	સંસ્થાકીય વાતાવરણની વિભાવના	૧૮
૨.૩.૧.૧.	સંસ્થાનવાદ	૨૧
૨.૩.૧.૨.	શાસ્ત્રીયવાદ	૨૨
૨.૩.૧.૩.	નૂતન શાસ્ત્રીયવાદ	૨૩
૨.૩.૧.૪.	આધૂનિક વાદ	૨૬
૨.૪.	સંસ્થાકીય વાતાવરણના પ્રકારો	૨૮
૨.૫.	સંસ્થાકીય વાતાવરણના પરિમાણો અને તેની લાક્ષણિકતાઓ	૩૧
૨.૬.	શૈક્ષણિક ફિલસૂફીનો ખ્યાલ	૩૫
૨.૬.૧.	શૈક્ષણિક ફિલસૂફીની અગત્ય	૩૬
૨.૬.૨.	ઓ.સી.ડી.કયુ. અને શૈક્ષણિક ફિલસૂફીનો સંબંધ	૩૭
૨.૭.	સંશોધન સંબંધિત સંશોધનાત્મક સમીક્ષા	૩૮
૨.૭.૧.	વિદેશમાં થયેલા અભ્યાસો	૩૯
૨.૭.૨.	ભારતમાં થયેલા અભ્યાસો	૪૫
૨.૮.	પ્રસ્તુત સંશોધનનું સાર્થકય	૬૪
૨.૯.	નિષ્કર્ષ	૬૬

પ્રકરણ – ૨

સંબંધિત માહિતી અને સંશોધનોની સમાલોચના

પ્રસ્તાવના :-

ભારતે છેલ્લા ત્રણ દશકામાં અને તેમાં ખાસ કરીને છેલ્લા દસ વર્ષમાં પ્રાથમિક શિક્ષણક્ષેત્રે નોંધપાત્ર પ્રગતિ કરેલ છે. જિલ્લા પ્રાથમિક શિક્ષણ કાર્યક્રમ (DPEP) અને પછી સર્વ શિક્ષા અભિયાન મીશન (SSAM) ની નાણાંકીય સહાયતા તથા ચોક્કસ ધ્યેય હાંસલ કરવાના સઘન પ્રયત્નોના પરિણામે ગણનાપાત્ર સુધાર આવેલ છે. શાળાઓમાં ભૌતિક સુવિધાઓ, જરૂરી તમામ સાધનસામગ્રી અને તાલીમબધ્ધ શિક્ષકો કે જે યોગ્ય લાયકાત ધરાવતા હોય તેવા તમામ પરિબળોના કારણે ધીમી પણ મક્કમ પ્રગતિ કરેલ છે. સામા પક્ષે સમાજમાં પણ અપેક્ષાઓ વધી છે. પોતાના સંતાનોને યોગ્ય પ્રાથમિક શિક્ષણ-પાયાનું શિક્ષણ મળે અને તેના વડે એ અભ્યાસમાં પ્રગતિ કરતો જાય એવું બધા વાલીઓ ઈચ્છતા થયા છે. પહેલા ઈચ્છતા નહોતા એવું નથી પણ હવે વધુ જાગૃતતા આવી છે. ખાનગી શાળાઓનો વ્યાપ વધવા પાછળ આ પણ એક મહત્વનું કારણ છે.

પ્રાથમિક શિક્ષણ આપતી સંસ્થાઓનો વ્યાપ વધ્યો છે. વિદ્યાર્થીઓના સર્વાંગી વિકાસ તરફ સંસ્થાઓ ગતિશીલ છે આમ છતાં ક્યાંક કશુંક ખુંટતુ હોય તેવું લાગે છે. ક્યાંક પ્રયત્નોમાં ખામી હોય તેવું લાગે છે. અમુક ખામીઓ એવી જોવામાં આવી હોય કે જેના માટે શાળાનું - સંસ્થાનું - પર્યાવરણ જવાબદાર હોય, આ માટે સંસ્થાકીય વાતાવરણની યોગ્ય તપાસ જરૂરી લાગે છે. સંસ્થાકીય વાતાવરણની તપાસ માટે હેલ્પીન અને ક્રોફ્ટ (૧૯૬૩) દ્વારા પ્રયત્નો થયા છે. તેમની સાથે અન્ય વિદ્વાનો દ્વારા અનેક સંશોધન કરવામાં આવેલ છે. ભારતમાં પણ આ ક્ષેત્ર વણસ્પર્શ્યું નથી. આ બધા અભ્યાસો સાથે સંશોધકનું હાલનું સંશોધન કેટલું સાર્થક છે તેની આ પ્રકરણમાં સમીક્ષા કરવામાં આવેલ છે.

સંશોધનના આ વિષયની સૈધ્ધાંતિક સમીક્ષા કરવામાં આવેલ છે અને સંસ્થાકીય વાતાવરણના પ્રકારો, ઘટકો તથા લાક્ષણિકતાની આ પ્રકરણમાં ચર્ચા કરવામાં આવેલ છે.

૨.૨. સંબંધિત સાહિત્યનું મહત્વ :-

સંશોધન સમીક્ષા એ સંશોધન માટેનો રાજમાર્ગ નથી, પરંતુ સંશોધન યોજનાની રૂપરેખાનું આવશ્યક પાસું છે. વિષયના ઊંડાણમાં જઇને તેના વિશેના સત્યને બહાર લાવવાની

પ્રક્રિયા માટે સંદર્ભ સાહિત્ય તથા પૂર્વે થયેલા સંશોધનોનો અભ્યાસ કરવો જરૂરી બને છે. કોઈપણ પ્રકારના સંશોધન અભ્યાસનું વિહંગાવલોકન એ પ્રાથમિક જરૂરિયાત છે. શોધખોળ કરી અર્ક ખેંચવા માટે ઊંડામાં ઊંડી તપાસ તે સમસ્યાનું હાર્દ બને છે તેના વિસ્તારપૂર્વકના સ્વરૂપો અને પ્રાવૈધિકતા જે તેના અભ્યાસ માટે લાગુ કરવાની હોય તે એક સંશોધનકાર માટેની તાતી જરૂરિયાત બની રહે છે.

સંદર્ભ સાહિત્યના અભ્યાસથી પ્રયોજકને જે તે વિષયનું ઊંડું જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય છે. કોઈપણ સંશોધનકાર્ય માટે સંદર્ભ સાહિત્ય પાયાના પથ્થરોનું કાર્ય કરે છે. તેથી ગુડ (૧૯૫૯) જણાવે છે કે ''સંદર્ભ સાહિત્ય કોઈપણ અગત્યની સમસ્યા માટે દ્વાર ખોલનાર છે. સમસ્યા પસંદગી માટેની પૂર્વભૂમિકા, સમસ્યા વિશ્લેષણ અને તે અંગેની ઉત્કલ્પનાઓ તથા માહિતીના એકત્રીકરણ અને અર્થઘટન માટે જરૂરી સમજ આપે છે.''

૨.૩. સંશોધનના સૈધ્ધાંતિક સાહિત્યની સમીક્ષા :-

પ્રસ્તુત સંશોધનનાં પ્રાપ્ત સાહિત્યની બે રીતે સમીક્ષા કરવામાં આવેલ છે. તેના સૈધ્ધાંતિક સાહિત્ય અને સંબંધિત સાહિત્યની વિવિધ પાસાઓ ધ્યાને લઈને સમીક્ષા કરેલ છે. સૈધ્ધાંતિક સાહિત્યની સમીક્ષા કરવાથી તેની સમગ્ર વિચારધારા, વિભાવના તથા તેના અન્ય પાસાઓ પર વિહંગાવલોકન થઈ શકે છે કે જેથી પ્રસ્તુત સંશોધનને નવી દિશા અને નવું બળ પ્રાપ્ત થાય.

૨.૩.૧ સંસ્થાકીય વાતાવરણની વિચાર-વિભાવના :-

'' શાળાઓમાં સંસ્થાકીય વાતાવરણ'' માટે સંશોધનકારો જુદુ મંતવ્ય ધરાવે છે. કેટલાકે એમ કહેલ છે કે તે 'શાળાની લાગણી' છે કેટલાકે તેનો સંદર્ભ 'શાળા વ્યકિતત્વ' તરીકે ગણાવેલ છે. કેટલાકે તેન 'આબોહવા', 'વાતાવરણ', લય (લક્ષણ) અને 'આત્મશ્રધ્ધા' પણ કહેલ છે. તાજેતરમાં કેટલાકે શાળાના વાતાવરણને સંસ્થાકીય વાતાવરણ કહીને-બીજા પ્રકારની સંસ્થાઓના વાતાવરણથી અલગ તારવીને જેવા કે ધંધાકીય, ઔદ્યોગિક, જાહેર વ્યવસ્થાતંત્ર, રાજદ્વારી પક્ષો વગેરેથી જુદું તારવેલ છે.

આર્જીરીસે (૧૯૫૭) 'વ્યકિતત્વ' ની સંજ્ઞાનો ઉપયોગ સંસ્થાકીય વાતાવરણ માટે

કરેલ છે. હેલ્પીને પછીથી (૧૯૬૩) તેને વર્તણૂંકના એક સમાન પ્રવાહ તરીકે ગણાવેલ છે. તેજીયુરી (૧૯૬૮) નીચે પ્રમાણેની વ્યાખ્યા આપી પોતાનો ફાળો નોંધાવે છે. ''સંસ્થાકીય વાતાવરણ એ અંદરના વાતાવરણની - સંસ્થામાંની - ગુણવત્તા છે જે,

(અ) તેના સભ્યોને તેનો અનુભવ થાય છે.

(બ) તેઓની વર્તણૂંક ઉપર અસર કરે છે.

(ક) તેનું વર્ણન ખાસ લાક્ષણિકતાઓનાં મૂલ્ય ઉપર જોવા મળે છે.

તે સંસ્થાકીય વાતાવરણનો સંબંધ તે સંસ્થામાં ભાગ લેનારાઓની વર્તણૂંક સંબંધિત છે.''

શર્મા (૧૯૭૩) એવું નિરીક્ષણ કરે છે : સ્પષ્ટ રીતે જુદું તરી આવતું વાતાવરણ, આબોહવા અથવા વ્યકિતત્વ, જેનો લોકોને આભાસ થાય. એક ખાસ મકાનમાં તે એવી રીતભાતનું પરિણામ છે કે એમાં કલાકારો દરેક ધાર્મિક પ્રકારના સ્તરે - તે સંસ્થામાં એકબીજા સાથે પારસ્પારિક રીતે વર્તે અને પોતાના બીજા ધાર્મિક સ્તરો સાથે એવી જ રીતે વર્તન કરે અને આ પરસ્પરિક વર્તન દ્વારા જે લાગણી ઉત્પન્ન થાય તેને ઘણી વખત 'સંસ્થાકીય વાતાવરણ' કહેવાય છે.

સાર્જન્ટ (૧૯૬૭) ના નિરીક્ષણ મુજબ સંસ્થાકીય વાતાવરણ એ એક એવી વિચારધારા (ખ્યાલ) છે કે જેમાં ઘણાં બધાં વ્યક્તિત્વોનો સમાવેશ આવરી લેવાયેલ છે. જેમાં મુખ્ય શિક્ષક, શિક્ષકો, જેઓ પારસ્પારિક રીતે - સામાજિક અને મનોવૈજ્ઞાનિક-માળખામાં રહીને એકબીજાને અનુલક્ષીને કાર્ય કરે છે.

સંસ્થાકીય વાતાવરણ અંગેના અત્યાર સુધીના સંશોધનો એવું જણાવે છે કે ૧૯૫૦માં જયારે હેલ્પીને એવી ચર્ચા કરી કે જેમાં સંસ્થાકીય વાતાવરણની વિચારધારાના અભ્યાસનો સમાવેશ થયો. ખાસ કરીને શાળાઓના વાતાવરણ અંગે ચર્ચા ઓહિયો રાજય યુનિવર્સિટીના કેમ્પસમાં (૧૯૫૪) મળેલ સીપીઇએ કો-ઓપરેટીવ પ્રોગ્રામ ઇન એજયુકેશનલ એડમીનીસ્ટ્રેશનની બેઠકમાં થવા પામેલ. આ કાર્યક્રમને લઇને આ ક્ષેત્રમાં સંશોધન અને વિકાસને પુરતો ટેકો અને જોમ પ્રાપ્ત થયું આ કાર્યક્રમને અંતે એવો વિચાર પ્રકાશમાં આવ્યો કે સંસ્થાકીય વાતાવરણનો અભ્યાસ કરવો. મીલ્ટન રોકવાસે (૧૯૬૦) પણ પોતાના કાર્યમાં 'ખુલ્લાપણું' અને 'બંધીયાર હાલત' વિશેના પોતાના મંતવ્યોની ચર્ચા કરેલ. જોકે આ અતિ પ્રસંશાપાત્ર કાર્યની શરૂઆત (૧૯૪૭)માં થયેલ જયારે લેવીને પ્રથમ વખત 'ખુલ્લાપણું' અને 'બંધીયાર હાલત' ની ચર્ચા પોતાના કાર્યમાં કરેલ તેણે એવું બતાવેલ કે કેવી રીતે બંને

એકબીજાથી જુદા પડે છે અને તેમાં થતા ફેરફારોની કેવી અસર વિદ્યાર્થીના લક્ષ્ય ઉપર પડે છે.

સંસ્થાકીય વાતાવરણના ક્ષેત્રમાં સંશોધન કરવાનો પ્રયત્ન ત્યાં સુધી રાહ જોતા પડેલ હતો કે જયારે હેલ્પીન અને ક્રોફટે તે કાર્ય હાથ ઉપર લીધું પરંતુ ઉપલબ્ધ સંશોધન સાહિત્ય મુજબ કોર્નેલે (૧૯૫૫)માં સંસ્થાકીય વાતાવરણનો ઉલ્લેખ કરેલ. બર્નાર્ડે સંગઠનની વિચાર વિભાવના આ રીતે દર્શાવેલ ‘‘સંગઠન સાદુ કે જટિલ હોય, તે હંમેશા સંકલિત પ્રયાસોની બિનવ્યકિતગત પધ્ધતિ હોય છે. તેના ધ્યેય તરીકે સર્વદા સંકલન અને એકતાપ્રેરક સિધ્ધાંત હોય છે. તથા વિચાર વિનિમયની શકિત હોય છે. અંગત સ્વેચ્છા માટેની સદા આવશ્યકતા હોય છે. અને ધ્યેયોની અખંડિતતા જાળવીને કાર્યક્ષમતા તથા અસરકારકતા સર્જવાની હોય છે.’’

કોર્નેલે (૧૯૫૫) જયારે સંસ્થાકીય વાતાવરણને ઉલ્લેખ કર્યો ત્યારે આ વ્યાખ્યાનો ઉપયોગ કર્યો હતો. તેમણે સંસ્થાકીય વાતાવરણને, સંગઠનમાં પોતાનું કાર્ય કરતી વ્યકિતઓ કે ભૂમિકાઓને અન્યો સાથેના સંબંધમાં અને નિયમો વિશેના તેમના અર્થઘટનોના નાજુક સમન્વય તરીકે ગણાવી હતી.

સંગઠનને ‘વ્યકિતત્વ’ તરીકે ગણનાર આર્જીરીસની વિચાર વિભાવના મુજબ સંસ્થાકીય આબોહવા તેને ગણી શકાય જેમાં વ્યકિતઓના સમૂહ, આચાર્ય અને શિક્ષકો શાળા જેવી સંસ્થાના કાર્યમાં સમાજિક અને મનોવૈજ્ઞાનિક અર્થમાં પારસ્પરિક અસર કરતાં હોય. એક વ્યકિતને ઓળખવા તેના વ્યકિતત્વને સમજવું જોઇએ. તે રીતે એક શાળાના વ્યકિતત્વની ઝાંખી મેળવવા શાળાના મૂળ તત્વને વ્યકત કરતા વાતાવરણને સમજવું જોઇએ.

વોલેર (એ.એસ. બિડવેલ ૧૯૫૭) પણ શાળાને એક ઔપચારિક સંગઠન તરીકે જોતા નથી પરંતુ તેને એક સામાજિક વ્યવસ્થા કે નાનકડા સમાજ તરીકે જુએ છે. ગિલ્બ (૧૯૬૦) કહે છે કે જયારે એક નવા નિરીક્ષક એક જૂથમાં પ્રથમવાર આવે છે ત્યારે તે જૂથ વિશેની એક લાગણી અનુભવે છે. જેને વાતાવરણ કહી શકાય. વધુમાં તે સહાયક અને વિપરીત વાતાવરણની વાત કહે છે. જેને સહાયક વાતાવરણ કહેવાય છે. તે સર્જનાર વર્તનો જૂથના અન્ય સભ્યોની લાગણી સ્વીકારીને સહભાગી રીતે સમસ્યા ઉકેલવાના વલણો હોય છે. તેમજ જેને વિપરીત વાતાવરણ તરીકે ગણવામાં આવે છે. તે સર્જનાર વર્તનો જૂથના બીજા સભ્યોને સલાહ આપવાના, ઠપકો આપવાના, અંકુશ મુકવાના, શિક્ષા કરવાના હોય છે.

હેલ્પીન અને ક્રોફટ અગાઉના અહેવાલોમાં વિચારોમાં સંસ્થા એટલે કે શાળાને બદલે

ઔદ્યોગિક એકમ અને તેના સંગઠનને લગતા પ્રશ્નોની ચર્ચા કેન્દ્રસ્થાને હતી. ૧૯૮૭ સુધી એવી રજૂઆત કરવામાં આવેલ કે સંસ્થા (ઓદ્યાગિક એકમ)નો વડો ઇચ્છે તો વધુ ઉત્પાદન કરીને વધુ સંતોષ મેળવી શકાય તેમ છે અને આ બાબત ઘણા સંશોધકો દ્વારા પ્રતિપાત કરવામાં આવી જોકે આ બાબતમાં સંશોધકો વચ્ચે મતમતાંતર પ્રવર્તતા હતા. તેમાં પણ ઘણા ઉત્કૃષ્ટ સંશોધકોએ અલગ સિધ્ધાંતો તારવીને અલગ અલગ નવા વાદોની રચના કરી. તેમાંથી સંસ્થાનવાદ ઉપરાંત ૧૮૮૭ પછી જે વાદો રજૂ થયા તેનો હાલના અભ્યાસને વધુ અર્થપૂર્ણ બનાવવા માટે સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે.

૨.૩.૧.૧. સંસ્થાનવાદ

જયારે માણસોની વર્તણૂકનો અભ્યાસ કરવામાં આવે છે. ત્યારે સમાજશાસ્ત્રીઓ એક રીવાજ મુજબ સમાજિક ગુણવત્તા અને વ્યકિતગત લાક્ષણિકતાઓની ચર્ચા કરે છે. વ્યકિતવાદીઓ અને પરિસ્થિતિવાદીઓના પ્રયત્ન છતાં વિકાસ પામતી શાળાઓમાં આંતરક્રિયાઓ વિદ્યાર્થી અને શિક્ષક વચ્ચે સંપૂર્ણ થતી નથી. સંસ્થાવાદ પહેલાના વાદ એ વાત પર વધુ ભાર મુકતા હતા કે સામાન્ય સમાજશાસ્ત્રીય નિયમ મુજબ મુળભૂત માળખાકીય સંરચના જ માણસની વિવિધ લાક્ષણિકતાના મુળમાં રહેલી છે અને આ શાસ્ત્રીયવાદોની મદદથી જો ભવિષ્યની રૂપરેખા તૈયાર કરવામાં આવે તો માનવીય શકિતનો મહત્તમ ઉપયોગ થઇ શકે લગભગ બે દાયકા પછી નવી શાસ્ત્રીય નીતિના નિષ્ણાંતોએ આ મોડેલ માટેની રૂપરેખા તૈયાર કરી, જે મનોવૈજ્ઞાનિક રીતે ‘વ્યકિતવાદી’ માળખાની તરફેણ કરતું હતું. પરંતુ સમાજિક માળખામાં આ સંકલ્પના સુસંગત ન નીવડતા તેને નામંજુર કરવામાં આવી. ત્યારબાદ સ્કોટ(૧૯૬૧) દ્વારા નવો સંસ્થાનવાદ રજુ કરવામાં આવ્યો. આ શ્રેણીમાં આમ તો કોઇપણ વાદ ચોક્કસપણે લાંબાગાળા માટે બંધબેસતો નથી. જોકે ઉપરોકત બંને વાદને સમજવા માટે કોઇ ચોક્કસ થીયરીની જરૂર નથી. ઘણા બધા લેખકોએ આ સંસ્થાનવાદ સમજાવવાનો પ્રયાસ કર્યો જેમાં ગેટઝેલે (૧૯૬૮) જે વાદ રજુ કર્યો તેના ત્રણ મુખ્ય ભાગ છે.

૧. પ્રબંધકનો પ્રયાસ

૨. માનવ સંબંધ પ્રયાસ

૩. સમાજશાસ્ત્રીય પ્રયાસ

જયારે શર્મા અને તેમના સહયોગીઓએ આ વાદને ત્રણ ભાગમાં વિભાજિત કર્યો. જે નીચે મુજબ છે.

૧. શાસ્ત્રીયવાદ

૨. નૂતન શાસ્ત્રીયવાદ

૩. આધુનિક વાદ

૨.૩.૧.૨ શાસ્ત્રીયવાદ

શબ્દ સ્વરૂપે આ વાદ રજુ કરવાનું બહુમાન 'ટેલર'ને ફાળે જાય છે. ટેલર (૧૯૧૧)ના મતે સંસ્થાઓ અને તેમાં કામ કરતું માનવબળ અને સંસાધનો વચ્ચેનો સંબંધ વહીવટી રીતે અને તર્કબધ્ધ રીતે વિશ્લેષણ કરવું. 'ટેલર'ના મતે વ્યવસ્થાપનમાં ઉત્કૃષ્ટતા તો જ આવે જયારે તેમાં કામ કરનારને ખરેખર ખબર હોય કે તેને શું જોઇએ છીએ, અને તેને સારામાં સારી રીતે અને શકય હોય તો બિનખર્ચાળ રીતે કેમ થઇ શકે ? ૨૦મી સદીમાં શૈક્ષણિક વહીવટમાં વૈજ્ઞાનિક રીતે થયેલ વ્યવસ્થાપનનો અમુલ્ય ફાળો રહેલો છે. વિદ્યાર્થીઓ માટે ટી.એલ.એમ. (ટીચીંગ લર્નીંગ મટીરીયલ્સ) બનાવવા માટે કાચી સામગ્રી કે તૈયાર વસ્તુઓનો ઉપયોગ કરવો એ ખરેખર વૈજ્ઞાનિક અભિગમને જ આભારી છે. વિદ્યાર્થીઓની સિધ્ધિનું માપન કરવા માટે વિવિધ પધ્ધતિઓ, જેમકે 'આદર્શ તપાસ', 'રેટીંગ સ્કેલ્સ' વગેરેનો ઉપયોગ કરવો, નિરીક્ષણની તધ્ધતિમાં યોગ્ય-સુચારૂ ફેરફાર, શાળાના મકાનનો યોગ્ય ઉપયોગ થઇ શકે તેવું આયોજન વગેરે વૈજ્ઞાનિક અભિગમ જ છે.

'ટેલરે' સંસ્થાકીય સંબંધ અથવા સંસ્થાકીય વતર્ણુકનો અભ્યાસ કર્યો હતો. સામાન્ય હેતુ માટે થતા માણસોના પ્રયત્નોમાં લાગણી પ્રોત્સાહન અને આંતર વ્યકિતગત બાબતોને અહીં નકારવામાં આવી હતી. આમાં તેને 'ફોયેલ' (૧૯૪૯) સાથ સહકાર આપ્યો. તેણે વહીવટમાં મુખ્ય પાસાંઓ ઉપર પ્રકાશ ફેંકયો, જેવા કે આયોજન, યોજના, સંચાલન, સંકલન અને નિયંત્રણ વગેરે. તેના મતે સંસ્થાગત વહીવટ એ નતો હોદ્દ્દાની અગ્રતા કે ન તો વ્યકિતગત જવાબદારીની રીતે,સંસ્થાના વડા કે સિનિયર સભ્યોની એકલાની જવાબદારી નથી. એ બીજી બધી પ્રવૃતિ જેવી જ એક પ્રવૃતિ છે. જેમાં કર્મચારી અને અધિકારીઓનો સહિયારો

પ્રયત્ન સફળતા મેળવવા માટે અનિવાર્ય છે. જે નિયંત્રણ કરનાર અને નિયંત્રણમાં રહેનાર બંનેના સુમેળથી થાય છે.

ગુલીક અને ઉર્વીક (૧૯૩૭) એ ફ્રોયેલની આ થીયરીમાં થોડો સુધારો કરી નવું નામ આપ્યું (POSDCORB) એટલે કે આયોજન, સંસ્થા, કર્મચારીઓ, માર્ગદર્શન, સંકલન, અહેવાલ અને અંદાજીત ખર્ચ. ન્યુમેન (૧૯૫૦) આ તત્વોનો ઉપયોગ કરીને શૈક્ષણિક વહીવટનું વર્ણન કર્યું. સીઅર્સ (૧૯૫૦) અને અન્યોએ પણ આ પ્રકારનો પ્રયત્ન કર્યો હતો, જયારે બોબીટે (૧૯૧૩) એવી દલીલ રજુ કરી હતી કે શિક્ષણ એક ઉદ્યોગ છે કે જેમાં આપણે ચોક્કસ કે ઈચ્છિત પરિણામ મેળવવા માટે વૈજ્ઞાનિક ઉત્પાદક પધ્ધતિનો અને ઉત્પાદનની વિશિષ્ટ પધ્ધતિનો ઉપયોગ કરી શકીએ ઊંચી ગુણવત્તા વાળા શિક્ષકો અને એ પણ તાલીમબધ્ધ થયેલા હોય કે જેથી સારી ગુણવત્તાવાળું શિક્ષણ, સારી શાળાઓ, સારા વિદ્યાર્થીઓ અને સારા શિક્ષકો મળી શકે કે જે આપણું લક્ષ્ય છે અહીં માણસોનો મશીન તરીકે ઉપયોગ થયેલો છે.

વેબરે (૧૯૫૭)માં રજુ કરેલો વહીવટી સિધ્ધાંત જે અમલદાર શાહીનો પુરસ્કર્તા હતો. તેણે પણ માણસનો મશીન તરીકેના ઉપયોગની હિમાયત કરી હતી. વેબરનો નિરાશાવાદ, ઉર્વીકનો માનવતાવાદ, ટેલરનો ડાર્વીનવાદ બધાની સામાન્ય થીમ નીચે મુજબ હતી.

- ✯ સજીવ વિશેની તાર્કિકતા અને ભવિષ્યકથન એ ખરેખર પહેલેથી નક્કી કરેલી સક્ષમ રચના છે.
- ✯ આવશ્યક તથ્યો દ્વારા તેનું સંકલન કરવું જોઇએ.

સંક્ષિપ્તમાં એમ કહી શકાય કે ઉપરોકત બધા વાદમાં માણસ અને મશીનનો ખ્યાલ સંસ્થાના સંદર્ભમાં રાખવામાં આવ્યો છે. તેમાં ક્રમશઃ મશીનનું પલડું ભારે બને છે અને તેની તુલનામાં માણસનું મહત્વ ગૌણ બની જાય છે. વિશિષ્ટતાપણું, શ્રમવિભાજન, નિયંત્રણનું માળખું વગેરે બાબતો ફકત એક તરફી રજુઆત છે. આમ છતાં 'ટેલર'ના વિશિષ્ટતાવાદે વહીવટને વૈજ્ઞાનિક ઢબે રજુઆત અને આ દિશામાં વૈજ્ઞાનિક ઢબે પણ વિચારી શકાય એ બાબતનો પાયો નાખ્યો.

૨.૩.૧.૩. નૂતન શાસ્ત્રીય વાદ

મેરી પાર્કર ફોલેટ (૧૯૪૧) એ પહેલી વિદ્યાન સ્ત્રી હતી કે જેણે માનવીય

અભિગમનો ઉપયોગ વહીવટી ક્ષેત્રે કર્યો હતો. દરેક સંસ્થા માટે પાયાનો પ્રશ્ન એ છે કે સંસ્થાના કર્મચારીઓના સંબંધ સુમેળભર્યા અને એકબીજાને પૂરક હોય. તેના મત અનુસાર માનવીય સંબંધ એ સંસ્થાના સંદર્ભમાં એકજાતનું 'સામાજિક કવચ' નું કાર્ય કરે છે. તેનો યોગ્ય વિનિયોગ કરવામાં આવે તો સંસ્થાના અધિકારીઓ અને કર્મચારીઓ વિસંગતતા ન દાખવતા બધી બાબતોના નિર્ણયો સહકારથી કે ચર્ચાથી લે ઉપરાંત મંતવ્યો જો વિરોધાભાસી હોય તો પણ આ જ પધ્ધતિ અપનાવે, જેથી સંસ્થાને ફાયદો થાય.

૧. ગમે તેવા ઉગ્ર વિચારો સામસામે હોય પણ તેને ચર્ચા દ્વારા નિવારી શકાય.
૨. સામેવાળાની દ્દષ્ટિથી વિચારીએ તો તેમનો વિચાર પણ યોગ્ય જણાઇ આવે.
૩. બંને પક્ષના વિચારોનો વિમર્શ કર્યા બાદ ઉભયાન્વયે જે વિચારો સંસ્થાના હિતમાં હોય તેનું ગ્રહણ કરી શકાય.

દરેકને સંસ્થાના વહીવટદારો સામે પૂર્ણ સંતોષ હોવો જોઇએ, પછી ભલે તે સામાન્ય કારીગર હોય, તેને એમ ન લાગવું જોઇએ કે આપણે ફકત પૈસાના બદલામાં કામ કરીએ છીએ. પરંતુ આત્મસન્માન અને પોતે પણ સંસ્થાના વડા જેટલો જે આ સંસ્થાનો હિસ્સો છે એવું જો પ્રતિપાદિત કરવામાં આવે તો સંસ્થાની માળખાકીય વહીવટી પધ્ધતિ સંસ્થાએ નક્કી કરેલા ધ્યેયો બહુ આસાનીથી પાર પાડી શકે. અન્યથા દબાણથી કે નીચેના કર્મચારીઓ ગણીને નિયમાનુસાર કામ લેવાથી ધ્યેયો સિધ્ધ કરી શકાતા નથી.

ફોલેટના કાર્યની આધારભૂત માહિતી એલ્ટન મેયો (૧૯૩૩) અને રોથલીસ બર્ગર અને ડીકસન (૧૯૩૯) એ સાબિતી સાથે રજુ કરી. એલ્ટન મેયો અને લેવીને (૧૯૪૩) આ વિચારધારા ઉપર પ્રયોગ કરવા માટે સંસ્થાના કર્મચારીઓને ગ્રુપમાં વહેંચવાની ભલામણ કરી અને એવાં સૂચનો કર્યા કે સંસ્થાના કર્મચારીએ સંસ્થા માટે કરેલું કાર્ય તેણે કેટલું કર્યું છે. તેનાં કરતાં તેણે કેવી રીતે કરેલ છે તેને વધુ પ્રાધન્ય આપવું. સંસ્થાના હોદ્દારો કે નિરીક્ષકો કાર્યક્ષમ રીતે પોતાનું કાર્ય કરે તે પણ એટલું જ મહત્વનું છે. અને નિરીક્ષણ પણ કર્મચારી કેન્દ્રી હોવું જોઇએ, ફકત કામકેન્દ્રી નહીં દરેકે પોતાના કાર્યમાં માનવીય અભિગમ રાખવો જરૂરી છે.

એવા જ બીજા પ્રયોગો પ્રિવરહિથ્રોન (૧૯૩૯) એ કર્યા. જે પ્રથમ વિશ્વયુધ્ધ પછીનો ગાળો હતો તેણે લીડરશીપ માટેના પ્રયોગો પાઝમા અને બોલબેરીંગ ઇન્ડસ્ટ્રીજના

કર્મચારીઓને ધ્યાનમાં લઈને કર્યા. આ ઉપરાંત કોચ એન્ડ ફ્રેંચ (૧૯૪૮), વ્હાઇટ (૧૯૪૮), હોમેન્સ (૧૯૫૧), કાર્ટરાઇટ એન્ડ જેન્ડોર્સ (૧૯૫૩), લીકર્ટસ (૧૯૬૧) વગેરેએ કર્યા. આ બધી માહિતીના આધારે કહી શકાય કે પ્રથમ વિશ્વયુધ્ધ પછીનું વિશ્વ વધુ માનવીય અભિગમવાળું બન્યું. કર્મચારીઓની ઉત્પાદકતા વિશે સેફર્ડ (૧૯૫૬) એ પાંચ ભિન્ન મુદ્દાઓ શાસ્ત્રીય અને નૂતન શાસ્ત્રીયવાદ વચ્ચેના આપ્યા.

૧. કેન્દ્રસ્થ નિર્ણય લેવાને બદલે તમામ કર્મચારીઓની આમ સહમતિથી નિર્ણયો લેવા.
૨. દરેક પ્રશ્ન માટે વ્યકિતગત - રૂબરૂ સંપર્ક કરવો બીજા મારફત કરાવવો નહી.
૩. એકબીજા પ્રત્યે વિશ્વાસ ઉત્પન્ન થાય તેવું વાતાવરણ સંસ્થામાં ઉભું કરવું.
૪. સંસ્થાનો નિરીક્ષક સંસ્થાનો સભ્યોનો સર્વાંગી પ્રતિનિધિ છે આડતિયો નહીં.
૫. સંસ્થાના કર્મચારીઓનું નિયંત્રણ સંસ્થાગત રીતે જ થાય. દરેક પોતાની જવાબદારીએ જ કામ કરે એ જરૂરી છે. બહારનું કોઇ માધ્યમ તેનું સંચાલન ન કરે.

રોથલીસ બર્ગર અને ડિકસન (૧૯૩૯) એ નોંધ્યું કે સંસ્થામાં મુખ્ય બે કાર્યો અનિવાર્ય છે.

૧. ઉત્પાદન કરવું અને
૨. દરેક કર્મચારીઓને સંતોષ થાય તેવું વાતાવરણ ઉભુ કરવું.

બર્નાડ (૧૯૩૮) બે શબ્દ ઉપરોકત બંને બાબતો માટે આપ્યા (૧) ઈફેકટીવનેસ (અસરકારકતા) અને (૨) એફીસીયન્સી (કાર્યક્ષમતા) નૂતન શાસ્ત્રીયવાદનું યોગદાન સંસ્થાકીય અભ્યાસ માટે અનેરૂં છે. સંસ્થાના અભ્યાસમાં વર્તણૂંક વિજ્ઞાન પ્રથમ વખત દાખલ કરવાનું શ્રેય આ નૂતન શાસ્ત્રીયવાદને જાય છે. પરંતુ તેના નીચે મુજબના બે જોખમો પણ રહેલા છે.

૧. નૂતન શાસ્ત્રીય થીયરી મુજબ અલગ અલગ ધ્યેયો અગલ-અલગ પરિપ્રેક્ષ્યમાં ટૂંકા ગાળા માટે સિધ્ધ કરી શકાય.
૨. આ વાદ માનવીય અને સામાજિક અભિગમ ઉપર વધુ પ્રમાણમાં ભાર મુકે છે.

૨.૩.૧.૪. આધુનિકવાદ

ટેલરનો મત ફોલેટે ગ્રહણ કર્યો અને વહીવટી સમજ વધુ સારી રીતે આપી બનાર્ડે (૧૯૩૮)માં એવી રજૂઆત કરી કે માળખાકીય મૂળભૂત રચના એ એવી હોવી જોઇએ કે જેથી વહીવટ કરતી વખતે સામાન્ય માનવીય અભિગમનો વિનિયોગ થઇ શકે. તેણે એવી દલીલ કરી કે ફકત કાર્યકારી માણસ જ સંસ્થાનું હીત વિચારે અને નિમ્ન કર્મચારી ફકત તેને તાબે રહે એવું ન થાય એ માટે 'અસરકારકતા' અને 'કાર્યક્ષમતા' બંને પર સરખો ભાર મૂકાવો જોઇએ. આ સાથે સંસ્થાના હેતુ વ્યકિતગત ન રહેતાં સર્વસામાન્ય હોવા જોઇએ. સંસ્થામાં કોણે શું કરવાનું છે એ સ્પષ્ટ નક્કી હોવું જોઇએ. આ બાબત કર્મચારીઓની વર્તણૂંક, કાર્યક્ષમતા અને જ્ઞાન તેમજ અનુભવમાં પણ ઉમેરો કરે છે. અનૌપચારિક ચાલતી સંસ્થાઓ દ્વારા જ ઔપચારિક સંસ્થાઓ માર્ગદર્શન મેળવે છે. જો એક નિષ્ફળ જાય તો બીજી પણ નિષ્ક્રિય બની જાય છે. આથી એ સાબિત થાય છે કે બર્નાડની થીયરી મહદ્અંશે ઔપચારિક અને અનૌપચારિક સંસ્થાગત વહીવટમાં ફાયદાકારક સાબિત થાય છે. તેથી તેણે ટેકનીકલી વહીવટી બાબતોનું સમર્થન ફોલેટ અને મેયો દ્વારા કરાવ્યું.

સીમોને (૧૯૪૫)માં એવું કહ્યું કે વહીવટી સિધ્ધાંતો સમજવા માટે અલગથી પરિસ્થિતિનો અભ્યાસ જરૂરી છે. તેણે એવું પણ કહયું કે કાર્યક્ષમતા સમજવા માટે તાર્કિક દલીલને જો વધુ ઊંડાણપૂર્વક સમજવામાં આવે તો સમસ્યાના હલ સુધી પહોંચી શકાય છે. કાર્યદક્ષતાનો સિધ્ધાંત ફકત 'સારું' અને 'સાચું' એટલું જ જણાવે છે. પરંતુ આ સારું અને સાચું કેવી રીતે વહીવટી સુધારામાં ઉપયોગી બને તે દર્શાવતો નથી. સીમોને જણાવ્યું કે અસરકાર વહીવટ તો જ સંભવે કે - જો અસરકારક નિર્ણયનું માળખું હોય. બેક અને આર્ગીરીસે (૧૯૫૭) એવી દલીલ કરી કે પ્રાથમિક વહીવટી માળખું સંસ્થાકીય વહીવટીમાં અગત્યનો ભાગ ભજવે છે.

બેકે (૧૯૫૯)માં એવું જાહેર કર્યું કે સામાજિક સંસ્થાએ માનવીની વિભિન્ન અને સંલગ્ન બાબતો જેવી કે ઉપયોગિતા, વસ્તુ, સમાન વિચારધારા વાળી વ્યકિતના સમાન જૂથ બનવાં તેનો વિનિયોગ કરવો, કુદરતી ભંડારનો ઉપયોગ કરવો, પ્રશ્નો ઉકેલવા વગેરે બાબતોનેં સાંકળતી એક લાંબી શૃંખલા બને છે. જે તેના પર્યાવરણને અનુકૂળ હોય છે.

બેકે અને આર્ગીરીસ (૧૯૫૭)ના કાર્યે એવું સાબિત કર્યું કે પુખ્ત વ્યકિતત્વ અને સંસ્થાનો વહીવટી વિકાસ બંને સંલગ્ન બાબત છે. જો યોગ્ય દોરવણી ન મળે તો ઉપરોકત

બંને બાબતો એકબીજાથી ભિન્ન થઇ શકે છે. વ્યકિતઓ અને સારી સંસ્થાઓ એકબીજાને પૂરક બનવા કોશીષ કરતા હોય છે. જો સંસ્થાનો હેતુ બન્ને બાબતો માટે હકારાત્મક હોય તો સારું નેતૃત્વ અને સુચારૂ વહીવટ બન્ને સાથે જ વિકાસ પામશે અને સંસ્થાને પ્રગતિના પંથે લઇ જશે. સંસ્થા સારા કર્મચારી ઇચ્છે છે, અને સારા કર્મચારી સારી સંસ્થા ઇચ્છે છે. જેને જોડાણની પ્રક્રિયા કહેવામાં આવે છે.

સામાજિક વર્તન માટે આર્ગીરીસ પછી પર્સન ટેલ્કોટ (૧૯૫૧)નો પ્રયત્ન પણ સરાહનીય છે. તેના મત મુજબ સમાજ એ આંતરસંબંધો માટેનું પ્રબળ માધ્યમ છે. અર્થાત સંબંધોનું જાળું છે. પર્સને ૧૯૫૧માં મુળભૂત જરૂરિયાતોને ધ્યાનમાં લઇને કેટલાંક તારણો આપ્યા. જેમ કે વ્યકિતના હાનિકારક વર્તન ઉપર અંકુશ હોવો જોઇએ. સાંસ્કૃતિક સ્ત્રોતનું રક્ષણ થવું જોઇએ આ ઉપરાંત નીચેના જેવા તારણો પેરેટો મેરટોન, હોમેન્સ અને પર્સન્સ, ગેટેઝેલે (૧૯૬૮) આપ્યા. જેમ કે સંસ્થા એ સામાજિક તંત્રનો એક ભાગ છે. દરેક સમાજ તંત્રને બે પરિમાણ હોય છે. એક એવું કે જેમાં કાર્યક્ષેત્ર અને અપેક્ષા સમાવિષ્ટ છે. અને બીજામાં વ્યક્તિગત ઇચ્છા, આકાંક્ષા અને પ્રતિભા સંબંધિત છે. આ બંને પરિણામ સંસ્કૃતિ દ્વારા જોડાયેલા છે.

ગેટઝેલના મતે વર્તન એટલે વ્યકિતત્વ અને તેના ભાગે આવેલું કાર્યનું સંયુકત રૂપ આમ ચોક્કસ પ્રતિભાવંત વ્યકિતઓને ચોક્કસ કાર્ય સોપવામાં આવે અને સામાજિકતા મિતીની રીતે તેનો વ્યાપ વધે તો લાંબાગાળે સુદૃઢ સમાજ અથવા તો સંસ્થાનું નિર્માણ થાય છે.

શાળા પણ સમાજનું પ્રતિબિંબ છે. શિક્ષકો અને આચાર્ય સંસ્થાના સભ્યોની જેમ આંતર સંબંધો સ્થાપે તો શાળા પણ પોતાના ધ્યેય અને કાર્યક્ષમતા હાંસલ કરી શકે છે. વોલ્ટરના મતે શાળા એ ઔપચારિક સંસ્થા નથી, તે સમાજતંત્રનો નાનકડો ભાગ છે. અથવા નાનો સમાજ છે સમાજનું પ્રતિબિંબ છે.

હેલ્પીન (૧૯૬૬) ની થીયરી ટેલર અને અન્ય સમાજશાસ્ત્રીઓની થીયરી કરતાં અલગ પ્રકારની છે. જોકે હેલ્પીન આ વાદ પોતાનો છે. એવો દાવો કરતો નથી. તે પોતાની થીયરી માટે ચાર પાયાના તત્વો વર્ણવે છે.

(૧) કાર્ય (૨) બિનપારંપારિક સંસ્થા

(૩) કાર્યકારી સમૂહ (૩) નેતા

હેલ્પીન 'કાર્ય'ને નિરીક્ષકો દ્વારા જોવામાં આવતો હેતુ અથવા સંસ્થાના ધ્યેય તરીકે જુએ છે. સંસ્થા એટલે એવા લોકોનો સમૂહ કે જે અલગ અલગ કાર્ય માટે એકઠા થયેલા છે. તેના મતે

પારંપારિક અને બિન પારંપારિક સંસ્થાઓનું વિશ્લેષણ એકબીજાથી ભિન્ન રીતે કરવું જોઈએ. તેના મતે 'નેતા' એટલે એવી વ્યકિત કે જે લોકશાહીમાં જોવા મળતી જવાબદારી વહન કરનાર વ્યકિત, નેતા એટલે નિર્ણય લેનાર, સંઘનો અગ્રેસર અને નેતા હોવા છતાં પાયાનો કાર્યકર આમ જોઈએ તો હેલ્પીનની થીયરી લચીલાપણું ધરાવે છે. જેમાં ટેઈલર, વેબર, ફેયોલ, ગેટઝેલ, સીમોન વગેરેની વિચારધારાની ઝલક જોવા મળે છે.

આધુનિકવાદ માળખાકીય સુવિધા અને ખ્યાલોનું સ્પષ્ટીકરણ તો કરે જ છે. જેના આધારે આચાર્યનો રોલ સ્પષ્ટ રીતે માર્ગદર્શકનો બને છે. આધુનિક મંતવ્યનું કેન્દ્ર વ્યકિત નહીં પણ આખી સંસ્થા જ છે. તેનો પ્રયત્ન જ્ઞાન આપવું પછી ભલે તે વિવિધ સ્ત્રોતમાંથી ઉપલબ્ધ હોય અને તેનો સમજણપૂર્વકનો વિનિયોગ કેમ કરવો તે શીખવવાનો છે.

વિલિયમ સ્કોટ (૧૯૬૩) એ આધુનિકવાદને સામાન્ય તંત્ર (સીસ્ટમ)ના સંકલિત ભાગો જેવા કે સ્ત્રોત, માનવબળ અને પર્યાવરણના આંતર સંબંધના યથાર્થ વિનિયોગની રીતે તપાસ્યા તેના મતે નવી થીયરી અને જુની થીયરી બંને સરખા જ છે. જુની થીયરી 'સીસ્ટમ' પર ભાર મુકે છે. જયારે નવી થીયરી સીસ્ટમમાં કાર્ય કરનાર વ્યકિત એ સમાજનો એક ભાગ છે તે પ્રસ્થાપિત કરે છે.

૨.૪. સંસ્થાકીય વાતાવરણના પ્રકારો.

હેલ્પીન અને ક્રોફ્ટ દ્વારા રચવામાં આવેલ સંસ્થાકીય વાતાવરણ સૂચક પ્રશ્નાવલી (OCDQ) ના ગુણાંકને આધારે શાળાનું વાતાવરણ નક્કી કરી શકાય છે. હેલ્પીન અને ક્રોફ્ટ નીચેના છ પ્રકારના વાતાવરણ દર્શાવેલ છે.

(૧) મુકત વાતાવરણ
(૨) સ્વાયત વાતાવરણ
(૩) નિયંત્રિત વાતાવરણ
(૪) પરિચિત વાતાવરણ
(૫) વાલીપણાનું વાતાવરણ
(૬) બંધિયાર વાતાવરણ

(૧) મુકત વાતાવરણ

મુકત વાતાવરણમાં એવી શાળાનું વર્ણન છે કે જેમાં શિક્ષકો કોઇપણ જાતની ખોટી રોકટોક વગર, નિયંત્રણ વગર પોતાના કામનો આનંદ લઇ શકે છે. જેમાં શિક્ષકો સમાજિક જરૂરિયાતોનો સંતોષ તેમ જ કાર્ય સંબંધી સંતોષ મેળવે છે. અહીં કોઇ કોઇથી કોઇ વસ્તુ છુપાવતું નથી. દરેક બાબત ચર્ચા-વિચારણાથી થાય છે. શિક્ષકોનું એકબીજા સાથેનું વર્તન મૈત્રીપૂર્ણ હોય છે. અને આ બધા સાથે મળીને સંસ્થાને ખૂબ પ્રગતિ કરાવે છે. તેઓ પોતાના આચાર્યને (નેતાને) ભારે વિચારવાન અને લોકશાહીવાદી ગણતા હોય છે. દરેક કાર્ય પછી તે વહીવટી હાય કે સામાજિક દરેક વખતે શિક્ષકોને એવું લાગે છે કે તેઓની પાછળ આચાર્યનો મજબૂત ટેકો છે. તેથી જૂથના સભ્યો અને આચાર્ય ‘એકાત્મકતા’ અનુભવતા હોય છે. પરિણામે જૂથ ઉચ્ચ કક્ષાની અખંડિતતા તથા વર્તનની અધિકૃતતા અનુભવતું હોય છે.

(૨) સ્વાયત વાતાવરણ

અહીં આચાર્ય એવું દર્શાવે છે કે શાળાનો દરેક શિક્ષક પોતાનું કાર્ય કરવા માટે મુકત છે. આ ઉપરાંત રસ અને રુચિ મુજબ તે પોતાના સમાજિક સંબંધોનું નિર્માણ કરી શકે છે. શિક્ષકો અહીં મૈત્રીભર્યું વાતાવરણ અનુભવતા હોય છે.

જો શિક્ષકો તેના કાર્યમાં પુરા સાથ અને સહકારથી કાર્ય કરે તો તેઓ ખૂબ ઝડપથી ધ્યેયસિદ્ધિને વરે છે. જો કે થોડા વિધ્ન સંતોષીઓનો, કે એવા સમૂહનો સામનો કરવો પડે, પરંતુ તે નગણ્ય ગણાય તેટલો જ, જયારે આખો વર્ગ એટલે કે બહુમતી સારા કાર્ય માટે સજ્જ હોય ત્યારે લઘુમતીનું કશું ઉપજતું નથી. આમ સરવાળે ખરેખર કાર્ય દીપી ઉઠે છે.

જો શિક્ષકોથી કોઇ વહીવટી બાબતો અને અહેવાલો વગેર છુપાવવામાં ન આવે તો તેઓ વહીવટી અને અહેવાલ લેખન, હિસાબ વગેરેમાં નિપૂણ બની જાય છે. આચાર્યએ પણ અહીં એવા નિયંત્રણો નિયમો બનાવવા જોઇએ કે જેથી શિક્ષકોનું કાર્ય વધુ ચેતનવંતુ બને સ્વાયત એટલે નાની નાની જરૂીરયાતો જેમ કે પુસ્તકો, પ્રોજેકટર, કાગળ વગેરે માટે આચાર્યની પાસે ન જવું પડે, તે સહેલાઇથી ઉપલબ્ધ થઇ શકે - મુકત વાતાવરણની જેમ નહીં પરંતુ મહદ્અંશે તેના જેવી વ્યવસ્થા કાયમી થઇ શકે. મુકત વાતાવરણવાળી શાળા જેવું નહીં પણ તેની નજીકનું હોવું જોઇએ.

(૩) નિયંત્રિત વાતાવરણ

આ વાતાવરણની ખાસિયત એ છે કે તે વ્યકિત કરતાં ફકત કાર્યસિધ્ધિ ઉપર જ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે. મહદ્અંશે કાર્ય ઉપર જ ધ્યાન કેન્દ્રિત થાય છે. જેથી કર્મચારીની અંગત સામાજિક જરૂરિયાતોને ખૂબ ઓછું મહત્વ આપવામાં આવે છે. બધા સખત કામ કરે છે. પરંતુ સંઘભાવનાનો અભાવ હોય છે. શિક્ષકો આચાર્યના કામમાં ભૂલો બતાવી શકતા નથી. આચાર્યનો રોલ કડક અને પ્રભાવશાળી માર્ગદર્શકનો જ ફકત બની રહે છે. અહીં વ્યકિતત્વના માનવીય પાસાની ઉપેક્ષા થાય છે. શિક્ષકોને કાર્યસિધ્ધિથી નહીંવત સંતોષ મળતો હોય છે.

(૪) પરિચિત વાતાવરણ

આ વાતાવરણમાં આચાર્ય અને શિક્ષકો બંનેનું મૈત્રીભર્યું વર્તન નોંધપાત્ર પ્રમાણમાં હોય છે. શિક્ષકોએ તેમની વચ્ચે અંગત મૈત્રી સ્થાપી હોય છે. આચાર્ય પરોક્ષ રીતે નેતાગીરી સંભાળતા હોય છે. શિક્ષકોની સામાજિક જરૂરિયાતનો સંતોષ ખૂબ ઉચ્ચ હોય છે. આ વાતાવરણ વધુ પડતું વ્યકિતવાદી છે. કર્મચારીની બધી જ સામાજિક જરૂરિયાતો પુરી થાય છે. અને તે કાર્ય પણ કરે છે. આ વાતાવરણમાં જયારે કાર્યસિધ્ધિ કરવાની હોય, એટલે કે શિક્ષણ ગણવત્તાસભર બનાવવાનું હોય ત્યારે સમસ્યાઓ ઉભી થાય છે. આચાર્યનો રોલ ન તો વહીવટદાર જેવો કે ન તો લાગણીશીલ હોય છે પરંતુ તે એક સૌમ્ય અધિકારી જેવો હોય છે. જે ફકત માર્ગદર્શક બને છે. શિક્ષકોનો એ વિશ્વાસ સંપાદન કરી શકે છે પરંતુ શિક્ષકો તેની પૂર્ણ ક્ષમતાથી કાર્ય કરતા નથી.

(૫) વાલીપણાનું વાતાવરણ

આ વાતાવરાણમાં એવી પરિસ્થિતીનો ઉલ્લેખ છે કે જેમાં સભ્યો માટે તેમની સામાજિક જરૂીરયાતો સંતોષવા માટે ખૂબ જ ઓછી તક હોય છે. તેમને કાર્યસંતોષ (Job Satisfaction) માટે પણ આવી જ સ્થિતિ હોય છે. આચાર્ય ઇચ્છે તે મુજબ વિદ્યાશાખાએ કાર્ય કરવાનું હોય

છે.

આ પ્રકારનું વાતાવરણ અસહકારનું અને અસફળ વાતાવરણ હોય છે. તેમાં આચાર્ય સારો વહીવટ કરી શકતા નથી. શિક્ષકો પણ હળમળીને કામ કરતા નથી. આચાર્ય શિક્ષકોને ઓછા સ્તરના ગણે છે. દરેક વાતમાં તેઓની ભૂલો કાઢે છે. સામાપક્ષે શિક્ષકો પણ આચાર્યની નેતાગીરીને પુરેપુરો સાથ-સહકાર આપતા નથી. ઉલ્ટુ, તેની વિરુધ્ધ વાતાવરણ ઉભું કરે છે. જોકે આચાર્ય શાળાના પિતા સમાન વાલી તરીકે વ્યકિતગત હીતની ઉપેક્ષા કરત હોતા નથી. આ વાતાવરણ કાંઇક અંશે બંધ વાતાવરણ જેવું હોય છે.

(૬) બંધિયાર વાતાવરણ

બંધિયાર વાતાવરણની લાક્ષણિકતા એ છે કે સંસ્થાના બધા સભ્યોના ભાગે મોટા પ્રમાણમાં ઉતેજ માનસ પ્રવર્તતું હોય, સંગઠન આગળ વધતું નથી, ગતિશીલ હોતું નથી. આ વાતાવરણમાં શિક્ષકો ગુંગળાય છે. તેઓની સામાજિક જરૂરિયાતો પૂરી થતી નથી. કામના બદલામાં પ્રોત્સાહન મળતું નથી અને અવ્યવસ્થા સર્જાય છે. અહીં શિક્ષકો જૂથમાં કામ કરતા નથી. આચાર્ય જૂથમાથી ઉદ્‌ભવતા નેતાગીરીના કાર્યોને દબાવી દે છે. તેઓ ફકત હુકમ જ ચલાવી જાણે છે. તેઓને શિક્ષકોના કલ્યાણમાં રસ હોતો નથી. શિક્ષકોને પણ નોકરી કર્યાનો સંતોષ નથી મળતો. આથી તેઓ ખિન્ન અને ધુંધવાયેલા રહે છે. અહીં તેઓના માન-સન્માન કે સામાજિક જરૂરિયાતોને ધ્યાનમાં લઇને કોઇ કાર્ય થતું નથી. આચાર્ય કાર્ય કરવા માટે કોઇપણ પ્રકારની સગવડ આપતા નથી. તે ફકત અધિકારી બની નીતિ-નિયમો મુજબ જ કાર્ય કરે છે. આથી સંસ્થા કયારેય પોતાના ધ્યેય હાંસલ કરી શકતી નથી.

૨.૫. સંસ્થાકીય વાતાવરણના પરિમાણો અને તેની લાક્ષણિકતાઓ:-

સંસ્થાકીય વાતાવરણ સૂચક પ્રશ્નાવલીનું વિશ્લેષણ શર્મા (૧૯૭૩) એ વિધાન સ્તરે કર્યું. તેના પરિણામે સંસ્થાકીય વાતાવરણના આઠ ઘટકો પ્રાપ્ત થયા. જે હેલ્પીન અને ક્રોફટ (૧૯૬૩)ના અભ્યાસમાં બન્યું હતું તેઓએ આપેલી સમાન પરિમાણોની વ્યાખ્યાઓનો સ્વીકાર થયો હતો. આ પરિમાણો અને તેની લાક્ષણીકતાઓ નીચે મુજબ છે. આ પરિમાણોમો ને પણ વધુ બે વર્ગોમાં દર્શાવેલ છે.

૧. જૂથકીય વર્તનની લાક્ષણિકતાઓ (શિક્ષકો) અને

૨. નેતાના (સુકાની) વર્તનની લાક્ષણિકતાઓ (આચાર્યો)

૧. જૂથકીય શિક્ષકના વર્તનની લાક્ષણિકતાઓ :-

૧.૧. ઉદાસીનતા :-

અહીં ઉદાસીનતાનો અર્થ 'તે સાથે ન હોવાના' વલણના સંદર્ભમાં છે. આ પરિમાણ એક જૂથને એ રીતે વર્ણવે છે કે 'જે સાથે કદમ મિલાવવું ન હોય' એટલે કે તેને સોપયેલા કામની સાથે 'ગતિ મિલાવતું ન હોય' અહીં શિક્ષકો ઐક્યની ભાવનાથી કાર્ય કરતા નથી. તેઓ પોતાના કાર્યને ન્યાય આપી શકતા નથી. આ કસોટીમાં દસ કલમોનો સમાવેશ થાય છે. (હેલ્પીન ૧૯૬૯ પ્ર. ૧૫૦)

૧.૨. મનો શારીરિક અવરોધ :-

આ જૂથના સભ્યોની એવી લાગણીનો અહીં ઉલ્લેખ છે કે જેમાં આચાર્ય તેમના પર રાબેતા મુજબની ફરજો, સંચાલકોની માંગણીઓ અને બીજી વહીવટી જરૂરીયાતોનો બાજો લાદે છે. જેમને તેઓ બિનજરૂરી ગણતા હોય છે. તેઓ એમ માનતા હોય છે કે આચાર્ય તેના વર્તનમાં ખૂબ સરમુખત્યારવાદી વલણ ધરાવે છે. આચાર્ય સાચી હકીકત છુપાવે છે, ચર્ચા થતી નથી, આથી અવરોધ અનુભવાય છે. આ કસોટીમાં છ કલમોનો સમાવેશ છે.

૧.૩. નૈતિકતા :-

હેલ્પીન અને ક્રોફટના મતે અહીં શિક્ષકોની સામાજિક જરૂરિયાતો સંતોષાય છે તેવું અનુભવે છે. શિક્ષકો તેમના વ્યવસાયમાં કંઇક સિદ્ધિ મેળવી છે તેવો આનંદ માણે છે. જે આવકાર્ય છે. અહીં દસ કલમોનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે.

૧.૪. આત્મીયતા :-

આત્મીયતા એ શિક્ષકો એકબીજા સાથે મૈત્રીભર્યા સામાજિક સંબંધોનો આનંદ મેળવે છે, તેનો ઉલ્લેખ કરે છે. સામાજિક જરૂરિયાતોમાં પણ સંતોષ દર્શાવે છે. જે કાર્યની સિદ્ધિ સાથે જોડાયેલ હોય તેવું જરૂરી નથી. અહીં સાત કલમોનો સમાવેશ થયેલ છે.

(હેલ્પીન, ૧૯૬૯, પ્ર. ૧૫૧)

આમ શિક્ષકોના વર્તન સંબંધી તેત્રીસ કલમો હતી.

૨. આચાર્યના (નેતાના) વર્તનની લાક્ષણિકતાઓ :-

૨.૧. અળગાપણું :-

અળગાપણું એ જૂથનાં વર્તનના ઢાંચાના સંદર્ભમાં છે. તેમાં નેતા (આચાર્ય)નો સમાવેશ થઇ જાય છે. આ જૂથની લાક્ષણિકતા - ઓછા અંગત સંબંધ અને મોટા પ્રમાણમાં ઔપચારિકતા છે. તેમાં આચાર્ય 'નિયમ પ્રમાણે' કામ કરે છે. આચાર્ય પરિસ્થિતિનો સામનો કરવા માટે શિક્ષકોની સાથે મળીને પ્રયાસ કરવાને બદલે નીતિઓને વળગી રહે છે. અહીં જૂથથી અળગા રહેવાનું વલણ છે. આચાર્ય વહીવટી બાબતોમાં લાગણીવશ હોતો નથી. અહીં નવ કલમોનો સમાવેશ થયેલ છે.

૨.૨. ઉત્પાદનને અગ્રતા :-

ઉત્પાદનને અગ્રતા દ્વારા એ વર્તનનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવે છે. જેમાં આચાર્ય કર્મચારીઓ ઉપર બારીક નજર રાખે છે. આચાર્ય ફક્ત અને ફક્ત તેનાં નિર્ધારિત ધ્યેયો માટે જ કાર્ય કરે છે. તે તેના શિક્ષકોના પ્રતિભાવ વિશે સંવેદનશીલ હોતા નથી. તે લાગણી કે એવા બીજા અવરોધોને ગણકાર્ય સિવાય ફક્ત તેના કાર્યોમાં જ મગ્ન રહે છે. અહીં સાત કલમોનો સમાવેશ થયેલ છે.

૨.૩. નિયંત્રણો :-

નિયંત્રણો અહીં ધકેલવું કે હડસેલવુંના અર્થમા છે જેમાં આચાર્યના વર્તનને નોકરશાહીવાદી તથા બિનવ્યકિતગતવાદી ગણાવી શકાય. અલબત તેમનું વર્તન કાર્યલક્ષી હોય, પુરતા પ્રમાણમાં કામગીરી વિષયક માર્ગદર્શન અને વહીવટી સેવાઓ પૂરી પાડીને સમાન ધ્યેય પ્રતિ જૂથકીય કાર્યમાં સહાય કરીને અસરકારકતા તથા કાર્યક્ષમતાનું પ્રમાણ વધારવાનો પ્રયાસ કરતા હોય તો પણ તેમનું આ વર્તન આ પ્રકારનું ગણાય. અહીં આચાર્યે શિક્ષકો પર નજદીકથી ધ્યાન રાખવું એવું જ નહીં પણ તેને પોતાની જાતે યોગ્યત્તમ બનીને ઉદાહરણ પુરું પાડવું.

આચાર્ય 'આપણે એકબીજાની જરૂરિયાત છીએ' એવો અહેસાસ તમામને કરાવે અને એના દ્વારા તેઓને તેમના કાર્ય તરફ ધકેલે એ બાબત અહીં છે. અહીં નવ કલમોનો સમાવેશ થયેલ છે.

૨.૪. ભાવના :-

ભાવના એ લાગણી, એક બીજા સાથેનો સદ્ભાવ તથા આત્મગૌરવના સંદર્ભમાં છે. શિક્ષકો એવું અનુભવે છે કે તેમની સામાજિક જરૂરિયાતો સંતોષાય છે, અને તેની સાથો સાથ તેઓ પોતાના કાર્યમાં સિધ્ધિની લાગણી પણ અનુભવે છે. અહીં આચાર્યને માનવીય અભિગમથી આચરવાનું, વર્તવાનું સૂચન છે. ઘણીવાર માનવતાના ધોરણે નિયમોને છોડીને પણ વર્તવું પડે છે. એકબીજાની લાગણી સમજવાની બાબત સંકળાયેલ છે. અહીં છ કલમોનો સમાવેશ થયેલ છે. (હેલ્પીન ૧૯૬૯ પ્ર.૧૫૧)

આ પ્રમાણે વાતાવરણના છ પ્રકારો અને તેના આઠ પરિમાણોનું વર્ણન કોષ્ટક ૨.૧.માં આપેલ છે.

કાષ્ટક – ૨.૧.

સંસ્થાકિય વાતાવરણના છ પ્રકારનું આકૃતિ દ્વારા નિરૂપણ

વાતાવરણ	જૂથકીય વર્તનની લાક્ષણિકતાઓ				નેતાના વર્તનની લાક્ષણિકતાઓ			
	ઉદાસીનતા	મનો શારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણું	ઉત્પાદન અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના
મુકત	L	M	H	M	L	M	L	H
સ્વાયત	L	H	L	H	M	L	M	H
પરિચિત	L	L	L	H	H	H	M	M
નિયંત્રિત	L	M	L	L	M	H	H	M
વાલીપણાનું	H	H	H	L	M	L	L	L
બંધિયાર	H	H	L	L	H	M	H	L

L = નીચુ, M = મધ્યમ, H = ઊંચું

સંક્ષેપમાં દર્શાવીએ તો એમ કહી શકાય કે શાળાનું સંસ્થાકીય વાતાવરણ આચાર્ય અને તેમના કર્મચારીગણ તેમ જ શિક્ષકો વચ્ચેના સંબંધોથી સર્જાય છે. શિક્ષણ વિશેની રાષ્ટ્રીય નીતિ (૧૯૮૬)માં નિયત કરવામાં આવ્યું છે કે ''રાષ્ટ્રીય વિકાસ અને તેના અસ્તિત્વની જાળવણી માટે શિક્ષણને રોકાણના અત્યંત મહત્વના ક્ષેત્ર તરીકે ગણવું જોઇએ''. વેદાંતાચારી (૧૯૯૧) એ તેમનો અસંતોષ દર્શાવતાં કહ્યું હતું કે ''શૈક્ષણિક માહિતીની સ્પષ્ટ નીતિ વિશે આપણે હજુ પણ અનિશ્ચિત સ્થિતિમાં હોવાનું જણાય છે. આથી આપણે શિક્ષણ પાસેથી જે અપેક્ષા રાખીએ છીએ તે ખૂબ જ જટિલ છે. જો કે હાલના દિવસોમાં આપણે જેનો સામનો કરીએ છીએ તે વિભિન્ન અભિગમોના નિરાકરણ માટે ગુંચવણભર્યો પ્રશ્ન નથી''.

આમ છતાં હાલના સમયમાં શૈક્ષણિક પધ્ધતિ અનેક સમસ્યાઓથી ભરેલી છે. અને તે સ્વાભાવિક છે. સમગ્ર દેશ ક્ષતિયુકત શિક્ષણના પરિણામો ભોગવી રહ્યો છે. નરસિંહરાવ (૧૯૯૨) એ **N.C.E.R.T.** ખાતેના તેમના પ્રારંભિક સંશોધનો પૈકીના એકમાં જણાવ્યું હતું કે આપણે મુદ્લિયાર પંચના અહેવાલથી વ્યવસાયીકરણ હાથ ધર્યું છે, અને હજુપણ તેના ઉકેલ માટે મથીએ છીએ

ઉપરના નિરીક્ષણના સંદર્ભમાં એ સમજવાનું મુશ્કેલ નથી કે આપણી શિક્ષણ પધ્ધતિનું અનિષ્ટ બિનઉત્પાદકતા અને અસંતોષ છે.

૨.૬. શૈક્ષણિક ફિલસૂફિનો ખ્યાલ

શિક્ષણને દિશાસૂચન કરવાનું કામ ફિલસૂફી કરે છે અને ફિલસૂફીને કાર્યાન્વિત કરવાનું કામ શિક્ષણ કરે છે. તેથી પ્રત્યેક શિક્ષકને પોતાની આગવી શૈક્ષણિક ફિલસૂફી હોય છે. શૈક્ષણિક ફિલસૂફી એટલે શિક્ષણને લગતી માન્યતાઓ, વિચારો, પૂર્વધારણાઓ શિક્ષણના વિવિધ પાસાઓ જેવા કે હેતુઓ, અભ્યાસક્રમ, શિક્ષણની પદ્ધતિ, શિસ્ત, શિક્ષક વિદ્યાર્થી સંબંધ વગેરેને શૈક્ષણિક ફિલસૂફી સાથે આગવો સંબંધ છે.

લાંબા સમય સુધી તત્વજ્ઞાન એટલે અમૂર્ત ચર્ચા, સામાન્ય માણસની સમજણ બહારના ભાષાકીય વિશ્લેષણો, ઈશ્વરીય આદેશો, ધર્મગ્રંથોના ગૂઢાર્થો જેવી ખોટી માન્યતાઓ પ્રચલિત રહી. હકીકતમાં તત્વજ્ઞાન એટલે 'તત્વ' સબંધી જ્ઞાન તત્વ એટલે સાર, મૂળ રહસ્ય, અસલ સ્વરૂપ એવો અર્થ થાય છે. અસ્તિત્વ પાછળના મૂળભૂત સત્યનું દર્શન કરાવે તે જ્ઞાન તત્વજ્ઞાન.

ફિલસૂફી કે અંગ્રેજી શબ્દ Philosophy આપણા રોજિંદા જીવનમાં વણાઇ ગયો છે અને એટલે જ સામાન્ય માણસ પણ તત્વજ્ઞાનને બદલે ફિલસૂફી શબ્દ પ્રયોજે છે. આનો અર્થ 'જ્ઞાન માટેની તીવ્ર આરઝૂ' એવો થાય છે.

શૈક્ષણિક તત્વજ્ઞાનનો અર્થ તેના સ્વરૂપ અને તેના કાર્યોના સંદર્ભમાં એમ બે રીતે આપી શકાય. શિક્ષણ માટેના તત્વજ્ઞાને આપેલા સિધ્ધાંતોથી શૈક્ષણિક તત્વજ્ઞાનનું વિષયવસ્તુ સર્જાય છે.

શિક્ષણના પ્રશ્નો તત્વજ્ઞાનના સિધ્ધાંતોનો આશરો લઇને ઉકેલવા માટેનું શાસ્ત્ર કેળવણીનું તત્વજ્ઞાન છે. - બટ્રાન્ડ રસેલ.

શાળા જેવી સંસ્થાઓ દ્વારા સાંસ્કૃતિક અને નૈતિક મૂલ્યોનું નવી પેઢીમાં સંક્રમણ કરવાનું ઉમદા કાર્ય શિક્ષકો દ્વારા થાય છે. અભ્યાસક્રમ અને પદ્ધતિ આ માટેના સાધનો છે. સાધનો સાથે તેના ઉપયોગકર્તા શિક્ષક મહત્વનો ભાગ ભજવે છે. શિક્ષકની માન્યતાઓ અને તેના દ્વારા રચાતી ફિલસૂફી શૈક્ષણિક પ્રક્રિયાના સાધનો અને ફલિતાર્થો પર અસર પાડે છે. તેથી શિક્ષકોની ફિલસૂફી જાણવી જરૂરી છે.

૨.૬.૧. શૈક્ષણિક ફિલસૂફીની અગત્યતા

માણસ જેમ-જેમ જીવનના વર્ષો પસાર કરતો જાય છે, તેમ-તેમ નવું જ્ઞાન, નવી સમજ અને નવા કૌશલ્યો વિકસાવતો જાય છે. આ માટે તે શાળા, મહાશાળામાં જાય છે અને શીખે છે. તથા જીવનના વિવિધ કાર્યો કરતાં-ધરતાં પણ શીખે છે. શારીરિક વૃધ્ધિની સાથે જ તેનો સામાજિક, સાંવેગિક, બૌધિક અને માનસિક વિકાસ થાય છે. આ માટે તે શાળા-મહાશાળામાંથી જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે છે. કુટુંબ તેને ઉછેરે છે. મિત્રો તેને વિકાસ તરફ દોરે છે. અને ધીમેધીમે એક ચોક્કસ ભાષામાં કહીએ તો 'કેળવણી' પ્રાપ્ત કરે છે. આ કેળવણી પ્રાપ્ત કરવાના અનેક સ્ત્રોતોમાંનો એક સ્ત્રોત છે શાળા. શાળામાં તેને અભ્યાસ કરાવનાર શિક્ષકની જે માન્યતા કે ફિલસૂફી હોય, તે વિદ્યાર્થી પર અસર કરશે.

પ્રથમ તો શિક્ષક પાસે જીવનની ફિલસૂફી હોવી જોઇએ. તેના વિચારનું અને આચારનું ધોરણ ઊંચું હશે, તે નિયમિત હશે, તેનું હાસ્ય સ્વાભાવિક હશે તેણે વાણી, વિચાર અને કર્મનો સુંદર સમન્વય સાધ્યો હશે, જેને ભણાવવા છે તેમને માટે તેમની પાસે પ્રમની પુંજી હશે, હૃદયની સહાનુભૂતિ હશે, તે જ્ઞાની હશે અને વિશેષ જ્ઞાન મેળવવા તત્પર હશે.

આમ, કોઇપણ શાળાના કાર્યક્રમમાં કે કોઇ એક નાનકડા વર્ગની પ્રવૃતિમાં કોઇ એક ફિલસૂફીની અસર દેખાતી હોય છે. શિક્ષકની પોતાની અંગત માન્યાતાની અસર તેના અધ્યાપન કાર્યમાં કે વર્ગની અન્ય પ્રવૃતિમાં દેખાય છે. અન્ય શબ્દોમાં કહીએ તો પ્રન્યેક કાર્ય નિશ્ચિત પ્રકારની વિચારધારા કે ફિલસૂફીથી પ્રભાવિત હોય છે. શિક્ષકનું અધ્યાપન પણ તેની ખુદની ફિલસૂફીથી પ્રભાવિત હોવાનું જ.

ફિલસૂફીની વિવિધ વિચારધારાઓ જેમ કે આદર્શવાદ, વાસ્તવવાદ, વ્યવહારવાદ, પ્રકૃતિવાદ વગેરેની સ્પષ્ટ અસર શિક્ષકોના વર્તન અને નિર્ણયો પર વર્તાતી હોય છે. અધ્યાપન કાર્ય સિવાયની અન્ય પ્રવૃત્તિઓ જેવી કે સ્ટાફ સ્ટાફ, પ્રવાસ વ્યવસ્થાપક, સુપરવાઇઝર, પરીક્ષાસંચાલક વગેરેમાં પણ આ અસર વર્તાય છે. તેથી પણ શિક્ષકોની ફિલસૂફી જાણવી જોઇએ.

જોહન એડમ્સના મતે ''શિક્ષણ એ ફિલસૂફીની ક્રિયાત્મક બાજુ છે'' આ વિધાન સૂચવે છે કે શિક્ષણને માણસના જીવન સાથે ઊંડો સંબંધ છે. અને ફિલસૂફીના મૂળિયા માણસની વિચારધારામાં પડેલા છે. શિક્ષકનું કાર્ય વિદ્યાર્થીના યોગ્ય વિકાસ અને તેને યોગ્ય માનવ તરીકે ઘડતર કરવાનું છે.

આ તમામ બાબતો લક્ષમાં લેતાં એક કહી શકાય કે માનવના જીવનમાં એક શિક્ષકની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી અસરકારક છે. આથી શૈક્ષણિક ફિલસૂફી અગત્ય ઘણી છે.

૨.૬.૨. સંસ્થાકીય વાતાવરણ સૂચક પ્રશ્નાવલી અને શૈક્ષણિક ફિલસૂફીનો સંબંધ

હેલ્પીન અને ક્રોફ્ટ (૧૯૬૩) દ્વારા રચિત સંસ્થાકીય વાતાવરણ સૂચક પ્રશ્નાવલી વડે શાળામાં જૂથકીય વર્તન અને નેતાના વર્તનનાં વિવિધ પાસાઓ જાણવા મળે છે. સંસ્થાકીય વાતાવરણની પ્રશ્નાવલી દ્વારા શાળા મુકત, સ્વાયત, પરિચિત, નિયંત્રિત, વાલીપણાનું કે બંધિયાર વાતાવરણ ધરાવે છે તે જાણવા મળે છે.

શાળા શિક્ષકો અને આચાર્યો (નેતા)નો બનેલો નાનકડો સમાજ છે. પરંતુ અહીં સૌથી અગત્યતા વિદ્યાર્થીના ઘડતરની છે જેથી સંસ્થાકીય વાતાવરણ જેટલી જ અગત્ય ત્યાંના શિક્ષકોની ફિલસૂફીની છે. આ બંને બાબતોનો અભ્યાસ કરવાથી શાળાના વાતાવરણનો અભ્યાસ સંપૂર્ણ સંપન્ન થયો તેમ કહી શકાય.

ફિલસૂફી અને શિક્ષણ એક છોડનાં બે ફૂલ છે. એક સિક્કાની બે બાજુ છે. જયારે

ફિલસૂફી અંતિમ સત્ય તરફ પહોંચવાનું જ્ઞાન પુરું પાડે છે. ત્યારે શિક્ષણ આ જ્ઞાન જિંદગીમાં લાવવા માટેના વ્યવહારૂ ઉપાયો આપે છે. આપણે જાણીએ છીએ કે ઘણાં પ્રકારની ફિલસૂફીની વિચાર ધારાઓ છે. જેવી કે આદર્શવાદ, વાસ્તવવાદ, વ્યવહારવાદ, અસ્તિત્વવાદ, પ્રકૃતિવાદ વગેરે અને વ્યકિતને શિક્ષણ આપવાની પ્રક્રિયા સાથે આ ફિલસૂફીઓ થોડા ઘણાં અંશે સંબંધ ધરાવે છે. તેને અસર પહોંચાડે છે. આથી સંસ્થાકીય વાતાવરણના અભ્યાસ સાથે તેઓની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી જાણવી પણ જરૂરી છે.

સંસ્થાકીય વાતાવરણની પ્રશ્નાવલી વડે જે તે શૈક્ષણિક સંસ્થાઓના વાતાવરણની ઓળખ થાય અને સાથે સાથે તેમાં ગુણાત્મક સુધારણા કરી શકાય. થોડા વર્ષો પહેલાં શૈક્ષણિક સંસ્થાઓમાં વહીવટી બાબતોમાં ઘણો તણાવ અનુભવવામાં આવતો હતો. એ સંસ્થાઓનું પ્રકાર મુજબ વર્ગીકરણ કર્યા બાદ તેમાં સુધારલાવી શકાય તેવા કાર્યો કરી શકાય આચાર્ય અને શિક્ષકોના વર્તનની ઝીણવટભરી તપાસના અંતે આ દિશામાં કેવા પગલાં લેવા એ જાણી શકાય. અહીં શૈક્ષણિક ફિલસૂફી જાણવી જરૂરી બને છે. જયારે સંસ્થાનો દરેક સભ્ય એક સમાજિક જવાબદારી અને સાથે સમાજના એક અંગ તરીકે વ્યકિતગત જવાબદારી સાથે સંકળાયેલો હોય ત્યારે તેનું જે સંસ્થામાં પ્રદાન હોય, ત્યાં તેની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી અગત્યનો ભાગ ભજવે. આથી આ બંને અભ્યાસ વચ્ચે ગાઢ સંબંધ રહેલો છે.

૨.૭. સંશોધન સંબંધિત સંશોધનાત્મક સમીક્ષા :-

કોઈપણ સંશોધન માટે અગાઉ થયેલા સંશોધનોનું વિહંગાવલોકન એક પ્રાથમિક જરૂરિયાત છે. અભ્યાસ સંબંધિત સંશોધનની માહિતી જાણવાથી સંશોધકને સંશોધનના ક્ષેત્રમાં રહેલી ઉણપો અને આયોજન જાણવા મળે છે. બિનજરૂરી પુનરાવર્તન ટાળી શકાય છે.

પ્રસ્તુત અભ્યાસ સંબંધી પ્રાપ્ત માહિતી-સામગ્રીના વિવિધ સ્ત્રોતોનો ઉપયોગ કર્યો છે અને સુવિધા ખાતર વિભાગવાર સર્વેક્ષણ કર્યું છે. સંબંધિત વિદેશી અને ભારતીય અભ્યાસોની વિસ્તૃત સમાલોચના કરેલ છે. સંસ્થાકીય વાતાવરણના ક્ષેત્રમાં સંશોધનોને પૂર્ણ અવકાશ હોવાથી આ અંગે ઘણા બધા સંશોધનો થયા છે. અને એ બાબત અશકય છે કે એ બધા જ સંશોધનોનું વિહંગાવલોકન કરી શકાય. તે કારણે અત્રે પ્રાપ્ત સંશોધનોનું સમાલોચન કરેલ છે.

૨.૭.૧. વિદેશમાં થયેલા અભ્યાસો.

હાલ્પીન અને ક્રોફ્ટ (૧૯૫૪) એ શાળાઓના સંસ્થાકીય વાતાવરણનો અભ્યાસ કર્યો હતો. આ ક્ષેત્રના અભ્યાસના તેઓ ‘પિતામહ’ ગણાય. તેઓના અભ્યાસ અગ્રગામી કાર્ય (મૂળ સંશોધન) હતું ૧૯૬૨માં હાલ્પીન અને ક્રોફ્ટએ તેમના મૌલિક અભ્યાસ ‘શાળાઓનું સંસ્થાકીય વાતાવરણ’ના તારણોનો અહેવાલ આપ્યો હતો. તેમણે એવી પાયાની માન્યતા સાથે અભ્યાસ શરૂ કર્યો હતો કે એક શાળાનું સંસ્થાકીય વાતાવરણ શાળાનું સંસ્થાકીય વ્યકિતત્વ ગણી શકાય. તેમણે સ્વીકાર્યું હતું કે આ બાબતમાં મોટા ભાગે ઉપયોગમાં લેવાયેલ ઉત્સાહની વિચારધારા અનેક શાળાના વાતાવરણને વર્ણવવા માટે મર્યાદિત મૂલ્ય ધરાવે છે. કારણ કે સંશોધનમાં જણાયું છે કે જે કંઇ ઉત્સાહ હોય તે નિયમિતપણે એક પરિમાણીય નથી.

હેલ્પીન અને ક્રોફ્ટે તેમનો પારંભિક પ્રયાસ, અમેરિકાના ભૌગોલિક રીતે પ્રતિનિધિરૂપ ગણી શકાય તેવા વિસ્તારોની પ્રાથમિક શાળાઓના એક નમૂના પૂરતો મર્યાદિત રાખ્યો હતો. અભ્યાસના નમૂનામાં ૭૧ પ્રાથમિક શાળાઓનો સમાવેશ થતો હતો. આ નમૂનો પસંદ કરવામાં હાલ્પીન અને ક્રોફ્ટએ ઇરાદાપૂર્વક શહેરી મહત્વની શાળાઓને બાકાત રાખી હતી અને તેની જગ્યાએ સમુદાયોમાં એવી શાળાઓ પસંદ કરી હતી જેમાં હબસીઓનું એકત્રીકરણ ઓછું હોય. આ વિશેની વિગતો ૧૯૬૦ અને ૧૯૬૧માં એકત્રિત કરવામાં આવી હતી. તે સમયે શિક્ષકોનો મિજાજ અને રંગભેદની સમસ્યાઓ પ્રશ્નાદ્ભૂમાં હતાં. પ્રતિભાવ આપનાર કુલ શાળાઓની સંખ્યા ૧૧૫૧ હતી.

હાલ્પીન અને ક્રોફ્ટએ આ અભ્યાસમાં પરીક્ષણના માપદંડ તરીકેની ચકાસણી માટે સંસ્થાકીય વાતાવરણ સૂચક પ્રશ્નાવલી તૈયાર કરી હતી. એક પ્રાથમિક શાળાનું સંસ્થાકીય વાતાવરણ દર્શાવવા તેમને જે મુદ્દા મહત્વના જણાયા હતાં. તેનો આ પ્રશ્નાવલીમાં તેમણે સમાવેશ કર્યો હતો. આ પ્રશ્નાવલી લિકર્ટ પ્રકારની ૬૪ કલમો ધરાવતી હતી. તે આઠ ઉપ-પરીક્ષણોમાં વિભાજિત હતી. ઉપ-પરીક્ષણો ગુણક વિશ્લેષણ પદ્ધતિમાંથી સર્જવામાં આવ્યા હતા. આ પદ્ધતિમાં આઠ ઉપ-પરીક્ષણ દીઠ દરેક દીઠ ગુણક આપીને આઠ ગુણકો નિયત કરવામાં આવ્યા હતાં. આ આઠ ગુણકો દ્વારા સારરૂપ માહિતી એકત્રી કરાઇ હતી. ગુણક વિશ્લેષણ પદ્ધતિના ઉપયોગને કારણે ઉપ-પરીક્ષણોના ટેકનીકલ રીતે ગુણકો ગણવામાં આવ્યાં અને આઠ ગુણકોના સમગ્ર સમૂહનો ગુણક માળખા તરીકે ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે. પ્રતિભાવ આપનાર દરેક પોતાની શાળાના વાતાવરણનું લક્ષણ દર્શાવવા દરેક કલમ

(આઇટમ)ના આધારે વર્તનનો નિર્દેશ આપે છે. આઠ ઉપ-પરીક્ષણોમાંથી ચાર આચાર્યના અને ચાર શિક્ષકના વર્તન સંબંધી છે.

ઉદાસીનતા, મનો શારીરિક અવરોધ, નૈતિકતા અને આત્મીયતા એ શિક્ષકના વર્તન સંબંધી અને અળગાપણું, ઉત્પાદનને અગ્રતા, નિયંત્રણો અને ભાવના આચાર્યના વર્તન સંબંધી છે.

હાલ્પીન અને ક્રોફ્ટએ મૂળ નમૂનામાં ૭૧ શાળાઓ પૈકી દરેકની સારરૂપ માહિતી મેળવી હતી. તેમણે શાળાઓના જૂથ નિયત કર્યા હતા અને જૂથોમાંથી છ વાતાવરણ નિયત કર્યા. જે મુકત, સ્વાયત, નિયંત્રિત, પરિચિત, વાલીપણાનું અને બંધિયાર પ્રકારનું હતું.

બોર્નેસ (૧૯૬૦) ના મુજબ 'બંધીયારપણું' અને 'ખુલ્લાપણું' બહારની પધ્ધતિમાં વર્ગની સંજ્ઞાઓ ગુણાત્રીમાં લેવાય તો જુદીજુદી રીતે સ્વાયત્તતાની ઊંચી અસરો પરાવર્તીત કરે છે.'બંધિયાર' પધ્ધતિમાં બહારની વિચારધારાઓ નિયંત્રિત જોવા મળે છે. આને કારણે નીચેની કક્ષામાં સ્વાયતતામાં નિરૂત્સાહ પ્રવર્તે છે. જેથી તેની અસર અને પારસ્પારિક કાર્યો તે મુજબના દેખાય છે. 'ખુલ્લી' પધ્ધતિમાં બહારની પધ્ધતિના મૂલ્યો અને લક્ષ્યાંકો પ્રાવૈધિક નિપૂણતા -ગુણવત્તા અને વિકાસલક્ષીય કાર્ય ઉપર ભાર મુકાય છે. આમાં નીચલી કક્ષામાં ઉત્સાહ પ્રેરાય છે. જેથી સ્વાયત્તતા અને પારસ્પરિક કાર્યોમાં ઊંચા પ્રકારની અસરો જોવા મળે છે.

ગેસ્ટ (૧૯૬૨) નું સંશોધન તે એક ટેકારૂપ અભ્યાસ છે કે જેમાં કેળવણીના વહીવટકર્તા જે ફળદાયક બદલાવ ઇચ્છે છે તેણે ખુલ્લા વાતાવરણને ઉત્સાહ પ્રેરિત કરવું જોઇએ.

સ્ટર્ન અને સ્ટેઇનહોફ્ટ (૧૯૬૩) એ સંસ્થાકીય વાતાવરણ પ્રાથમિક શાળાઓ સાથે માધ્યમિક શાળાની સરખામણી કરી એવું શોધી કાઢેલ છે કે

૧. પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો વધારે પડતા આધારિત જણાય છે.

૨. લક્ષ્યાંકોના માપદંડો - નિમ્ન માધ્યમિક શાળાઓમાં સરખામણીની રીતે ઊંચા હતા.

૩. છોકરીઓની માધ્યમિક શાળાઓમાં જાતીયતા વધારે ઉચ્ચ પ્રમાણમાં - સામાન્ય સહશિક્ષણની સંસ્થા કરતા જોવા મળેલ.

૪. પ્રાથમિક શાળાઓ કરતાં નિમ્ન માધ્યમિક શાળાઓમાં બુધ્ધિગમ્ય વાતાવરણ સરખામણીની દષ્ટિએ ઊંચું જણાયેલ છે.

ફેલ્ડવેબેલે (૧૯૬૪)માં સંસ્થાકીય વાતાવરણના સંદર્ભે બે શકય બાબતો શોધી હતી.

(અ) સંસ્થાકીય વાતાવરણ એ શાળા આસપાસનો સમાજ કે જેને શાળા સેવા આપે છે તેના સામાજિક આર્થીક મોભા માટેનું કાર્ય છે.

(બ) સંસ્થાકીય વાતાવરણનું કાર્ય જો પ્રમાણિત સિધ્ધિ કસોટીઓ દ્વારા માપવામાં આવે તો, જે તે સમાજના સામાજિક આર્થિક મોભા સમાન જ હોય છે.

એન્ડ્રુસ (૧૯૬૫)એ એવું તારણ કાઢેલ છે કે જે ઓ.સી.કયુ.ડી. નું સાધન છે તે જેટલું પ્રાથમિક શાળાઓ માટે યોગ્ય છે તેટલું જ અન્ય બીજા પ્રકારની શાળા માટે પણ ઉપયોગી છે જ. આ પ્રશ્નાવલીના પેટા વિભાગો છે તે પણ મહત્વના છે. કારણ કે તેમાં આચાર્યનું નેતૃત્વ અને શિક્ષકો સાથેની પારસ્પરિક સમજણનો સમાવેશ કરેલ છે.

સ્મીથ (૧૯૬૬) પોતાના અભ્યાસના તારણમાં કહે છે કે સંબંધ શું છે તે સવાલનો જવાબ હાલ્પીન અને ક્રોફટના સાધન ઓ.સી.કયુ.ડી. માં મળે છે. ઉપરાંત સંસ્થાકીય વાતાવરણની વિચારધારા આ સાધન વડે જાણી શકાય છે તેનું તાર્કિક માળખું પણ તે જ પ્રમાણે યોગ્યતાવાળું છે.

આ તમામ સંશોધનોને સાર્જન્ટ (૧૯૬૭)ના સંશોધન દ્વારા ટેકો મળે છે. તેણે એવું શોધેલું છે કે જે શાળામાં 'ખુલ્લુ' વાતાવરણ હોય, તેમાં શિક્ષકોમાં ઉચ્ચ પ્રકારની સંતોષ જોવા મળે છે. વળી અન્ય શાળાની સરખામણીએ જે શાળામાં ખુલ્લુ વાતાવરણ હોય ત્યાં શાળાની અસરકારકતા વધારે હોય છે. શાળાના સ્ટાફની સંખ્યા અને શાળાના વાતાવરણ વચ્ચે સૂચક સંબંધ હોતો નથી.

રેન્ડી વોર્ટમેન (૧૯૬૯) કહે છે કે એલ.બી.ડી.કયુ-૧૨ના બધા પેટા વિભાગોના સૂચિત તફાવતો નેતાની વર્તણૂંકના મધ્યાંક અને સહાયક આચાર્યની વર્તણૂક વચ્ચે જણાયા છે. જે દરેક હિસ્સામાં અને દરેક જવાબદાર જૂથમાં જોવા મળે છે.

આ અભ્યાસમાં સહાયક આચાર્યની વાસ્તવિક નેતા તરીકેની વર્તણૂક અને તેની આદર્શ નેતા તરીકેની વર્તણૂંક વચ્ચે સૂચક તફાવત જોવા મળે છે.

સામ્રાંગ (૧૯૭૬)ના અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા. (૧) એક અંતિમ પર મુકત પણું, બીજા અંતિમ પર બંધિયારપણું તથા આ બંને અંત્યબિંદુઓ વચ્ચેની મધ્યવર્તી સ્થિતિ આ ત્રણ કેન્દ્રબિંદુના સંદર્ભમાં નમૂનામાં સમાવિષ્ટ શાળાના સંસ્થાકીય વાતાવરણને ઓળખવું. (૨) અભ્યાસ

હેઠળની શાળાઓના શિક્ષકોના ઉત્સાહનું માપન કરવું, (૩) આચાર્યના વર્તન તરેહની ઓળખ , (૪) પસ્તુત અભ્યાસના પરિણામો સાથે સંબંધિત વાતાવરણ ઉત્સાહ અને નેતૃત્વને અન્ય સ્વતંત્ર ચલો સાથે સાંકળીને તેનો અભ્યાસ કરવો.

આ માટે બેંગ્કોકની ૧૦૫ શાળાઓમાંથી ૬૦ માધ્યમિક શાળાઓની પસંદગી કરવામાં આવી હતી. સંશોધકે રચેલા ત્રણ ઉપકરણો (૧) સંસ્થાકીય વાતાવરણનું ઉપકરણ (૨) શિક્ષકના ઉત્સાહનું ઉપકરણ (૩) નેતૃત્વના વર્તનનું ઉપકરણ દ્વારા માહિતીનું એકત્રીકરણ કરવામાં આવ્યું હતું.

અભ્યાસના તારણો આ પ્રમાણે હતા : (૧) થાઈલેન્ડના કેન્દ્રિય ભાગમાં ૫૫ % શાળાઓ મધ્યવર્તી પ્રકારનું વાતાવરણ ધરાવતી હતી. ૧૫% શાળાઓમાં બંધ વાતાવરણ અને ૩૫ % શાળાઓમાં મુકત વાતાવરણ જોવા મળ્યું હતું. (૨) મુકત વાતાવરણની શાળાઓ પશ્ચિમ ક્ષેત્રમાં વધુ જોવા મળી હતી. જયારે પૂર્વ ક્ષેત્રમાં ઓછી જોવા મળી હતી. મુકત વાતાવરણની શાળાઓમાં ૩૩.૩૩ % કુમારશાળાઓ, ૧૧.૧૧ % કન્યાશાળાઓ તથા ૫૫.૫૬% મિશ્રશાળાઓ હતી. (૩) મુકત વાતાવરણની શાળાઓનો મધ્યક પ્રાપ્તાંક ભાવના (૬૯.૫), આત્મીયતા (૫૬.૫) આગેકદમ (૫૬.૧૭) અને સંવાદ (૫૫.૪૪) પર ઊંચો જોવા મળ્યો હતો. (૪) અભ્યાસ હેઠળની શાળાઓમાંથી ૩૬.૬ % શાળાઓમાં શિક્ષકોનો વધુ ઉત્સાહ, ૩૩.૩% શાળાઓમાં શિક્ષકોનો મધ્યમ ઉત્સાહ તથા ૩૦.૧ % શાળાઓમાં શિક્ષકોનો ઓછો ઉત્સાહ જોવા મળ્યો હતો.

સ્ટીઅર્સ (૧૯૭૭) એ કાર્યલક્ષી ધ્યેયો સિદ્ધ કરવામાં શકય તેટલી હદે અછતયુકત અને મૂલ્યવાન સાધનોની પ્રાપ્તિ અને ઉપયોગની સંસ્થા ક્ષમતાના સંદર્ભમાં સંસ્થાકીય અસરકારકતાની વ્યાખ્યા આપી હતી. તેમણે વિવિધતાવાળા ચાર વિભાગો નિયત કર્યા છે. તે સંસ્થાકીય અસરકારકતા વિશેના છે. તે પર્યાવરણ અને નોકરીયાતોના લક્ષણો, સંચાલકોની નીતિઓ અને આચાર તથા સંસ્થાકીય લાક્ષણિકતાઓ વિશેના છે.

કેમેરોન (૧૯૭૮) એ ઇશાન અમેરિકામાં ઉચ્ચતર શિક્ષણની સંસ્થાઓના વિવિધ પ્રકારોમાં સંસ્થાકીય અસરકારકતાની વિચારધારા તપાસી હતી. તેમણે અભ્યાસમાં ચાર કોલેજનો સમાવેશ કર્યો હતો અને બીજા તબક્કામાં વધુ બેનો સમાવેશ કર્યો હતો. આ છ સંગઠનોમાં મુખ્ય સભ્યોમાંથી માપદંડ સર્જવામાં આવ્યો હતો. તે માટે સંસ્થાકીય અસરકારકતાના અભ્યાસો અને નવ પરિમાણો નિયત કરવામાં આવ્યા છે. આ પરિમાણો આ પ્રમાણે

છે. (૧) વિદ્યાર્થીના શિક્ષણ વિષયક સંતોષ (૨) વિદ્યાર્થીનો શૈક્ષણિક વિકાસ (૩) વિદ્યાર્થીની કારકિર્દીનો વિકાસ (૪) વિદ્યાર્થીનો વ્યકિતગત વિકાસ (૫) વિદ્યા વિષયક સંતોષ (૬) વિદ્યાશાખાની ગુણવતા (૭) મુકતપણાની પદ્ધતિ (૮) સ્ત્રોતોની પ્રાપ્તિની ક્ષમતા (૯) સંગઠનાત્મક તંદુરસ્તી.

સરકાર (૧૯૮૫) ના અભ્યાસના ધ્યેયો આ પ્રમાણે હતા. (૧) ઢાકા શહેરમાં માધ્યમિક શાળાઓમાં વિભિન્ન પ્રકારનું સંસ્થાકીય વાતાવરણ છે કે નહીં તેની તપાસ કરવી. (૨) વિભિન્ન પ્રકારના સંસ્થાકીય વાતાવરણમાં કામ કરતા આચાર્યો અને શિક્ષકોની ભૂમિકા વિશેની વિચારણાની તુલના કરવી. (૩)વિભિન્ન સંસ્થાકીય વાતાવરણમાં કાર્ય કરતા આચાર્યો અને શિક્ષકોને કાર્યસંતોષ મળે છે કે નહીં તેની તુલના કરવી. (૪) સંસ્થાકીય વાતાવરણ અને મુકત, સ્વાયત્ત, પરિચિત, વાલીપણા કે બંધ વાતાવરણ હેઠળ કામ કરતા શિક્ષકો તથા આચાર્યોના કાર્યસંતોષ વચ્ચે સંબંધો શોધી કાઢવાં. જેમાં નમૂના પસંદગી માટે અનુસરવામાં આવેલી પદ્ધતિ બહુ તબક્કાવાર તથા યાદ્ચ્છિક નમૂનારૂપ હતી. નમૂનો પસંદ કરવા માટે બે તબક્કા પસંદ કરવામાં આવ્યા હતાં. પ્રથમ તબક્કામાં ૪૦ શાળાઓને યાદ્ચ્છિક રીતે સરકારી તથા બિન સરકારી શાળઓમાંથી પસંદ કરવામાં આવી હતી. આ શાળાઓના સર્વે આચાર્યો તથા શિક્ષકોએ સંસ્થાકીય વાતાવરણ પ્રશ્નાવલીનો ઉત્તર આપ્યો હતો. તેના આધારે શાળાઓનું છ પ્રકારની સંસ્થાકીય વાતાવરણ ધરાવતી શાળાઓમાં વર્ગીકરણ થયું હતું. આ વિભાજન મુકત, સ્વાયત્ત, નિયંત્રિત, પરિચિત, વાલીપણાનું અને બંધ વાતાવરણ તરીકે થયું હતું આ વર્ગીકૃત શાળાઓના આચાર્યો તથા શિક્ષકોને આવરી લેતા નમૂનારૂપ અભ્યાસમાં ૪૦ આચાર્યો અને ૫૯૪ શિક્ષકોને આવરી લેવાયા હતા.

અભ્યાસમાં ઉપયોગમાં લેવાયેલ સાધનો આ પ્રમાણે હતા. (૧) હાલ્પિત અને ક્રોફટ સંસ્થાકીય વાતાવરણ પ્રશ્નાવલી (૧૯૮૬) (૨) ભૂમિકા વિષયક વિચારધારાનો માપદંડ છ વિભાગમાં નિયત કરવામાં આવ્યો હતો. વ્યવસાયિક નૈતિકતા, વર્ગખંડમાં શિક્ષણ, શૈક્ષણિક પર્યાવરણ, શાળાકીય વહીવટીતંત્ર, વિકાસ સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓ અને સ્થાનિક રાજકારણ. (૩) ચંડેલ વ્યવસાયિક સંતોષ માપદંડ (૧૯૭૮).

આ અભ્યાસના તારણો આ પ્રમાણે હતા : (૧) વિભિન્ન પ્રકારના સંસ્થાકીય વાતાવરણની શાળાઓમાં કામ કરતા આચાર્યોમાં સામૂહિક રીતે સર્વ વિભાગોમાં ભૂમિકા વિશેની વિચારધારા નોંધપાત્ર રીતે વિભિન્ન હતી. તેમ છતા વિભિન્ન સંસ્થાકીય વાતાવરણ હેઠળ કાર્ય કરતા આચાર્યોમાં પર્યાવરણ, શાળા વહીવટીતંત્ર, વિકાસની પ્રવૃત્તિઓ અને સ્થાનિક રાજકારણ સંબંધમાં કોઇ વિભિન્ન વિચારધારા ન

હતી. (૨) વિભિન્ન સંસ્થાકીય વાતાવરણોમાં કાર્ય કરતા આચાર્યોના કાર્ય સંતોષના અનુભવમાં તફાવતો નોંધપાત્ર હોવાનું જણાયું હતું. (૩) મુકત, સ્વાયત્ત, નિયંત્રિત, પરિચિત, વાલીપણા યુકત અને બંધ વાતાવરણોમાં કામ કરતા આચાર્યોની સર્વાંગી ભૂમિકા વિષયક વિચારધારા અને કાર્યસંતોષ વચ્ચે કોઇ નોંધપાત્ર સંબંધ ન હતો. (૪) વિભિન્ન પ્રકારના વાતાવરણની શાળાઓમાં કાર્ય કરતા શિક્ષકોમાં સર્વ વિભાગોમાં સામૂહિક રીતે ભૂમિકા વિશેની વિચારધારામાં નોંધપાત્ર તફાવત હતો. (૫) વિભિન્ન સંસ્થાકીય વાતાવરણ હેઠળ કાર્ય કરતા શિક્ષકોની ભૂમિકા વિશેની વિચારધારામાં વ્યવસાયી નીતિમત્તા તથા વર્ગખંડ શિક્ષણ વિશે કોઇ નોંધપાત્ર તફાવત ન હતો. (૬) વિભિન્ન સંસ્થાકીય વાતાવરણોમાં કાર્ય કરતા શિક્ષકોના કાર્યસંતોષ વિષે નોંધપાત્ર તફાવત હતો.

લોપેઝ (૧૯૮૭) એ શાળાની અસરકારકતા અને સંચાલકોના વર્તનની વિવિધતાના ૧૨ મુદ્દાઓ વચ્ચેના સંબંધો ઓળખવા તથા તેનું વિશ્લેષણ કરવા એક અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો. તેમાં સર્વેક્ષણમાં ૧૬૯ પ્રાથમિક શાળા શિક્ષકોને આવરી લેવાયેલા હતા. અભ્યાસમાં ૧૦ ચોક્કસ સંચાલકીય વર્તનને શાળાઓની અસરકારકતા સાથે સીધા સંબંધ હોવાનું જણાયું હતું. તેમાં પ્રતિનિધિત્વ, માંગણી વિષે સમાધાન, સમજાવટ, માળખાકીય ભૂમિકાની ધારણા માટે પહેલ, વિચારણા, ઉત્પાદન અગ્રતા, ઉત્પાદન ચોક્કસાઇ, પ્રમાણિકતા અને ઉચ્ચતર અભિગમ વગેરે બાબતો સમાવે થતો હતો. બે સંચાલકીય વર્તનો, સ્વાતંત્ર પ્રતિ સહિષ્ણુતા અને અનિશ્ચિતતા વિષે સહિષ્ણુતાને શાળાકીય અસરકારકતા સાથે કોઇ સંબંધ નહીં હોવાનું જણાયું હતું.

હેર્ઝોગ (૧૯૯૦) એ સંસ્થાકીય અસરકારતા અને પસંદ કરેલ વિવિધતા વચ્ચેના સંબંધો વિષે નોન -પબ્લિક માધ્યમિક શળાઓ તથા જાહેર માધ્યમિક શાળાઓમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. તેના પરિણામમાં એવો નિર્દેશ મળ્યો હતો કે આચાર્યની નેતાગીરી શાળાકીય અસરકારકતા પ્રદાન કરનાર ચાવીરૂપ પરિબળ બની રહેશે. ચોક્કસ ધ્યેયની પસંદગીનું શાળાકીય અસરકારકતામાં બીજું સ્થાન રહેશે. તે સ્થાન આચાર્યની નેતાગીરીની અસરની સહેજ પાછળ આવે છે.

પુટ્ઝ - કર્નાર્ડ જહોન (૧૯૯૧) એ સંસ્થાકીય અસરકારકતા નક્કી કરતા પરિબળો વિષેની વિચારધારાઓ, અધ્યાપકો, કર્મચારીઓ અને વહીવટકર્તાઓની તુલના વિષે અભ્યાસ હાથ ધર્યો હતો તેના પરિણામે દર્શાવ્યું હતું કે અધ્યાપકો, કર્મચારીઓ અને વહીવટકર્તાઓ, વચ્ચે, અસરકારકતાના માપદંડોને સહાય કરે તેના વિષે નોંધપાત્ર તફાવત હતો. આ પરિણામોમાં વધુમાં

દર્શાવાયું હતું કે અધ્યાપકોમાં ઓછી સર્વસંમતિ હતી.

ક્રિસ્ટોફર (૧૯૯૨) એ શાળાકીય વહીવટીતંત્રો દ્વારા વિચારવામાં આવતી સંસ્થાકીય અસરકારકતાના વિવિધ પાસાઓનો અભ્યાસ કરવા પ્રયાસ કર્યો હતો. પરિણામો દર્શાવે છે કે ગ્રાહ્યતા, ધ્યયસિદ્ધિ, પ્રમાણિકતા અને સક્રિયતાના માપદંડોમાં સુપ્રિન્ટેડન્ટ અને આચાર્યો વચ્ચે કોઇ નોંધપાત્ર તફાવત જણાયો ન હતો. આમ છતા શૈક્ષણિક અનુભવ અને ધ્યેયની પ્રેરણાના બળમાં નોંધપાત્ર તફાવત હતા, પરંતુ વહીવટી અનુભવમાં કોઇ તફાવત ન હતો.

આ અભ્યાસના તારણો સ્પષ્ટ દર્શાવે છે કે સંસ્થાકીય અસરકારતા કે જેમાં ઉત્પાદકતા, ગ્રાહ્યતા, સ્થિતિ સ્થાપકતા, આંતરિક અખંડિતતા, પ્રેરણાદાયી પર્યાવરણ - વ્યવસ્થાની જાળવણી, સામુદાયિક વિનિમય અને સંગઠનોની સાધનસર્જકતા જેવા ગણકોને સમાવતી સંસ્થાકીય અસરકારકતા સંચાલકોના વર્તન સંબંધિત પ્રતિબદ્ધતા અને સંસ્થાઓના પ્રવાહ સાથે નિકટ રીતે સંબંધિત છે.

૨.૭.૨. ભારતમાં થયેલા અભ્યાસો

હાલ્પીનના નમૂનાના આધારે ભારતમાં ઘણાબધા અભ્યાસો હાથ ધરવામાં આવ્યા. જો કે થોડા એક અભ્યાસો જે ભારતમાં હાથ ધરવામાં આવેલ છે તેનો ઉલ્લેખ અહીં કરેલ છે. તેથી એવું માની ન લેવાય કે જે અભ્યાસો અત્રે લેવામાં આવેલ નથી તે અગત્યના નથી પરંતુ તે સહેલાઇથી પ્રાપ્ત થઇ શકેલ નથી. તેથી સંશોધકે તેનું વિહંગાવોકન કરી તેનો ઉલ્લેખ કરેલ નથી.

ભારતમાં સંસ્થાકીય વાતાવરણમાં અભ્યાસના પ્રણેતા ડૉ. મોતીલાલ શર્મા (૧૯૬૯) એ રાજસ્થાનની સરકારી તથા ખાનગી શાળાઓના સંસ્થાકીય વાતાવરણ વિશે સંશોધન કરીને તેઓની વચ્ચે કોઇ તફાવત નથી તેમ જણાવ્યું. OCDQ ના પ્રાપ્તાંકો પરથી તેમણં 'ભાવનાકીય' ઉપકસોટીમાં ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત મેળવ્યો. 'ભાવનાત્મકતા'ની દ્રષ્ટિએ સરકારી શાળાનો મધ્યક ખાનગી શાળા કરતા ઘણો વધુ હતો.

૧૯૭૧ માં શર્મા, બુચ અને રાય દ્વારા ગુજરાત તથા રાજસ્થાનની કેટલીક માધ્યમિક શાળાઓના સંસ્થાકીય વાતાવરણનો તુલનાત્મક અભ્યાસ હાથ ધરવામાં આવ્યો આ અભ્યાસમાં એવું જોવા મળ્યું કે 'અવરોધ'ની ઉપકસોટીમાં મુકત વાતાવરણની રાજસ્થાનની શાળાઓ ગુજરાતની શાળાઓ કરતા ૦.૦૫ કક્ષાએ ભિન્નતા ધરાવતી હતી.

શર્મા (૧૯૭૨) એ રાજસ્થાનની માધ્યમિક શાળાઓના સંસ્થાકીય વાતાવરણનો અભ્યાસ કરીને શોધ્યું કે મોટાભાગની શાળાઓમાં નિયંત્રિત વાતાવરણ જોવા મળતું હતું. તેમણે એ પણ શોધ્યું કે 'શાળાનું વાતાવરણ' 'શાળાનું કદ' 'સ્ટાફની નોકરીની સલામતી' તથા 'આચાર્યનો અનુભવ વગેરે ચલોથી સ્વતંત્ર હતુ.'

રેડ્ડી (૧૯૭૨) એ પોતાના માસ્ટર ઓફ એજયુકેશનના અભ્યાસ માટે 'પસંદગીની શાળાઓમાં સંસ્થાકીય વાતાવરણ' વિષય પસંદ કરી નમૂના તરીકે વડોદરા જિલ્લાની ૪૪ શાળાઓની પસંદગી કરેલ. તેણે એવું શોધેલ કે,

૧. મોટાકદની શાળાઓ કરતાં, નાના કદની શાળાઓમાં બૌદ્ધિક વાતાવરણ વધુ સારું જણાય છે.
૨. નાના કદની શાળાઓ વધુ લચીલાપણું ધરાવે છે. અને તેવી સંસ્થામાં સુધારાને વધુ અવકાશ છે.
૩. મોટો કદની શાળાનો કર્મચારી ગણ માનવીયતા અને સામાજિક વિજ્ઞાનમાં વધારે રસ લેતો જણાયેલ હતો.

પિલ્લઇ (૧૯૭૪) ના અભ્યાસમાં શાળાઓમાં ઉત્સાહની પ્રેરણા અને શાળાઓની ગુણવત્તાઓની બાબતમાં સંસ્થાકીય વાતાવરણને કેટલી હદે સંબંધ છે તે નક્કી કરવાનું આયોજન થયું હતું. નિશ્ચિત ધ્યેયો આ પ્રમાણે હતા. (૧) સંસ્થાકીય વાતાવરણ અને વિદ્યાર્થીની કામગીરી વચ્ચેનો સંબંધ તપાસવો, (૨) સંસ્થાકીય વાતાવરણ અને શાળાઓની નાવીન્યકરણ ક્ષમતા વચ્ચેનો સંબંધ તપાસવો (૩) શાળાના વિદ્યાલક્ષી ઉત્સાહ અને વિદ્યાર્થીઓની કામગીરી વચ્ચેનો સંબંધ તપાસવો, (૪) શાળાના વિદ્યાલક્ષી ઉત્સાહ અને શાળાની નાવીન્યકરણ ક્ષમતા વચ્ચેનો સંબંધ તપાસવો.

આ અભ્યાસના નમૂનામાં તામિલનાડુ રાજયમાંની પસંદ કરાયેલ ૧૯૦ માધ્યમિક શાળાઓનો સમાવેશ થયો હતો. આ માટે નિયત થયેલા માપદંડ આ પ્રમાણે હતા (૧) હાલ્પિન ક્રોફટ સંસ્થાકીય વર્ણન પ્રશ્નાવલી (૨) બેન્ટલે અને રેમ્પેલની શિક્ષકોની અભિપ્રાયાવલી (૩) શાળાની નાવીન્યકરણ ક્ષમતા જાણવા માટે સંશોધકે તૈયાર કરેલ માપદંડ અને (૪) વસ્તી વિષયક અને વિદ્યાર્થીઓની કામગીરી વિષયક વિગતો અંગેની પ્રશ્નાવલી. વિગતોના વિશ્લેષણ માટે સહસંબંધ તપાસવા પીઅર્સન પદ્ધતિનો ઉપયોગ થયો હતો.

આ અભ્યાસના મુખ્ય તારણો આ પ્રમાણે હતાં. (૧) અન્ય પ્રકારનું વાતાવરણ ધરાવતી શાળાઓ કરતા, સ્વાયત્ત અને મુકત પ્રકારનું વાતાવરણ ધરાવતી શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓની કામગીરી વધુ સારી હતી. (૨) ઉચ્ચ ઉત્સાહ ધરાવતી શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓની કામગીરી સરેરાશ ઉત્સાહની શાળાઓ કરતાં વધુ સારી હતી. (૩) સરેરાશ કે નિમ્ન ઉત્સાહ ધરાવતી શાળાઓની સરખામણીમાં ઉચ્ચ ઉત્સાહ ધરાવતી શાળાઓમાં શૈક્ષણિક વ્યવહારમાં નવીનતા વ્યકત કરવાની શાળાની ક્ષમતા વધુ હતી. (૪) જેમ વિદ્યાશાખામાં ઉત્સાહ વધુ તેમ શાળા વધુ ઝડપથી અને વધુ સારી રીતે નવી પદ્ધતિઓ દાખલ કરી શકતી હતી. (૫) વાતાવરણ અને ઉત્સાહ બંને વિદ્યાર્થીઓની કામગીરી અને શાળાઓની નાવીન્ય કરણ ક્ષમતા સાથે વધુ પ્રમાણમાં સંબંધો ધરાવતા હતા (૬) શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓની કામગીરીના સ્તર પર ભાવના, પ્રગતિશીલતા, ઉદાસીનતા અને અવરોધની નોંધપાત્ર અસર જણાઇ હતી.

શર્મા (૧૯૭૪) આ અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા. (૧) રાજસ્થાનમાં નમૂનારૂપ શાળાઓમાં સર્વેક્ષણ માટે હાલ્પિન અને ક્રોડટના અભ્યાસનું અનુસરણ કરવું. (૨) નમૂનારૂપ શાળાઓમાં સંસ્થાકીય વાતાવરણ ઓળખવું અને તે પ્રમાણે વર્ગીકરણ કરવું. (૩) સંસ્થાકીય વાતાવરણ એન શિક્ષકના સંતોષ વચ્ચેના સંબંધ તપાસવો (૪) સંસ્થાકીય વાતાવરણ અને શાળાકીય અસરકારતા વચ્ચેનો સંબંધ તપાસાવો. (૫) શાળાકીય સંસ્થાકીય વાતાવરણ અને નેતાગીરીના વર્તનને તપાસવું. (૬) પ્રસ્તુત અભ્યાસના પરિણામોની હાલ્પિન અને ક્રોફટના અભ્યાસ સાથે તુલના. (૭) સંસ્થાકીય વાતાવરણ અને શાળાનું કદ, આચાર્યનો અનુભવ, શિક્ષકનો અનુભવ વગેરે વચ્ચેનો સંબંધ તપાસવો.

પ્રસ્તુત અભ્યાસ વિષે જરૂરી વિગતો મેળવવા રાજસ્થાનના ૨૭ જિલ્લાઓમાં પથરાયેલ ૧૦૫૬ શાળાઆનો નમૂનાનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. આ માટે ઉપયોગમાં લેવાયેલ ઉપકરણો આ પ્રમાણે હતાં. (૧) હાલ્પિન અને ક્રોફટની ઓ.સી.ડી.કયુ. (૨) હાલ્પિન અને વિનરની એલ.બી.ડી.કયુ. (૩) સરળ પાંચ મુદાના માપદંડ (શિક્ષકનો સંતોષ, આચાર્યની અસરકારતા અને શાળાની અસરકારતા તપાસવા માટે) આ ઉપરાંત સંસ્થાકીય વાતાવરણને અસર કરતા પાયાના ગુણકોને ઓળખવા માટે બાહ્ય અને આંતરિક પરીક્ષાઓના પરિણામોનો ઉપયોગ કરીને શાળાની શિક્ષણ વિષયક કામગીરીના નિર્દેશક અંકોના ગુણકોના વિશ્લેષણનો ઉપયોગ થયો હતો. વિગતોના વિશ્લેષણ માટે ‘કાઇ - સ્કવેર ’ કસોટી અને ‘મલ્ટીપલ રીગ્રેસન ઇકવેશન ટેકનિક’ તથા પિઅર્સન કોરીલેશન ટેકનિકસનો ઉપયોગ થયો હતો. આ અભ્યાસના પરિણામો હાલ્પિન અને ક્રોફટના નિષ્કર્ષો

સાથે સુસંગતા હતા.

આચાર્યના વર્તનની બાબતમાં વિધેયાત્મક સહસંબંધો આ પ્રમાણે હોવાનું જણાયું હતું. (૧) વિદ્યા શાખાની સ્થિતિ અને ઉદાસીનતા (૨) વિદ્યા શાખાના કદ અને ઉદાસીનતા (૩) શિક્ષકોના સંતોષ અને શાળાનું વાતાવરણ (૪) આચાર્યની અસરકારકતા અને શાળાકીય વાતાવરણ (૫) આચાર્યના નેતૃત્વ સંબંધી વર્તન અને શાળાનું વાતાવરણ (૬) ભાવના, નિયંત્રણ અને માનવતા આધારિત પ્રગતિશીલતા, (૭) શાળાની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ, નિર્દેશક આંક અને માનવતા આધારિત પ્રગતિશીલતા (૮) શાળાનું વાતાવરણ અને શિક્ષકના સંતોષ, આચાર્યની અસરકારકતા અને શાળાની અસરકારકતા.

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં ૧૧.૫૫ % શાળાઓમાં મુકત વાતાવરણ, ૨૦% શાળાઓમાં સ્વાયત્ત વાતાવરણ, ૧૨.૬ % શાળાઓમાં પરિચિત વાતાવરણ, ૨૦% શાળાઓમાં નિયંત્રિત વાતાવરણ, ૨૭.૩૬ % શાળાઓમાં વાલીપણાનું વાતાવરણ તથા ૮.૪% શાળાઓમાં બંધ વાતાવરણ જોવા મળ્યું હતું. તેમજ શાળાના વાતાવરણ અને શાળાનું કદ વચ્ચે સાર્થક સંબંધ જોવા મળ્યો ન હતો. આચાર્યનો અનુભવ અને શાળાના વાતાવરણ વચ્ચે સાર્થક સંબંધ જોવા મળ્યો ન હતો. શિક્ષકનો સંતોષ અને શાળના વાતાવરણ વચ્ચે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક સંબંધ જોવો મળ્યો હતો. શાળાનું વાતાવરણ અને આચાર્યના પ્રભાવ વચ્ચે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક સહસંબંધ જોવા મળ્યો હતો. શાળાનું વાતાવરણ અને શાળાની અસરકારકતા વચ્ચે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક સહસંબંધ જોવા મળ્યો હતો. શાળાનું વાતાવરણ અને નેતાના વર્તનની વચ્ચે ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક સંબંધ જોવા મળ્યો હતો. શાળાનું વાતાવરણ અને વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિ વચ્ચે સાર્થક સંબંધ જોવા મળ્યો ન હતો.

ફ્રેન્કલિન (૧૯૭૫) આ અભ્યાસના ચોક્કસ ધ્યેયો આ પ્રમાણે હતાં. (૧) ગુજરાતમાં શિક્ષણની કોલેજમાં પ્રવર્તતા વાતાવરણના પ્રકારને ઓળખી કાઢવું. (૨) કોલેજનું સંસ્થાકીય વાતાવરણ અને તેમાં કાર્ય કરતા શિક્ષકોનો ઉત્સાહ વચ્ચેનો સંબંધ તપાસવો (૩) કોલેજના આચાર્યો નેતૃત્વ ઢાંચાઓનું સીમાંકન કરવું અને (૪) સંસ્થાકીય વાતાવરણ, શિક્ષકોનો ઉત્સાહ અને નેતૃત્વના વર્તન જેવા વિવિધ પરિબળોની શિક્ષક તાલીમ કાર્યક્રમોની અસરકારતા પર એક સ્તરે અસર તપાસવી.

આ માટે પ્રમાણિત ઉપકરણો ઓ.સી.ડી.કયુ. (હાલ્પિન અને ક્રોફટ), એલ.બી.ડી.કયુ. (હાલ્પિન અને વિનર) અને પી.ટી.ઓ. (બેન્ટલે) નો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. આ ઉપરાંત શિક્ષક તાલીમી કાર્યક્રમની અસરકારતા વિષે સંશોધકે પ્રશ્નાવલી તૈયાર કરી હતી. વ્યકિતગત વિગતો માટે સંશોધકે એક પત્રક તૈયાર કરીને વિગતો મેળવી હતી. ૩૫ કોલેજના નમૂનાઓમાંથી વિગતો મેળવાઇ

હતી. જેમાં અભ્યાસ હેઠળની કોલેજના ૮૭.૫૦%નો સમાવેશ થતો હતો પ્રતિભાવ મેળવવામાં શિક્ષણની કોલજના ૩૦૦ અધ્યાપકોને આવરી લેવાયા હતા. ઉપયોગમાં લેવાયલ અંક શાસ્ત્રીય માપદંડ પ્રોડકટ મોમેન્ટ, મેથડ એનાલિસીસ દ્વારા સહસંબંધ અને 'ટી' કસોટી હતો.

આ અભ્યાસના કેટલાક મહત્વના તારણો મહત્વના તારણો આ પ્રમાણે હતા. (૧) શિક્ષક તાલીમ કાર્યક્રમોમાં વાતાવરણના મુકતપણાના વિરોધાભાસમાં વાતાવરણના બંધિયારપણાથી ઉચ્ચ કે નિમ્ન અસરકારકતા સર્જાતી ન હતી. જો કે પરિમાણ ભાવનાથી મળતા નિર્દેશ પ્રમાણે નિમ્ન બાજુએ નોંધપાત્ર અસર થતી નથી. (૨) આચાર્ય સાથે શિક્ષકના સુમેળ અને શિક્ષકના કાર્યબોજ સાથે સંતોષ સામુદાયિક ટેકા તથા વલણ અને અભ્યાસક્રમના મુદ્દાઓની નોંધપાત્ર અસર થતી હતી. તેથી શિક્ષકને શિક્ષકને શિક્ષણ માટેના કાર્યક્રમો ગુજરાતમાં ઓછા અસરકારક બનતા હતાં. (૩) શહેરી પાશ્ચર્વભૂમિકા ધરાવતાનારા અને ગ્રામ્ય પ્રાર્શ્વ ભૂમિકા ધરાવનારા અધ્યાપકોના ઉત્સાહમાં કોઇ નોંધપાત્ર તફાવત ન હતો. (૪) અધ્યાપકોના ઉત્સાહને અધ્યાપકોના શિક્ષણના અનુભવના વર્ષોની સંખ્યા સાથે કોઇ નોંધપાત્ર સંબંધ ન હતાં. (૫) ગુજરાતમાં શિક્ષણની કોલેજમાં શિક્ષણ અધ્યાપકોની પશ્ચાદ્‌ભૂ વિગતોમાં વાતાવરણ વિશેના છ વર્ગો (મુકત, સ્વાયત્ત, નિયંત્રણ, પરિચિત, વાલીપણાનું, બંધચાર) હેઠળ કોઇ નોંધપાત્ર તફાવચ જણાયો ન હતો.

પટેલે (૧૯૭૫) પોતાના એમ. એડ્‌ના અભ્યાસમાં ખેડા જિલ્લાની ૧૨ શાળાઓ પસંદ કરેલ ઓસીડી કયુ નો ઉપયોગ કરેલ. જેમાં નીચેના તારણો જણાવેલ છે.

૧. નમૂનાની કોઇપણ શાળામાં 'વાલીપણા' નું વાતાવરણ નથી.

૨. બંધિયાર વાતાવરણની શાળાના શિક્ષમો 'નોકરી કરવા ખાતર કરવી' ના ધ્યેયથી કરેલ છે. નિષ્ઠારૂપે કરતા નથી.

૪. ખુલ્લા વાતાવરણવાળી શાળાઓમાં શૈક્ષણિક કાર્ય કુનેહપૂર્વક અને સફળતાપૂર્વક થતું જોવાયું અને તે શાળાના આચાર્ય તથા શિક્ષકો નાવીન્યપૂર્ણ અને રચનાત્મકતામાં વધારે માન્યતા ધરાવતા હતા.

૫. ઉદાસીનતા નો ભાગ માધ્યમિક અને ઉચ્ચ માધ્યમિક શાળાઓમાં નીચલી માધ્યમિક શાળાઓ કરતાં ઊંચો જોવા મળેલ છે.

૬. નૈતિકતાનું પ્રમાણ નીચી એસ.ઇ.ઇ.એસ શાળાઓમાં બીજી શાળાઓની સરખામણીએ ઊંચું જોવા મળેલ.

શેલત એન. એ. (૧૯૭૫) તેમણે વડોદરા જિલ્લાની માધ્યમિક શાળાઓમાં સંસ્થાકીય વાતાવરણ, શિક્ષકોનો ઉત્સાહ તથા વિદ્યાર્થીઓની સંસ્થાપ્રતિ પ્રેરણાનો અભ્યાસ કર્યો હતો. અભ્યાસના મુખ્ય હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા. (૧) શાળાનું સંગઠનાત્મક વાતાવરણ, શિક્ષકોનો ઉત્સાહ અને વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિ પ્રેરણાનું માપન કરવું. (૨) સંસ્થાકીય વાતાવરણ અને નેતાનું વર્તન, સંસ્થાકીય વાતાવરણ અને શિક્ષકનો ઉત્સાહ, સંસ્થાકીય વાતાવરણ અને વિદ્યાર્થીઓની પ્રેરણા, સંસ્થાકીય વાતાવરણ અને વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિ વચ્ચેનો સહસંબંધ શોધી કાઢવો (૩) શિક્ષકનો ઉત્સાહ અને વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિ, શિક્ષકનો ઉચ્સાહ અને નેતાનું વર્તન, શિક્ષકોનો ઉત્સાહ અને વિદ્યાર્થીઓની પ્રેરણા વચ્ચેનો આંતર સહસંબંધ શોધવો અને (૪) સંસ્થાકીય વાતાવરણ અને તેથી સાથે સંધંધિત શાળાનું ભૌગોલિક સ્થળ, શાળાનું કદ, શાળાની અસરકારતા સાથેનો સહસંબંધ શોધવો.

વડોદરાના ૧૩ તાલુકાઓમાંથી ૧૦૦ માધ્યમિક શાળાઓની અભ્યાસના નમૂના તરીકે પસંદગી કરવામાં આવી હતી. માહિતી એકત્રીકરણ માટે સંશોધક ઉપકરણ તરીકે (૧) હાલ્પિન અને ક્રોફટની OCDQ નું સ્વીકૃત ગુજરાતી રૂપાંતરણ (૨) હાલ્પિન અને વિનરની LBDQ (૩) રોબર્ટ કોગહાલાનનો અનુક્રમ (૫) અંગત માહિતી પત્રક અને (૬) બાહ્ય પ્રમાણ પ્રત્રકનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

અભ્યાસનાં મુખ્ય તારણો આ પ્રમાણે હતા, (૧) ગ્રામ્ય વિસ્તારની શાળાઓમાં સ્વાયત્ર અને શાળાઓમાં મુકત અને બંધ પ્રકારનું સંસ્થાકીય વાતાવરણ જોવા મળ્યું હતું. (૨) નાનું કદ ધરાવતી મોટા ભાગની શાળાઓમાં મુકત અને સ્વાયત્ત વાતાવરણ જોવા મળ્યું હતું જયારે મોટા કદની મહત્મ શાળાઓમાં નિયંત્રત અને પરિચિત પ્રકારનું વાતાવરણ જોવા મળ્યું હતું. (૩) ઊંચુ પરિણામ લાવનારી મોટાભાગની શાળાઓમાં બંધ વાતાવરણ જોવા મળ્યું હતું. (૪) બંધ વાતાવરણ ધરાવતી શાળાઓમાં શિક્ષકોનો ઉત્સાહ ઓછો હતો, જયારે મુકત વાતાવરણની શાળાઓમાં શિક્ષકોનો ઉત્સાહ વધુ હતો. (૫) મુકત અને સ્વાયત્ત વાતાવરણ અને કુમાર વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિ વચ્ચે નોંધપાત્ર સંબંધ હતો. જયારે નિયંત્રિત અને પરિચિત વાતાવરણ તથા કન્યા (વિદ્યાર્થીનીઓ) ની સિદ્ધિ વચ્ચે નોંધપાત્ર સંબંધ હતો તેમજ વાલીપણાનું વાતાવરણ અને કુમાર તથા કન્યાઓ બેઉની સિદ્ધિ વચ્ચે નોંધપાત્ર સંબંધ હતો (૬) શિક્ષકોની ઉંમર અને શાળાના વાતાવરણ વચ્ચે સંબંધ જોવા મળ્યો ન હતો. (૭) નેતાના વર્તનની લાક્ષણિકતાઓ અને વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિ વચ્ચે કોઇ સંબંધ જોવા મળ્યો ન હતો.

સોની (૧૯૭૬) એ પોતાના એમ. એડ્‌ના અભ્યાસમાં નમૂનાની પ્રાથમિક શાળાઓમાં 'ઓસીડીકયૂ' નો ઉપકરણ તરીકે ઉપયોગ કરી નીચેના તારણો દર્શાવેલ છે.

૧. છોકરાઓની શાળાઓ બંધિયાર, સ્વાયત અને વાલીપણાનું વાતાવરણ ધરાવતી મોટી સંખ્યામાં છે.
૨. છોકરીઓની ઘણીબધી શાળાઓ નિયંત્રિત વાતાવરણ ધરાવતી જોવા મળી છે.
૩. ગુજરાતી માધ્યમની મોટાભાગની શાળાઓમાં બંધિયાર વાતાવરણ જોવા મળેલ છે.
૪. સહશિક્ષણ ધરાવતી ઘણી શાળાઓમાં મુકત વાતાવરણ જોવા મળેલ છે.
૫. પરિચિત અને નિયંત્રિત વાતાવરણની ઊંચી ટકાવારી મોટી શાળાઓમાં વધુ જોવા મળેલ છે.
૬. મરાઠી માધ્યમની શાળાઓમાં પરિચિત વાતાવરણની ટકાવારી વધારે છે.

ગાંધી (૧૯૭૭) ના અભ્યાસના મૂળ ધ્યેયો આ પ્રમાણે હતા. (૧) વાતાવરણીય ધોરણે ગુજરાતની માધ્યમિક શાળાઓનું મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણ બે અંતિમો લઈને વર્ગીકરણ કરવું. (૨) અંતિમવાદી વાતાવરણના સર્જન માટે સૌથી વધુ કારણભૂત ઘટકોનો અભ્યાસ કરવો અને કેટલી હદે શિક્ષકોનો જીવન સંબંધી વિવિધતા અને શાળાની ભૌતિક વિવિધતા શાળાના વાતાવરણ પર અસર કરે છે તે તપાસવું (૩) કેટલાક પ્રકારના વ્યકિતત્વના ઢાંચાઓ ધરાવતા શિક્ષકો અંતિમવાદી વાતાવરણનો નિર્દેશ મળે તે રીતે શાળાકીય વાતાવરણના એક કે વધુ પરિમાણોનો લક્ષમાં લેવા માંગે છે કે નહીં તે શોધી કાઢવું (૪) મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણની વિચારધારા વિષે શિક્ષકો તથા આચાર્યોના મંતવ્યોનો તફાવત શોધવો, (૫) શાળાઓના સંસ્થાકીય વાતાવરણ વિષે શિક્ષકોની વિચારધાર અને તેમની વિદ્યાર્થીઓને નિયંત્રણમાં રાખવાની વિચારધારા વચ્ચે સંભવિત સંબંધ તપાસવો.

આ અભ્યાસના નમૂનામાં ઉત્તર, દક્ષિણ, પશ્ચિમ અન મધ્ય ગુજરાતની ૧૨૦ માધ્યમિક શાળાઓનો સમાવેશ થતો હતો. તેમાં ૮૨૦ શિક્ષકો અને ૧૯૪ શિક્ષિકાઓ મળીને કુલ ૧૦૧૪ શિક્ષકોને આવરી લેવામાં હતાં. વિગતોના એકત્રીકરણ માટે મુખ્ય સાધનો આ પ્રમાણે હતા. (૧) સંસ્થાકીય વાતાવરણ વર્ણન પ્રશ્નાવલિ (વડોદરા અનુસાર ઓ.સી.ડી.કયુ.) (૨) સંશોધકે વિકસાવેલ વિદ્યાર્થી નિયંત્રણ વિચારધારા (પી.સી.આઇ.એફ. વડોદરા સંસ્કરણ) (૩) કેટ્ટેલે રચેલ ૧૬ પી.એફ. પ્રશ્નાવલિ અને (૪) રોકિચ મીન સ્ટાન્ડર્ડ ડેવિએશન અનુસાર નિયમ પાલન માપદંડ કસોટી કોસ્વકવેર કસોટી, સહસંબંધ ટેકનિક, વિભિન્નતાનું વિશ્લેષણ અને સ્ચેફની કસોટીના આધારે

અંકશાસ્ત્રીય ટેકનિકનો ઉપયોગ કરીને વિગતોનું વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું હતું.

મહત્વના નિષ્કર્ષો આ પ્રમાણે હતા, (૧) ૩૬ % શાળાઓ બંધ પ્રકારની હતી., ૩૫% આંતર મધ્ય પ્રકારની અને ૨૯% મુકત વાતાવરણ પ્રકારની ગુજરાત રાજયમાં જોવા મળી હતી. (૨) નાના કદની મુકત વાતાવરણના પ્રકારનો થવાનો ઝોક ધરાવતી હતી, અને વધુ મોટી શાળાઓ બંધ વાતાવરણ પ્રકારની થવાનો ઝોક ધરાવતી હતી (૩) શાળાઓના વર્ગીકરણને સંસ્થાકીય વાતાવરણ સાથે કોઇ સંબંધ ન હતો. (૪) વાતાવરણના વિષે શિક્ષકની વિચારધારાને ઉંમર સાથે નોંધપાત્ર સંબંધ હતો, પરંતુ જાતિ સાથે કોઈ સંબંધ ન હતો. (૫) વાતાવારણ વિષે શિક્ષકની માન્યતાને અનુભવ સાથે નોંધપાત્ર સંબંધ હતો. પરંતુ લાયકાતો અને ચાર એસ.ઇ.એસ. વર્ગો સાથે સંબંધ ન હતો. (૬) મુકત આંતર મધ્ય વાતાવરણ અને બંધ વાતાવરણની શાળાઓમાં ૧૬ વ્યકિતત્વ ઘટક માધ્યમોમાંથી નવમાં નોંધપાત્ર તફાવત જણાયો હતો. (૭) સહસંબંધ વિષેના અભ્યાસમાં જણાયુ હતું કે શિક્ષકોના વ્યકિતત્વ ઘટકો વાતાવરણના ૧૨ પરિમાણો સંબંધી તેમને જે રીતનો ભય હતો, તેને અસર કરવાનો ઝોક ધરાવતા હતાં. (૮) પ્રમાણમાં ખુલ્લી શાળાઓમાં સેવા આપતા શિક્ષકો વિદ્યાર્થી નિયંત્રણ વિચારધારામાં તેમના સમકક્ષો કરતા નોંધપાત્ર રીતે વધુ માનવતા વાદી હતા અને તેજ રીતે વાતાવરણના પરિણામો વિષે મંતવ્ય ધરાવતા હતા. (૯) વ્યકિતત્વ શાળાઓ અને ત્રણ ગુણવત્તા વિભાગોની લાક્ષણિકતાઓ દર્શાવે છે.

રાવ (૧૯૭૭) : આ સંશોધનના ધ્યેયો નીચે મુજબ હતા.

(૧) ઇચ્છનીય વર્ગખંડ વાતાવરણના નિર્માણ પ્રતિ દોરી જનાર થોડાં (મુખ્ય) ઘટકો શોધી કાઢવા અને તેનો અભ્યાસ કરવો. (૨) આ ઘટકો કઇ રીતે એકબીજા સાથે આંતર સંબંધ ધરાવે છ. તેનો અભ્યાસ કરવો. (૩) આ પસંદગી યુકત વિભિન્નતાનો ઉપયોગ કરીને સરળ, આધારપાત્ર, સંખ્યાત્મક વર્ગખંડ વાતાવરણ નિર્દેશક આંક તૈયાર કરવા માટે પદ્ધતિઓ વિકસાવવી.

શિક્ષક તાલીમ કોલેજની વિદ્યાશાખા અને બીજા સંબંધિત આચાર્યો સહિતના ૨૦૦ શિક્ષણ શાસ્ત્રીઓના એક નમૂનાના મંત્વ્ય રજૂઆતની સર્વસંમતિથી છ પ્રાથમિક વિભિન્નતાઓ તારવવામાં આવી હતી. (૧) V1 : વિદ્યાર્થી પ્રતિ શિક્ષકોનું વલણ (૨) V2 : વ્યવસાય પ્રતિ શિક્ષકોનું વલણ (૩) V3 : વર્ગખંડ એકરાગ નિદેશક આંક (૪) V4 : ટી/એસ પ્રમાણે (૫) V5 : ડી./આઇ. પ્રમાણે (૬) V6 : અભ્યાસમાં શિક્ષણ-વિદ્યાર્થી સમજૂતિ પસંદ કરવામાં આવી હતી. વિદ્યાર્થીઓની પ્રશ્નાવલિ, શિક્ષકોની પ્રશ્નાવલિ, વિદ્યાર્થીઓની પ્રશ્નાવલિ અને બે વલણ માપદંડ આ હેતુથી વિકસાવાયા હતા.

આ અભ્યાસના કેટલાક મહત્વના તારણો આ પ્રમાણે હતા. (૧) વિભિન્નતાઓ વચ્ચે આંતર સહસંબંધમાં જોવામળ્યું હતું કે વિભિન્નતા V1 - V2 અને V6 નો ઝોક નોંધપાત્ર હકારાત્મક સહસંબંધ સહિત એક સાથે સમૂહમાં રહેવાનો હતો, (૨) પુરષ શિક્ષકો દ્વારા હાથ ધરાતા વર્ગખંડોમાંનું વાતાવરણ કરતા સ્ત્રી શિક્ષકો દ્વારા હાથ ધરાતાં વર્ગખંડોમાંનુ વાતાવરણ નોંધપાત્ર રીતે વધુ સારું હોય છે. (૩) શહેરી અને ગ્રામ્ય વિસ્તારોના વર્ગોના વાતાવરણમાં તફાવત ન હતો. (૪) વિભિન્ન વિષયના વર્ગખંડોમાં પ્રવર્તતા વાતાવરણમાં નોંધપાત્ર તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો. (૫) વર્ગખંડોના વાતાવરણ પર શિક્ષકની વ્યવસાયી ગુણવત્તા, ઉંમર કે અનુભવની કોઇ અસર જોવા મળી ન હતી. (૬) વર્ગખંડ વાતાવરણના ધાતચિહનોને વિદ્યાર્થીઓની શાળાકીય સિદ્ધિ સાથે હકારાત્મક અને નોંધપાત્ર સહ-સંબંધ હતો.

ત્રિપાઠી (૧૯૭૮) : આ અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા. (૧) વારાસણી જિલ્લામાં આંતર મધ્ય કોલેજનું સંસ્થાકીય વાતાવરણ જાણવું. (૨) શિક્ષણ વ્યવસાય, વર્ગખંડમાં શિક્ષણ, બાળક - કેન્દ્રિત વ્યવહાર, શૈક્ષણિક પ્રક્રિયા, વિદ્યાર્થીઓ અને શિક્ષકો સંબંધી આ કોલેજના પસંદ કરાયેલા શિક્ષકોના વ્યવસાયિક વલણો જાણવા (૩) શિક્ષકોના વ્યવસાયિક વલણો અને સંસ્થામાં વાતાવરણના કેટલાક ઘટકો વચ્ચેના સંબંધનું સ્વરૂપ અને પ્રમાણ.

આ અભ્યાસના નમૂનામાં વારાણસી જિલ્લામાં સર્વે ૮૪ આંતર મધ્ય કોલેજમાંથી દરેકમાંથી ૧૦ શિક્ષકો પસંદ કરીને કુલ ૮૪૦ શિક્ષકોને આવરી લેવાયા હતા. આ માટે ઉપયોગમાં લેવાયેલ ઉપકરણો આ પ્રમાણે હતા. (૧) સંસ્થાકીય વાતાવરાણ વર્ણન પ્રશ્નાવલિ (ઓ.સી.ડી.ક્યુ.) (૨) અહલુવાલિયાની ટીચર એટીટયુટ ઇન્વેન્ટરી (ટી.ઇ.આઇ.) 'ટી' ટેસ્ટ અને પ્રોડક મોમેન્ટ સહસંબંધ એ અંકશાસ્ત્રીય ટેકનિકનો ઉપયોગ થયો હતો.

આ અભ્યાસના મહત્વના તારણો આ પ્રમાણે હતા. (૧) ગ્રામ્ય શહેરી દ્વિમુખતા માત્ર સ્વાયત્ત વાતાવરણ સંબંધિત હતી. ટકાવારીનો તફાવત ખૂબજ નોંધપાત્ર હતો. (૨) સરકારી - ખાનગી દ્વિમુખી પદ્ધતિમાં મુકત વાતાવરણ પર ટકાવારીનો તફાવત નોંધપાત્ર હતો. (૩) વ્યવસાયી વલણો વિષે ગ્રામ્ય અને શહેરી કોલેજના શિક્ષકો વચ્ચે, સરકારી અને ખાનગી કોલેજના શિક્ષકો વચ્ચે, કુમાર અને કન્યાઓની કોલેજ વચ્ચે સરરાશ તફાવતો નોંધપાત્ર ન હતા. (૪) બાળ કેન્દ્રિત વ્યવહારો પ્રતિ વલણ અને 'પ્રગતિશીલતા' વચ્ચે આંકડાકીય નોંધપાત્ર સંબંધો હતા. (૫) વર્ગખંડોમાં શિક્ષણ અને શિક્ષકો પ્રતિ વલણો સાથે ઉદાસીનતાનું વલણ નોંધપાત્ર રીતે નકારાત્મક સંબંધો દર્શાવતું હતું.

ગુપ્તા જી. પી. (૧૯૭૮) : તેમણે માધ્યમિક શાળાના વાતાવરણ અને આચાર્યના નેતાના વર્તનની લાક્ષણિકતાઓ વચ્ચેના સંબંધનો અભ્યાસ કર્યો હતો. આ અભ્યાસના મુખ્ય ધ્યેયો આ પ્રમાણે હતાં, (૧) રાજસ્થાનની માધ્યમિક શાળાઓના સંસ્થાકીય વાતાવરણને આળખીને તેનું વર્ગીકરણ કરવું. (૨) વિવિધ પ્રકારનું વાતાવરણ ધરાવતી શાળાઓના આચાર્યોના નેતૃત્વના વર્તનના પરિમાણોનો અભ્યાસ કરવો. (૩)વિવિધ પ્રકારનું વાતાવરણ ધરાવતી શાળાઓના આચાર્યોના વ્યકિતત્વના વિવિધ ભાગોનો અભ્યાસ કરવો અને (૪) શાળાના આચાર્યોના વ્યકિતત્વના પરિમાણોનો અભ્યાસ કરવો કે જે શાળાના વાતાવરણની આગાહી કરવામાં ઉપયોગી બને.

રાજસ્થાનની ૧૦૦ શળાઓની અભ્યાસના નમૂના તરીકે પસંદ કરવામાં આવી હતી. સંશોધન ઉપકરણ તરીકે શર્માની OCDQ સ્ટોડગિલની LBDQ કેટ્ટલ અને એબેરની 16 PF ટેસ્ટ ફોર્મ A નો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. એકત્રિત માહિતીના વિશ્લેષણ માટે સહસંબંધાંક, કાઇસ્કવેર, કોલ્મોગોરાવ - સ્મિરનોવ ટેસ્ટ, વિચરણ પૃથક્કરણનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

અભ્યાસના તારણો આ પ્રમાણે હતા (૧) ૧૦૦ શાળાઓ માંથી ૧૫, ૧૫, ૧૪, ૨૦, ૨૬ અને ૧૦ શાળાઓની અનુક્રમે મુકત, સ્વાયત્ત, પરિચિત, નિયંત્રિત, વાલીપણાનું અને બંધ વાતાવરણની શાળાઓ તરીકે ઓળખ થઇ હતી. (૨) વિવિધ પ્રકારનં વાતાવરણ ધરાવતી શાળાઓના આચાર્યો LBDQ ના આઠ પરિમાણોના સંદર્ભમાં સાર્થક તફાવત ધરાવતા હતા. (૩) વાલીપણાનું વાતાવરણ ધરાવતી શાળાઓમાં આચાર્યના અનિશ્ચિતતાની સહનશીલતા પરિમાણોના પ્રાપ્તાંક ખૂબ ઊંચો હતો જયારે બંધ વાતાવરણ ધરાવતી શાળામાં આ પ્રાપ્તાંક ખૂબ જ ઓછો જોવા મળ્યો હતો. (૪) મુકત વાતાવરણની શાળાઓમાં આચાર્યના સંકલનપણાનો પ્રાપ્તાંક ખૂબ ઊંચા હતા જયારે બંધ વાતાવરણની શાળામાં જે ઓછો જોવા મળ્યો હતો. (૫) શાળાનું વાતાવરણ અને LBDQ ના તમામ વિવિધ પરિણામો વચ્ચે સાર્થક સહસંબંધ જોવા મળ્યો હતો. (૬) શાળાનું વાતાવરણ અને 16 PF ના પરિણામો LA,C,E,H,N,O, Q1, Q3, અને Q4 વચ્ચે સાર્થક સહસંબંધ જોવા મળ્યો ન હતો.

દેસાઇ (૧૯૭૮) : તેણીના એમ. એડ્ અભ્યાસમાં નીચેના તારણો જણાવે છે. (૧) ઘણી શાળાઓમાં 'બંધિયાર' વાતાવરણ પ્રવર્તમાન છે. (૨) એવું તારણ આવેલ છે કે ગ્રામ્ય અને શહેરી પર્યાવરણ શાળાના વાતાવરણને અસરકર્તા નથી. (૩) છોકરાઓની જ અલગ શાળાઓમાં બંધિયાર વાતાવરણ વધુ છે, જયારે છોકરીઓની અલગ શાળાઓમાં 'મુકત' વાતાવરણ અને બંનેની સંયુંકત શાળાઓમાં 'બંધિયાર' વાતાવરણ છે. (૪) જે શાળાઓ 'મુકત'

વાતાવરણ ધરાવે છે. તે શિક્ષણમાં વધુ પ્રગતિ કરતી જોવા મળે છે. (૫) શાળાનું કદ (વિદ્યાર્થીની સંખ્યા પ્રમાણે) અને શાળાના વાતાવરણ વચ્ચે કોઇ સંબંધ નથી. (૬) શિક્ષકોની અને આચાર્યની વર્તણૂંક એ શાળાના વાતાવરણને અસરકર્તા મુખ્ય પરિબળ છે.

શાહ (૧૯૮૧) : આ અભ્યાસના ધ્યેયો આ પ્રમાણે હતા. (૧) વિભિન્ન શાળાઓમાં શાળાકીય વાતાવરણમાં વિવિધ પ્રકારો છે કે નહીં તે શોધી કાઢવું (૨) શિક્ષકના વ્યકિતત્વ અને તેની કામગીરી પર વિભિન્ન પ્રકારના શાળાકીય વાતાવરણની અસર શોધી કાઢવી. (૩) વિદ્યાર્થીઓના સમાયોજન પર શાળાકીય વાતાવરણની અસર શોધી કાઢવી (૪) વિદ્યાર્થીઓની સ્વ વિચારધારા પર વિભિન્ન પ્રકારની શાળાકીય વાતાવરણની અસર શોધી કાઢવી અને (૫) વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ પર વિભિન્ન પ્રકારના શાળાકીય વાતાવરણની અસર શોધી કાઢવી.

આ માટેના ઉપકરણો (૧) સંસ્થાકીય વાતાવરણ વર્ણન પ્રશ્નાવલિનું હિંદી સંસ્કરણ અને તેનું શિક્ષણ (૨) એફજસ્ટમેન્ટ ઇન્વેન્ટરી (સિંહા અને સિંઘ), (૩) સેલ્ફ કન્સેપ્રટ ટેસ્ટ (ભટ્ટ નાગર), (૪) ગ્રુપ ટેસ્ટ ઓફ જનરલ એબીલીટી (જલોટા) અને પર્સનાલીટી ઇન્વેન્ટરી (સકસેના) હતાં. વાર્ષિક પરીક્ષામાં વિદ્યાર્થીએ મેળવેલ ગુણાંકને શૈક્ષણિક સિદ્ધિ રીતે ગણવામાં આવ્યા હતા. અને તેનું પ્રમાણિત માપદંડમાં રૂપાંતર કરવામાં આવ્યું હતું. સંશોધકે અનુમાનોની ચકાસણી માટે આલેખ અને યોગ્ય અંકશાસ્ત્રીય વિશ્લેષણનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

આ અભ્યાસમાં નીચે પ્રમાણે નિષ્કર્ષો પ્રાપ્ત થયા હતા. (૧) દરેક સંસ્થા ચોક્કસ શાળાકીય વાતાવરણ ધરાવતી હતી, અને તેની શિક્ષકના વ્યક્તિવ પર કોઇ અસર થઇ ન હતી. (૨) સર્વે શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓ પોતાના શિક્ષકો વિષે એક સમાન વિચારધારા ધરાવતા ન હતા. સર્વે પુરુષ અને મહિલા શિક્ષકો (શહેરી અને ગ્રામ્ય) થોડે ઘણે અંશે સમાન વ્યકિતત્વ ધરાવતા હતા. તેમના વચ્ચે નજીવો તફાવત હતો. શહેરી વિસ્તારમાં વાલીપણા યુકત પ્રકારના શાળાકીય વાતાવરણમાં વિદ્યાર્થીઓમાં જાતીય તફાવત અગ્રસ્થાને હતો. ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં નિયંત્રિત, વાલીપણાયુકત અને બંધ વાતાવરણમાં વિદ્યાર્થીઓની વિચારધારામાં સ્પષ્ટ તફાવત હતો. (૩) સમાયોજનથી સિદ્ધિઓમાં વિધેયાત્ક પ્રદાન થતું હતું. શહેરી પુરુષો અને મહિલાઓમાં સમાયોજનમાં નોંધપાત્ર તફાવતો હતા.

પંચાલ (૧૯૮૨) : ના એમ.એડ્ અભ્યાસમાં ૧૧ શાળાઓ લીધેલ જેના નીચે

મુજબના તારણો આપેલા છે. (૧) છોકરીઓની શાળાઓ 'મુકત' વાતાવરણ ધરાવે છે. (૨) છોકરાઓની ઘણી બધી શાળાઓમાં 'બંધિયાર' વાતાવરણ છે. (૩) મીશ્ર શાળાઓમો 'મુકત' અને 'સ્વાયત' વાતાવરણ જોવા મળે છે. (૪) મોટા કદની શાળાઓમાં પરિચિત, નિયંત્રિત અને મુકત વાતાવરણની ટકાવારી વધારે જોવા મળે છે. (૫) નમૂનાની ૧૧ શાળાઓમાંથી ફકત એક જ શાળા વાલીપણાનું વાતાવરણ ધરાવે છે.

સુંદર રાજન (૧૯૮૪) : તેમણે ખાનગી અને જાહેર ક્ષેત્રોમાં સંસ્થાકિય અસરકારકતાનો તુલનાત્મક અભ્યાસ કર્યો હતો. બંને પ્રકારની સંસ્થાઓમાં નોંધપાત્ર તફાવત માટે જવાબદાર અને અસરકારકતામાં પ્રદાન કરતા ઘટકો શોધવા માટે આ અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો હતો. વ્યવસ્થાકીય માળખા, વિકેન્દ્રિકરણ, સંચાલકીય વર્તન અને કાર્યોમાં સામેલગીરી જેવા સ્વતંત્ર ઘટકો અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો હતો. પ્રશ્નાવલીઓ તથા મુલાકાતો દ્વારા વિગતો એકત્ર કરાઇ હતી. પરિણામો દર્શાવે છે કે જાહેર ક્ષેત્રમાં સંચાલકીય વર્તન અને નેતૃત્વને અસરકારકતા અને ટર્ન ઓવર સાથે સંબંધ હતો.

જગતસિંઘ મહેતા (૧૯૮૪) : તેમણે ભારતના કેન્દ્રિય વિદ્યાલયોના સંસ્થાકીય વાતાવરણનો અભ્યાસ કર્યો હતો. આ માટે ભારતના ૩૬૬ કેન્દ્રિય વિદ્યાલયોમાંથી યાદ્દચ્છિક નમૂના પસંદગી દ્વારા ૧૦૦ શાળાઓને પસંદ કરી હતી. પ્રસ્તુત અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા. (૧) ભારતના કેન્દ્રિય વિદ્યાલયોના સંસ્થાકીય વાતાવરણના માળખાની રચના (૨) કેન્દ્રિય વિદ્યાલયના સંસ્થાકીય વાતાવરણને ઓળખીને તેનું વર્ગીકરણ કરવું. (૩) શાળાનું કદ અને સંસ્થાકીય વાતાવરણ વચ્ચેનો સંબંધ શોધવો. (૪) આચાર્યનો અનુભવ અને સંસ્થાકીય વાતાવરણ વચ્ચે સંબંધ શોધવો. (૫) શિક્ષકનો સંતોષ અને સંસ્થાકીય વાતાવરણ વચ્ચેનો સંબંધ શોધવો. (૭) શાળાનો પ્રભાવ અને સંસ્થાકીય વાતાવરણ વચ્ચેનો સંબંધ શોધવો. (૮) શાળાના પરિણામ અને સંસ્થાકીય વાતાવરણ વચ્ચે સંબંધ શોધવો.

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સંશોધકે શૂન્ય ઉત્કલ્પનાઓ નિર્ધારિત કરી હતી. સંશોધન ઉપકરણ તરીકે મોતીલાલ શર્મા રચિત SOCDQ તથા ત્રણ સાદા પાંચ મુદ્દાના મપદંડનો ઉપયોગ કર્યો હતો. માહિતી એકત્રીકરણ બાદ કાચા પ્રાપ્તાંકોને પ્રમાણિત કર્યા હતા. આ માટે ઉપ કસોટીઓના કાચા પ્રાપ્તાંકો ૫૦નો મધ્યક અને ૧૦નું પ્રમાણ વિચલન લઈને પ્રમાણિત પ્રાપ્તાંકોમાં રૂપાંતર કરવામાં આવ્યું. જેની છ નમૂનારૂપ પ્રસ્તુતિ (PROFILE) સાથે સરખામણી કરી હતી. તેમજ

સ્પીયરમેન રેન્ક કોરીલેશન તથા કાઇ સ્વકવેર કસોટી દ્વારા સંગઠનાત્મક વાતાવરણનો અન્ય પરિબળો સાથેનો સહ સંબંધ શોધવામાં આવ્યો હતો. પ્રસ્તુત અભ્યાસના તારણો આ પ્રમાણે. હતા. (૧) ૧૦૦ કેન્દ્રિય વિદ્યાલયોમાંથી ૧૩ % માં મુકત વાતાવરણ, ૨૪ % માં સ્વાયત્ત વાતાવરણ, ૧૬ % માં પરિચિત વાતાવરણ, ૨૨ % માં નિયંત્રિત વાતાવરણ, ૨૪ % માં વાલીપણાનું વાતાવરણ અને ૧૧ % માં બંધિયાર વાતાવરણ જોવા મળ્યું હતું.

ભારતના કેન્દ્રિય વિદ્યાલયોમાં સૌથી વધુ વાલીપણાનું (૨૪%) વાતાવરણ જોવા મળ્યું હતું. અને પ્રાદેશિક કક્ષાઓ અમદાવાદ (૩૭.૫૦%) તા દિલ્હી (૩૮.૪૮ %)માં જોવા મળ્યું હતું. નિયંત્રિત વાતાવરણ બીજા ક્રમે (૨૨ %) તેમજ પ્રાદેશિક કક્ષાએ લખનૌ (૫૦ %) જોવા મળ્યું હતું. પરિચિત વાતાવરણ ત્રીજા ક્રમે (૧૬ %) અને પ્રાદેશિક કક્ષાએ કોલકત્તા (૨૮.૪૧ %) જોવા મળ્યું હતું. સ્વાયત્ત વાતાવરણ ચોથા ક્રમે (૧૪ %) તેમજ પ્રાદેશિક કક્ષાઓ રૂરીચામાં (૨૮.૭૫ %) જોવા મળ્યું હતું. મુકત વાતાવરણ પાચમાં ક્રમે (૧૩%) અને પ્રાદેશિક કક્ષાએ ચેન્નાઇ (૩૩.૩૫%) જોવા મળ્યું હતું. બંધિયાર વાતાવરણ છઠ્ઠા ક્રમે (૧૧%) અને પ્રાદેશિક કક્ષાએ દિલ્હીમાં (૨૭.૨૭ %) જોવા મળ્યું હતું.

આચાર્યનો અનુભવ અને શાળાકીય વાતાવરણ વચ્ચે કોઇ નિશ્ચિત સંબંધ જોવા મળ્યો ન હતો. જયારે શાળાના મુકત વાતાવરણ અને શિક્ષકોનો ઉચ્ચ સંતોષ વચ્ચે ખૂબજ ઉચો સંબંધ જોવા મળ્યો હતો. જયારે શાળાકીય વાતાવરણ તથા શાળાના પરિણામો વચ્ચે કોઇ સંબંધ જોવા મળ્યો ન હતો. શાળાની અસરકારકતા અને શાળાકીય વાતાવરણ વચ્ચે કોઇ સંબંધ જોવા મળ્યો ન હતો.

બારૈયા વી.વી. (૧૯૮૫) : તેણે ગુજરાત રાજયની ઉચ્ચ માધ્યમિક શાળાઓના સંસ્થાકીય વાતાવરણનો નિશ્ચિત પરિબળો સાથેના સંબંધનો અભ્યાસ કર્યો હતો. આ અભ્યાસના મુખ્ય હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા. (૧) સંસ્થાકીય વાતાવરણના પ્રકાર પ્રમાણે ગુજરાતની ઉચ્ચ માધ્યમિક શાળાઓનું વર્ગીકરણ કરવું. (૨) શાળાના સંસ્થાકીય વાતાવરણ અને જાતીયતા વચ્ચેના સંબંધ શોધવા (૩) સંસ્થાકીય વાતાવરણ અને આચાર્યના નેતાના વર્તન વચ્ચેના સંબંધનો અભ્યાસ કરવો. (૪) સંસ્થાકીય વાતાવરણ અને સંચાલક મંડળના વર્તન વચ્ચેના સંબંધનો અભ્યાસ કરવો. (૫) આચાર્યના નેતાના વર્તન તથા તેના ઘટકોનો સંસ્થાકીય વાતાવરણ વચ્ચેના સંબંધોનો અભ્યાસ કરવો. (૭) આચાર્યની જાતીયતા અને સંસ્થાકીય વાતાવરણ વચ્ચેના સંબંધોનો અભ્યાસ કરવો. (૮) શાળાના સ્થળનો સંસ્થાકીય વાતાવરણને અસર કરતા પરિબળ તરીકોનો અભ્યાસ કરવો. (૯) આચાર્યની ઉંમરનો સંસ્થાકીય વાતાવરણને અસર કરતા પરિબળ

તરીકેનો અભ્યાસ કરવો.

સંશોધન ઉપકરણ તરીકે હાલ્પિન અને ક્રોફટની OCDQ, હાલ્પિન અને વિનરની LBDQ સંશોધકે રચેલી LBDQ શિક્ષકો તથા આચાર્યો માટેનું અંગત માહિતીપત્રકનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. ગુજરાત રાજયની ૧૦૦ ઉચ્ચ માધ્યમિક શાળાઓના ૫૦૦ શિક્ષકો પાસેથી તેમજ ૧૦૦ આચાર્યો તથા સંચાલક મંડળના ૭૫ સભ્યો પાસેથી માહિતીનું એકત્રીકરણ કરવામાં આવ્યુ હતું. કાઇસ્કવેર દ્વારા માહિતીનું વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું હતું.

અભ્યાસના મુખ્ય તારણો આ પ્રમાણે હતા (૧) ૧૦૦ શાળાઓમાંથી ૨૭ શાળાઓમાં મુકત વાતાવરણ, ૮ શાળાઓમાં સ્વાયત વાતાવરણ, ૧૧ શાળાઓમાં નિયંત્રિત વાતાવરણ, ૬ શાળાઓમાં પરિચિત વાતાવરણ, ૧૩ શાળાઓમાં વાલીપણાનું વાતાવરણ અને ૩૫ શાળાઓમાં બંધ વાતાવરણ જોવા મળ્યું હતું. (૨) ૧૦૦ આચાર્યોમાંથી ૪૫ આચાર્યોની અસરકારક આચાર્યો તરીકે તથા ૩૦ આચાર્યોની બિનઅસરકારક તરીકે ઓળખ થઇ હતી. ૧૩ આચાર્યો માળખાકીય સૂઝ સાથે વધુ પ્રમાણમાં જોડાયેલા તથા પરામર્શ - વિચારણા સાથે ઓછા પ્રમાણમાં જોડાયેલા જોવા મળ્યા હતા. ૧૨ આચાર્યો પરામર્શ - વિચારણા સાથે વધુ પ્રમાણમાં તથા માળખાકીય સૂઝ સાથે ઓછા પ્રમાણમો જોડાયેલા હતો. (૩) જાતીયતાની દ્દષ્ટિએ શાળાનો તથા આચાર્યની લાયકાતનો સંગઠનાત્મક વાતાવરણ સાથે સંબંધ ન હતો. (૪) શહેરી અને ગ્રામ્ય વિસ્તારની શાળાઓમાં શાળાના સંચાલક મંડળના વધુ અથવા ઓછા સહકારની સંગઠનાત્મક વાતાવરણ પર અસર ન હતી. (૫) સંચાલક મંડળના મંડળના સભ્યોની વિવિધ લાયકાતોની સંગઠનાત્મક વાતાવરણ પર અસર ન હતી. (૬) સંચાલક મંડળના સભ્યોની ઉંમરની શાળાના વાતાવરણ પર અસર ન હતી. (૭) શાળાના પ્રવાહની સંગઠનાત્મક વાતાવરણ પર અસર ન હતી. (૮) શહેરી અને ગ્રામ્ય વિસ્તારની શાળાઓના વાતાવરણ વચ્ચે સાર્થક સંબંધ ન હતો.

પટેલ (૧૯૮૯) : ના અભ્યાસના અહેવાલ મુજબ,

(૧) વાતાવરણની કક્ષા સર્જવામાં અને નક્કી કરવામાં પરિમાણો મહત્વપૂર્ણ ભાગ ભજવે છે. (૨) મ્યુનિસિપલ અથવા ખાનગી મેનેજમેન્ટનો પ્રકાર શાળાઓના વાતાવરણની કક્ષા નક્કી કરનાર પરિબળો નથી. (૩) અમદાવાદ અને વડોદરા શહેરની શાળાઓ અને વાતાવરણના પ્રકાર વચ્ચે કોઇ સૂચક સહસંબંધ નથી. (૪) બંને શહેર - અમદાવાદ અને વડોદરામાં મુકત, વચ્ચેના અને બંધિયાર વાતાવરણ વાળી શાળાઓમાં સંખ્યાબળ પ્રમાણે કોઇ તફાવત જણાતો નથી. (૫) મુકત, વચગાળાની અને બંધિયાર પ્રકારની આમદાવાદ શહેરની શાળાઓ જુદી પાડવામાં આવી છે. જે

મ્યુનિસિપલ અને ખાનગી શાળાઓ છે. તેમની વચ્ચે સૂચક તફાવત નથી. (૬) અમદાવાદ અને વડોદરાની મુકત વાતાવરણ ધરાવતી શાળાઓની નૈતિકતા, આત્મીયતા, ઉત્પાદનને અગ્રતા, નિયંત્રણો, પ્રતિભાવ, માનવીય સંબંધો અને સ્વાયતતામાં ઉચ્ચ, મધ્યક ગુણાંકો જોવા મળ્યા હતા.

મજુમદાર (૧૯૯૦) : આ અભ્યાસ માધ્યમિક શાળાઓના આચાર્યોની નેતૃત્વ શૈલી અને સંસ્થાકીય અસરકારકતા વચ્ચેના સંબંધોની તપાસ તથા વિશ્લેષણ માટે થયો હતો. આ અભ્યાસના નિષ્કર્ષો દર્શાવે છે કે સંસ્થાકીય અસરકારકતાને શાળાકીય પ્રકાર સાથે નિકટનો સંબંધ હોય છે. પરંતુ સરકારી અને બિન સરકારી શાળાઓની સંસ્થાકીય અસરકારકતામાં નોંધપાત્ર તફાવતો ન હતા. બંને પ્રકારની શાળાઓમાં નેતૃત્વ શૈલી અન અસરકારકતા વચ્ચે નોંધપાત્ર રીતે ભિન્નતા ન હતી.

સોલંકી કે. ડી. (૧૯૯૨) : આ અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા. (૧) સૌરાષ્ટ્રની માધ્યમિક શાળાઓમાં પ્રમાણિત વ્યવસ્થાપન પ્રણાલીના સંદર્ભમાં શૈક્ષણિક વ્યવસ્થાપનનો અભ્યાસ કરવો. (૨) સૌરાષ્ટ્રની માધ્યમિક શાળઓના સંસ્થાકીય વાતાવરણની ઓળખ. (૩) સંસ્થાકીય વાતાવરણ અને શૈક્ષણિક વ્યવસ્થાપન વચ્ચેનો આંતર સહ-સંબંધ શોધવો.

સૌરાષ્ટ્રના અમરેલી, ભાવનગર, જામનગર, જૂનાગઢ, રાજકોટ અને સુરેન્દ્રનગરની ૧૧૦૭ શાળાઓના વ્યાપ વિશ્વમાંથી ૧૬૫ શાળાઓને અભ્યાસના નમૂના તરીકે પસંદ કરવામં આવી હતી. સંશોધન ઉપકરણ તરીકે જોષીની એજયુકેશ્નલ મેનેજમેન્ટ ડિસ્ક્રિપ્શન કવેશ્ચરને (EMDQ) અને હાલ્પિન અને ક્રોફટની ઓર્ગેનાઇઝેશન કલાઇમેટ ડિસ્ક્પ્શન કવેશ્ચનેર (OCDQ) નો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. અંકશાસ્ત્રીય પ્રયુકિત તરીકે ટી ટેસ્ટ, કાઇસ્કવેર ટેસ્ટ, સહ-સંબંધાંકની ગણતીરી, વિચરણ પૃથક્કરણ વગેરેનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

અભ્યાસના તારણો આ પ્રમાણે હતાં : (૧) ૧૬૫ શાળાઓમાંથી ૨૩૬૪ % શાળાઓમાં મુકત વાતાવરણ, ૧૫.૫૮ % શાળાઓમાં નિયંત્રિત વાતાવરણ, ૭.૨૭ % શાળાઓમાં પરિચિત વાતાવરણ, ૧.૩૦ % શાળાઓમાં વાલીપણાનું વાતાવરણ અને ૨૬.૬૭ % શાળાઓમાં બંધ વાતાવરણ જોવા મળ્યું હતું. (૨) શાળાના શૈક્ષણિક વ્યવસ્થાપન સાથે સંસ્થાકીય વાતાવરણને સંબંધ ન હતો.

જૈન (૧૯૯૩) : ઉલ્લાસનગર અને યુનિવર્સિટી ઓફ બોમ્બેની આસપાસમાં વિભિન્ન વ્યવસ્થાપનો હેઠળની થોડી પસંદગી યુકત શાળાઓમાં સંસ્થાકીય અસરકારકતાનો

અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો હતો.

સંશોધકે ઉલ્હાસનગર, કલ્યાણ અને અંબરનાથમાં વિભિન્ન વ્યવસ્થાપની હેઠળ સંચાલિત થોડી પસંદગીયુકત માધ્યમિક શાળાઓના પ્રવર્તમાન સંસ્થાકીય વાતાવરણનું પરીક્ષણ કર્યું હતું. આ અભ્યાસના ધ્યેયો આ પ્રમાણે હતા. (૧) પ્રવર્તમાન શાળાકીય વાતાવરણની માહિતી મેળવવી, (૨) વિભિન્ન વ્યવસ્થાપનો હઠળ સંચાલિત શાળાઓના સંસ્થાકીય વાતાવરણના પરિમાણોમાં કોઈ વિભિન્નતા છે કે નહીં તેની ખાતરી કરવી, (૩) વિભિન્ન અભ્યાસ માધ્યમો ધરાવતી શાળાઓમાં સંસ્થાકીય વાતાવરણના પરિણામોમાં કોઇ તફાવત છે કે નહીં તે શોધી કાઢવું (૪) શાળાની શિક્ષણ સંલગ્ન પ્રવૃત્તિઓને તેના સંસ્થાકીય વાતાવરણ સાથે કોઈ સંબંધ છે કે નહીં તે શોધી કાઢવું. (૫) શાળાના સંસ્થાકીય વાતાવરણને શૈક્ષણિક સિદ્ધિ તથા નવીન્યકરણ ક્ષમતા સાથે કોઈ સંબંધ છે કે નહીં તે જાણવું.

આ અભ્યાસના નમૂનામાં ખાનગી સહાય મેળવતી, ખાનગ સહાય ન મેળવતી સરકારી સહાય મેળવતી, સરકારી સહાય ન મેળવતી કુલ ૪૨ શાળાઓને આવરી લેવામાં આવી હતી. અંગ્રેજી, હિંન્દી, મરાઠી, અને સિંધી સહિત શિક્ષણના વિભિન્ન માધ્યમો ધરાવતી શાળાઓને પણ તેમાં આવરી લેવામાં આવી હતી. આ માટે ઉપયોગમાં લેવાયેલ ઉપકરણોમાં હાલ્પિન અને ક્રોફટ સર્જિત સંસ્થાકીય વાતાવરણીય વર્ણન પ્રશ્નાવલિનો સમાવેશ થતો હતો. મુલાકાત પદ્ધતિથી શાળાની સામાન્ય માહિતી અને વિગતો મેળવાઈ હતી. એકત્રિત કરાયેલી વિગતો વિષે સરાસરી, મધ્યસ્થ, પ્રમાણિત વિચલન, ચતુર્થક વિચલન, કકૂદતા અને પરોક્ષ પદ્ધતિઓથી પરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું હતું.

અભ્યાસના મુખ્ય તારણો આ પ્રમાણે હતા. (૧) અભ્યાસ હેઠળની શાળાઓ પૈકી ૨૩.૮ % મુકત વાતાવરણ, ૩૩.૩૮ % માં બંધ વાતાવરણ, ૯.૫૨ % માં સ્વાયત્ત વાતાવરણ, ૧૬.૬૬ % માં નિયત્રિત વાતાવરણ અને ૧૪.૭૬ %માં પરિચિત વાતાવરણ જણાયું હતું. (૨) વિભિન્ન શાળાઓમાં સંગઠનાત્મક વાતાવરણના પરિણામમાં નોંધપાત્ર તફાવત જોવા મળ્યો હતો. અંગ્રેજી અને સિંધી માધ્યમોની વધુ ટકાવારીની શાળાઓમાં મુકત વાતાવરણ જોવા મળ્યું હતું. (૩) શિક્ષણ સંલગ્ન પ્રવૃત્તિઓ અને વાતાવરણના પ્રકાર વચ્ચે વિધેયાત્મક સંબંધ હતો. (૪) શૈક્ષણિક સિદ્ધિ મુકત વાતાવરણ તેમજ નિયંત્રિત વાતાવરણની શાળાઓમાં, બંધ વાતાવરણની શાળાઓ કરતા વધુ સારી શોવાનું જણાયું હતું. બંધ વાતાવરણની થોડી શાળાઓએ અપવાદરૂપે સારો શૈક્ષણિક દેખાવ કર્યો હતો. (૫) સહશિક્ષણ અને અભ્યાસલક્ષી સિદ્ધિ વચ્ચે વિધેયાત્મક સંબંધ અને સહ-શિક્ષણની સંસ્થામાં સ્પર્ધાની વધુ તકો હોવાનું જણાયું હતું.

રાવત (૧૯૯૫) : નેર્તત્વના વર્તન, ભૂમિકા વિષેની કામગીરી અને કુરુક્ષેત્ર યુનિવર્સિટીમાં આચાર્ય અને શિક્ષકોના કાર્યસંતોષ અંગે સંઘર્ષના વ્યવસ્થાપન વ્યૂહ અને સંગઠનાત્મક અસરકારકતા અંગે અભ્યાસ યોજવામાં આવ્યો હતો.

આ અભ્યાસના મુખ્ય ધ્યેયો આ પ્રમાણે હતાં (૧) સંચાલકીય વર્તન, કાર્ય સંતોષ અને આચાર્યોની સંગઠનાત્મક અસરકારકતા સહિત સંઘર્ષ વ્યવસ્થાપન વિષેના પાંચ વ્યૂહો વચ્ચેનો આંતર સહ-સંબંધ નક્કી કરવો. (૨) નેતૃત્વ વર્તનના ૧૨ પરિણામે, આચાર્યોની ભૂમિકાની કામગીરીના ૧૦ પરિણામો , શિક્ષકોનો કાર્યસંતોષ અને સંગઠનાત્મક અસરકારકતા વચ્ચેનો આંતરિક સહ-સંબંધ નક્કી કરવો. (૩) નેતૃત્વ વર્તનના ૧૨ પરિણામો, આચાર્યોની ભૂમિકા વિષયક કામગીરીના ૧૦ પરિણામો અને શિક્ષકોના કાર્યસંતોષને સાથે તેમજ સ્વતંત્ર ગણીને સંગઠનાત્મક અસરકારકતા માટે વિવિધલક્ષી સમીકરણોના આધારે તપાસ કરવી. (૪) આચાર્યના ઉચ્ચ અને નિમ્ન કાર્ય સંતોષની સંગઠનાત્મક અસરકારકતામાં સારરૂપ તફાવતોનો અભ્યાસ કરવો. (૫) આચાર્યોની ભૂમિકા વિષયક કામગીરી તથા નેતૃત્વના વર્તન અને શિક્ષકોના કાર્યસંતોષના સંબંધમાં સંગઠનાત્મક અસરકારકતામાં સારરૂપ તફાવતોનો અભ્યાસ કરવો. (૬) નેતૃત્વના વર્તન, આચાર્યનીની ભૂમિકા વિષયક કામગીરી તથા શિક્ષકોના કાર્યસંતોષની ઓતરીક ક્રિયાત્મક અસરોનું સંગઠનાત્મક અસરકારકતામાં પ્રમાણ તપાસવું.

આ અભ્યાસના નમૂનામાં કુરૂક્ષેત્ર યુનિવર્સિટી સાથે સંલગ્ન વિવિધ સ્નાતક કોલેજના ૫૦ આચાર્યો અને ૨૫૦ શિક્ષકોને આવરી લેવાયા હતા. આ કોલેજ હરિયાણાના આઠ જિલ્લાઓમાં આવેલી હતી. શિક્ષકો ગ્રામ્ય અને શહેરી પ્રશ્ચાદ્‌ભૂનું પ્રતિનિધિત્વ કરતા હતા. અભ્યાસ માટેના ઉપકરણોમાં નગેન્દ્ર નાયકના આચાર્યોના સંગઠનાત્મક અસરકારકતાના પ્રમાણ આંકનો ઉપયોગ થયો હતો. ઉમા સેકરનના સંઘર્ષ વ્યવસ્થાપન વર્તન પ્રશ્નાવલિ, સંશોધનો આચાયનો કાર્યસંતોષ પ્રમાણ આંક, સ્ટોડગિલ અને હાલ્પિનની નેતૃત્વ વર્તન વર્ણન પ્રશ્નાવલિ (જેને એમ.એલ. શર્મા અનુસર્યા હતા) ભાગિયા જૂણેજા અને શ્રીકાંતની ભૂમિકા વિષયક કામગરી પ્રશ્નાવલિ, અલ્કા અગ્રવાલની શિક્ષણ સંબંધી સંગઠનાત્મક અસરકારકતા પ્રમાણ આંક અને સંશોધકની શિક્ષક કાર્યસંતોષની પ્રશ્નાવલિનો સમાવેશ થતો હતો. વિગતોનું વિશ્લેષણ આંતર સહ સંબંધો, બહુવિધ નિયતસંબંધ અને 'એનોવા'નો ઉપયોગ કરીને થયું હતું.

મહત્વના નિષ્કર્ષો આ પ્રમાણે હતા. (૧) સંસ્થાઓની સંગઠનાત્મક અસરકારકતામાં સ્પર્ધા, સહયોગ, નિમ્નસ્તર નિવારણ સમાયોજન અને આચાર્યોના કાર્યસંતોષથી વધારો થયો હતો. (૨) કોલેજના પ્રતિનિધિત્વ સ્વરૂપ અને શિક્ષણેતર પ્રવૃત્તિઓને પ્રોત્સાહન

સાથે વિધયાત્મક સહસંબંધ હતો. (૩) કાર્યસંતોષને સંગઠનાત્મક અસરકારતા સાથે વિધેયાત્મક સંબંધ હતો. (૪) સમજાવટ, સ્વાતંત્ર્યની માળખાકીય સહિષ્ણુતાની જોગવાઇ, ભૂમિકા વિષે સ્પષ્તા, વિચારણા, ઉત્પાદન અગ્રતા, પ્રમાણિકતા અને ઉચ્ચતર તાલીમથી શિક્ષકોન કાર્યસંતોષ માં વધારો થયો હતો. પ્રતિનિધિરૂપ માંગણીના સમાધાન, અનિશ્ચિતતા વિષે સહિષ્ણુતા અને ચોકસાઇ ભરી સાવચેતીથી તેમાં ઘટાડો થયો હતો. (૫) ઉચ્ચ અને નિમ્ન કાર્યસંતોષ ધરાવતા જૂથો આચાર્યોમાં સંગઠનાત્મક અસરકારકતા વિષેની વિચારધારામાં નોંધપાત્ર ભિન્નતા હતી. (૫) આચાર્યો સંગઠનાત્મક અસરકારકતાની બાબતમાં તેમની વિચારધારામાં અસરકારક નેતૃત્વના વર્તનના વિભિન્ન સ્તરો વચ્ચે નોંધપાત્ર તફાવત ધરાવતા હતા. (૭) જે શિક્ષકો સંગઠનાત્મક અસરકારકતામાં આચાર્યોની ભૂમિકા વિષયક કામગીરીને ઉચ્ચતર ગણતાં, તેઓ ઉચ્ચતર સંગઠનાત્મક અસરકારકતામાં માનતા હતાં. જે શિક્ષકો આચાર્યની ભૂમિકા વિષયક કામગીરી વિષે નિમ્ન વિચારધારા ધરાવતા હતા તેઓ નિમ્ન સંગઠનાત્મક અસરકારકતામાં માનતા હતા. (૮) ઉચ્ચ અને નિમ્ન કાર્યસંતોષ ધરાવતા શિક્ષકો સંગઠનાત્મક અસરકારકતા વિષેની તેમની વિચારધારામાં નોંધપાત્ર તફાવત ધરાવતા હતા.

વી. રામમોહનબાબુ એ. વિંકિટા રામ રેડ્ડી (૧૯૯૬) : આ અભ્યાસમાં ભારતમાં આંધ્ર પ્રદેશમાં રાયલસીમામાં અર્ધશહેરી વિસ્તારોમાં નિવાસી તથા અનિવાસી બંને પ્રકારની અને બંને જાતિઓ ને આવરી લેતી શાળાઓમાં ૪૦૦ શિક્ષકોને આવરી લેવામાં આવ્યા હતા. આ અભ્યાસમાં દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે સંસ્થાકીય વાતાવરણ આધારે નિવાસી, અનિવાસી પદ્ધતિથી વર્ગીકરણ પામેલ આ શાળાઓ વિવિધ વર્ગોમાં સમાન ધોરણે વર્ગીકરણ પામે છે. જો કે નિવાસી શાળાઓ મુકતપણા, સ્વાયત્તતા અને આત્મીયતાની દ્દષ્ટિએ અનિવાસી શાળાઓ કરતા થોડા વધુ લાભ ધરાવે છે. બીજી બાજુ અનિવાસી શાળાઓ વુધ ઉદાસીનતા, અવરોધ અને અળગાપણું દર્શાવે છે.

આ અભ્યાસના મુખ્ય હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા. (૧) શાળાના પ્રકાર અને શાળાના સંસ્થાકીય વાતાવરણ વચ્ચે સંબંધનો અભ્યાસ કરવો (૨) નિવાસી અને અનિવાસી શાળાઓના શિક્ષકોની સંસ્થાકીય વાતાવરણ વિષેની વિચારધારઓ અભ્યાસ કરવો. (૩) પોતાની શાળાઓના સંસ્થાકીય વાતાવરણના વિભિન્ન પરિમાણો વિષેની પોતાની વિચારધારામાં પુરુષ અને મહિલા શિક્ષકો વચ્ચેનો તફાવત જણાવો.

આ અભ્યાસ મૂળભૂત રીતે બે પ્રકારની શાળાઓ અને જાતિઓના ધોરણે ૨ X ૨ ગુણક

રચનાના અભ્યાસ હતો. અભ્યાસ માટેના નમૂનામાં ૪૦૦ શિક્ષકોનો સમાવેશ થતો હતો. બે પ્રકારની (નિવાસી અને અનિવાસી) શાળાઓ અને બે જાતિઓ વચ્ચે સમાન રીતે શિક્ષકો વિભાજિત કરાયા હતા. નમૂનાની પસંદગી બુહવિધ તબક્કામાં ૪૦ માધ્યમિક શાળાઓમાંથી કરવામાં આવી હતી. તે આંધ્રપ્રદેશના અર્ધશહેરી રાયલ સીમા વિસ્તારમાં આવેલી હતી. શાળાઓના સંસ્થાકીય વાતાવરણનો કયાસ કાઢવા હાલ્પિન અને ક્રોફ્ટે વિકસાવેલી શાળાકીય સંસ્થાકીય વાતાવરણ વર્ણન પ્રશ્નાવલિના ઉપયોગ થયો હતો.

આ અભ્યાસમાં આ પ્રમાણેના પરિણામો જણાયા હતા. (૧) જયારે શાળાઓનું વર્ગીકરણ ખુલ્લી, સ્વાયત્ત, નિયંત્રિત, પરિચિત, વાલીપણાયુકત અને બંધ વાતાવરણ આધારે થાય છે, ત્યારે વિભિન્ન વાતાવરણ હેઠળ આવતી નિવાસી અને અનિવાસી શાળાઓની સંખ્યા વચ્ચે બહુ તફાવત જણાયો નથી. સ્વાયત્ત વાતાવરણ કે મુકત વાતાવરણ હેઠળ આવતી શાળાઓ ટકાવારીની દૃષ્ટિએ વાલીપણા ચુકત કે બંધ વાતાવરણ નિવાસી શાળાઓ કરતા વધુ સારી સ્થિતિમાં હોવાનું જણાય છે. (૨) બિન નિવાસી શાળાઓની તુલનામાં નિવાસી શાળાઓમાં વધુ આત્મીયતા જણાઇ છે અને ઓછી ઉદાસીનતા, ઓછા અવરોધ અને ઓછું અળગાપણું જોવા મળ્યુ છે.

હંસાબેન ડી. પટેલ (૧૯૯૯) : તેમણે ગુજરાત રાજયના નવોદય વિદ્યાલયોના સંસ્થાકીય વાતાવરણનો અભ્યાસ કર્યો છે. પ્રસ્તુત અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા. (૧) ગુજરાતના નવોદય વિદ્યાલયો માટેના વાતાવરણનું માળખું નિશ્ચિત કરવું. (૨) ગુજરાતના નવોદય વિદ્યાલયોના સંસ્થાકીય વાતાવરણને આળખીને તેનું વર્ગીકરણ કરવું. (૩) શિક્ષકનો સંતોષ અને સંસ્થાકીય વાતાવરણ વચ્ચેનો સંબંધ તપાસવો. (૫) શાળાનો પ્રભાવ અને સંસ્થાકીય વાતાવરણ વચ્ચેના સંબંધ તપાસવો.

પ્રસ્તુત અભ્યાસ માટે સંશોધકે ૩૦ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાઓ રચી હતી. તેમજ નમૂના તરીકે ગુજરાતના ૧૨ નવોદય વિદ્યાલયોની પસંદગી કરી હતી.

સંશોધન ઉપકરણ તરીકે ડૉ. મોતીલાલ શર્મા રચિત SOCDQ તથા ત્રણ સ્વરચિત ઉપકરણો શિક્ષક સંતોષ માપદંડ, આચાર્યનો પ્રભાવ માપદંડ અને શાળાનો પ્રભાવ માપદંડનો ઉપયોગ કર્યો હતો. નવોદય વિદ્યાલયના શિક્ષકો પાસેથી ઉત્તરો મેળવીને કાચા પ્રાપ્તાંકો મેળવ્યા હતા. જેનું ઉપકસોટીમાં વિભાજન કરીને ૫૦નો મધ્યક તથા ૧૦નું પ્રમાણ વિચલન લઇને તેમને પ્રમાણિત પ્રાપ્તાંકોમાં રૂપાંતરિત કર્યા હતા. તેમજ સ્પીયરમેન રેન્ક કોરીલેશન પદ્ધતિથી દરેક નવોદય વિદ્યાલયોનું સંગઠનાત્મક વાતાવરણ ઓળખવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો. પ્રસ્તુત

અભ્યાસના તારણો આ પ્રમાણે હતા. (૧) સંસ્થાકીય વાતાવરણ અને શિક્ષકનો સંતોષ વચ્ચે સાર્થક સહસંબંધ જોવા મળ્યો, જે દર્શાવે છે કે સ્ટાફ સભ્યોનો ઉચ્ચ સંતોષ એ મુકત વાતાવરણ માટે જરૂરી છે. (૨) આચાર્યનો પ્રભાવ અને નવોદય વિદ્યાલયના સંસ્થાકીય વાતાવરણ વચ્ચે કોઈ સાર્થક સંબંધ જોવા મળ્યો નહતો. (૩) શાળાનો પ્રભાવ અને નવોદય વિદ્યાલયનું સંસ્થાકીય વાતાવરણ વચ્ચે કોઈ સાર્થક સંબંધ જોવા મળ્યો ન હતો. (૪) શાળાનું વાર્ષિક પરિણામ અને સંસ્થાકીય વાતાવરણ વચ્ચે કોઈ સાર્થક સંબંધ જોવા મળ્યો ન હતો. (૫) ૧૨ નવોદય વિદ્યાલયોમાં વાલીપણાનું વાતાવરણ સૌથી વધુ ૪૧.૬૬ %, જયારે નિયંત્રિત વતાવરણ ૩૩.૩૩ %, સ્વાયત્ત વાતાવરણ ૧૬.૬૬ %, પરિચિત વાતાવરણ ૮.૩૩ %, ખુલ્લુ વાતાવરણ ૮.૩૩ %, અને બંધિયાર વાતાવરણ ૦.૦ % જોવા મળ્યું હતું. આમ ગુજરાતના કોઈપણ નવોદય વિદ્યાલયમાં બંધિયાર વાતાવરણ જોવા મળ્યું ન હતું.

૨.૮ પસ્તુત સંશોધનનું સાર્થક્ય :

છેક ૧૯૬૨થી આજસુધીમાં ભારતમાં અને વિદેશોમાં થયેલાં સંશોધનોનો અભ્યાસ કર્યા બાદ એવી લાગણી પ્રવર્તે છે કે વિદેશમાં હેલ્પીન અને ક્રોફ્ટ દ્વારા આ ક્ષેત્રમાં પાયાનું કાર્ય થયેલ છે. જયારે ભારતમાં ડૉ. મોતીલાલ શર્માએ શાળાના સંસ્થાકીય વાતાવરણ બાબતે ખૂબ જ અભ્યાસો હાથ ધર્યા છે અને ખૂબ અગત્યનું કાર્ય કરેલ છે. આ વિદ્યાનોના પાયાના મહત્વના કાર્ય બાદ તેમાંથી પ્રેરણા મેળવીને અનેક સંશોધકોએ પોતાની રીતે અલગથી OCDQ ના ઉપયોગથી સંશોધનો કર્યા છે.

સંશોધનના હાર્દરૂપ તારણો જાણીને એવું થાય કે હજુપણ કયાંક કશું ખુંટતું હોય તેવું, કશુંક અપૂરતું છે તેવું લાગ્યા કરે કારણકે દરેકે પોતાની રીતે પોતે કરેલા સંશોધનને ન્યાય આપેલ છે આ સંશોધન પણ એ રીતે અલગ પડે છે. પ્રાથમિક શાળાઓ અને ખાસ કરીને ગ્રામ્ય તથા શહેરી વિસ્તારની શાળાઓના જૂથ પાડીને સાથે સાથે મેનેજમેન્ટની દ્દષ્ટિઓ પણ તપાસતાં જવું અને બંને પ્રકારના મેનેજમેન્ટની તુલના કરવી ગ્રામ્ય અને શહેરી શાળાઓની વિગતો મેળવીને તેની તુલના કરવી જરૂરી લાગેલ. જેના કારણે નમૂનાની તમામ પ્રકારની શાળાઓના વાતાવરણની જાણકારી પ્રાપ્ત થશે.

હેલ્પીન અને ક્રોફ્ટે ૭૧ શાળાઓ પસંદ કરેલ તે મોટાભાગની ગ્રામ્ય સમુદાયની હતી. તેમણે ઈરાદપૂર્વક શહેરની શાળાઓને બાકાત રાખેલ જયારે આ અભ્યાસમાં શહેરી વિસ્તારની શાળાઓને

સમાન રીતે ચકાસેલ છે.

સ્ટર્ન અને સ્ટેઈનહોફ્ટ (૧૯૬૩) એ પ્રાથમિક શાળાઓ સાથે માધ્યમિક શાળાઓની સરખામણી કરેલ અને છોકરા - છોકરીઓની જાતીયતા તથા બુધ્ધિગમ્ય વાતાવરણની નુલના કરેલ. આ અભ્યાસમાં માધ્યમિક શાળાઓ લીધેલ નથી કારણ કે બંનેના વિદ્યાર્થીઓના માનસિક-શારીરિક તફાવતો જોતાં આ બંનેની તુલના કરવી વધારે કહી શકાય.

સ્મીથ (૧૯૬૬) ના અભ્યાસ મુજબ 'સંબંધ ' શું છે એ OCDQ દ્વારા સારી રીતે જાણી શકાય છે. તેના આ તારણો આધાર લઈ આ અભ્યાસથી શાળા અને શિક્ષક વચ્ચેના શિક્ષક અને આચાર્ય વચ્ચેના શાળા અને સમાજ વચ્ચેના આચાર્ય અને મેનેજમેન્ટ વચ્ચેના સંબંધો તપાસેલ છે.

પ્રસ્તુત સંશોધનને **સાર્જન્ટ (૧૯૬૯)** ના સંશોધન દ્વારા ટેકો મળે છે. કારણ કે તેના સંશોધનના તારણ મુજબ 'મુકત' વાતાવરણ હોય ત્યાં શાળાની અસરકારકતા વધુ હોય જ આ બાબતને શાળાના સ્ટાફની સંખ્યા સાથે કોઈ સૂચક સંબંધ નથી. આ સંશોધનથી મુકત વાતાવરણ ધરાવતી શાળાઓના શિક્ષકોમાં ઉચ્ચ પ્રકારનો સંતોષ જોવા મળેલ છે. જે 'સાર્જન્ટ'ના કથનને પુષ્ટિ આપે છે.

ભારતમાં રેડ્ડી (૧૯૭૨) એ વડોદરા જિલ્લાની ૪૪ શાળાઓનો અભ્યાસ કરેલ તેણે નાના અને મોટા કદની શાળાઓની તુલના કરેલ છે. જયારે આ સંશોધનમાં પણ બંને પ્રકારનું કદ ધરાવતી શાળાઓ સામેલ કરેલ છે.

પ્રસ્તુત અભ્યાસની મોટાભાગની સહશિક્ષણવાળી શાળાઓ છે. જેના તારણો અને **સોનીએ (૧૯૭૬)**માં કરેલા તારણો મળતા આવે છે. તેણે સહશિક્ષણવાળી થોડીક શાળાઓનો જ અભ્યાસ કરેલ, જયારે અહીં એવી શાળાઓ વધારે પ્રમાણમાં છે.

પટેલ (૧૯૮૯) એ અમદાવાદ અને વડોદરા શહેરના શાળાઓ એટલે કે શહેર વિસ્તારની શાળાઓ પસંદ કરી અભ્યાસ કરેલ છે. તેનો તુલનાત્મક અભ્યાસ કરેલ છે. જયારે ચાલુ અભ્યાસમાં શહેરી-ગ્રામ્ય બંને વિસ્તારની શાળાઓ સામેલ છે.

મજુમદાર (૧૯૯૦)ના અભ્યાસમાં સરકારી અને બિન સરકારી શાળાઓની અસરકારકતા અને નેતૃત્વની શૈલી ચકાસવામાં આવેલ ચાલુ અભ્યાસમાં પણ સરકારી અને બિનસરકારી (ટ્રસ્ટ સંચાલિત) શાળાઓને આવરી લેવામાં આવેલ છે.

જૈન (૧૯૯૩) માં ઉલ્હાસનગર અને યુનિવર્સિટી ઓફ બોમ્બેની આસપાસની

ખાનગી સહાય મેળવતી ખાનગી સહાય ન મેળવતી, સરકારી સહાય મેળવતી અને સરકારી સહાય ન મેળવતી માધ્યમિક શાળાઓનો અભ્યાસ કરી તેને મુકત બંધિયાર વગેરે વાતાવરણમાં વર્ગીકૃત કરેલ જયારે ચાલુ અભ્યાસમાં ફકત વાતાવરણની જાણકારી જ મેળવેલ નથી, પરંતુ તેની તુલના પણ કરેલ છે. ઉપરોકત તમામ પ્રકારની, પરંતુ પ્રાથમિક શાળાઓને નમૂનામાં લીધેલ છે.

હંસાબેન ડી. પટેલ (૧૯૯૯) દ્વારા ગુજરાત રાજયના નવોદય વિદ્યાલયોનો અભ્યાસ કરવામાં આવેલ તેમાં સાધન તરીકે ODCQ ઉપરાંત શિક્ષક સંતોષ માપદંડ, આચાર્યનો પ્રભાવ માપદંડ અને શાળાનો પ્રભાવ માપદંડનો ઉપયોગ કરેલ. ચાલુ સંશોધનમાં ODCQ ઉપરાંત શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી જાણવા માટેના માપદંડનો ઉપયોગ કરેલ છે. જે આ પ્રકારના અભ્યાસમાં સર્વપ્રથમ છે. અહીં ફકત શાળાના વાતાવરણને જાણવાની સાથે સાથે શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી પણ જાણેલ છે. અહીં 'તત્વજ્ઞાન' દ્વારા શાળાનું વાતાવરણ કેવું ઓળખી શકાય છે. તેનો પ્રયોગ કરેલ છે.

૨.૯ નિષ્કર્ષ :

અત્યાર સુધી કરવામાં આવેલા સર્વે સંશોધનાત્મક અભ્યાસોમાં વાતાવરણ સર્જવા કરતાં વાતાવરણ કેવું પ્રવર્તે છે. તેના પર જ લક્ષ કેન્દ્રિત કરવામાં આવ્યું છે. કેટલાક અભ્યાસોમાં એવી દૃષ્ટિ રાખવામાં આવી છે કે અંતે મહત્તમ લાભ માટે વતાવરણોની પસંદગી કરવાની શકયતા ઉભી થાય, કારણ કે સંસ્થાકીય વાતાવરણ સ્વરૂપની દૃષ્ટિએ બહુપરિમાણીય છે.

સંસ્થાકીય વાતાવરણ સંસ્થામાં ધ્યેય પ્રેરિત સ્તર સાથે સંબંધ ધરાવતું હોય છે. અને પદ્ધતિમાં વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિના સાર સાથે જોડાયેલું હોય છે. આથી સારું શિક્ષણ આપવા અને મેળવવાની ખાત્રી માટે શાળાઓમાં યોગ્ય વાતાવરણની સ્થાપના કરવી જરૂરી છે. શૈક્ષણિક વાતાવરણ વિદ્યાર્થીઓને કઇ રીતે અસર કરે છે. તે વિશેની આપણી સમજ વધારવા તથા શાળાનું પર્યાવરણ વર્ણવવા અને તેનું વિશ્લેષણ કરવા વિવિધતાભર્યા નવા માર્ગો શોધી કાઢવાના રહે છે. વિદ્યાર્થીની શિક્ષણયાત્રામાં પ્રાથમિક શિક્ષણ મહત્વનું અંગ છે. પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકના વિચાર, વાણી, વર્તન તથા શિક્ષણપદ્ધતિની વિદ્યાર્થી ઉપર ઊંડી લસર થતી હોય છે. સંસ્થાકીય વાતાવરણ એ અધ્યયન - અધ્યાપન પ્રક્રિયાને તથા શિક્ષકોની વ્યવસાયિક પ્રગતિને અસર કરે છે. શાળાઓમાં શિક્ષણ આપવા તથા મેળવવા માટે સૌથી વધુ સાનુકૂળ વાતાવરણ પુરું પાડવાના હેતુથી આ સંશોધન કાર્ય હાથ ધરવામાં આવ્યું છે.

પ્રકરણ – ૩

૩.	**સંશોધન દરખાસ્ત અને અમલીકરણ**		**૬૭ થી ૮૬**
૩.૧.	પ્રસ્તાવના		૬૭
૩.૨.	સંશોધન પદ્ધતિ		૬૭
૩.૩.	સંશોધન ઉપકરણનું સંચાલન		૬૮
	૩.૩.૧.	સંસ્થાકીય વાતાવરણ સૂચક પ્રશ્નાવલી	૬૯
	૩.૩.૨	શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ	૭૩
	૩.૩.૨.૧.	શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડની યથાર્થતા	૭૫
	૩.૩.૨.૨.	શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડની વિશ્વસનીયતા	૭૬
૩.૪.	નમૂના પસંદગી પ્રક્રિયા		૭૭
૩.૫.	માહિતી એકત્રીકરણ		૭૮
૩.૬.	માહિતી વિશ્લેષણ પદ્ધતિ		૭૯
૩.૭.	ઉપકરણનું મુલ્યાંકન		૮૦
	૩.૭.૧.	સંસ્થાકીય વાતાવરણ સૂચર્ડ પ્રશ્નાવલી	૮૦
	૩.૭.૨.	શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ	૮૪
૩.૮.	અંક્શાસ્ત્રીય પ્રયુકિતનો ઉપયોગ		૮૫
૩.૯.	નિષ્કર્ષ		૮૫

પ્રકરણ – ૩

પ્રસ્તાવના :-

૩.૧. સંશોધન દરખાસ્ત અને અમલીકરણ :-

કોઈપણ સંશોધન અભ્યાસમાં સમસ્યા અને સમગ્ર સંશોધન પ્રક્રિયા મહત્વનાં છે. સંશોધનની વિશ્વસનીયતા અને ઘણી બધી બાબતોનો આધાર આ બંને પાસાઓ ઉપર રહેલો છે.

બોર્ગ (૧૯૬૩) ના મંતવ્ય મુજબ એવાં પરિબળો કે જે નબળાં અને સુંદર સંશોધન કાર્યને અલગ પાડે તેમાં નાણાકીય બાબત, નમૂનાનું કદ, આંકડાની ઈન્દ્રજાળ વગેરે કરતાં તેમાં દર્શાવેલ વિચાર અને સંશોધન કાર્યમાં લેવાયેલ કાળજી-દરકાર સંશોધન યોજનાનું અંગ બની રહે છે.

હાલના આ સંશોધન દ્વારા એવો પ્રયત્ન છે કે સંસ્થાકીય વાતાવરણ અને શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વચ્ચે કશોક સંબંધ છે. આ સંશોધન શાળાના વાતાવરણને અસરકર્તા વિવિધ પરિબળો જાણવાનો પ્રયત્ન છે. આ પ્રકરણમાં પ્રસ્તુત સંશોધનની પદ્ધતિ તેનું ઉપકરણ, ઉપકરણનું સંચાલન, નમૂના પસંદગી પ્રક્રિયા, માહિતી એકત્રીકરણની પધ્ધતિ તથા ઉપયોગમાં લેવાયેલ અંકશાસ્ત્રીય પ્રયુકિત વગેરેની વિસ્તૃત ચર્ચા કરેલ છે.

૩.૨. સંશોધન પધ્ધતિ

વાતાવરણની દૃષ્ટિએ શાળાઓમાં વિવિધતા જોવા મળે છે. જેના આધારે એવા અગત્યના પરિબળની ઉત્કલ્પના થઈ શકે કે જેનાથી શાળાઓની કાર્યક્ષમતામાં કક્ષાનો તફાવત સમજી શકાય. સંશોધકના મનમાં આ અંગે અમુક પ્રશ્નો ઉદ્‌ભવ્યા જૂનાગઢ જિલ્લાની પ્રાથમિક શાળાઓનું વાતાવરણ કેવું છે ? શાળા વાતાવરણ સાથે શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી સંબંધિત હશે ? આચાર્યની અસરકારકતા અને સંસ્થાકીય વાતાવરણ વચ્ચે શો સંબંધ હશે ? શું જિલ્લાની શાળાઓમાં જુદા જુદા પ્રકારનું વાતાવરણ હશે ? મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણ ધરાવતી શાળાઓની સિધ્ધિ તથા અન્ય વાતાવરણવાળી શાળાઓની સિધ્ધિ અલગ હશે ? ખાનગી ટ્રસ્ટ સંચાલિત અને જિલ્લા પંચાયત સંચાલિત તથા બંનેની શહેરી અને ગ્રામ્ય શાળાઓની સિધ્ધિ અલગ હશે ? આવા પ્રશ્નોના ઉકેલ માટે સંશોધકે હેલ્પીન અને ક્રોફ્ટ

દ્વારા રચેલ ઉપકરણ યોગ્ય જણાતા પસંદ કર્યું અને તેના દ્વારા, યોગ્ય સંશોધન પ્રધ્ધતિ દ્વારા, નમૂનો પસંદ કરી, સંશોધન કાર્ય પૂર્ણ કર્યુ.

સંશોધનનો આધાર તેના માટે એકઠી કરવામાં આવતી માહિતીની પધ્ધતિ અને સાધનો ઉપર આધારિત છે. સામાન્ય રીતે શિક્ષણક્ષેત્રમાં નીચેની સંશોધન પધ્ધતિઓનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.

- ઐતિહાસિક પધ્ધતિ
- સર્વેક્ષણ પધ્ધતિ
- પ્રયોગાત્મક પધ્ધતિ

પ્રસ્તુત અભ્યાસ એ એક પ્રકારનું શૈક્ષણિક સર્વેક્ષણ છે. જેમાં પ્રાથમિક શાળાઓનું વાતાવરણ અને શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી જાણવાનો મુખ્ય હેતુ રહેલો છે. શૈક્ષણિક સર્વેક્ષણ અભ્યાસ પધ્ધીત વડે એકઠી કરેલી માહિતીનું પૃથક્કરણ કરવાથી જે તે ક્ષેત્રની પરિસ્થિતિનો સચોટ ખ્યાલ મેળવી શકાય છે. તેથી સંશોધકે અભ્યાસ માટે સર્વેક્ષણ પધ્ધતિનો ઉપયોગ કરવાનું ઉચિત માન્યું હતું.

૩.૩. સંશોધન ઉપકરણનું સંચાલન :-

ઉપકરણ એ મધ્ય છે, અંત નથી. પરંતુ તે એક અસરકારક ચલ છે. તેનું એક આગવું સ્થાન સંશોધનમાં છે. હાલના આ અભ્યાસમાં સાધનોની પસંદગી કરતા પહેલા ધણા સાધનો તપાસી જોયાં કે જે અભ્યાસ સંબંધિત હતા.

સંસ્થાકીય વાતાવરણનું માપન એ પ્રશ્ન થોડે ધણે અંશે વ્યકિતગત વર્તનના અભ્યાસ સાથે સામ્યતા ધરાવે છે. સંસ્થાકીય વાતાવરણનો ખ્યાલ એ વ્યકિત અને વાતાવરણ વચ્ચેની આંતરક્રિયાના સંદર્ભમાં દિશા દર્શાવે છે. સંસ્થાકીય વાતાવરણના અભ્યાસ માટેના અભિગમને ચાર વિભાગમાં વહેંચી શકાય.

૧. ક્ષેત્ર અભ્યાસ	૨. નિરીક્ષણ અભ્યાસ
૨. પ્રાયોગિક અભિગમ	૩. પ્રત્યક્ષ અભિગમ

શર્મા (૧૯૭૩)એ આ પધ્ધતિની તુલનાત્મક મહત્તાને લક્ષમાં લઇને તેમના

સંશોધન માટે પ્રત્યેક્ષ અભિગમ પસંદ કરીને સંશોધન ઉપકરણ SOCDQ (શાળાનું સંસ્થાકીય વાતાવરણ સૂચક પ્રશ્નાવલી)ની રચના કરી. જે ભારતીય પરિસ્થિતિમાં અમલીકરણ કરવા માટે યોગ્ય છે. સંશોધકે પણ તે દૃષ્ટિકોણ મુજબ હેલ્પીન અને ક્રોફ્ટ રચિત OCDQ નો ઉપયોગ પ્રસ્તુત સંશોધનમાં કર્યો છે.

કાળજીપૂર્વક તથા અભ્યાસ કરીને નીચેના સાધનોનો ઉપયોગ કરવાનું નક્કી કરેલ.

૧. શાળાઓના સંસ્થાકીય વાતાવરણના માપન માટે હેલ્પીન અને ક્રોફ્ટ રચિત OCDQ (ગુજરાતી અનુવાદ) તથા

૨. શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી જાણવા માટે ડૉ. જગદીશ રામાનૂજ રચિત શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ.

૩.૩.૧. સંસ્થાકીય વાતાવરણ સૂચક પ્રશ્નાવલી OCDQ

આ પ્રશ્નાવલી હેલ્પીન અને ક્રોફ્ટે (૧૯૬૩) યુનાઈટેડ સ્ટેટસના છ જુદાજુદા પ્રદેશોની પસંદ કરેલ ૭૧ પ્રાથમિક શાળાઓ તથા ૧૧૫૧ શિક્ષકોએ પ્રતિચાર આપેલ તે પરથી પ્રમાણિત કરેલ છે. જેનો ઉપયોગ જુદાજુદા સંશોધનકારોએ ભારતમાં - ભારતીય સંસ્કૃતિને અનુરૂપ સુધારણાઓ કરીને કરેલ છે.

આ પ્રશ્નાવલીમાં ૬૪ લીકર્ટ પ્રકારના વિધાનો (Item) છે. જેમાં શિક્ષકો અને આચાર્યો શાળાના વાતાવરણનું વર્ણન કરે છે. આ ૬૪ વિધાનોને આઠ પેટા-કસોટીમાં વિભાજિત કરેલા છે. જેમાના ચાર પરિમાણ એક જૂથ તરીકે શિક્ષકોની લાક્ષણિકતાઓ અને અન્ય એક નેતાની વર્તણૂંક તરીકે આચાર્યને લગતા છે. જે તમામ નીચે મુજબ છે.

(અ) જૂથકીય લાક્ષણિકતાઓ (શિક્ષકોની વર્તણૂંક)

૧. ઉદાસીનતા

૨. મનોશારીરિક અવરોધ

૩. નૈતિકતા

૪. આત્મીયતા

(બ) નેતાની વર્તણૂંક (આચાર્ય)

૫. અળગાપણું

૬. ઉત્પાદનને અગ્રતા

૭. નિયંત્રણો

૮. ભાવના

આ આઠ સ્વરૂપોનું વર્ણન હેલ્પીન અને ક્રોફ્ટે નીચે મુજબ કરેલ છે.

૧. ઉદાનસીતા :

આ પરિમાણ એક જૂથને એ રીતે વર્ણવે છે કે, 'જે સાથે કદમ મિલાવતું ન હોય' એટલે કે તેને સોંપાયેલા કામની સાથે 'ગતિ મિલાવતું ન હોય' અહીં શિક્ષકો એકસાથે મળીને સારી રીતે કામ કરતા નથી. એકબીજામાં સમરસ નથી. અને સતત ચર્ચામાં જ રચ્યા પચ્યા રહે છે.

૨. મનોશારીરિક અવરોધ :

અહીં શિક્ષકોની લાગણીઓના સંદર્ભે છે કે જેમાં આચાર્ય તેઓ ઉપર રોજીંદી ફરજો, સંચાલકોની માંગણીઓનો બોજો લાદે છે. જેમને તેઓ બિનજરૂરી ગણતા હોય છે. શિક્ષકો માને છે કે આચાર્ય તેઓનું કાર્ય સરળતાપૂર્વક ચાલે તેના કરતાં તેમાં અવરોધ ઉભા કરે છે.

૩. નૈતિકતા :-

નૈતિકતાનો સંદર્ભ આત્મશ્રદ્ધા અથવા આત્મગૌરવ સાથે છે. શિક્ષકોને એવું લાગે છે. કે તેઓની સામાજિક જરૂરિયાતો સંતોષાય છે. શિક્ષકોને નોકરીમાં લક્ષ્ય પ્રાપ્તિની લાગણી અનુભવવાનો આનંદ મળે છે.

૪. આત્મીયતા :-

આત્મીયતા એ શિક્ષકો એકબીજા સાથે મૈત્રીભર્યા સામાજિક સંબંધોનો આનંદ મેળવે છે, તેનો ઉલ્લેખ કરે છે. તેઓ સામાજિક જરૂરિયાતોનો સંતોષ મેળવે છે. જે કાર્યસિદ્ધ સાથે જોડાયેલા હોય તેવું જરૂરી નથી.

૫. અળગાપણું :-

અળગાપણું એ આચાર્યની વર્તણૂંક સંદર્ભે છે. અહીં આચાર્ય 'નિયમ પ્રમાણે કામ કરે છે' ઓછા અંગત સંબંધ અને મોટા પ્રમાણમાં ઔપચારિકતા છે. આચાર્ય પરિસ્થિતિનો સામનો કરવા માટે અવિધિસર રીતે શિક્ષકો સાથે પ્રયાસ કરવાને બદલે

નીતિઓને ગળગી રહે છે. અહીં બંને વચ્ચે ભાવાત્મક અંતર છે.

૬. ઉત્પાદનને અગ્રતા :-

અહીં આચાર્યના એવા વર્તનનો ઉલ્લેખ છે કે જેમાં તે શિક્ષકો ઉપર બારીક દેખરેખ રાખે છે. તે સતત આદેશો આપતા હોય છે. તેનો સંદેશાવ્યવહાર માત્ર એક જ દિશામાં જવાનો ઝોક ધરાવે છે. કર્મચારીના પ્રતિભાવ વિશે તેઓ સંવેદનશીલ હોતા નથી.

૭. નિયંત્રણો :-

નિયંત્રણો એ બાબતનો ઉલ્લેખ કરે છે કે જેમાં આચાર્યના વર્તનને નોકરશાહીવાદી તથા બિનવ્યકિતવાદી ગણી શકાય. અલબત, તેમનું વર્તન કાર્યલક્ષી હોવાથી પુરતા પ્રમાણમાં માર્ગદર્શન અને વહીવટી સેવાઓ આપીને, સમાન ધ્યેય પૂર્તિ માટે કાર્યક્ષમતાનું પ્રમાણ વધારવાના પ્રયાસો કરતા હોય તેમ લાગે છે. જો કે આવા વર્તનને શિક્ષકો સુમેળભરી રીતે પ્રતિસાદ આપતા જણાતા નથી.

૮. ભાવના :-

અહીં ભાવના આત્મગૌરવના સંદર્ભમાં છે. આચાર્ય શિક્ષકોની ગણત્રી માનવીય રીતે કરતા હોય છે. શિક્ષકોની સામાજિક જરૂરિયાતો સંતોષાય છે. આચાર્ય માનવીય રીતે કશુંક વધારે કરવાની મનોકામના ધરાવતા હોય છે.

હૈલ્પીન અને ક્રોફ્ટે ઉપર મુજબના આઠ પરિમાણો ઉપરાંત છ સંસ્થાકીય વાતાવરણની ઓળખ કરેલ છે. તેમાં એક છેડે મુકત વાતાવરણ અને બીજા છેડે બંધિયાર વાતાવરણ આપેલ છે.

આ બધા વાતાવરણની લાક્ષણિકતા નીચે મુજબ છે.

૧. મુકત વાતાવરણ

આ વાતાવરણની મુખ્ય લાક્ષણિકતા એ છે કે અહીં સંસ્થાના બધા જ સભ્યો વર્તણૂંકની સ્વયંશાસિકતામાં પ્રર્વતમાન હોય તેવું જણાય છે. આ વાતાવરણ સંસ્થાના સભ્યોને તેની સામાજિક જરૂરિયાતોનો સંતોષ પ્રદાન કરે છે. નેતૃત્વના કાર્યો પણ યોગ્ય રીતે ઉપસી આવતાં

જણાય છે. એક શકિતશાળી અને ખુશનુમા વાતાવરણ ધરાવતી સંસ્થા કે જે પોતાના લક્ષ્ય તરફ આગળ વધે છે તેવું જણાય છે. બધા 'એકાત્મકતા' અનુભવે છે.

૨. સ્વાયત વાતાવરણ

આ વાતાવરણનું મુખ્ય લક્ષણ આચાર્ય અને શિક્ષકો બંનેનો મૈત્રીભર્યા વાતાવરણનો અનુભવ છે. અહીં તમામ ઉચ્ચકક્ષાનું જૂથકીય આત્મગૌરવ પ્રાપ્ત કરે છે. કાર્યસિધ્ધિનો આનંદ અને સામાજિક જરૂરિયાતો સંતોષાય છે.

૩. નિયંત્રિત વાતાવરણ

અહીં મુખ્ય લક્ષણ કાર્યલક્ષીતા છે અને તે શિક્ષકોની સામાજિક જરૂરિયાતોના સંતોષના ભોગે હોય છે. નેતાગીરીના પગલાં માત્ર એક જ બાજુએ આવે છે. વાતાવરણમાં ખુલ્લાપણાનો અભાવ હોય છે. વ્યકિતત્વના માનવીય પાસાની ઉપેક્ષા થાય છે.

૪. પરિચિત વાતાવરણ

આ વાતાવરણમાં આચાર્ય અને શિક્ષકો બંનેનું મૈત્રીભર્યું વર્તન નોંધપાત્ર પ્રમાણમાં હોય છે. સામાજિક રીતે એક વિશાળ અને સુખી કુટુંબનો એક ભાગ હોય તેવી અંગત મૈત્રી શિક્ષકોએ સ્થાપી હોય છે. સામાજિક જરૂરિયાતોનો સંતોષ ઉચ્ચ પ્રકારનો હોય છે. આચાર્ય પરોક્ષ રીતે નેતાગીરી સંભાળતા હોય છે. અને શિક્ષકોની સામાજિક જરૂરિયાતોના સંતોષને અવરોધતા નથી.

૫. વાલીપણાનું વાતાવરણ

અહીં સંસ્થાના સભ્યોને સામાજિક જરૂરિયાતો સંતોષવા માટે ખૂબ જ ઓછી તક હોય છે. આચાર્ય પોતે જ નેતૃત્વના કાર્યમાં જૂથમાંથી ઉપસી આવે છે અને તે પોતે જ લગભગ બધાં જ કાર્યોનો આરંભ કરે છે. નેતૃત્વનાં કેટલાંક કાર્યો માટે પ્રયાસ પણ થતો નથી. ટૂંકમાં,

સામાજિક જરૂરિયાતો અથવા લક્ષપ્રાપ્તિ માટે ઓછો સંતોષ મેળવી શકાય છે.

૬. બંધિયાર વાતાવરણ

સંસ્થાના દરેક સભ્યોમાં ઉચ્ચકક્ષાની ભાવના શૂન્યતા જોવા મળે છે. દરેકને સિધ્ધિ પ્રાપ્તિનો આનંદ મળતો જણાતો નથી. સભ્યોની વર્તણુંક બિન વિશ્વસનીયતાવાળી જણાય છે. સંસ્થા ખરેખર સ્થિર ઉભી હોય તેમ લાગે છે.

ઉપર મુજબ આઠ પરિમાણો અને છ વાતાવરણની ઓળખ માટે ૬૪ વિધાનોનું 'પ્રશ્નાવલી' સ્વરૂપે ઉપકરણ નમૂના પસંદગી કરેલ શાળાઓને આપવામાં આવેલ

૩.૩.૨. શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ

નમૂનાની પસંદિત શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી જાણવા માટે ડૉ. રામાનુજ રચિત શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડનો માહિતી પ્રાપ્તિના ઉપકરણ તરીકે ઉપયોગ થયેલ હતો. આ માપદંડની વિશ્વસનીયતા માટેના ક્રોનબેક આલ્ફાઅંક 0.70 હતો. અર્ધવિચ્છેદન પધ્ધતિએ સમગ્ર કસોટીની કિંમત 0.67 હતી. અહીં પ્રાપ્ત થયેલા મૂલ્યો 0.5 થી 1.0 ની વચ્ચે હતા. તેથી આ ઉપકરણની વિશ્વસનીયતા પ્રસ્થાપિત થઇ હતી.

આ માપદંડમાં રચેલી ૩૬ કલમો જુદાજુદા ચાર વાદ અને નવ પાસાંઓના આધારે રચવામાં આવી હતી. આ ચાર વાદમાં આદર્શવાદ, વાસ્તવવાદ, વ્યવહારવાદ અને પ્રકૃતિવાદ સમાવિષ્ટ હતા. જયારે નવ પાસાં તરીકે અંતિમ સત્ય, જ્ઞાનનું સ્વરૂપ, નીતિમૂલ્યો, શિક્ષણના હેતુઓ, અભ્યાસક્રમ, શિક્ષણની પધ્ધતિ, ગુરૂ-શિષ્ય સંબંધ, પરીક્ષા અને શાળાને આવરી લ છે.

ઉપકરણની વિસ્તૃત માહિતી સારણી ૩.૧ માં રજુ કરવામાં આવી છે.

સારણી ૩.૧ શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડની કલમોની લાક્ષણિકતા

કલમ નંબર	ફિલસૂફી	પાસું
૧	આદર્શવાદ	અંતિમ સત્ય
૨	વાસ્તવવાદ	અંતિમ સત્ય
૩	વ્યવહારવાદ	અંતિમ સત્ય
૪	પ્રકૃતિવાદ	અંતિમ સત્ય
૫	આદર્શવાદ	જ્ઞાનનું સ્વરૂપ
૬	વાસ્તવવાદ	જ્ઞાનનું સ્વરૂપ
૭	વ્યવહારવાદ	જ્ઞાનનું સ્વરૂપ
૮	પ્રકૃતિવાદ	જ્ઞાનનું સ્વરૂપ
૯	આદર્શવાદ	નીતિ - મૂલ્ય
૧૦	વાસ્તવવાદ	નીતિ - મૂલ્ય
૧૧	વ્યવહારવાદ	નીતિ - મૂલ્ય
૧૨	પ્રકૃતિવાદ	નીતિ - મૂલ્ય
૧૩	આદર્શવાદ	શિક્ષણના હેતુઓ
૧૪	વાસ્તવવાદ	શિક્ષણના હેતુઓ
૧૫	વ્યવહારવાદ	શિક્ષણના હેતુઓ
૧૬	પ્રકૃતિવાદ	શિક્ષણના હેતુઓ
૧૭	આદર્શવાદ	અભ્યાસક્રમ
૧૮	વાસ્તવવાદ	અભ્યાસક્રમ
૧૯	વ્યવહારવાદ	અભ્યાસક્રમ
૨૦	પ્રકૃતિવાદ	અભ્યાસક્રમ
૨૧	આદર્શવાદ	શિક્ષણની પદ્ધતિ
૨૨	વાસ્તવવાદ	શિક્ષણની પદ્ધતિ
૨૩	વ્યવહારવાદ	શિક્ષણની પદ્ધતિ
૨૪	પ્રકૃતિવાદ	શિક્ષણની પદ્ધતિ
૨૫	આદર્શવાદ	ગુરૂ શિષ્ય સંબંધ
૨૬	વાસ્તવવાદ	ગુરૂ શિષ્ય સંબંધ
૨૭	વ્યવહારવાદ	ગુરૂ શિષ્ય સંબંધ
૨૮	પ્રકૃતિવાદ	ગુરૂ શિષ્ય સંબંધ
૨૯	આદર્શવાદ	પરીક્ષા
૩૦	વાસ્તવવાદ	પરીક્ષા
૩૧	વ્યવહારવાદ	પરીક્ષા
૩૨	પ્રકૃતિવાદ	પરીક્ષા
૩૩	આદર્શવાદ	શાળા
૩૪	વાસ્તવવાદ	શાળા
૩૫	વ્યવહારવાદ	શાળા
૩૬	પ્રકૃતિવાદ	શાળા

સારણી ૩.૧ દર્શાવે છે કે માપદંડમાં કલમ ૧ થી ૪ અંતિમ સત્ય વિશેની છે જે અનુક્રમે આદર્શવાદ, વાસ્તવવાદ, વ્યચવહાર અને પ્રકૃતિવાદનું અંતિમ સત્ય દર્શાવે છે. તેવી જ રીતે ૩૬ કલમો કુલ ૪ વાદના અલગ અલગ પાસાંઓ માટે રચવામાં આવી હતી.

૩.૩.૨.૧. શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડનું યથાર્થિકરણ

આ માપદંડનું શાળાઓના શિક્ષકોના સંદર્ભમાં યથાર્થીકરણ કરવામાં આવ્યુ હતું તે માટે માપદંડની કલમોના સરળતા મૂલ્યો અને તારવણી મૂલ્યો શોધવામાં આવ્યાં હતા. આ અંગેની વિગતો સારણી માં દર્શાવ્વામાં આવી છે.

સારણી ૩.૨

શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડની કલમોના સરળતામૂલ્યો અને તારવણી મૂલ્યો.

કલમ નંબર	સરળતા મૂલ્ય	તારવણી મૂલ્ય
૧	૦.૮૧	૦.૩૫
૨	૦.૫૮	૦.૩૬
૩	૦.૬૧	૦.૨૭
૪	૦.૬૫	૦.૨૩
૫	૦.૮૦	૦.૪૨
૬	૦.૬૨	૦.૩૮
૭	૦.૬૯	૦.૪૬
૮	૦.૭૨	૦.૪૪
૯	૦.૮૦	૦.૧૯
૧૦	૦.૬૩	૦.૪૨
૧૧	૦.૬૫	૦.૩૩
૧૨	૦.૭૭	૦.૭૭
૧૩	૦.૭૩	૦.૩૧
૧૪	૦.૪૭	૦.૪૪
૧૫	૦.૭૯	૦.૨૩
૧૬	૦.૫૮	૦.૩૫
૧૭	૦.૭૩	૦.૧૬
૧૮	૦.૭૫	૦.૨૯

કલમ નંબર	સરળતા મૂલ્ય	તારવણી મૂલ્ય
૧૯	૦.૭૭	૦.૧૬
૨૦	૦.૭૧	૦.૪૧
૨૧	૦.૬૦	૦.૩૮
૨૨	૦.૮૦	૦.૨૧
૨૩	૦.૭૮	૦.૨૨
૨૪	૦.૭૨	૦.૩૬
૨૫	૦.૬૪	૦.૨૫
૨૬	૦.૭૦	૦.૨૫
૨૭	૦.૬૭	૦.૨૬
૨૮	૦.૬૧	૦.૩૯
૨૯	૦.૬૭	૦.૩૫
૩૦	૦.૭૧	૦.૨૧
૩૧	૦.૬૮	૦.૩૫
૩૨	૦.૩૪	૦.૩૭
૩૩	૦.૬૬	૦.૧૮
૩૪	૦.૬૪	૦.૪૦
૩૫	૦.૬૬	૦.૪૬
૩૬	૦.૭૩	૦.૩૪

સારણી ૩.૨ જોતાં સ્પષ્ટ થાય છે કે શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડની કુલ ૩૬ કલમોના સરળતા મૂલ્યનો વિસ્તાર ૦.૩૪ થી ૦.૮૧ હતો. સરળતામૂલ્યના દ્રષ્ટિકોણથી જે કલમનું સરળતા મૂલ્ય ૦.૨૦ થી ૦.૮૦ વચ્ચેનું હોય તો તે કલમ સ્વીકાર્ય બને આ દષ્ટિએ અહીં ૩૫ કલમો અનુરૂપ હતી, માત્ર કલમ નં. ૧ ઓછી અનુરૂપ હતી, જેનું સરળતામૂલ્ય ૦.૮૧ હતું, એટલે કે ૯૭.૨૨ % કલમો યોગ્ય સરળતા મૂલ્ય ધરાવતી હતી.

સારણી જોતાં જણાય છે કે શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડની ૩૬ કલમોના તારવણી મૂલ્યો વ્યાપ ૦.૧૬ થી ૦.૪૬ જોવા મળ્યો હતો. તારવણી મૂલ્યની દષ્ટિએ કલમ સ્વીકાર્ય બનવા માટે તેનું તારવણી મૂલ્ય ૦.૨૦ થી વધુ હોવું જોઈએ. આમ તારવણી મૂલ્યની દષ્ટિએ ૩૧ કલમો સ્વીકાર્ય બની હતી. કલમ ક્રમાંક ૯,૧૨,૧૭,૧૯ અને ૩૩ના તારવણી મૂલ્યો ૦.૨૦થી ઓછા હોઇ તે કલમો સ્વીકાર્ય ન હતી. આમ ૮૬.૧૧ % કલમો સ્વીકાર્ય હતી.

શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડની યથાર્થતા ફિલફના સાતત્ય અંક 'સી' અંક ૦.૪૪ હતો. આ અંકનું સ્વીકાર્ય લઘુતમ મૂલ્ય ૦.૩૨ હોય છે. ઉપલબ્ધ સી અંકને આધારે એમ કહી શકાય કે આ માપદંડ આલેખ સિધ્ધાંત પ્રમાણે એક પરિમાણાત્મકતા એટલે કે ઘટક યથાર્થતા ધરાવતા હતા.

૩.૩.૨.૨ શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડની વિશ્વસનીયતા

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં માપદંડની વિશ્વસનીયતા માપનના પરંપરાગત સિધ્ધાંતની મદદથી જાણવા માટે બે પધ્ધતિઓનો ઉપયોગ કરાયો હતો.

૧. ક્રોનબેક આલ્ફા અંક

૨. અર્ધ વિચ્છેદન પદ્ધતિ

ક્રોનબેક આલ્ફા અંકની ગણતરી NRTVB રાઠોડ (૨૦૧૦) નામના કમ્પ્યુટર પ્રોગ્રામ દ્વારા કરી હતી. આ ઉપકરણ માટેનો ક્રોનબેક આલ્ફા અંક ૦.૭૪ હતો. અર્ધવિચ્છેદન પધ્ધતિએ એકી-બેકી પ્રાપ્તાંકોનો સહસંબંધ જોતાં તેની અર્ધકસોટીની કિંમત ૦.૬૩ જોવા મળી હતી. જયારે સ્પિયરમેન બ્રાઉન ફોર્મ્યુલાનો ઉપયોગ કરીને અર્ધવિચ્છેદન પધ્ધતિથી મેળવેલ સમગ્ર કસોટીની કિંમત ૦.૭૭ હતી. ક્રોનબેક આલ્ફા અંક અને અર્ધવિચ્છેદન પધ્ધતિએ પ્રાપ્ત થયેલા વિશ્વસનીયતા મૂલ્યો લઘુતમ ૦.૫ અને મહતમ ૧.૦ હોય તો સ્વીકાર્ય બને છે. અહીં પ્રાપ્તાંક થયેલા મૂલ્યો ૦.૫ અને ૧.૦ની વચ્ચે હતા, તેથી આ માપદંડની વિશ્વસનીયતા પ્રસ્થાપિત થઇ હતી.

૩.૪ નમૂના પસંદગી પ્રક્રિયા

વ્યાપવિશ્વ એ સંશોધનનું આગવું પાસું છે. વ્યાપવિશ્વ એટલે જેમાંથી પ્રયોગ માટેનો નમૂનો પસંદ કરવામાં આવ્યો હોય તે પાત્રો, વસ્તુઓ કે પ્રસંગોનો મૂળભૂત સમુદાય.

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં વ્યાપવિશ્વમાં જૂનાગઢ જિલ્લાની તમામ ખાનગી ટ્રસ્ટ સંચાલિત પ્રાથમિક શાળાઓ અને જિલ્લા પંચાયત સંચાલિત પ્રાથમિક શાળાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. આ વ્યાપવિશ્વમાંથી નમૂના પસંદગી કરવામાં આવી હતી.

સારણી ૩.૩
પ્રસ્તુત અભ્યાસના નમૂનાની લાક્ષણીકતાઓ

ક્રમ	તાલુકાના નામ	સરકારી પ્રાથમિક શાળઓ		ખાનગી પ્રાથમિક શાળઓ		કુલ
		શહેરી	ગ્રામ્ય	શહેરી	ગ્રામ્ય	
૧	ઉના	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૮૦
૨	માંગરોળ	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૮૦
૩	સૂત્રાપાડા	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૪૦
૪	કેશોદ	૧૫	૧૫	૧૫	૧૫	૬૦
૫	કોડીનાર	૧૫	૧૫	૧૫	૧૫	૬૦
૬	તાલાળા	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૪૦
૭	માળિયા	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૪૦
	કુલ	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૪૦૦

સારણી ૩.૩ જણાવે છે કે નમૂનામાં કુલ ૪૦૦ શાળા લેવામાં આવેલ હતી. કૂલ ૭ (સાત) તાલુકા સ્તરીકૃત યદચ્છ પધ્ધતિથી પસંદ થયેલ હતા. તેમાં સરકારી પ્રાથમિકશાળાઓ અને ખાનગી પ્રાથમિક શાળાઓને શહેરી અને ગ્રામ્ય બંને અનુસાર વર્ગીકરણ કરતાં સમાન સંખ્યા ૧૦૦ (સો) લેવામાં આવેલ હતી. કુલ સરકારી પ્રાથમિક શાળાઓ (જિલ્લા પંચાયત સંચાલિત) તારીખ ૩૦(ત્રીસ) જૂન ૨૦૦૯ અંતિત સંખ્યા ૧૩૨૪ હતી, અને ખાનગી ટ્રસ્ટ સંચાલિત

શાળા સંખ્યા ૭૮૧ હતી. આમ કુલ શાળા ૨૧૦૫ હતી. તેમાંથી ૪૦૦ શાળાઓ પસંદ કરવામાં આવેલ.

કુલ ૧૪ (ચૌદ) તાલુકામાંથી વંથલી, ભેંસાણ, મેંદરડા અને વિસાવદરમાં શહેરી વિસ્તારની શાળાનો નમૂનો ૫ (પાંચ) થી ઓછો મળવાથી આ તાલુકામાંથી નમૂનો લેવામાં આવેલ નહોતો. જયારે જૂનાગઢ, વિસાવદર અને વેરાવળ આ ત્રણ તાલુકાની પસંદગી થયેલ નહોતી, કારણ કે કૂલ શાળા સંખ્યા ૪૦૦નો નમૂનો આ તુલકાના ક્રમ સુધી પહોંચતા સુધીમાં થઇ ગયેલ રેન્ડમ ટેબલના કોલમ નંબર ૫ (પાંચ) અને રો નંબર ૧૬ થી શરૂ કરીને તાલુકા પસંદગી કરવામાં આવેલ.

નિદર્શ તરીકે પસંદ થયેલ ૪૦૦ શાળાઓના શાળાદીઠ બે શિક્ષકને ઓસીકયુડી પ્રશ્નાવલી અને શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ આપવામાં આવેલ કુલ નમૂનો ૮૦૦ શિક્ષકોનો લેવામાં આવેલ.

૩.૫. માહિતી એકત્રીકરણ

જૂનાગઢ જિલ્લાની જિલ્લા પંચાયત સંચાલિત શહેરી અને ગ્રામ્ય વિસ્તારની ૨૦૦ શાળાઓ અને ખાનગી ટ્રસ્ટ સંચાલિત શહેરી અને ગ્રામ્ય વિસ્તારની ૨૦૦ શાળાઓ મળને કુલ ૪૦૦ શાળાઓના ૮૦૦ શિક્ષકાંને હેલ્પીન અને ક્રોફટ દ્વારા રચિત **OCDQ** તથા ડૉ. જગદીશ રામાનૂજ દ્વારા રચિત શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ આપવામાં આવેલ

આ માટે સૌ પ્રથમ સંશોધકે તમામ બી.આર.સી. કો. ઓર્ડીનેટરને એક વિનંતી પત્ર લખેલ અને સાથે બંને પ્રશ્નાવલી આપેલ. જેમાં આ સંશોધન વિશે ખ્યાલ આપી પ્રશ્નાવલીના ઉત્તર આપવા જણાવેલ. ત્યારબાદ પત્રવ્યહાર તથા રૂબરૂ મુલાકાત લઇને તેઓની પાસેથી માહિતીનું એકત્રીકરણ કરેલ. અમૂક શાળાના શિક્ષકોએ ફોન દ્વારા માર્ગદર્શન મેળવેલ. નિયત સમયમર્યાદામાં આ તમામ પાસેથી પ્રશ્નાવલીઓ એકત્ર કરવામાં આવેલ હતી.

શિક્ષકોએ પ્રત્યુત્તર આપવા માટે ઉત્સુકતા દર્શાવી હતી. ખાનગી પ્રાથમિક શાળાઓના શિક્ષકોના પ્રમાણમાં સરકારી પ્રાથમિક શાળાઓના શિક્ષકોએ માહિતી આપવામાં વધારે ઉત્સુકતા દર્શાવી હતી. લગભગ બધી શાળાઓના આચાર્યો અને શિક્ષકોએ પૂરતો સહકાર આપેલ હતો.

૩.૬. માહિતી વિશ્લેષણ પધ્ધતિ.

શાળામાં આપેલ **OCDQ** નો મુખ્ય હેતુ શિક્ષકો અને આચાર્યો શાળામાં અલગ-અલગ રીતે કેવી વર્તણૂંક કરે છે. અને જુદી જુદી પરિસ્થિતિઓ કે તેના પરિઘમાં તેઓને કાર્ય કરવું પડતું હોય છે. તે જાણવાનો હતો. પ્રશ્નાવલીની દરેક કલમો લાક્ષણિક વર્તણૂંકોનું અથવા પરિસ્થિતિઓનું વર્ણન કરે છે, કે જે એક શાળા-સંસ્થામાં બનતી હોય છે. આ તમામનું મૂલ્યાંકન 'સારી' કે 'ખરાબ' એવી દૃષ્ટિએ કરેલ નથી. પરંતુ તેઓનો પ્રતિસાદ શિક્ષકોની જૂથમાં વર્તણૂંક, આચાર્યની વર્તણૂંક, બંનેનું લાક્ષણિક વર્ણન દરેક વિધાન દ્વારા મળે. પ્રશ્નાવલીની ૬૪ વિધાનોને આઠ પેટા કસોટીઓમાં વિભાજિત કરવામાં આવ્યા હતા. દરેકને તેમની શાળામાં જોવા મળતી મર્યાદા કે વિશેષતાને ચિહ્ન (✓)થી દર્શાવ્વાનું જણાવવામાં આવ્યું હતું. તેના ચાર વિકલ્પો (૧) ભાગ્યેજ (૨) ક્યારેક (૩) વારંવાર (૪) હંમેશા એમ આપેલ હતા. તેને અનુક્રમે ૧,૨,૩,૪ અંકોથી જોડવામાં આવેલ હતા. આઠ પેટા કસોટીઓ પ્રમાણે તમામ પ્રત્યુતરોના ગુણની સાદા સરવાળાથી ગણત્રી કરવામાં આવી હતી.

શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ દ્વારા મળેલ શિક્ષકોના પ્રતિચારોનું ગુણાંકન કરવામાં આવેલ-ગુણાંકન કરવાનું આ કાર્ય પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફીનું માપન કરવા માટે હતું.

આ અભ્યાસમાં લિકર્ટ પ્રકારના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડનો ઉપયોગ કરવામાં આવેલ હતો. પંચબિંદુવાળા આ માપદંડમાં પંચબિંદુઓ ક્રમશઃ આ પ્રમાણે હતા. સંપૂર્ણ સમંત, સંમત, તટસ્થ, અસંમત, સંપૂર્ણ અસંમત માપદંડ દર્શાવેલ દરેક ઘટક માટે ઉતરદાતાએ પસંદ કરેલા સંમતિના આ પંચબિંદુઓમાંના એક બિંદુ માટે અનુક્રમે ૪,૩,૫,૩,૧,૦ વિધાનની સામે આવેલ પંચબિંદુઓ માટેના પાંચ ખાનાઓમાંથી પોતાની ફિલસૂફીની માત્રાને અનુરૂપ એક ખાનામાં ✓ની નિશાની કરીને પ્રતિચાર આપવાનો હતો.

આ માપદંડની દરેક કલમોનું વિશ્લેષણ જરૂરી હતું. આ માટે ૩૬ કલમો પરના પ્રાપ્તાંકોના સ્વરૂપમાં રહેલી માહિતીનું વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું. આ વિશ્લેષણ કરવા માટે વ્યક્તિ ✘ કલમ શ્રેણિક તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો.

૩.૭. ઉપકરણનું ગુણાંકન :

અર્થઘટન કરતી વખતે હેતુ લક્ષ્યતા મેળવવા માટે સાધનોનો ગુણાંક હેતુપૂર્વક કરવો જરૂરી હતો, એ માટે મેન્યુઅલમાં આપેલ સૂચનાઓનું પાલન કરી, સાધનોના ગુણાંક મેળવવા માટે ધોરણો અપનાવેલ છે.

૩.૭.૧. ઓ.સી.ડી.ક્યુ.નું ગુણાંકન

દરેક કલમ સામે ચાર પ્રતિસાદ મુકેલ હતા. જેમાં યોગ્ય પ્રતિસાદ પર ગોળ વર્તુળ કરી જવાબ આપવાના હતા. તેને ૧,૨,૩,૪ની રીતે એક માપમાંથી બીજામાં ફક્ત સરવાળો કે બાદબાકી કરીને, ચલને અસર પહોંચાડ્યા વગર ગુણાંકન કરેલ. ફક્ત પાંચ કલમો ૪,૮,૨૫,૫૩,૬૩ નું નકારાત્મક ગુણાંકન કરેલ છે. એટલે કે ૪,૩,૨,૧ રીતે કરેલ. જેઓએ 'ક' પર વર્તુળ કરી પોતાનો પ્રતિસાદ આપેલ છે. તેના ગુણાંક ચાર થશે. જો બે પર વર્તુળ કરેલ હોય તો ત્રણ થશે. દરેકના કાચા પ્રાપ્તાંકો મેળવવા દરેક પેટા કસોટીઓની કલમોના પ્રાપ્તાંકો ઉમેરો કરીને કલોમોની સંખ્યા પ્રમાણે ભાગાકાર કરીને, દરેક પેટા કસોટીમાં ઉમેર્યા. આમ કરીને, દરેક વ્યકિતના દરેક પેટા કસોટીના કાચા પ્રાપ્તાંક મેળવેલા હતા.

દરેક શાળાની વિગત મેળવવા બંને કર્મચારીઓના પેટા કસોટીના ગુણાંક ઉમેર્યા હતા. પછી તેની સરાસરી ગણવામાં આવેલ. આ કાચા પ્રાપ્તાંકો જે આઠ પેટા કસોટીના મળેલ તેને નોર્મેટીવ અને ઈપ્સેટીવલી બંને રીતે પ્રમાણિત પ્રાપ્તાંકમાં પરિવર્તીત કરવામાં આવ્યા. આ ડબલ પ્રમાણિત સ્કોર દ્વારા દરેક શાળાના વાતાવરણની રૂપરેખા મળેલ.

નોર્મેટીવલી સ્ટાન્ડર્ડડાઈઝ સ્કોર એટલે કે પેટા કસોટીના પ્રાપ્તાંકનો પ્રમાણિત ગુણાંકન, જે નમુનાની તમામ શાળાઓનો મળ્યો, તેના દ્વારા બધી જ શાળાઓના આઠ પેટા કસોટીના પ્રાપ્તાંકની સરખામણી એક સમાન માપ ઉપર કરવામં આવેલ. આમ કુલ નમૂનો જે તે પેટા કસોટી માટે લેવામાં આવેલ, તેના સરાસરી અને પ્રમાણવિચલન મુજબ દરેક પેટાકસોટી પ્રમાણિત કરવામાં આવી.

પ્રાપ્તાંકોને નોર્મોટીવલી પ્રમાણિત કર્યા પછી ઈપ્સેટીવલી પ્રમાણિત કરેલ. ઈપ્સેટીવલી પ્રમાણિત પ્રાપ્તાંક એટલે દરેક શાળા માટેની પેટાકસોટીઓના યોગ્ય પ્રાપ્તાંકોને સરાસરી અને પ્રમાણ વિચલન સાથે પ્રમાણિત કરવા. તેમાં પ્રત્યેક શાળાની દરેક પેટા કસોટીના પ્રમાણિત પ્રાપ્તાંકો ઉમેરવામાં આવેલ પછી સરાસરી અને પ્રમાણ વિચલન ગણવામાં આવ્યા અને પ્રત્યેક પેટા ક્સોટીના પ્રાપ્તાંકને મળેલ સરાસરી અને પ્રમાણ વિચલનની સાથે પ્રમાણિત કરી બંનેની

પ્રમાણિતકરણની પ્રક્રિયા પૂર્ણ કરેલ. પ્રમાણ સ્કોરની પધ્ધતિ સરાસરી ૫૦ અને પ્રમાણવિચલન ૧૦ આધારિત નક્કી કરેલ. આવી રીતે દરેક શાળાની રૂપરેખા તૈયાર થયેલ.

ત્યારપછીનું કાર્ય હેલ્પીન અને ક્રોફ્ટે શાળાના વાતાવરણ ઓળખવા માટે ગણત્રી કરેલ મુળ રૂપરેખા સાથે મળેલ રૂપરેખા સરખાવવાનું હતું. તેવી જ રીતે મળેલ પ્રાપ્તાંકોની ગણત્રી કરી શાળાનું વાતાવરણ શોધવાનું હતું. હેલ્પીન દ્વારા આપવામાં આવેલ મુળ રૂપરેખાના મેળવેલ પ્રાપ્તાંકો સાથે દરેક પેટાકસોટીના પ્રાપ્તાંકોને સરખાવવામાં આવેલ આમ, દરેક શાળાના પ્રાપ્તાંકની સરખામણી મૂળ છ રૂપરેખા સાથે કરવામાં આવેલ દરેક ઉદાહરણમાં રૂપરેખાઓના પ્રાપ્તાંક વચ્ચેના ચોક્કસ તફાવતનો સરવાળો ગણવામાં આવેલ.

સમાન પ્રાપ્તાંકોનો નીમ્ન સ્તરનો સરવાળો એ દર્શાવતો હતો કે બંને રૂપરેખાઓ ઉચ્ચ રીતે એકસમાન જણાતી હતી જ્યારે ઉચ્ચસ્તરનો સરવાળો એમ દર્શાવતો હતો કે બંને રૂપરેખાઓ સમાન હતી. આથી ન્યૂનતમ ભિન્ન ગુણાંકના આધારે વાતાવરણ પ્રકાર નક્કી કરવામાં આવેલ.

વિવિધ પેટાકસોટીઓ અતર્ગત વિધાનોનું વિભાજન સારણીમાં દર્શાવેલ છે.

સારણી ૩.૪ વિવિધ પેટાકસોટીઓ અંતર્ગત વિધાનોનું વિભાજન.

૧. ઉદાસીનતા

૦૧. આ શાળામાં કામ કરતી વ્યક્તિઓ એકબીજા સાથે મિત્રતા ધરાવે છે.
૦૨. આ શાળાના શિક્ષકોનું વર્તન ચીડ ચડે તેવું છે.
૦૬. આ શાળાનું એક લઘુમતી જૂથ બહૂમતિનો હંમેશા વિરોધ કરે છે.
૧૪. કેટલાક શિક્ષકો આચાર્ય પાસેથી વિશિષ્ટ લાભ મેળવવા પ્રયત્નો કરે છે.
૧૮. સી.આરસી બેઠકોમાં જયારે કોઇક બોલતું હોય ત્યારે અન્ય શિક્ષકો વચમાં બોલી ખલેલ પહોંચાડે છે.
૨૨. સીઆરસી બેઠકમાં કેટલાક શિક્ષકો નિરર્થક પ્રશ્નો પૂછે છે.
૨૬. શાળામાં શિક્ષકો ભળતી ચર્ચાએ ચડી જાય છે.
૩૦. આ શાળાનાં શિક્ષકો પોતાની જાતે જ શાળાના કામ માટે વધુ રોકાય છે.
૬૦. શિક્ષકો શાળા છોડી જવાની વાતો કરતા હોય છે.
૧૦. નવા શિક્ષકો પર ચીલાચાલુ શિક્ષકો નૈતિક દબાણ લાવે છે.

૨. મનોશારીરિક અવરોધ

૨૪. શિક્ષણકાર્યમાં કેટલાક ચીલાચાલુ કાર્યો અવરોધક બને છે.
૬૨. શિક્ષકો આ શાળાના આચાર્યને સહેલાઈથી સમજે છે.
૧૨. વહીવટી કામને લગતું તમામ કાર્ય આ શાળામાં બોજારૂપ છે.
૪૭. આચાર્ય સીઆરસી બેઠકમાં ઘણી વાતો કરે છે.
૫૪. આચાર્યે શાળાની શિક્ષકસભાનું સંચાલન કોઈ પણ પ્રકારે પોતાના વ્યકિતત્વની અસર લાવ્યા વગર જ કરે છે.
૧૬. વિદ્યાર્થીઓના પ્રગતિ પત્રકો તૈયાર કરવામાં શિક્ષકોને ખૂબ જ મહેનત પડે છે.

૩. નૈતિકતા

૩૨. શાળામાં આચાર્ય જાતે પરિશ્રમ કરી અન્યને દાખલો બેસાડે છે.
૫૫. શિક્ષકોનાં આવતાં પહેલાં આચાર્ય શાળામાં આવી જાય છે.
૫૨. શિક્ષકોની અંગત સુખાકારી માટે આચાર્ય પ્રયત્નશીલ રહે છે.
૪૧. શાળા સમારંભોમાં આચાર્ય પૂરતી તૈયારી સાથે વ્યવસ્થિત રીતે બોલે છે.
૪૮. પોતે જે ટીકા કરે છે તે યોગ્ય છે તેમ સમજાવવાના આચાર્ય પ્રયત્ન કરે છે.
૪૨. શિક્ષકોમાં રહેલા નજીવા મતભેદો દૂર કરવામાં આચાર્ય મદદ કરે છે.
૩૩. આચાર્ય શિક્ષકોને, તેઓની સમસ્યાઓના ઉકેલ માટે વ્યકિતગત મદદ કરે છે.
૩૭. આચાર્ય શિક્ષકોના કાર્યની સુધારણા માટે રચનાત્મક ટીકા કરે છે.
૪૫. શિક્ષકો શાળામાં શીખવવામાં આવતા વિષયોની પસંદગીમાં મદદ કરે છે.
૩૫. શિક્ષકોનું આત્મધૈર્ય ઘણું ઊંચુ છે.

૪. આત્મીયતા

૧૩. શિક્ષકો એકબીજાની સાથે પોતાની અંગત વાતો કરે છે.
૩૧. શિક્ષકો અપ્રતિમ જુસ્સાથી અને આનંદથી પોતાનું કામ પુરૂં કરે છે.
૦૯. શિક્ષકો એકબીજાની કૌટુંબિક પરિસ્થિતિ જાણે છે.
૨૧. અનૌપચારિક રીતે જયારે શિક્ષકો મળે છે ત્યારે હાસ્યની છોળો ઉછળે છે.
૧૭. શાળા સમય દરમ્યાન શિક્ષકો હળીમળીને હળવી આનંદ મજાક કરે છે.

૩૮. શિક્ષકો પોતાની પસંદગીના જુથોમાં જ એકબીજા સાથે હળેમળે છે.

૨૭. આ શાળાના શિક્ષકો શાળા પ્રત્યે ઉત્સાહ પ્રેરક જુસ્સો બતાવે છે.

૫. અળખામણું

૨૮. આચાર્ય શાળાનાં ધારાધોરણની ઉપરવટ જઇને શિક્ષકોને મદદ કરે છે.

૪૪. ચાલુ શાળાએ શિક્ષકો બહાર લટાર મારવા નીકળી પડે છે.

૪૦. આચાર્ય દરરોજ શિક્ષકોનો સંપર્ક સાધે છે.

૨૦. શિક્ષકોને ઘણીબધી સમિતિઓમાં રોકાયેલા રહેવું પડે છે.

૫૮. શિક્ષકસભામાં મોટાભાગે આચાર્ય બોલે છે અને અહેવાલોનું વર્ણન કરે છે.

૫૧. આચાર્ય ઘડેલા નિયમોને કોઇ પડકારતું નથી.

૨૫. પ્રોજેકટના અહેવાલો, પરીક્ષાના પરીણામ પત્રકો અને બીજી જરૂરી વિગતો શિક્ષકો પોતાની જાતે જ તૈયાર કરે છે.

૫૬. સંચાલકો અને તાલુકા નિરીક્ષક માટે આચાર્ય અને શિક્ષકો એકબીજાના સહકારથી અહેવાલો ઘડે છે.

૪૯. શિક્ષકો પોતાની પૂર્ણ શકિતનો ઉપયોગ કરી કામ કરે છે એવી પરિસ્થિતી આચાર્ય સર્જે છે.

૬. ઉત્પાદનને અગ્રતા

૪૬. આચાર્ય શિક્ષકોની ભૂલો સુધારે છે.

૪૩. શિક્ષકોનાં કાર્ય અંગેનો કાર્યક્રમ આચાર્ય તૈયાર કરે છે.

૬૪. શિક્ષકો પોતાની પૂર્ણક્ષમતા સાથે કામ કરે તે જોવા આચાર્ય ખૂબ આતુર છે.

૬૧. આચાર્ય શિક્ષકોનું વિષયવસ્તુનું જ્ઞાન ચકાસે છે.

૩૯. વર્ગના સમયપત્રક અંગેના બધાજ નિર્ણયો આચાર્ય પોતે કરે છે.

૫૦. શિક્ષકો ઉપર વધારાનું કામ ચાલાકીથી લાદવામાં આવે છે.

૨૩. જયારે જરૂર પડે ત્યારે શાળાની સાધન સામગ્રીની સંભાળ રાખનાર વ્યકિત મળી શકે છે અથવા તેની વ્યવસ્થા થઇ શકે છે.

૭. નિયંત્રણો

૫૭. ચર્ચાના મુદ્દાઓથી ભરપુર એવા એજન્ડાના આધારે શિક્ષકસભા યોજાય છે.

૫૩. શિક્ષકોને જરૂર પડે ત્યારે ઓફિસની સુવિધાઓ મળી રહે છે.

૬૩. આચાર્ય શિક્ષકોને નિરીક્ષકની મુલાકાતના પરિણામોની જાણ કરે છે.

૫૯. પોતે પ્રાપ્ત કરેલા નવા વિચારો આચાર્ય શિક્ષકોને જણાવે છે.

૧૫. વર્ગશિક્ષણ અંગે જોઈતા સંદર્ભ પુસ્તકો, શૈક્ષણિક સાધનો વગેરે આ શાળામાં તાત્કાલીક મળે છે.

૦૮. વર્ગખંડના અને પરીક્ષાના કાર્યો તૈયાર કરવા માટે શિક્ષકોને પૂરતો સમય આપવામાં આવે છે.

૦૭. વર્ગશિક્ષણ માટે સંદર્ભ પુસ્તકો મળી રહે છે.

૩૬. આચાર્ય શાળાના શિક્ષકોને શાળા સમય બાદ પોતાનું કાર્ય કરી શકે તે માટે મદદ કરવા રોકાય છે.

૩૪. રીસેસમાં ચ્હા–પાણીની વ્યવસ્થા શિક્ષકો પોતે પોતાની રીતે કરી લે છે.

૮. ભાવના

૧૯. મોટાભાગના શિક્ષકો સહકાર્યકરોના દોષોનો સ્વીકાર કરી લે છે.

૦૫. શિક્ષકો પોતાની શાળામાં કામ કરતા અન્ય સહકાર્યકરોને પોતાને ઘેર આમંત્રે છે.

૦૩. આ શાળાના શિક્ષકો વિદ્યાર્થીઓની અંગત સમસ્યાઓ હલ કરવા માટે સમય ફાળવે છે.

૦૪. શૈક્ષણિક સાધનોના યોગ્ય ઉપયોગ માટે શિક્ષકોને જરૂરી સૂચનાઓ અને માર્ગદર્શન મળી રહે છે.

૧૧. સીઆરસી બેઠકમાં 'ચાલો, ત્યારે આમ કરી નાખીએ' એ પ્રકારની લાગણી પવર્તે છે.

૨૯. આચાર્ય શિક્ષકોને અંગત સમસ્યાઓ હલ કરવામાં મદદ કરે છે.

૩.૭.૨. શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડનું ગુણાંકન

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં ૪૦૦ શિક્ષકોના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ પર મેળવેલા પ્રતિચારોનું ગુણાંકન કરવામાં આવ્યું હતું. ગુણાંકન કરવાનું કાર્ય શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફીનું માપ કરવા માટે હતું. શિક્ષકોના પ્રતિચારોને એકસરખા પૂવનિર્ધારિત નિયમો પ્રમાણે સંખ્યાઓનું

પ્રદાન કરવામાં આવ્યું હતું.

દરેક કલમ માટે પાંચ માત્રાઓમાંથી શિક્ષકે પસંદ કરેલી માત્રા માટે સંપૂર્ણ સંમતથી સંપૂર્ણ અસંમત માટે ક્રમશ ૪,૩,૨,૧,૦ પ્રાપ્તાંક આપવામાં આવ્યો હતો.

શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડમાં કુલ ૩૬ કલમો હોવાથી આ માપદંડ પર ૩૬ X ૪ = ૧૪૪ મહત્તમ પ્રાપ્તાંક મળે તેવી સંભાવના હતી. અર્થાત માપદંડના સ્વરૂપ પર પ્રાપ્તાંકોનો વિસ્તાર ૦ થી ૧૪૪ સંભવિત હતો.

૩.૮. અંકશાસ્ત્રીય પ્રયુક્તિનો ઉપયોગ.

જે માહિતી બંને સાધનોના ઉપયોગથી પ્રાપ્ત થઇ, જે સંસ્થાકીય વાતાવરણ સૂચક પ્રશ્નાવલી અને શૈક્ષણિક ફીલસૂફી માપદંડનું પૃથક્કરણ ઉત્કલ્પનાઓ મુજબ કરેલ હતું.

આ અભ્યાસમાં માહિતીના વિશ્લેષણ માટે નીચે દર્શાવેલ અંકશાસ્ત્રીય પ્રયુકિતઓનો ઉપયોગ કરવામાં આવેલ હતો.

૧. સરાસરી અને પ્રમાણ વિચલન.

૨. નોર્મેટીવ પ્રમાણ પ્રાપ્તાંક અને ડબલી પ્રમાણ પ્રાપ્તાંક.

૩. કાઇસ્કવેર, સ્ટેનાઇન, ટી–ટેસ્ટ પ્રયુકિતઓ ચલનું વિશ્લેષણ તથા સહસંબંધ.

જે પરિણામો મળેલ છે તેના ઉપરથી અનુમાનો તારવેલ છે. આંકડાકીય પદ્ધતિઓથી તેઓનું વર્ગીકરણ સાંકળરૂપી રીતે પદ્ધતિસરની રજુઆત માટે કરેલ છે.

જ્યારે શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ માટે કલમોનું વિશ્લેષણ કરવું જરૂરી હતું. આ માટે SPSS તથા NRT VB કમ્પ્યુટર પ્રોગ્રામની મદદથી આ વ્યકિત X કલમ શ્રેણીકમાં આવેલ પ્રાપ્તાંકો ઉપર SPSS કમ્પયુટર પ્રોગ્રામ દ્વારા વર્ણનાત્મક અંકશાસ્ત્રીય ગણતરીઓ કરવામાં આવી હતી.

૩.૯. નિષ્કર્ષ

પ્રસ્તુત અભ્યાસ માટે આ પ્રકરણમાં મુખ્ય યોજના તથા પદ્ધતિના સ્વરૂપને સ્પષ્ટ કરવામાં આવેલ છે. આ એક સમજપૂર્વકનો અભ્યાસ છે તેથી તે માટેના ઉપકરણની પસંદગી નમૂના પસંદગી, તેવી પ્રક્રિયા, માહિતી એકત્રીકરણ, તેની વિશ્લેષણની પદ્ધતિ, તથા તે માટે ઉપયોગમાં લેવામાં આવેલ અંકશાસ્ત્રીય પ્રયુકિત વગેરેનો અત્રે વિગતવાર ઉલ્લેખ કરવામાં આવેલ છે.

મુખ્યત્વે, જૂનાગઢ જિલ્લાની પ્રાથમિક શાળાઓનું વાતાવરણ જાણવું તેને અસરકર્તા પરિબળોની માહિતી મેળવવી, તેના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી જાણવી. બંને વચ્ચેનો સંબંધ તપાસવો, જુદાજુદા વિસ્તાર અને સંચાલન મુજબની શાળાઓના વાતાવરણનો અભ્યાસ કરવો વગેરે આ સંશોધના હેતુઓ હતા.

અમ માટેની મળેલ માહિતીના આધારે કરવામાં આવેલ વિશ્લેષણ તથા અર્થઘટનની પ્રક્રિયા, ઉત્કલ્પનાની ચકાસણી સાથે હવે પછીના પ્રકરણમાં દર્શાવેલ છે.

પ્રકરણ – ૪

૪.	**માહિતીનું વિશ્લેષણ અને અર્થઘટન**	**૮૭ થી ૨૨૫**
૪.૧	પ્રસ્તાવના	૮૭
૪.૨	માહિતીનું પ્રારંભીક વિશ્લેષણ	૮૭
૪.૩	કાચા પ્રાપ્તાંકોનું પ્રમાણિકરણ	૯૭
૪.૩.૧	ઇપ્રસેટીવ પદ્ધતિ દ્વારા મેળવેલ પ્રમાણિત પ્રાપ્તાંકો	૯૭
૪.૪	સંસ્થાકીય વાતાવરણની ઓળખ	૧૨૫
૪.૫	સંસ્થાકીય વાતાવરણ પ્રમાણે શાળાનું વર્ગીકરણ	૧૨૬
૪.૬.૧.	ગ્રામ્ય અને શહેરી શાળાઓના વાતાવરણની તુલના	૧૫૧
૪.૬.૨.	સરકારી અને ખાનગી શાળાઓના વાતાવરણની તુલના	૧૫૩
૪.૭	સંસ્થાકીય વાતાવરણ નક્કી કરવામાં મદદરૂપ પરિબળો	૧૫૫
૪.૭.૧	મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના સંસ્કાથાકીય વાતાવરણના વિવિધ પરિમાણના પ્રાપ્તાંકોની તુલના.	૧૫૫
૪.૭.૨	સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના સંસ્કાથાકીય વાતાવરણના વિવિધ પરિમાણના પ્રાપ્તાંકોની તુલના.	૧૬૫
૪.૭.૩	પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના સંસ્થાકીય વાતાવરણના વિવિધ પરિમાણના પ્રાપ્તાંકોની તુલના ૧૭૪	
૪.૮	શૈક્ષણિક ફિલસૂફી	૧૮૩
૪.૮.૧	શૈક્ષણિક ફિલસૂફીની માહિતીનું વિશ્લેષણ.	૧૮૩
૪.૮.૨	કાચા પ્રાપ્તાંકોનું પ્રમાણીકરણ	૧૮૪
૪.૮.૩	ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારની શાળાઓની શૈક્ષણિક ફીલસૂફીની તુલના	૧૯૫
૪.૮.૪	સરકારી અને ખાનગી શાળાઓની શૈક્ષણિક ફિલસૂફીની તુલના.	૨૦૨
૪.૮.૫	વિવિધ સંસ્થાકીય વાતાવરણ ધરાવતી શાળાઓ અને શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વચ્ચે સંબંધો.	૨૦૮
૪.૯	વિવિધ પ્રકારના વાતાવરણ ઉપર શૈક્ષણિક ફિલસૂફીની દરેક વાદ મુજબ અસર	૨૨૪
૪.૧૦.	નિષ્કર્ષ	૨૨૪

પ્રકરણ – ૪

માહિતીનું વિશ્લેષણ અને અર્થઘટન

૪.૧ પ્રસ્તાવના

હેલ્પીન અને ક્રોફ્ટે શાળાને એક સામાજિક સંસ્થા તરીકે ગણત્રીમાં લીધેલ છે. એવી સંસ્થા કે જયાં શિક્ષકો એકબીજાની સાથેની અને શાળાના આચાર્યની સાથેની પોતાની વર્તણૂંકમાં ફેરફાર અનુભવે છે. એક જટિલ પારસ્પરિકતા શિક્ષકો-શિક્ષકો વચ્ચે અને શિક્ષકો તથા આચાર્ય વચ્ચે રહેલી જણાય છે. સંસ્થાકીય વાતાવરણ અંગેની હેલ્પીન અને કોફટની વિચારધારા સામાજિક જરૂરિયાત ઉપર કે જેમાં કાર્યસંતોષ અને જૂથની જાળવણી રહેલ છે. તેની ઉપર ટકે છે.

કોઇપણ શાળાનું સંસ્થાકીય વાતાવરણ જાણવા માટે હેલ્પીન અને કોફ્ટ એક સુંદર સાધન નિર્માણ કર્યું જે ઓસીડીકયુ છે. જેના દ્વારા શાળાના શિક્ષકો-આચાર્ય વચ્ચેનો સંબંધ, શાળાના વાતાવરણની ઓળખ અને વિવિધ પરિમાણો અંગે જાણવા મળે છે.

જૂનાગઢ જિલ્લાની શહેરી, ગ્રામ્ય, સરકારી અને ખાનગી, (નમૂનામાં પસંદિત) પ્રાથમિક શાળાઓનું વાતાવરણ જાણી તેના શિક્ષકોની ફિલસૂફી જાણવા માટેના આ અભ્યાસમાં ઉપયોગમાં લેવાયેલ ઉપકરણ ઓસી.ડી.કયુ. દ્વારા જે વિગતો-જાણવા મળી તેની આ પ્રકરણમાં રજૂઆત કરેલી છે. અહીં શાળાના વિવિધ વાતાવરણ ઉપરાંત જૂથકીય અને નેતૃત્વની લાક્ષણિકતાઓ પણ જાણવાનો પ્રયાસ કરેલ છે અને આ બધાની એકબીજા સાથે તુલના કરી આ અભ્યાસની મહત્વની બાબતો જાણેલ છે.

૪.૨. માહિતીનું પ્રારંભિક વિશ્લેષણ

ઓ.સી.ડી.કયુ પ્રશ્નાવલીના આઠ પેટા પરિમાણો ઉદાસીનતા, મનોશારીરિક અવરોધ, નૈતિકતા, આત્મીયતા, અળગાપણું, ઉત્પાદનને અગ્રતા,નિયંત્રણો, અને ભાવનાના કાચા પ્રાપ્તાંકોને, કે જે દરેક શાળામાંથી બે શિક્ષકોએ આપેલ, તેની સરાસરી કરવામાં આવેલ. આમ, શાળા મુજબ દરેક પરિમાણ ગણવામાં આવેલ. સરાસરીની પણ કમ્બાઇન્ડ (સયુકત)સરાસરી ગણવામાં આવી અને પ્રમાણ વિચલન તે તમામના મેળવવામાં આવેલ. આ અંગેની વિગત નીચે સારણી-૪.૧માં દર્શાવેલ છે.

સારણી - ૪.૧

વિવિધ શાળાઓના દરેક પરિમાણના સરાસરી પ્રાપ્તાંક,સંયુક્ત સરાસરી અને પ્રમાણ વિચલન

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક			
			ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના
૧	૧	૨	૨૦	૧૬	૩૨	૨૩	૨૩	૧૯	૨૪	૧૬
૨	૧	૨	૨૩	૧૭	૨૯	૨૫	૨૯	૨૬	૨૬	૧૭
૩	૧	૨	૨૧	૧૫	૩૦	૨૧	૨૦	૨૧	૨૫	૧૫
૪	૧	૨	૧૭	૧૪	૩૧	૧૮	૨૨	૧૮	૨૨	૧૪
૫	૧	૨	૨૨	૧૮	૩૪	૨૦	૨૬	૨૩	૨૫	૧૪
૬	૧	૨	૧૯	૧૫	૩૧	૧૮	૨૩	૧૭	૨૧	૧૫
૭	૧	૨	૧૬	૨૧	૩૬	૨૧	૨૫	૧૬	૨૩	૧૨
૮	૧	૨	૧૭	૧૨	૩૦	૨૨	૧૭	૧૬	૨૩	૧૪
૯	૧	૨	૨૩	૧૬	૨૯	૨૩	૨૫	૧૬	૨૨	૧૯
૧૦	૧	૨	૧૭	૧૭	૩૬	૨૩	૨૪	૧૯	૨૧	૧૬
૧૧	૧	૨	૨૨	૧૬	૩૩	૨૫	૨૫	૨૧	૨૭	૨૧
૧૨	૧	૨	૧૯	૧૫	૨૦	૨૦	૧૮	૧૧	૧૯	૧૧
૧૩	૧	૨	૧૬	૧૩	૨૭	૧૭	૨૫	૧૭	૨૮	૧૪
૧૪	૧	૨	૨૪	૧૯	૩૮	૨૮	૨૮	૨૩	૨૮	૧૬
૧૫	૧	૨	૨૬	૧૫	૨૬	૧૮	૨૫	૨૪	૨૯	૧૪
૧૬	૧	૨	૧૭	૧૭	૩૨	૧૬	૨૩	૧૭	૨૮	૧૧
૧૭	૧	૨	૨૬	૧૭	૩૬	૨૨	૨૨	૨૧	૨૬	૧૬
૧૮	૧	૨	૧૮	૧૬	૩૬	૧૬	૨૫	૨૬	૨૯	૧૭
૧૯	૧	૨	૨૧	૧૯	૩૦	૨૬	૨૮	૨૨	૨૯	૧૮
૨૦	૧	૨	૨૧	૧૮	૩૪	૨૨	૨૬	૨૪	૨૬	૧૭
૨૧	૧	૨	૧૯	૧૪	૩૩	૧૯	૨૦	૨૩	૨૫	૧૨
૨૨	૧	૨	૨૩	૧૮	૨૯	૨૪	૨૦	૨૧	૨૮	૧૯
૨૩	૧	૨	૧૬	૧૯	૩૫	૧૯	૨૫	૨૧	૨૮	૧૮
૨૪	૧	૨	૧૯	૧૪	૩૧	૨૧	૨૩	૨૩	૨૬	૧૩
૨૫	૧	૨	૨૦	૧૩	૨૮	૨૧	૨૪	૨૧	૨૫	૧૪
૨૬	૧	૨	૧૯	૧૪	૨૯	૧૬	૨૪	૧૭	૨૨	૧૬
૨૭	૧	૨	૨૦	૧૯	૩૩	૨૦	૨૬	૧૯	૨૩	૧૬
૨૮	૧	૨	૨૨	૧૩	૨૮	૧૭	૨૫	૨૦	૨૬	૧૭
૨૯	૧	૨	૨૦	૧૩	૩૨	૨૦	૨૪	૧૯	૨૫	૧૭
૩૦	૧	૨	૨૦	૧૭	૩૫	૧૮	૨૫	૨૪	૨૬	૧૫
૩૧	૧	૨	૨૩	૧૪	૨૪	૧૭	૨૭	૧૫	૨૯	૧૭
૩૨	૧	૨	૨૪	૧૪	૩૪	૨૧	૨૭	૨૩	૨૩	૧૯
૩૩	૧	૨	૨૬	૧૫	૨૧	૧૮	૨૦	૧૪	૨૨	૧૪
૩૪	૧	૨	૨૧	૧૩	૩૩	૨૦	૨૪	૨૩	૨૬	૧૮
૩૫	૧	૨	૧૮	૧૪	૨૮	૧૬	૧૯	૨૦	૨૨	૧૦
૩૬	૧	૨	૨૬	૧૫	૨૪	૨૦	૨૨	૧૬	૨૪	૧૪
૩૭	૧	૨	૧૬	૧૫	૩૪	૧૮	૨૨	૨૪	૨૨	૧૦
૩૮	૧	૨	૨૫	૧૭	૩૨	૨૩	૨૪	૧૩	૧૯	૧૭
૩૯	૧	૨	૨૪	૧૫	૨૮	૨૨	૨૪	૨૦	૨૭	૧૬
૪૦	૧	૨	૧૭	૧૫	૩૧	૧૭	૨૧	૨૦	૨૧	૧૧
૪૧	૧	૨	૧૮	૧૪	૩૨	૨૧	૨૩	૨૦	૨૮	૧૭
૪૨	૧	૨	૧૯	૧૯	૩૩	૨૦	૨૪	૨૦	૨૮	૧૬

નં.	ખા=૨	શ=૨	ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના
૪૩	૧	૨	૨૦	૧૩	૨૯	૨૨	૨૦	૧૭	૨૫	૧૫
૪૪	૧	૨	૨૩	૧૯	૩૬	૨૨	૨૨	૧૮	૨૪	૧૯
૪૫	૧	૨	૨૫	૧૭	૨૯	૨૨	૨૭	૨૪	૩૦	૧૭
૪૬	૧	૨	૨૧	૧૫	૩૩	૧૯	૧૯	૧૪	૨૫	૧૭
૪૭	૧	૨	૨૦	૧૫	૩૩	૨૩	૨૧	૧૯	૨૩	૧૬
૪૮	૧	૨	૨૧	૨૦	૩૪	૨૫	૨૬	૨૧	૨૯	૧૯
૪૯	૧	૨	૧૯	૧૩	૩૫	૨૩	૨૫	૨૦	૨૭	૧૮
૫૦	૧	૨	૧૮	૧૭	૨૬	૨૩	૨૧	૧૮	૨૫	૧૫
૫૧	૧	૨	૧૭	૧૭	૩૨	૨૨	૨૨	૨૩	૨૬	૧૮
૫૨	૧	૨	૧૬	૧૬	૩૪	૨૨	૨૧	૨૩	૨૬	૧૫
૫૩	૧	૨	૨૦	૧૪	૩૫	૨૬	૨૭	૧૯	૨૪	૧૭
૫૪	૧	૨	૧૯	૧૬	૩૧	૨૦	૨૧	૧૯	૨૬	૧૫
૫૫	૧	૨	૧૫	૧૯	૩૦	૨૦	૨૧	૧૮	૨૮	૧૩
૫૬	૧	૨	૨૦	૧૫	૨૭	૨૩	૧૮	૧૮	૨૨	૧૫
૫૭	૧	૨	૩૨	૧૭	૩૩	૨૫	૨૧	૧૯	૨૩	૧૯
૫૮	૧	૨	૨૪	૧૭	૩૬	૨૬	૨૬	૨૩	૨૯	૧૬
૫૯	૧	૨	૧૫	૧૭	૨૪	૧૯	૧૯	૧૯	૨૩	૧૩
૬૦	૧	૨	૨૪	૧૯	૩૩	૧૭	૨૫	૨૨	૨૫	૧૧
૬૧	૧	૨	૧૯	૧૪	૨૦	૨૩	૧૬	૧૪	૨૨	૧૫
૬૨	૧	૨	૨૦	૧૭	૩૩	૨૩	૨૨	૧૯	૨૪	૧૮
૬૩	૧	૨	૧૮	૧૩	૩૧	૧૭	૨૦	૧૯	૨૫	૧૭
૬૪	૧	૨	૨૩	૧૬	૩૦	૨૩	૨૫	૨૦	૨૫	૧૫
૬૫	૧	૨	૨૨	૧૫	૨૬	૨૩	૨૨	૧૫	૨૪	૧૩
૬૬	૧	૨	૨૦	૧૪	૨૭	૧૭	૨૪	૧૫	૨૦	૧૬
૬૭	૧	૨	૧૯	૧૪	૨૯	૧૮	૨૨	૧૬	૨૪	૧૫
૬૮	૧	૨	૨૫	૧૬	૨૫	૧૭	૨૨	૧૬	૨૩	૧૬
૬૯	૧	૨	૨૧	૧૮	૩૨	૨૦	૨૭	૨૨	૨૧	૧૯
૭૦	૧	૨	૨૦	૧૪	૩૩	૨૦	૨૪	૨૧	૨૮	૧૩
૭૧	૧	૨	૧૯	૨૨	૩૬	૨૫	૨૭	૧૯	૨૭	૧૫
૭૨	૧	૨	૨૨	૧૫	૩૦	૨૧	૨૪	૧૯	૨૩	૧૩
૭૩	૧	૨	૨૧	૧૮	૩૪	૨૦	૨૮	૨૩	૨૭	૧૭
૭૪	૧	૨	૨૨	૧૩	૩૦	૧૯	૨૦	૧૬	૨૬	૧૪
૭૫	૧	૨	૨૪	૧૬	૨૭	૨૦	૨૦	૧૯	૨૪	૧૫
૭૬	૧	૨	૨૩	૧૨	૩૩	૨૦	૨૨	૨૩	૨૨	૧૬
૭૭	૧	૨	૧૮	૧૩	૩૧	૧૭	૨૦	૧૯	૨૫	૧૭
૭૮	૧	૨	૨૩	૧૮	૩૫	૨૬	૨૬	૧૯	૨૫	૨૦
૭૯	૧	૨	૧૮	૧૪	૨૯	૧૮	૨૩	૧૪	૨૨	૧૬
૮૦	૧	૨	૨૬	૧૫	૩૫	૨૧	૨૯	૨૦	૨૬	૧૭
૮૧	૧	૨	૧૯	૧૪	૩૩	૧૯	૨૦	૨૩	૨૫	૧૨
૮૨	૧	૨	૧૯	૧૪	૩૩	૧૯	૨૦	૨૩	૨૫	૧૨
૮૩	૧	૨	૨૧	૧૫	૩૪	૨૨	૨૬	૨૧	૨૬	૧૯
૮૪	૧	૨	૨૧	૧૬	૩૫	૨૧	૨૪	૨૨	૩૦	૧૯
૮૫	૧	૨	૨૩	૧૩	૩૫	૨૧	૨૧	૨૧	૨૬	૧૭
૮૬	૧	૨	૧૯	૧૪	૩૩	૧૯	૨૦	૨૩	૨૫	૧૨
૮૭	૧	૨	૨૨	૧૬	૩૩	૨૩	૨૪	૨૨	૨૮	૧૮
૮૮	૧	૨	૧૮	૧૬	૨૬	૨૦	૧૯	૨૧	૨૬	૧૭

નં.	ખા=૨	શ=૨	ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના
૮૯	૧	૨	૧૮	૧૫	૩૪	૨૨	૨૨	૨૨	૨૬	૧૬
૯૦	૧	૨	૧૯	૧૫	૨૯	૧૯	૨૧	૧૭	૨૫	૧૭
૯૧	૧	૨	૨૧	૧૬	૩૫	૨૧	૨૪	૨૨	૩૦	૧૯
૯૨	૧	૨	૨૨	૧૫	૩૨	૧૮	૨૨	૧૯	૨૬	૧૪
૯૩	૧	૨	૨૦	૧૧	૩૭	૨૦	૨૫	૧૯	૨૫	૧૯
૯૪	૧	૨	૧૮	૧૪	૩૨	૨૧	૨૩	૨૦	૨૮	૧૭
૯૫	૧	૨	૨૦	૧૪	૩૩	૨૨	૧૯	૧૮	૨૬	૧૫
૯૬	૧	૨	૨૦	૧૫	૩૪	૨૨	૨૩	૨૨	૩૦	૧૮
૯૭	૧	૨	૨૭	૧૭	૩૫	૨૩	૨૬	૨૪	૨૯	૧૭
૯૮	૧	૨	૨૪	૧૬	૩૦	૨૦	૨૨	૨૩	૨૭	૧૪
૯૯	૧	૨	૧૮	૧૩	૩૧	૧૭	૨૦	૧૯	૨૫	૧૭
૧૦૦	૧	૨	૧૮	૧૫	૩૧	૨૦	૨૦	૧૯	૨૩	૧૭
૧૦૧	૨	૨	૨૬	૧૬	૨૧	૧૮	૨૧	૧૬	૨૪	૧૭
૧૦૨	૨	૨	૨૧	૧૮	૩૮	૨૩	૨૭	૨૧	૨૬	૧૬
૧૦૩	૨	૨	૧૮	૧૮	૩૭	૨૦	૨૪	૨૪	૨૬	૧૫
૧૦૪	૨	૨	૧૭	૧૮	૩૫	૨૨	૨૬	૨૨	૩૦	૧૫
૧૦૫	૨	૨	૨૬	૧૮	૩૨	૧૯	૨૬	૨૪	૩૦	૧૨
૧૦૬	૨	૨	૨૩	૧૫	૩૪	૨૩	૨૩	૨૨	૨૫	૧૪
૧૦૭	૨	૨	૧૮	૧૫	૩૫	૧૯	૨૩	૨૨	૨૭	૧૩
૧૦૮	૨	૨	૨૫	૧૭	૨૮	૧૮	૨૩	૨૩	૨૭	૧૫
૧૦૯	૨	૨	૨૫	૧૨	૨૭	૧૯	૨૩	૨૧	૨૬	૧૧
૧૧૦	૨	૨	૨૯	૧૫	૨૪	૧૯	૨૩	૧૭	૨૪	૧૭
૧૧૧	૨	૨	૨૦	૧૬	૨૯	૨૨	૨૮	૨૨	૨૭	૧૮
૧૧૨	૨	૨	૨૦	૧૮	૨૨	૧૭	૨૩	૧૯	૨૩	૧૫
૧૧૩	૨	૨	૨૮	૧૪	૧૯	૧૮	૨૨	૧૪	૨૬	૧૮
૧૧૪	૨	૨	૧૬	૧૭	૩૦	૨૦	૨૩	૨૦	૨૫	૧૬
૧૧૫	૨	૨	૨૦	૧૫	૩૨	૨૩	૨૦	૨૦	૨૪	૧૫
૧૧૬	૨	૨	૨૪	૧૩	૨૩	૧૯	૨૩	૧૭	૨૪	૧૫
૧૧૭	૨	૨	૨૪	૧૭	૩૧	૨૦	૨૦	૨૩	૨૮	૧૫
૧૧૮	૨	૨	૨૧	૨૦	૩૬	૨૩	૨૩	૨૨	૨૨	૧૭
૧૧૯	૨	૨	૨૪	૧૬	૨૬	૧૪	૨૬	૧૪	૨૨	૧૬
૧૨૦	૨	૨	૧૫	૧૪	૩૭	૧૭	૨૩	૨૪	૨૧	૧૩
૧૨૧	૨	૨	૧૫	૧૧	૩૩	૨૦	૨૨	૨૩	૨૪	૧૧
૧૨૨	૨	૨	૧૮	૧૨	૨૦	૧૯	૧૯	૧૯	૨૨	૧૬
૧૨૩	૨	૨	૨૧	૧૨	૩૩	૨૦	૨૨	૨૩	૨૬	૧૫
૧૨૪	૨	૨	૨૧	૧૫	૩૨	૧૮	૨૪	૨૩	૨૩	૧૩
૧૨૫	૨	૨	૨૩	૧૯	૩૧	૨૫	૨૭	૨૩	૨૫	૧૭
૧૨૬	૨	૨	૨૨	૧૩	૩૦	૧૮	૨૨	૨૧	૨૯	૧૫
૧૨૭	૨	૨	૨૨	૧૨	૩૧	૧૯	૨૩	૨૧	૨૬	૧૪
૧૨૮	૨	૨	૨૫	૧૭	૨૭	૧૮	૨૪	૨૧	૨૪	૧૬
૧૨૯	૨	૨	૧૬	૧૬	૩૧	૧૭	૨૧	૨૨	૨૨	૭
૧૩૦	૨	૨	૨૧	૧૮	૩૬	૧૯	૨૫	૨૩	૨૪	૧૧
૧૩૧	૨	૨	૨૦	૨૦	૩૨	૧૭	૨૧	૧૪	૧૯	૧૨
૧૩૨	૨	૨	૨૨	૧૩	૩૩	૨૫	૨૩	૨૪	૨૫	૧૫
૧૩૩	૨	૨	૨૧	૧૪	૨૬	૧૧	૨૩	૨૨	૨૯	૧૨
૧૩૪	૨	૨	૨૫	૧૩	૨૩	૧૫	૨૩	૧૬	૨૪	૧૬

નં.	ખા=૨	શ=૨	ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના
૧૩૫	૨	૨	૨૧	૧૪	૩૬	૨૬	૨૭	૨૦	૨૬	૧૮
૧૩૬	૨	૨	૧૭	૧૯	૩૬	૨૧	૨૩	૨૨	૨૭	૧૨
૧૩૭	૨	૨	૨૪	૧૭	૩૪	૨૩	૨૪	૨૫	૨૭	૧૫
૧૩૮	૨	૨	૨૦	૧૨	૨૫	૧૮	૨૬	૧૮	૨૫	૧૧
૧૩૯	૨	૨	૨૧	૧૯	૩૩	૧૭	૨૪	૧૮	૨૦	૧૪
૧૪૦	૨	૨	૨૩	૧૭	૨૨	૧૬	૧૯	૧૬	૨૧	૧૭
૧૪૧	૨	૨	૨૨	૧૯	૩૦	૨૦	૨૫	૧૮	૨૫	૧૨
૧૪૨	૨	૨	૨૧	૧૬	૩૪	૧૯	૨૭	૨૩	૨૬	૧૩
૧૪૩	૨	૨	૨૪	૧૫	૨૯	૨૧	૨૩	૨૨	૨૮	૧૭
૧૪૪	૨	૨	૨૪	૧૫	૧૯	૧૪	૨૩	૧૭	૨૪	૧૨
૧૪૫	૨	૨	૨૪	૨૦	૩૩	૨૧	૨૬	૧૮	૨૬	૧૫
૧૪૬	૨	૨	૨૧	૧૫	૩૪	૧૭	૨૬	૧૯	૨૫	૧૨
૧૪૭	૨	૨	૨૧	૧૮	૩૧	૨૨	૨૧	૨૪	૨૪	૧૬
૧૪૮	૨	૨	૧૭	૧૬	૩૮	૨૨	૨૯	૨૨	૩૧	૧૭
૧૪૯	૨	૨	૨૦	૧૧	૩૧	૨૧	૨૩	૨૧	૨૪	૧૮
૧૫૦	૨	૨	૨૬	૧૫	૨૨	૧૬	૨૪	૧૫	૨૫	૧૫
૧૫૧	૨	૨	૧૬	૧૫	૩૩	૨૦	૨૨	૨૪	૨૩	૧૮
૧૫૨	૨	૨	૨૨	૧૩	૨૨	૧૬	૨૧	૧૮	૨૬	૧૭
૧૫૩	૨	૨	૨૪	૧૬	૨૫	૧૯	૨૪	૧૮	૨૫	૧૬
૧૫૪	૨	૨	૧૮	૧૩	૨૨	૧૬	૨૨	૧૭	૨૧	૧૨
૧૫૫	૨	૨	૨૬	૧૭	૨૫	૧૮	૨૩	૧૫	૨૩	૧૮
૧૫૬	૨	૨	૩૦	૧૦	૩૩	૨૨	૨૧	૨૧	૨૨	૧૪
૧૫૭	૨	૨	૨૨	૧૭	૩૧	૨૧	૨૨	૨૧	૨૨	૧૬
૧૫૮	૨	૨	૨૧	૧૬	૩૫	૨૧	૨૪	૨૨	૩૦	૧૯
૧૫૯	૨	૨	૨૦	૧૭	૩૬	૧૭	૨૩	૨૩	૨૬	૧૪
૧૬૦	૨	૨	૨૨	૧૮	૩૪	૨૧	૨૨	૨૫	૨૪	૧૩
૧૬૧	૨	૨	૨૩	૧૫	૩૬	૨૨	૨૭	૨૧	૧૯	૧૭
૧૬૨	૨	૨	૨૫	૧૪	૨૭	૧૯	૨૩	૧૭	૨૩	૧૬
૧૬૩	૨	૨	૨૯	૧૬	૨૩	૧૬	૨૩	૧૮	૨૫	૧૭
૧૬૪	૨	૨	૨૬	૧૮	૨૧	૧૭	૨૩	૧૮	૨૪	૧૪
૧૬૫	૨	૨	૨૫	૧૮	૨૦	૧૪	૨૫	૧૬	૨૭	૧૫
૧૬૬	૨	૨	૨૦	૧૬	૩૬	૨૩	૨૫	૨૦	૨૫	૧૮
૧૬૭	૨	૨	૨૨	૧૩	૩૧	૧૯	૨૭	૧૯	૨૩	૧૭
૧૬૮	૨	૨	૨૦	૧૩	૩૭	૨૧	૨૭	૨૧	૨૪	૧૬
૧૬૯	૨	૨	૨૦	૧૪	૩૪	૨૧	૨૨	૨૦	૨૫	૧૪
૧૭૦	૨	૨	૧૮	૧૪	૩૫	૨૨	૨૩	૨૧	૨૭	૧૬
૧૭૧	૨	૨	૨૨	૧૫	૩૫	૨૧	૨૩	૨૩	૩૧	૧૯
૧૭૨	૨	૨	૧૯	૧૪	૩૩	૧૯	૨૦	૨૩	૨૫	૧૨
૧૭૩	૨	૨	૧૭	૧૪	૩૫	૨૧	૨૨	૨૨	૨૫	૧૯
૧૭૪	૨	૨	૧૮	૧૩	૩૩	૨૨	૨૧	૨૫	૨૫	૧૯
૧૭૫	૨	૨	૧૯	૧૩	૩૩	૨૦	૨૦	૨૩	૨૪	૧૨
૧૭૬	૨	૨	૧૭	૧૪	૩૫	૨૧	૨૨	૨૨	૨૫	૧૯
૧૭૭	૨	૨	૨૦	૧૩	૩૦	૨૦	૨૧	૧૭	૨૫	૧૫
૧૭૮	૨	૨	૧૯	૧૫	૩૬	૨૩	૨૨	૨૧	૨૪	૧૬
૧૭૯	૨	૨	૧૯	૧૭	૩૫	૨૫	૨૨	૨૦	૨૮	૧૭
૧૮૦	૨	૨	૨૧	૧૫	૩૫	૧૯	૨૪	૧૬	૨૭	૧૪

નં.	ખા=૨	શ=૨	ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના
૧૮૧	૨	૨	૨૩	૧૭	૩૫	૨૧	૨૪	૨૦	૨૭	૧૭
૧૮૨	૨	૨	૧૫	૧૯	૩૦	૨૦	૨૧	૧૮	૨૮	૧૩
૧૮૩	૨	૨	૧૯	૧૭	૨૫	૨૩	૨૧	૧૯	૨૫	૧૮
૧૮૪	૨	૨	૧૮	૧૪	૩૨	૨૧	૨૩	૨૦	૨૮	૧૭
૧૮૫	૨	૨	૨૫	૧૭	૨૯	૨૦	૨૧	૧૬	૨૫	૧૪
૧૮૬	૨	૨	૨૩	૧૪	૨૯	૧૮	૨૫	૨૦	૨૮	૧૭
૧૮૭	૨	૨	૧૭	૧૫	૩૫	૨૨	૨૦	૨૫	૨૫	૧૯
૧૮૮	૨	૨	૨૩	૧૪	૩૦	૨૨	૨૩	૨૧	૨૮	૨૧
૧૮૯	૨	૨	૧૯	૧૪	૩૩	૧૯	૨૦	૨૩	૨૫	૧૨
૧૯૦	૨	૨	૨૦	૧૬	૩૫	૧૯	૨૦	૨૩	૨૮	૧૮
૧૯૧	૨	૨	૨૨	૧૬	૩૬	૨૪	૨૨	૨૨	૨૭	૧૮
૧૯૨	૨	૨	૨૨	૧૭	૩૩	૨૩	૨૩	૧૯	૨૯	૧૮
૧૯૩	૨	૨	૨૦	૧૩	૩૦	૨૦	૨૧	૧૭	૨૫	૧૫
૧૯૪	૨	૨	૧૯	૧૫	૩૬	૨૩	૨૨	૨૧	૨૪	૧૬
૧૯૫	૨	૨	૨૪	૧૬	૩૩	૧૯	૨૨	૧૭	૨૩	૧૬
૧૯૬	૨	૨	૨૬	૧૪	૩૫	૨૩	૨૧	૨૩	૨૬	૧૭
૧૯૭	૨	૨	૨૧	૧૬	૩૫	૨૧	૨૪	૨૨	૩૦	૧૯
૧૯૮	૨	૨	૨૦	૧૮	૩૧	૨૨	૨૪	૨૦	૨૯	૧૭
૧૯૯	૨	૨	૨૦	૧૪	૩૧	૨૫	૨૨	૨૧	૨૬	૧૬
૨૦૦	૨	૨	૧૮	૧૩	૩૧	૧૭	૧૯	૧૭	૨૩	૧૧
૨૦૧	૨	૧	૧૭	૧૪	૩૨	૧૫	૨૬	૨૦	૨૩	૧૨
૨૦૨	૨	૧	૧૮	૧૭	૩૧	૨૩	૨૩	૧૮	૨૧	૨૦
૨૦૩	૨	૧	૧૫	૧૯	૩૭	૧૯	૨૨	૨૩	૨૫	૧૫
૨૦૪	૨	૧	૨૦	૨૦	૩૪	૧૯	૨૬	૨૦	૨૪	૧૫
૨૦૫	૨	૧	૧૯	૧૭	૧૯	૨૧	૨૧	૨૦	૨૧	૧૩
૨૦૬	૨	૧	૧૭	૧૭	૩૭	૨૦	૨૨	૨૦	૨૫	૧૬
૨૦૭	૨	૧	૧૮	૧૪	૩૪	૧૬	૨૩	૨૩	૨૬	૧૬
૨૦૮	૨	૧	૨૧	૧૬	૩૫	૨૧	૨૫	૨૧	૨૧	૧૮
૨૦૯	૨	૧	૧૬	૧૫	૩૩	૨૪	૨૧	૨૨	૨૬	૧૮
૨૧૦	૨	૧	૨૫	૧૧	૨૫	૧૬	૨૨	૧૫	૨૫	૧૨
૨૧૧	૨	૧	૨૪	૧૯	૨૫	૨૧	૨૪	૨૧	૨૬	૧૬
૨૧૨	૨	૧	૨૧	૧૨	૩૨	૨૦	૨૨	૧૯	૨૧	૧૫
૨૧૩	૨	૧	૨૧	૧૪	૨૩	૧૫	૧૯	૧૨	૨૨	૧૪
૨૧૪	૨	૧	૧૭	૧૪	૩૫	૨૧	૨૨	૨૨	૨૫	૧૯
૨૧૫	૨	૧	૨૧	૧૭	૩૪	૨૪	૨૮	૨૧	૨૬	૧૪
૨૧૬	૨	૧	૨૨	૧૭	૨૬	૨૦	૨૫	૧૬	૨૫	૧૬
૨૧૭	૨	૧	૧૯	૧૪	૩૩	૨૩	૨૧	૨૫	૨૪	૧૬
૨૧૮	૨	૧	૨૫	૧૪	૨૪	૧૯	૨૪	૧૬	૨૭	૧૮
૨૧૯	૨	૧	૧૭	૧૪	૩૪	૧૬	૨૨	૨૧	૨૬	૧૨
૨૨૦	૨	૧	૨૧	૧૪	૩૫	૨૨	૨૪	૧૯	૨૫	૨૦
૨૨૧	૨	૧	૨૨	૧૮	૩૧	૧૭	૨૨	૨૧	૨૪	૧૪
૨૨૨	૨	૧	૨૧	૧૫	૩૪	૨૧	૨૫	૨૧	૨૫	૧૭
૨૨૩	૨	૧	૧૮	૧૩	૩૧	૧૭	૧૯	૧૭	૨૩	૧૧
૨૨૪	૨	૧	૧૮	૧૩	૨૯	૨૦	૧૯	૨૩	૨૧	૧૫
૨૨૫	૨	૧	૨૬	૧૫	૨૯	૨૦	૨૧	૨૨	૨૫	૧૬
૨૨૬	૨	૧	૧૮	૧૬	૩૬	૨૩	૧૯	૨૩	૨૩	૧૬

નં.	ખા=૨	શ=૨	ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના
૨૨૭	૨	૧	૨૩	૧૧	૩૩	૨૨	૨૧	૨૧	૨૧	૧૫
૨૨૮	૨	૧	૨૨	૧૭	૩૨	૨૧	૧૯	૨૩	૨૪	૧૮
૨૨૯	૨	૧	૨૦	૧૬	૩૩	૨૧	૨૨	૨૫	૨૫	૧૬
૨૩૦	૨	૧	૨૨	૧૫	૩૧	૧૬	૨૩	૧૯	૨૧	૧૨
૨૩૧	૨	૧	૨૧	૧૪	૨૮	૨૨	૨૧	૨૦	૨૫	૧૪
૨૩૨	૨	૧	૨૩	૧૨	૩૪	૨૨	૨૨	૨૧	૨૪	૧૯
૨૩૩	૨	૧	૧૯	૧૫	૩૪	૨૧	૨૩	૨૨	૨૫	૧૬
૨૩૪	૨	૧	૨૨	૧૫	૩૩	૨૪	૨૪	૨૩	૨૫	૧૬
૨૩૫	૨	૧	૨૬	૧૫	૨૩	૧૪	૨૧	૧૭	૨૭	૧૬
૨૩૬	૨	૧	૨૩	૧૪	૨૫	૧૬	૧૯	૧૫	૨૫	૧૪
૨૩૭	૨	૧	૧૭	૧૮	૩૪	૧૯	૨૩	૨૫	૨૫	૧૬
૨૩૮	૨	૧	૨૨	૧૩	૩૨	૨૫	૨૩	૧૯	૨૩	૧૭
૨૩૯	૨	૧	૨૧	૧૯	૩૨	૨૨	૨૪	૨૫	૨૬	૧૨
૨૪૦	૨	૧	૧૭	૧૩	૩૫	૧૯	૨૩	૨૨	૨૧	૧૧
૨૪૧	૨	૧	૧૬	૧૭	૩૪	૧૯	૨૨	૨૧	૨૩	૧૬
૨૪૨	૨	૧	૧૯	૧૭	૩૬	૨૫	૨૬	૨૪	૨૬	૨૧
૨૪૩	૨	૧	૨૩	૧૭	૩૫	૨૧	૨૪	૨૦	૨૭	૧૭
૨૪૪	૨	૧	૧૮	૧૪	૩૪	૧૯	૨૦	૨૫	૨૨	૧૨
૨૪૫	૨	૧	૨૩	૧૭	૩૦	૨૦	૨૬	૨૨	૨૪	૧૩
૨૪૬	૨	૧	૨૧	૧૭	૩૪	૨૩	૨૨	૨૪	૨૫	૨૦
૨૪૭	૨	૧	૧૭	૧૬	૨૨	૨૧	૧૭	૧૫	૧૯	૧૫
૨૪૮	૨	૧	૨૫	૧૩	૨૨	૧૮	૨૪	૧૮	૨૩	૧૭
૨૪૯	૨	૧	૨૨	૧૫	૨૨	૧૪	૨૫	૧૭	૨૭	૧૭
૨૫૦	૨	૧	૧૮	૧૫	૩૪	૨૨	૨૨	૨૨	૨૬	૧૬
૨૫૧	૨	૧	૧૯	૧૪	૩૨	૨૨	૨૨	૧૭	૨૩	૧૩
૨૫૨	૨	૧	૨૦	૧૭	૩૦	૨૩	૨૩	૧૮	૨૬	૧૭
૨૫૩	૨	૧	૨૧	૧૩	૩૫	૨૧	૨૧	૨૧	૨૭	૧૯
૨૫૪	૨	૧	૧૬	૧૬	૩૪	૨૧	૨૫	૨૧	૨૮	૧૯
૨૫૫	૨	૧	૧૬	૧૫	૩૩	૨૪	૨૦	૨૧	૨૬	૧૭
૨૫૬	૨	૧	૨૦	૧૬	૩૪	૨૧	૨૨	૨૬	૨૬	૧૮
૨૫૭	૨	૧	૧૯	૧૫	૩૨	૧૯	૨૮	૧૯	૨૮	૧૭
૨૫૮	૨	૧	૨૦	૧૫	૩૧	૧૮	૨૧	૨૧	૨૩	૧૨
૨૫૯	૨	૧	૨૧	૧૬	૩૫	૨૪	૨૫	૧૯	૨૬	૧૭
૨૬૦	૨	૧	૨૪	૧૪	૨૯	૨૩	૨૪	૨૦	૨૫	૧૫
૨૬૧	૨	૧	૧૯	૧૬	૩૨	૨૦	૨૪	૨૫	૨૬	૧૫
૨૬૨	૨	૧	૨૪	૧૪	૨૪	૧૭	૨૪	૧૯	૨૩	૧૪
૨૬૩	૨	૧	૨૪	૧૩	૨૪	૧૭	૨૧	૧૫	૨૧	૧૪
૨૬૪	૨	૧	૨૨	૧૬	૩૧	૧૮	૨૫	૧૮	૨૪	૧૬
૨૬૫	૨	૧	૨૨	૧૫	૩૪	૧૮	૨૭	૨૨	૨૨	૧૪
૨૬૬	૨	૧	૨૪	૧૭	૨૯	૨૨	૨૬	૨૧	૨૬	૧૮
૨૬૭	૨	૧	૨૦	૧૫	૨૯	૧૯	૨૮	૨૦	૨૮	૧૬
૨૬૮	૨	૧	૨૩	૧૮	૩૬	૨૧	૨૪	૨૩	૨૯	૧૫
૨૬૯	૨	૧	૨૬	૧૧	૩૪	૨૦	૨૩	૨૧	૨૪	૧૭
૨૭૦	૨	૧	૧૯	૧૫	૩૬	૨૩	૨૨	૨૧	૨૪	૧૬
૨૭૧	૨	૧	૨૨	૧૬	૩૬	૨૪	૨૨	૨૨	૨૭	૧૮
૨૭૨	૨	૧	૨૫	૧૯	૩૫	૨૪	૨૭	૨૧	૨૧	૨૦

નં.	ખા=૨	શ=૨	ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના
૨૭૩	૨	૧	૨૪	૧૯	૩૬	૨૦	૨૭	૨૨	૨૭	૧૫
૨૭૪	૨	૧	૧૭	૧૫	૨૮	૨૩	૨૦	૨૦	૨૧	૧૫
૨૭૫	૨	૧	૧૮	૧૨	૨૭	૨૦	૨૩	૧૮	૨૩	૧૮
૨૭૬	૨	૧	૨૦	૧૮	૩૩	૨૧	૨૩	૨૧	૨૬	૧૩
૨૭૭	૨	૧	૧૭	૧૫	૩૮	૨૨	૨૬	૨૨	૨૭	૨૧
૨૭૮	૨	૧	૧૬	૧૩	૧૭	૧૮	૧૪	૧૬	૨૨	૧૬
૨૭૯	૨	૧	૨૨	૧૬	૩૪	૨૧	૨૨	૧૮	૨૩	૧૮
૨૮૦	૨	૧	૨૦	૧૭	૩૫	૨૧	૨૩	૨૦	૨૩	૧૭
૨૮૧	૨	૧	૨૧	૧૬	૩૫	૧૯	૨૫	૧૯	૨૮	૧૫
૨૮૨	૨	૧	૧૮	૧૮	૩૧	૨૨	૨૨	૧૭	૨૩	૧૫
૨૮૩	૨	૧	૨૧	૧૫	૨૮	૨૦	૨૬	૧૯	૨૬	૧૬
૨૮૪	૨	૧	૨૧	૧૪	૩૫	૨૨	૨૪	૧૯	૨૫	૨૦
૨૮૫	૨	૧	૨૧	૧૬	૩૩	૨૨	૨૦	૨૧	૨૩	૧૭
૨૮૬	૨	૧	૨૦	૧૪	૩૩	૨૦	૨૨	૨૩	૨૬	૧૫
૨૮૭	૨	૧	૧૭	૧૫	૩૮	૨૨	૨૬	૨૨	૨૭	૨૧
૨૮૮	૨	૧	૨૧	૧૭	૩૭	૨૨	૨૧	૨૦	૨૪	૧૬
૨૮૯	૨	૧	૧૬	૧૫	૩૩	૨૪	૨૦	૨૧	૨૬	૧૭
૨૯૦	૨	૧	૨૪	૧૬	૩૫	૨૦	૨૩	૧૮	૨૪	૧૮
૨૯૧	૨	૧	૨૨	૧૫	૩૦	૨૦	૨૪	૧૭	૨૭	૧૬
૨૯૨	૨	૧	૨૦	૧૮	૩૧	૨૨	૨૪	૨૦	૨૯	૧૭
૨૯૩	૨	૧	૨૦	૧૮	૩૧	૨૨	૨૪	૨૦	૨૯	૧૭
૨૯૪	૨	૧	૨૬	૧૭	૩૦	૨૨	૨૪	૨૨	૨૮	૧૭
૨૯૫	૨	૧	૨૧	૧૬	૩૦	૨૧	૨૩	૧૬	૨૮	૧૭
૨૯૬	૨	૧	૨૧	૧૩	૩૫	૨૧	૨૧	૨૧	૨૭	૧૯
૨૯૭	૨	૧	૧૯	૧૬	૩૪	૨૫	૨૫	૨૩	૩૦	૨૦
૨૯૮	૨	૧	૧૫	૧૬	૩૫	૨૪	૨૦	૨૨	૨૭	૧૬
૨૯૯	૨	૧	૨૧	૧૬	૨૯	૨૨	૨૪	૨૨	૨૭	૧૯
૩૦૦	૨	૧	૧૬	૧૬	૩૪	૨૧	૨૫	૨૧	૨૮	૧૯
૩૦૧	૧	૧	૨૧	૧૭	૨૩	૨૩	૧૯	૧૭	૨૦	૧૬
૩૦૨	૧	૧	૧૮	૧૪	૨૫	૨૦	૧૮	૧૬	૨૩	૧૨
૩૦૩	૧	૧	૧૭	૧૯	૨૬	૨૨	૧૮	૧૩	૨૨	૧૪
૩૦૪	૧	૧	૨૧	૧૬	૩૬	૧૯	૨૫	૧૭	૨૩	૧૪
૩૦૫	૧	૧	૨૬	૧૬	૩૦	૨૬	૨૫	૧૯	૨૩	૧૮
૩૦૬	૧	૧	૨૨	૧૪	૩૦	૨૦	૨૬	૨૧	૨૩	૧૬
૩૦૭	૧	૧	૨૪	૨૧	૩૬	૨૦	૨૬	૨૪	૨૭	૧૮
૩૦૮	૧	૧	૨૯	૧૭	૩૦	૨૪	૨૪	૨૨	૨૪	૧૯
૩૦૯	૧	૧	૨૨	૧૬	૩૪	૨૩	૧૯	૨૨	૨૫	૧૫
૩૧૦	૧	૧	૧૮	૧૫	૩૧	૨૦	૨૦	૧૯	૨૩	૧૭
૩૧૧	૧	૧	૧૯	૧૬	૩૦	૨૩	૨૧	૧૯	૨૩	૧૫
૩૧૨	૧	૧	૨૧	૧૬	૩૫	૨૨	૨૭	૧૯	૨૬	૧૭
૩૧૩	૧	૧	૨૧	૧૮	૩૬	૨૧	૨૭	૨૪	૨૭	૧૯
૩૧૪	૧	૧	૨૦	૧૪	૩૪	૨૨	૨૮	૨૨	૨૬	૧૯
૩૧૫	૧	૧	૨૪	૧૪	૩૧	૨૧	૨૪	૨૨	૨૫	૧૬
૩૧૬	૧	૧	૧૭	૧૬	૩૧	૨૦	૨૪	૨૦	૨૦	૧૨
૩૧૭	૧	૧	૨૩	૧૮	૨૯	૨૩	૨૩	૧૬	૧૯	૧૬
૩૧૮	૧	૧	૨૨	૧૫	૨૬	૨૦	૨૦	૧૯	૨૧	૧૫

નં.	ખા=૨	શ=૨	ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના
૩૧૯	૧	૧	૨૦	૧૮	૩૧	૨૨	૨૪	૨૦	૨૯	૧૭
૩૨૦	૧	૧	૨૭	૧૩	૨૩	૨૦	૨૬	૧૬	૨૩	૧૬
૩૨૧	૧	૧	૨૭	૧૭	૨૪	૧૯	૨૩	૧૮	૨૬	૧૪
૩૨૨	૧	૧	૧૭	૧૭	૨૭	૧૬	૨૦	૧૭	૨૩	૧૩
૩૨૩	૧	૧	૨૫	૧૬	૩૦	૧૯	૨૫	૧૮	૨૫	૧૮
૩૨૪	૧	૧	૨૦	૧૫	૩૩	૨૩	૨૧	૨૧	૨૬	૧૪
૩૨૫	૧	૧	૨૭	૧૫	૩૧	૧૯	૨૩	૨૧	૨૧	૧૩
૩૨૬	૧	૧	૨૩	૧૬	૨૬	૨૦	૨૧	૨૦	૨૩	૧૯
૩૨૭	૧	૧	૨૩	૧૬	૩૩	૧૮	૩૦	૨૧	૩૧	૨૧
૩૨૮	૧	૧	૨૨	૧૭	૩૨	૨૧	૨૫	૧૯	૨૪	૧૩
૩૨૯	૧	૧	૨૪	૧૨	૩૬	૨૦	૨૮	૨૨	૩૩	૨૧
૩૩૦	૧	૧	૧૭	૧૬	૨૯	૨૦	૨૦	૧૯	૨૪	૧૭
૩૩૧	૧	૧	૧૫	૧૬	૩૫	૨૧	૨૩	૧૮	૨૫	૧૬
૩૩૨	૧	૧	૩૦	૧૯	૩૨	૨૩	૨૫	૨૧	૨૩	૧૮
૩૩૩	૧	૧	૨૮	૧૪	૩૫	૨૨	૨૫	૨૫	૨૫	૧૯
૩૩૪	૧	૧	૧૮	૧૬	૩૪	૨૨	૨૩	૧૯	૨૬	૧૪
૩૩૫	૧	૧	૨૧	૧૪	૩૩	૨૪	૨૫	૨૦	૨૫	૧૭
૩૩૬	૧	૧	૨૦	૧૭	૨૦	૨૨	૧૯	૧૯	૨૩	૧૯
૩૩૭	૧	૧	૨૨	૧૬	૩૧	૨૨	૨૧	૧૯	૨૫	૧૩
૩૩૮	૧	૧	૨૦	૨૧	૩૪	૨૧	૨૬	૨૧	૨૪	૧૯
૩૩૯	૧	૧	૨૧	૧૫	૩૪	૨૧	૨૬	૧૯	૨૨	૧૮
૩૪૦	૧	૧	૧૮	૧૫	૩૮	૨૪	૨૩	૨૨	૨૨	૧૬
૩૪૧	૧	૧	૨૭	૧૫	૨૮	૧૮	૨૨	૧૮	૨૫	૧૫
૩૪૨	૧	૧	૧૬	૧૬	૩૦	૨૦	૨૧	૧૯	૨૩	૧૬
૩૪૩	૧	૧	૧૮	૧૫	૨૯	૨૧	૨૧	૧૫	૨૩	૧૬
૩૪૪	૧	૧	૨૬	૧૪	૨૫	૨૦	૨૪	૧૮	૨૪	૧૬
૩૪૫	૧	૧	૨૬	૨૧	૩૪	૨૭	૨૮	૨૦	૨૪	૨૧
૩૪૬	૧	૧	૨૪	૧૬	૨૯	૨૨	૨૩	૧૬	૨૧	૧૭
૩૪૭	૧	૧	૨૨	૧૪	૩૩	૨૧	૨૭	૨૦	૨૮	૧૭
૩૪૮	૧	૧	૧૯	૧૭	૩૨	૨૨	૨૫	૧૮	૨૩	૧૬
૩૪૯	૧	૧	૨૧	૧૪	૨૮	૧૯	૨૩	૧૮	૨૬	૧૬
૩૫૦	૧	૧	૨૧	૧૭	૩૫	૧૯	૨૩	૨૨	૨૬	૧૫
૩૫૧	૧	૧	૨૨	૧૬	૩૪	૧૭	૨૩	૨૦	૨૪	૧૬
૩૫૨	૧	૧	૧૯	૧૫	૨૯	૧૯	૨૧	૧૭	૨૫	૧૭
૩૫૩	૧	૧	૨૦	૧૫	૨૯	૧૯	૨૧	૧૭	૨૫	૧૭
૩૫૪	૧	૧	૨૨	૧૬	૩૦	૨૨	૨૫	૨૧	૨૪	૧૯
૩૫૫	૧	૧	૨૧	૧૬	૩૦	૨૧	૨૩	૧૬	૨૮	૧૭
૩૫૬	૧	૧	૨૨	૧૪	૨૯	૧૮	૨૪	૧૯	૨૩	૧૬
૩૫૭	૧	૧	૨૪	૧૯	૨૮	૧૬	૨૫	૧૮	૨૨	૧૫
૩૫૮	૧	૧	૨૩	૧૬	૨૯	૨૧	૨૧	૨૨	૨૮	૧૫
૩૫૯	૧	૧	૨૦	૧૬	૩૦	૨૧	૨૩	૧૬	૨૪	૧૭
૩૬૦	૧	૧	૨૩	૧૪	૩૧	૨૩	૨૫	૨૨	૨૬	૧૬
૩૬૧	૧	૧	૧૮	૧૪	૩૫	૨૨	૨૩	૨૧	૨૭	૧૬
૩૬૨	૧	૧	૨૧	૧૬	૩૦	૨૨	૨૭	૨૧	૨૫	૨૦
૩૬૩	૧	૧	૨૫	૧૭	૩૦	૨૨	૨૬	૨૦	૨૪	૧૬
૩૬૪	૧	૧	૧૯	૧૭	૩૭	૨૫	૨૨	૨૧	૨૫	૧૭

નં.	ખા=૨	શ=૨	ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના
૩૬૫	૧	૧	૨૩	૧૮	૩૪	૧૮	૨૬	૧૮	૨૯	૧૨
૩૬૬	૧	૧	૨૫	૨૦	૩૩	૨૨	૨૫	૨૨	૨૫	૧૩
૩૬૭	૧	૧	૧૯	૧૬	૩૬	૨૪	૨૮	૨૧	૨૮	૧૮
૩૬૮	૧	૧	૨૧	૧૫	૩૩	૨૨	૨૫	૨૧	૨૬	૧૭
૩૬૯	૧	૧	૧૯	૧૭	૩૦	૧૯	૨૧	૧૯	૨૮	૧૮
૩૭૦	૧	૧	૨૫	૧૫	૨૬	૨૦	૨૪	૨૦	૨૭	૧૬
૩૭૧	૧	૧	૨૨	૧૮	૩૬	૨૫	૨૫	૨૦	૨૪	૧૮
૩૭૨	૧	૧	૨૪	૧૭	૩૬	૨૫	૨૫	૨૧	૨૭	૧૭
૩૭૩	૧	૧	૨૩	૧૫	૩૪	૧૯	૨૫	૨૧	૨૪	૧૪
૩૭૪	૧	૧	૨૧	૧૬	૨૮	૨૦	૨૮	૨૨	૨૮	૧૫
૩૭૫	૧	૧	૨૨	૧૬	૩૦	૧૮	૨૨	૧૭	૨૮	૧૭
૩૭૬	૧	૧	૨૧	૧૮	૩૧	૨૩	૨૨	૨૦	૨૫	૧૬
૩૭૭	૧	૧	૧૯	૧૭	૩૦	૧૯	૨૧	૧૯	૨૮	૧૮
૩૭૮	૧	૧	૨૧	૧૨	૨૩	૧૯	૨૦	૧૮	૨૪	૧૯
૩૭૯	૧	૧	૧૭	૧૪	૩૧	૨૧	૨૨	૧૭	૨૮	૧૫
૩૮૦	૧	૧	૨૧	૧૭	૩૧	૨૨	૨૪	૧૭	૨૫	૧૪
૩૮૧	૧	૧	૨૪	૧૬	૩૨	૨૧	૨૪	૨૨	૨૬	૧૭
૩૮૨	૧	૧	૨૧	૧૬	૩૨	૨૪	૨૦	૨૧	૨૬	૧૯
૩૮૩	૧	૧	૨૦	૧૮	૩૧	૨૨	૨૪	૨૦	૨૯	૧૭
૩૮૪	૧	૧	૧૯	૧૫	૨૯	૧૯	૨૧	૧૭	૨૫	૧૭
૩૮૫	૧	૧	૨૫	૧૫	૨૭	૧૭	૨૨	૨૨	૨૫	૧૫
૩૮૬	૧	૧	૧૮	૧૪	૩૫	૨૨	૨૩	૨૧	૨૭	૧૬
૩૮૭	૧	૧	૨૨	૧૪	૨૭	૧૯	૨૧	૧૬	૨૭	૧૭
૩૮૮	૧	૧	૧૮	૧૫	૩૧	૨૦	૨૦	૧૯	૨૩	૧૭
૩૮૯	૧	૧	૧૬	૧૩	૨૩	૧૮	૧૭	૧૪	૨૫	૧૫
૩૯૦	૧	૧	૨૧	૧૪	૨૫	૨૧	૨૦	૧૫	૨૨	૧૫
૩૯૧	૧	૧	૨૦	૧૪	૩૩	૧૯	૨૨	૧૮	૨૫	૧૬
૩૯૨	૧	૧	૨૨	૧૪	૨૪	૧૮	૨૩	૧૮	૨૪	૧૫
૩૯૩	૧	૧	૨૦	૧૬	૩૦	૨૧	૨૧	૧૯	૨૪	૧૭
૩૯૪	૧	૧	૧૭	૧૪	૩૫	૨૧	૨૨	૨૨	૨૫	૧૯
૩૯૫	૧	૧	૨૩	૧૪	૩૧	૨૧	૨૨	૧૮	૨૬	૧૪
૩૯૬	૧	૧	૨૩	૧૬	૩૩	૧૮	૩૦	૨૧	૩૧	૨૧
૩૯૭	૧	૧	૨૦	૧૪	૩૩	૧૯	૨૨	૨૧	૨૫	૧૬
૩૯૮	૧	૧	૧૯	૧૭	૩૭	૨૫	૨૨	૨૧	૨૫	૧૭
૩૯૯	૧	૧	૧૮	૧૫	૩૧	૨૦	૨૦	૧૯	૨૩	૧૭
૪૦૦	૧	૧	૨૦	૧૮	૩૩	૨૧	૨૨	૧૯	૨૫	૧૫
સરાસરી			૨૦.૯૨	૧૫.૫૬	૩૧.૧૩	૨૦.૫	૨૩.૦૩	૧૯.૯૫	૨૫.૦૫	૧૫.૯૨
પ્રમાણ વિચલન			૩.૦૨૮	૨	૪.૧૯	૨.૫૩૨	૨.૫૦૫	૨.૭૦૫	૨.૪૨૬	૨.૩૧૬

૪.૩ કાચા પ્રાપ્તાંકોનું પ્રમાણિકરણ

આ કમ્બાઇન્ડ સરાસરી અને પ્રમાણવિચલનનો ઉપયોગ કરીને અંદાજિત સરાસરી ૫૦ અને પ્રમાણવિચલન ૧૦ નકકી કર્યા. તેને નીચેના સૂત્ર અનુસાર સ્ટાન્ડર્ડાઇઝ પ્રાપ્તાંકમાં ફેરવવામાં આવ્યા.

$$z = \frac{SD\,(X - M)}{6} + AM$$

જેમાં,

Z	=	નોર્મેટીવ સ્ટાન્ડર્ડાઇઝ પ્રાપ્તાંક
SD	=	અંદાજીત પ્રમાણ વિચલન
AM	=	અંદાજીત સરાસરી
X	=	કાચા પ્રાપ્તાંક
M	=	દરેક પરિમાણના કાચા પ્રાપ્તાંકની સરાસરી
6	=	દરેક પરિમાણનું પ્રમાણ વિચલન

આ મુજબ આઠ પરિમાણના પ્રમાણિત પ્રાપ્તાંક મેળવવામાં આવ્યા. તેઓ નોર્મેટીવ પદ્ધતિ દ્વારા મેળવેલ પ્રમાણિત પ્રાપ્તાંક હતા. જે નીચે સારણી ૪.૨ માં દર્શાવેલ છે.

૪.૩.૧ ઇપ્સેટીવ પદ્ધતિ દ્વારા મેળવેલ પ્રમાણિત પ્રાપ્તાંક

પ્રાપ્તાંકોને નોર્મેટીવલી પ્રમાણિત કર્યા બાદ ઇપ્સેટીવલી પ્રમાણિત કરવામાં આવ્યા. ઇપ્સેટીવલી પ્રમાણિત પ્રાપ્તાંક એટલે કે પ્રમાણિત પ્રાપ્તાંકને પ્રત્યકે શાળાના મળેલા પરિમાણના પ્રાપ્તાંકને સરાસરી અને પ્રમાણવિચલન સાથે પ્રમાણિત કરવામાં આવ્યા.

આ માટે, પ્રત્યેક શાળાના, દરેક આઠ પરિમાણના પ્રમાણિત પ્રાપ્તાંકન ઉમેરવામાં આવ્યા. તેની સરાસરી અને પ્રમાણ વિચલન ગણવામાં આવ્યા અને બંને પદ્ધતિ દ્વારા સરાસરી તથા પ્રમાણ ચિચલન મેળવવામાં આવ્યા.

જે સારણી ૪.૩માં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

સારણી - ૪.૨

વિવિધ શાળાઓના દરેક પરિમાણના નોર્મેટીવલી પ્રમાણિત પ્રાપ્તાંક

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક				સરાસરી	ટકા
			ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના		
૧	૧	૨	૪૬.૯૬૨	૫૨.૨	૫૨.૦૭૬	૫૯.૮૭૪	૪૯.૮૮	૪૬.૪૮૮	૪૫.૬૭૨	૫૦.૩૪૫	૫૦.૪૩૭	૪.૫૬
૨	૧	૨	૫૬.૮૬૯	૫૭.૨	૪૪.૯૧૬	૬૭.૭૭૩	૭૩.૮૩૨	૭૨.૩૬૬	૫૩.૯૧૬	૫૪.૬૬૩	૬૦.૧૯૨	૧૦.૧૦૭
૩	૧	૨	૫૦.૨૬૪	૪૭.૨	૪૭.૩૦૩	૫૧.૯૭૫	૩૭.૯૦૪	૫૩.૮૮૨	૪૯.૭૯૪	૪૬.૦૨૮	૪૮.૦૪૪	૪.૮૬૫
૪	૧	૨	૩૭.૦૫૪	૪૨.૨	૪૯.૬૯	૪૦.૧૨૬	૪૫.૮૮૮	૪૨.૭૯૧	૩૭.૪૨૮	૪૧.૭૧	૪૨.૧૧૧	૪.૨૦૫
૫	૧	૨	૫૩.૫૬૭	૬૨.૨	૫૬.૮૫	૪૮.૦૨૫	૬૧.૮૫૬	૬૧.૨૭૫	૪૯.૭૯૪	૪૧.૭૧	૫૪.૪૧	૭.૪૯૬
૬	૧	૨	૪૩.૬૫૯	૪૭.૨	૪૯.૬૯	૪૦.૧૨૬	૪૯.૮૮	૩૯.૦૯૪	૩૩.૩૦૬	૪૬.૦૨૮	૪૩.૬૨૩	૫.૭૭૮
૭	૧	૨	૩૩.૭૫૨	૭૭.૨	૬૧.૬૨૩	૫૧.૯૭૫	૫૭.૮૬૪	૩૫.૩૯૭	૪૧.૫૫	૩૩.૦૭૪	૪૯.૦૫૪	૧૫.૮૯૫
૮	૧	૨	૩૭.૦૫૪	૩૨.૨	૪૭.૩૦૩	૫૫.૯૨૪	૨૫.૯૨૮	૩૫.૩૯૭	૪૧.૫૫	૪૧.૭૧	૩૯.૬૩૩	૯.૨૫૭
૯	૧	૨	૫૬.૮૬૯	૫૨.૨	૪૪.૯૧૬	૫૯.૮૭૪	૫૭.૮૬૪	૩૫.૩૯૭	૩૭.૪૨૮	૬૩.૨૯૯	૫૦.૯૮૧	૧૦.૫૪
૧૦	૧	૨	૩૭.૦૫૪	૫૭.૨	૬૧.૬૨૩	૫૯.૮૭૪	૫૩.૮૭૨	૪૬.૪૮૮	૩૩.૩૦૬	૫૦.૩૪૫	૪૯.૯૭	૧૦.૪૦૭
૧૧	૧	૨	૫૩.૫૬૭	૫૨.૨	૫૪.૪૬૩	૬૭.૭૭૩	૫૭.૮૬૪	૫૩.૮૮૨	૫૮.૦૩૮	૭૧.૯૩૪	૫૮.૭૧૫	૭.૨૫૪
૧૨	૧	૨	૪૩.૬૫૯	૪૭.૨	૨૩.૪૩૭	૪૮.૦૨૫	૨૯.૯૨	૧૬.૯૧૩	૨૫.૦૬૨	૨૮.૭૫૬	૩૨.૮૭૨	૧૧.૮૪૨
૧૩	૧	૨	૩૩.૭૫૨	૩૭.૨	૪૦.૧૪૩	૩૬.૧૭૭	૫૭.૮૬૪	૩૯.૦૯૪	૬૨.૧૬	૪૧.૭૧	૪૩.૫૧૩	૧૦.૫૩૪
૧૪	૧	૨	૬૦.૧૭૨	૬૭.૨	૬૬.૩૯૬	૭૯.૬૨૧	૬૯.૮૪	૬૧.૨૭૫	૬૨.૧૬	૫૦.૩૪૫	૬૪.૬૨૬	૮.૪૭૬
૧૫	૧	૨	૬૬.૭૭૭	૪૭.૨	૩૭.૭૫૭	૪૦.૧૨૬	૫૭.૮૬૪	૬૪.૯૭૨	૬૬.૨૮૨	૪૧.૭૧	૫૨.૮૩૬	૧૨.૪૯૧
૧૬	૧	૨	૩૭.૦૫૪	૫૭.૨	૫૨.૦૭૬	૩૨.૨૨૭	૪૯.૮૮	૩૯.૦૯૪	૬૨.૧૬	૨૮.૭૫૬	૪૪.૮૦૬	૧૨.૨
૧૭	૧	૨	૬૬.૭૭૭	૫૭.૨	૬૧.૬૨૩	૫૫.૯૨૪	૪૫.૮૮૮	૫૩.૮૮૨	૫૩.૯૧૬	૫૦.૩૪૫	૫૫.૬૯૪	૬.૪૫૩
૧૮	૧	૨	૪૦.૩૫૭	૫૨.૨	૬૧.૬૨૩	૩૨.૨૨૭	૫૭.૮૬૪	૭૨.૩૬૬	૬૬.૨૮૨	૫૪.૬૬૩	૫૪.૬૯૮	૧૩.૨૦૮
૧૯	૧	૨	૫૦.૨૬૪	૬૭.૨	૪૭.૩૦૩	૭૧.૭૨૨	૬૯.૮૪	૫૭.૫૭૯	૬૬.૨૮૨	૫૮.૯૮૧	૬૧.૧૪૬	૯.૦૮૬
૨૦	૧	૨	૫૦.૨૬૪	૬૨.૨	૫૬.૮૫	૫૫.૯૨૪	૬૧.૮૫૬	૬૪.૯૭૨	૫૩.૯૧૬	૫૪.૬૬૩	૫૭.૫૮૧	૪.૯૭૧
૨૧	૧	૨	૪૩.૬૫૯	૪૨.૨	૫૪.૪૬૩	૪૪.૦૭૬	૩૭.૯૦૪	૬૧.૨૭૫	૪૯.૭૯૪	૩૩.૦૭૪	૪૫.૮૦૬	૯.૦૬૬
૨૨	૧	૨	૫૬.૮૬૯	૬૨.૨	૪૪.૯૧૬	૬૩.૮૨૩	૩૭.૯૦૪	૫૩.૮૮૨	૬૨.૧૬	૬૩.૨૯૯	૫૫.૬૩૨	૯.૬૦૨
૨૩	૧	૨	૩૩.૭૫૨	૬૭.૨	૫૯.૨૩૬	૪૪.૦૭૬	૫૭.૮૬૪	૫૩.૮૮૨	૬૨.૧૬	૫૮.૯૮૧	૫૪.૬૪૪	૧૦.૭૭૮
૨૪	૧	૨	૪૩.૬૫૯	૪૨.૨	૪૯.૬૯	૫૧.૯૭૫	૪૯.૮૮	૬૧.૨૭૫	૫૩.૯૧૬	૩૭.૩૯૨	૪૮.૭૪૮	૭.૫૦૨
૨૫	૧	૨	૪૬.૯૬૨	૩૭.૨	૪૨.૫૩	૫૧.૯૭૫	૫૩.૮૭૨	૫૩.૮૮૨	૪૯.૭૯૪	૪૧.૭૧	૪૭.૨૪૧	૬.૨૧૮
૨૬	૧	૨	૪૩.૬૫૯	૪૨.૨	૪૪.૯૧૬	૩૨.૨૨૭	૫૩.૮૭૨	૩૯.૦૯૪	૩૭.૪૨૮	૫૦.૩૪૫	૪૨.૯૬૮	૬.૯૬૨
૨૭	૧	૨	૪૬.૯૬૨	૬૭.૨	૫૪.૪૬૩	૪૮.૦૨૫	૬૧.૮૫૬	૪૬.૪૮૮	૪૧.૫૫	૫૦.૩૪૫	૫૨.૧૧૧	૮.૫૯૯
૨૮	૧	૨	૫૩.૫૬૭	૩૭.૨	૪૨.૫૩	૩૬.૧૭૭	૫૭.૮૬૪	૫૦.૧૮૫	૫૩.૯૧૬	૫૪.૬૬૩	૪૮.૨૬૩	૮.૪૩૭
૨૯	૧	૨	૪૬.૯૬૨	૩૭.૨	૫૨.૦૭૬	૪૮.૦૨૫	૫૩.૮૭૨	૪૬.૪૮૮	૪૯.૭૯૪	૫૪.૬૬૩	૪૮.૬૩૫	૫.૫૪૮
૩૦	૧	૨	૪૬.૯૬૨	૫૭.૨	૫૯.૨૩૬	૪૦.૧૨૬	૫૭.૮૬૪	૬૪.૯૭૨	૫૩.૯૧૬	૪૬.૦૨૮	૫૩.૨૮૮	૮.૨૩૩
૩૧	૧	૨	૫૬.૮૬૯	૪૨.૨	૩૨.૯૮૩	૩૬.૧૭૭	૬૫.૮૪૮	૩૧.૭૦૧	૬૬.૨૮૨	૫૪.૬૬૩	૪૮.૩૪	૧૪.૩૪
૩૨	૧	૨	૬૦.૧૭૨	૪૨.૨	૫૬.૮૫	૫૧.૯૭૫	૬૫.૮૪૮	૬૧.૨૭૫	૪૧.૫૫	૬૩.૨૯૯	૫૫.૩૯૬	૯.૩૨૫
૩૩	૧	૨	૬૬.૭૭૭	૪૭.૨	૨૫.૮૨૩	૪૦.૧૨૬	૩૭.૯૦૪	૨૮.૦૦૪	૩૭.૪૨૮	૪૧.૭૧	૪૦.૬૨૨	૧૨.૬૭૫
૩૪	૧	૨	૫૦.૨૬૪	૩૭.૨	૫૪.૪૬૩	૪૮.૦૨૫	૫૩.૮૭૨	૬૧.૨૭૫	૫૩.૯૧૬	૫૮.૯૮૧	૫૨.૨૫	૭.૪૨
૩૫	૧	૨	૪૦.૩૫૭	૪૨.૨	૪૨.૫૩	૩૨.૨૨૭	૩૩.૯૧૨	૫૦.૧૮૫	૩૭.૪૨૮	૨૪.૪૩૯	૩૭.૯૧	૭.૮૦૫
૩૬	૧	૨	૬૬.૭૭૭	૪૭.૨	૩૨.૯૮૩	૪૮.૦૨૫	૪૫.૮૮૮	૩૫.૩૯૭	૪૫.૬૭૨	૪૧.૭૧	૪૫.૪૫૭	૧૦.૨૪૯
૩૭	૧	૨	૩૩.૭૫૨	૪૭.૨	૫૬.૮૫	૪૦.૧૨૬	૪૫.૮૮૮	૬૪.૯૭૨	૩૭.૪૨૮	૨૪.૪૩૯	૪૩.૮૩૨	૧૨.૮૯૭
૩૮	૧	૨	૬૩.૪૭૪	૫૭.૨	૫૨.૦૭૬	૫૯.૮૭૪	૫૩.૮૭૨	૨૪.૩૦૭	૨૫.૦૬૨	૫૪.૬૬૩	૪૮.૮૧૬	૧૫.૩૧૯
૩૯	૧	૨	૬૦.૧૭૨	૪૭.૨	૪૨.૫૩	૫૫.૯૨૪	૫૩.૮૭૨	૫૦.૧૮૫	૫૮.૦૩૮	૫૦.૩૪૫	૫૨.૨૮૩	૫.૮૫૮
૪૦	૧	૨	૩૭.૦૫૪	૪૭.૨	૪૯.૬૯	૩૬.૧૭૭	૪૧.૮૯૬	૫૦.૧૮૫	૩૩.૩૦૬	૨૮.૭૫૬	૪૦.૫૩૩	૭.૯૭૬
૪૧	૧	૨	૪૦.૩૫૭	૪૨.૨	૫૨.૦૭૬	૫૧.૯૭૫	૪૯.૮૮	૫૦.૧૮૫	૬૨.૧૬	૫૪.૬૬૩	૫૦.૪૩૭	૬.૮૬૮
૪૨	૧	૨	૪૩.૬૫૯	૬૭.૨	૫૪.૪૬૩	૪૮.૦૨૫	૫૩.૮૭૨	૫૦.૧૮૫	૬૨.૧૬	૫૦.૩૪૫	૫૩.૭૩૯	૭.૬૬૩

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક				સરાસરી	ટકા
			ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના		
૪૩	૧	૨	૪૬.૯૬૨	૩૭.૨	૪૪.૯૧૬	૫૫.૯૨૪	૩૭.૯૦૪	૩૯.૦૯૪	૪૯.૭૯૪	૪૬.૦૨૮	૪૪.૭૨૮	૬.૪૬૭
૪૪	૧	૨	૫૬.૮૬૯	૬૭.૨	૬૧.૬૨૩	૫૫.૯૨૪	૪૫.૮૮૮	૪૨.૭૯૧	૪૫.૬૭૨	૬૩.૨૯૯	૫૪.૯૦૮	૯.૧૪૧
૪૫	૧	૨	૬૩.૪૭૪	૫૭.૨	૪૪.૯૧૬	૫૫.૯૨૪	૬૫.૮૪૮	૬૪.૯૭૨	૭૦.૪૦૪	૫૪.૬૬૩	૫૯.૬૭૫	૮.૦૯૬
૪૬	૧	૨	૫૦.૨૬૪	૪૭.૨	૫૪.૪૬૩	૪૪.૦૭૬	૩૩.૯૧૨	૨૮.૦૦૪	૪૯.૭૯૪	૫૪.૬૬૩	૪૫.૨૯૭	૯.૬૩૯
૪૭	૧	૨	૪૬.૯૬૨	૪૭.૨	૫૪.૪૬૩	૫૯.૮૭૪	૪૧.૮૯૬	૪૬.૪૮૮	૪૧.૫૫	૫૦.૩૪૫	૪૮.૫૯૭	૬.૧૯૧
૪૮	૧	૨	૫૦.૨૬૪	૭૨.૨	૫૬.૮૫	૬૭.૭૭૩	૬૧.૮૫૬	૫૩.૮૮૨	૬૬.૨૮૨	૬૩.૨૯૯	૬૧.૫૫૧	૭.૪૨૫
૪૯	૧	૨	૪૩.૬૫૯	૩૭.૨	૫૯.૨૩૬	૫૯.૮૭૪	૫૭.૮૬૪	૫૦.૧૮૫	૫૮.૦૩૮	૫૮.૯૮૧	૫૩.૧૩	૮.૫૮૩
૫૦	૧	૨	૪૦.૩૫૭	૫૭.૨	૩૭.૭૫૭	૫૯.૮૭૪	૪૧.૮૯૬	૪૨.૭૯૧	૪૯.૭૯૪	૪૬.૦૨૮	૪૬.૯૬૨	૮.૦૩૪
૫૧	૧	૨	૩૭.૦૫૪	૫૭.૨	૫૨.૦૭૬	૫૫.૯૨૪	૪૫.૮૮૮	૬૧.૨૭૫	૫૩.૯૧૬	૫૮.૯૮૧	૫૨.૭૮૯	૭.૮૮૮
૫૨	૧	૨	૩૩.૭૫૨	૫૨.૨	૫૬.૮૫	૫૫.૯૨૪	૪૧.૮૯૬	૬૧.૨૭૫	૫૩.૯૧૬	૪૬.૦૨૮	૫૦.૨૩	૯.૦૫૮
૫૩	૧	૨	૪૬.૯૬૨	૪૨.૨	૫૯.૨૩૬	૭૧.૭૨૨	૬૫.૮૪૮	૪૬.૪૮૮	૪૫.૬૭૨	૫૪.૬૬૩	૫૪.૦૯૯	૧૦.૬૬૯
૫૪	૧	૨	૪૩.૬૫૯	૫૨.૨	૪૯.૬૯	૪૮.૦૨૫	૪૧.૮૯૬	૪૬.૪૮૮	૫૩.૯૧૬	૪૬.૦૨૮	૪૭.૭૩૮	૪.૦૯૨
૫૫	૧	૨	૩૦.૪૪૯	૬૭.૨	૪૭.૩૦૩	૪૮.૦૨૫	૪૧.૮૯૬	૪૨.૭૯૧	૬૨.૧૬	૩૭.૩૯૨	૪૭.૧૫૨	૧૨.૨૪૧
૫૬	૧	૨	૪૬.૯૬૨	૪૭.૨	૪૦.૧૪૩	૫૯.૮૭૪	૨૯.૯૨	૪૨.૭૯૧	૩૭.૪૨૮	૪૬.૦૨૮	૪૩.૭૯૩	૮.૭૨૨
૫૭	૧	૨	૮૬.૫૯૨	૫૭.૨	૫૪.૪૬૩	૬૭.૭૭૩	૪૧.૮૯૬	૪૬.૪૮૮	૪૧.૫૫	૬૩.૨૯૯	૫૭.૪૦૮	૧૫.૧૮૪
૫૮	૧	૨	૬૦.૧૭૨	૫૭.૨	૬૧.૬૨૩	૭૧.૭૨૨	૬૧.૮૫૬	૬૧.૨૭૫	૬૬.૨૮૨	૫૦.૩૪૫	૬૧.૩૦૯	૬.૨૩૩
૫૯	૧	૨	૩૦.૪૪૯	૫૭.૨	૩૨.૯૮૩	૪૪.૦૭૬	૩૩.૯૧૨	૪૬.૪૮૮	૪૧.૫૫	૩૭.૩૯૨	૪૦.૫૦૬	૮.૭૭૭
૬૦	૧	૨	૬૦.૧૭૨	૬૭.૨	૫૪.૪૬૩	૩૬.૧૭૭	૫૭.૮૬૪	૫૭.૫૭૯	૪૯.૭૯૪	૨૮.૭૫૬	૫૧.૫૦૧	૧૨.૮૮૯
૬૧	૧	૨	૪૩.૬૫૯	૪૨.૨	૨૩.૪૩૭	૫૯.૮૭૪	૨૧.૯૩૬	૨૮.૦૦૪	૩૭.૪૨૮	૪૬.૦૨૮	૩૭.૮૨૧	૧૨.૮૮૮
૬૨	૧	૨	૪૬.૯૬૨	૫૭.૨	૫૪.૪૬૩	૫૯.૮૭૪	૪૫.૮૮૮	૪૬.૪૮૮	૪૫.૬૭૨	૫૮.૯૮૧	૫૧.૯૪૧	૬.૨૯
૬૩	૧	૨	૪૦.૩૫૭	૩૭.૨	૪૯.૬૯	૩૬.૧૭૭	૩૭.૯૦૪	૪૬.૪૮૮	૪૯.૭૯૪	૫૪.૬૬૩	૪૪.૦૩૪	૭.૦૦૭
૬૪	૧	૨	૫૬.૮૬૯	૫૨.૨	૪૭.૩૦૩	૫૯.૮૭૪	૫૭.૮૬૪	૫૦.૧૮૫	૪૯.૭૯૪	૪૬.૦૨૮	૫૨.૫૧૫	૫.૧૨૬
૬૫	૧	૨	૫૩.૫૬૭	૪૭.૨	૩૭.૭૫૭	૫૯.૮૭૪	૪૫.૮૮૮	૩૧.૭૦૧	૪૫.૬૭૨	૩૭.૩૯૨	૪૪.૮૮૧	૯.૧૬૪
૬૬	૧	૨	૪૬.૯૬૨	૪૨.૨	૪૦.૧૪૩	૩૬.૧૭૭	૫૩.૮૭૨	૩૧.૭૦૧	૨૯.૧૮૪	૫૦.૩૪૫	૪૧.૩૨૩	૮.૭૭૭
૬૭	૧	૨	૪૩.૬૫૯	૪૨.૨	૪૪.૯૧૬	૪૦.૧૨૬	૪૫.૮૮૮	૩૫.૩૯૭	૪૫.૬૭૨	૪૬.૦૨૮	૪૨.૯૮૬	૩.૬૯૩
૬૮	૧	૨	૬૩.૪૭૪	૫૨.૨	૩૫.૩૭	૩૬.૧૭૭	૪૫.૮૮૮	૩૫.૩૯૭	૪૧.૫૫	૫૦.૩૪૫	૪૫.૦૫	૯.૯૮
૬૯	૧	૨	૫૦.૨૬૪	૬૨.૨	૫૨.૦૭૬	૪૮.૦૨૫	૬૫.૮૪૮	૫૭.૫૭૯	૩૩.૩૦૬	૬૩.૨૯૯	૫૪.૦૭૫	૧૦.૬૧૩
૭૦	૧	૨	૪૬.૯૬૨	૪૨.૨	૫૪.૪૬૩	૪૮.૦૨૫	૫૩.૮૭૨	૫૩.૮૮૨	૬૨.૧૬	૩૭.૩૯૨	૪૯.૮૭	૭.૮૪૩
૭૧	૧	૨	૪૩.૬૫૯	૮૨.૨	૬૧.૬૨૩	૬૭.૭૭૩	૬૫.૮૪૮	૪૬.૪૮૮	૫૮.૦૩૮	૪૬.૦૨૮	૫૮.૯૫૭	૧૩.૨૫૬
૭૨	૧	૨	૫૩.૫૬૭	૪૭.૨	૪૭.૩૦૩	૫૧.૯૭૫	૫૩.૮૭૨	૪૬.૪૮૮	૪૧.૫૫	૩૭.૩૯૨	૪૭.૪૧૮	૫.૮૦૮
૭૩	૧	૨	૫૦.૨૬૪	૬૨.૨	૫૬.૮૫	૪૮.૦૨૫	૬૯.૮૪	૬૧.૨૭૫	૫૮.૦૩૮	૫૪.૬૬૩	૫૭.૬૪૪	૬.૯૬૩
૭૪	૧	૨	૫૩.૫૬૭	૩૭.૨	૪૭.૩૦૩	૪૪.૦૭૬	૩૭.૯૦૪	૩૫.૩૯૭	૫૩.૯૧૬	૪૧.૭૧	૪૩.૮૮૪	૭.૨૦૪
૭૫	૧	૨	૬૦.૧૭૨	૫૨.૨	૪૦.૧૪૩	૪૮.૦૨૫	૩૭.૯૦૪	૪૬.૪૮૮	૪૫.૬૭૨	૪૬.૦૨૮	૪૭.૦૭૯	૬.૯૧
૭૬	૧	૨	૫૬.૮૬૯	૩૨.૨	૫૪.૪૬૩	૪૮.૦૨૫	૪૫.૮૮૮	૬૧.૨૭૫	૩૭.૪૨૮	૫૦.૩૪૫	૪૮.૩૧૨	૯.૭૬૩
૭૭	૧	૨	૪૦.૩૫૭	૩૭.૨	૪૯.૬૯	૩૬.૧૭૭	૩૭.૯૦૪	૪૬.૪૮૮	૪૯.૭૯૪	૫૪.૬૬૩	૪૪.૦૩૪	૭.૦૦૭
૭૮	૧	૨	૫૬.૮૬૯	૬૨.૨	૫૯.૨૩૬	૭૧.૭૨૨	૬૧.૮૫૬	૪૬.૪૮૮	૪૯.૭૯૪	૬૭.૬૧૭	૫૯.૪૭૩	૮.૪૪
૭૯	૧	૨	૪૦.૩૫૭	૪૨.૨	૪૪.૯૧૬	૪૦.૧૨૬	૪૯.૮૮	૨૮.૦૦૪	૩૭.૪૨૮	૫૦.૩૪૫	૪૧.૬૫૭	૭.૧૯૫
૮૦	૧	૨	૬૬.૭૭૭	૪૭.૨	૫૯.૨૩૬	૫૧.૯૭૫	૭૩.૮૩૨	૫૦.૧૮૫	૫૩.૯૧૬	૫૪.૬૬૩	૫૭.૨૨૩	૮.૯૯૪
૮૧	૧	૨	૪૩.૬૫૯	૪૨.૨	૫૪.૪૬૩	૪૪.૦૭૬	૩૭.૯૦૪	૬૧.૨૭૫	૪૯.૭૯૪	૩૩.૦૭૪	૪૫.૮૦૬	૯.૦૬૬
૮૨	૧	૨	૪૩.૬૫૯	૪૨.૨	૫૪.૪૬૩	૪૪.૦૭૬	૩૭.૯૦૪	૬૧.૨૭૫	૪૯.૭૯૪	૩૩.૦૭૪	૪૫.૮૦૬	૯.૦૬૬
૮૩	૧	૨	૫૦.૨૬૪	૪૭.૨	૫૬.૮૫	૫૫.૯૨૪	૬૧.૮૫૬	૫૩.૮૮૨	૫૩.૯૧૬	૬૩.૨૯૯	૫૫.૩૯૯	૫.૪૦૬
૮૪	૧	૨	૫૦.૨૬૪	૫૨.૨	૫૯.૨૩૬	૫૧.૯૭૫	૫૩.૮૭૨	૫૭.૫૭૯	૭૦.૪૦૪	૬૩.૨૯૯	૫૭.૩૫૪	૬.૮૩૬
૮૫	૧	૨	૫૬.૮૬૯	૩૭.૨	૫૯.૨૩૬	૫૧.૯૭૫	૪૧.૮૯૬	૫૩.૮૮૨	૫૩.૯૧૬	૫૪.૬૬૩	૫૧.૨૦૫	૭.૬૨
૮૬	૧	૨	૪૩.૬૫૯	૪૨.૨	૫૪.૪૬૩	૪૪.૦૭૬	૩૭.૯૦૪	૬૧.૨૭૫	૪૯.૭૯૪	૩૩.૦૭૪	૪૫.૮૦૬	૯.૦૬૬
૮૭	૧	૨	૫૩.૫૬૭	૫૨.૨	૫૪.૪૬૩	૫૯.૮૭૪	૫૩.૮૭૨	૫૭.૫૭૯	૬૨.૧૬	૫૮.૯૮૧	૫૬.૫૮૭	૩.૫૬૨

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક				સરાસરી	ટકા
			ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના		
૮૮	૧	૨	૪૦.૩૫૭	૫૨.૨	૩૭.૭૫૭	૪૮.૦૨૫	૩૩.૯૧૨	૫૩.૮૮૨	૫૩.૯૧૬	૫૪.૬૬૩	૪૬.૮૩૯	૮.૩૦૪
૮૯	૧	૨	૪૦.૩૫૭	૪૭.૨	૫૬.૮૫	૫૫.૯૨૪	૪૫.૮૮૮	૫૭.૫૭૯	૫૩.૯૧૬	૫૦.૩૪૫	૫૧.૦૦૭	૬.૧૪૭
૯૦	૧	૨	૪૩.૬૫૯	૪૭.૨	૪૪.૯૧૬	૪૪.૦૭૬	૪૧.૮૯૬	૩૯.૦૯૪	૪૯.૭૯૪	૫૪.૬૬૩	૪૫.૬૬૨	૪.૮૫૩
૯૧	૧	૨	૫૦.૨૬૪	૫૨.૨	૫૯.૨૩૬	૫૧.૯૭૫	૫૩.૮૭૨	૫૭.૫૭૯	૭૦.૪૦૪	૬૩.૨૯૯	૫૭.૩૫૪	૬.૮૩૬
૯૨	૧	૨	૫૩.૫૬૭	૪૭.૨	૫૨.૦૭૬	૪૦.૧૨૬	૪૫.૮૮૮	૪૬.૪૮૮	૫૩.૯૧૬	૪૧.૭૧	૪૭.૬૨૧	૫.૨૧૫
૯૩	૧	૨	૪૬.૯૬૨	૨૭.૨	૬૪.૦૧	૪૮.૦૨૫	૫૭.૮૬૪	૪૬.૪૮૮	૪૯.૭૯૪	૬૩.૨૯૯	૫૦.૪૫૫	૧૧.૮૨૪
૯૪	૧	૨	૪૦.૩૫૭	૪૨.૨	૫૨.૦૭૬	૫૧.૯૭૫	૪૯.૮૮	૫૦.૧૮૫	૬૨.૧૬	૫૪.૬૬૩	૫૦.૪૩૭	૬.૮૬૮
૯૫	૧	૨	૪૬.૯૬૨	૪૨.૨	૫૪.૪૬૩	૫૫.૯૨૪	૩૩.૯૧૨	૪૨.૭૯૧	૫૩.૯૧૬	૪૬.૦૨૮	૪૭.૦૨૫	૭.૫૨૩
૯૬	૧	૨	૪૬.૯૬૨	૪૭.૨	૫૬.૮૫	૫૫.૯૨૪	૪૯.૮૮	૫૭.૫૭૯	૭૦.૪૦૪	૫૮.૯૮૧	૫૫.૪૭૩	૭.૬૯
૯૭	૧	૨	૭૦.૦૭૯	૫૭.૨	૫૯.૨૩૬	૫૯.૮૭૪	૬૧.૮૫૬	૬૪.૯૭૨	૬૬.૨૮૨	૫૪.૬૬૩	૬૧.૭૭	૫.૦૮૬
૯૮	૧	૨	૬૦.૧૭૨	૫૨.૨	૪૭.૩૦૩	૪૮.૦૨૫	૪૫.૮૮૮	૬૧.૨૭૫	૫૮.૦૩૮	૪૧.૭૧	૫૧.૮૨૬	૭.૨૭૨
૯૯	૧	૨	૪૦.૩૫૭	૩૭.૨	૪૯.૬૯	૩૬.૧૭૭	૩૭.૯૦૪	૪૬.૪૮૮	૪૯.૭૯૪	૫૪.૬૬૩	૪૪.૦૩૪	૭.૦૦૭
૧૦૦	૧	૨	૪૦.૩૫૭	૪૭.૨	૪૯.૬૯	૪૮.૦૨૫	૩૭.૯૦૪	૪૬.૪૮૮	૪૧.૫૫	૫૪.૬૬૩	૪૫.૭૩૫	૫.૪૯૧
૧૦૧	૨	૨	૬૬.૭૭૭	૫૨.૨	૨૫.૮૨૩	૪૦.૧૨૬	૪૧.૮૯૬	૩૫.૩૯૭	૪૫.૬૭૨	૫૪.૬૬૩	૪૫.૩૧૯	૧૨.૬૦૬
૧૦૨	૨	૨	૫૦.૨૬૪	૬૨.૨	૬૬.૩૯૬	૫૯.૮૭૪	૬૫.૮૪૮	૫૩.૮૮૨	૫૩.૯૧૬	૫૦.૩૪૫	૫૭.૮૪૧	૬.૬૦૨
૧૦૩	૨	૨	૪૦.૩૫૭	૬૨.૨	૬૪.૦૧	૪૮.૦૨૫	૫૩.૮૭૨	૬૪.૯૭૨	૫૩.૯૧૬	૪૬.૦૨૮	૫૪.૧૭૩	૯.૦૪૭
૧૦૪	૨	૨	૩૭.૦૫૪	૬૨.૨	૫૯.૨૩૬	૫૫.૯૨૪	૬૧.૮૫૬	૫૭.૫૭૯	૭૦.૪૦૪	૪૬.૦૨૮	૫૬.૨૮૫	૧૦.૩૫૭
૧૦૫	૨	૨	૬૬.૭૭૭	૬૨.૨	૫૨.૦૭૬	૪૪.૦૭૬	૬૧.૮૫૬	૬૪.૯૭૨	૭૦.૪૦૪	૩૩.૦૭૪	૫૬.૯૨૯	૧૨.૮૩૫
૧૦૬	૨	૨	૫૬.૮૬૯	૪૭.૨	૫૬.૮૫	૫૯.૮૭૪	૪૯.૮૮	૫૭.૫૭૯	૪૯.૭૯૪	૪૧.૭૧	૫૨.૪૭	૬.૨૮૯
૧૦૭	૨	૨	૪૦.૩૫૭	૪૭.૨	૫૯.૨૩૬	૪૪.૦૭૬	૪૯.૮૮	૫૭.૫૭૯	૫૮.૦૩૮	૩૭.૩૯૨	૪૯.૨૨	૮.૪૨૯
૧૦૮	૨	૨	૬૩.૪૭૪	૫૭.૨	૪૨.૫૩	૪૦.૧૨૬	૪૯.૮૮	૬૧.૨૭૫	૫૮.૦૩૮	૪૬.૦૨૮	૫૨.૩૧૯	૮.૮૭૪
૧૦૯	૨	૨	૬૩.૪૭૪	૩૨.૨	૪૦.૧૪૩	૪૪.૦૭૬	૪૯.૮૮	૫૩.૮૮૨	૫૩.૯૧૬	૨૮.૭૫૬	૪૫.૭૯૧	૧૧.૭૭૫
૧૧૦	૨	૨	૭૬.૬૮૪	૪૭.૨	૩૨.૯૮૩	૪૪.૦૭૬	૪૯.૮૮	૩૯.૦૯૪	૪૫.૬૭૨	૫૪.૬૬૩	૪૮.૭૮૨	૧૩.૦૫
૧૧૧	૨	૨	૪૬.૯૬૨	૫૨.૨	૪૪.૯૧૬	૫૫.૯૨૪	૬૯.૮૪	૫૭.૫૭૯	૫૮.૦૩૮	૫૮.૯૮૧	૫૫.૫૫૫	૭.૭૮૭
૧૧૨	૨	૨	૪૬.૯૬૨	૬૨.૨	૨૮.૨૧	૩૬.૧૭૭	૪૯.૮૮	૪૬.૪૮૮	૪૧.૫૫	૪૬.૦૨૮	૪૪.૬૮૭	૯.૯૮૩
૧૧૩	૨	૨	૭૩.૩૮૨	૪૨.૨	૨૧.૦૫	૪૦.૧૨૬	૪૫.૮૮૮	૨૮.૦૦૪	૫૩.૯૧૬	૫૮.૯૮૧	૪૫.૪૪૩	૧૬.૭૯૨
૧૧૪	૨	૨	૩૩.૭૫૨	૫૭.૨	૪૭.૩૦૩	૪૮.૦૨૫	૪૯.૮૮	૫૦.૧૮૫	૪૯.૭૯૪	૫૦.૩૪૫	૪૮.૩૧૧	૬.૫૯૪
૧૧૫	૨	૨	૪૬.૯૬૨	૪૭.૨	૫૨.૦૭૬	૫૯.૮૭૪	૩૭.૯૦૪	૫૦.૧૮૫	૪૫.૬૭૨	૪૬.૦૨૮	૪૮.૨૩૮	૬.૨૬૭
૧૧૬	૨	૨	૬૦.૧૭૨	૩૭.૨	૩૦.૫૯૭	૪૪.૦૭૬	૪૯.૮૮	૩૯.૦૯૪	૪૫.૬૭૨	૪૬.૦૨૮	૪૪.૦૯	૮.૮૮૭
૧૧૭	૨	૨	૬૦.૧૭૨	૫૭.૨	૪૯.૬૯	૪૮.૦૨૫	૩૭.૯૦૪	૬૧.૨૭૫	૬૨.૧૬	૪૬.૦૨૮	૫૨.૮૦૭	૮.૭૨૯
૧૧૮	૨	૨	૫૦.૨૬૪	૭૨.૨	૬૧.૬૨૩	૫૯.૮૭૪	૪૯.૮૮	૫૭.૫૭૯	૩૭.૪૨૮	૫૪.૬૬૩	૫૫.૪૩૯	૧૦.૧૮૫
૧૧૯	૨	૨	૬૦.૧૭૨	૫૨.૨	૩૭.૭૫૭	૨૪.૩૨૯	૬૧.૮૫૬	૨૮.૦૦૪	૩૭.૪૨૮	૫૦.૩૪૫	૪૪.૦૧૧	૧૪.૨૦૭
૧૨૦	૨	૨	૩૦.૪૪૯	૪૨.૨	૬૪.૦૧	૩૬.૧૭૭	૪૯.૮૮	૬૪.૯૭૨	૩૩.૩૦૬	૩૭.૩૯૨	૪૪.૭૯૮	૧૩.૫
૧૨૧	૨	૨	૩૦.૪૪૯	૨૭.૨	૫૪.૪૬૩	૪૮.૦૨૫	૪૫.૮૮૮	૬૧.૨૭૫	૪૫.૬૭૨	૨૮.૭૫૬	૪૨.૭૧૬	૧૨.૬૨૪
૧૨૨	૨	૨	૪૦.૩૫૭	૩૨.૨	૨૩.૪૩૭	૪૪.૦૭૬	૩૩.૯૧૨	૪૬.૪૮૮	૩૭.૪૨૮	૫૦.૩૪૫	૩૮.૫૩	૮.૬૮
૧૨૩	૨	૨	૫૦.૨૬૪	૩૨.૨	૫૪.૪૬૩	૪૮.૦૨૫	૪૫.૮૮૮	૬૧.૨૭૫	૫૩.૯૧૬	૪૬.૦૨૮	૪૯.૦૦૭	૮.૫૧૯
૧૨૪	૨	૨	૫૦.૨૬૪	૪૭.૨	૫૨.૦૭૬	૪૦.૧૨૬	૫૩.૮૭૨	૬૧.૨૭૫	૪૧.૫૫	૩૭.૩૯૨	૪૭.૯૬૯	૮.૦૧૧
૧૨૫	૨	૨	૫૬.૮૬૯	૬૭.૨	૪૯.૬૯	૬૭.૭૭૩	૬૫.૮૪૮	૬૧.૨૭૫	૪૯.૭૯૪	૫૪.૬૬૩	૫૯.૧૩૯	૭.૪૭૩
૧૨૬	૨	૨	૫૩.૫૬૭	૩૭.૨	૪૭.૩૦૩	૪૦.૧૨૬	૪૫.૮૮૮	૫૩.૮૮૨	૬૬.૨૮૨	૪૬.૦૨૮	૪૮.૭૮૫	૯.૧૨૧
૧૨૭	૨	૨	૫૩.૫૬૭	૩૨.૨	૪૯.૬૯	૪૪.૦૭૬	૪૯.૮૮	૫૩.૮૮૨	૫૩.૯૧૬	૪૧.૭૧	૪૭.૩૬૫	૭.૬૩૮
૧૨૮	૨	૨	૬૩.૪૭૪	૫૭.૨	૪૦.૧૪૩	૪૦.૧૨૬	૫૩.૮૭૨	૫૩.૮૮૨	૪૫.૬૭૨	૫૦.૩૪૫	૫૦.૫૮૯	૮.૨૩
૧૨૯	૨	૨	૩૩.૭૫૨	૫૨.૨	૪૯.૬૯	૩૬.૧૭૭	૪૧.૮૯૬	૫૭.૫૭૯	૩૭.૪૨૮	૧૧.૪૮૫	૪૦.૦૨૬	૧૪.૨૮૬
૧૩૦	૨	૨	૫૦.૨૬૪	૬૨.૨	૬૧.૬૨૩	૪૪.૦૭૬	૫૭.૮૬૪	૬૧.૨૭૫	૪૫.૬૭૨	૨૮.૭૫૬	૫૧.૪૬૬	૧૧.૭૧૬
૧૩૧	૨	૨	૪૬.૯૬૨	૭૨.૨	૫૨.૦૭૬	૩૬.૧૭૭	૪૧.૮૯૬	૨૮.૦૦૪	૨૫.૦૬૨	૩૩.૦૭૪	૪૧.૯૩૧	૧૫.૨૮૧
૧૩૨	૨	૨	૫૩.૫૬૭	૩૭.૨	૫૪.૪૬૩	૬૭.૭૭૩	૪૯.૮૮	૬૪.૯૭૨	૪૯.૭૯૪	૪૬.૦૨૮	૫૨.૯૬	૯.૮૭૩

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક				સરાસરી	ટકા
			ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના		
૧૩૩	૨	૨	૫૦.૨૬૪	૪૨.૨	૩૭.૭૫૭	૧૨.૪૮	૪૯.૮૮	૫૭.૫૭૯	૬૬.૨૮૨	૩૩.૦૭૪	૪૩.૬૯	૧૬.૫૧૪
૧૩૪	૨	૨	૬૩.૪૭૪	૩૭.૨	૩૦.૫૯૭	૨૮.૨૭૮	૪૯.૮૮	૩૫.૩૯૭	૪૫.૬૭૨	૫૦.૩૪૫	૪૨.૬૦૫	૧૧.૮૮૩
૧૩૫	૨	૨	૫૦.૨૬૪	૪૨.૨	૬૧.૬૨૩	૭૧.૭૨૨	૬૫.૮૪૮	૫૦.૧૮૫	૫૩.૯૧૬	૫૮.૯૮૧	૫૬.૮૪૨	૯.૫૬૫
૧૩૬	૨	૨	૩૭.૦૫૪	૬૭.૨	૬૧.૬૨૩	૫૧.૯૭૫	૪૯.૮૮	૫૭.૫૭૯	૫૮.૦૩૮	૩૩.૦૭૪	૫૨.૦૫૩	૧૧.૮૧૬
૧૩૭	૨	૨	૬૦.૧૭૨	૫૭.૨	૫૬.૮૫	૫૯.૮૭૪	૫૩.૮૭૨	૬૮.૬૬૯	૫૮.૦૩૮	૪૬.૦૨૮	૫૭.૫૮૮	૬.૩૫૯
૧૩૮	૨	૨	૪૬.૯૬૨	૩૨.૨	૩૫.૩૭	૪૦.૧૨૬	૬૧.૮૫૬	૪૨.૭૯૧	૪૯.૭૯૪	૨૮.૭૫૬	૪૨.૨૩૨	૧૦.૬૮૨
૧૩૯	૨	૨	૫૦.૨૬૪	૬૭.૨	૫૪.૪૬૩	૩૬.૧૭૭	૫૩.૮૭૨	૪૨.૭૯૧	૨૯.૧૮૪	૪૧.૭૧	૪૬.૯૫૮	૧૧.૯૬૩
૧૪૦	૨	૨	૫૬.૮૬૯	૫૭.૨	૨૮.૨૧	૩૨.૨૨૭	૩૩.૯૧૨	૩૫.૩૯૭	૩૩.૩૦૬	૫૪.૬૬૩	૪૧.૪૭૩	૧૨.૪૨૪
૧૪૧	૨	૨	૫૩.૫૬૭	૬૭.૨	૪૭.૩૦૩	૪૮.૦૨૫	૫૭.૮૬૪	૪૨.૭૯૧	૪૯.૭૯૪	૩૩.૦૭૪	૪૯.૯૫૨	૧૦.૧૪૨
૧૪૨	૨	૨	૫૦.૨૬૪	૫૨.૨	૫૬.૮૫	૪૪.૦૭૬	૬૫.૮૪૮	૬૧.૨૭૫	૫૩.૯૧૬	૩૭.૩૯૨	૫૨.૭૨૮	૯.૧૦૨
૧૪૩	૨	૨	૬૦.૧૭૨	૪૭.૨	૪૪.૯૧૬	૫૧.૯૭૫	૪૯.૮૮	૫૭.૫૭૯	૬૨.૧૬	૫૪.૬૬૩	૫૩.૫૬૮	૬.૧૬૮
૧૪૪	૨	૨	૬૦.૧૭૨	૪૭.૨	૨૧.૦૫	૨૪.૩૨૯	૪૯.૮૮	૩૯.૦૯૪	૪૫.૬૭૨	૩૩.૦૭૪	૪૦.૦૫૯	૧૩.૩૨
૧૪૫	૨	૨	૬૦.૧૭૨	૭૨.૨	૫૪.૪૬૩	૫૧.૯૭૫	૬૧.૮૫૬	૪૨.૭૯૧	૫૩.૯૧૬	૪૬.૦૨૮	૫૫.૪૨૫	૯.૩૨૨
૧૪૬	૨	૨	૫૦.૨૬૪	૪૭.૨	૫૬.૮૫	૩૬.૧૭૭	૬૧.૮૫૬	૪૬.૪૮૮	૪૯.૭૯૪	૩૩.૦૭૪	૪૭.૭૧૩	૯.૫૮૮
૧૪૭	૨	૨	૫૦.૨૬૪	૬૨.૨	૪૯.૬૯	૫૫.૯૨૪	૪૧.૮૯૬	૬૪.૯૭૨	૪૫.૬૭૨	૫૦.૩૪૫	૫૨.૬૨	૭.૯૦૯
૧૪૮	૨	૨	૩૭.૦૫૪	૫૨.૨	૬૬.૩૯૬	૫૫.૯૨૪	૭૩.૮૩૨	૫૭.૫૭૯	૭૪.૫૨૬	૫૪.૬૬૩	૫૯.૦૨૨	૧૨.૩૮૬
૧૪૯	૨	૨	૪૬.૯૬૨	૨૭.૨	૪૯.૬૯	૫૧.૯૭૫	૪૯.૮૮	૫૩.૮૮૨	૪૫.૬૭૨	૫૮.૯૮૧	૪૮.૦૩	૯.૩૮૫
૧૫૦	૨	૨	૬૬.૭૭૭	૪૭.૨	૨૮.૨૧	૩૨.૨૨૭	૫૩.૮૭૨	૩૧.૭૦૧	૪૯.૭૯૪	૪૬.૦૨૮	૪૪.૪૭૬	૧૩.૧૦૨
૧૫૧	૨	૨	૩૩.૭૫૨	૪૭.૨	૫૪.૪૬૩	૪૮.૦૨૫	૪૫.૮૮૮	૬૪.૯૭૨	૪૧.૫૫	૫૮.૯૮૧	૪૯.૩૫૪	૯.૮૯૬
૧૫૨	૨	૨	૫૩.૫૬૭	૩૭.૨	૨૮.૨૧	૩૨.૨૨૭	૪૧.૮૯૬	૪૨.૭૯૧	૫૩.૯૧૬	૫૪.૬૬૩	૪૩.૦૫૯	૧૦.૨૫૮
૧૫૩	૨	૨	૬૦.૧૭૨	૫૨.૨	૩૫.૩૭	૪૪.૦૭૬	૫૩.૮૭૨	૪૨.૭૯૧	૪૯.૭૯૪	૫૦.૩૪૫	૪૮.૫૭૮	૭.૬૩૮
૧૫૪	૨	૨	૪૦.૩૫૭	૩૭.૨	૨૮.૨૧	૩૨.૨૨૭	૪૫.૮૮૮	૩૯.૦૯૪	૩૩.૩૦૬	૩૩.૦૭૪	૩૬.૧૭	૫.૫૮૪
૧૫૫	૨	૨	૬૬.૭૭૭	૫૭.૨	૩૫.૩૭	૪૦.૧૨૬	૪૯.૮૮	૩૧.૭૦૧	૪૧.૫૫	૫૮.૯૮૧	૪૭.૬૯૮	૧૨.૪૭૫
૧૫૬	૨	૨	૭૯.૯૮૭	૨૨.૨	૫૪.૪૬૩	૫૫.૯૨૪	૪૧.૮૯૬	૫૩.૮૮૨	૩૭.૪૨૮	૪૧.૭૧	૪૮.૪૩૬	૧૬.૯૬૬
૧૫૭	૨	૨	૫૩.૫૬૭	૫૭.૨	૪૯.૬૯	૫૧.૯૭૫	૪૫.૮૮૮	૫૩.૮૮૨	૩૭.૪૨૮	૫૦.૩૪૫	૪૯.૯૯૭	૬.૦૭૯
૧૫૮	૨	૨	૫૦.૨૬૪	૫૨.૨	૫૯.૨૩૬	૫૧.૯૭૫	૫૩.૮૭૨	૫૭.૫૭૯	૭૦.૪૦૪	૬૩.૨૯૯	૫૭.૩૫૪	૬.૮૩૬
૧૫૯	૨	૨	૪૬.૯૬૨	૫૭.૨	૬૧.૬૨૩	૩૬.૧૭૭	૪૯.૮૮	૬૧.૨૭૫	૫૩.૯૧૬	૪૧.૭૧	૫૧.૦૯૩	૯.૧૭૨
૧૬૦	૨	૨	૫૩.૫૬૭	૬૨.૨	૫૬.૮૫	૫૧.૯૭૫	૪૫.૮૮૮	૬૮.૬૬૯	૪૫.૬૭૨	૩૭.૩૯૨	૫૨.૭૭૭	૯.૯૫૬
૧૬૧	૨	૨	૫૬.૮૬૯	૪૭.૨	૬૧.૬૨૩	૫૫.૯૨૪	૬૫.૮૪૮	૫૩.૮૮૨	૨૫.૦૬૨	૫૪.૬૬૩	૫૨.૬૩૪	૧૨.૪૧૯
૧૬૨	૨	૨	૬૩.૪૭૪	૪૨.૨	૪૦.૧૪૩	૪૪.૦૭૬	૪૯.૮૮	૩૯.૦૯૪	૪૧.૫૫	૫૦.૩૪૫	૪૬.૩૪૫	૮.૦૯૧
૧૬૩	૨	૨	૭૬.૬૮૪	૫૨.૨	૩૦.૫૯૭	૩૨.૨૨૭	૪૯.૮૮	૪૨.૭૯૧	૪૯.૭૯૪	૫૪.૬૬૩	૪૮.૬૦૫	૧૪.૪૭૯
૧૬૪	૨	૨	૬૬.૭૭૭	૬૨.૨	૨૫.૮૨૩	૩૬.૧૭૭	૪૯.૮૮	૪૨.૭૯૧	૪૫.૬૭૨	૪૧.૭૧	૪૬.૩૭૯	૧૩.૩૧૨
૧૬૫	૨	૨	૬૩.૪૭૪	૬૨.૨	૨૩.૪૩૭	૨૪.૩૨૯	૫૭.૮૬૪	૩૫.૩૯૭	૫૮.૦૩૮	૪૬.૦૨૮	૪૬.૩૪૬	૧૬.૬૬૩
૧૬૬	૨	૨	૪૬.૯૬૨	૫૨.૨	૬૧.૬૨૩	૫૯.૮૭૪	૫૭.૮૬૪	૫૦.૧૮૫	૪૯.૭૯૪	૫૮.૯૮૧	૫૪.૬૮૫	૫.૫૨૪
૧૬૭	૨	૨	૫૩.૫૬૭	૩૭.૨	૪૯.૬૯	૪૪.૦૭૬	૬૫.૮૪૮	૪૬.૪૮૮	૪૧.૫૫	૫૪.૬૬૩	૪૯.૧૩૫	૮.૯૬૪
૧૬૮	૨	૨	૪૬.૯૬૨	૩૭.૨	૬૪.૦૧	૫૧.૯૭૫	૬૫.૮૪૮	૫૩.૮૮૨	૪૫.૬૭૨	૫૦.૩૪૫	૫૧.૯૮૭	૯.૪૬૨
૧૬૯	૨	૨	૪૬.૯૬૨	૪૨.૨	૫૬.૮૫	૫૧.૯૭૫	૪૫.૮૮૮	૫૦.૧૮૫	૪૯.૭૯૪	૪૧.૭૧	૪૮.૧૯૬	૫.૦૭૯
૧૭૦	૨	૨	૪૦.૩૫૭	૪૨.૨	૫૯.૨૩૬	૫૫.૯૨૪	૪૯.૮૮	૫૩.૮૮૨	૫૮.૦૩૮	૫૦.૩૪૫	૫૧.૨૩૩	૬.૯૮૯
૧૭૧	૨	૨	૫૩.૫૬૭	૪૭.૨	૫૯.૨૩૬	૫૧.૯૭૫	૪૯.૮૮	૬૧.૨૭૫	૭૪.૫૨૬	૬૩.૨૯૯	૫૭.૬૨	૮.૮૭૧
૧૭૨	૨	૨	૪૩.૬૫૯	૪૨.૨	૫૪.૪૬૩	૪૪.૦૭૬	૩૭.૯૦૪	૬૧.૨૭૫	૪૯.૭૯૪	૩૩.૦૭૪	૪૫.૮૦૬	૯.૦૬૬
૧૭૩	૨	૨	૩૭.૦૫૪	૪૨.૨	૫૯.૨૩૬	૫૧.૯૭૫	૪૫.૮૮૮	૫૭.૫૭૯	૪૯.૭૯૪	૬૩.૨૯૯	૫૦.૮૭૮	૮.૯૬૬
૧૭૪	૨	૨	૪૦.૩૫૭	૩૭.૨	૫૪.૪૬૩	૫૫.૯૨૪	૪૧.૮૯૬	૬૮.૬૬૯	૪૯.૭૯૪	૬૩.૨૯૯	૫૧.૪૫	૧૧.૨૫૧
૧૭૫	૨	૨	૪૩.૬૫૯	૩૭.૨	૫૪.૪૬૩	૪૮.૦૨૫	૩૭.૯૦૪	૬૧.૨૭૫	૪૫.૬૭૨	૩૩.૦૭૪	૪૫.૧૫૯	૯.૪૦૪
૧૭૬	૨	૨	૩૭.૦૫૪	૪૨.૨	૫૯.૨૩૬	૫૧.૯૭૫	૪૫.૮૮૮	૫૭.૫૭૯	૪૯.૭૯૪	૬૩.૨૯૯	૫૦.૮૭૮	૮.૯૬૬
૧૭૭	૨	૨	૪૬.૯૬૨	૩૭.૨	૪૭.૩૦૩	૪૮.૦૨૫	૪૧.૮૯૬	૩૯.૦૯૪	૪૯.૭૯૪	૪૬.૦૨૮	૪૪.૫૩૮	૪.૫૬૭

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક				સરાસરી	ટકા
			ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના		
૧૭૮	૨	૨	૪૩.૬૫૯	૪૭.૨	૬૧.૬૨૩	૫૯.૮૭૪	૪૫.૮૮૮	૫૩.૮૮૨	૪૫.૬૭૨	૫૦.૩૪૫	૫૧.૦૧૮	૬.૭૯૫
૧૭૯	૨	૨	૪૩.૬૫૯	૫૭.૨	૫૯.૨૩૬	૬૭.૭૭૩	૪૫.૮૮૮	૫૦.૧૮૫	૬૨.૧૬	૫૪.૬૬૩	૫૫.૦૯૬	૮.૨૧૨
૧૮૦	૨	૨	૫૦.૨૬૪	૪૭.૨	૫૯.૨૩૬	૪૪.૦૭૬	૫૩.૮૭૨	૩૫.૩૯૭	૫૮.૦૩૮	૪૧.૭૧	૪૮.૭૨૪	૮.૨૫૪
૧૮૧	૨	૨	૫૬.૮૬૯	૫૭.૨	૫૯.૨૩૬	૫૧.૯૭૫	૫૩.૮૭૨	૫૦.૧૮૫	૫૮.૦૩૮	૫૪.૬૬૩	૫૫.૨૫૫	૩.૧૩૩
૧૮૨	૨	૨	૩૦.૪૪૯	૬૭.૨	૪૭.૩૦૩	૪૮.૦૨૫	૪૧.૮૯૬	૪૨.૭૯૧	૬૨.૧૬	૩૭.૩૯૨	૪૭.૧૫૨	૧૨.૨૪૧
૧૮૩	૨	૨	૪૩.૬૫૯	૫૭.૨	૩૫.૩૭	૫૯.૮૭૪	૪૧.૮૯૬	૪૬.૪૮૮	૪૯.૭૯૪	૫૮.૯૮૧	૪૯.૧૫૮	૮.૯૧૭
૧૮૪	૨	૨	૪૦.૩૫૭	૪૨.૨	૫૨.૦૭૬	૫૧.૯૭૫	૪૯.૮૮	૫૦.૧૮૫	૬૨.૧૬	૫૪.૬૬૩	૫૦.૪૩૭	૬.૮૬૮
૧૮૫	૨	૨	૬૩.૪૭૪	૫૭.૨	૪૪.૯૧૬	૪૮.૦૨૫	૪૧.૮૯૬	૩૫.૩૯૭	૪૯.૭૯૪	૪૧.૭૧	૪૭.૮૦૨	૯.૦૪૧
૧૮૬	૨	૨	૫૬.૮૬૯	૪૨.૨	૪૪.૯૧૬	૪૦.૧૨૬	૫૭.૮૬૪	૫૦.૧૮૫	૬૨.૧૬	૫૪.૬૬૩	૫૧.૧૨૩	૮.૦૪૨
૧૮૭	૨	૨	૩૭.૦૫૪	૪૭.૨	૫૯.૨૩૬	૫૫.૯૨૪	૩૭.૯૦૪	૬૮.૬૬૯	૪૯.૭૯૪	૬૩.૨૯૯	૫૨.૩૮૫	૧૧.૪૭૭
૧૮૮	૨	૨	૫૬.૮૬૯	૪૨.૨	૪૭.૩૦૩	૫૫.૯૨૪	૪૯.૮૮	૫૩.૮૮૨	૬૨.૧૬	૭૧.૯૩૪	૫૫.૦૧૯	૯.૨૦૩
૧૮૯	૨	૨	૪૩.૬૫૯	૪૨.૨	૫૪.૪૬૩	૪૪.૦૭૬	૩૭.૯૦૪	૬૧.૨૭૫	૪૯.૭૯૪	૩૩.૦૭૪	૪૫.૮૦૬	૯.૦૬૬
૧૯૦	૨	૨	૪૬.૯૬૨	૫૨.૨	૫૯.૨૩૬	૪૪.૦૭૬	૩૭.૯૦૪	૬૧.૨૭૫	૬૨.૧૬	૫૮.૯૮૧	૫૨.૮૪૯	૯.૦૩૬
૧૯૧	૨	૨	૫૩.૫૬૭	૫૨.૨	૬૧.૬૨૩	૬૩.૮૨૩	૪૫.૮૮૮	૫૭.૫૭૯	૫૮.૦૩૮	૫૮.૯૮૧	૫૬.૪૬૨	૫.૭૨૩
૧૯૨	૨	૨	૫૩.૫૬૭	૫૭.૨	૫૪.૪૬૩	૫૯.૮૭૪	૪૯.૮૮	૪૬.૪૮૮	૬૬.૨૮૨	૫૮.૯૮૧	૫૫.૮૪૨	૬.૧૭૭
૧૯૩	૨	૨	૪૬.૯૬૨	૩૭.૨	૪૭.૩૦૩	૪૮.૦૨૫	૪૧.૮૯૬	૩૯.૦૯૪	૪૯.૭૯૪	૪૬.૦૨૮	૪૪.૫૩૮	૪.૫૬૭
૧૯૪	૨	૨	૪૩.૬૫૯	૪૭.૨	૬૧.૬૨૩	૫૯.૮૭૪	૪૫.૮૮૮	૫૩.૮૮૨	૪૫.૬૭૨	૫૦.૩૪૫	૫૧.૦૧૮	૬.૭૯૫
૧૯૫	૨	૨	૬૦.૧૭૨	૫૨.૨	૫૪.૪૬૩	૪૪.૦૭૬	૪૫.૮૮૮	૩૯.૦૯૪	૪૧.૫૫	૫૦.૩૪૫	૪૮.૪૭૪	૭.૦૯૨
૧૯૬	૨	૨	૬૬.૭૭૭	૪૨.૨	૫૯.૨૩૬	૫૯.૮૭૪	૪૧.૮૯૬	૬૧.૨૭૫	૫૩.૯૧૬	૫૪.૬૬૩	૫૪.૯૮	૮.૯૧૭
૧૯૭	૨	૨	૫૦.૨૬૪	૫૨.૨	૫૯.૨૩૬	૫૧.૯૭૫	૫૩.૮૭૨	૫૭.૫૭૯	૭૦.૪૦૪	૬૩.૨૯૯	૫૭.૩૫૪	૬.૮૩૬
૧૯૮	૨	૨	૪૬.૯૬૨	૬૨.૨	૪૯.૬૯	૫૫.૯૨૪	૫૩.૮૭૨	૫૦.૧૮૫	૬૬.૨૮૨	૫૪.૬૬૩	૫૪.૯૭૨	૬.૫૧૮
૧૯૯	૨	૨	૪૬.૯૬૨	૪૨.૨	૪૯.૬૯	૬૭.૭૭૩	૪૫.૮૮૮	૫૩.૮૮૨	૫૩.૯૧૬	૫૦.૩૪૫	૫૧.૩૩૨	૭.૭૩૯
૨૦૦	૨	૨	૪૦.૩૫૭	૩૭.૨	૪૯.૬૯	૩૬.૧૭૭	૩૩.૯૧૨	૩૯.૦૯૪	૪૧.૫૫	૨૮.૭૫૬	૩૮.૩૪૨	૬.૧૦૯
૨૦૧	૨	૧	૩૭.૦૫૪	૪૨.૨	૫૨.૦૭૬	૨૮.૨૭૮	૬૧.૮૫૬	૫૦.૧૮૫	૪૧.૫૫	૩૩.૦૭૪	૪૩.૨૮૪	૧૦.૯૬૯
૨૦૨	૨	૧	૪૦.૩૫૭	૫૭.૨	૪૯.૬૯	૫૯.૮૭૪	૪૯.૮૮	૪૨.૭૯૧	૩૩.૩૦૬	૬૭.૬૧૭	૫૦.૦૮૯	૧૧.૨૩૪
૨૦૩	૨	૧	૩૦.૪૪૯	૬૭.૨	૬૪.૦૧	૪૪.૦૭૬	૪૫.૮૮૮	૬૧.૨૭૫	૪૯.૭૯૪	૪૬.૦૨૮	૫૧.૦૯	૧૨.૩૦૪
૨૦૪	૨	૧	૪૬.૯૬૨	૭૨.૨	૫૬.૮૫	૪૪.૦૭૬	૬૧.૮૫૬	૫૦.૧૮૫	૪૫.૬૭૨	૪૬.૦૨૮	૫૨.૯૭૯	૯.૯૧૫
૨૦૫	૨	૧	૪૩.૬૫૯	૫૭.૨	૨૧.૦૫	૫૧.૯૭૫	૪૧.૮૯૬	૫૦.૧૮૫	૩૩.૩૦૬	૩૭.૩૯૨	૪૨.૦૮૩	૧૧.૫૬૩
૨૦૬	૨	૧	૩૭.૦૫૪	૫૭.૨	૬૪.૦૧	૪૮.૦૨૫	૪૫.૮૮૮	૫૦.૧૮૫	૪૯.૭૯૪	૫૦.૩૪૫	૫૦.૩૧૩	૭.૮૯૨
૨૦૭	૨	૧	૪૦.૩૫૭	૪૨.૨	૫૬.૮૫	૩૨.૨૨૭	૪૯.૮૮	૬૧.૨૭૫	૫૩.૯૧૬	૫૦.૩૪૫	૪૮.૩૮૧	૯.૫૪૯
૨૦૮	૨	૧	૫૦.૨૬૪	૫૨.૨	૫૯.૨૩૬	૫૧.૯૭૫	૫૭.૮૬૪	૫૩.૮૮૨	૩૩.૩૦૬	૫૮.૯૮૧	૫૨.૨૧૪	૮.૩૭૭
૨૦૯	૨	૧	૩૩.૭૫૨	૪૭.૨	૫૪.૪૬૩	૬૩.૮૨૩	૪૧.૮૯૬	૫૭.૫૭૯	૫૩.૯૧૬	૫૮.૯૮૧	૫૧.૪૫૧	૯.૮૯૩
૨૧૦	૨	૧	૬૩.૪૭૪	૨૭.૨	૩૫.૩૭	૩૨.૨૨૭	૪૫.૮૮૮	૩૧.૭૦૧	૪૯.૭૯૪	૩૩.૦૭૪	૩૯.૮૪૧	૧૨.૨૧૨
૨૧૧	૨	૧	૬૦.૧૭૨	૬૭.૨	૩૫.૩૭	૫૧.૯૭૫	૫૩.૮૭૨	૫૩.૮૮૨	૫૩.૯૧૬	૫૦.૩૪૫	૫૩.૩૪૨	૯.૦૫૧
૨૧૨	૨	૧	૫૦.૨૬૪	૩૨.૨	૫૨.૦૭૬	૪૮.૦૨૫	૪૫.૮૮૮	૪૬.૪૮૮	૩૩.૩૦૬	૪૬.૦૨૮	૪૪.૨૮૪	૭.૪૪
૨૧૩	૨	૧	૫૦.૨૬૪	૪૨.૨	૩૦.૫૯૭	૨૮.૨૭૮	૩૩.૯૧૨	૨૦.૬૧	૩૭.૪૨૮	૪૧.૭૧	૩૫.૬૨૫	૯.૩
૨૧૪	૨	૧	૩૭.૦૫૪	૪૨.૨	૫૯.૨૩૬	૫૧.૯૭૫	૪૫.૮૮૮	૫૭.૫૭૯	૪૯.૭૯૪	૬૩.૨૯૯	૫૦.૮૭૮	૮.૯૬૬
૨૧૫	૨	૧	૫૦.૨૬૪	૫૭.૨	૫૬.૮૫	૬૩.૮૨૩	૬૯.૮૪	૫૩.૮૮૨	૫૩.૯૧૬	૪૧.૭૧	૫૫.૯૩૬	૮.૪૫૮
૨૧૬	૨	૧	૫૩.૫૬૭	૫૭.૨	૩૭.૭૫૭	૪૮.૦૨૫	૫૭.૮૬૪	૩૫.૩૯૭	૪૯.૭૯૪	૫૦.૩૪૫	૪૮.૭૪૪	૮.૨૮૯
૨૧૭	૨	૧	૪૩.૬૫૯	૪૨.૨	૫૪.૪૬૩	૫૯.૮૭૪	૪૧.૮૯૬	૬૮.૬૬૯	૪૫.૬૭૨	૫૦.૩૪૫	૫૦.૮૪૭	૯.૬૦૫
૨૧૮	૨	૧	૬૩.૪૭૪	૪૨.૨	૩૨.૯૮૩	૪૪.૦૭૬	૫૩.૮૭૨	૩૫.૩૯૭	૫૮.૦૩૮	૫૮.૯૮૧	૪૮.૬૨૮	૧૧.૪૯૮
૨૧૯	૨	૧	૩૭.૦૫૪	૪૨.૨	૫૬.૮૫	૩૨.૨૨૭	૪૫.૮૮૮	૫૩.૮૮૨	૫૩.૯૧૬	૩૩.૦૭૪	૪૪.૩૮૬	૯.૮૦૫
૨૨૦	૨	૧	૫૦.૨૬૪	૪૨.૨	૫૯.૨૩૬	૫૫.૯૨૪	૫૩.૮૭૨	૪૬.૪૮૮	૪૯.૭૯૪	૬૭.૬૧૭	૫૩.૧૭૪	૭.૯૧૪
૨૨૧	૨	૧	૫૩.૫૬૭	૬૨.૨	૪૯.૬૯	૩૬.૧૭૭	૪૫.૮૮૮	૫૩.૮૮૨	૪૫.૬૭૨	૪૧.૭૧	૪૮.૫૯૮	૮.૦૭૫
૨૨૨	૨	૧	૫૦.૨૬૪	૪૭.૨	૫૬.૮૫	૫૧.૯૭૫	૫૭.૮૬૪	૫૩.૮૮૨	૪૯.૭૯૪	૫૪.૬૬૩	૫૨.૮૧૨	૩.૬૬૮

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક				સરાસરી	ટકા
			ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના		
૨૨૩	૨	૧	૪૦.૩૫૭	૩૭.૨	૪૯.૬૯	૩૬.૧૭૭	૩૩.૯૧૨	૩૯.૦૯૪	૪૧.૫૫	૨૮.૭૫૬	૩૮.૩૪૨	૬.૧૦૯
૨૨૪	૨	૧	૪૦.૩૫૭	૩૭.૨	૪૪.૯૧૬	૪૮.૦૨૫	૩૩.૯૧૨	૬૧.૨૭૫	૩૩.૩૦૬	૪૬.૦૨૮	૪૩.૧૨૭	૯.૧૭૪
૨૨૫	૨	૧	૬૬.૭૭૭	૪૭.૨	૪૪.૯૧૬	૪૮.૦૨૫	૪૧.૮૯૬	૫૭.૫૭૯	૪૯.૭૯૪	૫૦.૩૪૫	૫૦.૮૧૭	૭.૯૦૧
૨૨૬	૨	૧	૪૦.૩૫૭	૫૨.૨	૬૧.૬૨૩	૫૯.૮૭૪	૩૩.૯૧૨	૬૧.૨૭૫	૪૧.૫૫	૫૦.૩૪૫	૫૦.૧૪૨	૧૦.૬૦૮
૨૨૭	૨	૧	૫૬.૮૬૯	૨૭.૨	૫૪.૪૬૩	૫૫.૯૨૪	૪૧.૮૯૬	૫૩.૮૮૨	૩૩.૩૦૬	૪૬.૦૨૮	૪૬.૧૯૬	૧૧.૨૨૨
૨૨૮	૨	૧	૫૩.૫૬૭	૫૭.૨	૫૨.૦૭૬	૫૧.૯૭૫	૩૩.૯૧૨	૬૧.૨૭૫	૪૫.૬૭૨	૫૮.૯૮૧	૫૧.૮૩૨	૮.૭૧૨
૨૨૯	૨	૧	૪૬.૯૬૨	૫૨.૨	૫૪.૪૬૩	૫૧.૯૭૫	૪૫.૮૮૮	૬૮.૬૬૯	૪૯.૭૯૪	૫૦.૩૪૫	૫૨.૫૩૭	૭.૦૯૧
૨૩૦	૨	૧	૫૩.૫૬૭	૪૭.૨	૪૯.૬૯	૩૨.૨૨૭	૪૯.૮૮	૪૬.૪૮૮	૩૩.૩૦૬	૩૩.૦૭૪	૪૩.૧૭૯	૮.૭૯૮
૨૩૧	૨	૧	૫૦.૨૬૪	૪૨.૨	૪૨.૫૩	૫૫.૯૨૪	૪૧.૮૯૬	૫૦.૧૮૫	૪૯.૭૯૪	૪૧.૭૧	૪૬.૮૧૩	૫.૪૧૨
૨૩૨	૨	૧	૫૬.૮૬૯	૩૨.૨	૫૬.૮૫	૫૫.૯૨૪	૪૫.૮૮૮	૫૩.૮૮૨	૪૫.૬૭૨	૬૩.૨૯૯	૫૧.૩૨૩	૯.૭૦૭
૨૩૩	૨	૧	૪૩.૬૫૯	૪૭.૨	૫૬.૮૫	૫૧.૯૭૫	૪૯.૮૮	૫૭.૫૭૯	૪૯.૭૯૪	૫૦.૩૪૫	૫૦.૯૧	૪.૬૨૭
૨૩૪	૨	૧	૫૩.૫૬૭	૪૭.૨	૫૪.૪૬૩	૬૩.૮૨૩	૫૩.૮૭૨	૬૧.૨૭૫	૪૯.૭૯૪	૫૦.૩૪૫	૫૪.૨૯૨	૫.૬૮૮
૨૩૫	૨	૧	૬૬.૭૭૭	૪૭.૨	૩૦.૫૯૭	૨૪.૩૨૯	૪૧.૮૯૬	૩૯.૦૯૪	૫૮.૦૩૮	૫૦.૩૪૫	૪૪.૭૮૫	૧૩.૯૨૧
૨૩૬	૨	૧	૫૬.૮૬૯	૪૨.૨	૩૫.૩૭	૩૨.૨૨૭	૩૩.૯૧૨	૩૧.૭૦૧	૪૯.૭૯૪	૪૧.૭૧	૪૦.૪૭૩	૯.૦૫૭
૨૩૭	૨	૧	૩૭.૦૫૪	૬૨.૨	૫૬.૮૫	૪૪.૦૭૬	૪૯.૮૮	૬૮.૬૬૯	૪૯.૭૯૪	૫૦.૩૪૫	૫૨.૩૫૯	૧૦.૦૧૯
૨૩૮	૨	૧	૫૩.૫૬૭	૩૭.૨	૫૨.૦૭૬	૬૭.૭૭૩	૪૯.૮૮	૪૬.૪૮૮	૪૧.૫૫	૫૪.૬૬૩	૫૦.૪	૯.૨૬૬
૨૩૯	૨	૧	૫૦.૨૬૪	૬૭.૨	૫૨.૦૭૬	૫૫.૯૨૪	૫૩.૮૭૨	૬૮.૬૬૯	૫૩.૯૧૬	૩૩.૦૭૪	૫૪.૩૭૪	૧૧.૦૦૪
૨૪૦	૨	૧	૩૭.૦૫૪	૩૭.૨	૫૯.૨૩૬	૪૪.૦૭૬	૪૯.૮૮	૫૭.૫૭૯	૩૩.૩૦૬	૨૮.૭૫૬	૪૩.૩૮૬	૧૧.૨૭૧
૨૪૧	૨	૧	૩૩.૭૫૨	૫૭.૨	૫૬.૮૫	૪૪.૦૭૬	૪૫.૮૮૮	૫૩.૮૮૨	૪૧.૫૫	૫૦.૩૪૫	૪૭.૯૪૩	૮.૧૭૨
૨૪૨	૨	૧	૪૩.૬૫૯	૫૭.૨	૬૧.૬૨૩	૬૭.૭૭૩	૬૧.૮૫૬	૬૪.૯૭૨	૫૩.૯૧૬	૭૧.૯૩૪	૬૦.૩૬૭	૮.૮૧૯
૨૪૩	૨	૧	૫૬.૮૬૯	૫૭.૨	૫૯.૨૩૬	૫૧.૯૭૫	૫૩.૮૭૨	૫૦.૧૮૫	૫૮.૦૩૮	૫૪.૬૬૩	૫૫.૨૫૫	૩.૧૩૩
૨૪૪	૨	૧	૪૦.૩૫૭	૪૨.૨	૫૬.૮૫	૪૪.૦૭૬	૩૭.૯૦૪	૬૮.૬૬૯	૩૭.૪૨૮	૩૩.૦૭૪	૪૫.૦૭	૧૧.૮૩૭
૨૪૫	૨	૧	૫૬.૮૬૯	૫૭.૨	૪૭.૩૦૩	૪૮.૦૨૫	૬૧.૮૫૬	૫૭.૫૭૯	૪૫.૬૭૨	૩૭.૩૯૨	૫૧.૪૮૭	૮.૧૭૮
૨૪૬	૨	૧	૫૦.૨૬૪	૫૭.૨	૫૬.૮૫	૫૯.૮૭૪	૪૫.૮૮૮	૬૪.૯૭૨	૪૯.૭૯૪	૬૭.૬૧૭	૫૬.૫૫૭	૭.૫૯૫
૨૪૭	૨	૧	૩૭.૦૫૪	૫૨.૨	૨૮.૨૧	૫૧.૯૭૫	૨૫.૯૨૮	૩૧.૭૦૧	૨૫.૦૬૨	૪૬.૦૨૮	૩૭.૨૭	૧૧.૩૮૧
૨૪૮	૨	૧	૬૩.૪૭૪	૩૭.૨	૨૮.૨૧	૪૦.૧૨૬	૫૩.૮૭૨	૪૨.૭૯૧	૪૧.૫૫	૫૪.૬૬૩	૪૫.૨૩૬	૧૧.૩૧૫
૨૪૯	૨	૧	૫૩.૫૬૭	૪૭.૨	૨૮.૨૧	૨૪.૩૨૯	૫૭.૮૬૪	૩૯.૦૯૪	૫૮.૦૩૮	૫૪.૬૬૩	૪૫.૩૭૧	૧૩.૩૬૩
૨૫૦	૨	૧	૪૦.૩૫૭	૪૭.૨	૫૬.૮૫	૫૫.૯૨૪	૪૫.૮૮૮	૫૭.૫૭૯	૫૩.૯૧૬	૫૦.૩૪૫	૫૧.૦૦૭	૬.૧૪૭
૨૫૧	૨	૧	૪૩.૬૫૯	૪૨.૨	૫૨.૦૭૬	૫૫.૯૨૪	૪૫.૮૮૮	૩૯.૦૯૪	૪૧.૫૫	૩૭.૩૯૨	૪૪.૭૨૩	૬.૩૬૮
૨૫૨	૨	૧	૪૬.૯૬૨	૫૭.૨	૪૭.૩૦૩	૫૯.૮૭૪	૪૯.૮૮	૪૨.૭૯૧	૫૩.૯૧૬	૫૪.૬૬૩	૫૧.૫૭૪	૫.૭૯૫
૨૫૩	૨	૧	૫૦.૨૬૪	૩૭.૨	૫૯.૨૩૬	૫૧.૯૭૫	૪૧.૮૯૬	૫૩.૮૮૨	૫૮.૦૩૮	૬૩.૨૯૯	૫૧.૯૭૪	૮.૮૧૭
૨૫૪	૨	૧	૩૩.૭૫૨	૫૨.૨	૫૬.૮૫	૫૧.૯૭૫	૫૭.૮૬૪	૫૩.૮૮૨	૬૨.૧૬	૬૩.૨૯૯	૫૩.૯૯૮	૯.૨૦૭
૨૫૫	૨	૧	૩૩.૭૫૨	૪૭.૨	૫૪.૪૬૩	૬૩.૮૨૩	૩૭.૯૦૪	૫૩.૮૮૨	૫૩.૯૧૬	૫૪.૬૬૩	૪૯.૯૫	૯.૮૬૫
૨૫૬	૨	૧	૪૬.૯૬૨	૫૨.૨	૫૬.૮૫	૫૧.૯૭૫	૪૫.૮૮૮	૭૨.૩૬૬	૫૩.૯૧૬	૫૮.૯૮૧	૫૪.૮૯૨	૮.૩૩૭
૨૫૭	૨	૧	૪૩.૬૫૯	૪૭.૨	૫૨.૦૭૬	૪૪.૦૭૬	૬૯.૮૪	૪૬.૪૮૮	૬૨.૧૬	૫૪.૬૬૩	૫૨.૫૨	૯.૩૫૨
૨૫૮	૨	૧	૪૬.૯૬૨	૪૭.૨	૪૯.૬૯	૪૦.૧૨૬	૪૧.૮૯૬	૫૩.૮૮૨	૪૧.૫૫	૩૩.૦૭૪	૪૪.૨૯૮	૬.૪૭૧
૨૫૯	૨	૧	૫૦.૨૬૪	૫૨.૨	૫૯.૨૩૬	૬૩.૮૨૩	૫૭.૮૬૪	૪૬.૪૮૮	૫૩.૯૧૬	૫૪.૬૬૩	૫૪.૮૦૭	૫.૪૪૭
૨૬૦	૨	૧	૬૦.૧૭૨	૪૨.૨	૪૪.૯૧૬	૫૯.૮૭૪	૫૩.૮૭૨	૫૦.૧૮૫	૪૯.૭૯૪	૪૬.૦૨૮	૫૦.૮૮	૬.૬૭૯
૨૬૧	૨	૧	૪૩.૬૫૯	૫૨.૨	૫૨.૦૭૬	૪૮.૦૨૫	૫૩.૮૭૨	૬૮.૬૬૯	૫૩.૯૧૬	૪૬.૦૨૮	૫૨.૩૦૬	૭.૬૧
૨૬૨	૨	૧	૬૦.૧૭૨	૪૨.૨	૩૨.૯૮૩	૩૬.૧૭૭	૫૩.૮૭૨	૪૬.૪૮૮	૪૧.૫૫	૪૧.૭૧	૪૪.૩૯૪	૮.૯૫૨
૨૬૩	૨	૧	૬૦.૧૭૨	૩૭.૨	૩૨.૯૮૩	૩૬.૧૭૭	૪૧.૮૯૬	૩૧.૭૦૧	૩૩.૩૦૬	૪૧.૭૧	૩૯.૩૯૩	૯.૨૨૬
૨૬૪	૨	૧	૫૩.૫૬૭	૫૨.૨	૪૯.૬૯	૪૦.૧૨૬	૫૭.૮૬૪	૪૨.૭૯૧	૪૫.૬૭૨	૫૦.૩૪૫	૪૯.૦૩૨	૫.૮૫૯
૨૬૫	૨	૧	૫૩.૫૬૭	૪૭.૨	૫૬.૮૫	૪૦.૧૨૬	૬૫.૮૪૮	૫૭.૫૭૯	૩૭.૪૨૮	૪૧.૭૧	૫૦.૦૩૯	૧૦.૦૦૨
૨૬૬	૨	૧	૬૦.૧૭૨	૫૭.૨	૪૪.૯૧૬	૫૫.૯૨૪	૬૧.૮૫૬	૫૩.૮૮૨	૫૩.૯૧૬	૫૮.૯૮૧	૫૫.૮૫૬	૫.૨૫૮
૨૬૭	૨	૧	૪૬.૯૬૨	૪૭.૨	૪૪.૯૧૬	૪૪.૦૭૬	૬૯.૮૪	૫૦.૧૮૫	૬૨.૧૬	૫૦.૩૪૫	૫૧.૯૬૧	૯.૧૭૨

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક				સરાસરી	ટકા
			ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના		
૨૬૮	૨	૧	૫૬.૮૬૯	૬૨.૨	૬૧.૬૨૩	૫૧.૯૭૫	૫૩.૮૭૨	૬૧.૨૭૫	૬૬.૨૮૨	૪૬.૦૨૮	૫૭.૫૧૬	૬.૬૧૩
૨૬૯	૨	૧	૬૬.૭૭૭	૨૭.૨	૫૬.૮૫	૪૮.૦૨૫	૪૯.૮૮	૫૩.૮૮૨	૪૫.૬૭૨	૫૪.૬૬૩	૫૦.૩૬૯	૧૧.૩૮
૨૭૦	૨	૧	૪૩.૬૫૯	૪૭.૨	૬૧.૬૨૩	૫૯.૮૭૪	૪૫.૮૮૮	૫૩.૮૮૨	૪૫.૬૭૨	૫૦.૩૪૫	૫૧.૦૧૮	૬.૭૯૫
૨૭૧	૨	૧	૫૩.૫૬૭	૫૨.૨	૬૧.૬૨૩	૬૩.૮૨૩	૪૫.૮૮૮	૫૭.૫૭૯	૫૮.૦૩૮	૫૮.૯૮૧	૫૬.૪૬૨	૫.૭૨૩
૨૭૨	૨	૧	૬૩.૪૭૪	૬૭.૨	૫૯.૨૩૬	૬૩.૮૨૩	૬૫.૮૪૮	૫૩.૮૮૨	૩૩.૩૦૬	૬૭.૬૧૭	૫૯.૨૯૮	૧૧.૪૪૮
૨૭૩	૨	૧	૬૦.૧૭૨	૬૭.૨	૬૧.૬૨૩	૪૮.૦૨૫	૬૫.૮૪૮	૫૭.૫૭૯	૫૮.૦૩૮	૪૬.૦૨૮	૫૮.૦૬૪	૭.૬૨૬
૨૭૪	૨	૧	૩૭.૦૫૪	૪૭.૨	૪૨.૫૩	૫૯.૮૭૪	૩૭.૯૦૪	૫૦.૧૮૫	૩૩.૩૦૬	૪૬.૦૨૮	૪૪.૨૬	૮.૫૦૨
૨૭૫	૨	૧	૪૦.૩૫૭	૩૨.૨	૪૦.૧૪૩	૪૮.૦૨૫	૪૯.૮૮	૪૨.૭૯૧	૪૧.૫૫	૫૮.૯૮૧	૪૪.૨૪૧	૮.૦૧૪
૨૭૬	૨	૧	૪૬.૯૬૨	૬૨.૨	૫૪.૪૬૩	૫૧.૯૭૫	૪૯.૮૮	૫૩.૮૮૨	૫૩.૯૧૬	૩૭.૩૯૨	૫૧.૩૩૪	૭.૧૪૨
૨૭૭	૨	૧	૩૭.૦૫૪	૪૭.૨	૬૬.૩૯૬	૫૫.૯૨૪	૬૧.૮૫૬	૫૭.૫૭૯	૫૮.૦૩૮	૭૧.૯૩૪	૫૬.૯૯૮	૧૦.૮૯૮
૨૭૮	૨	૧	૩૩.૭૫૨	૩૭.૨	૧૬.૨૭૭	૪૦.૧૨૬	૧૩.૯૫૨	૩૫.૩૯૭	૩૭.૪૨૮	૫૦.૩૪૫	૩૩.૦૬	૧૨.૧૭૫
૨૭૯	૨	૧	૫૩.૫૬૭	૫૨.૨	૫૬.૮૫	૫૧.૯૭૫	૪૫.૮૮૮	૪૨.૭૯૧	૪૧.૫૫	૫૮.૯૮૧	૫૦.૪૭૫	૬.૪૦૯
૨૮૦	૨	૧	૪૬.૯૬૨	૫૭.૨	૫૯.૨૩૬	૫૧.૯૭૫	૪૯.૮૮	૫૦.૧૮૫	૪૧.૫૫	૫૪.૬૬૩	૫૧.૪૫૬	૫.૬૮૮
૨૮૧	૨	૧	૫૦.૨૬૪	૫૨.૨	૫૯.૨૩૬	૪૪.૦૭૬	૫૭.૮૬૪	૪૬.૪૮૮	૬૨.૧૬	૪૬.૦૨૮	૫૨.૨૯	૬.૭૭૪
૨૮૨	૨	૧	૪૦.૩૫૭	૬૨.૨	૪૯.૬૯	૫૫.૯૨૪	૪૫.૮૮૮	૩૯.૦૯૪	૪૧.૫૫	૪૬.૦૨૮	૪૭.૫૯૧	૮.૦૫
૨૮૩	૨	૧	૫૦.૨૬૪	૪૭.૨	૪૨.૫૩	૪૮.૦૨૫	૬૧.૮૫૬	૪૬.૪૮૮	૫૩.૯૧૬	૫૦.૩૪૫	૫૦.૦૭૮	૫.૮૦૫
૨૮૪	૨	૧	૫૦.૨૬૪	૪૨.૨	૫૯.૨૩૬	૫૫.૯૨૪	૫૩.૮૭૨	૪૬.૪૮૮	૪૯.૭૯૪	૬૭.૬૧૭	૫૩.૧૭૪	૭.૯૧૪
૨૮૫	૨	૧	૫૦.૨૬૪	૫૨.૨	૫૪.૪૬૩	૫૫.૯૨૪	૩૭.૯૦૪	૫૩.૮૮૨	૪૧.૫૫	૫૪.૬૬૩	૫૦.૧૦૬	૬.૭૦૧
૨૮૬	૨	૧	૪૬.૯૬૨	૪૨.૨	૫૪.૪૬૩	૪૮.૦૨૫	૪૫.૮૮૮	૬૧.૨૭૫	૫૩.૯૧૬	૪૬.૦૨૮	૪૯.૮૪૫	૬.૧૯૭
૨૮૭	૨	૧	૩૭.૦૫૪	૪૭.૨	૬૬.૩૯૬	૫૫.૯૨૪	૬૧.૮૫૬	૫૭.૫૭૯	૫૮.૦૩૮	૭૧.૯૩૪	૫૬.૯૯૮	૧૦.૮૯૮
૨૮૮	૨	૧	૫૦.૨૬૪	૫૭.૨	૬૪.૦૧	૫૫.૯૨૪	૪૧.૮૯૬	૫૦.૧૮૫	૪૫.૬૭૨	૫૦.૩૪૫	૫૧.૯૩૭	૬.૯૪૭
૨૮૯	૨	૧	૩૩.૭૫૨	૪૭.૨	૫૪.૪૬૩	૬૩.૮૨૩	૩૭.૯૦૪	૫૩.૮૮૨	૫૩.૯૧૬	૫૪.૬૬૩	૪૯.૯૫	૯.૮૬૫
૨૯૦	૨	૧	૬૦.૧૭૨	૫૨.૨	૫૯.૨૩૬	૪૮.૦૨૫	૪૯.૮૮	૪૨.૭૯૧	૪૫.૬૭૨	૫૮.૯૮૧	૫૨.૧૨	૬.૬૮૬
૨૯૧	૨	૧	૫૩.૫૬૭	૪૭.૨	૪૭.૩૦૩	૪૮.૦૨૫	૫૩.૮૭૨	૩૯.૦૯૪	૫૮.૦૩૮	૫૦.૩૪૫	૪૯.૬૮૧	૫.૭૨૭
૨૯૨	૨	૧	૪૬.૯૬૨	૬૨.૨	૪૯.૬૯	૫૫.૯૨૪	૫૩.૮૭૨	૫૦.૧૮૫	૬૬.૨૮૨	૫૪.૬૬૩	૫૪.૯૭૨	૬.૫૧૮
૨૯૩	૨	૧	૪૬.૯૬૨	૬૨.૨	૪૯.૬૯	૫૫.૯૨૪	૫૩.૮૭૨	૫૦.૧૮૫	૬૬.૨૮૨	૫૪.૬૬૩	૫૪.૯૭૨	૬.૫૧૮
૨૯૪	૨	૧	૬૬.૭૭૭	૫૭.૨	૪૭.૩૦૩	૫૫.૯૨૪	૫૩.૮૭૨	૫૭.૫૭૯	૬૨.૧૬	૫૪.૬૬૩	૫૬.૯૩૫	૫.૭૬૯
૨૯૫	૨	૧	૫૦.૨૬૪	૫૨.૨	૪૭.૩૦૩	૫૧.૯૭૫	૪૯.૮૮	૩૫.૩૯૭	૬૨.૧૬	૫૪.૬૬૩	૫૦.૪૮	૭.૫૩૨
૨૯૬	૨	૧	૫૦.૨૬૪	૩૭.૨	૫૯.૨૩૬	૫૧.૯૭૫	૪૧.૮૯૬	૫૩.૮૮૨	૫૮.૦૩૮	૬૩.૨૯૯	૫૧.૯૭૪	૮.૮૧૭
૨૯૭	૨	૧	૪૩.૬૫૯	૫૨.૨	૫૬.૮૫	૬૭.૭૭૩	૫૭.૮૬૪	૬૧.૨૭૫	૭૦.૪૦૪	૬૭.૬૧૭	૫૯.૭૦૫	૯.૦૨૪
૨૯૮	૨	૧	૩૦.૪૪૯	૫૨.૨	૫૯.૨૩૬	૬૩.૮૨૩	૩૭.૯૦૪	૫૭.૫૭૯	૫૮.૦૩૮	૫૦.૩૪૫	૫૧.૧૯૭	૧૧.૪૬૭
૨૯૯	૨	૧	૫૦.૨૬૪	૫૨.૨	૪૪.૯૧૬	૫૫.૯૨૪	૫૩.૮૭૨	૫૭.૫૭૯	૫૮.૦૩૮	૬૩.૨૯૯	૫૪.૫૧૨	૫.૫૬૭
૩૦૦	૨	૧	૩૩.૭૫૨	૫૨.૨	૫૬.૮૫	૫૧.૯૭૫	૫૭.૮૬૪	૫૩.૮૮૨	૬૨.૧૬	૬૩.૨૯૯	૫૩.૯૯૮	૯.૨૦૭
૩૦૧	૧	૧	૫૦.૨૬૪	૫૭.૨	૩૦.૫૯૭	૫૯.૮૭૪	૩૩.૯૧૨	૩૯.૦૯૪	૨૯.૧૮૪	૫૦.૩૪૫	૪૩.૮૦૯	૧૨.૧૩૩
૩૦૨	૧	૧	૪૦.૩૫૭	૪૨.૨	૩૫.૩૭	૪૮.૦૨૫	૨૯.૯૨	૩૫.૩૯૭	૪૧.૫૫	૩૩.૦૭૪	૩૮.૨૩૭	૫.૮૪૪
૩૦૩	૧	૧	૩૭.૦૫૪	૬૭.૨	૩૭.૭૫૭	૫૫.૯૨૪	૨૯.૯૨	૨૪.૩૦૭	૩૭.૪૨૮	૪૧.૭૧	૪૧.૪૧૩	૧૩.૮૮
૩૦૪	૧	૧	૫૦.૨૬૪	૫૨.૨	૬૧.૬૨૩	૪૪.૦૭૬	૫૭.૮૬૪	૩૯.૦૯૪	૪૧.૫૫	૪૧.૭૧	૪૮.૫૪૮	૮.૨૭૩
૩૦૫	૧	૧	૬૬.૭૭૭	૫૨.૨	૪૭.૩૦૩	૭૧.૭૨૨	૫૭.૮૬૪	૪૬.૪૮૮	૪૧.૫૫	૫૮.૯૮૧	૫૫.૩૬૧	૧૦.૪૩૨
૩૦૬	૧	૧	૫૩.૫૬૭	૪૨.૨	૪૭.૩૦૩	૪૮.૦૨૫	૬૧.૮૫૬	૫૩.૮૮૨	૪૧.૫૫	૫૦.૩૪૫	૪૯.૮૪૧	૬.૬૭૩
૩૦૭	૧	૧	૬૦.૧૭૨	૭૭.૨	૬૧.૬૨૩	૪૮.૦૨૫	૬૧.૮૫૬	૬૪.૯૭૨	૫૮.૦૩૮	૫૮.૯૮૧	૬૧.૩૫૮	૮.૧૦૮
૩૦૮	૧	૧	૭૬.૬૮૪	૫૭.૨	૪૭.૩૦૩	૬૩.૮૨૩	૫૩.૮૭૨	૫૭.૫૭૯	૪૫.૬૭૨	૬૩.૨૯૯	૫૮.૧૭૯	૯.૯૬૫
૩૦૯	૧	૧	૫૩.૫૬૭	૫૨.૨	૫૬.૮૫	૫૯.૮૭૪	૩૩.૯૧૨	૫૭.૫૭૯	૪૯.૭૯૪	૪૬.૦૨૮	૫૧.૨૨૬	૮.૨૯૮
૩૧૦	૧	૧	૪૦.૩૫૭	૪૭.૨	૪૯.૬૯	૪૮.૦૨૫	૩૭.૯૦૪	૪૬.૪૮૮	૪૧.૫૫	૫૪.૬૬૩	૪૫.૭૩૫	૫.૪૯૧
૩૧૧	૧	૧	૪૩.૬૫૯	૫૨.૨	૪૭.૩૦૩	૫૯.૮૭૪	૪૧.૮૯૬	૪૬.૪૮૮	૪૧.૫૫	૪૬.૦૨૮	૪૭.૩૭૫	૬.૦૯૩
૩૧૨	૧	૧	૫૦.૨૬૪	૫૨.૨	૫૯.૨૩૬	૫૫.૯૨૪	૬૫.૮૪૮	૪૬.૪૮૮	૫૩.૯૧૬	૫૪.૬૬૩	૫૪.૮૧૭	૫.૮૫૮

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક				સરાસરી	ટકા
			ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના		
૩૧૩	૧	૧	૫૦.૨૬૪	૬૨.૨	૬૧.૬૨૩	૫૧.૯૭૫	૬૫.૮૪૮	૬૪.૯૭૨	૫૮.૦૩૮	૬૩.૨૯૯	૫૯.૭૭૭	૫.૮૫૪
૩૧૪	૧	૧	૪૬.૯૬૨	૪૨.૨	૫૬.૮૫	૫૫.૯૨૪	૬૯.૮૪	૫૭.૫૭૯	૫૩.૯૧૬	૬૩.૨૯૯	૫૫.૮૨૧	૮.૬૫૪
૩૧૫	૧	૧	૬૦.૧૭૨	૪૨.૨	૪૯.૬૯	૫૧.૯૭૫	૫૩.૮૭૨	૫૭.૫૭૯	૪૯.૭૯૪	૫૦.૩૪૫	૫૧.૯૫૩	૫.૪૮૨
૩૧૬	૧	૧	૩૭.૦૫૪	૫૨.૨	૪૯.૬૯	૪૮.૦૨૫	૫૩.૮૭૨	૫૦.૧૮૫	૨૯.૧૮૪	૩૩.૦૭૪	૪૪.૧૬૧	૯.૫૫
૩૧૭	૧	૧	૫૬.૮૬૯	૬૨.૨	૪૪.૯૧૬	૫૯.૮૭૪	૪૯.૮૮	૩૫.૩૯૭	૨૫.૦૬૨	૫૦.૩૪૫	૪૮.૦૬૮	૧૨.૬૭૬
૩૧૮	૧	૧	૫૩.૫૬૭	૪૭.૨	૩૭.૭૫૭	૪૮.૦૨૫	૩૭.૯૦૪	૪૬.૪૮૮	૩૩.૩૦૬	૪૬.૦૨૮	૪૩.૭૮૪	૬.૭૪૪
૩૧૯	૧	૧	૪૬.૯૬૨	૬૨.૨	૪૯.૬૯	૫૫.૯૨૪	૫૩.૮૭૨	૫૦.૧૮૫	૬૬.૨૮૨	૫૪.૬૬૩	૫૪.૯૭૨	૬.૫૧૮
૩૨૦	૧	૧	૭૦.૦૭૯	૩૭.૨	૩૦.૫૯૭	૪૮.૦૨૫	૬૧.૮૫૬	૩૫.૩૯૭	૪૧.૫૫	૫૦.૩૪૫	૪૬.૮૮૧	૧૩.૬૦૧
૩૨૧	૧	૧	૭૦.૦૭૯	૫૭.૨	૩૨.૯૮૩	૪૪.૦૭૬	૪૯.૮૮	૪૨.૭૯૧	૫૩.૯૧૬	૪૧.૭૧	૪૯.૦૭૯	૧૧.૩૯૫
૩૨૨	૧	૧	૩૭.૦૫૪	૫૭.૨	૪૦.૧૪૩	૩૨.૨૨૭	૩૭.૯૦૪	૩૯.૦૯૪	૪૧.૫૫	૩૭.૩૯૨	૪૦.૩૨૧	૭.૩૫૪
૩૨૩	૧	૧	૬૩.૪૭૪	૫૨.૨	૪૭.૩૦૩	૪૪.૦૭૬	૫૭.૮૬૪	૪૨.૭૯૧	૪૯.૭૯૪	૫૮.૯૮૧	૫૨.૦૬	૭.૪૫૮
૩૨૪	૧	૧	૪૬.૯૬૨	૪૭.૨	૫૪.૪૬૩	૫૯.૮૭૪	૪૧.૮૯૬	૫૩.૮૮૨	૫૩.૯૧૬	૪૧.૭૧	૪૯.૯૮૮	૬.૫૩૯
૩૨૫	૧	૧	૭૦.૦૭૯	૪૭.૨	૪૯.૬૯	૪૪.૦૭૬	૪૯.૮૮	૫૩.૮૮૨	૩૩.૩૦૬	૩૭.૩૯૨	૪૮.૧૮૮	૧૧.૧૬૫
૩૨૬	૧	૧	૫૬.૮૬૯	૫૨.૨	૩૭.૭૫૭	૪૮.૦૨૫	૪૧.૮૯૬	૫૦.૧૮૫	૪૧.૫૫	૬૩.૨૯૯	૪૮.૯૭૩	૮.૫૪૭
૩૨૭	૧	૧	૫૬.૮૬૯	૫૨.૨	૫૪.૪૬૩	૪૦.૧૨૬	૭૭.૮૨૪	૫૩.૮૮૨	૭૪.૫૨૬	૭૧.૯૩૪	૬૦.૨૨૮	૧૩.૧૧૭
૩૨૮	૧	૧	૫૩.૫૬૭	૫૭.૨	૫૨.૦૭૬	૫૧.૯૭૫	૫૭.૮૬૪	૪૬.૪૮૮	૪૫.૬૭૨	૩૭.૩૯૨	૫૦.૨૭૯	૬.૮૦૪
૩૨૯	૧	૧	૬૦.૧૭૨	૩૨.૨	૬૧.૬૨૩	૪૮.૦૨૫	૬૯.૮૪	૫૭.૫૭૯	૮૨.૭૭	૭૧.૯૩૪	૬૦.૫૧૮	૧૫.૪૯૩
૩૩૦	૧	૧	૩૭.૦૫૪	૫૨.૨	૪૪.૯૧૬	૪૮.૦૨૫	૩૭.૯૦૪	૪૬.૪૮૮	૪૫.૬૭૨	૫૪.૬૬૩	૪૫.૮૬૫	૬.૧૪૭
૩૩૧	૧	૧	૩૦.૪૪૯	૫૨.૨	૫૯.૨૩૬	૫૧.૯૭૫	૪૯.૮૮	૪૨.૭૯૧	૪૯.૭૯૪	૫૦.૩૪૫	૪૮.૩૩૪	૮.૫૦૪
૩૩૨	૧	૧	૭૯.૯૮૭	૬૭.૨	૫૨.૦૭૬	૫૯.૮૭૪	૫૭.૮૬૪	૫૩.૮૮૨	૪૧.૫૫	૫૮.૯૮૧	૫૮.૯૨૭	૧૧.૨૬૫
૩૩૩	૧	૧	૭૩.૩૮૨	૪૨.૨	૫૯.૨૩૬	૫૫.૯૨૪	૫૭.૮૬૪	૬૮.૬૬૯	૪૯.૭૯૪	૬૩.૨૯૯	૫૮.૭૯૬	૯.૯૭૩
૩૩૪	૧	૧	૪૦.૩૫૭	૫૨.૨	૫૬.૮૫	૫૫.૯૨૪	૪૯.૮૮	૪૬.૪૮૮	૫૩.૯૧૬	૪૧.૭૧	૪૯.૬૬૬	૬.૨૭૨
૩૩૫	૧	૧	૫૦.૨૬૪	૪૨.૨	૫૪.૪૬૩	૬૩.૮૨૩	૫૭.૮૬૪	૫૦.૧૮૫	૪૯.૭૯૪	૫૪.૬૬૩	૫૨.૯૦૭	૬.૪૧૪
૩૩૬	૧	૧	૪૬.૯૬૨	૫૭.૨	૨૩.૪૩૭	૫૫.૯૨૪	૩૩.૯૧૨	૪૬.૪૮૮	૪૧.૫૫	૬૩.૨૯૯	૪૬.૦૯૭	૧૩.૦૮૯
૩૩૭	૧	૧	૫૩.૫૬૭	૫૨.૨	૪૯.૬૯	૫૫.૯૨૪	૪૧.૮૯૬	૪૬.૪૮૮	૪૯.૭૯૪	૩૭.૩૯૨	૪૮.૩૬૯	૬.૧૯૩
૩૩૮	૧	૧	૪૬.૯૬૨	૭૭.૨	૫૬.૮૫	૫૧.૯૭૫	૬૧.૮૫૬	૫૩.૮૮૨	૪૫.૬૭૨	૬૩.૨૯૯	૫૭.૨૧૨	૧૦.૨૪૭
૩૩૯	૧	૧	૫૦.૨૬૪	૪૭.૨	૫૬.૮૫	૫૧.૯૭૫	૬૧.૮૫૬	૪૬.૪૮૮	૩૭.૪૨૮	૫૮.૯૮૧	૫૧.૩૮	૭.૮૮૪
૩૪૦	૧	૧	૪૦.૩૫૭	૪૭.૨	૬૬.૩૯૬	૬૩.૮૨૩	૪૯.૮૮	૫૭.૫૭૯	૩૭.૪૨૮	૫૦.૩૪૫	૫૧.૬૨૬	૧૦.૩૮૭
૩૪૧	૧	૧	૭૦.૦૭૯	૪૭.૨	૪૨.૫૩	૪૦.૧૨૬	૪૫.૮૮૮	૪૨.૭૯૧	૪૯.૭૯૪	૪૬.૦૨૮	૪૮.૦૫૫	૯.૪૦૨
૩૪૨	૧	૧	૩૩.૭૫૨	૫૨.૨	૪૭.૩૦૩	૪૮.૦૨૫	૪૧.૮૯૬	૪૬.૪૮૮	૪૧.૫૫	૫૦.૩૪૫	૪૫.૧૯૫	૫.૯૧૪
૩૪૩	૧	૧	૪૦.૩૫૭	૪૭.૨	૪૪.૯૧૬	૫૧.૯૭૫	૪૧.૮૯૬	૩૧.૭૦૧	૪૧.૫૫	૫૦.૩૪૫	૪૩.૭૪૩	૬.૪૩
૩૪૪	૧	૧	૬૬.૭૭૭	૪૨.૨	૩૫.૩૭	૪૮.૦૨૫	૫૩.૮૭૨	૪૨.૭૯૧	૪૫.૬૭૨	૫૦.૩૪૫	૪૮.૧૩૨	૯.૩૯૭
૩૪૫	૧	૧	૬૬.૭૭૭	૭૭.૨	૫૬.૮૫	૭૫.૬૭૧	૬૯.૮૪	૫૦.૧૮૫	૪૫.૬૭૨	૭૧.૯૩૪	૬૪.૨૬૬	૧૧.૯૦૮
૩૪૬	૧	૧	૬૦.૧૭૨	૫૨.૨	૪૪.૯૧૬	૫૫.૯૨૪	૪૯.૮૮	૩૫.૩૯૭	૩૩.૩૦૬	૫૪.૬૬૩	૪૮.૩૦૭	૯.૭૧
૩૪૭	૧	૧	૫૩.૫૬૭	૪૨.૨	૫૪.૪૬૩	૫૧.૯૭૫	૬૫.૮૪૮	૫૦.૧૮૫	૬૨.૧૬	૫૪.૬૬૩	૫૪.૩૮૩	૭.૨૧૬
૩૪૮	૧	૧	૪૩.૬૫૯	૫૭.૨	૫૨.૦૭૬	૫૫.૯૨૪	૫૭.૮૬૪	૪૨.૭૯૧	૪૧.૫૫	૫૦.૩૪૫	૫૦.૧૭૬	૬.૭૨૫
૩૪૯	૧	૧	૫૦.૨૬૪	૪૨.૨	૪૨.૫૩	૪૪.૦૭૬	૪૯.૮૮	૪૨.૭૯૧	૫૩.૯૧૬	૫૦.૩૪૫	૪૭	૪.૫૮૭
૩૫૦	૧	૧	૫૦.૨૬૪	૫૭.૨	૫૯.૨૩૬	૪૪.૦૭૬	૪૯.૮૮	૫૭.૫૭૯	૫૩.૯૧૬	૪૬.૦૨૮	૫૨.૨૭૨	૫.૬૦૧
૩૫૧	૧	૧	૫૩.૫૬૭	૫૨.૨	૫૬.૮૫	૩૬.૧૭૭	૪૯.૮૮	૫૦.૧૮૫	૪૫.૬૭૨	૫૦.૩૪૫	૪૯.૩૬	૬.૨૨૪
૩૫૨	૧	૧	૪૩.૬૫૯	૪૭.૨	૪૪.૯૧૬	૪૪.૦૭૬	૪૧.૮૯૬	૩૯.૦૯૪	૪૯.૭૯૪	૫૪.૬૬૩	૪૫.૬૬૨	૪.૮૫૩
૩૫૩	૧	૧	૪૬.૯૬૨	૪૭.૨	૪૪.૯૧૬	૪૪.૦૭૬	૪૧.૮૯૬	૩૯.૦૯૪	૪૯.૭૯૪	૫૪.૬૬૩	૪૬.૦૭૫	૪.૭૯૮
૩૫૪	૧	૧	૫૩.૫૬૭	૫૨.૨	૪૭.૩૦૩	૫૫.૯૨૪	૫૭.૮૬૪	૫૩.૮૮૨	૪૫.૬૭૨	૬૩.૨૯૯	૫૩.૭૧૪	૫.૬૩૩
૩૫૫	૧	૧	૫૦.૨૬૪	૫૨.૨	૪૭.૩૦૩	૫૧.૯૭૫	૪૯.૮૮	૩૫.૩૯૭	૬૨.૧૬	૫૪.૬૬૩	૫૦.૪૮	૭.૫૩૨
૩૫૬	૧	૧	૫૩.૫૬૭	૪૨.૨	૪૪.૯૧૬	૪૦.૧૨૬	૫૩.૮૭૨	૪૬.૪૮૮	૪૧.૫૫	૫૦.૩૪૫	૪૬.૬૩૩	૫.૪૧૨
૩૫૭	૧	૧	૬૦.૧૭૨	૬૭.૨	૪૨.૫૩	૩૨.૨૨૭	૫૭.૮૬૪	૪૨.૭૯૧	૩૭.૪૨૮	૪૬.૦૨૮	૪૮.૨૮	૧૨.૧૫૯

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક				સરાસરી	ટકા
			ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના		
૩૫૮	૧	૧	૫૬.૮૬૯	૫૨.૨	૪૪.૯૧૬	૫૧.૯૭૫	૪૧.૮૯૬	૫૭.૫૭૯	૬૨.૧૬	૪૬.૦૨૮	૫૧.૭૦૩	૭.૦૨૪
૩૫૯	૧	૧	૪૬.૯૬૨	૫૨.૨	૪૭.૩૦૩	૫૧.૯૭૫	૪૯.૮૮	૩૫.૩૯૭	૪૫.૬૭૨	૫૪.૬૬૩	૪૮.૦૦૭	૫.૯૪૨
૩૬૦	૧	૧	૫૬.૮૬૯	૪૨.૨	૪૯.૬૯	૫૯.૮૭૪	૫૭.૮૬૪	૫૭.૫૭૯	૫૩.૯૧૬	૫૦.૩૪૫	૫૩.૫૪૨	૫.૮૫૫
૩૬૧	૧	૧	૪૦.૩૫૭	૪૨.૨	૫૯.૨૩૬	૫૫.૯૨૪	૪૯.૮૮	૫૩.૮૮૨	૫૮.૦૩૮	૫૦.૩૪૫	૫૧.૨૩૩	૬.૯૮૯
૩૬૨	૧	૧	૫૦.૨૬૪	૫૨.૨	૪૭.૩૦૩	૫૫.૯૨૪	૬૫.૮૪૮	૫૩.૮૮૨	૪૯.૭૯૪	૬૭.૬૧૭	૫૫.૩૫૪	૭.૫૦૮
૩૬૩	૧	૧	૬૩.૪૭૪	૫૭.૨	૪૭.૩૦૩	૫૫.૯૨૪	૬૧.૮૫૬	૫૦.૧૮૫	૪૫.૬૭૨	૫૦.૩૪૫	૫૩.૯૯૫	૬.૬૨૮
૩૬૪	૧	૧	૪૩.૬૫૯	૫૭.૨	૬૪.૦૧	૬૭.૭૭૩	૪૫.૮૮૮	૫૩.૮૮૨	૪૯.૭૯૪	૫૪.૬૬૩	૫૪.૬૦૯	૮.૩૫
૩૬૫	૧	૧	૫૬.૮૬૯	૬૨.૨	૫૬.૮૫	૪૦.૧૨૬	૬૧.૮૫૬	૪૨.૭૯૧	૬૬.૨૮૨	૩૩.૦૭૪	૫૨.૫૦૬	૧૨.૧૫૬
૩૬૬	૧	૧	૬૩.૪૭૪	૭૨.૨	૫૪.૪૬૩	૫૫.૯૨૪	૫૭.૮૬૪	૫૭.૫૭૯	૪૯.૭૯૪	૩૭.૩૯૨	૫૬.૦૮૬	૧૦.૦૮૧
૩૬૭	૧	૧	૪૩.૬૫૯	૫૨.૨	૬૧.૬૨૩	૬૩.૮૨૩	૬૯.૮૪	૫૩.૮૮૨	૬૨.૧૬	૫૮.૯૮૧	૫૮.૨૭૧	૮.૧૧૭
૩૬૮	૧	૧	૫૦.૨૬૪	૪૭.૨	૫૪.૪૬૩	૫૫.૯૨૪	૫૭.૮૬૪	૫૩.૮૮૨	૫૩.૯૧૬	૫૪.૬૬૩	૫૩.૫૨૨	૩.૩૩૧
૩૬૯	૧	૧	૪૩.૬૫૯	૫૭.૨	૪૭.૩૦૩	૪૪.૦૭૬	૪૧.૮૯૬	૪૬.૪૮૮	૬૨.૧૬	૫૮.૯૮૧	૫૦.૨૨	૭.૯૩૩
૩૭૦	૧	૧	૬૩.૪૭૪	૪૭.૨	૩૭.૭૫૭	૪૮.૦૨૫	૫૩.૮૭૨	૫૦.૧૮૫	૫૮.૦૩૮	૫૦.૩૪૫	૫૧.૧૧૨	૭.૬૮૨
૩૭૧	૧	૧	૫૩.૫૬૭	૬૨.૨	૬૧.૬૨૩	૬૭.૭૭૩	૫૭.૮૬૪	૫૦.૧૮૫	૪૫.૬૭૨	૫૮.૯૮૧	૫૭.૨૩૩	૭.૧૨૪
૩૭૨	૧	૧	૬૦.૧૭૨	૫૭.૨	૬૧.૬૨૩	૬૭.૭૭૩	૫૭.૮૬૪	૫૩.૮૮૨	૫૮.૦૩૮	૫૪.૬૬૩	૫૮.૯૦૨	૪.૪૦૧
૩૭૩	૧	૧	૫૬.૮૬૯	૪૭.૨	૫૬.૮૫	૪૪.૦૭૬	૫૭.૮૬૪	૫૩.૮૮૨	૪૫.૬૭૨	૪૧.૭૧	૫૦.૫૧૫	૬.૫૩૯
૩૭૪	૧	૧	૫૦.૨૬૪	૫૨.૨	૪૨.૫૩	૪૮.૦૨૫	૬૯.૮૪	૫૭.૫૭૯	૬૨.૧૬	૪૬.૦૨૮	૫૩.૫૭૮	૯.૦૭૮
૩૭૫	૧	૧	૫૩.૫૬૭	૫૨.૨	૪૭.૩૦૩	૪૦.૧૨૬	૪૫.૮૮૮	૩૯.૦૯૪	૬૨.૧૬	૫૪.૬૬૩	૪૯.૩૭૫	૭.૭૮૯
૩૭૬	૧	૧	૫૦.૨૬૪	૬૨.૨	૪૯.૬૯	૫૯.૮૭૪	૪૫.૮૮૮	૫૦.૧૮૫	૪૯.૭૯૪	૫૦.૩૪૫	૫૨.૨૮	૫.૬૩૨
૩૭૭	૧	૧	૪૩.૬૫૯	૫૭.૨	૪૭.૩૦૩	૪૪.૦૭૬	૪૧.૮૯૬	૪૬.૪૮૮	૬૨.૧૬	૫૮.૯૮૧	૫૦.૨૨	૭.૯૩૩
૩૭૮	૧	૧	૫૦.૨૬૪	૩૨.૨	૩૦.૫૯૭	૪૪.૦૭૬	૩૭.૯૦૪	૪૨.૭૯૧	૪૫.૬૭૨	૬૩.૨૯૯	૪૩.૩૫	૧૦.૪૭૯
૩૭૯	૧	૧	૩૭.૦૫૪	૪૨.૨	૪૯.૬૯	૫૧.૯૭૫	૪૫.૮૮૮	૩૯.૦૯૪	૬૨.૧૬	૪૬.૦૨૮	૪૬.૭૬૧	૮
૩૮૦	૧	૧	૫૦.૨૬૪	૫૭.૨	૪૯.૬૯	૫૫.૯૨૪	૫૩.૮૭૨	૩૯.૦૯૪	૪૯.૭૯૪	૪૧.૭૧	૪૯.૬૯૪	૬.૪૨૬
૩૮૧	૧	૧	૬૦.૧૭૨	૫૨.૨	૫૨.૦૭૬	૫૧.૯૭૫	૫૩.૮૭૨	૫૭.૫૭૯	૫૩.૯૧૬	૫૪.૬૬૩	૫૪.૫૫૭	૨.૯૨૬
૩૮૨	૧	૧	૫૦.૨૬૪	૫૨.૨	૫૨.૦૭૬	૬૩.૮૨૩	૩૭.૯૦૪	૫૩.૮૮૨	૫૩.૯૧૬	૬૩.૨૯૯	૫૩.૪૨૧	૮.૧૦૯
૩૮૩	૧	૧	૪૬.૯૬૨	૬૨.૨	૪૯.૬૯	૫૫.૯૨૪	૫૩.૮૭૨	૫૦.૧૮૫	૬૬.૨૮૨	૫૪.૬૬૩	૫૪.૯૭૨	૬.૫૧૮
૩૮૪	૧	૧	૪૩.૬૫૯	૪૭.૨	૪૪.૯૧૬	૪૪.૦૭૬	૪૧.૮૯૬	૩૯.૦૯૪	૪૯.૭૯૪	૫૪.૬૬૩	૪૫.૬૬૨	૪.૮૫૩
૩૮૫	૧	૧	૬૩.૪૭૪	૪૭.૨	૪૦.૧૪૩	૩૬.૧૭૭	૪૫.૮૮૮	૫૭.૫૭૯	૪૯.૭૯૪	૪૬.૦૨૮	૪૮.૨૮૫	૮.૮૧૮
૩૮૬	૧	૧	૪૦.૩૫૭	૪૨.૨	૫૯.૨૩૬	૫૫.૯૨૪	૪૯.૮૮	૫૩.૮૮૨	૫૮.૦૩૮	૫૦.૩૪૫	૫૧.૨૩૩	૬.૯૮૯
૩૮૭	૧	૧	૫૩.૫૬૭	૪૨.૨	૪૦.૧૪૩	૪૪.૦૭૬	૪૧.૮૯૬	૩૫.૩૯૭	૫૮.૦૩૮	૫૪.૬૬૩	૪૬.૨૪૮	૮.૦૯૩
૩૮૮	૧	૧	૪૦.૩૫૭	૪૭.૨	૪૯.૬૯	૪૮.૦૨૫	૩૭.૯૦૪	૪૬.૪૮૮	૪૧.૫૫	૫૪.૬૬૩	૪૫.૭૩૫	૫.૪૯૧
૩૮૯	૧	૧	૩૩.૭૫૨	૩૭.૨	૩૦.૫૯૭	૪૦.૧૨૬	૨૫.૯૨૮	૨૮.૦૦૪	૪૯.૭૯૪	૪૬.૦૨૮	૩૬.૪૨૯	૮.૫૧૪
૩૯૦	૧	૧	૫૦.૨૬૪	૪૨.૨	૩૫.૩૭	૫૧.૯૭૫	૩૭.૯૦૪	૩૧.૭૦૧	૩૭.૪૨૮	૪૬.૦૨૮	૪૧.૬૦૯	૭.૨૭૬
૩૯૧	૧	૧	૪૬.૯૬૨	૪૨.૨	૫૪.૪૬૩	૪૪.૦૭૬	૪૫.૮૮૮	૪૨.૭૯૧	૪૯.૭૯૪	૫૦.૩૪૫	૪૭.૦૬૫	૪.૨૨૯
૩૯૨	૧	૧	૫૩.૫૬૭	૪૨.૨	૩૨.૯૮૩	૪૦.૧૨૬	૪૯.૮૮	૪૨.૭૯૧	૪૫.૬૭૨	૪૬.૦૨૮	૪૪.૧૫૬	૬.૨૫૫
૩૯૩	૧	૧	૪૬.૯૬૨	૫૨.૨	૪૭.૩૦૩	૫૧.૯૭૫	૪૧.૮૯૬	૪૬.૪૮૮	૪૫.૬૭૨	૫૪.૬૬૩	૪૮.૩૯૫	૪.૧૯૪
૩૯૪	૧	૧	૩૭.૦૫૪	૪૨.૨	૫૯.૨૩૬	૫૧.૯૭૫	૪૫.૮૮૮	૫૭.૫૭૯	૪૯.૭૯૪	૬૩.૨૯૯	૫૦.૮૭૮	૮.૯૬૬
૩૯૫	૧	૧	૫૬.૮૬૯	૪૨.૨	૪૯.૬૯	૫૧.૯૭૫	૪૫.૮૮૮	૪૨.૭૯૧	૫૩.૯૧૬	૪૧.૭૧	૪૮.૧૩	૫.૮૧૮
૩૯૬	૧	૧	૫૬.૮૬૯	૫૨.૨	૫૪.૪૬૩	૪૦.૧૨૬	૭૭.૮૨૪	૫૩.૮૮૨	૭૪.૫૨૬	૭૧.૯૩૪	૬૦.૨૨૮	૧૩.૧૧૭
૩૯૭	૧	૧	૪૬.૯૬૨	૪૨.૨	૫૪.૪૬૩	૪૪.૦૭૬	૪૫.૮૮૮	૫૩.૮૮૨	૪૯.૭૯૪	૫૦.૩૪૫	૪૮.૪૫૧	૪.૪૪૧
૩૯૮	૧	૧	૪૩.૬૫૯	૫૭.૨	૬૪.૦૧	૬૭.૭૭૩	૪૫.૮૮૮	૫૩.૮૮૨	૪૯.૭૯૪	૫૪.૬૬૩	૫૪.૬૦૯	૮.૩૫
૩૯૯	૧	૧	૪૦.૩૫૭	૪૭.૨	૪૯.૬૯	૪૮.૦૨૫	૩૭.૯૦૪	૪૬.૪૮૮	૪૧.૫૫	૫૪.૬૬૩	૪૫.૭૩૫	૫.૪૯૧
૪૦૦	૧	૧	૪૬.૯૬૨	૬૨.૨	૫૪.૪૬૩	૫૧.૯૭૫	૪૫.૮૮૮	૪૬.૪૮૮	૪૯.૭૯૪	૪૬.૦૨૮	૫૦.૪૭૫	૫.૬૭૧

સારણી - ૪.૩

વિવિધ શાળાઓના દરેક પરિમાણના ઈસ્પેટીવલી પ્રમાણિત પ્રાપ્તાંક

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક			
			ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના
૧	૧	૨	૪૨.૩૭૯	૫૩.૮૬૬	૫૩.૫૯૪	૭૦.૬૯૫	૪૮.૭૭૯	૪૧.૩૪	૩૯.૫૫	૪૯.૭૯૮
૨	૧	૨	૪૬.૭૧૨	૪૭.૦૪	૩૪.૮૮૬	૫૭.૫૦૧	૬૩.૪૯૬	૬૨.૦૪૫	૪૩.૭૯	૪૪.૫૩
૩	૧	૨	૫૪.૫૬૩	૪૮.૨૬૫	૪૮.૪૭૭	૫૮.૦૮	૨૯.૧૫૭	૬૨	૫૩.૫૯૭	૪૫.૮૫૬
૪	૧	૨	૩૭.૯૭૪	૫૦.૨૧૨	૬૮.૦૨૪	૪૫.૨૭૯	૫૮.૯૮૨	૫૧.૬૧૭	૩૮.૮૬૩	૪૯.૦૪૬
૫	૧	૨	૪૮.૮૭૫	૬૦.૩૯૨	૫૩.૨૫૫	૪૧.૪૮૨	૫૯.૯૩૩	૫૯.૧૫૮	૪૩.૮૪૨	૩૩.૦૫૮
૬	૧	૨	૫૦.૦૬૨	૫૬.૧૯૧	૬૦.૫	૪૩.૯૪૮	૬૦.૮૨૯	૪૨.૧૬૨	૩૨.૧૪૪	૫૪.૧૬૨
૭	૧	૨	૪૦.૩૭૩	૬૭.૭૦૭	૫૭.૯૦૮	૫૧.૮૩૮	૫૫.૫૪૩	૪૧.૪૦૮	૪૫.૨૭૯	૩૯.૯૪૭
૮	૧	૨	૪૭.૨૧૪	૪૧.૯૭	૫૮.૨૮૬	૬૭.૫૯૯	૩૫.૧૯૫	૪૫.૪૨૪	૫૨.૦૭૧	૫૨.૨૪૪
૯	૧	૨	૫૫.૫૮૬	૫૧.૧૫૭	૪૪.૨૪૬	૫૮.૪૩૭	૫૬.૫૩	૩૫.૨૧૪	૩૭.૧૪૧	૬૧.૬૮૭
૧૦	૧	૨	૩૭.૫૮૯	૫૬.૯૪૭	૬૧.૧૯૭	૫૯.૫૧૭	૫૩.૭૪૯	૪૬.૬૫૪	૩૩.૯૮૮	૫૦.૩૬
૧૧	૧	૨	૪૨.૯૦૩	૪૧.૦૧૯	૪૪.૧૩૮	૬૨.૪૮૭	૪૮.૮૨૭	૪૩.૩૩૭	૪૯.૦૬૭	૬૮.૨૨૩
૧૨	૧	૨	૫૯.૧૦૯	૬૨.૦૯૯	૪૨.૦૩૩	૬૨.૭૯૬	૪૭.૫૦૭	૩૬.૫૨૩	૪૩.૪૦૫	૪૬.૫૨૪
૧૩	૧	૨	૪૦.૭૩૪	૪૪.૦૦૭	૪૬.૮૦૧	૪૩.૦૩૬	૬૩.૬૨૪	૪૫.૮૦૫	૬૭.૭૦૨	૪૮.૨૮૮
૧૪	૧	૨	૪૪.૭૪૫	૫૩.૦૩૭	૫૨.૦૮૮	૬૭.૬૯૧	૫૬.૧૫૧	૪૬.૦૪૬	૪૭.૦૯૧	૩૩.૧૫૧
૧૫	૧	૨	૬૧.૧૬૧	૪૫.૪૮૮	૩૭.૯૨૮	૩૯.૮૨૫	૫૪.૦૨૫	૫૯.૭૧૬	૬૦.૭૬૫	૪૧.૦૯૩
૧૬	૧	૨	૪૩.૬૪૬	૬૦.૧૫૯	૫૫.૯૫૯	૩૯.૬૮૯	૫૪.૧૫૯	૪૫.૩૧૮	૬૪.૨૨૫	૩૬.૮૪૪
૧૭	૧	૨	૬૭.૧૭૫	૫૨.૩૩૪	૫૯.૧૮૮	૫૦.૩૫૬	૩૪.૮૦૪	૪૭.૧૯૨	૪૭.૨૪૫	૪૧.૭૧૧
૧૮	૧	૨	૩૯.૧૪૨	૪૮.૧૦૯	૫૫.૨૪૩	૩૨.૯૮૭	૫૨.૩૯૭	૬૩.૩૭૭	૫૮.૭૭	૪૯.૯૭૪
૧૯	૧	૨	૩૮.૦૨૩	૫૬.૬૬૩	૩૪.૭૬૪	૬૧.૬૪	૫૯.૫૬૯	૪૬.૦૭૪	૫૫.૬૫૩	૪૭.૬૧૭
૨૦	૧	૨	૩૫.૨૮૧	૫૯.૨૯૨	૪૮.૫૨૯	૪૬.૬૬૭	૫૮.૬	૬૪.૮૬૮	૪૨.૬૨૭	૪૪.૧૩
૨૧	૧	૨	૪૭.૬૩૨	૪૬.૦૨૩	૫૯.૫૪૯	૪૮.૦૯૨	૪૧.૨૮૪	૬૭.૦૬૩	૫૪.૩૯૯	૩૫.૯૫૬
૨૨	૧	૨	૫૧.૨૮૮	૫૬.૮૪	૩૮.૮૪	૫૮.૫૩૧	૩૧.૫૩૭	૪૮.૧૭૭	૫૬.૭૯૯	૫૭.૯૮૫
૨૩	૧	૨	૩૦.૬૧૬	૬૧.૬૫	૫૪.૨૬૧	૪૦.૧૯૫	૫૨.૯૮૮	૪૯.૨૯૩	૫૬.૯૭૩	૫૪.૦૨૪
૨૪	૧	૨	૪૩.૨૧૬	૪૧.૨૭૨	૫૧.૨૫૬	૫૪.૩૦૨	૫૧.૫૦૯	૬૬.૬૯૮	૫૬.૮૮૯	૩૪.૮૬૩
૨૫	૧	૨	૪૯.૫૫૧	૩૩.૮૫૨	૪૨.૪૨૪	૫૭.૬૧૩	૬૦.૬૬૪	૬૦.૬૮	૫૪.૧૦૬	૪૧.૧૦૫
૨૬	૧	૨	૫૦.૯૯૩	૪૮.૮૯૭	૫૨.૭૯૮	૩૪.૫૭૨	૬૫.૬૬૨	૪૪.૪૩૬	૪૨.૦૪૩	૬૦.૫૯૬
૨૭	૧	૨	૪૪.૦૧૨	૬૭.૫૪૭	૫૨.૭૩૫	૪૫.૨૪૮	૬૧.૩૩૩	૪૩.૪૬૧	૩૭.૭૧૮	૪૭.૯૪૬
૨૮	૧	૨	૫૬.૨૮૭	૩૬.૮૮૮	૪૩.૨૦૫	૩૫.૬૭૫	૬૧.૩૮	૫૨.૨૭૮	૫૬.૭	૫૭.૫૮૬
૨૯	૧	૨	૪૬.૯૮૪	૨૯.૩૮૯	૫૬.૨૦૨	૪૮.૯૦૧	૫૯.૪૩૯	૪૬.૧૩	૫૨.૦૮૯	૬૦.૮૬૫
૩૦	૧	૨	૪૨.૩૧૬	૫૪.૭૫૨	૫૭.૨૨૫	૩૪.૦૧૩	૫૫.૫૫૮	૬૪.૧૯૨	૫૦.૭૬૩	૪૧.૧૮૨
૩૧	૧	૨	૫૫.૯૪૮	૪૫.૭૧૮	૩૯.૨૯૧	૪૧.૫૧૮	૬૨.૨૦૯	૩૮.૩૯૭	૬૨.૫૧૨	૫૪.૪૦૯
૩૨	૧	૨	૫૫.૧૨૨	૩૫.૮૪૯	૫૧.૫૫૯	૪૬.૩૩૧	૬૧.૨૦૯	૫૬.૩૦૫	૩૫.૧૫૨	૫૮.૪૭૫
૩૩	૧	૨	૭૦.૬૩૫	૫૫.૧૯	૩૮.૩૨૪	૪૯.૬૦૯	૪૭.૮૫૬	૪૦.૦૪૫	૪૭.૪૮	૫૦.૮૫૮
૩૪	૧	૨	૪૭.૩૨૩	૨૯.૭૧૭	૫૨.૯૮૨	૪૪.૩૦૬	૫૨.૧૮૬	૬૨.૧૬૩	૫૨.૨૪૫	૫૯.૦૭૧
૩૫	૧	૨	૫૩.૧૩૫	૫૫.૪૯૬	૫૫.૯૧૯	૪૨.૭૧૯	૪૪.૮૭૮	૬૫.૭૨૭	૪૯.૩૮૨	૩૨.૭૪૧
૩૬	૧	૨	૭૦.૮૦૨	૫૧.૭૦૧	૩૭.૮૨૯	૫૨.૫૦૬	૫૦.૪૨૧	૪૦.૧૮૪	૫૦.૨૧	૪૬.૩૪૪
૩૭	૧	૨	૪૨.૧૮૪	૫૨.૬૧૧	૬૦.૦૯૪	૪૭.૧૨૬	૫૧.૫૯૪	૬૬.૩૯૧	૪૫.૦૩૫	૩૪.૯૬૩
૩૮	૧	૨	૫૯.૫૬૯	૫૫.૪૭૩	૫૨.૧૨૮	૫૭.૨૧૮	૫૩.૩	૩૪.૦૦૧	૩૪.૪૯૪	૫૩.૮૧૭
૩૯	૧	૨	૬૩.૪૬૭	૪૧.૩૨૩	૩૩.૩૫૧	૫૬.૨૧૫	૫૨.૭૧૩	૪૬.૪૧૯	૫૯.૮૨૪	૪૬.૬૯૨
૪૦	૧	૨	૪૫.૬૩૮	૫૮.૩૫૯	૬૧.૪૮૧	૪૪.૫૩૯	૫૧.૭૦૯	૬૨.૧૦૧	૪૦.૯૩૯	૩૫.૨૩૪
૪૧	૧	૨	૩૫.૩૨૩	૩૮.૦૦૭	૫૨.૩૮૬	૫૨.૨૩૯	૪૯.૧૮૯	૪૯.૬૩૩	૬૭.૦૬૯	૫૬.૧૫૩
૪૨	૧	૨	૩૬.૮૪૬	૬૭.૫૬૬	૫૦.૯૪૫	૪૨.૫૪૩	૫૦.૧૭૪	૪૫.૩૬૨	૬૦.૯૮૯	૪૫.૫૭૧

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક			
			ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના
૪૩	૧	૨	૫૩.૪૫૪	૩૮.૩૫૯	૫૦.૨૯૧	૬૭.૩૧૩	૩૯.૪૪૮	૪૧.૨૮૮	૫૭.૮૩૪	૫૨.૦૧
૪૪	૧	૨	૫૨.૧૪૫	૬૩.૪૪૭	૫૭.૩૪૬	૫૧.૧૧૧	૪૦.૧૩૨	૩૬.૭૪૪	૩૯.૮૯૬	૫૯.૧૮
૪૫	૧	૨	૫૪.૬૯૨	૪૬.૯૪૩	૩૧.૭૭	૪૫.૩૬૭	૫૭.૬૨૫	૫૬.૫૪૩	૬૩.૨૫૨	૪૩.૮૦૯
૪૬	૧	૨	૫૫.૧૫૩	૫૧.૯૭૪	૫૯.૫૦૯	૪૮.૭૩૩	૩૮.૧૮૯	૩૨.૦૫૯	૫૪.૬૬૫	૫૯.૭૧૭
૪૭	૧	૨	૪૭.૩૫૯	૪૭.૭૪૩	૫૯.૪૭૫	૬૮.૨૧૫	૩૯.૧૭૬	૪૬.૫૯૩	૩૮.૬૧૭	૫૨.૮૨૩
૪૮	૧	૨	૩૪.૭૯૯	૬૪.૩૪૨	૪૩.૬૬૯	૫૮.૩૮	૫૦.૪૧૧	૩૯.૬૭૧	૫૬.૩૭૨	૫૨.૩૫૪
૪૯	૧	૨	૩૮.૯૬૫	૩૧.૪૪	૫૭.૧૧૪	૫૭.૮૫૭	૫૫.૫૧૬	૪૬.૫૬૯	૫૫.૭૧૮	૫૬.૮૧૭
૫૦	૧	૨	૪૧.૭૭૯	૬૨.૭૪૩	૩૮.૫૪૨	૬૬.૦૭૨	૪૩.૬૯૪	૪૪.૮૦૮	૫૩.૫૨૫	૪૮.૮૩૭
૫૧	૧	૨	૩૦.૦૭૭	૫૫.૫૮૫	૪૯.૦૯૭	૫૩.૯૬૯	૪૧.૨૬૨	૬૦.૭૪૪	૫૧.૪૨૭	૫૭.૮૪
૫૨	૧	૨	૩૧.૮૦૮	૫૨.૧૭૫	૫૭.૩૦૮	૫૬.૨૮૬	૪૦.૭૯૯	૬૨.૧૯૪	૫૪.૦૬૯	૪૫.૩૬૧
૫૩	૧	૨	૪૩.૩૧૧	૩૮.૮૪૭	૫૪.૮૧૫	૬૬.૫૧૮	૬૧.૦૧૨	૪૨.૮૬૬	૪૨.૧૦૧	૫૦.૫૨૯
૫૪	૧	૨	૪૦.૦૩૨	૬૦.૯૦૪	૫૪.૭૭	૫૦.૭૦૧	૩૫.૭૨૩	૪૬.૯૪૫	૬૫.૦૯૮	૪૫.૮૨૧
૫૫	૧	૨	૩૬.૩૫૫	૬૬.૩૭૮	૫૦.૧૨૩	૫૦.૭૧૩	૪૫.૭૦૬	૪૬.૪૩૭	૬૨.૨૬	૪૨.૦૨૭
૫૬	૧	૨	૫૩.૬૩૩	૫૩.૯૦૬	૪૫.૮૧૫	૬૮.૪૩૭	૩૪.૦૯૪	૪૮.૮૫૧	૪૨.૭૦૨	૫૨.૫૬૨
૫૭	૧	૨	૬૯.૨૨	૪૯.૮૬૩	૪૮.૦૬	૫૬.૮૨૬	૩૯.૭૮૪	૪૨.૮૦૮	૩૯.૫૫૬	૫૩.૮૮
૫૮	૧	૨	૪૮.૧૭૬	૪૩.૪૦૮	૫૦.૫૦૪	૬૬.૭૦૬	૫૦.૮૭૮	૪૯.૯૪૫	૫૭.૯૭૯	૩૨.૪૧
૫૯	૧	૨	૩૮.૫૪૨	૬૯.૦૨	૪૧.૪૨૯	૫૪.૦૬૭	૪૨.૪૮૭	૫૬.૮૧૬	૫૧.૧૮૯	૪૬.૪૫૨
૬૦	૧	૨	૫૬.૭૨૭	૬૨.૧૮	૫૨.૨૯૮	૩૮.૧૧૧	૫૪.૯૩૭	૫૪.૭૧૬	૪૮.૬૭૬	૩૨.૩૫૩
૬૧	૧	૨	૫૪.૫૩	૫૩.૩૯૮	૩૮.૮૩૯	૬૭.૧૧૧	૩૭.૬૭૫	૪૨.૩૮૩	૪૯.૬૯૫	૫૬.૩૬૮
૬૨	૧	૨	૪૨.૦૮૪	૫૮.૩૬૧	૫૪.૦૧	૬૨.૬૧૨	૪૦.૩૭૭	૪૧.૩૩૧	૪૦.૦૩૩	૬૧.૧૯૨
૬૩	૧	૨	૪૪.૭૫૨	૪૦.૨૪૭	૫૮.૦૭૨	૩૮.૭૮૭	૪૧.૨૫૨	૫૩.૫૦૨	૫૮.૨૨	૬૫.૧૬૯
૬૪	૧	૨	૫૮.૪૯૪	૪૯.૩૮૫	૩૯.૮૩૨	૬૪.૩૫૬	૬૦.૪૩૫	૪૫.૪૫૫	૪૪.૬૯૨	૩૭.૩૪૫
૬૫	૧	૨	૫૯.૪૭૮	૫૨.૫૩૧	૪૨.૨૨૬	૬૬.૩૬૧	૫૧.૦૯૯	૩૫.૬૧૮	૫૦.૮૬૩	૪૧.૮૨૮
૬૬	૧	૨	૫૬.૪૨૫	૫૦.૯૯૯	૪૮.૬૫૬	૪૪.૧૩૭	૬૪.૨૯૮	૩૯.૦૩૭	૩૬.૧૭	૬૦.૨૭૯
૬૭	૧	૨	૫૧.૮૨૨	૪૭.૮૭૨	૫૫.૨૨૬	૪૨.૨૫૬	૫૭.૮૫૮	૨૯.૪૫	૫૭.૨૭૩	૫૮.૨૩૭
૬૮	૧	૨	૬૮.૪૬૧	૫૭.૧૬૪	૪૦.૩૦૧	૪૧.૧૦૯	૫૦.૮૪	૪૦.૩૨૮	૪૬.૪૯૩	૫૫.૩૦૬
૬૯	૧	૨	૪૬.૪૦૯	૫૭.૬૫૬	૪૮.૧૧૬	૪૪.૨૯૯	૬૧.૦૯૩	૫૩.૩૦૨	૩૦.૪૩૧	૫૮.૬૯૧
૭૦	૧	૨	૪૬.૨૯૨	૪૦.૨૨૧	૫૫.૮૫૬	૪૭.૬૪૮	૫૫.૧૦૩	૫૫.૧૧૫	૬૫.૬૭	૩૪.૦૯
૭૧	૧	૨	૩૮.૪૬	૬૭.૫૩૪	૫૨.૦૧૧	૫૬.૬૫૧	૫૫.૧૯૮	૪૦.૫૯૪	૪૯.૩૦૭	૪૦.૨૪૭
૭૨	૧	૨	૬૦.૫૮૭	૪૯.૬૨૫	૪૯.૮૦૨	૫૭.૮૪૬	૬૧.૧૧૨	૪૮.૩૯૯	૩૯.૮૯૭	૩૨.૭૩૮
૭૩	૧	૨	૩૯.૪૦૧	૫૬.૫૪૩	૪૮.૮૬	૩૬.૧૮૬	૬૭.૫૧૫	૫૫.૨૧૫	૫૦.૫૬૬	૪૫.૭૧૯
૭૪	૧	૨	૬૩.૪૪૧	૪૦.૭૨૨	૫૪.૭૪૬	૫૦.૨૬૭	૪૧.૬૯૯	૩૮.૨૧૯	૬૩.૯૨૬	૪૬.૯૮૨
૭૫	૧	૨	૬૮.૯૪૮	૫૭.૪૧૧	૩૯.૯૬૨	૫૧.૩૬૯	૩૬.૭૨૨	૪૯.૧૪૫	૪૭.૯૬૪	૪૮.૪૭૯
૭૬	૧	૨	૫૮.૭૬૫	૩૩.૪૯૭	૫૬.૩	૪૯.૭૦૬	૪૭.૫૧૭	૬૩.૨૭૮	૩૮.૮૫૨	૫૨.૦૮૨
૭૭	૧	૨	૪૪.૭૫૨	૪૦.૨૪૭	૫૮.૦૭૨	૩૮.૭૮૭	૪૧.૨૫૨	૫૩.૫૦૨	૫૮.૨૨	૬૫.૧૬૯
૭૮	૧	૨	૪૬.૯૧૫	૫૩.૨૩૧	૪૯.૭૧૯	૬૪.૫૧૩	૫૨.૮૨૩	૩૪.૬૧૫	૩૮.૫૩૨	૫૯.૬૪૯
૭૯	૧	૨	૪૮.૧૯૩	૫૦.૭૫૫	૫૪.૫૩	૪૭.૮૭૨	૬૧.૪૨૯	૩૧.૦૨૪	૪૪.૧૨૨	૬૨.૦૭૫
૮૦	૧	૨	૬૦.૬૨૩	૩૮.૮૫૬	૫૨.૨૩૮	૪૪.૧૬૫	૬૮.૪૬૭	૪૨.૧૭૫	૪૬.૩૨૩	૪૭.૧૫૪
૮૧	૧	૨	૪૭.૬૩૨	૪૬.૦૨૩	૫૯.૫૪૯	૪૮.૦૯૨	૪૧.૨૮૪	૬૭.૦૬૩	૫૪.૩૯૯	૩૫.૯૫૬
૮૨	૧	૨	૪૭.૬૩૨	૪૬.૦૨૩	૫૯.૫૪૯	૪૮.૦૯૨	૪૧.૨૮૪	૬૭.૦૬૩	૫૪.૩૯૯	૩૫.૯૫૬
૮૩	૧	૨	૪૦.૫૦૧	૩૪.૮૩૪	૫૨.૬૮૪	૫૦.૯૭૧	૬૧.૯૪૪	૪૭.૧૯૪	૪૭.૨૫૭	૬૪.૬૧૩
૮૪	૧	૨	૩૯.૬૨૮	૪૨.૪૬૧	૫૨.૭૫૩	૪૨.૧૩૧	૪૪.૯૦૬	૫૦.૩૨૯	૬૯.૦૯	૫૮.૬૯૭
૮૫	૧	૨	૫૭.૪૩૩	૩૧.૬૨૧	૬૦.૫૩૯	૫૧.૦૧	૩૭.૭૮૩	૫૩.૫૧૩	૫૩.૫૫૮	૫૪.૫૩૮
૮૬	૧	૨	૪૭.૬૩૨	૪૬.૦૨૩	૫૯.૫૪૯	૪૮.૦૯૨	૪૧.૨૮૪	૬૭.૦૬૩	૫૪.૩૯૯	૩૫.૯૫૬
૮૭	૧	૨	૪૧.૫૨૨	૩૭.૬૮૪	૪૪.૦૩૭	૫૯.૨૨૮	૪૨.૩૭૮	૫૨.૭૮૫	૬૫.૬૪૬	૫૬.૭૨૧

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક			
			ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના
૮૮	૧	૨	૪૨.૧૯૪	૫૬.૪૫૬	૩૯.૦૬૩	૫૧.૪૨૮	૩૪.૪૩૩	૫૮.૪૮૧	૫૮.૫૨૨	૫૯.૪૨૨
૮૯	૧	૨	૩૨.૬૭૪	૪૩.૮૦૭	૫૯.૫૦૫	૫૭.૯૯૯	૪૧.૬૭૨	૬૦.૬૯૧	૫૪.૭૩૨	૪૮.૯૨૩
૯૦	૧	૨	૪૫.૮૭૩	૫૩.૧૬૯	૪૮.૪૬૩	૪૬.૭૩૨	૪૨.૨૪	૩૬.૪૬૬	૫૮.૫૧૪	૬૮.૫૪૭
૯૧	૧	૨	૩૯.૬૨૮	૪૨.૪૬૧	૫૨.૭૫૩	૪૨.૧૩૧	૪૪.૯૦૬	૫૦.૩૨૯	૬૯.૦૯	૫૮.૬૯૭
૯૨	૧	૨	૬૧.૪૦૨	૪૯.૧૯૩	૫૮.૫૪૩	૩૫.૬૨૮	૪૬.૬૭૭	૪૭.૮૨૭	૬૨.૦૭૧	૩૮.૬૬૫
૯૩	૧	૨	૪૭.૦૪૬	૩૦.૩૩૨	૬૧.૪૬૪	૪૭.૯૪૫	૫૬.૨૬૬	૪૬.૬૪૫	૪૯.૪૪૧	૬૦.૮૬૩
૯૪	૧	૨	૩૫.૩૨૩	૩૮.૦૦૭	૫૨.૩૮૬	૫૨.૨૩૯	૪૯.૧૮૯	૪૯.૬૩૩	૬૭.૦૬૯	૫૬.૧૫૩
૯૫	૧	૨	૪૯.૯૧૬	૪૩.૫૮૬	૫૯.૮૮૭	૬૧.૮૨૯	૩૨.૫૬૯	૪૪.૩૭૨	૫૯.૧૬	૪૮.૬૭૫
૯૬	૧	૨	૩૮.૯૩૨	૩૯.૨૪૨	૫૧.૭૯૧	૫૦.૫૮૬	૪૨.૭૨૭	૫૨.૭૩૯	૬૯.૪૧૬	૫૪.૫૬૨
૯૭	૧	૨	૬૬.૩૩૭	૪૧.૦૧૫	૪૫.૦૧૮	૪૬.૨૭૨	૫૦.૧૬૯	૫૬.૨૯૬	૫૮.૮૭૧	૩૬.૦૨૬
૯૮	૧	૨	૬૧.૪૭૭	૫૦.૫૧૪	૪૩.૭૮	૪૪.૭૭૩	૪૧.૮૩૪	૬૨.૯૯૪	૫૮.૫૪૨	૩૬.૦૮૯
૯૯	૧	૨	૪૪.૭૫૨	૪૦.૨૪૭	૫૮.૦૭૨	૩૮.૭૮૭	૪૧.૨૫૨	૫૩.૫૦૨	૫૮.૨૨	૬૫.૧૬૯
૧૦૦	૧	૨	૪૦.૨૦૬	૫૨.૬૬૮	૫૭.૨૦૩	૫૪.૧૭	૩૫.૭૩૮	૫૧.૩૭૧	૪૨.૩૭૮	૬૬.૨૫૯
૧૦૧	૨	૨	૬૭.૦૨૨	૫૫.૪૫૯	૩૪.૫૩૪	૪૫.૮૮૧	૪૭.૨૮૫	૪૨.૧૨૯	૫૦.૨૮	૫૭.૪૧૨
૧૦૨	૨	૨	૩૮.૫૨૩	૫૬.૬૦૩	૬૨.૯૫૮	૫૩.૦૭૯	૬૨.૧૨૮	૪૪.૦૦૩	૪૪.૦૫૫	૩૮.૬૪૬
૧૦૩	૨	૨	૩૪.૭૨૯	૫૮.૮૭૩	૬૦.૮૭૩	૪૩.૨૦૪	૪૯.૬૬૭	૬૧.૯૩૭	૪૯.૭૧૬	૪૦.૯૯૭
૧૦૪	૨	૨	૩૧.૪૩૨	૫૫.૭૧૧	૫૨.૮૪૯	૪૯.૬૫૧	૫૫.૩૭૯	૫૧.૨૪૯	૬૩.૬૩૨	૪૦.૦૯૭
૧૦૫	૨	૨	૫૭.૬૭૩	૫૪.૧૦૭	૪૬.૨૧૯	૩૯.૯૮૬	૫૩.૮૩૯	૫૬.૨૬૬	૬૦.૪૯૯	૩૧.૪૧૪
૧૦૬	૨	૨	૫૬.૯૯૫	૪૧.૬૨	૫૬.૯૬૫	૬૧.૭૭૩	૪૫.૮૮૨	૫૮.૧૨૪	૪૫.૭૪૫	૩૨.૮૯૧
૧૦૭	૨	૨	૩૯.૪૮૫	૪૭.૬૦૪	૬૧.૮૮૩	૪૩.૮૯૭	૫૦.૭૮૩	૫૯.૯૧૭	૬૦.૪૬૨	૩૫.૯૬૭
૧૦૮	૨	૨	૬૨.૫૭	૫૫.૫	૩૮.૯૬૯	૩૬.૨૬	૪૭.૨૫૨	૬૦.૦૯૨	૫૬.૪૪૫	૪૨.૯૧૧
૧૦૯	૨	૨	૬૫.૦૧૭	૩૮.૪૫૮	૪૫.૨૦૩	૪૮.૫૪૪	૫૩.૪૭૩	૫૬.૮૭૧	૫૬.૯	૩૫.૫૩૩
૧૧૦	૨	૨	૭૧.૩૮૧	૪૮.૭૮૮	૩૭.૮૯૩	૪૬.૩૯૪	૫૦.૮૪૧	૪૨.૫૭૬	૪૭.૬૧૭	૫૪.૫૦૭
૧૧૧	૨	૨	૩૮.૯૬૫	૪૫.૬૯૨	૩૬.૩૩૭	૫૦.૪૭૪	૬૮.૩૪૫	૫૨.૫૯૯	૫૩.૧૮૯	૫૪.૪
૧૧૨	૨	૨	૫૨.૨૭૯	૬૭.૫૪૩	૩૩.૪૯૫	૪૧.૪૭૬	૫૫.૨૦૨	૫૧.૮૦૪	૪૬.૮૫૮	૫૧.૩૪૩
૧૧૩	૨	૨	૬૬.૬૩૮	૪૮.૦૬૯	૩૫.૪૭૩	૪૬.૮૩૪	૫૦.૨૬૫	૩૯.૬૧૫	૫૫.૦૪૬	૫૮.૦૬૨
૧૧૪	૨	૨	૨૭.૯૨૧	૬૩.૪૮	૪૮.૪૭૧	૪૯.૫૬૬	૫૨.૩૭૯	૫૨.૮૪૨	૫૨.૨૪૯	૫૩.૦૮૫
૧૧૫	૨	૨	૪૭.૯૬૪	૪૮.૩૪૪	૫૬.૧૨૪	૬૮.૫૬૭	૩૩.૫૧	૫૩.૧૦૭	૪૫.૯૦૬	૪૬.૪૭૪
૧૧૬	૨	૨	૬૮.૦૯૬	૪૨.૨૪૭	૩૪.૮૧૭	૪૯.૯૮૪	૫૬.૫૧૫	૪૪.૩૭૮	૫૧.૭૮	૫૨.૧૮૧
૧૧૭	૨	૨	૫૮.૪૩૭	૫૫.૦૩૩	૪૬.૪૨૯	૪૪.૫૨૨	૩૨.૯૨૭	૫૯.૭૦૧	૬૦.૭૧૫	૪૨.૨૩૪
૧૧૮	૨	૨	૪૪.૯૧૯	૬૬.૪૫૭	૫૬.૦૭૨	૫૪.૩૫૪	૪૪.૫૪૨	૫૨.૧૦૧	૩૨.૩૧૬	૪૯.૨૩૮
૧૧૯	૨	૨	૬૧.૩૭૫	૫૫.૭૬૪	૪૫.૫૯૮	૩૬.૧૪૬	૬૨.૫૬૧	૩૮.૭૩૩	૪૫.૩૬૬	૫૪.૪૫૮
૧૨૦	૨	૨	૩૯.૩૭૧	૪૮.૦૭૬	૬૪.૨૩૧	૪૩.૬૧૪	૫૩.૭૬૪	૬૪.૯૪૪	૪૧.૪૮૭	૪૪.૫૧૪
૧૨૧	૨	૨	૪૦.૨૮૩	૩૭.૭૦૯	૫૯.૩૦૫	૫૪.૨૦૫	૫૨.૫૧૩	૬૪.૭૦૧	૫૨.૩૪૨	૩૮.૯૪૨
૧૨૨	૨	૨	૫૨.૧૦૫	૪૨.૭૦૭	૩૨.૬૧૨	૫૬.૩૮૯	૪૪.૬૮	૫૯.૧૬૮	૪૮.૭૩	૬૩.૬૧૨
૧૨૩	૨	૨	૫૧.૪૭૬	૩૦.૨૭૧	૫૬.૪૦૫	૪૮.૮૪૭	૪૬.૩૩૯	૬૪.૪૦૧	૫૫.૭૬૨	૪૬.૫૦૩
૧૨૪	૨	૨	૫૨.૮૬૫	૪૯.૦૪	૫૫.૧૨૭	૪૦.૨૧	૫૭.૩૬૯	૬૬.૬૧	૪૧.૯૮૭	૩૬.૭૯૭
૧૨૫	૨	૨	૪૬.૯૬૨	૬૦.૭૮૭	૩૭.૩૫૬	૬૧.૫૫૪	૫૮.૯૭૮	૫૨.૮૫૮	૩૭.૪૯૫	૪૪.૦૧
૧૨૬	૨	૨	૫૫.૨૪૩	૩૭.૨૯૯	૪૮.૩૭૫	૪૦.૫૦૭	૪૬.૮૨૪	૫૫.૫૮૮	૬૯.૧૮૩	૪૬.૯૭૭
૧૨૭	૨	૨	૫૮.૧૨	૩૦.૧૪૫	૫૩.૦૪૪	૪૫.૬૯૪	૫૩.૨૯૩	૫૮.૫૩૨	૫૮.૫૭૭	૪૨.૫૯૬
૧૨૮	૨	૨	૬૫.૬૫૬	૫૮.૦૩૩	૩૭.૩૦૭	૩૭.૨૮૭	૫૩.૯૮૯	૫૪.૦૦૧	૪૪.૦૨૬	૪૯.૭૦૪
૧૨૯	૨	૨	૪૫.૬૦૮	૫૮.૫૨૨	૫૬.૭૬૫	૪૭.૩૦૬	૫૧.૩૦૯	૬૨.૨૮૭	૪૮.૧૮૧	૩૦.૦૨૨
૧૩૦	૨	૨	૪૮.૯૭૪	૫૯.૧૬૨	૫૮.૬૬૯	૪૩.૬૯૨	૫૫.૪૬૧	૫૮.૩૭૨	૪૫.૦૫૫	૩૦.૬૧૬
૧૩૧	૨	૨	૫૩.૨૯૨	૬૯.૮૦૮	૫૬.૬૩૯	૪૬.૨૩૫	૪૯.૯૭૭	૪૦.૮૮૬	૩૮.૯૬૧	૪૪.૨૦૪
૧૩૨	૨	૨	૫૦.૬૧૫	૩૪.૦૩૭	૫૧.૫૨૨	૬૫.૦૦૪	૪૬.૮૮	૬૨.૧૬૭	૪૬.૭૯૩	૪૨.૯૭૯

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક			
			ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના
૧૩૩	૨	૨	૫૩.૯૮૧	૪૯.૦૯૮	૪૬.૪૦૭	૩૧.૧૦૧	૫૩.૭૪૮	૫૮.૪૧	૬૩.૬૮૧	૪૩.૫૭૨
૧૩૪	૨	૨	૬૭.૫૬૨	૪૫.૪૫૧	૩૯.૮૯૫	૩૭.૯૪૩	૫૬.૧૨૨	૪૩.૯૩૪	૫૨.૫૮૧	૫૬.૫૧૪
૧૩૫	૨	૨	૪૩.૧૨૩	૩૪.૬૯૨	૫૪.૯૯૮	૬૫.૫૫૭	૫૯.૪૧૬	૪૩.૦૪	૪૬.૯૪૧	૫૨.૨૩૬
૧૩૬	૨	૨	૩૭.૩૦૬	૬૨.૮૧૯	૫૮.૦૯૯	૪૯.૯૩૪	૪૮.૧૬૧	૫૪.૬૭૭	૫૫.૦૬૫	૩૩.૯૩૮
૧૩૭	૨	૨	૫૪.૦૬૪	૪૯.૩૯	૪૮.૮૩૯	૫૩.૫૯૫	૪૪.૧૫૬	૬૭.૪૨૬	૫૦.૭૦૮	૩૧.૮૨૧
૧૩૮	૨	૨	૫૪.૪૨૮	૪૦.૬૦૯	૪૩.૫૭૬	૪૮.૦૨૮	૬૮.૩૭૧	૫૦.૫૨૩	૫૭.૦૭૯	૩૭.૩૮૪
૧૩૯	૨	૨	૫૨.૭૬૪	૬૬.૯૨૧	૫૬.૨૭૪	૪૦.૯૮૮	૫૫.૭૭૯	૪૬.૫૧૭	૩૫.૧૪૩	૪૫.૬૧૩
૧૪૦	૨	૨	૬૨.૩૯૨	૬૨.૬૫૯	૩૯.૩૨૫	૪૨.૫૫૮	૪૩.૯૧૪	૪૫.૧૦૯	૪૩.૪૨૬	૬૦.૬૧૭
૧૪૧	૨	૨	૫૩.૫૬૪	૬૭.૦૦૭	૪૭.૩૮૮	૪૮.૧	૫૭.૮૦૧	૪૨.૯૩૯	૪૯.૮૪૪	૩૩.૩૫૮
૧૪૨	૨	૨	૪૭.૨૯૩	૪૯.૪૨	૫૪.૫૨૯	૪૦.૪૯૪	૬૪.૪૧૪	૫૯.૩૯	૫૧.૩૦૫	૩૩.૧૫૧
૧૪૩	૨	૨	૬૦.૭૦૭	૩૯.૬૭૬	૩૫.૯૭૩	૪૭.૪૧૭	૪૪.૦૨૧	૫૬.૫૦૩	૬૩.૯૩	૫૧.૭૭૫
૧૪૪	૨	૨	૬૫.૧	૫૫.૩૬૧	૩૫.૭૨૯	૩૮.૧૯૧	૫૭.૩૭૩	૪૯.૨૭૬	૫૪.૨૧૪	૪૪.૭૫૬
૧૪૫	૨	૨	૫૫.૦૯૨	૬૭.૯૯૫	૪૮.૯૬૮	૪૬.૨૯૯	૫૬.૮૯૯	૩૬.૪૪૭	૪૮.૩૮૧	૩૯.૯૨
૧૪૬	૨	૨	૫૨.૬૬૧	૪૯.૪૬૫	૫૯.૫૩	૩૭.૯૬૮	૬૪.૭૫૧	૪૮.૭૨૨	૫૨.૧૭	૩૪.૭૩૨
૧૪૭	૨	૨	૪૭.૦૨૧	૬૨.૧૧૩	૪૬.૨૯૫	૫૪.૧૭૮	૩૬.૪૪૧	૬૫.૬૧૮	૪૧.૨૧૫	૪૭.૧૨૪
૧૪૮	૨	૨	૩૨.૨૬૪	૪૪.૪૯૨	૫૫.૯૫૩	૪૭.૪૯૯	૬૧.૯૫૭	૪૮.૮૩૫	૬૨.૫૧૭	૪૬.૪૮૧
૧૪૯	૨	૨	૪૮.૮૬૨	૨૭.૮૦૫	૫૧.૭૬૯	૫૪.૨૦૪	૫૧.૯૭૧	૫૬.૨૩૫	૪૭.૪૮૭	૬૧.૬૬૯
૧૫૦	૨	૨	૬૭.૦૨૧	૫૨.૦૭૯	૩૭.૫૮૫	૪૦.૬૫૧	૫૭.૧૭૧	૪૦.૨૫	૫૪.૦૫૯	૫૧.૧૮૫
૧૫૧	૨	૨	૩૪.૨૩૪	૪૭.૮૨૩	૫૫.૧૬૩	૪૮.૬૫૭	૪૬.૪૯૮	૬૫.૭૮૨	૪૨.૧૧૪	૫૯.૭૨૮
૧૫૨	૨	૨	૬૦.૨૪૪	૪૪.૨૮૮	૩૫.૫૨૪	૩૯.૪૪	૪૮.૮૬૬	૪૯.૭૩૯	૬૦.૫૮૪	૬૧.૩૧૨
૧૫૩	૨	૨	૬૫.૧૭૯	૫૪.૭૪૨	૩૨.૭૦૮	૪૪.૧૦૬	૫૬.૯૩૧	૪૨.૪૨૩	૫૧.૫૯૨	૫૨.૩૧૩
૧૫૪	૨	૨	૫૭.૪૯૮	૫૧.૮૪૫	૩૫.૭૪૫	૪૨.૯૩૯	૬૭.૪૦૩	૫૫.૨૩૬	૪૪.૮૭૧	૪૪.૪૫૬
૧૫૫	૨	૨	૬૫.૨૯૪	૫૭.૬૧૭	૪૦.૧૧૮	૪૩.૯૩	૫૧.૭૪૯	૩૭.૧૭૭	૪૫.૦૭૨	૫૯.૦૪૪
૧૫૬	૨	૨	૬૮.૫૯૭	૩૪.૫૩૬	૫૩.૫૫૨	૫૪.૪૧૪	૪૬.૧૪૫	૫૩.૨૧	૪૩.૫૧૨	૪૬.૦૩૬
૧૫૭	૨	૨	૫૫.૮૭૩	૬૧.૮૪૯	૪૯.૪૯૫	૫૩.૨૫૪	૪૩.૨૪૧	૫૬.૩૯૧	૨૯.૩૨૪	૫૦.૫૭૨
૧૫૮	૨	૨	૩૯.૬૨૮	૪૨.૪૬૧	૫૨.૭૫૩	૪૨.૧૩૧	૪૪.૯૦૬	૫૦.૩૨૯	૬૯.૦૯	૫૮.૬૯૭
૧૫૯	૨	૨	૪૫.૪૯૬	૫૬.૬૫૮	૬૧.૪૮૧	૩૩.૭૩૭	૪૮.૬૭૭	૬૧.૧૦૧	૫૩.૦૭૮	૩૯.૭૭
૧૬૦	૨	૨	૫૦.૭૯૩	૫૯.૪૬૫	૫૪.૦૯૧	૪૯.૧૯૪	૪૩.૦૮૧	૬૫.૯૬૨	૪૨.૮૬૪	૩૪.૫૪૭
૧૬૧	૨	૨	૫૩.૪૧	૪૫.૬૨૪	૫૭.૨૩૮	૫૨.૬૪૯	૬૦.૬૪	૫૧.૦૦૫	૨૭.૭૯૯	૫૧.૬૩૪
૧૬૨	૨	૨	૭૧.૧૭	૪૪.૮૭૭	૪૨.૩૩૫	૪૭.૧૯૬	૫૪.૩૬૯	૪૧.૦૩૮	૪૪.૦૭૪	૫૪.૯૪૪
૧૬૩	૨	૨	૬૯.૩૯૩	૫૨.૪૮૩	૩૭.૫૬૩	૩૮.૬૮૮	૫૦.૮૮૧	૪૫.૯૮૫	૫૦.૮૨૧	૫૪.૧૮૪
૧૬૪	૨	૨	૬૫.૩૨૩	૬૧.૮૮૫	૩૪.૫૫૮	૪૨.૩૩૬	૫૨.૬૩	૪૭.૩૦૫	૪૯.૪૬૯	૪૬.૪૯૩
૧૬૫	૨	૨	૬૦.૨૭૯	૫૯.૫૧૪	૩૬.૨૫૨	૩૬.૭૮૭	૫૬.૯૧૨	૪૩.૪૨૯	૫૭.૦૧૭	૪૯.૮૦૯
૧૬૬	૨	૨	૩૬.૦૧૯	૪૫.૫૦૧	૬૨.૫૬	૫૯.૩૯૪	૫૫.૭૫૫	૪૧.૮૫૪	૪૧.૧૪૬	૫૭.૭૭૭
૧૬૭	૨	૨	૫૪.૯૪૪	૩૬.૬૮૬	૫૦.૬૧૯	૪૪.૩૫૬	૬૮.૬૪૫	૪૭.૦૪૭	૪૧.૫૩૮	૫૬.૧૬૭
૧૬૮	૨	૨	૪૪.૬૮૯	૩૪.૩૭૨	૬૨.૭૦૭	૪૯.૯૮૭	૬૪.૬૪૯	૫૨.૦૦૩	૪૩.૩૨૬	૪૮.૨૬૫
૧૬૯	૨	૨	૪૭.૫૭	૩૮.૧૯૫	૬૭.૦૩૯	૫૭.૪૪	૪૫.૪૫૬	૫૩.૯૧૬	૫૩.૧૪૬	૩૭.૨૩
૧૭૦	૨	૨	૩૪.૪૩૮	૩૭.૦૭૫	૬૧.૪૫૧	૫૬.૭૧૨	૪૮.૦૬૪	૫૩.૭૯	૫૯.૭૩૭	૪૮.૭૨૯
૧૭૧	૨	૨	૪૫.૪૩૧	૩૮.૨૫૪	૫૧.૮૨૨	૪૩.૬૩૭	૪૧.૨૭૫	૫૪.૧૨	૬૯.૦૫૮	૫૬.૪૦૨
૧૭૨	૨	૨	૪૭.૬૩૨	૪૬.૦૨૩	૫૯.૫૪૯	૪૮.૦૯૨	૪૧.૨૮૪	૬૭.૦૬૩	૫૪.૩૯૯	૩૫.૯૫૬
૧૭૩	૨	૨	૩૪.૫૮૨	૪૦.૩૨૧	૫૯.૩૨૨	૫૧.૨૨૪	૪૪.૪૩૫	૫૭.૪૭૪	૪૮.૭૯૧	૬૩.૮૫૩
૧૭૪	૨	૨	૪૦.૧૪	૩૭.૩૩૪	૫૨.૬૭૮	૫૩.૯૭૭	૪૧.૫૦૮	૬૫.૩૦૪	૪૮.૫૨૮	૬૦.૫૩૨
૧૭૫	૨	૨	૪૮.૪૦૫	૪૧.૫૩૭	૫૯.૮૯૪	૫૩.૦૪૮	૪૨.૨૮૫	૬૭.૧૩૭	૫૦.૫૪૬	૩૭.૧૪૯
૧૭૬	૨	૨	૩૪.૫૮૨	૪૦.૩૨૧	૫૯.૩૨૨	૫૧.૨૨૪	૪૪.૪૩૫	૫૭.૪૭૪	૪૮.૭૯૧	૬૩.૮૫૩
૧૭૭	૨	૨	૫૫.૩૦૮	૩૩.૯૩૩	૫૬.૦૫૪	૫૭.૬૩૫	૪૪.૨૧૫	૩૮.૦૮	૬૧.૫૦૯	૫૩.૨૬૩

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક			
			ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના
૧૭૮	૨	૨	૩૯.૧૭	૪૪.૩૮૧	૬૫.૬૦૭	૬૩.૦૩૩	૪૨.૪૫	૫૪.૨૧૫	૪૨.૧૩૨	૪૯.૦૧
૧૭૯	૨	૨	૩૬.૦૭૩	૫૨.૫૬૨	૫૫.૦૪૧	૬૫.૪૩૭	૩૮.૭૮૭	૪૪.૦૨	૫૮.૬૦૨	૪૯.૪૭૩
૧૮૦	૨	૨	૫૧.૮૬૬	૪૮.૧૫૪	૬૨.૭૩૬	૪૪.૩૬૯	૫૬.૨૩૭	૩૩.૮૫૪	૬૧.૨૮૪	૪૧.૫૦૨
૧૮૧	૨	૨	૫૫.૧૫૨	૫૬.૨૦૮	૬૨.૭૦૭	૩૯.૫૩૧	૪૫.૫૮૬	૩૩.૮૧૭	૫૮.૮૮૩	૪૮.૧૧
૧૮૨	૨	૨	૩૬.૩૫૫	૬૬.૩૭૮	૫૦.૧૨૩	૫૦.૭૧૩	૪૫.૭૦૬	૪૬.૪૩૭	૬૨.૨૬	૪૨.૦૨૭
૧૮૩	૨	૨	૪૩.૮૩૩	૫૯.૦૧૯	૩૪.૫૩૭	૬૨.૦૧૭	૪૧.૮૫૬	૪૭.૦૦૬	૫૦.૭૧૩	૬૧.૦૧૬
૧૮૪	૨	૨	૩૫.૩૨૩	૩૮.૦૦૭	૫૨.૩૮૬	૫૨.૨૩૯	૪૯.૧૮૯	૪૯.૬૩૩	૬૭.૦૬૯	૫૬.૧૫૩
૧૮૫	૨	૨	૬૭.૩૩૪	૬૦.૩૯૫	૪૬.૮૦૮	૫૦.૨૪૭	૪૩.૪૬૮	૩૬.૨૭૯	૫૨.૨૦૩	૪૩.૨૬૨
૧૮૬	૨	૨	૫૭.૧૪૫	૩૮.૯૦૫	૪૨.૨૮૨	૩૬.૩૨૬	૫૮.૩૮૨	૪૮.૮૩૪	૬૩.૭૨૪	૫૪.૪૦૨
૧૮૭	૨	૨	૩૬.૬૪૨	૪૫.૪૮૨	૫૫.૯૬૯	૫૩.૦૮૪	૩૭.૩૮૩	૬૪.૧૮૮	૪૭.૭૪૨	૫૯.૫૦૯
૧૮૮	૨	૨	૫૨.૦૧	૩૬.૦૭૧	૪૧.૬૧૬	૫૦.૯૮૩	૪૪.૪૧૬	૪૮.૭૬૫	૫૭.૭૫૯	૬૮.૩૮
૧૮૯	૨	૨	૪૭.૬૩૨	૪૬.૦૨૩	૫૯.૫૪૯	૪૮.૦૯૨	૪૧.૨૮૪	૬૭.૦૬૩	૫૪.૩૯૯	૩૫.૯૫૬
૧૯૦	૨	૨	૪૩.૪૮૫	૪૯.૨૮૨	૫૭.૦૬૮	૪૦.૨૯૧	૩૩.૪૬૧	૫૯.૩૨૫	૬૦.૩૦૪	૫૬.૭૮૬
૧૯૧	૨	૨	૪૪.૯૪૧	૪૨.૫૫૩	૫૯.૦૧૮	૬૨.૮૬૨	૩૧.૫૨૪	૫૧.૯૫૨	૫૨.૭૫૪	૫૪.૪૦૨
૧૯૨	૨	૨	૪૬.૩૧૭	૫૨.૧૯૮	૪૭.૭૬૮	૫૬.૫૨૭	૪૦.૩૪૮	૩૪.૮૫૭	૬૬.૯૦૧	૫૫.૦૮૨
૧૯૩	૨	૨	૫૫.૩૦૮	૩૩.૯૩૩	૫૬.૦૫૪	૫૭.૬૩૫	૪૪.૨૧૫	૩૮.૦૮	૬૧.૫૦૯	૫૩.૨૬૩
૧૯૪	૨	૨	૩૯.૧૭	૪૪.૩૮૧	૬૫.૬૦૭	૬૩.૦૩૩	૪૨.૪૫	૫૪.૨૧૫	૪૨.૧૩૨	૪૯.૦૧
૧૯૫	૨	૨	૬૬.૪૯૫	૫૫.૨૫૪	૫૮.૪૪૫	૪૩.૭૯૯	૪૬.૩૫૪	૩૬.૭૭૪	૪૦.૨૩૭	૫૨.૬૩૮
૧૯૬	૨	૨	૬૩.૨૩	૩૫.૬૬૮	૫૪.૭૭૩	૫૫.૪૮૮	૩૫.૩૨૭	૫૭.૦૬	૪૮.૮૦૭	૪૯.૬૪૪
૧૯૭	૨	૨	૩૯.૬૨૮	૪૨.૪૬૧	૫૨.૭૫૩	૪૨.૧૩૧	૪૪.૯૦૬	૫૦.૩૨૯	૬૯.૦૯	૫૮.૬૯૭
૧૯૮	૨	૨	૩૭.૭૧૧	૬૧.૦૮૯	૪૧.૮૯૬	૫૧.૪૬૧	૪૮.૩૧૨	૪૨.૬૫૬	૬૭.૩૫૨	૪૯.૫૨૬
૧૯૯	૨	૨	૪૪.૩૫૩	૩૮.૨	૪૭.૮૭૮	૭૧.૨૪૪	૪૨.૯૬૫	૫૩.૨૯૫	૫૩.૩૩૯	૪૮.૭૨૫
૨૦૦	૨	૨	૫૩.૨૯૮	૪૮.૧૩૧	૬૮.૫૭૬	૪૬.૪૫૬	૪૨.૭૪૮	૫૧.૨૩૧	૫૫.૨૫૧	૩૪.૩૦૮
૨૦૧	૨	૧	૪૪.૩૨	૪૯.૦૧૨	૫૮.૦૧૫	૩૬.૩૨	૬૬.૯૩૧	૫૬.૨૯૧	૪૮.૪૧૯	૪૦.૬૯૨
૨૦૨	૨	૧	૪૧.૩૩૭	૫૬.૩૩	૪૯.૬૪૫	૫૮.૭૧	૪૯.૮૧૪	૪૩.૫૦૪	૩૫.૦૬૧	૬૫.૬૦૩
૨૦૩	૨	૧	૩૩.૨૨૪	૬૩.૦૯૩	૬૦.૫૦૧	૪૪.૨૯૯	૪૫.૭૭૨	૫૮.૨૭૮	૪૮.૯૪૭	૪૫.૮૮૬
૨૦૪	૨	૧	૪૩.૯૩૧	૬૯.૩૮૬	૫૩.૯૦૪	૪૧.૦૨૧	૫૮.૯૫૩	૪૭.૧૮૨	૪૨.૬૩	૪૨.૯૮૯
૨૦૫	૨	૧	૫૧.૩૬૩	૬૩.૦૭૪	૩૧.૮૧	૫૮.૫૫૫	૪૯.૮૩૮	૫૭.૦૦૭	૪૨.૪૦૯	૪૫.૯૪૩
૨૦૬	૨	૧	૩૩.૧૯૯	૫૮.૭૨૭	૬૭.૩૫૬	૪૭.૧૦૧	૪૪.૩૯૩	૪૯.૮૩૮	૪૯.૩૪૨	૫૦.૦૪૧
૨૦૭	૨	૧	૪૧.૫૯૭	૪૩.૫૨૭	૫૮.૮૬૯	૩૩.૦૮૩	૫૧.૫૭	૬૩.૫૦૩	૫૫.૭૯૬	૫૨.૦૫૭
૨૦૮	૨	૧	૪૭.૬૭૨	૪૯.૯૮૩	૫૮.૩૮૨	૪૯.૭૧૫	૫૬.૭૪૫	૫૧.૯૯૧	૨૭.૪૨૯	૫૮.૦૭૮
૨૦૯	૨	૧	૩૨.૧૧	૪૫.૭૦૩	૫૩.૦૪૫	૬૨.૫૦૬	૪૦.૩૪૨	૫૬.૧૯૪	૫૨.૪૯૨	૫૭.૬૧૧
૨૧૦	૨	૧	૬૯.૩૫૨	૩૯.૬૪૯	૪૬.૩૩૯	૪૩.૭૬૫	૫૪.૯૫૨	૪૩.૩૩૪	૫૮.૧૫	૪૪.૪૫૯
૨૧૧	૨	૧	૫૭.૫૪૬	૬૫.૩૧૧	૩૦.૧૪૪	૪૮.૪૯	૫૦.૫૮૬	૫૦.૫૯૭	૫૦.૬૩૪	૪૬.૬૮૯
૨૧૨	૨	૧	૫૮.૦૩૮	૩૩.૭૫૮	૬૦.૪૭૩	૫૫.૦૨૮	૫૨.૧૫૬	૫૨.૯૬૨	૩૫.૨૪૫	૫૨.૩૪૪
૨૧૩	૨	૧	૬૫.૭૪૧	૫૭.૦૭	૪૪.૫૯૪	૪૨.૧	૪૮.૧૫૮	૩૩.૮૫૫	૫૧.૯૩૯	૫૬.૫૪૩
૨૧૪	૨	૧	૩૪.૫૮૨	૪૦.૩૨૧	૫૯.૩૨૨	૫૧.૨૨૪	૪૪.૪૩૫	૫૭.૪૭૪	૪૮.૭૯૧	૬૩.૮૫૩
૨૧૫	૨	૧	૪૩.૨૯૪	૫૧.૪૯૪	૫૧.૦૮૧	૫૯.૩૨૫	૬૬.૪૩૯	૪૭.૫૭૨	૪૭.૬૧૨	૩૩.૧૮
૨૧૬	૨	૧	૫૫.૮૧૯	૬૦.૨૦૧	૩૬.૭૪૫	૪૯.૧૩૩	૬૧.૦૦૩	૩૩.૮૯૮	૫૧.૨૬૭	૫૧.૯૩૧
૨૧૭	૨	૧	૪૨.૫૧૬	૪૦.૯૯૭	૫૩.૭૬૫	૫૯.૩૯૮	૪૦.૬૮૧	૬૮.૫૫૫	૪૪.૬૧૨	૪૯.૪૭૭
૨૧૮	૨	૧	૬૨.૯૧૨	૪૪.૪૦૯	૩૬.૩૯૩	૪૬.૦૪૧	૫૪.૫૬૧	૩૮.૪૯૩	૫૮.૧૮૪	૫૯.૦૦૪
૨૧૯	૨	૧	૪૨.૫૨૨	૪૭.૭૭૧	૬૨.૭૧૨	૩૭.૫૯૯	૫૧.૫૩૨	૫૯.૬૮૫	૫૯.૭૨	૩૮.૪૬૩
૨૨૦	૨	૧	૪૬.૩૨૩	૩૬.૧૩૩	૫૭.૬૬	૫૩.૪૭૫	૫૦.૮૮૨	૪૧.૫૫૨	૪૫.૭૨૯	૬૮.૨૫
૨૨૧	૨	૧	૫૬.૧૫૪	૬૬.૮૪૫	૫૧.૩૫૨	૩૪.૬૧૮	૪૬.૬૪૪	૫૬.૫૪૪	૪૬.૩૭૬	૪૧.૪૭
૨૨૨	૨	૧	૪૩.૦૫૩	૩૪.૭	૬૧.૦૦૯	૪૭.૭૧૮	૬૩.૭૭૩	૫૨.૯૧૭	૪૧.૭૭૨	૫૫.૦૪૬

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક			
			ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના
૨૨૩	૨	૧	૫૩.૨૯૮	૪૮.૧૩૧	૬૮.૫૭૬	૪૬.૪૫૬	૪૨.૭૪૮	૫૧.૨૩૧	૫૫.૨૫૧	૩૪.૩૦૮
૨૨૪	૨	૧	૪૬.૯૮૧	૪૩.૫૩૯	૫૧.૯૫	૫૫.૩૩૯	૩૯.૯૫૫	૬૯.૭૮૨	૩૯.૨૯૫	૫૩.૧૬૨
૨૨૫	૨	૧	૭૦.૨	૪૫.૪૨૨	૪૨.૫૩૧	૪૬.૪૬૬	૩૮.૭૦૯	૫૮.૫૫૮	૪૮.૭૦૫	૪૯.૪૦૩
૨૨૬	૨	૧	૪૦.૭૭૬	૫૧.૯૪	૬૦.૮૨૩	૫૯.૧૭૪	૩૪.૭	૬૦.૪૯૫	૪૧.૯	૫૦.૧૯૧
૨૨૭	૨	૧	૫૯.૫૧૧	૩૩.૦૭૩	૫૭.૩૬૭	૫૮.૬૬૯	૪૬.૧૬૮	૫૬.૮૪૯	૩૮.૫૧૪	૪૯.૮૫
૨૨૮	૨	૧	૫૧.૯૯૨	૫૬.૧૬૨	૫૦.૨૮	૫૦.૧૬૪	૨૯.૪૩૧	૬૦.૮૩૯	૪૨.૯૨૯	૫૮.૨૦૬
૨૨૯	૨	૧	૪૨.૧૩૮	૪૯.૫૨૫	૫૨.૭૧૬	૪૯.૨૦૭	૪૦.૬૨૩	૭૨.૭૫	૪૬.૧૩૨	૪૬.૯૦૯
૨૩૦	૨	૧	૬૧.૮૦૭	૫૪.૫૭	૫૭.૪૦૧	૩૭.૫૫૨	૫૭.૬૧૭	૫૩.૭૬૧	૩૮.૭૭૮	૩૮.૫૧૪
૨૩૧	૨	૧	૫૬.૩૭૭	૪૧.૪૭૬	૪૨.૦૮૬	૬૬.૮૩૫	૪૦.૯૧૫	૫૬.૨૩૧	૫૫.૫૦૮	૪૦.૫૭૧
૨૩૨	૨	૧	૫૫.૭૧૩	૩૦.૩	૫૫.૬૯૪	૫૪.૭૪	૪૪.૪૦૧	૫૨.૬૩૬	૪૪.૧૭૮	૬૨.૩૩૭
૨૩૩	૨	૧	૩૪.૩૨૯	૪૧.૯૮૨	૬૨.૮૩૮	૫૨.૩૦૨	૪૭.૭૭૪	૬૪.૪૧૩	૪૭.૫૮૮	૪૮.૭૭૯
૨૩૪	૨	૧	૪૮.૭૨૫	૩૭.૫૩૨	૫૦.૩૦૧	૬૬.૭૫૬	૪૯.૨૬૨	૬૨.૨૭૭	૪૨.૦૯૨	૪૩.૦૬૧
૨૩૫	૨	૧	૬૫.૭૯૮	૫૧.૭૩૫	૩૯.૮૦૮	૩૫.૩૦૬	૪૭.૯૨૫	૪૫.૯૧૨	૫૯.૫૨	૫૩.૯૯૪
૨૩૬	૨	૧	૬૮.૧૦૩	૫૧.૯૦૭	૪૪.૩૬૬	૪૦.૮૯૫	૪૨.૭૫૬	૪૦.૩૧૫	૬૦.૨૯૧	૫૧.૩૬૬
૨૩૭	૨	૧	૩૪.૭૨૪	૫૯.૮૨૨	૫૪.૪૮૨	૪૧.૭૩૩	૪૭.૫૨૬	૬૬.૨૭૯	૪૭.૪૪	૪૭.૯૯
૨૩૮	૨	૧	૫૩.૪૧૮	૩૫.૭૫૪	૫૧.૮૦૯	૬૮.૭૪૯	૪૯.૪૩૯	૪૫.૭૭૮	૪૦.૪૪૯	૫૪.૬૦૧
૨૩૯	૨	૧	૪૬.૨૬૫	૬૧.૬૫૬	૪૭.૯૧૨	૫૧.૪૦૯	૪૯.૫૪૪	૬૨.૯૯૧	૪૯.૫૮૪	૩૦.૬૪૩
૨૪૦	૨	૧	૪૪.૩૮૨	૪૪.૫૧૨	૬૪.૦૬૩	૫૦.૬૧૨	૫૫.૭૬૨	૬૨.૫૯૨	૪૧.૦૫૭	૩૭.૦૨
૨૪૧	૨	૧	૩૨.૬૩૫	૬૧.૩૨૮	૬૦.૮૯૯	૪૫.૨૬૮	૪૭.૪૮૫	૫૭.૨૬૭	૪૨.૧૭૭	૫૨.૯૩૯
૨૪૨	૨	૧	૩૧.૦૫૫	૪૬.૪૦૯	૫૧.૪૨૪	૫૮.૩૯૮	૫૧.૬૮૮	૫૫.૨૨૨	૪૨.૬૮૫	૬૩.૧૧૬
૨૪૩	૨	૧	૫૫.૧૫૨	૫૬.૨૦૮	૬૨.૭૦૭	૩૯.૫૩૧	૪૫.૫૮૬	૩૩.૮૧૭	૫૮.૮૮૩	૪૮.૧૧
૨૪૪	૨	૧	૪૬.૦૧૮	૪૭.૫૭૫	૫૯.૯૫૨	૪૯.૧૬	૪૩.૯૪૬	૬૯.૯૩૭	૪૩.૫૪૪	૩૯.૮૬૬
૨૪૫	૨	૧	૫૬.૫૮૧	૫૬.૯૮૬	૪૪.૮૮૪	૪૫.૭૬૭	૬૨.૬૭૯	૫૭.૪૪૯	૪૨.૮૮૯	૩૨.૭૬૫
૨૪૬	૨	૧	૪૧.૭૧૪	૫૦.૮૪૭	૫૦.૩૮૬	૫૪.૩૬૭	૩૫.૯૫૩	૬૧.૦૮	૪૧.૦૯૫	૬૪.૫૬૨
૨૪૭	૨	૧	૪૯.૮૧	૬૩.૧૧૮	૪૨.૦૩૯	૬૨.૯૨૧	૪૦.૦૩૪	૪૫.૧૦૭	૩૯.૨૭૩	૫૭.૬૯૫
૨૪૮	૨	૧	૬૬.૧૧૮	૪૨.૮૯૮	૩૪.૯૫૩	૪૫.૪૮૪	૫૭.૬૩૨	૪૭.૮૩૯	૪૬.૭૪૨	૫૮.૩૩૧
૨૪૯	૨	૧	૫૬.૧૩૩	૫૧.૩૬૯	૩૭.૧૫૮	૩૪.૨૫૪	૫૯.૩૪૯	૪૫.૩૦૩	૫૯.૪૭૯	૫૬.૯૫૪
૨૫૦	૨	૧	૩૨.૬૭૪	૪૩.૮૦૭	૫૯.૫૦૫	૫૭.૯૯૯	૪૧.૬૭૨	૬૦.૬૯૧	૫૪.૭૩૨	૪૮.૯૨૩
૨૫૧	૨	૧	૪૮.૩૨૯	૪૬.૦૩૮	૬૧.૫૪૭	૬૭.૫૯	૫૧.૮૨૯	૪૧.૧૬	૪૫.૦૧૭	૩૮.૪૮૮
૨૫૨	૨	૧	૪૨.૦૪૧	૫૯.૭૦૮	૪૨.૬૩	૬૪.૩૨૩	૪૭.૦૭૭	૩૪.૮૪૪	૫૪.૦૪૧	૫૫.૩૩
૨૫૩	૨	૧	૪૮.૦૬૧	૩૩.૨૪૪	૫૮.૨૩૬	૫૦.૦૦૧	૩૮.૫૭	૫૨.૧૬૪	૫૬.૮૭૮	૬૨.૮૪૫
૨૫૪	૨	૧	૨૮.૦૧	૪૮.૦૪૭	૫૩.૦૯૮	૪૭.૮૦૩	૫૪.૧૯૯	૪૯.૮૭૪	૫૮.૮૬૫	૬૦.૧૦૨
૨૫૫	૨	૧	૩૩.૫૮	૪૭.૨૧૨	૫૪.૫૭૫	૬૪.૦૬૩	૩૭.૭૮૯	૫૩.૯૮૬	૫૪.૦૨	૫૪.૭૭૭
૨૫૬	૨	૧	૪૦.૪૮૮	૪૬.૭૭૧	૫૨.૩૪૯	૪૬.૫૦૧	૩૯.૨	૭૦.૯૬	૪૮.૮૨૯	૫૪.૯૦૫
૨૫૭	૨	૧	૪૦.૫૨૫	૪૪.૩૧૧	૪૯.૫૨૫	૪૦.૯૭૧	૬૮.૫૨	૪૩.૫૫	૬૦.૩૦૮	૫૨.૨૯૧
૨૫૮	૨	૧	૫૪.૧૧૭	૫૪.૪૮૫	૫૮.૩૩૩	૪૩.૫૫૩	૪૬.૨૮૮	૬૪.૮૧૧	૪૫.૭૫૩	૩૨.૬૫૫
૨૫૯	૨	૧	૪૧.૬૬	૪૫.૨૧૪	૫૮.૧૩૧	૬૬.૫૫૨	૫૫.૬૧૨	૩૪.૭૨૭	૪૮.૩૬૪	૪૯.૭૩૬
૨૬૦	૨	૧	૬૩.૯૧૨	૩૭.૦૦૪	૪૧.૦૭૧	૬૩.૪૬૬	૫૪.૪૮	૪૮.૯૫૯	૪૮.૩૭૪	૪૨.૭૩૫
૨૬૧	૨	૧	૩૮.૬૩૭	૪૯.૮૬૧	૪૯.૬૯૮	૪૪.૩૭૫	૫૨.૦૫૮	૭૧.૫૦૨	૫૨.૧૧૬	૪૧.૭૫
૨૬૨	૨	૧	૬૭.૬૨૫	૪૭.૫૪૯	૩૭.૨૫૩	૪૦.૮૨૧	૬૦.૫૮૮	૫૨.૩૩૯	૪૬.૮૨૩	૪૭.૦૦૨
૨૬૩	૨	૧	૭૨.૫૨૨	૪૭.૬૨૩	૪૩.૦૫૨	૪૬.૫૧૪	૫૨.૭૧૩	૪૧.૬૬૩	૪૩.૪૦૨	૫૨.૫૧૧
૨૬૪	૨	૧	૫૭.૭૪	૫૫.૪૦૭	૫૧.૧૨૩	૩૪.૭૯૯	૬૫.૦૭૪	૩૯.૩૪૮	૪૪.૨૬૫	૫૨.૨૪૧
૨૬૫	૨	૧	૫૩.૫૨૭	૪૭.૧૬૨	૫૬.૮૧	૪૦.૦૮૯	૬૫.૮૦૬	૫૭.૫૩૮	૩૭.૩૯૨	૪૧.૬૭૩
૨૬૬	૨	૧	૫૮.૨૦૮	૫૨.૫૫૬	૨૯.૧૯૪	૫૦.૧૨૯	૬૧.૪૧૧	૪૬.૨૪૬	૪૬.૩૧	૫૫.૯૪૩
૨૬૭	૨	૧	૪૪.૫૫	૪૪.૮૦૯	૪૨.૩૧૯	૪૧.૪૦૩	૬૯.૪૯૩	૪૮.૦૬૪	૬૧.૧૨	૪૮.૨૩૮

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક			
			ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના
૨૬૮	૨	૧	૪૯.૦૨૨	૫૭.૦૮૩	૫૬.૨૧	૪૧.૬૨૧	૪૪.૪૯	૫૫.૬૮૪	૬૩.૨૫૬	૩૨.૬૨૮
૨૬૯	૨	૧	૬૪.૪૧૮	૨૯.૬૪૧	૫૫.૬૯૫	૪૭.૯૪	૪૯.૫૭	૫૩.૦૮૭	૪૫.૮૭૩	૫૩.૭૭૩
૨૭૦	૨	૧	૩૯.૧૭	૪૪.૩૮૧	૬૫.૬૦૭	૬૩.૦૩૩	૪૨.૪૫	૫૪.૨૧૫	૪૨.૧૩૨	૪૯.૦૧
૨૭૧	૨	૧	૪૪.૯૪૧	૪૨.૫૫૩	૫૯.૦૧૮	૬૨.૮૬૨	૩૧.૫૨૪	૫૧.૯૫૨	૫૨.૭૫૪	૫૪.૪૦૨
૨૭૨	૨	૧	૫૩.૬૪૮	૫૬.૯૦૩	૪૯.૯૪૬	૫૩.૯૫૩	૫૫.૭૨૨	૪૫.૨૬૯	૨૭.૨૯૬	૫૭.૨૬૭
૨૭૩	૨	૧	૫૨.૭૬૪	૬૧.૯૮	૫૪.૬૬૭	૩૬.૮૩૬	૬૦.૨૦૭	૪૯.૩૬૪	૪૯.૯૬૬	૩૪.૨૧૭
૨૭૪	૨	૧	૪૧.૫૨૪	૫૩.૪૫૮	૪૭.૯૬૫	૬૮.૩૬૫	૪૨.૫૨૪	૫૬.૯૬૯	૩૭.૧૧૬	૫૨.૦૮
૨૭૫	૨	૧	૪૫.૧૫૩	૩૪.૯૭૫	૪૪.૮૮૬	૫૪.૭૨૨	૫૭.૦૩૬	૪૮.૧૯૧	૪૬.૬૪૨	૬૮.૩૯૩
૨૭૬	૨	૧	૪૩.૮૭૮	૬૫.૨૧૪	૫૪.૩૮૧	૫૦.૮૯૮	૪૭.૯૬૪	૫૩.૫૬૮	૫૩.૬૧૫	૩૦.૪૭૯
૨૭૭	૨	૧	૩૧.૬૯૯	૪૧.૦૦૯	૫૮.૬૨૪	૪૯.૦૧૪	૫૪.૪૫૮	૫૦.૫૩૩	૫૦.૯૫૪	૬૩.૭૦૫
૨૭૮	૨	૧	૫૦.૫૬૮	૫૩.૪	૩૬.૨૧૫	૫૫.૮૦૪	૩૪.૩૦૬	૫૧.૯૨	૫૩.૫૮૮	૬૪.૧૯૭
૨૭૯	૨	૧	૫૪.૮૨૪	૫૨.૬૯૨	૫૯.૯૪૭	૫૨.૩૪	૪૨.૮૪૩	૩૮.૦૧૧	૩૬.૦૭૪	૬૩.૨૭૨
૨૮૦	૨	૧	૪૨.૦૯૯	૬૦.૦૯૮	૬૩.૬૭૮	૫૦.૯૧૨	૪૭.૨૨૯	૪૭.૭૬૫	૩૨.૫૮૪	૫૫.૬૩૮
૨૮૧	૨	૧	૪૭.૦૦૯	૪૯.૮૬૭	૬૦.૨૫૪	૩૭.૮૭૪	૫૮.૨૨૯	૪૧.૪૩૫	૬૪.૫૭	૪૦.૭૫૬
૨૮૨	૨	૧	૪૧.૦૧૪	૬૮.૧૪૮	૫૨.૬૦૭	૬૦.૩૫૨	૪૭.૮૮૪	૩૯.૪૪૫	૪૨.૪૯૬	૪૮.૦૫૮
૨૮૩	૨	૧	૫૦.૩૨	૪૫.૦૪૨	૩૬.૯૯૭	૪૬.૪૬૩	૭૦.૨૮૯	૪૩.૮૧૬	૫૬.૬૧૨	૫૦.૪૬
૨૮૪	૨	૧	૪૬.૩૨૩	૩૬.૧૩૩	૫૭.૬૬	૫૩.૪૭૫	૫૦.૮૮૨	૪૧.૫૫૨	૪૫.૭૨૯	૬૮.૨૫
૨૮૫	૨	૧	૫૦.૨૩૬	૫૩.૧૨૫	૫૬.૫૦૨	૫૮.૬૮૨	૩૧.૭૯૧	૫૫.૬૩૫	૩૭.૨૩૨	૫૬.૮
૨૮૬	૨	૧	૪૫.૩૪૮	૩૭.૬૬૩	૫૭.૪૫૨	૪૭.૦૬૩	૪૩.૬૧૫	૬૮.૪૪૪	૫૬.૫૬૯	૪૩.૮૪૧
૨૮૭	૨	૧	૩૧.૬૯૯	૪૧.૦૦૯	૫૮.૬૨૪	૪૯.૦૧૪	૫૪.૪૫૮	૫૦.૫૩૩	૫૦.૯૫૪	૬૩.૭૦૫
૨૮૮	૨	૧	૪૭.૫૯૨	૫૭.૫૭૬	૬૭.૩૭૯	૫૫.૭૩૯	૩૫.૫૪૬	૪૭.૪૭૮	૪૦.૯૮૨	૪૭.૭૦૮
૨૮૯	૨	૧	૩૩.૫૮	૪૭.૨૧૨	૫૪.૫૭૫	૬૪.૦૬૩	૩૭.૭૮૯	૫૩.૯૮૬	૫૪.૦૨	૫૪.૭૭૭
૨૯૦	૨	૧	૬૨.૦૪૩	૫૦.૧૨	૬૦.૬૪૩	૪૩.૮૭૫	૪૬.૬૫	૩૬.૦૪૭	૪૦.૩૫૬	૬૦.૨૬૨
૨૯૧	૨	૧	૫૬.૭૮૫	૪૫.૬૬૮	૪૫.૮૪૮	૪૭.૧૦૮	૫૭.૩૧૮	૩૧.૫૧૪	૬૪.૫૯૨	૫૧.૧૫૯
૨૯૨	૨	૧	૩૭.૭૧૧	૬૧.૦૮૯	૪૧.૮૯૬	૫૧.૪૬૧	૪૮.૩૧૨	૪૨.૬૫૬	૬૭.૩૫૨	૪૯.૫૨૬
૨૯૩	૨	૧	૩૭.૭૧૧	૬૧.૦૮૯	૪૧.૮૯૬	૫૧.૪૬૧	૪૮.૩૧૨	૪૨.૬૫૬	૬૭.૩૫૨	૪૯.૫૨૬
૨૯૪	૨	૧	૬૭.૦૬	૫૦.૪૫૯	૩૩.૩૦૪	૪૮.૨૪૮	૪૪.૬૯૧	૫૧.૧૧૬	૫૯.૦૫૭	૪૬.૦૬૨
૨૯૫	૨	૧	૪૯.૭૧૩	૫૨.૨૮૪	૪૫.૭૮૨	૫૧.૯૮૫	૪૯.૨૦૩	૨૯.૯૭૫	૬૫.૫૦૭	૫૫.૫૫૪
૨૯૬	૨	૧	૪૮.૦૬૧	૩૩.૨૪૪	૫૮.૨૩૬	૫૦.૦૦૧	૩૮.૫૭	૫૨.૧૬૪	૫૬.૮૭૮	૬૨.૮૪૫
૨૯૭	૨	૧	૩૨.૨૧૯	૪૧.૬૮૩	૪૬.૮૩૬	૫૮.૯૪૧	૪૭.૯૬	૫૧.૭૪	૬૧.૮૫૬	૫૮.૭૬૮
૨૯૮	૨	૧	૩૧.૯૦૬	૫૦.૮૭૫	૫૭.૦૧૧	૬૧.૦૧૧	૩૮.૪૦૮	૫૫.૫૬૬	૫૫.૯૬૬	૪૯.૨૫૭
૨૯૯	૨	૧	૪૨.૩૬૯	૪૫.૮૪૭	૩૨.૭૬૩	૫૨.૫૩૬	૪૮.૮૫	૫૫.૫૦૯	૫૬.૩૩૪	૬૫.૭૮૪
૩૦૦	૨	૧	૨૮.૦૧	૪૮.૦૪૭	૫૩.૦૯૮	૪૭.૮૦૩	૫૪.૧૯૯	૪૯.૮૭૪	૫૮.૮૬૫	૬૦.૧૦૨
૩૦૧	૧	૧	૫૫.૩૨	૬૧.૦૩૭	૩૯.૧૧૧	૬૩.૨૪૧	૪૧.૮૪૩	૪૬.૧૧૪	૩૭.૯૪૬	૫૫.૩૮૭
૩૦૨	૧	૧	૫૩.૬૨૮	૫૬.૭૮૧	૪૫.૦૯૪	૬૬.૭૪૯	૩૫.૭૬૮	૪૫.૧૪	૫૫.૬૬૯	૪૧.૧૬૫
૩૦૩	૧	૧	૪૬.૮૬	૬૮.૫૭૯	૪૭.૩૬૬	૬૦.૪૫૫	૪૧.૭૨	૩૭.૬૭૬	૪૭.૧૨૯	૫૦.૨૧૪
૩૦૪	૧	૧	૫૨.૦૭૪	૫૪.૪૧૪	૬૫.૮૦૪	૪૪.૫૯૪	૬૧.૨૬૧	૩૮.૫૭૨	૪૧.૫૪૧	૪૧.૭૩૫
૩૦૫	૧	૧	૬૦.૯૪૩	૪૬.૯૭	૪૨.૨૭૬	૬૫.૬૮૩	૫૨.૩૯૯	૪૧.૪૯૪	૩૬.૭૬૧	૫૩.૪૭
૩૦૬	૧	૧	૫૫.૫૮૪	૩૮.૫૪૯	૪૬.૧૯૭	૪૭.૨૭૯	૬૮.૦૦૫	૫૬.૦૫૬	૩૭.૫૭૫	૫૦.૭૫૫
૩૦૭	૧	૧	૪૮.૫૩૭	૬૯.૫૩૯	૫૦.૩૨૭	૩૩.૫૫૬	૫૦.૬૧૪	૫૪.૪૫૭	૪૫.૯૦૫	૪૭.૦૬૮
૩૦૮	૧	૧	૬૮.૫૭	૪૯.૦૧૮	૩૯.૦૮૬	૫૫.૬૬૪	૪૫.૬૭૮	૪૯.૩૯૮	૩૭.૪૪૯	૫૫.૧૩૮
૩૦૯	૧	૧	૫૨.૮૨૧	૫૧.૧૭૪	૫૬.૭૭૮	૬૦.૪૨૨	૨૯.૧૩૫	૫૭.૬૫૬	૪૮.૨૭૪	૪૩.૭૩૬
૩૧૦	૧	૧	૪૦.૨૦૬	૫૨.૬૬૮	૫૭.૨૦૩	૫૪.૧૭	૩૫.૭૩૮	૫૧.૩૭૧	૪૨.૩૭૮	૬૬.૨૫૯
૩૧૧	૧	૧	૪૩.૯૦૧	૫૭.૯૧૯	૪૯.૮૮૨	૭૦.૫૧૪	૪૧.૦૦૮	૪૮.૫૪૪	૪૦.૪૪	૪૭.૭૮૯
૩૧૨	૧	૧	૪૨.૨૨૮	૪૫.૫૩૩	૫૭.૫૪૪	૫૧.૮૯	૬૮.૮૩૧	૩૫.૭૮૨	૪૮.૪૬૨	૪૯.૭૩૭

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક			
			ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના
૩૧૩	૧	૧	૩૩.૭૫	૫૪.૧૩૯	૫૩.૧૫૩	૩૬.૬૭૨	૬૦.૩૭૧	૫૮.૮૭૪	૪૭.૦૨૯	૫૬.૦૧૬
૩૧૪	૧	૧	૩૯.૭૬૩	૩૪.૨૬	૫૧.૧૮૯	૫૦.૧૧૯	૬૬.૧૯૯	૫૨.૦૩૧	૪૭.૭૯૯	૫૮.૬૪૧
૩૧૫	૧	૧	૬૪.૯૯૩	૩૨.૨૦૯	૪૫.૮૭૨	૫૦.૦૪	૫૩.૫૦૧	૬૦.૨૬૩	૪૬.૦૬૨	૪૭.૦૬૭
૩૧૬	૧	૧	૪૨.૫૫૮	૫૮.૪૧૮	૫૫.૭૯	૫૪.૦૪૬	૬૦.૧૬૯	૫૬.૩૦૮	૩૪.૩૧૭	૩૮.૩૯૧
૩૧૭	૧	૧	૫૬.૯૪૩	૬૧.૧૪૯	૪૭.૫૧૩	૫૯.૩૧૪	૫૧.૪૨૯	૪૦.૦૦૪	૩૧.૮૫૧	૫૧.૭૯૬
૩૧૮	૧	૧	૬૪.૫૦૬	૫૫.૦૬૫	૪૧.૦૬૩	૫૬.૨૮૯	૪૧.૨૮૧	૫૪.૦૦૯	૩૪.૪૬૩	૫૩.૩૨૭
૩૧૯	૧	૧	૩૭.૭૧૧	૬૧.૦૮૯	૪૧.૮૯૬	૫૧.૪૬૧	૪૮.૩૧૨	૪૨.૬૫૬	૬૭.૩૫૨	૪૯.૫૨૬
૩૨૦	૧	૧	૬૭.૦૫૬	૪૨.૮૮૨	૩૮.૦૨૭	૫૦.૮૪૧	૬૧.૦૧	૪૧.૫૫૭	૪૬.૦૮	૫૨.૫૪૭
૩૨૧	૧	૧	૬૮.૪૨૯	૫૭.૧૨૭	૩૫.૮૭૫	૪૫.૬૦૯	૫૦.૭૦૩	૪૪.૪૮૨	૫૪.૨૪૫	૪૩.૫૩૩
૩૨૨	૧	૧	૪૫.૫૫૮	૭૨.૯૫૨	૪૯.૭૫૮	૩૮.૯૯૪	૪૬.૭૧૩	૪૮.૩૩૨	૫૧.૬૭૧	૪૬.૦૧૭
૩૨૩	૧	૧	૬૫.૩૦૪	૫૦.૧૮૮	૪૩.૬૨૨	૩૯.૨૯૫	૫૭.૭૮૨	૩૭.૫૭૨	૪૬.૯૬૨	૫૯.૨૮
૩૨૪	૧	૧	૪૫.૩૭૨	૪૫.૭૩૬	૫૬.૮૪૪	૬૫.૧૧૯	૩૭.૬૨૫	૫૫.૯૫૫	૫૬.૦૦૭	૩૭.૩૪૧
૩૨૫	૧	૧	૬૯.૬૦૭	૪૯.૧૧૫	૫૧.૩૪૫	૪૬.૩૧૭	૫૧.૫૧૫	૫૫.૧	૩૬.૬૭૧	૪૦.૩૩
૩૨૬	૧	૧	૫૯.૨૩૮	૫૩.૭૭૬	૩૬.૮૭૭	૪૮.૮૯૧	૪૧.૭૨	૫૧.૪૧૮	૪૧.૩૧૫	૬૬.૭૬૧
૩૨૭	૧	૧	૪૭.૪૩૯	૪૩.૮૮	૪૫.૬૦૫	૩૪.૬૭૫	૬૩.૪૧૫	૪૫.૧૬૨	૬૦.૯	૫૮.૯૨૪
૩૨૮	૧	૧	૫૪.૮૩૨	૬૦.૧૭૨	૫૨.૬૪૧	૫૨.૪૯૩	૬૧.૧૪૮	૪૪.૪૨૮	૪૩.૨૨૯	૩૧.૦૬
૩૨૯	૧	૧	૪૯.૭૭૭	૩૧.૭૨૨	૫૦.૭૧૩	૪૧.૯૩૬	૫૬.૦૧૭	૪૮.૧૦૩	૬૪.૩૬૩	૫૭.૩૬૮
૩૩૦	૧	૧	૩૫.૬૬૬	૬૦.૩૦૬	૪૮.૪૫૬	૫૩.૫૧૪	૩૭.૦૪૯	૫૧.૦૧૪	૪૯.૬૮૬	૬૪.૩૧૩
૩૩૧	૧	૧	૨૮.૯૬૯	૫૪.૫૪૬	૬૨.૮૨	૫૪.૨૮૨	૫૧.૮૧૮	૪૩.૪૮૨	૫૧.૭૧૭	૫૨.૩૬૫
૩૩૨	૧	૧	૬૮.૬૯૫	૫૭.૩૪૪	૪૩.૯૧૮	૫૦.૮૪૧	૪૯.૦૫૬	૪૫.૫૨૨	૩૪.૫૭૪	૫૦.૦૪૮
૩૩૩	૧	૧	૬૪.૬૨૫	૩૩.૩૫૯	૫૦.૪૪૧	૪૭.૧૨	૪૯.૦૬૫	૫૯.૯	૪૦.૯૭૪	૫૪.૫૧૫
૩૩૪	૧	૧	૩૫.૧૫૮	૫૪.૦૪	૬૧.૪૫૪	૫૯.૯૭૮	૫૦.૩૪૧	૪૪.૯૩૩	૫૬.૭૭૬	૩૭.૩૧૫
૩૩૫	૧	૧	૪૫.૮૭૯	૩૩.૩૦૭	૫૨.૪૨૬	૬૭.૦૧૯	૫૭.૭૨૮	૪૫.૭૫૬	૪૫.૧૪૭	૫૨.૭૩૮
૩૩૬	૧	૧	૫૦.૬૬૧	૫૮.૪૮૩	૩૨.૬૮૮	૫૭.૫૦૮	૪૦.૬૯૧	૫૦.૨૯૯	૪૬.૫૨૬	૬૩.૧૪૨
૩૩૭	૧	૧	૫૮.૩૯૩	૫૬.૧૮૬	૫૨.૧૩૩	૬૨.૧૯૯	૩૯.૫૪૮	૪૬.૯૬૩	૫૨.૩૦૧	૩૨.૨૭૫
૩૩૮	૧	૧	૩૯.૯૯૭	૬૯.૫૦૬	૪૯.૬૪૭	૪૪.૮૮૯	૫૪.૫૩૨	૪૬.૭૫	૩૮.૭૩૮	૫૫.૯૪
૩૩૯	૧	૧	૪૮.૫૮૪	૪૪.૬૯૮	૫૬.૯૩૮	૫૦.૭૫૫	૬૩.૨૮૮	૪૩.૭૯૫	૩૨.૩૦૩	૫૯.૬૪૧
૩૪૦	૧	૧	૩૯.૧૫૧	૪૫.૭૩૯	૬૪.૨૨	૬૧.૭૪૩	૪૮.૩૧૯	૫૫.૭૩૧	૩૬.૩૩૧	૪૮.૭૬૭
૩૪૧	૧	૧	૭૩.૪૨૫	૪૯.૦૯૧	૪૪.૧૨૪	૪૧.૫૬૭	૪૭.૬૯૫	૪૪.૪૦૧	૫૧.૮૫	૪૭.૮૪૪
૩૪૨	૧	૧	૩૦.૬૫૧	૬૧.૮૪૫	૫૩.૫૬૪	૫૪.૭૮૫	૪૪.૪૨૨	૫૨.૧૮૬	૪૩.૮૩૭	૫૮.૭૦૮
૩૪૩	૧	૧	૪૪.૭૩૪	૫૫.૩૭૬	૫૧.૮૨૪	૬૨.૮૦૨	૪૭.૧૨૮	૩૧.૨૭૨	૪૬.૫૮૯	૬૦.૨૬૭
૩૪૪	૧	૧	૬૯.૮૪૧	૪૩.૬૮૭	૩૬.૪૧૯	૪૯.૮૮૬	૫૬.૧૦૮	૪૪.૩૧૬	૪૭.૩૮૨	૫૨.૩૫૫
૩૪૫	૧	૧	૫૨.૧૦૯	૬૦.૮૬૨	૪૩.૭૭૨	૫૯.૫૭૮	૫૪.૬૮૧	૩૮.૧૭૫	૩૪.૩૮૫	૫૬.૪૩૯
૩૪૬	૧	૧	૬૨.૨૧૯	૫૪.૦૦૯	૪૬.૫૦૮	૫૭.૮૪૪	૫૧.૬૨	૩૬.૭૦૪	૩૪.૫૫૧	૫૬.૫૪૬
૩૪૭	૧	૧	૪૮.૮૬૯	૩૩.૧૧૭	૫૦.૧૧૧	૪૬.૬૬૩	૬૫.૮૮૮	૪૪.૧૮૨	૬૦.૭૭૭	૫૦.૩૮૮
૩૪૮	૧	૧	૪૦.૩૦૯	૬૦.૪૪૫	૫૨.૮૨૫	૫૮.૫૪૭	૬૧.૪૩૨	૩૯.૦૧૯	૩૭.૧૭૩	૫૦.૨૫૧
૩૪૯	૧	૧	૫૭.૧૧૬	૩૯.૫૩૬	૪૦.૨૫૫	૪૩.૬૨૫	૫૬.૨૭૯	૪૦.૮૨૪	૬૫.૦૭૭	૫૭.૨૯૨
૩૫૦	૧	૧	૪૬.૪૧૫	૫૮.૭૯૮	૬૨.૪૩૩	૩૫.૩૬૭	૪૫.૭૨૯	૫૯.૪૭૫	૫૨.૯૩૫	૩૮.૮૫૨
૩૫૧	૧	૧	૫૬.૭૫૯	૫૪.૫૬૩	૬૨.૦૩૪	૨૮.૮૧૯	૫૦.૮૩૫	૫૧.૩૨૬	૪૪.૦૭૫	૫૧.૫૮૩
૩૫૨	૧	૧	૪૫.૮૭૩	૫૩.૧૬૯	૪૮.૪૬૩	૪૬.૭૩૨	૪૨.૨૪	૩૬.૪૬૬	૫૮.૫૧૪	૬૮.૫૪૭
૩૫૩	૧	૧	૫૧.૮૪૯	૫૨.૩૪૫	૪૭.૫૮૪	૪૫.૮૩૪	૪૧.૨૯	૩૫.૪૫	૫૭.૭૫૧	૬૭.૮૯૯
૩૫૪	૧	૧	૪૯.૭૩૯	૪૭.૩૧૨	૩૮.૬૧૯	૫૩.૯૨૩	૫૭.૩૬૭	૫૦.૨૯૮	૩૫.૭૨૩	૬૭.૦૧૬
૩૫૫	૧	૧	૪૯.૭૧૩	૫૨.૨૮૪	૪૫.૭૮૨	૫૧.૯૮૫	૪૯.૨૦૩	૨૯.૯૭૫	૬૫.૫૦૭	૫૫.૫૫૪
૩૫૬	૧	૧	૬૨.૮૧૨	૪૧.૮૦૯	૪૬.૮૨૭	૩૭.૯૭૭	૬૩.૩૭૬	૪૯.૭૩૨	૪૦.૬૦૮	૫૬.૮૫૯
૩૫૭	૧	૧	૫૯.૭૮	૬૫.૫૬	૪૫.૨૭૧	૩૬.૭૯૭	૫૭.૮૮૨	૪૫.૪૮૬	૪૧.૦૭૫	૪૮.૧૪૮

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક			
			ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના
૩૫૮	૧	૧	૫૭.૩૫૫	૫૦.૭૦૮	૪૦.૩૩૭	૫૦.૩૮૭	૩૬.૦૩૮	૫૮.૩૬૬	૬૪.૮૮૮	૪૧.૯૨૧
૩૫૯	૧	૧	૪૮.૨૪૧	૫૭.૦૫૭	૪૮.૮૧૫	૫૬.૬૭૮	૫૩.૧૫૨	૨૮.૭૭૮	૪૬.૦૭	૬૧.૨૦૨
૩૬૦	૧	૧	૫૫.૬૮૨	૩૦.૬૨૯	૪૩.૪૨૧	૬૦.૮૧૫	૫૭.૩૮૨	૫૬.૮૯૫	૫૦.૬૩૯	૪૪.૫૪
૩૬૧	૧	૧	૩૪.૪૩૮	૩૭.૦૭૫	૬૧.૪૫૧	૫૬.૭૧૨	૪૮.૦૬૪	૫૩.૭૯	૫૯.૭૩૭	૪૮.૭૨૯
૩૬૨	૧	૧	૪૩.૨૨૧	૪૫.૭૯૯	૩૯.૨૭૭	૫૦.૭૫૯	૬૩.૯૭૭	૪૮.૦૩૯	૪૨.૫૯૫	૬૬.૩૩૩
૩૬૩	૧	૧	૬૪.૩૦૧	૫૪.૮૩૬	૩૯.૯૦૩	૫૨.૯૧	૬૧.૮૬	૪૪.૨૫૨	૩૭.૪૪૩	૪૪.૪૯૩
૩૬૪	૧	૧	૩૬.૮૮૬	૫૩.૧૦૩	૬૧.૨૫૯	૬૫.૭૬૫	૩૯.૫૫૬	૪૯.૧૨૯	૪૪.૨૩૪	૫૦.૦૬૫
૩૬૫	૧	૧	૫૩.૫૮૯	૫૭.૯૭૫	૫૩.૫૭૪	૩૯.૮૧૬	૫૭.૬૯૨	૪૨.૦૦૮	૬૧.૩૩૩	૩૪.૦૧૪
૩૬૬	૧	૧	૫૭.૩૨૯	૬૫.૯૮૫	૪૮.૩૯	૪૯.૮૩૯	૫૧.૭૬૪	૫૧.૪૮૧	૪૩.૭૫૯	૩૧.૪૫૬
૩૬૭	૧	૧	૩૧.૯૯૮	૪૨.૫૨૧	૫૪.૧૩	૫૬.૮૪	૬૪.૨૫૩	૪૪.૫૯૩	૫૪.૭૯૧	૫૦.૮૭૫
૩૬૮	૧	૧	૪૦.૨૧૯	૩૧.૦૨૧	૫૨.૮૨૫	૫૭.૨૧૧	૬૩.૦૩૫	૫૧.૦૮૧	૫૧.૧૮૩	૫૩.૪૨૫
૩૬૯	૧	૧	૪૧.૭૨૯	૫૮.૭૯૯	૪૬.૩૨૩	૪૨.૨૫૫	૩૯.૫૦૭	૪૫.૨૯૬	૬૫.૦૫૧	૬૧.૦૪૪
૩૭૦	૧	૧	૬૬.૦૯૨	૪૪.૯૦૮	૩૨.૬૧૫	૪૫.૯૮૨	૫૩.૫૯૩	૪૮.૭૯૩	૫૯.૦૧૬	૪૯.૦૦૨
૩૭૧	૧	૧	૪૪.૮૫૪	૫૬.૯૭૨	૫૬.૧૬૨	૬૪.૭૯૫	૫૦.૮૮૬	૪૦.૧૦૭	૩૩.૭૭૨	૫૨.૪૫૪
૩૭૨	૧	૧	૫૨.૮૮૬	૪૬.૧૩૩	૫૬.૧૮૩	૭૦.૧૫૭	૪૭.૬૪૧	૩૮.૫૯૪	૪૮.૦૩૭	૪૦.૩૬૮
૩૭૩	૧	૧	૫૯.૭૧૭	૪૪.૯૩	૫૯.૬૮૮	૪૦.૧૫૩	૬૧.૨૩૯	૫૫.૧૪૯	૪૨.૫૯૪	૩૬.૫૩૫
૩૭૪	૧	૧	૪૬.૩૪૯	૪૮.૪૮૨	૩૭.૮૩	૪૩.૮૮૩	૬૭.૯૧૪	૫૪.૪૦૭	૫૯.૪૫૪	૪૧.૬૮૩
૩૭૫	૧	૧	૫૫.૩૮૨	૫૩.૬૨૭	૪૭.૩૪	૩૮.૧૨૬	૪૫.૫૨૩	૩૬.૮૦૧	૬૬.૪૧૪	૫૬.૭૮૯
૩૭૬	૧	૧	૪૬.૪૨	૬૭.૬૧૪	૪૫.૪૦૧	૬૩.૪૮૪	૩૮.૬૫૧	૪૬.૨૮	૪૫.૫૮૬	૪૬.૫૬૪
૩૭૭	૧	૧	૪૧.૭૨૯	૫૮.૭૯૯	૪૬.૩૨૩	૪૨.૨૫૫	૩૯.૫૦૭	૪૫.૨૯૬	૬૫.૦૫૧	૬૧.૦૪૪
૩૭૮	૧	૧	૫૬.૫૯૮	૩૯.૩૬	૩૭.૮૩	૫૦.૬૯૩	૪૪.૮૦૩	૪૯.૪૬૭	૫૨.૨૧૬	૬૯.૦૩૭
૩૭૯	૧	૧	૩૭.૮૬૬	૪૪.૨૯૯	૫૩.૬૬૧	૫૬.૫૧૮	૪૮.૯૦૯	૪૦.૪૧૬	૬૯.૨૪૯	૪૯.૦૮૪
૩૮૦	૧	૧	૫૦.૮૮૭	૬૧.૬૮૧	૪૯.૯૯૪	૫૯.૬૯૫	૫૬.૫૦૨	૩૩.૫૦૫	૫૦.૧૫૬	૩૭.૫૭૫
૩૮૧	૧	૧	૬૯.૧૯	૪૧.૯૪૫	૪૧.૫૨૧	૪૧.૧૭૬	૪૭.૬૫૯	૬૦.૩૨૮	૪૭.૮૦૯	૫૦.૩૬૨
૩૮૨	૧	૧	૪૬.૧૦૭	૪૮.૪૯૪	૪૮.૩૪૧	૬૨.૮૨૮	૩૦.૮૬૪	૫૦.૫૬૯	૫૦.૬૧	૬૨.૧૮૨
૩૮૩	૧	૧	૩૭.૭૧૧	૬૧.૦૮૯	૪૧.૮૯૬	૫૧.૪૬૧	૪૮.૩૧૨	૪૨.૬૫૬	૬૭.૩૫૨	૪૯.૫૨૬
૩૮૪	૧	૧	૪૫.૮૭૩	૫૩.૧૬૯	૪૮.૪૬૩	૪૬.૭૩૨	૪૨.૨૪	૩૬.૪૬૬	૫૮.૫૧૪	૬૮.૫૪૭
૩૮૫	૧	૧	૬૭.૨૨૫	૪૮.૭૭	૪૦.૭૬૭	૩૬.૨૬૯	૪૭.૨૮૨	૬૦.૫૪	૫૧.૭૧૧	૪૭.૪૪
૩૮૬	૧	૧	૩૪.૪૩૮	૩૭.૦૭૫	૬૧.૪૫૧	૫૬.૭૧૨	૪૮.૦૬૪	૫૩.૭૯	૫૯.૭૩૭	૪૮.૭૨૯
૩૮૭	૧	૧	૫૯.૦૪૪	૪૪.૯૯૮	૪૨.૪૫૬	૪૭.૩૧૬	૪૪.૬૨૩	૩૬.૫૯૨	૬૪.૫૬૮	૬૦.૩૯૮
૩૮૮	૧	૧	૪૦.૨૦૬	૫૨.૬૬૮	૫૭.૨૦૩	૫૪.૧૭	૩૫.૭૩૮	૫૧.૩૭૧	૪૨.૩૭૮	૬૬.૨૫૯
૩૮૯	૧	૧	૪૬.૮૫૬	૫૦.૯૦૬	૪૩.૧૫	૫૪.૩૪૨	૩૭.૬૬૬	૪૦.૧૦૫	૬૫.૬૯૮	૬૧.૨૭૪
૩૯૦	૧	૧	૬૧.૮૯૫	૫૦.૮૧૨	૪૧.૪૨૫	૬૪.૨૪૭	૪૪.૯૦૮	૩૬.૩૮૩	૪૪.૨૫૪	૫૬.૦૭૩
૩૯૧	૧	૧	૪૯.૭૫૬	૩૮.૪૯૬	૬૭.૪૯૩	૪૨.૯૩૨	૪૭.૨૧૭	૩૯.૮૯૪	૫૬.૪૫૩	૫૭.૭૫૬
૩૯૨	૧	૧	૬૫.૦૪૬	૪૬.૮૭૩	૩૨.૧૩૭	૪૩.૫૫૭	૫૯.૧૫૧	૪૭.૮૧૮	૫૨.૪૨૪	૫૨.૯૯૩
૩૯૩	૧	૧	૪૬.૫૮૩	૫૯.૦૭૨	૪૭.૩૯૬	૫૮.૫૩૬	૩૪.૫૦૪	૪૫.૪૫૩	૪૩.૫૦૭	૬૪.૯૪૫
૩૯૪	૧	૧	૩૪.૫૮૨	૪૦.૩૨૧	૫૯.૩૨૨	૫૧.૨૨૪	૪૪.૪૩૫	૫૭.૪૭૪	૪૮.૭૯૧	૬૩.૮૫૩
૩૯૫	૧	૧	૬૫.૦૨૧	૩૯.૮૦૭	૫૨.૬૮૧	૫૬.૬૦૯	૪૬.૧૪૬	૪૦.૮૨૩	૫૯.૯૪૫	૩૮.૯૬૫
૩૯૬	૧	૧	૪૭.૪૩૯	૪૩.૮૮	૪૫.૬૦૫	૩૪.૬૭૫	૬૩.૪૧૫	૪૫.૧૬૨	૬૦.૯	૫૮.૯૨૪
૩૯૭	૧	૧	૪૬.૬૪૭	૩૫.૯૨૪	૬૩.૫૩૭	૪૦.૧૪૯	૪૪.૨૨૯	૬૨.૨૨૯	૫૩.૦૨૪	૫૪.૨૬૫
૩૯૮	૧	૧	૩૬.૮૮૬	૫૩.૧૦૩	૬૧.૨૫૯	૬૫.૭૬૫	૩૯.૫૫૬	૪૯.૧૨૯	૪૪.૨૩૪	૫૦.૦૬૫
૩૯૯	૧	૧	૪૦.૨૦૬	૫૨.૬૬૮	૫૭.૨૦૩	૫૪.૧૭	૩૫.૭૩૮	૫૧.૩૭૧	૪૨.૩૭૮	૬૬.૨૫૯
૪૦૦	૧	૧	૪૩.૮૦૫	૭૦.૬૭૫	૫૭.૦૩૨	૫૨.૬૪૫	૪૧.૯૧૧	૪૨.૯૬૯	૪૮.૭૯૯	૪૨.૧૫૮

આ રીતે મેળવેલ ઇપ્સેટીવલી પ્રમાણિત પ્રાપ્તાંકોને તેની નજીકના પુરા અંકમાં પરિવર્તીય કરવામાં આવ્યા.

આ પ્રમાણે મેળવેલ પ્રાપ્તાંકો નીચે સારણી ૪.૪ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી ૪.૪ આ પ્રમાણે બેવડા પ્રમાણિત પ્રાપ્તાંક મેળવવામાં આવ્યા. તેના દ્વારા શાળનું વાતાવરણ નકકી કરવામાં આવ્યું. આ પ્રાપ્તાંકને શાળાની વિગત તરીકે ગણવામાં આવેલ છે.

૪.૪. સંસ્થાકીય વાતાવરણની ઓળખ

દરેક પ્રાથમિક શાળાઓના સંસ્થાકીય વાતાવરણની ઓળખ માટે, પુરા અંકમાં બંને રીતે મેળવેલ (નોર્મેટીવલી અને ઇપ્સેટીવલી) પ્રાપ્તાંક કે જે દરેક પરિમાણ મુજબ મેળવેલ, જે ૪૦૦ શાળઓના મેળવેલ તેને હાલ્પીન અને કોફટના અસલ, મૂળ પ્રોફાઇલ પ્રાપ્તાંક, કે જે છ પ્રકારના સંસ્થાકીય વાતાવરણના હતા, તેની સાથે સરખાવવામાં આવ્યા હતા. ટૂકમાં, શાળાની વિગતો મેળવેલ તેને હાલ્પીન દ્વારા વાતાવરણ નકકી કરવા માટે આપેલ વિગતો સાથે સરખામણી કરેલ હાલ્પીન અને કોફટે આપેલ મૂળ અસલ પ્રોફાઇલ નીચે સારણી ૪.૫માં દર્શાવેલ છે.

સારણી ૪.૫

હાલ્પીનના મુકત અને બંધીયાર સહિત છ વાતાવરણની મૂળ વિગત

હાલ્પીનની વાતાવરણ સારણી								
વાતાવરણ	શિક્ષક				આચાર્ય			
	ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના
મુકત	૪૩	૪૩	૬૩	૫૦	૪૨	૪૩	૬૧	૫૫
સ્વાયત	૪૦	૪૧	૫૫	૬૨	૬૧	૩૯	૫૩	૫૦
નિયંત્રત	૩૮	૫૭	૫૪	૪૦	૫૫	૬૩	૫૧	૪૫
પરિચિત	૬૦	૪૨	૫૦	૫૮	૪૪	૩૭	૫૨	૫૯
વાલીપણાનું	૬૫	૪૬	૪૫	૪૬	૩૮	૫૫	૫૧	૫૫
બંધીયાર	૬૨	૫૩	૩૮	૫૪	૫૫	૫૪	૪૧	૪૪

આપેલ અંક ડબલ પ્રમાણિત પ્રાપ્તાંકો (નોર્મેટીવલી અને ઇપ્સેટીવલી બંને) ને સરાસરી ૫૦ અને પ્રમાણ વિચલન ૧૦ મુજબ આપેલ છે. (થીયરી એન્ડ રીસર્ચ ઇન એડમીની સ્ટ્રેશન એન્ડુ હેલ્પીન પેજ નં-૧૭૪)

સારણી - ૪.૪

વિવિધ શાળાઓના દરેક પરિમાણના બેવડા પ્રમાણિત પૂરા અંકમાં પ્રાપ્તાંક

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક			
			ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના
૧	૧	૨	૪૨	૫૪	૫૪	૭૧	૪૯	૪૧	૪૦	૫૦
૨	૧	૨	૪૭	૪૭	૩૫	૫૮	૬૩	૬૨	૪૪	૪૫
૩	૧	૨	૫૫	૪૮	૪૮	૫૮	૨૯	૬૨	૫૪	૪૬
૪	૧	૨	૩૮	૫૦	૬૮	૪૫	૫૯	૫૨	૩૯	૪૯
૫	૧	૨	૪૯	૬૦	૫૩	૪૧	૬૦	૫૯	૪૪	૩૩
૬	૧	૨	૫૦	૫૬	૬૧	૪૪	૬૧	૪૨	૩૨	૫૪
૭	૧	૨	૪૦	૬૮	૫૮	૫૨	૫૬	૪૧	૪૫	૪૦
૮	૧	૨	૪૭	૪૨	૫૮	૬૮	૩૫	૪૫	૫૨	૫૨
૯	૧	૨	૫૬	૫૧	૪૪	૫૮	૫૭	૩૫	૩૭	૬૨
૧૦	૧	૨	૩૮	૫૭	૬૧	૬૦	૫૪	૪૭	૩૪	૫૦
૧૧	૧	૨	૪૩	૪૧	૪૪	૬૨	૪૯	૪૩	૪૯	૬૮
૧૨	૧	૨	૫૯	૬૨	૪૨	૬૩	૪૮	૩૭	૪૩	૪૭
૧૩	૧	૨	૪૧	૪૪	૪૭	૪૩	૬૪	૪૬	૬૮	૪૮
૧૪	૧	૨	૪૫	૫૩	૫૨	૬૮	૫૬	૪૬	૪૭	૩૩
૧૫	૧	૨	૬૧	૪૫	૩૮	૪૦	૫૪	૬૦	૬૧	૪૧
૧૬	૧	૨	૪૪	૬૦	૫૬	૪૦	૫૪	૪૫	૬૪	૩૭
૧૭	૧	૨	૬૭	૫૨	૫૯	૫૦	૩૫	૪૭	૪૭	૪૨
૧૮	૧	૨	૩૯	૪૮	૫૫	૩૩	૫૨	૬૩	૫૯	૫૦
૧૯	૧	૨	૩૮	૫૭	૩૫	૬૨	૬૦	૪૬	૫૬	૪૮
૨૦	૧	૨	૩૫	૫૯	૪૯	૪૭	૫૯	૬૫	૪૩	૪૪
૨૧	૧	૨	૪૮	૪૬	૬૦	૪૮	૪૧	૬૭	૫૪	૩૬
૨૨	૧	૨	૫૧	૫૭	૩૯	૫૯	૩૨	૪૮	૫૭	૫૮
૨૩	૧	૨	૩૧	૬૨	૫૪	૪૦	૫૩	૪૯	૫૭	૫૪
૨૪	૧	૨	૪૩	૪૧	૫૧	૫૪	૫૨	૬૭	૫૭	૩૫
૨૫	૧	૨	૫૦	૩૪	૪૨	૫૮	૬૧	૬૧	૫૪	૪૧
૨૬	૧	૨	૫૧	૪૯	૫૩	૩૫	૬૬	૪૪	૪૨	૬૧
૨૭	૧	૨	૪૪	૬૮	૫૩	૪૫	૬૧	૪૩	૩૮	૪૮
૨૮	૧	૨	૫૬	૩૭	૪૩	૩૬	૬૧	૫૨	૫૭	૫૮
૨૯	૧	૨	૪૭	૨૯	૫૬	૪૯	૫૯	૪૬	૫૨	૬૧
૩૦	૧	૨	૪૨	૫૫	૫૭	૩૪	૫૬	૬૪	૫૧	૪૧
૩૧	૧	૨	૫૬	૪૬	૩૯	૪૨	૬૨	૩૮	૬૩	૫૪
૩૨	૧	૨	૫૫	૩૬	૫૨	૪૬	૬૧	૫૬	૩૫	૫૮
૩૩	૧	૨	૭૧	૫૫	૩૮	૫૦	૪૮	૪૦	૪૭	૫૧
૩૪	૧	૨	૪૭	૩૦	૫૩	૪૪	૫૨	૬૨	૫૨	૫૯
૩૫	૧	૨	૫૩	૫૫	૫૬	૪૩	૪૫	૬૬	૪૯	૩૩
૩૬	૧	૨	૭૧	૫૨	૩૮	૫૩	૫૦	૪૦	૫૦	૪૬
૩૭	૧	૨	૪૨	૫૩	૬૦	૪૭	૫૨	૬૬	૪૫	૩૫
૩૮	૧	૨	૬૦	૫૫	૫૨	૫૭	૫૩	૩૪	૩૪	૫૪
૩૯	૧	૨	૬૩	૪૧	૩૩	૫૬	૫૩	૪૬	૬૦	૪૭
૪૦	૧	૨	૪૬	૫૮	૬૧	૪૫	૫૨	૬૨	૪૧	૩૫
૪૧	૧	૨	૩૫	૩૮	૫૨	૫૨	૪૯	૫૦	૬૭	૫૬

			શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક			
૪૨	૧	૨	૩૭	૬૮	૫૧	૪૩	૫૦	૪૫	૬૧	૪૬
૪૩	૧	૨	૫૩	૩૮	૫૦	૬૭	૩૯	૪૧	૫૮	૫૨
૪૪	૧	૨	૫૨	૬૩	૫૭	૫૧	૪૦	૩૭	૪૦	૫૯
૪૫	૧	૨	૫૫	૪૭	૩૨	૪૫	૫૮	૫૭	૬૩	૪૪
૪૬	૧	૨	૫૫	૫૨	૬૦	૪૯	૩૮	૩૨	૫૫	૬૦
૪૭	૧	૨	૪૭	૪૮	૫૯	૬૮	૩૯	૪૭	૩૯	૫૩
૪૮	૧	૨	૩૫	૬૪	૪૪	૫૮	૫૦	૪૦	૫૬	૫૨
૪૯	૧	૨	૩૯	૩૧	૫૭	૫૮	૫૬	૪૭	૫૬	૫૭
૫૦	૧	૨	૪૨	૬૩	૩૯	૬૬	૪૪	૪૫	૫૪	૪૯
૫૧	૧	૨	૩૦	૫૬	૪૯	૫૪	૪૧	૬૧	૫૧	૫૮
૫૨	૧	૨	૩૨	૫૨	૫૭	૫૬	૪૧	૬૨	૫૪	૪૫
૫૩	૧	૨	૪૩	૩૯	૫૫	૬૭	૬૧	૪૩	૪૨	૫૧
૫૪	૧	૨	૪૦	૬૧	૫૫	૫૧	૩૬	૪૭	૬૫	૪૬
૫૫	૧	૨	૩૬	૬૬	૫૦	૫૧	૪૬	૪૬	૬૨	૪૨
૫૬	૧	૨	૫૪	૫૪	૪૬	૬૮	૩૪	૪૯	૪૩	૫૩
૫૭	૧	૨	૬૯	૫૦	૪૮	૫૭	૪૦	૪૩	૪૦	૫૪
૫૮	૧	૨	૪૮	૪૩	૫૧	૬૭	૫૧	૫૦	૫૮	૩૨
૫૯	૧	૨	૩૯	૬૯	૪૧	૫૪	૪૨	૫૭	૫૧	૪૬
૬૦	૧	૨	૫૭	૬૨	૫૨	૩૮	૫૫	૫૫	૪૯	૩૨
૬૧	૧	૨	૫૫	૫૩	૩૯	૬૭	૩૮	૪૨	૫૦	૫૬
૬૨	૧	૨	૪૨	૫૮	૫૪	૬૩	૪૦	૪૧	૪૦	૬૧
૬૩	૧	૨	૪૫	૪૦	૫૮	૩૯	૪૧	૫૪	૫૮	૬૫
૬૪	૧	૨	૫૮	૪૯	૪૦	૬૪	૬૦	૪૫	૪૫	૩૭
૬૫	૧	૨	૫૯	૫૩	૪૨	૬૬	૫૧	૩૬	૫૧	૪૨
૬૬	૧	૨	૫૬	૫૧	૪૯	૪૪	૬૪	૩૯	૩૬	૬૦
૬૭	૧	૨	૫૨	૪૮	૫૫	૪૨	૫૮	૨૯	૫૭	૫૮
૬૮	૧	૨	૬૮	૫૭	૪૦	૪૧	૫૧	૪૦	૪૬	૫૫
૬૯	૧	૨	૪૬	૫૮	૪૮	૪૪	૬૧	૫૩	૩૦	૫૯
૭૦	૧	૨	૪૬	૪૦	૫૬	૪૮	૫૫	૫૫	૬૬	૩૪
૭૧	૧	૨	૩૮	૬૮	૫૨	૫૭	૫૫	૪૧	૪૯	૪૦
૭૨	૧	૨	૬૧	૫૦	૫૦	૫૮	૬૧	૪૮	૪૦	૩૩
૭૩	૧	૨	૩૯	૫૭	૪૯	૩૬	૬૮	૫૫	૫૧	૪૬
૭૪	૧	૨	૬૩	૪૧	૫૫	૫૦	૪૨	૩૮	૬૪	૪૭
૭૫	૧	૨	૬૯	૫૭	૪૦	૫૧	૩૭	૪૯	૪૮	૪૮
૭૬	૧	૨	૫૯	૩૩	૫૬	૫૦	૪૮	૬૩	૩૯	૫૨
૭૭	૧	૨	૪૫	૪૦	૫૮	૩૯	૪૧	૫૪	૫૮	૬૫
૭૮	૧	૨	૪૭	૫૩	૫૦	૬૫	૫૩	૩૫	૩૯	૬૦
૭૯	૧	૨	૪૮	૫૧	૫૫	૪૮	૬૧	૩૧	૪૪	૬૨
૮૦	૧	૨	૬૧	૩૯	૫૨	૪૪	૬૮	૪૨	૪૬	૪૭
૮૧	૧	૨	૪૮	૪૬	૬૦	૪૮	૪૧	૬૭	૫૪	૩૬
૮૨	૧	૨	૪૮	૪૬	૬૦	૪૮	૪૧	૬૭	૫૪	૩૬
૮૩	૧	૨	૪૧	૩૫	૫૩	૫૧	૬૨	૪૭	૪૭	૬૫
૮૪	૧	૨	૪૦	૪૨	૫૩	૪૨	૪૫	૫૦	૬૯	૫૯
૮૫	૧	૨	૫૭	૩૨	૬૧	૫૧	૩૮	૫૪	૫૪	૫૫
૮૬	૧	૨	૪૮	૪૬	૬૦	૪૮	૪૧	૬૭	૫૪	૩૬
૮૭	૧	૨	૪૨	૩૮	૪૪	૫૯	૪૨	૫૩	૬૬	૫૭
૮૮	૧	૨	૪૨	૫૬	૩૯	૫૧	૩૪	૫૮	૫૯	૫૯

			શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક			
૮૯	૧	૨	૩૩	૪૪	૬૦	૫૮	૪૨	૬૧	૫૫	૪૯
૯૦	૧	૨	૪૬	૫૩	૪૮	૪૭	૪૨	૩૬	૫૯	૬૯
૯૧	૧	૨	૪૦	૪૨	૫૩	૪૨	૪૫	૫૦	૬૯	૫૯
૯૨	૧	૨	૬૧	૪૯	૫૯	૩૬	૪૭	૪૮	૬૨	૩૯
૯૩	૧	૨	૪૭	૩૦	૬૧	૪૮	૫૬	૪૭	૪૯	૬૧
૯૪	૧	૨	૩૫	૩૮	૫૨	૫૨	૪૯	૫૦	૬૭	૫૬
૯૫	૧	૨	૫૦	૪૪	૬૦	૬૨	૩૩	૪૪	૫૯	૪૯
૯૬	૧	૨	૩૯	૩૯	૫૨	૫૧	૪૩	૫૩	૬૯	૫૫
૯૭	૧	૨	૬૬	૪૧	૪૫	૪૬	૫૦	૫૬	૫૯	૩૬
૯૮	૧	૨	૬૧	૫૧	૪૪	૪૫	૪૨	૬૩	૫૯	૩૬
૯૯	૧	૨	૪૫	૪૦	૫૮	૩૯	૪૧	૫૪	૫૮	૬૫
૧૦૦	૧	૨	૪૦	૫૩	૫૭	૫૪	૩૬	૫૧	૪૨	૬૬
૧૦૧	૨	૨	૬૭	૫૫	૩૫	૪૬	૪૭	૪૨	૫૦	૫૭
૧૦૨	૨	૨	૩૯	૫૭	૬૩	૫૩	૬૨	૪૪	૪૪	૩૯
૧૦૩	૨	૨	૩૫	૫૯	૬૧	૪૩	૫૦	૬૨	૫૦	૪૧
૧૦૪	૨	૨	૩૧	૫૬	૫૩	૫૦	૫૫	૫૧	૬૪	૪૦
૧૦૫	૨	૨	૫૮	૫૪	૪૬	૪૦	૫૪	૫૬	૬૦	૩૧
૧૦૬	૨	૨	૫૭	૪૨	૫૭	૬૨	૪૬	૫૮	૪૬	૩૩
૧૦૭	૨	૨	૩૯	૪૮	૬૨	૪૪	૫૧	૬૦	૬૦	૩૬
૧૦૮	૨	૨	૬૩	૫૬	૩૯	૩૬	૪૭	૬૦	૫૬	૪૩
૧૦૯	૨	૨	૬૫	૩૮	૪૫	૪૯	૫૩	૫૭	૫૭	૩૬
૧૧૦	૨	૨	૭૧	૪૯	૩૮	૪૬	૫૧	૪૩	૪૮	૫૫
૧૧૧	૨	૨	૩૯	૪૬	૩૬	૫૦	૬૮	૫૩	૫૩	૫૪
૧૧૨	૨	૨	૫૨	૬૮	૩૩	૪૧	૫૫	૫૨	૪૭	૫૧
૧૧૩	૨	૨	૬૭	૪૮	૩૫	૪૭	૫૦	૪૦	૫૫	૫૮
૧૧૪	૨	૨	૨૮	૬૩	૪૮	૫૦	૫૨	૫૩	૫૨	૫૩
૧૧૫	૨	૨	૪૮	૪૮	૫૬	૬૯	૩૪	૫૩	૪૬	૪૬
૧૧૬	૨	૨	૬૮	૪૨	૩૫	૫૦	૫૭	૪૪	૫૨	૫૨
૧૧૭	૨	૨	૫૮	૫૫	૪૬	૪૫	૩૩	૬૦	૬૧	૪૨
૧૧૮	૨	૨	૪૫	૬૬	૫૬	૫૪	૪૫	૫૨	૩૨	૪૯
૧૧૯	૨	૨	૬૧	૫૬	૪૬	૩૬	૬૩	૩૯	૪૫	૫૪
૧૨૦	૨	૨	૩૯	૪૮	૬૪	૪૪	૫૪	૬૫	૪૧	૪૫
૧૨૧	૨	૨	૪૦	૩૮	૫૯	૫૪	૫૩	૬૫	૫૨	૩૯
૧૨૨	૨	૨	૫૨	૪૩	૩૩	૫૬	૪૫	૫૯	૪૯	૬૪
૧૨૩	૨	૨	૫૧	૩૦	૫૬	૪૯	૪૬	૬૪	૫૬	૪૭
૧૨૪	૨	૨	૫૩	૪૯	૫૫	૪૦	૫૭	૬૭	૪૨	૩૭
૧૨૫	૨	૨	૪૭	૬૧	૩૭	૬૨	૫૯	૫૩	૩૭	૪૪
૧૨૬	૨	૨	૫૫	૩૭	૪૮	૪૧	૪૭	૫૬	૬૯	૪૭
૧૨૭	૨	૨	૫૮	૩૦	૫૩	૪૬	૫૩	૫૯	૫૯	૪૩
૧૨૮	૨	૨	૬૬	૫૮	૩૭	૩૭	૫૪	૫૪	૪૪	૫૦
૧૨૯	૨	૨	૪૬	૫૯	૫૭	૪૭	૫૧	૬૨	૪૮	૩૦
૧૩૦	૨	૨	૪૯	૫૯	૫૯	૪૪	૫૫	૫૮	૪૫	૩૧
૧૩૧	૨	૨	૫૩	૭૦	૫૭	૪૬	૫૦	૪૧	૩૯	૪૪
૧૩૨	૨	૨	૫૧	૩૪	૫૨	૬૫	૪૭	૬૨	૪૭	૪૩
૧૩૩	૨	૨	૫૪	૪૯	૪૬	૩૧	૫૪	૫૮	૬૪	૪૪
૧૩૪	૨	૨	૬૮	૪૫	૪૦	૩૮	૫૬	૪૪	૫૩	૫૭
૧૩૫	૨	૨	૪૩	૩૫	૫૫	૬૬	૫૯	૪૩	૪૭	૫૨

			શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક			
૧૩૬	૨	૨	૩૭	૬૩	૫૮	૫૦	૪૮	૫૫	૫૫	૩૪
૧૩૭	૨	૨	૫૪	૪૯	૪૯	૫૪	૪૪	૬૭	૫૧	૩૨
૧૩૮	૨	૨	૫૪	૪૧	૪૪	૪૮	૬૮	૫૧	૫૭	૩૭
૧૩૯	૨	૨	૫૩	૬૭	૫૬	૪૧	૫૬	૪૭	૩૫	૪૬
૧૪૦	૨	૨	૬૨	૬૩	૩૯	૪૩	૪૪	૪૫	૪૩	૬૧
૧૪૧	૨	૨	૫૪	૬૭	૪૭	૪૮	૫૮	૪૩	૫૦	૩૩
૧૪૨	૨	૨	૪૭	૪૯	૫૫	૪૦	૬૪	૫૯	૫૧	૩૩
૧૪૩	૨	૨	૬૧	૪૦	૩૬	૪૭	૪૪	૫૭	૬૪	૫૨
૧૪૪	૨	૨	૬૫	૫૫	૩૬	૩૮	૫૭	૪૯	૫૪	૪૫
૧૪૫	૨	૨	૫૫	૬૮	૪૯	૪૬	૫૭	૩૬	૪૮	૪૦
૧૪૬	૨	૨	૫૩	૪૯	૬૦	૩૮	૬૫	૪૯	૫૨	૩૫
૧૪૭	૨	૨	૪૭	૬૨	૪૬	૫૪	૩૬	૬૬	૪૧	૪૭
૧૪૮	૨	૨	૩૨	૪૪	૫૬	૪૭	૬૨	૪૯	૬૩	૪૬
૧૪૯	૨	૨	૪૯	૨૮	૫૨	૫૪	૫૨	૫૬	૪૭	૬૨
૧૫૦	૨	૨	૬૭	૫૨	૩૮	૪૧	૫૭	૪૦	૫૪	૫૧
૧૫૧	૨	૨	૩૪	૪૮	૫૫	૪૯	૪૬	૬૬	૪૨	૬૦
૧૫૨	૨	૨	૬૦	૪૪	૩૬	૩૯	૪૯	૫૦	૬૧	૬૧
૧૫૩	૨	૨	૬૫	૫૫	૩૩	૪૪	૫૭	૪૨	૫૨	૫૨
૧૫૪	૨	૨	૫૭	૫૨	૩૬	૪૩	૬૭	૫૫	૪૫	૪૪
૧૫૫	૨	૨	૬૫	૫૮	૪૦	૪૪	૫૨	૩૭	૪૫	૫૯
૧૫૬	૨	૨	૬૯	૩૫	૫૪	૫૪	૪૬	૫૩	૪૪	૪૬
૧૫૭	૨	૨	૫૬	૬૨	૪૯	૫૩	૪૩	૫૬	૨૯	૫૧
૧૫૮	૨	૨	૪૦	૪૨	૫૩	૪૨	૪૫	૫૦	૬૯	૫૯
૧૫૯	૨	૨	૪૫	૫૭	૬૧	૩૪	૪૯	૬૧	૫૩	૪૦
૧૬૦	૨	૨	૫૧	૫૯	૫૪	૪૯	૪૩	૬૬	૪૩	૩૫
૧૬૧	૨	૨	૫૩	૪૬	૫૭	૫૩	૬૧	૫૧	૨૮	૫૨
૧૬૨	૨	૨	૭૧	૪૫	૪૨	૪૭	૫૪	૪૧	૪૪	૫૫
૧૬૩	૨	૨	૬૯	૫૨	૩૮	૩૯	૫૧	૪૬	૫૧	૫૪
૧૬૪	૨	૨	૬૫	૬૨	૩૫	૪૨	૫૩	૪૭	૪૯	૪૬
૧૬૫	૨	૨	૬૦	૬૦	૩૬	૩૭	૫૭	૪૩	૫૭	૫૦
૧૬૬	૨	૨	૩૬	૪૬	૬૩	૫૯	૫૬	૪૨	૪૧	૫૮
૧૬૭	૨	૨	૫૫	૩૭	૫૧	૪૪	૬૯	૪૭	૪૨	૫૬
૧૬૮	૨	૨	૪૫	૩૪	૬૩	૫૦	૬૫	૫૨	૪૩	૪૮
૧૬૯	૨	૨	૪૮	૩૮	૬૭	૫૭	૪૫	૫૪	૫૩	૩૭
૧૭૦	૨	૨	૩૪	૩૭	૬૧	૫૭	૪૮	૫૪	૬૦	૪૯
૧૭૧	૨	૨	૪૫	૩૮	૫૨	૪૪	૪૧	૫૪	૬૯	૫૬
૧૭૨	૨	૨	૪૮	૪૬	૬૦	૪૮	૪૧	૬૭	૫૪	૩૬
૧૭૩	૨	૨	૩૫	૪૦	૫૯	૫૧	૪૪	૫૭	૪૯	૬૪
૧૭૪	૨	૨	૪૦	૩૭	૫૩	૫૪	૪૨	૬૫	૪૯	૬૧
૧૭૫	૨	૨	૪૮	૪૨	૬૦	૫૩	૪૨	૬૭	૫૧	૩૭
૧૭૬	૨	૨	૩૫	૪૦	૫૯	૫૧	૪૪	૫૭	૪૯	૬૪
૧૭૭	૨	૨	૫૫	૩૪	૫૬	૫૮	૪૪	૩૮	૬૨	૫૩
૧૭૮	૨	૨	૩૯	૪૪	૬૬	૬૩	૪૨	૫૪	૪૨	૪૯
૧૭૯	૨	૨	૩૬	૫૩	૫૫	૬૫	૩૯	૪૪	૫૯	૪૯
૧૮૦	૨	૨	૫૨	૪૮	૬૩	૪૪	૫૬	૩૪	૬૧	૪૨
૧૮૧	૨	૨	૫૫	૫૬	૬૩	૪૦	૪૬	૩૪	૫૯	૪૮
૧૮૨	૨	૨	૩૬	૬૬	૫૦	૫૧	૪૬	૪૬	૬૨	૪૨

			શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક			
૧૮૩	૨	૨	૪૪	૫૯	૩૫	૬૨	૪૨	૪૭	૫૧	૬૧
૧૮૪	૨	૨	૩૫	૩૮	૫૨	૫૨	૪૯	૫૦	૬૭	૫૬
૧૮૫	૨	૨	૬૭	૬૦	૪૭	૫૦	૪૩	૩૬	૫૨	૪૩
૧૮૬	૨	૨	૫૭	૩૯	૪૨	૩૬	૫૮	૪૯	૬૪	૫૪
૧૮૭	૨	૨	૩૭	૪૫	૫૬	૫૩	૩૭	૬૪	૪૮	૬૦
૧૮૮	૨	૨	૫૨	૩૬	૪૨	૫૧	૪૪	૪૯	૫૮	૬૮
૧૮૯	૨	૨	૪૮	૪૬	૬૦	૪૮	૪૧	૬૭	૫૪	૩૬
૧૯૦	૨	૨	૪૩	૪૯	૫૭	૪૦	૩૩	૫૯	૬૦	૫૭
૧૯૧	૨	૨	૪૫	૪૩	૫૯	૬૩	૩૨	૫૨	૫૩	૫૪
૧૯૨	૨	૨	૪૬	૫૨	૪૮	૫૭	૪૦	૩૫	૬૭	૫૫
૧૯૩	૨	૨	૫૫	૩૪	૫૬	૫૮	૪૪	૩૮	૬૨	૫૩
૧૯૪	૨	૨	૩૯	૪૪	૬૬	૬૩	૪૨	૫૪	૪૨	૪૯
૧૯૫	૨	૨	૬૬	૫૫	૫૮	૪૪	૪૬	૩૭	૪૦	૫૩
૧૯૬	૨	૨	૬૩	૩૬	૫૫	૫૫	૩૫	૫૭	૪૯	૫૦
૧૯૭	૨	૨	૪૦	૪૨	૫૩	૪૨	૪૫	૫૦	૬૯	૫૯
૧૯૮	૨	૨	૩૮	૬૧	૪૨	૫૧	૪૮	૪૩	૬૭	૫૦
૧૯૯	૨	૨	૪૪	૩૮	૪૮	૭૧	૪૩	૫૩	૫૩	૪૯
૨૦૦	૨	૨	૫૩	૪૮	૬૯	૪૬	૪૩	૫૧	૫૫	૩૪
૨૦૧	૨	૧	૪૪	૪૯	૫૮	૩૬	૬૭	૫૬	૪૮	૪૧
૨૦૨	૨	૧	૪૧	૫૬	૫૦	૫૯	૫૦	૪૪	૩૫	૬૬
૨૦૩	૨	૧	૩૩	૬૩	૬૧	૪૪	૪૬	૫૮	૪૯	૪૬
૨૦૪	૨	૧	૪૪	૬૯	૫૪	૪૧	૫૯	૪૭	૪૩	૪૩
૨૦૫	૨	૧	૫૧	૬૩	૩૨	૫૯	૫૦	૫૭	૪૨	૪૬
૨૦૬	૨	૧	૩૩	૫૯	૬૭	૪૭	૪૪	૫૦	૪૯	૫૦
૨૦૭	૨	૧	૪૨	૪૪	૫૯	૩૩	૫૨	૬૪	૫૬	૫૨
૨૦૮	૨	૧	૪૮	૫૦	૫૮	૫૦	૫૭	૫૨	૨૭	૫૮
૨૦૯	૨	૧	૩૨	૪૬	૫૩	૬૩	૪૦	૫૬	૫૨	૫૮
૨૧૦	૨	૧	૬૯	૪૦	૪૬	૪૪	૫૫	૪૩	૫૮	૪૪
૨૧૧	૨	૧	૫૮	૬૫	૩૦	૪૮	૫૧	૫૧	૫૧	૪૭
૨૧૨	૨	૧	૫૮	૩૪	૬૦	૫૫	૫૨	૫૩	૩૫	૫૨
૨૧૩	૨	૧	૬૬	૫૭	૪૫	૪૨	૪૮	૩૪	૫૨	૫૭
૨૧૪	૨	૧	૩૫	૪૦	૫૯	૫૧	૪૪	૫૭	૪૯	૬૪
૨૧૫	૨	૧	૪૩	૫૧	૫૧	૫૯	૬૬	૪૮	૪૮	૩૩
૨૧૬	૨	૧	૫૬	૬૦	૩૭	૪૯	૬૧	૩૪	૫૧	૫૨
૨૧૭	૨	૧	૪૩	૪૧	૫૪	૫૯	૪૧	૬૯	૪૫	૪૯
૨૧૮	૨	૧	૬૩	૪૪	૩૬	૪૬	૫૫	૩૮	૫૮	૫૯
૨૧૯	૨	૧	૪૩	૪૮	૬૩	૩૮	૫૨	૬૦	૬૦	૩૮
૨૨૦	૨	૧	૪૬	૩૬	૫૮	૫૩	૫૧	૪૨	૪૬	૬૮
૨૨૧	૨	૧	૫૬	૬૭	૫૧	૩૫	૪૭	૫૭	૪૬	૪૧
૨૨૨	૨	૧	૪૩	૩૫	૬૧	૪૮	૬૪	૫૩	૪૨	૫૫
૨૨૩	૨	૧	૫૩	૪૮	૬૯	૪૬	૪૩	૫૧	૫૫	૩૪
૨૨૪	૨	૧	૪૭	૪૪	૫૨	૫૫	૪૦	૭૦	૩૯	૫૩
૨૨૫	૨	૧	૭૦	૪૫	૪૩	૪૬	૩૯	૫૯	૪૯	૪૯
૨૨૬	૨	૧	૪૧	૫૨	૬૧	૫૯	૩૫	૬૦	૪૨	૫૦
૨૨૭	૨	૧	૬૦	૩૩	૫૭	૫૯	૪૬	૫૭	૩૯	૫૦
૨૨૮	૨	૧	૫૨	૫૬	૫૦	૫૦	૨૯	૬૧	૪૩	૫૮
૨૨૯	૨	૧	૪૨	૫૦	૫૩	૪૯	૪૧	૭૩	૪૬	૪૭

			શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક			
૨૩૦	૨	૧	૬૨	૫૫	૫૭	૩૮	૫૮	૫૪	૩૯	૩૯
૨૩૧	૨	૧	૫૬	૪૧	૪૨	૬૭	૪૧	૫૬	૫૬	૪૧
૨૩૨	૨	૧	૫૬	૩૦	૫૬	૫૫	૪૪	૫૩	૪૪	૬૨
૨૩૩	૨	૧	૩૪	૪૨	૬૩	૫૨	૪૮	૬૪	૪૮	૪૯
૨૩૪	૨	૧	૪૯	૩૮	૫૦	૬૭	૪૯	૬૨	૪૨	૪૩
૨૩૫	૨	૧	૬૬	૫૨	૪૦	૩૫	૪૮	૪૬	૬૦	૫૪
૨૩૬	૨	૧	૬૮	૫૨	૪૪	૪૧	૪૩	૪૦	૬૦	૫૧
૨૩૭	૨	૧	૩૫	૬૦	૫૪	૪૨	૪૮	૬૬	૪૭	૪૮
૨૩૮	૨	૧	૫૩	૩૬	૫૨	૬૯	૪૯	૪૬	૪૦	૫૫
૨૩૯	૨	૧	૪૬	૬૨	૪૮	૫૧	૫૦	૬૩	૫૦	૩૧
૨૪૦	૨	૧	૪૪	૪૫	૬૪	૫૧	૫૬	૬૩	૪૧	૩૭
૨૪૧	૨	૧	૩૩	૬૧	૬૧	૪૫	૪૭	૫૭	૪૨	૫૩
૨૪૨	૨	૧	૩૧	૪૬	૫૧	૫૮	૫૨	૫૫	૪૩	૬૩
૨૪૩	૨	૧	૫૫	૫૬	૬૩	૪૦	૪૬	૩૪	૫૯	૪૮
૨૪૪	૨	૧	૪૬	૪૮	૬૦	૪૯	૪૪	૭૦	૪૪	૪૦
૨૪૫	૨	૧	૫૭	૫૭	૪૫	૪૬	૬૩	૫૭	૪૩	૩૩
૨૪૬	૨	૧	૪૨	૫૧	૫૦	૫૪	૩૬	૬૧	૪૧	૬૫
૨૪૭	૨	૧	૫૦	૬૩	૪૨	૬૩	૪૦	૪૫	૩૯	૫૮
૨૪૮	૨	૧	૬૬	૪૩	૩૫	૪૫	૫૮	૪૮	૪૭	૫૮
૨૪૯	૨	૧	૫૬	૫૧	૩૭	૩૪	૫૯	૪૫	૫૯	૫૭
૨૫૦	૨	૧	૩૩	૪૪	૬૦	૫૮	૪૨	૬૧	૫૫	૪૯
૨૫૧	૨	૧	૪૮	૪૬	૬૨	૬૮	૫૨	૪૧	૪૫	૩૮
૨૫૨	૨	૧	૪૨	૬૦	૪૩	૬૪	૪૭	૩૫	૫૪	૫૫
૨૫૩	૨	૧	૪૮	૩૩	૫૮	૫૦	૩૯	૫૨	૫૭	૬૩
૨૫૪	૨	૧	૨૮	૪૮	૫૩	૪૮	૫૪	૫૦	૫૯	૬૦
૨૫૫	૨	૧	૩૪	૪૭	૫૫	૬૪	૩૮	૫૪	૫૪	૫૫
૨૫૬	૨	૧	૪૦	૪૭	૫૨	૪૭	૩૯	૭૧	૪૯	૫૫
૨૫૭	૨	૧	૪૧	૪૪	૫૦	૪૧	૬૯	૪૪	૬૦	૫૨
૨૫૮	૨	૧	૫૪	૫૪	૫૮	૪૪	૪૬	૬૫	૪૬	૩૩
૨૫૯	૨	૧	૪૨	૪૫	૫૮	૬૭	૫૬	૩૫	૪૮	૫૦
૨૬૦	૨	૧	૬૪	૩૭	૪૧	૬૩	૫૪	૪૯	૪૮	૪૩
૨૬૧	૨	૧	૩૯	૫૦	૫૦	૪૪	૫૨	૭૨	૫૨	૪૨
૨૬૨	૨	૧	૬૮	૪૮	૩૭	૪૧	૬૧	૫૨	૪૭	૪૭
૨૬૩	૨	૧	૭૩	૪૮	૪૩	૪૭	૫૩	૪૨	૪૩	૫૩
૨૬૪	૨	૧	૫૮	૫૫	૫૧	૩૫	૬૫	૩૯	૪૪	૫૨
૨૬૫	૨	૧	૫૪	૪૭	૫૭	૪૦	૬૬	૫૮	૩૭	૪૨
૨૬૬	૨	૧	૫૮	૫૩	૨૯	૫૦	૬૧	૪૬	૪૬	૫૬
૨૬૭	૨	૧	૪૫	૪૫	૪૨	૪૧	૬૯	૪૮	૬૧	૪૮
૨૬૮	૨	૧	૪૯	૫૭	૫૬	૪૨	૪૪	૫૬	૬૩	૩૩
૨૬૯	૨	૧	૬૪	૩૦	૫૬	૪૮	૫૦	૫૩	૪૬	૫૪
૨૭૦	૨	૧	૩૯	૪૪	૬૬	૬૩	૪૨	૫૪	૪૨	૪૯
૨૭૧	૨	૧	૪૫	૪૩	૫૯	૬૩	૩૨	૫૨	૫૩	૫૪
૨૭૨	૨	૧	૫૪	૫૭	૫૦	૫૪	૫૬	૪૫	૨૭	૫૭
૨૭૩	૨	૧	૫૩	૬૨	૫૫	૩૭	૬૦	૪૯	૫૦	૩૪
૨૭૪	૨	૧	૪૨	૫૩	૪૮	૬૮	૪૩	૫૭	૩૭	૫૨
૨૭૫	૨	૧	૪૫	૩૫	૪૫	૫૫	૫૭	૪૮	૪૭	૬૮
૨૭૬	૨	૧	૪૪	૬૫	૫૪	૫૧	૪૮	૫૪	૫૪	૩૦

			શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક			
૨૭૭	૨	૧	૩૨	૪૧	૫૯	૪૯	૫૪	૫૧	૫૧	૬૪
૨૭૮	૨	૧	૫૧	૫૩	૩૬	૫૬	૩૪	૫૨	૫૪	૬૪
૨૭૯	૨	૧	૫૫	૫૩	૬૦	૫૨	૪૩	૩૮	૩૬	૬૩
૨૮૦	૨	૧	૪૨	૬૦	૬૪	૫૧	૪૭	૪૮	૩૩	૫૬
૨૮૧	૨	૧	૪૭	૫૦	૬૦	૩૮	૫૮	૪૧	૬૫	૪૧
૨૮૨	૨	૧	૪૧	૬૮	૫૩	૬૦	૪૮	૩૯	૪૨	૪૮
૨૮૩	૨	૧	૫૦	૪૫	૩૭	૪૬	૭૦	૪૪	૫૭	૫૦
૨૮૪	૨	૧	૪૬	૩૬	૫૮	૫૩	૫૧	૪૨	૪૬	૬૮
૨૮૫	૨	૧	૫૦	૫૩	૫૭	૫૯	૩૨	૫૬	૩૭	૫૭
૨૮૬	૨	૧	૪૫	૩૮	૫૭	૪૭	૪૪	૬૮	૫૭	૪૪
૨૮૭	૨	૧	૩૨	૪૧	૫૯	૪૯	૫૪	૫૧	૫૧	૬૪
૨૮૮	૨	૧	૪૮	૫૮	૬૭	૫૬	૩૬	૪૭	૪૧	૪૮
૨૮૯	૨	૧	૩૪	૪૭	૫૫	૬૪	૩૮	૫૪	૫૪	૫૫
૨૯૦	૨	૧	૬૨	૫૦	૬૧	૪૪	૪૭	૩૬	૪૦	૬૦
૨૯૧	૨	૧	૫૭	૪૬	૪૬	૪૭	૫૭	૩૨	૬૫	૫૧
૨૯૨	૨	૧	૩૮	૬૧	૪૨	૫૧	૪૮	૪૩	૬૭	૫૦
૨૯૩	૨	૧	૩૮	૬૧	૪૨	૫૧	૪૮	૪૩	૬૭	૫૦
૨૯૪	૨	૧	૬૭	૫૦	૩૩	૪૮	૪૫	૫૧	૫૯	૪૬
૨૯૫	૨	૧	૫૦	૫૨	૪૬	૫૨	૪૯	૩૦	૬૬	૫૬
૨૯૬	૨	૧	૪૮	૩૩	૫૮	૫૦	૩૯	૫૨	૫૭	૬૩
૨૯૭	૨	૧	૩૨	૪૨	૪૭	૫૯	૪૮	૫૨	૬૨	૫૯
૨૯૮	૨	૧	૩૨	૫૧	૫૭	૬૧	૩૮	૫૬	૫૬	૪૯
૨૯૯	૨	૧	૪૨	૪૬	૩૩	૫૩	૪૯	૫૬	૫૬	૬૬
૩૦૦	૨	૧	૨૮	૪૮	૫૩	૪૮	૫૪	૫૦	૫૯	૬૦
૩૦૧	૧	૧	૫૫	૬૧	૩૯	૬૩	૪૨	૪૬	૩૮	૫૫
૩૦૨	૧	૧	૫૪	૫૭	૪૫	૬૭	૩૬	૪૫	૫૬	૪૧
૩૦૩	૧	૧	૪૭	૬૯	૪૭	૬૦	૪૨	૩૮	૪૭	૫૦
૩૦૪	૧	૧	૫૨	૫૪	૬૬	૪૫	૬૧	૩૯	૪૨	૪૨
૩૦૫	૧	૧	૬૧	૪૭	૪૨	૬૬	૫૨	૪૧	૩૭	૫૩
૩૦૬	૧	૧	૫૬	૩૯	૪૬	૪૭	૬૮	૫૬	૩૮	૫૧
૩૦૭	૧	૧	૪૯	૭૦	૫૦	૩૪	૫૧	૫૪	૪૬	૪૭
૩૦૮	૧	૧	૬૯	૪૯	૩૯	૫૬	૪૬	૪૯	૩૭	૫૫
૩૦૯	૧	૧	૫૩	૫૧	૫૭	૬૦	૨૯	૫૮	૪૮	૪૪
૩૧૦	૧	૧	૪૦	૫૩	૫૭	૫૪	૩૬	૫૧	૪૨	૬૬
૩૧૧	૧	૧	૪૪	૫૮	૫૦	૭૧	૪૧	૪૯	૪૦	૪૮
૩૧૨	૧	૧	૪૨	૪૬	૫૮	૫૨	૬૯	૩૬	૪૮	૫૦
૩૧૩	૧	૧	૩૪	૫૪	૫૩	૩૭	૬૦	૫૯	૪૭	૫૬
૩૧૪	૧	૧	૪૦	૩૪	૫૧	૫૦	૬૬	૫૨	૪૮	૫૯
૩૧૫	૧	૧	૬૫	૩૨	૪૬	૫૦	૫૪	૬૦	૪૬	૪૭
૩૧૬	૧	૧	૪૩	૫૮	૫૬	૫૪	૬૦	૫૬	૩૪	૩૮
૩૧૭	૧	૧	૫૭	૬૧	૪૮	૫૯	૫૧	૪૦	૩૨	૫૨
૩૧૮	૧	૧	૬૫	૫૫	૪૧	૫૬	૪૧	૫૪	૩૪	૫૩
૩૧૯	૧	૧	૩૮	૬૧	૪૨	૫૧	૪૮	૪૩	૬૭	૫૦
૩૨૦	૧	૧	૬૭	૪૩	૩૮	૫૧	૬૧	૪૨	૪૬	૫૩
૩૨૧	૧	૧	૬૮	૫૭	૩૬	૪૬	૫૧	૪૪	૫૪	૪૪
૩૨૨	૧	૧	૪૬	૭૩	૫૦	૩૯	૪૭	૪૮	૫૨	૪૬
૩૨૩	૧	૧	૬૫	૫૦	૪૪	૩૯	૫૮	૩૮	૪૭	૫૯

			શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક			
૩૨૪	૧	૧	૪૫	૪૬	૫૭	૬૫	૩૮	૫૬	૫૬	૩૭
૩૨૫	૧	૧	૭૦	૪૯	૫૧	૪૬	૫૨	૫૫	૩૭	૪૦
૩૨૬	૧	૧	૫૮	૫૪	૩૭	૪૯	૪૨	૫૧	૪૧	૬૭
૩૨૭	૧	૧	૪૭	૪૪	૪૬	૩૫	૬૩	૪૫	૬૧	૫૯
૩૨૮	૧	૧	૫૫	૬૦	૫૩	૫૨	૬૧	૪૪	૪૩	૩૧
૩૨૯	૧	૧	૫૦	૩૨	૫૧	૪૨	૫૬	૪૮	૬૪	૫૭
૩૩૦	૧	૧	૩૬	૬૦	૪૮	૫૪	૩૭	૫૧	૫૦	૬૪
૩૩૧	૧	૧	૨૯	૫૫	૬૩	૫૪	૫૨	૪૩	૫૨	૫૨
૩૩૨	૧	૧	૬૯	૫૭	૪૪	૫૧	૪૯	૪૬	૩૫	૫૦
૩૩૩	૧	૧	૬૫	૩૩	૫૦	૪૭	૪૯	૬૦	૪૧	૫૫
૩૩૪	૧	૧	૩૫	૫૪	૬૧	૬૦	૫૦	૪૫	૫૭	૩૭
૩૩૫	૧	૧	૪૬	૩૩	૫૨	૬૭	૫૮	૪૬	૪૫	૫૩
૩૩૬	૧	૧	૫૧	૫૮	૩૩	૫૮	૪૧	૫૦	૪૭	૬૩
૩૩૭	૧	૧	૫૮	૫૬	૫૨	૬૨	૪૦	૪૭	૫૨	૩૨
૩૩૮	૧	૧	૪૦	૭૦	૫૦	૪૫	૫૫	૪૭	૩૯	૫૬
૩૩૯	૧	૧	૪૯	૪૫	૫૭	૫૧	૬૩	૪૪	૩૨	૬૦
૩૪૦	૧	૧	૩૯	૪૬	૬૪	૬૨	૪૮	૫૬	૩૬	૪૯
૩૪૧	૧	૧	૭૩	૪૯	૪૪	૪૨	૪૮	૪૪	૫૨	૪૮
૩૪૨	૧	૧	૩૧	૬૨	૫૪	૫૫	૪૪	૫૨	૪૪	૫૯
૩૪૩	૧	૧	૪૫	૫૫	૫૨	૬૩	૪૭	૩૧	૪૭	૬૦
૩૪૪	૧	૧	૭૦	૪૪	૩૬	૫૦	૫૬	૪૪	૪૭	૫૨
૩૪૫	૧	૧	૫૨	૬૧	૪૪	૬૦	૫૫	૩૮	૩૪	૫૬
૩૪૬	૧	૧	૬૨	૫૪	૪૭	૫૮	૫૨	૩૭	૩૫	૫૭
૩૪૭	૧	૧	૪૯	૩૩	૫૦	૪૭	૬૬	૪૪	૬૧	૫૦
૩૪૮	૧	૧	૪૦	૬૦	૫૩	૫૯	૬૧	૩૯	૩૭	૫૦
૩૪૯	૧	૧	૫૭	૪૦	૪૦	૪૪	૫૬	૪૧	૬૫	૫૭
૩૫૦	૧	૧	૪૬	૫૯	૬૨	૩૫	૪૬	૫૯	૫૩	૩૯
૩૫૧	૧	૧	૫૭	૫૫	૬૨	૨૯	૫૧	૫૧	૪૪	૫૨
૩૫૨	૧	૧	૪૬	૫૩	૪૮	૪૭	૪૨	૩૬	૫૯	૬૯
૩૫૩	૧	૧	૫૨	૫૨	૪૮	૪૬	૪૧	૩૫	૫૮	૬૮
૩૫૪	૧	૧	૫૦	૪૭	૩૯	૫૪	૫૭	૫૦	૩૬	૬૭
૩૫૫	૧	૧	૫૦	૫૨	૪૬	૫૨	૪૯	૩૦	૬૬	૫૬
૩૫૬	૧	૧	૬૩	૪૨	૪૭	૩૮	૬૩	૫૦	૪૧	૫૭
૩૫૭	૧	૧	૬૦	૬૬	૪૫	૩૭	૫૮	૪૫	૪૧	૪૮
૩૫૮	૧	૧	૫૭	૫૧	૪૦	૫૦	૩૬	૫૮	૬૫	૪૨
૩૫૯	૧	૧	૪૮	૫૭	૪૯	૫૭	૫૩	૨૯	૪૬	૬૧
૩૬૦	૧	૧	૫૬	૩૧	૪૩	૬૧	૫૭	૫૭	૫૧	૪૫
૩૬૧	૧	૧	૩૪	૩૭	૬૧	૫૭	૪૮	૫૪	૬૦	૪૯
૩૬૨	૧	૧	૪૩	૪૬	૩૯	૫૧	૬૪	૪૮	૪૩	૬૬
૩૬૩	૧	૧	૬૪	૫૫	૪૦	૫૩	૬૨	૪૪	૩૭	૪૪
૩૬૪	૧	૧	૩૭	૫૩	૬૧	૬૬	૪૦	૪૯	૪૪	૫૦
૩૬૫	૧	૧	૫૪	૫૮	૫૪	૪૦	૫૮	૪૨	૬૧	૩૪
૩૬૬	૧	૧	૫૭	૬૬	૪૮	૫૦	૫૨	૫૧	૪૪	૩૧
૩૬૭	૧	૧	૩૨	૪૩	૫૪	૫૭	૬૪	૪૫	૫૫	૫૧
૩૬૮	૧	૧	૪૦	૩૧	૫૩	૫૭	૬૩	૫૧	૫૧	૫૩
૩૬૯	૧	૧	૪૨	૫૯	૪૬	૪૨	૪૦	૪૫	૬૫	૬૧
૩૭૦	૧	૧	૬૬	૪૫	૩૩	૪૬	૫૪	૪૯	૫૯	૪૯

			શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક			
૩૭૧	૧	૧	૪૫	૫૭	૫૬	૬૫	૫૧	૪૦	૩૪	૫૨
૩૭૨	૧	૧	૫૩	૪૬	૫૬	૭૦	૪૮	૩૯	૪૮	૪૦
૩૭૩	૧	૧	૬૦	૪૫	૬૦	૪૦	૬૧	૫૫	૪૩	૩૭
૩૭૪	૧	૧	૪૬	૪૮	૩૮	૪૪	૬૮	૫૪	૫૯	૪૨
૩૭૫	૧	૧	૫૫	૫૪	૪૭	૩૮	૪૬	૩૭	૬૬	૫૭
૩૭૬	૧	૧	૪૬	૬૮	૪૫	૬૩	૩૯	૪૬	૪૬	૪૭
૩૭૭	૧	૧	૪૨	૫૯	૪૬	૪૨	૪૦	૪૫	૬૫	૬૧
૩૭૮	૧	૧	૫૭	૩૯	૩૮	૫૧	૪૫	૪૯	૫૨	૬૯
૩૭૯	૧	૧	૩૮	૪૪	૫૪	૫૭	૪૯	૪૦	૬૯	૪૯
૩૮૦	૧	૧	૫૧	૬૨	૫૦	૬૦	૫૭	૩૪	૫૦	૩૮
૩૮૧	૧	૧	૬૯	૪૨	૪૨	૪૧	૪૮	૬૦	૪૮	૫૦
૩૮૨	૧	૧	૪૬	૪૮	૪૮	૬૩	૩૧	૫૧	૫૧	૬૨
૩૮૩	૧	૧	૩૮	૬૧	૪૨	૫૧	૪૮	૪૩	૬૭	૫૦
૩૮૪	૧	૧	૪૬	૫૩	૪૮	૪૭	૪૨	૩૬	૫૯	૬૯
૩૮૫	૧	૧	૬૭	૪૯	૪૧	૩૬	૪૭	૬૧	૫૨	૪૭
૩૮૬	૧	૧	૩૪	૩૭	૬૧	૫૭	૪૮	૫૪	૬૦	૪૯
૩૮૭	૧	૧	૫૯	૪૫	૪૨	૪૭	૪૫	૩૭	૬૫	૬૦
૩૮૮	૧	૧	૪૦	૫૩	૫૭	૫૪	૩૬	૫૧	૪૨	૬૬
૩૮૯	૧	૧	૪૭	૫૧	૪૩	૫૪	૩૮	૪૦	૬૬	૬૧
૩૯૦	૧	૧	૬૨	૫૧	૪૧	૬૪	૪૫	૩૬	૪૪	૫૬
૩૯૧	૧	૧	૫૦	૩૮	૬૭	૪૩	૪૭	૪૦	૫૬	૫૮
૩૯૨	૧	૧	૬૫	૪૭	૩૨	૪૪	૫૯	૪૮	૫૨	૫૩
૩૯૩	૧	૧	૪૭	૫૯	૪૭	૫૯	૩૫	૪૫	૪૪	૬૫
૩૯૪	૧	૧	૩૫	૪૦	૫૯	૫૧	૪૪	૫૭	૪૯	૬૪
૩૯૫	૧	૧	૬૫	૪૦	૫૩	૫૭	૪૬	૪૧	૬૦	૩૯
૩૯૬	૧	૧	૪૭	૪૪	૪૬	૩૫	૬૩	૪૫	૬૧	૫૯
૩૯૭	૧	૧	૪૭	૩૬	૬૪	૪૦	૪૪	૬૨	૫૩	૫૪
૩૯૮	૧	૧	૩૭	૫૩	૬૧	૬૬	૪૦	૪૯	૪૪	૫૦
૩૯૯	૧	૧	૪૦	૫૩	૫૭	૫૪	૩૬	૫૧	૪૨	૬૬
૪૦૦	૧	૧	૪૪	૭૧	૫૭	૫૩	૪૨	૪૩	૪૯	૪૨

આ બંને વિગતોની સરખામણી માટે હેલ્પીને સૂચવ્યા મુજબ, સારણી ૪.૪માં આપેલ ડબલી પ્રમાણિત પ્રાપ્તાંક અને સારણી ૪.૫માં હેલ્પીને આપેલ પ્રાપ્તાંકના તફાવત મેળવીને, એકસમાન પ્રાપ્તાંક મેળવવામાં આવ્યા હતાં. હાલ્પીનું સૂચવેલા તમામ વાતાવરણ જાણવા માટે ચોકકસ તફાવતો મેળવવામાં આવેલ તમામ ૪૦૦ શાળાના ડબલી પ્રમાણિત પ્રાપ્તાંકની સરખામણી હાલ્પીનના છ અસલ પ્રોફાઇલ સાથે કરવામાં આવેલ.

આ રીતે છ એકસમાન પ્રાપ્તાંક મેળવવામાં આવેલ. હાલ્પીને સૂચવેલ કે નજીવો તફાવતએ દર્શાવે છે કે બે પ્રોફાઇલ ઉચ્ચ રીતે સમાન છે. જયારે મોટો તફાવત દર્શાવે છે કે બે પ્રોફાઇલ સમાન નથી.

ઓછામાં ઓછા તફાવતનાં પાયા ઉપર, તમામ ૪૦૦ શાળાઓનું સંસ્થાકીય વાતાવરણ નકકી કરવામાં આવેલ હતું

એક સમાન પ્રાપ્તાંક સારણી ૪.૬માં દર્શાવેલ છે.

સારણી ૪.૬માં તમામ શાળઓના આઠ પરિમાણના સમાન તફાવતો જોવા મળેલ છે. દા.ત. શાળા નં-૧નો ઓછામાં ઓછો તફાવત ૫ર છે. તે દર્શાવે છે કે તે શાળાનું વાતાવરણ‘સ્વાયત’ છે. આજ રીતે તમામ ૪૦૦ શાળાઓનું ઓછામાં ઓછા તફાવતના આધારે વાતાવરણ દર્શાવેલ છે.

૪.૫. સંસ્થાકીય વાતાવરણ પ્રમાણે શાળાનું વર્ગીકરણ

શાળાનું વાતાવરણ નકકી થયા પછી, તમામ ૪૦૦ શાળાઓનું છ વાતાવરણમાં વર્ગીકરણ કરવામાં આવેલ કે જેનાથી નમૂનાની શાળઓમાં વાતાવરણ વિશે સામાન્ય ખ્યાલ આવી શકે. આ વર્ગીકરણ સારણી ૪.૭.૧ થી ૪.૭.૬. માં આપેલ છે.

સારણી - ૪.૬
સંસ્થાકીય વાતાવરણના છ પ્રકાર મુજબ દરેક શાળાના એકસમાન પ્રાપ્તાંક

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	મુક્ત	સ્વાયત	નિયંત્રિત	પરિચિત	વાલીપણાનું	બંધીયાર	નક્કી કરેલ વાતાવરણ
૧	૧	૨	૭૭	૫૨	૮૨	૭૭	૧૦૬	૮૦	સ્વાયત
૨	૧	૨	૧૧૧	૭૬	૭૨	૯૯	૯૦	૪૮	બંધીયાર
૩	૧	૨	૮૮	૯૩	૮૧	૬૮	૫૫	૭૫	વાલીપણાનું
૪	૧	૨	૭૬	૭૧	૫૭	૧૧૪	૯૭	૭૯	નિયંત્રિત
૫	૧	૨	૧૧૫	૯૮	૪૪	૧૨૧	૯૮	૭૨	નિયંત્રિત
૬	૧	૨	૭૮	૭૭	૭૯	૯૬	૯૯	૮૫	સ્વાયત
૭	૧	૨	૮૨	૬૫	૬૩	૧૦૨	૧૧૯	૮૧	નિયંત્રિત
૮	૧	૨	૪૯	૫૨	૧૦૨	૫૫	૭૪	૧૦૮	મુક્ત
૯	૧	૨	૧૦૨	૭૭	૧૧૩	૫૨	૮૭	૬૧	પરિચિત
૧૦	૧	૨	૭૯	૬૦	૬૬	૯૭	૧૧૪	૭૮	સ્વાયત
૧૧	૧	૨	૬૫	૫૨	૧૦૪	૫૧	૮૨	૯૪	પરિચિત
૧૨	૧	૨	૧૦૭	૮૨	૧૦૪	૫૯	૮૬	૫૪	બંધીયાર
૧૩	૧	૨	૬૫	૫૮	૭૨	૯૫	૯૦	૯૮	સ્વાયત
૧૪	૧	૨	૯૪	૬૧	૭૫	૯૦	૧૦૯	૭૧	સ્વાયત
૧૫	૧	૨	૯૮	૧૦૯	૬૯	૯૪	૬૩	૫૩	બંધીયાર
૧૬	૧	૨	૭૦	૮૩	૫૧	૧૧૦	૧૦૯	૯૭	નિયંત્રિત
૧૭	૧	૨	૭૫	૧૦૨	૯૨	૭૫	૫૪	૬૬	વાલીપણાનું
૧૮	૧	૨	૭૧	૭૬	૩૪	૧૦૭	૮૬	૧૦૨	નિયંત્રિત
૧૯	૧	૨	૯૨	૫૧	૭૧	૯૬	૧૦૭	૭૧	સ્વાયત
૨૦	૧	૨	૧૦૯	૮૮	૩૨	૧૨૧	૯૮	૬૮	નિયંત્રિત
૨૧	૧	૨	૬૪	૯૫	૬૫	૯૪	૭૧	૯૭	મુક્ત
૨૨	૧	૨	૭૭	૯૬	૧૦૪	૬૫	૬૬	૮૦	પરિચિત
૨૩	૧	૨	૭૨	૭૯	૪૩	૧૦૨	૯૩	૧૦૩	નિયંત્રિત
૨૪	૧	૨	૭૬	૭૧	૬૧	૯૦	૯૩	૮૫	નિયંત્રિત
૨૫	૧	૨	૧૦૩	૬૬	૮૦	૮૭	૮૮	૬૮	સ્વાયત
૨૬	૧	૨	૮૯	૮૦	૮૨	૮૩	૯૦	૮૮	સ્વાયત
૨૭	૧	૨	૯૦	૭૧	૬૫	૧૦૬	૧૦૭	૮૧	નિયંત્રિત
૨૮	૧	૨	૮૮	૮૩	૮૯	૭૬	૬૫	૮૩	વાલીપણાનું
૨૯	૧	૨	૬૧	૫૪	૮૬	૬૭	૮૬	૧૦૨	સ્વાયત
૩૦	૧	૨	૯૪	૮૭	૨૧	૧૨૦	૯૭	૮૫	નિયંત્રિત
૩૧	૧	૨	૭૬	૭૩	૯૯	૭૦	૭૩	૮૧	પરિચિત
૩૨	૧	૨	૯૫	૮૨	૮૮	૭૯	૭૦	૭૪	વાલીપણાનું
૩૩	૧	૨	૯૨	૯૫	૧૦૧	૬૪	૫૯	૪૯	બંધીયાર
૩૪	૧	૨	૭૫	૮૦	૬૦	૭૫	૭૦	૧૦૦	નિયંત્રિત
૩૫	૧	૨	૯૬	૧૧૧	૪૯	૧૦૦	૭૭	૮૧	નિયંત્રિત

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	મુક્ત	સ્વાયત	નિયંત્રિત	પરિચિત	વાલીપણાનું	બંધીયાર	નક્કી કરેલ વાતાવરણ
૩૬	૧	૨	૯૬	૮૭	૯૭	૬૨	૬૩	૪૧	બંધીયાર
૩૭	૧	૨	૮૬	૯૩	૪૩	૧૧૮	૯૭	૭૭	નિયંત્રિત
૩૮	૧	૨	૯૫	૭૮	૧૦૦	૫૧	૮૬	૬૦	પરિચિત
૩૯	૧	૨	૮૧	૭૬	૧૦૮	૬૧	૭૦	૫૨	બંધીયાર
૪૦	૧	૨	૯૪	૧૦૫	૪૫	૧૨૨	૯૯	૭૩	નિયંત્રિત
૪૧	૧	૨	૪૭	૬૪	૮૨	૭૩	૮૪	૧૦૬	મુક્ત
૪૨	૧	૨	૬૯	૮૨	૫૨	૧૦૧	૧૦૦	૧૦૦	નિયંત્રિત
૪૩	૧	૨	૫૬	૫૭	૧૧૭	૪૨	૭૧	૧૦૩	પરિચિત
૪૪	૧	૨	૬૯	૯૨	૧૦૦	૫૯	૮૨	૯૦	પરિચિત
૪૫	૧	૨	૯૫	૯૮	૭૬	૧૦૧	૭૦	૫૬	બંધીયાર
૪૬	૧	૨	૫૧	૮૬	૧૦૪	૪૯	૬૬	૧૦૪	પરિચિત
૪૭	૧	૨	૬૨	૭૧	૧૦૩	૭૨	૭૯	૮૯	મુક્ત
૪૮	૧	૨	૭૫	૬૦	૭૮	૭૩	૯૬	૯૦	સ્વાયત
૪૯	૧	૨	૫૫	૪૦	૮૨	૬૭	૯૮	૧૦૪	સ્વાયત
૫૦	૧	૨	૭૮	૬૯	૮૭	૭૮	૯૧	૮૧	સ્વાયત
૫૧	૧	૨	૭૬	૯૧	૫૭	૭૮	૬૯	૯૧	નિયંત્રિત
૫૨	૧	૨	૬૯	૭૬	૪૮	૯૧	૮૪	૮૮	નિયંત્રિત
૫૩	૧	૨	૭૧	૨૬	૯૨	૭૫	૧૦૮	૮૮	સ્વાયત
૫૪	૧	૨	૫૩	૮૦	૬૮	૯૫	૮૮	૧૦૨	મુક્ત
૫૫	૧	૨	૬૫	૮૪	૬૬	૯૩	૧૦૦	૯૪	મુક્ત
૫૬	૧	૨	૯૧	૯૨	૧૦૬	૬૯	૬૨	૬૮	વાલીપણાનું
૫૭	૧	૨	૭૯	૯૨	૧૧૬	૪૭	૪૮	૬૦	પરિચિત
૫૮	૧	૨	૭૬	૬૩	૯૧	૭૬	૯૫	૮૭	સ્વાયત
૫૯	૧	૨	૮૯	૯૪	૬૦	૯૭	૭૬	૭૦	નિયંત્રિત
૬૦	૧	૨	૧૧૬	૧૦૯	૫૧	૧૦૪	૮૧	૬૫	નિયંત્રિત
૬૧	૧	૨	૮૦	૮૩	૧૧૩	૫૨	૫૯	૭૧	પરિચિત
૬૨	૧	૨	૬૯	૬૮	૯૨	૬૫	૯૪	૯૬	પરિચિત
૬૩	૧	૨	૪૬	૮૭	૭૯	૭૬	૬૭	૧૧૭	મુક્ત
૬૪	૧	૨	૧૧૨	૭૧	૧૦૩	૭૮	૮૯	૪૫	બંધીયાર
૬૫	૧	૨	૧૦૨	૭૧	૯૭	૫૪	૮૧	૫૩	બંધીયાર
૬૬	૧	૨	૯૭	૮૦	૯૬	૬૭	૮૨	૭૪	પરિચિત
૬૭	૧	૨	૬૭	૬૪	૮૨	૬૩	૮૪	૧૦૨	પરિચિત
૬૮	૧	૨	૯૮	૧૦૩	૮૭	૭૦	૫૭	૫૯	વાલીપણાનું
૬૯	૧	૨	૧૦૩	૯૪	૭૦	૧૦૧	૮૬	૭૪	નિયંત્રિત
૭૦	૧	૨	૬૬	૭૩	૬૯	૧૦૦	૯૧	૮૯	મુક્ત
૭૧	૧	૨	૯૦	૫૯	૫૯	૮૮	૧૧૫	૮૧	સ્વાયત
૭૨	૧	૨	૧૧૩	૭૮	૯૬	૭૫	૮૮	૪૪	બંધીયાર
૭૩	૧	૨	૧૦૩	૭૮	૩૨	૧૧૫	૯૦	૮૨	નિયંત્રિત
૭૪	૧	૨	૪૬	૬૯	૧૦૫	૪૪	૬૩	૮૯	પરિચિત

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	મુક્ત	સ્વાયત	નિયંત્રિત	પરિચિત	વાલીપણાનું	બંધીયાર	નક્કી કરેલ વાતાવરણ
૭૫	૧	૨	૯૫	૧૧૨	૯૪	૭૫	૪૨	૫૦	વાલીપણાનું
૭૬	૧	૨	૮૪	૯૩	૮૩	૭૪	૬૭	૭૧	વાલીપણાનું
૭૭	૧	૨	૪૬	૮૭	૭૯	૭૬	૬૭	૧૧૭	મુક્ત
૭૮	૧	૨	૮૮	૬૩	૯૯	૫૬	૧૦૧	૭૭	પરિચિત
૭૯	૧	૨	૭૮	૬૧	૮૭	૭૦	૯૫	૮૯	સ્વાયત
૮૦	૧	૨	૮૯	૬૪	૮૮	૬૭	૭૬	૭૨	સ્વાયત
૮૧	૧	૨	૬૪	૯૫	૬૫	૯૪	૭૧	૯૭	મુક્ત
૮૨	૧	૨	૬૪	૯૫	૬૫	૯૪	૭૧	૯૭	મુક્ત
૮૩	૧	૨	૬૯	૫૦	૮૪	૭૫	૯૪	૯૮	સ્વાયત
૮૪	૧	૨	૪૪	૭૫	૭૫	૭૦	૭૫	૧૧૭	મુક્ત
૮૫	૧	૨	૫૦	૮૭	૧૦૧	૬૦	૪૭	૯૩	વાલીપણાનું
૮૬	૧	૨	૬૪	૯૫	૬૫	૯૪	૭૧	૯૭	મુક્ત
૮૭	૧	૨	૫૧	૭૨	૧૦૨	૬૩	૬૮	૯૮	મુક્ત
૮૮	૧	૨	૬૮	૧૦૫	૭૯	૮૮	૬૩	૮૫	વાલીપણાનું
૮૯	૧	૨	૫૨	૬૩	૬૫	૭૮	૮૧	૧૦૩	મુક્ત
૯૦	૧	૨	૫૪	૮૭	૯૭	૫૮	૭૫	૧૦૭	મુક્ત
૯૧	૧	૨	૪૪	૭૫	૭૫	૭૦	૭૫	૧૧૭	મુક્ત
૯૨	૧	૨	૬૯	૧૦૨	૮૦	૮૩	૭૪	૮૪	મુક્ત
૯૩	૧	૨	૫૭	૬૬	૮૬	૭૩	૮૬	૧૦૦	મુક્ત
૯૪	૧	૨	૪૭	૬૪	૮૨	૭૩	૮૪	૧૦૬	મુક્ત
૯૫	૧	૨	૪૧	૫૮	૧૦૬	૬૧	૭૮	૧૦૬	મુક્ત
૯૬	૧	૨	૩૯	૭૦	૮૨	૭૧	૭૦	૧૦૬	મુક્ત
૯૭	૧	૨	૮૯	૧૦૦	૮૮	૭૯	૪૬	૬૪	વાલીપણાનું
૯૮	૧	૨	૯૧	૧૨૨	૭૪	૮૭	૫૦	૬૬	વાલીપણાનું
૯૯	૧	૨	૪૬	૮૭	૭૯	૭૬	૬૭	૧૧૭	મુક્ત
૧૦૦	૧	૨	૬૭	૮૬	૮૪	૮૧	૭૮	૮૬	મુક્ત
૧૦૧	૨	૨	૮૭	૧૦૪	૯૮	૫૯	૪૬	૬૦	વાલીપણાનું
૧૦૨	૨	૨	૭૫	૬૦	૬૨	૧૦૭	૧૨૦	૭૮	સ્વાયત
૧૦૩	૨	૨	૮૫	૯૪	૨૬	૧૧૯	૯૬	૯૨	નિયંત્રિત
૧૦૪	૨	૨	૭૪	૭૭	૪૯	૧૧૦	૧૦૫	૮૩	નિયંત્રિત
૧૦૫	૨	૨	૧૦૩	૧૧૨	૬૨	૧૦૧	૭૨	૬૨	નિયંત્રિત
૧૦૬	૨	૨	૮૯	૭૮	૯૦	૬૯	૭૮	૭૨	પરિચિત
૧૦૭	૨	૨	૬૨	૮૫	૪૭	૧૧૪	૯૩	૯૯	નિયંત્રિત
૧૦૮	૨	૨	૧૧૦	૧૨૫	૬૩	૯૬	૫૯	૫૩	બંધીયાર
૧૦૯	૨	૨	૯૪	૯૫	૮૭	૮૦	૫૩	૫૯	વાલીપણાનું
૧૧૦	૨	૨	૮૫	૯૬	૧૦૦	૬૩	૪૪	૫૪	વાલીપણાનું
૧૧૧	૨	૨	૭૯	૬૨	૭૪	૯૩	૭૪	૭૨	સ્વાયત
૧૧૨	૨	૨	૧૧૩	૧૦૮	૬૮	૧૦૭	૮૦	૫૮	બંધીયાર
૧૧૩	૨	૨	૮૦	૯૧	૧૦૯	૫૨	૪૯	૬૭	વાલીપણાનું

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	મુક્ત	સ્વાયત	નિયંત્રિત	પરિચિત	વાલીપણાનું	બંધીયાર	નક્કી કરેલ વાતાવરણ
૧૧૪	૨	૨	૮૧	૮૦	૫૪	૯૩	૮૦	૮૨	નિયંત્રિત
૧૧૫	૨	૨	૭૮	૭૫	૮૭	૮૦	૭૩	૮૧	વાલીપણાનું
૧૧૬	૨	૨	૮૨	૭૩	૧૦૩	૫૮	૫૫	૫૫	વાલીપણાનું
૧૧૭	૨	૨	૮૮	૧૨૩	૭૩	૯૨	૫૧	૭૩	વાલીપણાનું
૧૧૮	૨	૨	૮૩	૯૦	૭૬	૯૫	૯૪	૭૪	બંધીયાર
૧૧૯	૨	૨	૧૦૪	૮૫	૮૩	૭૪	૭૩	૬૭	બંધીયાર
૧૨૦	૨	૨	૮૦	૮૫	૩૭	૧૧૮	૯૫	૭૭	નિયંત્રિત
૧૨૧	૨	૨	૭૪	૬૧	૫૧	૯૪	૯૭	૮૭	નિયંત્રિત
૧૨૨	૨	૨	૮૫	૯૬	૧૦૦	૫૯	૬૦	૭૦	પરિચિત
૧૨૩	૨	૨	૬૭	૮૨	૬૮	૮૧	૭૪	૯૪	મુક્ત
૧૨૪	૨	૨	૧૧૦	૯૯	૪૭	૧૧૨	૮૯	૬૭	નિયંત્રિત
૧૨૫	૨	૨	૧૨૨	૮૩	૮૧	૧૧૦	૧૦૫	૪૧	બંધીયાર
૧૨૬	૨	૨	૭૬	૯૭	૭૯	૮૦	૬૩	૮૭	વાલીપણાનું
૧૨૭	૨	૨	૮૩	૮૮	૭૦	૮૩	૭૦	૭૬	નિયંત્રિત
૧૨૮	૨	૨	૧૨૨	૧૧૭	૭૧	૧૦૦	૫૯	૩૭	બંધીયાર
૧૨૯	૨	૨	૯૪	૯૯	૪૩	૧૧૪	૯૩	૮૧	નિયંત્રિત
૧૩૦	૨	૨	૧૦૦	૧૦૧	૪૭	૧૧૮	૯૫	૭૧	નિયંત્રિત
૧૩૧	૨	૨	૯૦	૯૩	૭૭	૯૨	૯૭	૭૩	બંધીયાર
૧૩૨	૨	૨	૯૩	૭૪	૭૮	૭૫	૮૪	૭૮	સ્વાયત
૧૩૩	૨	૨	૯૪	૧૦૫	૬૧	૧૦૨	૭૩	૭૧	નિયંત્રિત
૧૩૪	૨	૨	૮૭	૮૮	૯૨	૬૩	૫૦	૬૮	વાલીપણાનું
૧૩૫	૨	૨	૬૬	૨૭	૮૯	૭૦	૧૦૩	૯૫	સ્વાયત
૧૩૬	૨	૨	૭૬	૮૭	૫૧	૧૧૦	૯૭	૯૧	નિયંત્રિત
૧૩૭	૨	૨	૯૪	૧૦૧	૭૧	૭૬	૬૭	૬૯	વાલીપણાનું
૧૩૮	૨	૨	૯૦	૭૫	૮૯	૮૮	૭૭	૭૧	બંધીયાર
૧૩૯	૨	૨	૧૦૩	૯૬	૬૨	૧૦૭	૧૦૦	૭૦	નિયંત્રિત
૧૪૦	૨	૨	૯૮	૧૨૩	૧૦૧	૬૮	૫૯	૬૧	વાલીપણાનું
૧૪૧	૨	૨	૧૦૨	૮૯	૭૭	૯૨	૯૧	૭૧	બંધીયાર
૧૪૨	૨	૨	૯૮	૭૯	૪૩	૧૧૨	૮૯	૮૫	નિયંત્રિત
૧૪૩	૨	૨	૭૩	૧૦૪	૧૦૨	૬૭	૪૪	૬૮	વાલીપણાનું
૧૪૪	૨	૨	૧૧૧	૧૦૨	૬૮	૯૩	૬૪	૪૪	બંધીયાર
૧૪૫	૨	૨	૧૦૫	૮૬	૭૬	૮૧	૯૨	૭૨	બંધીયાર
૧૪૬	૨	૨	૮૯	૮૦	૬૬	૧૦૧	૯૨	૮૬	નિયંત્રિત
૧૪૭	૨	૨	૧૦૧	૧૧૨	૭૦	૧૦૧	૭૪	૬૬	બંધીયાર
૧૪૮	૨	૨	૫૯	૫૨	૬૨	૧૦૧	૯૮	૧૦૦	સ્વાયત
૧૪૯	૨	૨	૮૦	૭૭	૮૭	૬૬	૭૫	૮૧	પરિચિત
૧૫૦	૨	૨	૯૬	૮૩	૮૫	૭૨	૬૧	૫૫	બંધીયાર
૧૫૧	૨	૨	૭૪	૮૯	૫૯	૮૮	૭૯	૯૩	નિયંત્રિત
૧૫૨	૨	૨	૭૬	૧૦૭	૯૯	૬૪	૫૫	૭૫	વાલીપણાનું

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	મુક્ત	સ્વાયત	નિયંત્રિત	પરિચિત	વાલીપણાનું	બંધીયાર	નકકી કરેલ વાતાવરણ
૧૫૩	૨	૨	૯૮	૮૯	૮૫	૭૪	૫૯	૫૩	બંધીયાર
૧૫૪	૨	૨	૧૨૧	૧૦૨	૭૨	૧૦૫	૭૨	૩૬	બંધીયાર
૧૫૫	૨	૨	૧૦૨	૧૦૩	૯૫	૬૦	૬૧	૫૯	બંધીયાર
૧૫૬	૨	૨	૮૭	૮૬	૯૪	૬૩	૫૮	૫૬	બંધીયાર
૧૫૭	૨	૨	૯૯	૧૧૨	૮૮	૮૧	૬૮	૬૦	બંધીયાર
૧૫૮	૨	૨	૪૪	૭૫	૭૫	૭૦	૭૫	૧૧૭	મુક્ત
૧૫૯	૨	૨	૮૨	૯૯	૩૫	૧૧૪	૯૩	૯૩	નિયંત્રિત
૧૬૦	૨	૨	૯૬	૧૧૩	૫૭	૧૦૨	૮૩	૭૩	નિયંત્રિત
૧૬૧	૨	૨	૮૫	૬૮	૯૦	૮૫	૮૪	૬૬	બંધીયાર
૧૬૨	૨	૨	૮૫	૮૬	૧૦૪	૫૯	૪૮	૫૬	વાલીપણાનું
૧૬૩	૨	૨	૯૪	૧૦૩	૮૩	૭૨	૪૭	૫૫	વાલીપણાનું
૧૬૪	૨	૨	૧૧૩	૧૧૦	૭૪	૯૧	૬૪	૪૬	બંધીયાર
૧૬૫	૨	૨	૯૮	૯૫	૭૯	૮૬	૭૯	૬૩	બંધીયાર
૧૬૬	૨	૨	૫૭	૪૮	૮૬	૭૧	૧૦૪	૯૦	સ્વાયત
૧૬૭	૨	૨	૮૭	૭૪	૯૪	૭૩	૭૬	૮૦	પરિચિત
૧૬૮	૨	૨	૬૮	૬૧	૮૧	૧૦૦	૯૯	૮૩	સ્વાયત
૧૬૯	૨	૨	૬૧	૭૨	૮૮	૭૫	૮૬	૯૦	મુક્ત
૧૭૦	૨	૨	૪૮	૫૭	૭૭	૮૨	૯૩	૧૦૧	મુક્ત
૧૭૧	૨	૨	૪૫	૮૬	૮૪	૭૫	૬૦	૧૧૦	મુક્ત
૧૭૨	૨	૨	૬૪	૯૫	૬૫	૯૪	૭૧	૯૭	મુક્ત
૧૭૩	૨	૨	૫૩	૭૪	૭૪	૭૧	૭૪	૧૦૬	મુક્ત
૧૭૪	૨	૨	૬૩	૭૪	૭૦	૬૭	૭૨	૧૦૨	મુક્ત
૧૭૫	૨	૨	૬૪	૮૫	૬૯	૮૨	૭૭	૯૧	મુક્ત
૧૭૬	૨	૨	૫૩	૭૪	૭૪	૭૧	૭૪	૧૦૬	મુક્ત
૧૭૭	૨	૨	૪૬	૫૭	૧૧૫	૩૬	૮૧	૧૦૫	પરિચિત
૧૭૮	૨	૨	૫૭	૬૨	૮૪	૮૩	૮૬	૮૮	મુક્ત
૧૭૯	૨	૨	૫૨	૫૩	૭૯	૭૬	૯૧	૧૦૩	મુક્ત
૧૮૦	૨	૨	૫૬	૭૧	૭૯	૮૨	૯૭	૯૩	મુક્ત
૧૮૧	૨	૨	૫૭	૮૮	૭૬	૭૩	૮૮	૧૦૦	મુક્ત
૧૮૨	૨	૨	૬૫	૮૪	૬૬	૯૩	૧૦૦	૯૪	મુક્ત
૧૮૩	૨	૨	૭૭	૮૨	૯૪	૬૭	૭૮	૮૨	પરિચિત
૧૮૪	૨	૨	૪૭	૬૪	૮૨	૭૩	૮૪	૧૦૬	મુક્ત
૧૮૫	૨	૨	૮૬	૯૫	૯૧	૫૪	૫૯	૬૭	પરિચિત
૧૮૬	૨	૨	૭૯	૮૬	૯૨	૭૯	૬૮	૮૨	વાલીપણાનું
૧૮૭	૨	૨	૬૨	૮૧	૬૫	૭૬	૬૫	૧૦૩	મુક્ત
૧૮૮	૨	૨	૬૨	૯૧	૧૧૩	૫૬	૬૩	૯૧	પરિચિત
૧૮૯	૨	૨	૬૪	૯૫	૬૫	૯૪	૭૧	૯૭	મુક્ત
૧૯૦	૨	૨	૫૦	૯૭	૬૩	૯૨	૬૩	૧૧૫	મુક્ત
૧૯૧	૨	૨	૪૭	૫૮	૯૪	૬૩	૬૬	૧૦૪	મુક્ત

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	મુક્ત	સ્વાયત	નિયંત્રિત	પરિચિત	વાલીપણાનું	બંધીયાર	નકકી કરેલ વાતાવરણ
૧૯૨	૨	૨	૫૦	૭૩	૧૦૫	૫૨	૭૭	૧૦૧	મુક્ત
૧૯૩	૨	૨	૪૬	૫૭	૧૧૫	૩૬	૮૧	૧૦૫	પરિચિત
૧૯૪	૨	૨	૫૭	૬૨	૮૪	૮૩	૮૬	૮૮	મુક્ત
૧૯૫	૨	૨	૭૯	૯૪	૯૨	૬૧	૬૪	૭૨	પરિચિત
૧૯૬	૨	૨	૭૮	૮૩	૯૫	૫૮	૪૩	૭૩	વાલીપણાનું
૧૯૭	૨	૨	૪૪	૭૫	૭૫	૭૦	૭૫	૧૧૭	મુક્ત
૧૯૮	૨	૨	૬૨	૭૭	૭૫	૯૦	૯૩	૮૯	મુક્ત
૧૯૯	૨	૨	૬૭	૫૬	૯૦	૬૩	૭૨	૯૦	સ્વાયત
૨૦૦	૨	૨	૬૧	૯૮	૮૪	૮૭	૭૨	૯૨	મુક્ત
૨૦૧	૨	૧	૯૧	૭૮	૪૮	૧૧૭	૯૪	૮૪	નિયંત્રિત
૨૦૨	૨	૧	૮૩	૭૪	૮૮	૭૧	૧૦૨	૮૪	પરિચિત
૨૦૩	૨	૧	૭૮	૯૫	૩૯	૧૧૨	૮૯	૯૫	નિયંત્રિત
૨૦૪	૨	૧	૯૬	૮૧	૪૯	૧૧૪	૧૦૭	૭૭	નિયંત્રિત
૨૦૫	૨	૧	૧૧૮	૧૦૩	૮૧	૯૮	૮૯	૪૩	બંધીયાર
૨૦૬	૨	૧	૫૯	૮૪	૫૮	૯૭	૮૬	૧૦૦	નિયંત્રિત
૨૦૭	૨	૧	૬૨	૭૭	૪૫	૧૦૦	૮૩	૧૦૭	નિયંત્રિત
૨૦૮	૨	૧	૭૮	૮૩	૮૧	૯૦	૮૭	૭૩	બંધીયાર
૨૦૯	૨	૧	૬૪	૬૩	૭૭	૬૪	૬૫	૧૦૩	સ્વાયત
૨૧૦	૨	૧	૭૯	૭૮	૮૮	૬૭	૬૦	૬૬	વાલીપણાનું
૨૧૧	૨	૧	૧૦૭	૧૦૮	૭૮	૮૯	૬૮	૫૦	બંધીયાર
૨૧૨	૨	૧	૮૧	૮૦	૧૦૦	૭૧	૭૮	૬૪	બંધીયાર
૨૧૩	૨	૧	૮૯	૯૮	૮૮	૫૧	૫૦	૭૮	વાલીપણાનું
૨૧૪	૨	૧	૫૩	૭૪	૭૪	૭૧	૭૪	૧૦૬	મુક્ત
૨૧૫	૨	૧	૯૩	૫૬	૭૪	૯૧	૧૦૬	૭૪	સ્વાયત
૨૧૬	૨	૧	૯૮	૭૫	૮૯	૭૨	૮૧	૬૩	બંધીયાર
૨૧૭	૨	૧	૬૯	૬૬	૭૦	૭૫	૭૮	૯૦	સ્વાયત
૨૧૮	૨	૧	૭૭	૮૨	૧૦૮	૪૯	૫૮	૬૮	પરિચિત
૨૧૯	૨	૧	૬૨	૯૧	૪૭	૧૧૬	૯૫	૯૯	નિયંત્રિત
૨૨૦	૨	૧	૫૬	૬૧	૯૯	૬૦	૯૩	૯૯	મુક્ત
૨૨૧	૨	૧	૧૧૨	૧૨૧	૫૯	૧૦૦	૭૭	૭૧	નિયંત્રિત
૨૨૨	૨	૧	૬૩	૬૨	૮૦	૯૫	૮૮	૮૮	સ્વાયત
૨૨૩	૨	૧	૬૧	૯૮	૮૪	૮૭	૭૨	૯૨	મુક્ત
૨૨૪	૨	૧	૭૪	૮૯	૮૧	૭૬	૬૭	૮૧	વાલીપણાનું
૨૨૫	૨	૧	૯૦	૧૦૯	૮૭	૭૨	૨૧	૬૩	વાલીપણાનું
૨૨૬	૨	૧	૭૦	૭૯	૭૧	૯૨	૮૧	૮૩	મુક્ત
૨૨૭	૨	૧	૮૭	૮૦	૧૦૦	૬૧	૭૦	૬૬	પરિચિત
૨૨૮	૨	૧	૮૭	૧૧૬	૭૮	૭૯	૫૮	૭૮	વાલીપણાનું
૨૨૯	૨	૧	૭૩	૯૦	૫૨	૯૫	૭૨	૮૪	નિયંત્રિત
૨૩૦	૨	૧	૧૧૪	૧૦૫	૬૧	૧૦૬	૮૧	૪૭	બંધીયાર

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	મુક્ત	સ્વાયત	નિયંત્રિત	પરિચિત	વાલીપણાનું	બંધીયાર	નકકી કરેલ વાતાવરણ
૨૩૧	૨	૧	૮૬	૮૩	૧૦૩	૬૬	૬૧	૬૯	વાલીપણાનું
૨૩૨	૨	૧	૭૪	૮૭	૧૦૭	૫૨	૬૭	૮૧	પરિચિત
૨૩૩	૨	૧	૫૮	૬૯	૫૫	૯૦	૮૭	૯૫	નિયંત્રિત
૨૩૪	૨	૧	૯૮	૭૫	૭૯	૮૦	૮૯	૬૯	બંધીયાર
૨૩૫	૨	૧	૮૧	૧૧૦	૯૪	૭૫	૫૨	૭૦	વાલીપણાનું
૨૩૬	૨	૧	૭૧	૯૮	૯૬	૬૧	૪૮	૭૮	વાલીપણાનું
૨૩૭	૨	૧	૯૨	૯૩	૨૫	૧૧૨	૮૯	૯૧	નિયંત્રિત
૨૩૮	૨	૧	૭૮	૬૫	૧૧૧	૫૬	૮૩	૮૧	પરિચિત
૨૩૯	૨	૧	૧૦૧	૧૦૨	૫૦	૧૦૫	૮૮	૭૪	નિયંત્રિત
૨૪૦	૨	૧	૭૭	૮૨	૫૮	૧૧૧	૧૦૦	૭૨	નિયંત્રિત
૨૪૧	૨	૧	૭૫	૯૬	૫૨	૧૦૯	૮૬	૯૦	નિયંત્રિત
૨૪૨	૨	૧	૮૩	૭૦	૭૬	૭૩	૮૨	૮૦	સ્વાયત
૨૪૩	૨	૧	૫૭	૮૮	૭૬	૭૩	૮૮	૧૦૦	મુક્ત
૨૪૪	૨	૧	૭૩	૯૮	૬૨	૯૯	૮૨	૮૨	નિયંત્રિત
૨૪૫	૨	૧	૧૨૫	૧૦૬	૬૮	૧૦૯	૭૬	૪૮	બંધીયાર
૨૪૬	૨	૧	૮૦	૯૯	૭૯	૮૦	૬૯	૮૧	વાલીપણાનું
૨૪૭	૨	૧	૯૦	૯૫	૧૧૧	૭૦	૭૯	૭૫	પરિચિત
૨૪૮	૨	૧	૯૪	૯૧	૧૦૧	૬૬	૪૯	૫૫	વાલીપણાનું
૨૪૯	૨	૧	૮૬	૯૩	૮૯	૮૨	૭૫	૭૩	બંધીયાર
૨૫૦	૨	૧	૫૨	૬૩	૬૫	૭૮	૮૧	૧૦૩	મુક્ત
૨૫૧	૨	૧	૭૨	૫૭	૯૫	૭૮	૧૦૭	૮૫	સ્વાયત
૨૫૨	૨	૧	૭૨	૫૯	૯૧	૬૦	૮૯	૯૩	સ્વાયત
૨૫૩	૨	૧	૪૪	૮૩	૯૯	૬૬	૬૫	૧૧૧	મુક્ત
૨૫૪	૨	૧	૫૮	૬૯	૬૫	૮૨	૮૩	૯૯	મુક્ત
૨૫૫	૨	૧	૫૭	૫૮	૭૮	૭૧	૬૪	૧૦૨	મુક્ત
૨૫૬	૨	૧	૬૪	૮૭	૫૭	૮૪	૫૩	૧૦૧	વાલીપણાનું
૨૫૭	૨	૧	૫૭	૫૨	૭૦	૮૫	૯૦	૧૦૬	સ્વાયત
૨૫૮	૨	૧	૯૬	૧૧૩	૫૫	૧૦૨	૭૯	૭૫	નિયંત્રિત
૨૫૯	૨	૧	૬૫	૨૮	૮૪	૬૫	૧૦૪	૯૪	સ્વાયત
૨૬૦	૨	૧	૧૦૫	૭૨	૧૦૨	૬૫	૬૮	૪૪	બંધીયાર
૨૬૧	૨	૧	૯૧	૮૪	૩૨	૧૦૩	૮૨	૮૨	નિયંત્રિત
૨૬૨	૨	૧	૧૧૫	૯૬	૮૦	૯૩	૫૬	૪૨	બંધીયાર
૨૬૩	૨	૧	૯૦	૯૧	૧૦૧	૬૬	૫૧	૫૩	વાલીપણાનું
૨૬૪	૨	૧	૧૦૧	૭૮	૭૮	૭૭	૮૬	૭૪	બંધીયાર
૨૬૫	૨	૧	૧૦૭	૯૨	૬૨	૧૧૧	૮૮	૬૮	નિયંત્રિત
૨૬૬	૨	૧	૯૭	૮૮	૯૮	૭૭	૭૨	૪૮	બંધીયાર
૨૬૭	૨	૧	૭૩	૭૦	૭૪	૯૯	૮૪	૮૬	સ્વાયત
૨૬૮	૨	૧	૭૪	૧૦૭	૫૭	૧૦૪	૮૩	૯૩	નિયંત્રિત
૨૬૯	૨	૧	૭૭	૮૬	૯૨	૬૫	૫૦	૭૦	વાલીપણાનું

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	મુક્ત	સ્વાયત	નિયંત્રિત	પરિચિત	વાલીપણાનું	બંધીયાર	નકકી કરેલ વાતાવરણ
૨૭૦	૨	૧	૫૭	૬૨	૮૪	૮૩	૮૬	૮૮	મુક્ત
૨૭૧	૨	૧	૪૭	૫૮	૯૪	૬૩	૬૬	૧૦૪	મુક્ત
૨૭૨	૨	૧	૯૪	૮૭	૮૯	૭૨	૮૯	૬૧	બંધીયાર
૨૭૩	૨	૧	૧૦૬	૮૯	૫૫	૧૦૮	૯૭	૮૧	નિયંત્રિત
૨૭૪	૨	૧	૮૬	૮૧	૮૧	૮૪	૭૯	૭૧	બંધીયાર
૨૭૫	૨	૧	૮૦	૬૫	૯૭	૬૮	૮૩	૮૧	સ્વાયત
૨૭૬	૨	૧	૮૨	૮૯	૫૯	૧૦૨	૯૩	૮૩	નિયંત્રિત
૨૭૭	૨	૧	૫૭	૬૦	૬૮	૭૭	૮૪	૧૦૨	મુક્ત
૨૭૮	૨	૧	૮૪	૧૦૩	૧૦૫	૬૮	૫૯	૭૧	વાલીપણાનું
૨૭૯	૨	૧	૬૬	૯૧	૧૦૯	૫૪	૮૩	૮૩	પરિચિત
૨૮૦	૨	૧	૫૯	૯૦	૮૦	૯૩	૯૬	૯૦	મુક્ત
૨૮૧	૨	૧	૬૨	૭૧	૬૭	૧૦૦	૧૦૭	૯૯	મુક્ત
૨૮૨	૨	૧	૮૩	૫૮	૭૮	૭૭	૧૧૦	૮૪	સ્વાયત
૨૮૩	૨	૧	૭૭	૬૬	૯૨	૮૫	૭૮	૭૬	સ્વાયત
૨૮૪	૨	૧	૫૬	૬૧	૯૯	૬૦	૯૩	૯૯	મુક્ત
૨૮૫	૨	૧	૮૧	૯૬	૯૪	૭૭	૭૦	૭૮	વાલીપણાનું
૨૮૬	૨	૧	૫૮	૮૧	૫૯	૮૮	૭૭	૯૯	મુક્ત
૨૮૭	૨	૧	૫૭	૬૦	૬૮	૭૭	૮૪	૧૦૨	મુક્ત
૨૮૮	૨	૧	૬૭	૯૦	૮૮	૮૭	૮૮	૮૦	મુક્ત
૨૮૯	૨	૧	૫૭	૫૮	૭૮	૭૧	૬૪	૧૦૨	મુક્ત
૨૯૦	૨	૧	૭૨	૯૫	૧૦૩	૫૨	૬૯	૭૯	પરિચિત
૨૯૧	૨	૧	૭૧	૭૦	૯૮	૬૧	૭૦	૮૨	પરિચિત
૨૯૨	૨	૧	૬૨	૭૭	૭૫	૯૦	૯૩	૮૯	મુક્ત
૨૯૩	૨	૧	૬૨	૭૭	૭૫	૯૦	૯૩	૮૯	મુક્ત
૨૯૪	૨	૧	૮૫	૧૧૦	૯૬	૭૭	૪૮	૫૨	વાલીપણાનું
૨૯૫	૨	૧	૬૧	૮૦	૧૦૨	૫૯	૮૦	૯૦	પરિચિત
૨૯૬	૨	૧	૪૪	૮૩	૯૯	૬૬	૬૫	૧૧૧	મુક્ત
૨૯૭	૨	૧	૫૭	૬૪	૯૦	૬૧	૮૦	૧૦૦	મુક્ત
૨૯૮	૨	૧	૬૪	૬૫	૬૯	૮૬	૭૭	૯૭	મુક્ત
૨૯૯	૨	૧	૭૩	૮૬	૮૮	૭૯	૭૦	૭૮	વાલીપણાનું
૩૦૦	૨	૧	૫૮	૬૯	૬૫	૮૨	૮૩	૯૯	મુક્ત
૩૦૧	૧	૧	૯૩	૯૮	૧૧૨	૬૯	૭૪	૬૦	બંધીયાર
૩૦૨	૧	૧	૮૭	૮૮	૯૮	૭૩	૭૪	૭૮	પરિચિત
૩૦૩	૧	૧	૮૦	૭૧	૯૫	૬૨	૮૭	૮૭	પરિચિત
૩૦૪	૧	૧	૮૩	૭૨	૭૬	૯૫	૧૦૪	૭૨	સ્વાયત
૩૦૫	૧	૧	૯૭	૭૪	૧૧૮	૫૫	૭૨	૫૨	બંધીયાર
૩૦૬	૧	૧	૧૦૩	૮૨	૯૦	૮૭	૬૬	૬૦	બંધીયાર
૩૦૭	૧	૧	૧૦૫	૧૦૬	૫૪	૧૦૫	૮૪	૭૪	નિયંત્રિત
૩૦૮	૧	૧	૯૬	૧૦૫	૧૧૭	૬૨	૫૧	૪૩	બંધીયાર

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	મુક્ત	સ્વાયત	નિયંત્રિત	પરિચિત	વાલીપણાનું	બંધીયાર	નકકી કરેલ વાતાવરણ
૩૦૯	૧	૧	૮૬	૮૯	૭૯	૮૦	૬૯	૭૩	વાલીપણાનું
૩૧૦	૧	૧	૬૭	૮૬	૮૪	૮૧	૭૮	૮૬	મુક્ત
૩૧૧	૧	૧	૮૫	૮૦	૮૪	૮૩	૯૦	૭૬	બંધીયાર
૩૧૨	૧	૧	૬૩	૩૬	૮૦	૭૫	૧૦૦	૯૪	સ્વાયત
૩૧૩	૧	૧	૯૨	૭૯	૩૫	૧૦૮	૮૭	૮૯	નિયંત્રિત
૩૧૪	૧	૧	૭૪	૫૫	૭૭	૭૮	૮૫	૯૩	સ્વાયત
૩૧૫	૧	૧	૧૦૨	૯૩	૮૧	૭૮	૫૩	૫૧	બંધીયાર
૩૧૬	૧	૧	૧૦૧	૭૮	૫૮	૧૧૭	૧૧૦	૬૨	નિયંત્રિત
૩૧૭	૧	૧	૧૦૦	૮૧	૧૦૧	૬૨	૮૯	૬૩	પરિચિત
૩૧૮	૧	૧	૧૦૩	૧૧૬	૧૦૬	૭૩	૪૬	૪૦	બંધીયાર
૩૧૯	૧	૧	૬૨	૭૭	૭૫	૯૦	૯૩	૮૯	મુક્ત
૩૨૦	૧	૧	૮૭	૭૦	૧૧૦	૬૧	૬૦	૫૦	બંધીયાર
૩૨૧	૧	૧	૯૮	૧૦૧	૮૧	૮૦	૬૧	૪૭	બંધીયાર
૩૨૨	૧	૧	૮૫	૯૪	૫૪	૯૧	૮૪	૯૦	નિયંત્રિત
૩૨૩	૧	૧	૯૮	૮૭	૯૧	૫૮	૫૭	૬૭	વાલીપણાનું
૩૨૪	૧	૧	૬૬	૭૧	૮૩	૮૪	૭૫	૯૫	મુક્ત
૩૨૫	૧	૧	૧૧૦	૧૦૯	૭૯	૯૦	૫૭	૪૫	બંધીયાર
૩૨૬	૧	૧	૯૪	૧૨૩	૧૦૭	૭૦	૫૫	૪૯	બંધીયાર
૩૨૭	૧	૧	૬૪	૭૧	૮૫	૭૮	૮૧	૧૦૩	મુક્ત
૩૨૮	૧	૧	૧૦૩	૮૦	૮૦	૯૩	૧૦૪	૬૨	બંધીયાર
૩૨૯	૧	૧	૬૨	૭૫	૮૩	૭૪	૭૯	૧૦૧	મુક્ત
૩૩૦	૧	૧	૭૬	૯૧	૭૫	૭૬	૬૯	૯૩	વાલીપણાનું
૩૩૧	૧	૧	૫૨	૫૭	૬૫	૮૨	૧૦૧	૯૩	મુક્ત
૩૩૨	૧	૧	૧૦૧	૧૦૪	૯૬	૭૭	૬૨	૪૬	બંધીયાર
૩૩૩	૧	૧	૯૨	૧૦૩	૯૧	૬૮	૪૫	૬૫	વાલીપણાનું
૩૩૪	૧	૧	૬૩	૬૦	૭૦	૯૧	૧૧૪	૯૪	સ્વાયત
૩૩૫	૧	૧	૭૮	૪૩	૯૫	૭૦	૯૭	૮૭	સ્વાયત
૩૩૬	૧	૧	૯૧	૧૦૪	૧૦૨	૬૭	૭૦	૬૮	પરિચિત
૩૩૭	૧	૧	૮૯	૮૪	૯૦	૬૩	૭૪	૭૪	પરિચિત
૩૩૮	૧	૧	૮૮	૮૫	૬૩	૯૮	૯૩	૮૧	નિયંત્રિત
૩૩૯	૧	૧	૭૧	૬૪	૯૮	૭૫	૯૪	૮૬	સ્વાયત
૩૪૦	૧	૧	૭૦	૬૩	૭૭	૯૨	૯૩	૮૩	સ્વાયત
૩૪૧	૧	૧	૮૬	૯૩	૮૫	૬૪	૪૫	૬૫	વાલીપણાનું
૩૪૨	૧	૧	૭૭	૮૬	૭૦	૭૯	૮૮	૮૮	નિયંત્રિત
૩૪૩	૧	૧	૭૪	૬૧	૯૩	૫૦	૯૫	૯૫	પરિચિત
૩૪૪	૧	૧	૮૭	૮૨	૧૦૪	૬૫	૫૬	૪૮	બંધીયાર
૩૪૫	૧	૧	૧૦૨	૭૭	૧૦૧	૬૮	૯૫	૬૫	બંધીયાર
૩૪૬	૧	૧	૯૮	૮૩	૧૦૯	૪૪	૭૫	૫૩	પરિચિત
૩૪૭	૧	૧	૬૨	૫૫	૯૧	૭૮	૮૯	૯૯	સ્વાયત

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	મુક્ત	સ્વાયત	નિયંત્રિત	પરિચિત	વાલીપણાનું	બંધીયાર	નકકી કરેલ વાતાવરણ
૩૪૮	૧	૧	૯૧	૪૦	૭૪	૮૫	૧૧૮	૮૦	સ્વાયત
૩૪૯	૧	૧	૬૮	૭૭	૧૦૩	૬૦	૬૯	૮૧	પરિચિત
૩૫૦	૧	૧	૭૯	૧૦૪	૪૪	૧૧૧	૯૦	૯૬	નિયંત્રિત
૩૫૧	૧	૧	૮૫	૧૦૪	૭૦	૯૩	૭૮	૭૪	નિયંત્રિત
૩૫૨	૧	૧	૫૪	૮૭	૯૭	૫૮	૭૫	૧૦૭	મુક્ત
૩૫૩	૧	૧	૬૨	૯૩	૧૦૩	૫૨	૬૫	૧૦૩	પરિચિત
૩૫૪	૧	૧	૯૮	૮૯	૧૦૩	૮૦	૮૧	૫૩	બંધીયાર
૩૫૫	૧	૧	૬૧	૮૦	૧૦૨	૫૯	૮૦	૯૦	પરિચિત
૩૫૬	૧	૧	૯૯	૮૮	૯૨	૭૧	૫૮	૬૨	વાલીપણાનું
૩૫૭	૧	૧	૧૧૬	૧૦૩	૭૭	૯૪	૮૧	૫૫	બંધીયાર
૩૫૮	૧	૧	૮૩	૧૧૮	૯૦	૮૯	૫૪	૬૨	વાલીપણાનું
૩૫૯	૧	૧	૮૬	૭૧	૮૯	૫૪	૯૫	૮૧	પરિચિત
૩૬૦	૧	૧	૧૦૫	૬૮	૮૪	૭૩	૭૨	૫૬	બંધીયાર
૩૬૧	૧	૧	૪૮	૫૭	૭૭	૮૨	૯૩	૧૦૧	મુક્ત
૩૬૨	૧	૧	૮૪	૭૩	૯૫	૮૬	૮૫	૬૯	બંધીયાર
૩૬૩	૧	૧	૧૧૫	૯૦	૯૬	૮૭	૮૨	૨૮	બંધીયાર
૩૬૪	૧	૧	૬૪	૬૫	૭૯	૮૬	૯૧	૮૯	મુક્ત
૩૬૫	૧	૧	૮૩	૮૪	૬૨	૯૭	૧૦૨	૮૮	નિયંત્રિત
૩૬૬	૧	૧	૧૧૧	૧૧૦	૮૦	૯૫	૮૪	૫૪	બંધીયાર
૩૬૭	૧	૧	૬૧	૨૮	૭૪	૭૩	૧૦૦	૯૮	સ્વાયત
૩૬૮	૧	૧	૭૩	૩૬	૭૪	૭૫	૯૦	૯૨	સ્વાયત
૩૬૯	૧	૧	૫૬	૯૯	૭૯	૮૨	૭૩	૧૧૧	મુક્ત
૩૭૦	૧	૧	૮૫	૯૨	૯૪	૭૭	૫૦	૫૪	વાલીપણાનું
૩૭૧	૧	૧	૮૦	૫૭	૮૫	૭૮	૧૦૯	૮૩	સ્વાયત
૩૭૨	૧	૧	૭૮	૫૫	૯૭	૫૮	૯૧	૮૩	સ્વાયત
૩૭૩	૧	૧	૯૯	૯૦	૭૦	૯૭	૭૬	૬૨	બંધીયાર
૩૭૪	૧	૧	૯૧	૮૪	૭૦	૧૧૧	૮૨	૬૪	બંધીયાર
૩૭૫	૧	૧	૬૮	૯૭	૯૧	૫૮	૭૧	૯૭	પરિચિત
૩૭૬	૧	૧	૮૮	૮૩	૯૧	૮૨	૮૧	૭૯	બંધીયાર
૩૭૭	૧	૧	૫૬	૯૯	૭૯	૮૨	૭૩	૧૧૧	મુક્ત
૩૭૮	૧	૧	૭૬	૯૩	૧૧૩	૪૮	૫૫	૭૩	પરિચિત
૩૭૯	૧	૧	૪૬	૪૧	૮૧	૬૪	૯૯	૧૦૫	સ્વાયત
૩૮૦	૧	૧	૧૦૨	૬૩	૮૧	૭૦	૧૦૭	૭૫	સ્વાયત
૩૮૧	૧	૧	૯૮	૧૦૩	૭૭	૭૪	૩૯	૬૧	વાલીપણાનું
૩૮૨	૧	૧	૭૨	૭૭	૯૯	૫૮	૫૯	૯૫	પરિચિત
૩૮૩	૧	૧	૬૨	૭૭	૭૫	૯૦	૯૩	૮૯	મુક્ત
૩૮૪	૧	૧	૫૪	૮૭	૯૭	૫૮	૭૫	૧૦૭	મુક્ત
૩૮૫	૧	૧	૧૦૬	૧૧૫	૬૭	૮૪	૪૩	૫૯	વાલીપણાનું
૩૮૬	૧	૧	૪૮	૫૭	૭૭	૮૨	૯૩	૧૦૧	મુક્ત

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	મુક્ત	સ્વાયત	નિયંત્રિત	પરિચિત	વાલીપણાનું	બંધીયાર	નકકી કરેલ વાતાવરણ
૩૮૭	૧	૧	૬૦	૯૧	૧૧૭	૩૮	૫૫	૮૯	પરિચિત
૩૮૮	૧	૧	૬૭	૮૬	૮૪	૮૧	૭૮	૮૬	મુક્ત
૩૮૯	૧	૧	૫૪	૮૫	૧૧૧	૫૮	૬૯	૯૫	મુક્ત
૩૯૦	૧	૧	૯૧	૮૨	૧૨૨	૩૯	૬૪	૫૮	પરિચિત
૩૯૧	૧	૧	૩૯	૭૦	૯૬	૫૭	૮૦	૧૧૮	મુક્ત
૩૯૨	૧	૧	૯૬	૮૭	૯૧	૭૪	૪૭	૫૫	વાલીપણાનું
૩૯૩	૧	૧	૮૧	૯૨	૧૦૨	૬૫	૭૬	૮૮	પરિચિત
૩૯૪	૧	૧	૫૩	૭૪	૭૪	૭૧	૭૪	૧૦૬	મુક્ત
૩૯૫	૧	૧	૬૫	૬૮	૧૦૮	૪૫	૭૨	૮૦	પરિચિત
૩૯૬	૧	૧	૬૪	૭૧	૮૫	૭૮	૮૧	૧૦૩	મુક્ત
૩૯૭	૧	૧	૫૨	૮૭	૬૩	૮૨	૬૯	૧૧૩	મુક્ત
૩૯૮	૧	૧	૬૪	૬૫	૭૯	૮૬	૯૧	૮૯	મુક્ત
૩૯૯	૧	૧	૬૭	૮૬	૮૪	૮૧	૭૮	૮૬	મુક્ત
૪૦૦	૧	૧	૬૩	૮૦	૭૪	૮૫	૯૬	૯૦	મુક્ત

૪.૬. વિવિધ શાળાઓના વાતાવરણની તુલના

અભ્યાસના હેતુઓ મુજબ નમૂનાની તમામ પ્રાથમિક શાળાઓનું વાતાવરણ જાણવું જરૂરી હતું આ માટેની નીચે મુજબની ઉત્કલ્પના રચવામાં આવેલ હતી.

ઉત્કલ્પના-૧

જુદી જુદી પ્રાથમિક શાળાઓનું સંસ્થાકીય વાતાવરણ એકબીજાથી સાર્થક રીતે અલગ નહીં હોય.

અગાઉથી રચવામાં આવેલ આ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાની ચકાસણી માટે સારણી ૪.૭.૧ થી ૪.૭.૬ને એકંદર કરી અહીં સારણી ૪.૮.માં દર્શાવેલ છે જેમાં અલગ અલગ પ્રાથમિક શાળઓના વાતાવરણની સંખ્યા અને ટકાવારી દર્શાવેલ છે.

<u>સારણી - ૪.૮</u>

વાતાવરણ મુજબ શાળાઓનું વર્ગીકરણ

ક્રમ નં.	વાતાવરણનો પ્રકાર	શાળાની સંખ્યા	ટકાવારી%
૧.	મુકત	૯૭	૨૪.૨૫ %
૨.	સ્વાયત	૫૪	૧૩.૫૦
૩.	નિયંત્રિત	૬૯	૧૭.૨૫
૪.	પરિચિત	૫૩	૧૩.૨૫
૫.	વાલીપણાનું	૫૭	૧૪.૨૫
૬.	બંધિયાર	<u>૭૦</u>	<u>૧૭.૫૦</u>
	કુલ	૪૦૦	૧૦૦.૦૦%

સારણી-૪.૮ દર્શાવે છે કે કુલ ૪૦૦ શાળાઓમાંથી ૯૭ શાળાઓમાં મુકત વાતાવરણ જોવા મળેલ છે.

- સ્વાયત વાતાવરણવાળી ૫૪ શાળાઓ છે
- નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી૬૯ શાળાઓ છે
- પરિચિત વાતાવરણવાળી ૫૩ શાળાઓ છે
- વાલીપણાનું વાતાવરણવાળી ૫૭ શાળાઓ છે

સારણી - ૪.૭.૧

નમૂનાની શાળામાંથી મુક્ત વાતાવરણ વાળી શાળાઓ

મુક્ત વાતાવરણ

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક				વાતાવરણ
			ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના	
૮	૧	૨	૪૭	૪૨	૫૮	૬૮	૩૫	૪૫	૫૨	૫૨	મુક્ત
૨૧	૧	૨	૪૮	૪૬	૬૦	૪૮	૪૧	૬૭	૫૪	૩૬	મુક્ત
૪૧	૧	૨	૩૫	૩૮	૫૨	૫૨	૪૯	૫૦	૬૭	૫૬	મુક્ત
૪૭	૧	૨	૪૭	૪૮	૫૯	૬૮	૩૯	૪૭	૩૯	૫૩	મુક્ત
૫૪	૧	૨	૪૦	૬૧	૫૫	૫૧	૩૬	૪૭	૬૫	૪૬	મુક્ત
૫૫	૧	૨	૩૬	૬૬	૫૦	૫૧	૪૬	૪૬	૬૨	૪૨	મુક્ત
૬૩	૧	૨	૪૫	૪૦	૫૮	૩૯	૪૧	૫૪	૫૮	૬૫	મુક્ત
૭૦	૧	૨	૪૬	૪૦	૫૬	૪૮	૫૫	૫૫	૬૬	૩૪	મુક્ત
૭૭	૧	૨	૪૫	૪૦	૫૮	૩૯	૪૧	૫૪	૫૮	૬૫	મુક્ત
૮૧	૧	૨	૪૮	૪૬	૬૦	૪૮	૪૧	૬૭	૫૪	૩૬	મુક્ત
૮૨	૧	૨	૪૮	૪૬	૬૦	૪૮	૪૧	૬૭	૫૪	૩૬	મુક્ત
૮૪	૧	૨	૪૦	૪૨	૫૩	૪૨	૪૫	૫૦	૬૯	૫૯	મુક્ત
૮૬	૧	૨	૪૮	૪૬	૬૦	૪૮	૪૧	૬૭	૫૪	૩૬	મુક્ત
૮૭	૧	૨	૪૨	૩૮	૪૪	૫૯	૪૨	૫૩	૬૬	૫૭	મુક્ત
૮૯	૧	૨	૩૩	૪૪	૬૦	૫૮	૪૨	૬૧	૫૫	૪૯	મુક્ત
૯૦	૧	૨	૪૬	૫૩	૪૮	૪૭	૪૨	૩૬	૫૯	૬૯	મુક્ત
૯૧	૧	૨	૪૦	૪૨	૫૩	૪૨	૪૫	૫૦	૬૯	૫૯	મુક્ત
૯૨	૧	૨	૬૧	૪૯	૫૯	૩૬	૪૭	૪૮	૬૨	૩૯	મુક્ત
૯૩	૧	૨	૪૭	૩૦	૬૧	૪૮	૫૬	૪૭	૪૯	૬૧	મુક્ત
૯૪	૧	૨	૩૫	૩૮	૫૨	૫૨	૪૯	૫૦	૬૭	૫૬	મુક્ત
૯૫	૧	૨	૫૦	૪૪	૬૦	૬૨	૩૩	૪૪	૫૯	૪૯	મુક્ત
૯૬	૧	૨	૩૯	૩૯	૫૨	૫૧	૪૩	૫૩	૬૯	૫૫	મુક્ત
૯૯	૧	૨	૪૫	૪૦	૫૮	૩૯	૪૧	૫૪	૫૮	૬૫	મુક્ત
૧૦૦	૧	૨	૪૦	૫૩	૫૭	૫૪	૩૬	૫૧	૪૨	૬૬	મુક્ત
૧૨૩	૨	૨	૫૧	૩૦	૫૬	૪૯	૪૬	૬૪	૫૬	૪૭	મુક્ત
૧૫૮	૨	૨	૪૦	૪૨	૫૩	૪૨	૪૫	૫૦	૬૯	૫૯	મુક્ત
૧૬૯	૨	૨	૪૮	૩૮	૬૭	૫૭	૪૫	૫૪	૫૩	૩૭	મુક્ત
૧૭૦	૨	૨	૩૪	૩૭	૬૧	૫૭	૪૮	૫૪	૬૦	૪૯	મુક્ત
૧૭૧	૨	૨	૪૫	૩૮	૫૨	૪૪	૪૧	૫૪	૬૯	૫૬	મુક્ત
૧૭૨	૨	૨	૪૮	૪૬	૬૦	૪૮	૪૧	૬૭	૫૪	૩૬	મુક્ત
૧૭૩	૨	૨	૩૫	૪૦	૫૯	૫૧	૪૪	૫૭	૪૯	૬૪	મુક્ત
૧૭૪	૨	૨	૪૦	૩૭	૫૩	૫૪	૪૨	૬૫	૪૯	૬૧	મુક્ત
૧૭૫	૨	૨	૪૮	૪૨	૬૦	૫૩	૪૨	૬૭	૫૧	૩૭	મુક્ત
૧૭૬	૨	૨	૩૫	૪૦	૫૯	૫૧	૪૪	૫૭	૪૯	૬૪	મુક્ત
૧૭૮	૨	૨	૩૯	૪૪	૬૬	૬૩	૪૨	૫૪	૪૨	૪૯	મુક્ત
૧૭૯	૨	૨	૩૬	૫૩	૫૫	૬૫	૩૯	૪૪	૫૯	૪૯	મુક્ત
૧૮૦	૨	૨	૫૨	૪૮	૬૩	૪૪	૫૬	૩૪	૬૧	૪૨	મુક્ત
૧૮૧	૨	૨	૫૫	૫૬	૬૩	૪૦	૪૬	૩૪	૫૯	૪૮	મુક્ત

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક				વાતાવરણ
			ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના	
૧૮૨	૨	૨	૩૬	૬૬	૫૦	૫૧	૪૬	૪૬	૬૨	૪૨	મુક્ત
૧૮૪	૨	૨	૩૫	૩૮	૫૨	૫૨	૪૯	૫૦	૬૭	૫૬	મુક્ત
૧૮૭	૨	૨	૩૭	૪૫	૫૬	૫૩	૩૭	૬૪	૪૮	૬૦	મુક્ત
૧૮૯	૨	૨	૪૮	૪૬	૬૦	૪૮	૪૧	૬૭	૫૪	૩૬	મુક્ત
૧૯૦	૨	૨	૪૩	૪૯	૫૭	૪૦	૩૩	૫૯	૬૦	૫૭	મુક્ત
૧૯૧	૨	૨	૪૫	૪૩	૫૯	૬૩	૩૨	૫૨	૫૩	૫૪	મુક્ત
૧૯૨	૨	૨	૪૬	૫૨	૪૮	૫૭	૪૦	૩૫	૬૭	૫૫	મુક્ત
૧૯૪	૨	૨	૩૯	૪૪	૬૬	૬૩	૪૨	૫૪	૪૨	૪૯	મુક્ત
૧૯૭	૨	૨	૪૦	૪૨	૫૩	૪૨	૪૫	૫૦	૬૯	૫૯	મુક્ત
૧૯૮	૨	૨	૩૮	૬૧	૪૨	૫૧	૪૮	૪૩	૬૭	૫૦	મુક્ત
૨૦૦	૨	૨	૫૩	૪૮	૬૯	૪૬	૪૩	૫૧	૫૫	૩૪	મુક્ત
૨૧૪	૨	૧	૩૫	૪૦	૫૯	૫૧	૪૪	૫૭	૪૯	૬૪	મુક્ત
૨૨૦	૨	૧	૪૬	૩૬	૫૮	૫૩	૫૧	૪૨	૪૬	૬૮	મુક્ત
૨૨૩	૨	૧	૫૩	૪૮	૬૯	૪૬	૪૩	૫૧	૫૫	૩૪	મુક્ત
૨૨૬	૨	૧	૪૧	૫૨	૬૧	૫૯	૩૫	૬૦	૪૨	૫૦	મુક્ત
૨૪૩	૨	૧	૫૫	૫૬	૬૩	૪૦	૪૬	૩૪	૫૯	૪૮	મુક્ત
૨૫૦	૨	૧	૩૩	૪૪	૬૦	૫૮	૪૨	૬૧	૫૫	૪૯	મુક્ત
૨૫૩	૨	૧	૪૮	૩૩	૫૮	૫૦	૩૯	૫૨	૫૭	૬૩	મુક્ત
૨૫૪	૨	૧	૨૮	૪૮	૫૩	૪૮	૫૪	૫૦	૫૯	૬૦	મુક્ત
૨૫૫	૨	૧	૩૪	૪૭	૫૫	૬૪	૩૮	૫૪	૫૪	૫૫	મુક્ત
૨૭૦	૨	૧	૩૯	૪૪	૬૬	૬૩	૪૨	૫૪	૪૨	૪૯	મુક્ત
૨૭૧	૨	૧	૪૫	૪૩	૫૯	૬૩	૩૨	૫૨	૫૩	૫૪	મુક્ત
૨૭૭	૨	૧	૩૨	૪૧	૫૯	૪૯	૫૪	૫૧	૫૧	૬૪	મુક્ત
૨૮૦	૨	૧	૪૨	૬૦	૬૪	૫૧	૪૭	૪૮	૩૩	૫૬	મુક્ત
૨૮૧	૨	૧	૪૭	૫૦	૬૦	૩૮	૫૮	૪૧	૬૫	૪૧	મુક્ત
૨૮૪	૨	૧	૪૬	૩૬	૫૮	૫૩	૫૧	૪૨	૪૬	૬૮	મુક્ત
૨૮૬	૨	૧	૪૫	૩૮	૫૭	૪૭	૪૪	૬૮	૫૭	૪૪	મુક્ત
૨૮૭	૨	૧	૩૨	૪૧	૫૯	૪૯	૫૪	૫૧	૫૧	૬૪	મુક્ત
૨૮૮	૨	૧	૪૮	૫૮	૬૭	૫૬	૩૬	૪૭	૪૧	૪૮	મુક્ત
૨૮૯	૨	૧	૩૪	૪૭	૫૫	૬૪	૩૮	૫૪	૫૪	૫૫	મુક્ત
૨૯૨	૨	૧	૩૮	૬૧	૪૨	૫૧	૪૮	૪૩	૬૭	૫૦	મુક્ત
૨૯૩	૨	૧	૩૮	૬૧	૪૨	૫૧	૪૮	૪૩	૬૭	૫૦	મુક્ત
૨૯૬	૨	૧	૪૮	૩૩	૫૮	૫૦	૩૯	૫૨	૫૭	૬૩	મુક્ત
૨૯૭	૨	૧	૩૨	૪૨	૪૭	૫૯	૪૮	૫૨	૬૨	૫૯	મુક્ત
૨૯૮	૨	૧	૩૨	૫૧	૫૭	૬૧	૩૮	૫૬	૫૬	૪૯	મુક્ત
૩૦૦	૨	૧	૨૮	૪૮	૫૩	૪૮	૫૪	૫૦	૫૯	૬૦	મુક્ત
૩૧૦	૧	૧	૪૦	૫૩	૫૭	૫૪	૩૬	૫૧	૪૨	૬૬	મુક્ત
૩૧૯	૧	૧	૩૮	૬૧	૪૨	૫૧	૪૮	૪૩	૬૭	૫૦	મુક્ત
૩૨૪	૧	૧	૪૫	૪૬	૫૭	૬૫	૩૮	૫૬	૫૬	૩૭	મુક્ત
૩૨૭	૧	૧	૪૭	૪૪	૪૬	૩૫	૬૩	૪૫	૬૧	૫૯	મુક્ત
૩૨૯	૧	૧	૫૦	૩૨	૫૧	૪૨	૫૬	૪૮	૬૪	૫૭	મુક્ત
૩૩૧	૧	૧	૨૯	૫૫	૬૩	૫૪	૫૨	૪૩	૫૨	૫૨	મુક્ત
૩૫૨	૧	૧	૪૬	૫૩	૪૮	૪૭	૪૨	૩૬	૫૯	૬૯	મુક્ત

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક				વાતાવરણ
			ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના	
૩૬૧	૧	૧	૩૪	૩૭	૬૧	૫૭	૪૮	૫૪	૬૦	૪૯	મુક્ત
૩૬૪	૧	૧	૩૭	૫૩	૬૧	૬૬	૪૦	૪૯	૪૪	૫૦	મુક્ત
૩૬૯	૧	૧	૪૨	૫૯	૪૬	૪૨	૪૦	૪૫	૬૫	૬૧	મુક્ત
૩૭૭	૧	૧	૪૨	૫૯	૪૬	૪૨	૪૦	૪૫	૬૫	૬૧	મુક્ત
૩૮૩	૧	૧	૩૮	૬૧	૪૨	૫૧	૪૮	૪૩	૬૭	૫૦	મુક્ત
૩૮૪	૧	૧	૪૬	૫૩	૪૮	૪૭	૪૨	૩૬	૫૯	૬૯	મુક્ત
૩૮૬	૧	૧	૩૪	૩૭	૬૧	૫૭	૪૮	૫૪	૬૦	૪૯	મુક્ત
૩૮૮	૧	૧	૪૦	૫૩	૫૭	૫૪	૩૬	૫૧	૪૨	૬૬	મુક્ત
૩૮૯	૧	૧	૪૭	૫૧	૪૩	૫૪	૩૮	૪૦	૬૬	૬૧	મુક્ત
૩૯૧	૧	૧	૫૦	૩૮	૬૭	૪૩	૪૭	૪૦	૫૬	૫૮	મુક્ત
૩૯૪	૧	૧	૩૫	૪૦	૫૯	૫૧	૪૪	૫૭	૪૯	૬૪	મુક્ત
૩૯૬	૧	૧	૪૭	૪૪	૪૬	૩૫	૬૩	૪૫	૬૧	૫૯	મુક્ત
૩૯૭	૧	૧	૪૭	૩૬	૬૪	૪૦	૪૪	૬૨	૫૩	૫૪	મુક્ત
૩૯૮	૧	૧	૩૭	૫૩	૬૧	૬૬	૪૦	૪૯	૪૪	૫૦	મુક્ત
૩૯૯	૧	૧	૪૦	૫૩	૫૭	૫૪	૩૬	૫૧	૪૨	૬૬	મુક્ત
૪૦૦	૧	૧	૪૪	૭૧	૫૭	૫૩	૪૨	૪૩	૪૯	૪૨	મુક્ત

કુલ	=	૯૭

સરાસરી	૪૧.૯૭	૪૬.૩૫	૫૬.૩૦	૫૧.૧૮	૪૩.૯૦	૫૦.૯૩	૫૬.૨૦	૫૩.૧૪
પ્રમાણ વિચલન	૬.૬૩૦	૮.૬૨૦	૬.૫૧૦	૭.૯૪૦	૬.૪૦૦	૮.૩૦૦	૮.૪૫૦	૯.૬૯૦

સારણી - ૪.૭.૨

નમૂનાની શાળામાંથી સ્વાયત વાતાવરણ વાળી શાળાઓ

સ્વાયત વાતાવરણ												
શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક				વાતાવરણ
			ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના	
૧	૧	૨	૪૨	૫૪	૫૪	૭૧	૪૯	૪૧	૪૦	૫૦	સ્વાયત
૬	૧	૨	૫૦	૫૬	૬૧	૪૪	૬૧	૪૨	૩૨	૫૪	સ્વાયત
૧૦	૧	૨	૩૮	૫૭	૬૧	૬૦	૫૪	૪૭	૩૪	૫૦	સ્વાયત
૧૩	૧	૨	૪૧	૪૪	૪૭	૪૩	૬૪	૪૬	૬૮	૪૮	સ્વાયત
૧૪	૧	૨	૪૫	૫૩	૫૨	૬૮	૫૬	૪૬	૪૭	૩૩	સ્વાયત
૧૯	૧	૨	૩૮	૫૭	૩૫	૬૨	૬૦	૪૬	૫૬	૪૮	સ્વાયત
૨૫	૧	૨	૫૦	૩૪	૪૨	૫૮	૬૧	૬૧	૫૪	૪૧	સ્વાયત
૨૬	૧	૨	૫૧	૪૯	૫૩	૩૫	૬૬	૪૪	૪૨	૬૧	સ્વાયત
૨૯	૧	૨	૪૭	૨૯	૫૬	૪૯	૫૯	૪૬	૫૨	૬૧	સ્વાયત
૪૮	૧	૨	૩૫	૬૪	૪૪	૫૮	૫૦	૪૦	૫૬	૫૨	સ્વાયત
૪૯	૧	૨	૩૯	૩૧	૫૭	૫૮	૫૬	૪૭	૫૬	૫૭	સ્વાયત
૫૦	૧	૨	૪૨	૬૩	૩૯	૬૬	૪૪	૪૫	૫૪	૪૯	સ્વાયત
૫૩	૧	૨	૪૩	૩૯	૫૫	૬૭	૬૧	૪૩	૪૨	૫૧	સ્વાયત
૫૮	૧	૨	૪૮	૪૩	૫૧	૬૭	૫૧	૫૦	૫૮	૩૨	સ્વાયત
૭૧	૧	૨	૩૮	૬૮	૫૨	૫૭	૫૫	૪૧	૪૯	૪૦	સ્વાયત
૭૯	૧	૨	૪૮	૫૧	૫૫	૪૮	૬૧	૩૧	૪૪	૬૨	સ્વાયત
૮૦	૧	૨	૬૧	૩૯	૫૨	૪૪	૬૮	૪૨	૪૬	૪૭	સ્વાયત
૮૩	૧	૨	૪૧	૩૫	૫૩	૫૧	૬૨	૪૭	૪૭	૬૫	સ્વાયત
૧૦૨	૨	૨	૩૯	૫૭	૬૩	૫૩	૬૨	૪૪	૪૪	૩૯	સ્વાયત
૧૧૧	૨	૨	૩૯	૪૬	૩૬	૫૦	૬૮	૫૩	૫૩	૫૪	સ્વાયત
૧૩૨	૨	૨	૫૧	૩૪	૫૨	૬૫	૪૭	૬૨	૪૭	૪૩	સ્વાયત
૧૩૫	૨	૨	૪૩	૩૫	૫૫	૬૬	૫૯	૪૩	૪૭	૫૨	સ્વાયત
૧૪૮	૨	૨	૩૨	૪૪	૫૬	૪૭	૬૨	૪૯	૬૩	૪૬	સ્વાયત
૧૬૬	૨	૨	૩૬	૪૬	૬૩	૫૯	૫૬	૪૨	૪૧	૫૮	સ્વાયત
૧૬૮	૨	૨	૪૫	૩૪	૬૩	૫૦	૬૫	૫૨	૪૩	૪૮	સ્વાયત
૧૯૯	૨	૨	૪૪	૩૮	૪૮	૭૧	૪૩	૫૩	૫૩	૪૯	સ્વાયત
૨૦૯	૨	૧	૩૨	૪૬	૫૩	૬૩	૪૦	૫૬	૫૨	૫૮	સ્વાયત
૨૧૫	૨	૧	૪૩	૫૧	૫૧	૫૯	૬૬	૪૮	૪૮	૩૩	સ્વાયત
૨૧૭	૨	૧	૪૩	૪૧	૫૪	૫૯	૪૧	૬૯	૪૫	૪૯	સ્વાયત
૨૨૨	૨	૧	૪૩	૩૫	૬૧	૪૮	૬૪	૫૩	૪૨	૫૫	સ્વાયત
૨૪૨	૨	૧	૩૧	૪૬	૫૧	૫૮	૫૨	૫૫	૪૩	૬૩	સ્વાયત
૨૫૧	૨	૧	૪૮	૪૬	૬૨	૬૮	૫૨	૪૧	૪૫	૩૮	સ્વાયત
૨૫૨	૨	૧	૪૨	૬૦	૪૩	૬૪	૪૭	૩૫	૫૪	૫૫	સ્વાયત
૨૫૭	૨	૧	૪૧	૪૪	૫૦	૪૧	૬૯	૪૪	૬૦	૫૨	સ્વાયત
૨૫૯	૨	૧	૪૨	૪૫	૫૮	૬૭	૫૬	૩૫	૪૮	૫૦	સ્વાયત
૨૬૭	૨	૧	૪૫	૪૫	૪૨	૪૧	૬૯	૪૮	૬૧	૪૮	સ્વાયત
૨૭૫	૨	૧	૪૫	૩૫	૪૫	૫૫	૫૭	૪૮	૪૭	૬૮	સ્વાયત
૨૮૨	૨	૧	૪૧	૬૮	૫૩	૬૦	૪૮	૩૯	૪૨	૪૮	સ્વાયત

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક				વાતાવરણ
			ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના	
૨૮૩	૨	૧	૫૦	૪૫	૩૭	૪૬	૭૦	૪૪	૫૭	૫૦	સ્વાયત
૩૦૪	૧	૧	૫૨	૫૪	૬૬	૪૫	૬૧	૩૯	૪૨	૪૨	સ્વાયત
૩૧૨	૧	૧	૪૨	૪૬	૫૮	૫૨	૬૯	૩૬	૪૮	૫૦	સ્વાયત
૩૧૪	૧	૧	૪૦	૩૪	૫૧	૫૦	૬૬	૫૨	૪૮	૫૯	સ્વાયત
૩૩૪	૧	૧	૩૫	૫૪	૬૧	૬૦	૫૦	૪૫	૫૭	૩૭	સ્વાયત
૩૩૫	૧	૧	૪૬	૩૩	૫૨	૬૭	૫૮	૪૬	૪૫	૫૩	સ્વાયત
૩૩૯	૧	૧	૪૯	૪૫	૫૭	૫૧	૬૩	૪૪	૩૨	૬૦	સ્વાયત
૩૪૦	૧	૧	૩૯	૪૬	૬૪	૬૨	૪૮	૫૬	૩૬	૪૯	સ્વાયત
૩૪૭	૧	૧	૪૯	૩૩	૫૦	૪૭	૬૬	૪૪	૬૧	૫૦	સ્વાયત
૩૪૮	૧	૧	૪૦	૬૦	૫૩	૫૯	૬૧	૩૯	૩૭	૫૦	સ્વાયત
૩૬૭	૧	૧	૩૨	૪૩	૫૪	૫૭	૬૪	૪૫	૫૫	૫૧	સ્વાયત
૩૬૮	૧	૧	૪૦	૩૧	૫૩	૫૭	૬૩	૫૧	૫૧	૫૩	સ્વાયત
૩૭૧	૧	૧	૪૫	૫૭	૫૬	૬૫	૫૧	૪૦	૩૪	૫૨	સ્વાયત
૩૭૨	૧	૧	૫૩	૪૬	૫૬	૭૦	૪૮	૩૯	૪૮	૪૦	સ્વાયત
૩૭૯	૧	૧	૩૮	૪૪	૫૪	૫૭	૪૯	૪૦	૬૯	૪૯	સ્વાયત
૩૮૦	૧	૧	૫૧	૬૨	૫૦	૬૦	૫૭	૩૪	૫૦	૩૮	સ્વાયત

કુલ	=	૫૪

સરાસરી	૪૩.૦૨	૪૬.૨૦	૫૨.૭૮	૫૬.૫૭	૫૭.૫૦	૪૫.૭૦	૪૮.૬૧	૪૯.૮૧
પ્રમાણ વિચલન	૬.૦૪૦	૧૦.૧૬૦	૭.૧૬૦	૮.૮૬૦	૭.૯૪૦	૭.૨૧૦	૮.૪૮૦	૮.૧૩૦

સારણી - ૪.૭.૩

નમૂનાની શાળામાંથી નિયંત્રિત વાતાવરણ વાળી શાળાઓ

નિયંત્રિત વાતાવરણ												
શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક				વાતાવરણ
			ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના	
૪	૧	૨	૩૮	૫૦	૬૮	૪૫	૫૯	૫૨	૩૯	૪૯	નિયંત્રિત
૫	૧	૨	૪૯	૬૦	૫૩	૪૧	૬૦	૫૯	૪૪	૩૩	નિયંત્રિત
૭	૧	૨	૪૦	૬૮	૫૮	૫૨	૫૬	૪૧	૪૫	૪૦	નિયંત્રિત
૧૬	૧	૨	૪૪	૬૦	૫૬	૪૦	૫૪	૪૫	૬૪	૩૭	નિયંત્રિત
૧૮	૧	૨	૩૯	૪૮	૫૫	૩૩	૫૨	૬૩	૫૯	૫૦	નિયંત્રિત
૨૦	૧	૨	૩૫	૫૯	૪૯	૪૭	૫૯	૬૫	૪૩	૪૪	નિયંત્રિત
૨૩	૧	૨	૩૧	૬૨	૫૪	૪૦	૫૩	૪૯	૫૭	૫૪	નિયંત્રિત
૨૪	૧	૨	૪૩	૪૧	૫૧	૫૪	૫૨	૬૭	૫૭	૩૫	નિયંત્રિત
૨૭	૧	૨	૪૪	૬૮	૫૩	૪૫	૬૧	૪૩	૩૮	૪૮	નિયંત્રિત
૩૦	૧	૨	૪૨	૫૫	૫૭	૩૪	૫૬	૬૪	૫૧	૪૧	નિયંત્રિત
૩૪	૧	૨	૪૭	૩૦	૫૩	૪૪	૫૨	૬૨	૫૨	૫૯	નિયંત્રિત
૩૫	૧	૨	૫૩	૫૫	૫૬	૪૩	૪૫	૬૬	૪૯	૩૩	નિયંત્રિત
૩૭	૧	૨	૪૨	૫૩	૬૦	૪૭	૫૨	૬૬	૪૫	૩૫	નિયંત્રિત
૪૦	૧	૨	૪૬	૫૮	૬૧	૪૫	૫૨	૬૨	૪૧	૩૫	નિયંત્રિત
૪૨	૧	૨	૩૭	૬૮	૫૧	૪૩	૫૦	૪૫	૬૧	૪૬	નિયંત્રિત
૫૧	૧	૨	૩૦	૫૬	૪૯	૫૪	૪૧	૬૧	૫૧	૫૮	નિયંત્રિત
૫૨	૧	૨	૩૨	૫૨	૫૭	૫૬	૪૧	૬૨	૫૪	૪૫	નિયંત્રિત
૫૯	૧	૨	૩૯	૬૯	૪૧	૫૪	૪૨	૫૭	૫૧	૪૬	નિયંત્રિત
૬૦	૧	૨	૫૭	૬૨	૫૨	૩૮	૫૫	૫૫	૪૯	૩૨	નિયંત્રિત
૬૯	૧	૨	૪૬	૫૮	૪૮	૪૪	૬૧	૫૩	૩૦	૫૯	નિયંત્રિત
૭૩	૧	૨	૩૯	૫૭	૪૯	૩૬	૬૮	૫૫	૫૧	૪૬	નિયંત્રિત
૧૦૩	૨	૨	૩૫	૫૯	૬૧	૪૩	૫૦	૬૨	૫૦	૪૧	નિયંત્રિત
૧૦૪	૨	૨	૩૧	૫૬	૫૩	૫૦	૫૫	૫૧	૬૪	૪૦	નિયંત્રિત
૧૦૫	૨	૨	૫૮	૫૪	૪૬	૪૦	૫૪	૫૬	૬૦	૩૧	નિયંત્રિત
૧૦૭	૨	૨	૩૯	૪૮	૬૨	૪૪	૫૧	૬૦	૬૦	૩૬	નિયંત્રિત
૧૧૪	૨	૨	૨૮	૬૩	૪૮	૫૦	૫૨	૫૩	૫૨	૫૩	નિયંત્રિત
૧૨૦	૨	૨	૩૯	૪૮	૬૪	૪૪	૫૪	૬૫	૪૧	૪૫	નિયંત્રિત
૧૨૧	૨	૨	૪૦	૩૮	૫૯	૫૪	૫૩	૬૫	૫૨	૩૯	નિયંત્રિત
૧૨૪	૨	૨	૫૩	૪૯	૫૫	૪૦	૫૭	૬૭	૪૨	૩૭	નિયંત્રિત
૧૨૭	૨	૨	૫૮	૩૦	૫૩	૪૬	૫૩	૫૯	૫૯	૪૩	નિયંત્રિત
૧૨૯	૨	૨	૪૬	૫૯	૫૭	૪૭	૫૧	૬૨	૪૮	૩૦	નિયંત્રિત
૧૩૦	૨	૨	૪૯	૫૯	૫૯	૪૪	૫૫	૫૮	૪૫	૩૧	નિયંત્રિત
૧૩૩	૨	૨	૫૪	૪૯	૪૬	૩૧	૫૪	૫૮	૬૪	૪૪	નિયંત્રિત
૧૩૬	૨	૨	૩૭	૬૩	૫૮	૫૦	૪૮	૫૫	૫૫	૩૪	નિયંત્રિત
૧૩૯	૨	૨	૫૩	૬૭	૫૬	૪૧	૫૬	૪૭	૩૫	૪૬	નિયંત્રિત
૧૪૨	૨	૨	૪૭	૪૯	૫૫	૪૦	૬૪	૫૯	૫૧	૩૩	નિયંત્રિત
૧૪૬	૨	૨	૫૩	૪૯	૬૦	૩૮	૬૫	૪૯	૫૨	૩૫	નિયંત્રિત
૧૫૧	૨	૨	૩૪	૪૮	૫૫	૪૯	૪૬	૬૬	૪૨	૬૦	નિયંત્રિત

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક				વાતાવરણ
			ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના	
૧૫૯	૨	૨	૪૫	૫૭	૬૧	૩૪	૪૯	૬૧	૫૩	૪૦	નિયંત્રિત
૧૬૦	૨	૨	૫૧	૫૯	૫૪	૪૯	૪૩	૬૬	૪૩	૩૫	નિયંત્રિત
૨૦૧	૨	૧	૪૪	૪૯	૫૮	૩૬	૬૭	૫૬	૪૮	૪૧	નિયંત્રિત
૨૦૩	૨	૧	૩૩	૬૩	૬૧	૪૪	૪૬	૫૮	૪૯	૪૬	નિયંત્રિત
૨૦૪	૨	૧	૪૪	૬૯	૫૪	૪૧	૫૯	૪૭	૪૩	૪૩	નિયંત્રિત
૨૦૬	૨	૧	૩૩	૫૯	૬૭	૪૭	૪૪	૫૦	૪૯	૫૦	નિયંત્રિત
૨૦૭	૨	૧	૪૨	૪૪	૫૯	૩૩	૫૨	૬૪	૫૬	૫૨	નિયંત્રિત
૨૧૯	૨	૧	૪૩	૪૮	૬૩	૩૮	૫૨	૬૦	૬૦	૩૮	નિયંત્રિત
૨૨૧	૨	૧	૫૬	૬૭	૫૧	૩૫	૪૭	૫૭	૪૬	૪૧	નિયંત્રિત
૨૨૯	૨	૧	૪૨	૫૦	૫૩	૪૯	૪૧	૭૩	૪૬	૪૭	નિયંત્રિત
૨૩૩	૨	૧	૩૪	૪૨	૬૩	૫૨	૪૮	૬૪	૪૮	૪૯	નિયંત્રિત
૨૩૭	૨	૧	૩૫	૬૦	૫૪	૪૨	૪૮	૬૬	૪૭	૪૮	નિયંત્રિત
૨૩૯	૨	૧	૪૬	૬૨	૪૮	૫૧	૫૦	૬૩	૫૦	૩૧	નિયંત્રિત
૨૪૦	૨	૧	૪૪	૪૫	૬૪	૫૧	૫૬	૬૩	૪૧	૩૭	નિયંત્રિત
૨૪૧	૨	૧	૩૩	૬૧	૬૧	૪૫	૪૭	૫૭	૪૨	૫૩	નિયંત્રિત
૨૪૪	૨	૧	૪૬	૪૮	૬૦	૪૯	૪૪	૭૦	૪૪	૪૦	નિયંત્રિત
૨૫૮	૨	૧	૫૪	૫૪	૫૮	૪૪	૪૬	૬૫	૪૬	૩૩	નિયંત્રિત
૨૬૧	૨	૧	૩૯	૫૦	૫૦	૪૪	૫૨	૭૨	૫૨	૪૨	નિયંત્રિત
૨૬૫	૨	૧	૫૪	૪૭	૫૭	૪૦	૬૬	૫૮	૩૭	૪૨	નિયંત્રિત
૨૬૮	૨	૧	૪૯	૫૭	૫૬	૪૨	૪૪	૫૬	૬૩	૩૩	નિયંત્રિત
૨૭૩	૨	૧	૫૩	૬૨	૫૫	૩૭	૬૦	૪૯	૫૦	૩૪	નિયંત્રિત
૨૭૬	૨	૧	૪૪	૬૫	૫૪	૫૧	૪૮	૫૪	૫૪	૩૦	નિયંત્રિત
૩૦૭	૧	૧	૪૯	૭૦	૫૦	૩૪	૫૧	૫૪	૪૬	૪૭	નિયંત્રિત
૩૧૩	૧	૧	૩૪	૫૪	૫૩	૩૭	૬૦	૫૯	૪૭	૫૬	નિયંત્રિત
૩૧૬	૧	૧	૪૩	૫૮	૫૬	૫૪	૬૦	૫૬	૩૪	૩૮	નિયંત્રિત
૩૨૨	૧	૧	૪૬	૭૩	૫૦	૩૯	૪૭	૪૮	૫૨	૪૬	નિયંત્રિત
૩૩૮	૧	૧	૪૦	૭૦	૫૦	૪૫	૫૫	૪૭	૩૯	૫૬	નિયંત્રિત
૩૪૨	૧	૧	૩૧	૬૨	૫૪	૫૫	૪૪	૫૨	૪૪	૫૯	નિયંત્રિત
૩૫૦	૧	૧	૪૬	૫૯	૬૨	૩૫	૪૬	૫૯	૫૩	૩૯	નિયંત્રિત
૩૫૧	૧	૧	૫૭	૫૫	૬૨	૨૯	૫૧	૫૧	૪૪	૫૨	નિયંત્રિત
૩૬૫	૧	૧	૫૪	૫૮	૫૪	૪૦	૫૮	૪૨	૬૧	૩૪	નિયંત્રિત

કુલ	=	૬૯

સરાસરી	૪૩.૩૫	૫૫.૮૬	૫૫.૫૧	૪૩.૫૯	૫૨.૪૬	૫૭.૭૦	૪૯.૧૩	૪૨.૫૪
પ્રમાણ વિચલન	૭.૮૬૦	૮.૯૭૦	૫.૨૮૦	૬.૫૨૦	૬.૫૦૦	૭.૩૮૦	૭.૬૫૦	૮.૨૭૦

સારણી - ૪.૭.૪

નમૂનાની શાળામાંથી પરિચિત વાતાવરણ વાળી શાળાઓ

પરિચિત વાતાવરણ												
શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક				વાતાવરણ
			ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના	
૯	૧	૨	૫૬	૫૧	૪૪	૫૮	૫૭	૩૫	૩૭	૬૨	પરિચિત
૧૧	૧	૨	૪૩	૪૧	૪૪	૬૨	૪૯	૪૩	૪૯	૬૮	પરિચિત
૨૨	૧	૨	૫૧	૫૭	૩૯	૫૯	૩૨	૪૮	૫૭	૫૮	પરિચિત
૩૧	૧	૨	૫૬	૪૬	૩૯	૪૨	૬૨	૩૮	૬૩	૫૪	પરિચિત
૩૮	૧	૨	૬૦	૫૫	૫૨	૫૭	૫૩	૩૪	૩૪	૫૪	પરિચિત
૪૩	૧	૨	૫૩	૩૮	૫૦	૬૭	૩૯	૪૧	૫૮	૫૨	પરિચિત
૪૪	૧	૨	૫૨	૬૩	૫૭	૫૧	૪૦	૩૭	૪૦	૫૯	પરિચિત
૪૬	૧	૨	૫૫	૫૨	૬૦	૪૯	૩૮	૩૨	૫૫	૬૦	પરિચિત
૫૭	૧	૨	૬૯	૫૦	૪૮	૫૭	૪૦	૪૩	૪૦	૫૪	પરિચિત
૬૧	૧	૨	૫૫	૫૩	૩૯	૬૭	૩૮	૪૨	૫૦	૫૬	પરિચિત
૬૨	૧	૨	૪૨	૫૮	૫૪	૬૩	૪૦	૪૧	૪૦	૬૧	પરિચિત
૬૬	૧	૨	૫૬	૫૧	૪૯	૪૪	૬૪	૩૯	૩૬	૬૦	પરિચિત
૬૭	૧	૨	૫૨	૪૮	૫૫	૪૨	૫૮	૨૯	૫૭	૫૮	પરિચિત
૭૪	૧	૨	૬૩	૪૧	૫૫	૫૦	૪૨	૩૮	૬૪	૪૭	પરિચિત
૭૮	૧	૨	૪૭	૫૩	૫૦	૬૫	૫૩	૩૫	૩૯	૬૦	પરિચિત
૧૦૬	૨	૨	૫૭	૪૨	૫૭	૬૨	૪૬	૫૮	૪૬	૩૩	પરિચિત
૧૨૨	૨	૨	૫૨	૪૩	૩૩	૫૬	૪૫	૫૯	૪૯	૬૪	પરિચિત
૧૪૯	૨	૨	૪૯	૨૮	૫૨	૫૪	૫૨	૫૬	૪૭	૬૨	પરિચિત
૧૬૭	૨	૨	૫૫	૩૭	૫૧	૪૪	૬૯	૪૭	૪૨	૫૬	પરિચિત
૧૭૭	૨	૨	૫૫	૩૪	૫૬	૫૮	૪૪	૩૮	૬૨	૫૩	પરિચિત
૧૮૩	૨	૨	૪૪	૫૯	૩૫	૬૨	૪૨	૪૭	૫૧	૬૧	પરિચિત
૧૮૫	૨	૨	૬૭	૬૦	૪૭	૫૦	૪૩	૩૬	૫૨	૪૩	પરિચિત
૧૮૮	૨	૨	૫૨	૩૬	૪૨	૫૧	૪૪	૪૯	૫૮	૬૮	પરિચિત
૧૯૩	૨	૨	૫૫	૩૪	૫૬	૫૮	૪૪	૩૮	૬૨	૫૩	પરિચિત
૧૯૫	૨	૨	૬૬	૫૫	૫૮	૪૪	૪૬	૩૭	૪૦	૫૩	પરિચિત
૨૦૨	૨	૧	૪૧	૫૬	૫૦	૫૯	૫૦	૪૪	૩૫	૬૬	પરિચિત
૨૧૮	૨	૧	૬૩	૪૪	૩૬	૪૬	૫૫	૩૮	૫૮	૫૯	પરિચિત
૨૨૭	૨	૧	૬૦	૩૩	૫૭	૫૯	૪૬	૫૭	૩૯	૫૦	પરિચિત
૨૩૨	૨	૧	૫૬	૩૦	૫૬	૫૫	૪૪	૫૩	૪૪	૬૨	પરિચિત
૨૩૮	૨	૧	૫૩	૩૬	૫૨	૬૯	૪૯	૪૬	૪૦	૫૫	પરિચિત
૨૪૭	૨	૧	૫૦	૬૩	૪૨	૬૩	૪૦	૪૫	૩૯	૫૮	પરિચિત
૨૭૯	૨	૧	૫૫	૫૩	૬૦	૫૨	૪૩	૩૮	૩૬	૬૩	પરિચિત
૨૯૦	૨	૧	૬૨	૫૦	૬૧	૪૪	૪૭	૩૬	૪૦	૬૦	પરિચિત
૨૯૧	૨	૧	૫૭	૪૬	૪૬	૪૭	૫૭	૩૨	૬૫	૫૧	પરિચિત
૨૯૫	૨	૧	૫૦	૫૨	૪૬	૫૨	૪૯	૩૦	૬૬	૫૬	પરિચિત
૩૦૨	૧	૧	૫૪	૫૭	૪૫	૬૭	૩૬	૪૫	૫૬	૪૧	પરિચિત
૩૦૩	૧	૧	૪૭	૬૯	૪૭	૬૦	૪૨	૩૮	૪૭	૫૦	પરિચિત
૩૧૭	૧	૧	૫૭	૬૧	૪૮	૫૯	૫૧	૪૦	૩૨	૫૨	પરિચિત

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક				વાતાવરણ
			ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના	
૩૩૬	૧	૧	૫૧	૫૮	૩૩	૫૮	૪૧	૫૦	૪૭	૬૩	પરિચિત
૩૩૭	૧	૧	૫૮	૫૬	૫૨	૬૨	૪૦	૪૭	૫૨	૩૨	પરિચિત
૩૪૩	૧	૧	૪૫	૫૫	૫૨	૬૩	૪૭	૩૧	૪૭	૬૦	પરિચિત
૩૪૬	૧	૧	૬૨	૫૪	૪૭	૫૮	૫૨	૩૭	૩૫	૫૭	પરિચિત
૩૪૯	૧	૧	૫૭	૪૦	૪૦	૪૪	૫૬	૪૧	૬૫	૫૭	પરિચિત
૩૫૩	૧	૧	૫૨	૫૨	૪૮	૪૬	૪૧	૩૫	૫૮	૬૮	પરિચિત
૩૫૫	૧	૧	૫૦	૫૨	૪૬	૫૨	૪૯	૩૦	૬૬	૫૬	પરિચિત
૩૫૯	૧	૧	૪૮	૫૭	૪૯	૫૭	૫૩	૨૯	૪૬	૬૧	પરિચિત
૩૭૫	૧	૧	૫૫	૫૪	૪૭	૩૮	૪૬	૩૭	૬૬	૫૭	પરિચિત
૩૭૮	૧	૧	૫૭	૩૯	૩૮	૫૧	૪૫	૪૯	૫૨	૬૯	પરિચિત
૩૮૨	૧	૧	૪૬	૪૮	૪૮	૬૩	૩૧	૫૧	૫૧	૬૨	પરિચિત
૩૮૭	૧	૧	૫૯	૪૫	૪૨	૪૭	૪૫	૩૭	૬૫	૬૦	પરિચિત
૩૯૦	૧	૧	૬૨	૫૧	૪૧	૬૪	૪૫	૩૬	૪૪	૫૬	પરિચિત
૩૯૩	૧	૧	૪૭	૫૯	૪૭	૫૯	૩૫	૪૫	૪૪	૬૫	પરિચિત
૩૯૫	૧	૧	૬૫	૪૦	૫૩	૫૭	૪૬	૪૧	૬૦	૩૯	પરિચિત

કુલ	=	૫૩

સરાસરી	૫૪.૩૬	૪૮.૯૬	૪૮.૧૩	૫૫.૧૫	૪૬.૪૩	૪૧.૦૯	૪૯.૪૯	૫૬.૪૯
પ્રમાણ વિચલન	૬.૪૫૦	૯.૪૨૦	૭.૧૨૦	૭.૭૩૦	૭.૭૨૦	૭.૫૫૦	૧૦.૨૦૦	૭.૯૯૦

સારણી - ૪.૭.૫

નમૂનાની શાળામાંથી વાલીપણાનું વાતાવરણ વાળી શાળાઓ

વાલીપણાનું વાતાવરણ												
શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	**શિક્ષકોની વર્તણુક**				**આચાર્યોની વર્તણુક**				વાતાવરણ
			ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના	
૩	૧	૨	૫૫	૪૮	૪૮	૫૮	૨૯	૬૨	૫૪	૪૬	વાલીપણાનું
૧૭	૧	૨	૬૭	૫૨	૫૯	૫૦	૩૫	૪૭	૪૭	૪૨	વાલીપણાનું
૨૮	૧	૨	૫૬	૩૭	૪૩	૩૬	૬૧	૫૨	૫૭	૫૮	વાલીપણાનું
૩૨	૧	૨	૫૫	૩૬	૫૨	૪૬	૬૧	૫૬	૩૫	૫૮	વાલીપણાનું
૫૬	૧	૨	૫૪	૫૪	૪૬	૬૮	૩૪	૪૯	૪૩	૫૩	વાલીપણાનું
૬૮	૧	૨	૬૮	૫૭	૪૦	૪૧	૫૧	૪૦	૪૬	૫૫	વાલીપણાનું
૭૫	૧	૨	૬૯	૫૭	૪૦	૫૧	૩૭	૪૯	૪૮	૪૮	વાલીપણાનું
૭૬	૧	૨	૫૯	૩૩	૫૬	૫૦	૪૮	૬૩	૩૯	૫૨	વાલીપણાનું
૮૫	૧	૨	૫૭	૩૨	૬૧	૫૧	૩૮	૫૪	૫૪	૫૫	વાલીપણાનું
૮૮	૧	૨	૪૨	૫૬	૩૯	૫૧	૩૪	૫૮	૫૯	૫૯	વાલીપણાનું
૯૭	૧	૨	૬૬	૪૧	૪૫	૪૬	૫૦	૫૬	૫૯	૩૬	વાલીપણાનું
૯૮	૧	૨	૬૧	૫૧	૪૪	૪૫	૪૨	૬૩	૫૯	૩૬	વાલીપણાનું
૧૦૧	૨	૨	૬૭	૫૫	૩૫	૪૬	૪૭	૪૨	૫૦	૫૭	વાલીપણાનું
૧૦૯	૨	૨	૬૫	૩૮	૪૫	૪૯	૫૩	૫૭	૫૭	૩૬	વાલીપણાનું
૧૧૦	૨	૨	૭૧	૪૯	૩૮	૪૬	૫૧	૪૩	૪૮	૫૫	વાલીપણાનું
૧૧૩	૨	૨	૬૭	૪૮	૩૫	૪૭	૫૦	૪૦	૫૫	૫૮	વાલીપણાનું
૧૧૫	૨	૨	૪૮	૪૮	૫૬	૬૯	૩૪	૫૩	૪૬	૪૬	વાલીપણાનું
૧૧૬	૨	૨	૬૮	૪૨	૩૫	૫૦	૫૭	૪૪	૫૨	૫૨	વાલીપણાનું
૧૧૭	૨	૨	૫૮	૫૫	૪૬	૪૫	૩૩	૬૦	૬૧	૪૨	વાલીપણાનું
૧૨૬	૨	૨	૫૫	૩૭	૪૮	૪૧	૪૭	૫૬	૬૯	૪૭	વાલીપણાનું
૧૩૪	૨	૨	૬૮	૪૫	૪૦	૩૮	૫૬	૪૪	૫૩	૫૭	વાલીપણાનું
૧૩૭	૨	૨	૫૪	૪૯	૪૯	૫૪	૪૪	૬૭	૫૧	૩૨	વાલીપણાનું
૧૪૦	૨	૨	૬૨	૬૩	૩૯	૪૩	૪૪	૪૫	૪૩	૬૧	વાલીપણાનું
૧૪૩	૨	૨	૬૧	૪૦	૩૬	૪૭	૪૪	૫૭	૬૪	૫૨	વાલીપણાનું
૧૫૨	૨	૨	૬૦	૪૪	૩૬	૩૯	૪૯	૫૦	૬૧	૬૧	વાલીપણાનું
૧૬૨	૨	૨	૭૧	૪૫	૪૨	૪૭	૫૪	૪૧	૪૪	૫૫	વાલીપણાનું
૧૬૩	૨	૨	૬૯	૫૨	૩૮	૩૯	૫૧	૪૬	૫૧	૫૪	વાલીપણાનું
૧૮૬	૨	૨	૫૭	૩૯	૪૨	૩૬	૫૮	૪૯	૬૪	૫૪	વાલીપણાનું
૧૯૬	૨	૨	૬૩	૩૬	૫૫	૫૫	૩૫	૫૭	૪૯	૫૦	વાલીપણાનું
૨૧૦	૨	૧	૬૯	૪૦	૪૬	૪૪	૫૫	૪૩	૫૮	૪૪	વાલીપણાનું
૨૧૩	૨	૧	૬૬	૫૭	૪૫	૪૨	૪૮	૩૪	૫૨	૫૭	વાલીપણાનું
૨૨૪	૨	૧	૪૭	૪૪	૫૨	૫૫	૪૦	૭૦	૩૯	૫૩	વાલીપણાનું
૨૨૫	૨	૧	૭૦	૪૫	૪૩	૪૬	૩૯	૫૯	૪૯	૪૯	વાલીપણાનું
૨૨૮	૨	૧	૫૨	૫૬	૫૦	૫૦	૨૯	૬૧	૪૩	૫૮	વાલીપણાનું
૨૩૧	૨	૧	૫૬	૪૧	૪૨	૬૭	૪૧	૫૬	૫૬	૪૧	વાલીપણાનું
૨૩૫	૨	૧	૬૬	૫૨	૪૦	૩૫	૪૮	૪૬	૬૦	૫૪	વાલીપણાનું
૨૩૬	૨	૧	૬૮	૫૨	૪૪	૪૧	૪૩	૪૦	૬૦	૫૧	વાલીપણાનું
૨૪૬	૨	૧	૪૨	૫૧	૫૦	૫૪	૩૬	૬૧	૪૧	૬૫	વાલીપણાનું

૨૪૮	૨	૧	૬૬	૪૩	૩૫	૪૫	૫૮	૪૮	૪૭	૫૮	વાલીપણાનું
૨૫૬	૨	૧	૪૦	૪૭	૫૨	૪૭	૩૯	૭૧	૪૯	૫૫	વાલીપણાનું
૨૬૩	૨	૧	૭૩	૪૮	૪૩	૪૭	૫૩	૪૨	૪૩	૫૩	વાલીપણાનું
૨૬૯	૨	૧	૬૪	૩૦	૫૬	૪૮	૫૦	૫૩	૪૬	૫૪	વાલીપણાનું
૨૭૮	૨	૧	૫૧	૫૩	૩૬	૫૬	૩૪	૫૨	૫૪	૬૪	વાલીપણાનું
૨૮૫	૨	૧	૫૦	૫૩	૫૭	૫૯	૩૨	૫૬	૩૭	૫૭	વાલીપણાનું
૨૯૪	૨	૧	૬૭	૫૦	૩૩	૪૮	૪૫	૫૧	૫૯	૪૬	વાલીપણાનું
૨૯૯	૨	૧	૪૨	૪૬	૩૩	૫૩	૪૯	૫૬	૫૬	૬૬	વાલીપણાનું
૩૦૯	૧	૧	૫૩	૫૧	૫૭	૬૦	૨૯	૫૮	૪૮	૪૪	વાલીપણાનું
૩૨૩	૧	૧	૬૫	૫૦	૪૪	૩૯	૫૮	૩૮	૪૭	૫૯	વાલીપણાનું
૩૩૦	૧	૧	૩૬	૬૦	૪૮	૫૪	૩૭	૫૧	૫૦	૬૪	વાલીપણાનું
૩૩૩	૧	૧	૬૫	૩૩	૫૦	૪૭	૪૯	૬૦	૪૧	૫૫	વાલીપણાનું
૩૪૧	૧	૧	૭૩	૪૯	૪૪	૪૨	૪૮	૪૪	૫૨	૪૮	વાલીપણાનું
૩૫૬	૧	૧	૬૩	૪૨	૪૭	૩૮	૬૩	૫૦	૪૧	૫૭	વાલીપણાનું
૩૫૮	૧	૧	૫૭	૫૧	૪૦	૫૦	૩૬	૫૮	૬૫	૪૨	વાલીપણાનું
૩૭૦	૧	૧	૬૬	૪૫	૩૩	૪૬	૫૪	૪૯	૫૯	૪૯	વાલીપણાનું
૩૮૧	૧	૧	૬૯	૪૨	૪૨	૪૧	૪૮	૬૦	૪૮	૫૦	વાલીપણાનું
૩૮૫	૧	૧	૬૭	૪૯	૪૧	૩૬	૪૭	૬૧	૫૨	૪૭	વાલીપણાનું
૩૯૨	૧	૧	૬૫	૪૭	૩૨	૪૪	૫૯	૪૮	૫૨	૫૩	વાલીપણાનું

કુલ	=	૫૭

સરાસરી	૬૦.૩૭	૪૬.૭૭	૪૪.૨૬	૪૭.૬૮	૪૫.૫૧	૫૨.૨૧	૫૧.૨૬	૫૧.૯૩
પ્રમાણ વિચલન	૯.૦૫૦	૭.૪૭૦	૭.૩૮૦	૭.૭૧૦	૯.૧૬૦	૮.૩૧૦	૭.૬૫૦	૭.૫૯૦

સારણી - ૪.૭.૬

નમૂનાની શાળામાંથી બંધીયાર વાતાવરણ વાળી શાળાઓ

બંધીયાર વાતાવરણ												
શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક				વાતાવરણ
			ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના	
૨	૧	૨	૪૭	૪૭	૩૫	૫૮	૬૩	૬૨	૪૪	૪૫	બંધીયાર
૧૨	૧	૨	૫૯	૬૨	૪૨	૬૩	૪૮	૩૭	૪૩	૪૭	બંધીયાર
૧૫	૧	૨	૬૧	૪૫	૩૮	૪૦	૫૪	૬૦	૬૧	૪૧	બંધીયાર
૩૩	૧	૨	૭૧	૫૫	૩૮	૫૦	૪૮	૪૦	૪૭	૫૧	બંધીયાર
૩૬	૧	૨	૭૧	૫૨	૩૮	૫૩	૫૦	૪૦	૫૦	૪૬	બંધીયાર
૩૯	૧	૨	૬૩	૪૧	૩૩	૫૬	૫૩	૪૬	૬૦	૪૭	બંધીયાર
૪૫	૧	૨	૫૫	૪૭	૩૨	૪૫	૫૮	૫૭	૬૩	૪૪	બંધીયાર
૬૪	૧	૨	૫૮	૪૯	૪૦	૬૪	૬૦	૪૫	૪૫	૩૭	બંધીયાર
૬૫	૧	૨	૫૯	૫૩	૪૨	૬૬	૫૧	૩૬	૫૧	૪૨	બંધીયાર
૭૨	૧	૨	૬૧	૫૦	૫૦	૫૮	૬૧	૪૮	૪૦	૩૩	બંધીયાર
૧૦૮	૨	૨	૬૩	૫૬	૩૯	૩૬	૪૭	૬૦	૫૬	૪૩	બંધીયાર
૧૧૨	૨	૨	૫૨	૬૮	૩૩	૪૧	૫૫	૫૨	૪૭	૫૧	બંધીયાર
૧૧૮	૨	૨	૪૫	૬૬	૫૬	૫૪	૪૫	૫૨	૩૨	૪૯	બંધીયાર
૧૧૯	૨	૨	૬૧	૫૬	૪૬	૩૬	૬૩	૩૯	૪૫	૫૪	બંધીયાર
૧૨૫	૨	૨	૪૭	૬૧	૩૭	૬૨	૫૯	૫૩	૩૭	૪૪	બંધીયાર
૧૨૮	૨	૨	૬૬	૫૮	૩૭	૩૭	૫૪	૫૪	૪૪	૫૦	બંધીયાર
૧૩૧	૨	૨	૫૩	૭૦	૫૭	૪૬	૫૦	૪૧	૩૯	૪૪	બંધીયાર
૧૩૮	૨	૨	૫૪	૪૧	૪૪	૪૮	૬૮	૫૧	૫૭	૩૭	બંધીયાર
૧૪૧	૨	૨	૫૪	૬૭	૪૭	૪૮	૫૮	૪૩	૫૦	૩૩	બંધીયાર
૧૪૪	૨	૨	૬૫	૫૫	૩૬	૩૮	૫૭	૪૯	૫૪	૪૫	બંધીયાર
૧૪૫	૨	૨	૫૫	૬૮	૪૯	૪૬	૫૭	૩૬	૪૮	૪૦	બંધીયાર
૧૪૭	૨	૨	૪૭	૬૨	૪૬	૫૪	૩૬	૬૬	૪૧	૪૭	બંધીયાર
૧૫૦	૨	૨	૬૭	૫૨	૩૮	૪૧	૫૭	૪૦	૫૪	૫૧	બંધીયાર
૧૫૩	૨	૨	૬૫	૫૫	૩૩	૪૪	૫૭	૪૨	૫૨	૫૨	બંધીયાર
૧૫૪	૨	૨	૫૭	૫૨	૩૬	૪૩	૬૭	૫૫	૪૫	૪૪	બંધીયાર
૧૫૫	૨	૨	૬૫	૫૮	૪૦	૪૪	૫૨	૩૭	૪૫	૫૯	બંધીયાર
૧૫૬	૨	૨	૬૯	૩૫	૫૪	૫૪	૪૬	૫૩	૪૪	૪૬	બંધીયાર
૧૫૭	૨	૨	૫૬	૬૨	૪૯	૫૩	૪૩	૫૬	૨૯	૫૧	બંધીયાર
૧૬૧	૨	૨	૫૩	૪૬	૫૭	૫૩	૬૧	૫૧	૨૮	૫૨	બંધીયાર
૧૬૪	૨	૨	૬૫	૬૨	૩૫	૪૨	૫૩	૪૭	૪૯	૪૬	બંધીયાર
૧૬૫	૨	૨	૬૦	૬૦	૩૬	૩૭	૫૭	૪૩	૫૭	૫૦	બંધીયાર
૨૦૫	૨	૧	૫૧	૬૩	૩૨	૫૯	૫૦	૫૭	૪૨	૪૬	બંધીયાર
૨૦૮	૨	૧	૪૮	૫૦	૫૮	૫૦	૫૭	૫૨	૨૭	૫૮	બંધીયાર
૨૧૧	૨	૧	૫૮	૬૫	૩૦	૪૮	૫૧	૫૧	૫૧	૪૭	બંધીયાર
૨૧૨	૨	૧	૫૮	૩૪	૬૦	૫૫	૫૨	૫૩	૩૫	૫૨	બંધીયાર
૨૧૬	૨	૧	૫૬	૬૦	૩૭	૪૯	૬૧	૩૪	૫૧	૫૨	બંધીયાર
૨૩૦	૨	૧	૬૨	૫૫	૫૭	૩૮	૫૮	૫૪	૩૯	૩૯	બંધીયાર
૨૩૪	૨	૧	૪૯	૩૮	૫૦	૬૭	૪૯	૬૨	૪૨	૪૩	બંધીયાર

શાળા નં.	સ=૧ ખા=૨	ગ્રા=૧ શ=૨	શિક્ષકોની વર્તણુક				આચાર્યોની વર્તણુક				વાતાવરણ
			ઉદાસીનતા	મનોશારીરિક અવરોધ	નૈતિકતા	આત્મીયતા	અળગાપણુ	ઉત્પાદનને અગ્રતા	નિયંત્રણો	ભાવના	
૨૪૫	૨	૧	૫૭	૫૭	૪૫	૪૬	૬૩	૫૭	૪૩	૩૩	બંધીયાર
૨૪૯	૨	૧	૫૬	૫૧	૩૭	૩૪	૫૯	૪૫	૫૯	૫૭	બંધીયાર
૨૬૦	૨	૧	૬૪	૩૭	૪૧	૬૩	૫૪	૪૯	૪૮	૪૩	બંધીયાર
૨૬૨	૨	૧	૬૮	૪૮	૩૭	૪૧	૬૧	૫૨	૪૭	૪૭	બંધીયાર
૨૬૪	૨	૧	૫૮	૫૫	૫૧	૩૫	૬૫	૩૯	૪૪	૫૨	બંધીયાર
૨૬૬	૨	૧	૫૮	૫૩	૨૯	૫૦	૬૧	૪૬	૪૬	૫૬	બંધીયાર
૨૭૨	૨	૧	૫૪	૫૭	૫૦	૫૪	૫૬	૪૫	૨૭	૫૭	બંધીયાર
૨૭૪	૨	૧	૪૨	૫૩	૪૮	૬૮	૪૩	૫૭	૩૭	૫૨	બંધીયાર
૩૦૧	૧	૧	૫૫	૬૧	૩૯	૬૩	૪૨	૪૬	૩૮	૫૫	બંધીયાર
૩૦૫	૧	૧	૬૧	૪૭	૪૨	૬૬	૫૨	૪૧	૩૭	૫૩	બંધીયાર
૩૦૬	૧	૧	૫૬	૩૯	૪૬	૪૭	૬૮	૫૬	૩૮	૫૧	બંધીયાર
૩૦૮	૧	૧	૬૯	૪૯	૩૯	૫૬	૪૬	૪૯	૩૭	૫૫	બંધીયાર
૩૧૧	૧	૧	૪૪	૫૮	૫૦	૭૧	૪૧	૪૯	૪૦	૪૮	બંધીયાર
૩૧૫	૧	૧	૬૫	૩૨	૪૬	૫૦	૫૪	૬૦	૪૬	૪૭	બંધીયાર
૩૧૮	૧	૧	૬૫	૫૫	૪૧	૫૬	૪૧	૫૪	૩૪	૫૩	બંધીયાર
૩૨૦	૧	૧	૬૭	૪૩	૩૮	૫૧	૬૧	૪૨	૪૬	૫૩	બંધીયાર
૩૨૧	૧	૧	૬૮	૫૭	૩૬	૪૬	૫૧	૪૪	૫૪	૪૪	બંધીયાર
૩૨૫	૧	૧	૭૦	૪૯	૫૧	૪૬	૫૨	૫૫	૩૭	૪૦	બંધીયાર
૩૨૬	૧	૧	૫૯	૫૪	૩૭	૪૯	૪૨	૫૧	૪૧	૬૭	બંધીયાર
૩૨૮	૧	૧	૫૫	૬૦	૫૩	૫૨	૬૧	૪૪	૪૩	૩૧	બંધીયાર
૩૩૨	૧	૧	૬૯	૫૭	૪૪	૫૧	૪૯	૪૬	૩૫	૫૦	બંધીયાર
૩૪૪	૧	૧	૭૦	૪૪	૩૬	૫૦	૫૬	૪૪	૪૭	૫૨	બંધીયાર
૩૪૫	૧	૧	૫૨	૬૧	૪૪	૬૦	૫૫	૩૮	૩૪	૫૬	બંધીયાર
૩૫૪	૧	૧	૫૦	૪૭	૩૯	૫૪	૫૭	૫૦	૩૬	૬૭	બંધીયાર
૩૫૭	૧	૧	૬૦	૬૬	૪૫	૩૭	૫૮	૪૫	૪૧	૪૮	બંધીયાર
૩૬૦	૧	૧	૫૬	૩૧	૪૩	૬૧	૫૭	૫૭	૫૧	૪૫	બંધીયાર
૩૬૨	૧	૧	૪૩	૪૬	૩૯	૫૧	૬૪	૪૮	૪૩	૬૬	બંધીયાર
૩૬૩	૧	૧	૬૪	૫૫	૪૦	૫૩	૬૨	૪૪	૩૭	૪૪	બંધીયાર
૩૬૬	૧	૧	૫૭	૬૬	૪૮	૫૦	૫૨	૫૧	૪૪	૩૧	બંધીયાર
૩૭૩	૧	૧	૬૦	૪૫	૬૦	૪૦	૬૧	૫૫	૪૩	૩૭	બંધીયાર
૩૭૪	૧	૧	૪૬	૪૮	૩૮	૪૪	૬૮	૫૪	૫૯	૪૨	બંધીયાર
૩૭૬	૧	૧	૪૬	૬૮	૪૫	૬૩	૩૯	૪૬	૪૬	૪૭	બંધીયાર

કુલ = ૭૦

સરાસરી	૫૮.૧૪	૫૩.૨૧	૪૨.૭૭	૫૦.૪૯	૫૪.૫૩	૪૮.૭૬	૪૪.૩૧	૪૭.૬૭
પ્રમાણ વિચલન	૭.૫૩૦	૯.૩૩૦	૭.૬૭૦	૯.૧૦૦	૭.૪૦૦	૭.૨૭૦	૮.૨૫૦	૭.૭૦૦

ઉત્કલ્પના નંબર-૧ જૂનાગઢ જિલ્લાની પ્રાથમિક શાળાઓનું વાતાવરણ જાણવા માટે રચેલ હતી. અહીં એવું અનુમાન હતું કે જુદી જુદી પ્રાથમિક શાળાઓનું વાતાવરણ એકબીજાથી અલગ નહીં હોય. પરંતુ સારણી ૪.૮માં કાર્યવર્ગ મૂલ્ય ૨૦.૬૬ મળેલ હતું જે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક ન હતું. આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર થતો હતો. અર્થાત્ જુદી જુદી પ્રાથમિક શાળાઓના વાતાવરણ અલગ જોવા મળેલ હતાં.

૪.૬.૧. ગ્રામ્ય અને શહેરી શાળાઓના વાતાવરણની તુલના

જે શાળાઓ નમૂનામાં પસંદિત કરવામાં આવેલ તે જુદા જુદા વિસ્તાર અને જુદા જુદા સંચાલન હેઠળની હતી. પ્રથમ વિસ્તાર મુજબ શાળાઓના વાતાવરણની તુલના અહીં કરવામાં આવેલ છે.

અહીં નમૂનામાં પસંદિત ૪૦૦ શાળાઓ અલગ અલગ વિસ્તારમાંથી અને અલગ પ્રકારના સંચાલન હેઠળની હતી. ૨૦૦ શાળાઓ ગ્રામ્ય વિસ્તારની અને ૨૦૦ શાળાઓ શહેરી વિસ્તારની હતી. આથી અમે કહી શકાય કે તેઓનું અલગ વાતાવરણ હશે કારણ કે શાળા આસપાસના વિસ્તારમાંથી તે શાળામાં વિદ્યાર્થીઓ આવતા હશે અને તેઓનું અલગ સામાજીક -સાંસ્કૃતિક પર્યાવરણ હશે.

આથી, તેઓના વાતાવરણની તપાસ માટે નીચેની ઉત્કલ્પના રચવામાં આવેલ.

ઉત્કલ્પના-૨

ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાઓના સંસ્થાકીય વાતાવરણના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહીં હોય.

આ ઉત્કલ્પનાની ચકાસણી માટે જૂનાગઢ જિલ્લાની પ્રાથમિક શાળાઓની માહિતી જુદી પાડવામાં આવી અને સાર્થકતાની કક્ષા તપાસવા માટે કાઇસ્કવેર કસોટીનો ઉપયોગ કરવામાં આવેલ.

અલગ વિસ્તારમાં આવેલ જુદીજુદી શાળાઓનું વાતાવરણ પ્રમાણે વર્ગીકરણ સારણી ૪.૯.માં આપેલ છે.

સારણી ૪.૯

ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારની શાળાઓનું વાતાવરણના પ્રકાર મુજબ વર્ગીકરણ

વિસ્તાર		વાતાવરણ પ્રકાર						
		મુકત	સ્વાયતા	નિયંત્રતા	પરિચિત	વાતાવરણનું	બંધિયાર	કુલ
ગ્રામ્ય	શાળા સંખ્યા	૪૮	૨૮	૨૯	૨૮	૨૮	૩૯	૨૦૦
	ટકાવારી	૨૪.૦૦	૧૪.૦૦	૧૪.૫૦	૧૪.૦૦	૧૪.૦૦	૧૯.૫૦	૧૦૦%
શહેરી	શાળા સંખ્યા	૪૯	૨૬	૪૦	૨૫	૨૯	૩૧	૨૦૦
	ટકાવારી	૨૪.૫૦	૧૩.૦૦	૨૦.૦૦	૧૨.૫૦	૧૪.૫૦	૧૫.૫૦	૧૦૦%

સારણી ૪.૯ દર્શાવે છે કે શહેરી વિસ્તારની મુકત વાતાવરણ ધરાવતી શાળાઓની ટકાવાર સૌથી વધુ ૨૪.૫૦ છે. અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓની ટકાવારી ૧૨.૫૦ સૌથી ઓછી છે. જયારે ગ્રામ્ય વિસ્તારની શાળાઓમાં સ્વચાયત, પરિચિત અને વાલીપણાનું વાતાવરણ ધરાવતી શાળાઓમાં સ્વાયત, પરિચિત અને વાલીપણાનું વાતાવરણ ધરાવતી શાળાઓ સમાન ટકાવારી ૧૪.૦૦ ધરાવે છે અને તે સૌથી ઓછું છે. જયારે સૌથી વધુ મુકત વાતાવરણ ધરાવતી શાળાઓ ૨૪.૦૦ ટકા છે. બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓ ૧૮.૫૦ ટકા છે.

અહી કાઈવર્ગ મૂલ્ય ૨.૯૪૦ હેત્વાથી ૦.૦૫ કક્ષાએ પણ સાર્થક હતું નહીં આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો સ્વીકાર થયો હતો. આમ, સંશોધકને ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાઓના સંસ્થાકીય વાતાવરણના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ ન હતો. આમ, કદાચ ભૌતિક સગવડોના કારણે, સાધન સુવિધાના કારણે અથવા તો સમાન તાલીમ કાર્યક્રમોના કારણે આમ બન્યું હોય અને જે થોડા ટકાનો તફાવત આવે છે તે અન્ય કારણોસર હોઇ શકે, તેમાં વિસ્તારનું પરિબળ જવાબદાર નથી.

૪.૬.૨. સરકારી અને ખાનગી શાળાઓના વાતાવરણની તુલના

સરકારી અને ખાનગી શાળાઓના વાતાવરણના પ્રકારમાં કદાચ તફાવતો હોય શકે એ જોવા માટે ઉત્કલ્પના-૩ રચવામાં આવેલ. જે નીચે મુજબ હતી.

ઉત્કલ્પના-૩

સરકારી અને ખાનગી પ્રાથમિક શાળાઓના સંસ્થાકીય વાતાવરણમાં પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહીં હોય.

આ ઉત્કલ્પનાની ચકાસણી માટે જૂનાગઢ જિલ્લાની પસંદિત ૪૦૦ પ્રાથમિક શાળાઓને ૨૦૦ સરકારી (જિલ્લા પંચાયત સંચાલિત) અને ખાનગી (ખાનગી ટ્રસ્ટ સંચાલિત) ૨૦૦ શાળાઓને વાતાવરણ મુજબ વહેંચવામાં આવી. જેમાં અલગ વાતાવરણ ધરાવતી શાળાઓની સંખ્યા અને ટકાવારી નીચે સારણી ૪.૧૦માં દર્શાવેલ છે.

સારણી - ૪.૧૦

સરકારી અને ખાનગી શાળાઓનું વાતાવરણના પ્રકાર મુજબ વર્ગીકરણ

		વાતાવરણના પ્રકાર						
સંચાલન		મુકત	સ્વાયતા	નિયંત્રિત	પરિચિત	વાલીપણાંનું	બંધિયાર	કુલ
સરકારી	શાળા સંખ્યા	૪૭	૩૩	૩૦	૩૩	૨૩	૩૪	૨૦૦
	ટકાવારી	૨૩.૫૦	૧૬.૫૦	૧૫.૦૦	૧૬.૫૦	૧૧.૫૦	૧૭.૦૦	૧૦૦%
ખાનગી	શાળ સંખ્યા	૫૦	૨૧	૩૯	૨૦	૩૪	૩૬	૨૦૦
	ટકાવારી	૨૫.૦૦	૧૦.૫૦	૧૯.૫૦	૧૦.૦૦	૧૭.૦૦	૧૮.૦૦	૧૦૦%

અહીં કાઈવર્ગ મૂલ્ય ૯.૩૦૦ હોવાથી ૦.૦૫ કક્ષાએ પણ સાર્થક નથી આથી શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો સ્વીકાર થયો હતો. આથી સંશોધકને સરકારી અને ખાનગી વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાઓના સંસ્થાકીય વાતાવરણના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ ન હતો.

આથી, એમ પણ કરી શકાય કે જૂનાગઢ જિલ્લાની પ્રાથમિક શાળાઓનું સંચાલન પછી તે સરકારી હોય કે ખાનગી, તે શાળાઓનું વાતાવરણ નકકી કરવામાં અગત્યનું પરિબળ નહોતું. સરકારી શાળાઓમાં મુકત વાતાવરણની ટકાવારી ૨૩.૫૦ સૌથી વધુ જોવા મળેલ છે અને વાલીપણાનું વાતાવરણ સૌથી ઓછું ૧૧.૫૬ ટકા જોવા મળેલ છે. સ્વાયત અને પરિચિત વાતાવરણ એક સરખું ૧૬.૫૦ ટકા જોવા મળેલ છે.

ખાનગી ટ્રસ્ટ સંચાલિત શાળાઓમાં પણ મુકત વાતાવરણ ૨૫.૦૦ ટકા જોવા મળેલ છે જે સૌથી વધુ છે જયારે પરિચિત વાતાવરણ ૧૦.૦૦ સૌથી ઓછું જોવા મળેલ છે.

સરકારી શાળાઓમાં મુકત વાતાવરણ વધુ જોવા મળેલ છે. વાલીપણાનું વાતાવરણ ઓછું છે. આચાર્ય અને શિક્ષકો વચ્ચે આંતરક્રીયા સારી રીતે થાય છે પરંતુ શિક્ષકોને તેમની સામાજિક જરૂરિયાતો સંતોષવા ઓછી તક મળ છે.

સંચાલનનો પ્રકાર શાળાઓનું વાતાવરણ નકકી કરવા માટેનું અસરકારક પરિબળ નથી. આ માટેના અન્ય કારણો હોઈ શકે છે. ખાનગી શાળાઓમાં પણ મુકત વાતાવરણ જોવા મળેલ જેથી કહી શકાય કે ખાનગી ટ્રસ્ટની શાળાના શિક્ષકો સ્વયંશાસકતોમાં પ્રર્વતમાન છે. તેઓની શાળામાં નેતૃત્વના કાર્યો યોગ્ય થાય છે. જયારે આચાર્ય અને શિક્ષકોની વચ્ચે મૈત્રીભર્યું વર્તન હોતું નથી જેથી પરિચિત વાતાવરણ ઓછું જોવા મળેલ છે.

૪.૭ સંસ્થાકીય વાતાવરણ નકકી કરવામાં મદદરૂપ પરિબળો.

હેલ્પીન અને ક્રોફ્ટે શાળાઓનું સંસ્થાકીય વાતાવરણ નકકી કરવા માટે આઠ પરિબળો નકકી કર્યા હતા, અને તેની વાતાવરણના પરિમાણો તરીકે ઓળખ આપેલ તેમાં ચાર પરિમાણ આચાર્યની વર્તણૂક આધારિત (અળગાપણું, ઉત્પાદનને અગ્રતા, નિયંત્રણો અને ભાવના) હતા અને બીજા ચાર શિક્ષકોની વર્તણૂક આધારિત (ઉદાસીનતા, મનોશારીરિક અવરોધ,નૈતિકતા, અને આત્મીયતા) હતા.

વર્ગીકરણની ઓળખ તપાસવા પ્રત્યેક વાતાવરણના પ્રકારના પ્રાપ્તાંકોની તુલના કરવાનું નકકી કરેલ, પરંતુ એ બિનજરૂરી મહેનતવાળુ, ટેકનીકલ પ્રકારનું, સમયનો બિનજરૂરી વ્યય કરનાર હતું. તેથી શાળાઓના બે જૂથ તૈયાર કરવાનું નકકી કર્યું હતું. ઉદાહરણ તરીકે મુકત વાતાવરણ ધરાવતી શાળાઓ અને બંધિયાર વાતાવરણ ધરાવતી શાળાઓના જૂથ જેથી તુલનાની સરળતા રહે અને તારણો પર આવી શકાય. આથી, મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓ, સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓ, અને પરિચિત અન વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓ એમ જૂથ કરવામાં આવ્યા હતાં.

૪.૭.૧. મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના સંસ્થાકીય વાતાવરણના વિવિધ પરિમાણના પ્રાપ્તાંકોની તુલના

અહી મુકત અને બંધીયાર બંને પ્રકારના વાતાવરણ ધરાવતી શાળાઓના આઠ પરિમાણોને વારાફરતી તપાસેલ અને એ માટે નીચે મુજબની ઉત્કલ્પનાઓ બાંધવામાં આવેલ અને ચકાસેલ છે.

અહીં ઉત્કલ્પના નંબર ૪થી૧૧ ચકાસવા માટે મુકતઅને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓ અલગ કરી તેમાનાં અલગ અલગ આઠ પરિમાણોને એક પછી એક તપાસેલ છે. જે સારણી ૪.૧૧ થી ૪.૧૮માં આપેલ છે.

૪. મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના ‘ઉદાસીનતા’ના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૫. મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના ‘મનો શારીરિક અવરોધ’ના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૬. મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના ‘નૈતિકતા’ના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૭. મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના ‘આત્મીયતા’ના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૮. મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના ‘અળગાપણુ’ના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૯. મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના ‘ઉત્પાદનને અગ્રતા’ના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૧૦. મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના ‘નિયંત્રણ’ ના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૧૧. મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના ‘ભાવના’ના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

સારણી.૪.૧૧

મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના ઉદાસીનતા ના પરિમાણના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરી ની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચક	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચછ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલ નો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
મુકત	૯૭	૪૧.૯૬૯૧	૬.૬૩૪૦	૦.૬૭૩૬	ધારેલ સમાન વિચરણ	૦.૬૦૯	૦.૪૩૬	- ૧૪.૬૮૨	૧૬૫	.૦૦૦૦	-૧૬.૧૭૩૬	૧.૧૦૧૬	-૧૮.૩૪૮૯	- ૧૩.૯૯૮૯
બંધિયાર	૭૦	૫૮.૧૪૨૯	૭.૫૩૪૦	૦.૯૦૦૫	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			- ૧૪.૩૮૩	૧૩૬.૯૯૦	.૦૦૦	- ૧૬.૧૭૩૮	૧.૧૨૪૫	- ૧૮.૩૯૭૫	- ૧૩.૯૫૦૧

સારણી ૪.૧૧ જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય= ૧૪.૬૮૨ મળેલ હતું. જે ૨.૫૮ કરતાં વધુ હોય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક થયેલ. તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર થયો હતો. અર્થાત, સંશોધકને મુકત અને બંધિયાર વાતારણવાળી શાળાઓના ઉદાસીનતા પરિમાણના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ હતો. ઉપરાંત, મુકત વાતાવરણવાળી શાળાના ઉદાસીનતા શિક્ષણનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૪૧.૯૬), બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાના ઉદાસીનતા પરિમાણના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૫૮.૧૪) કરતાં નીચો હતો અર્થાત, મુકત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળામાં ઉદાસીનતાનું પરિમાણ પ્રભાવી જોવા મળેલ હતું.

સારણી.૪.૧૨
મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના મનોશારીરિક અવરોધ ના પરિમાણના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
													તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરીની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલ નો તફાવત	નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
મુકત	૯૭	૪૬.૩૫૦૫	૮.૬૧૫૭	.૮૭૪૮	ધારેલ સમાન વિચરણ	.૪૧૨	.૫૨૨	- ૪.૯૦૬	૧૬૫	.૦૦૦૦	-૬.૮૬૩૮	૧.૩૯૯૧	-૯.૬૨૬૨	- ૪.૧૦૧૩
બંધિયાર	૭૦	૫૩.૨૧૪૩	૯.૩૨૯૫	૧.૧૧૫૧	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			- ૪.૮૪૩	૧૪૧.૫૩૪	.૦૦૦	- ૬.૮૬૩૮	૧.૪૧૭૩	- ૯.૬૬૫૬	- ૪.૬૨૦

સારણી ૪.૧૨ જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય= ૪.૯૦૬ મળેલ હતું. જે ૨.૫૮ કરતાં વધુ હોય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક થયેલ.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નં. ૫ નોઅસ્વીકાર થયો હતો. અર્થાત, સંશોધકને મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના મનોશારીરિક અવરોધના પરિમાણના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ હતો. ઉપરાંત, મુકત વાતાવરણવાળી શાળાના મનોશારીરિક અવરોધના પરિમાણનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૪૬.૩૫), બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાના મનોશારીરિક અવરોધના પરિમાણના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૫૩.૨૧) કરતાં નીચો હતો અર્થાત, મુકત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળામાં મનોશારીરિક અવરોધનું પરિમાણ પ્રભાવી જોવા મળેલ હતું.

સારણી.૪.૧૩

મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના નૈતિકતા ના પરિમાણના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરી ની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલ નો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ નીચેનો અંક	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ ઉપરનો અંક
મુકત	૯૭	૫૬.૨૯૯૦	૬.૫૧૩૧	૦.૬૬૧૩	ધારેલ સમાન વિચરણ	૩.૭૪૮	.૦૫૫	૧૨.૨૯૧	૧૬૫	.૦૦૦૦	૧૩.૫૨૭૫	૧.૧૦૦૬	૧૧.૩૫૪૪	૧૫.૭૦૦૭
બંધિયાર	૭૦	૪૨.૭૭૧૪	૭.૬૬૫૪	૦.૯૧૬૨	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			૧૧.૯૭૨	૧૩૩.૫૬૭	.૦૦૦	૧૩.૫૨૭૫	૧.૧૨૯૯	૧૧.૨૯૨૭	૧૫.૭૬૨૪

સારણી ૪.૧૩ જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય= ૧૨.૨૯૧ મળેલ હતું. જે ૨.૫૮ કરતાં વધુ હોય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક થયેલ.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર-૬નો અસ્વીકાર થયો હતો. અર્થાત, સંશોધકને મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના નૈતિકતાના પરિમાણના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ હતો. ઉપરાંત, મુકત વાતાવરણવાળી શાળાના નૈતિકતાના પરિમાણનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૫૬.૨૯), બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાના નૈતિકતાના પરિમાણના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૪૨.૭૭) કરતાં વધુ હતો અર્થાત, મુકત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળામાં નૈતિકતાનું પરિમાણ પ્રભાવી જોવા મળેલ ન હતું.

સારણી.૪.૧૪
મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના આત્મીયતા ના પરિમાણના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરી ની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલ નો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
મુકત	૯૭	૫૧.૧૭૫૩	૭.૯૩૬૦	.૮૦૫૮	ધારેલ સમાન વિચરણ	૨.૦૫૭	.૧૫૩	.૫૨૧	૧૬૫	.૬૦૩	.૬૮૯૫	૧.૩૨૩૯	-૧.૯૨૪૩	૩.૩૦૩૪
બંધિયાર	૭૦	૫૦.૪૮૫૭	૯.૦૯૮૧	૧.૦૮૭૪	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			.૫૦૯	૧૩૬.૦૮૫	.૬૧૧	.૬૮૯૫	૧.૩૫૩૪	-૧.૯૮૬૯	૩.૩૬૬૦

સારણી ૪.૧૪ જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય= .૫૨૧ મળેલ હતું. જે ૧.૯૬ કરતાં ઓછું હોય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક નથી.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પનાના નંબર-૭નો અસ્વીકાર થઇ શકે નહીં. અર્થાત, સંશોધકને મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના આત્મીયતાના પરિમાણના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ નથી. ઉપરાંત, મુકત વાતાવરણવાળી શાળાના આત્મીયતાના પરિમાણનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૫૧.૧૭), બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાના આત્મીયતાના પરિમાણના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૫૦.૪૮) કરતાં વધુ હતો અર્થાત, મુકત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળામાં આત્મીયતાનું પરિમાણ પ્રભાવી જોવા મળેલ ન હોતું.

સારણી.૪.૧૫
મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના <u>અળગાપણ</u> ના પરિમાણના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરી ની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલ નો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
મુકત	૯૭	૪૩.૮૯૬૯	૬.૩૯૭૪	.૬૪૯૬	ધારેલ સમાન વિચરણ	૨.૪૮૯	.૧૧૭	-૯.૯૧૬	૧૬૫	.૦૦૦	-૧૦.૬૩૧૭	૧.૦૭૨૨	-૧૨.૭૪૮૭	-૮.૫૧૪૭
બંધિયાર	૭૦	૫૪.૫૨૮૬	૭.૪૦૪૯	.૮૫૧	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			-૯.૬૮૪	૧૩૫.૧૬૫	.૦૦૦	-૧૦.૬૩૧૭	૧.૦૯૭૮	-૧૨.૮૦૨૮	-૮.૪૬૦૫

સારણી <u>૪.૧૫</u> જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય= <u>૯.૯૧૬</u> મળેલ હતું. જે <u>૨.૫૮</u> કરતાં <u>વધુ</u> હોય <u>૦.૦૧</u> કક્ષાએ સાર્થક <u>થયેલ</u>. તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પનાના <u>નંબર-૮નો અસ્વીકાર</u> થયો હતો અર્થાત, સંશોધકને મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના <u>અળગાપણાના</u> પરિમાણના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ <u>હતો</u>. ઉપરાંત, મુકત વાતાવરણવાળી શાળાના <u>અળગાપણાના</u> પરિમાણનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક <u>(૪૩.૮૯),</u> બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાના <u>અળગાપણા</u> પરિમાણના સરાસરી પ્રાપ્તાંક <u>(૫૪.૫૨)</u> કરતાં <u>નીચો</u> હતો અર્થાત, મુકત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળામાં <u>અળગાપણાનું</u> પરિમાણ <u>પ્રભાવી</u> જોવા મળેલ હતું.

સારણી.૪.૧૬

મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના <u>ઉત્પાદનને અગ્રતા</u> ના પરિમાણના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરી ની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલ નો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
મુકત	૯૭	૫૦.૯૨૭૮	૮.૨૯૫૬	.૮૪૨૩	ધારેલ સમાન વિચરણ	.૧૨૫	.૭૨૪	૧.૭૫૬	૧૬૫	.૦૮૧	૨.૧૭૦૭	૧.૨૩૬૨	-.૨૭૦૦	૪.૬૧૧૪
બંધિયાર	૭૦	૪૮.૭૫૭૧	૭.૨૬૮૦	.૮૬૮૭	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			૧.૭૯૪	૧૫૮.૮૨૭	.૦૭૫	૨.૧૭૦૭	૧.૨૧૦૦	-.૨૧૯૧	૪.૫૬૦૫

સારણી <u>૪.૧૬</u> જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય= ૧<u>.૭૫૬</u> મળેલ હતું. જે ૧<u>.૯૬</u> કરતાં <u>ઓછું</u> હોય <u>૦.૦૧</u> કક્ષાએ સાર્થક <u>નથી</u>. તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પનાના <u>નંબર-૯નો અસ્વીકાર</u> થઇ શકે નહીં. અર્થાત, સંશોધકને મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના <u>ઉત્પાદનને અગ્રતાના</u> પરિમાણના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ <u>નથી</u>. ઉપરાંત, મુકત વાતાવરણવાળી શાળાના <u>ઉત્પાદનને અગ્રતાના</u> પરિમાણનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક <u>(૫૦.૯૨),</u> બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાના <u>ઉત્પાદનને અગ્રતાના</u> પરિમાણના સરાસરી પ્રાપ્તાંક <u>(૪૮.૭૫)</u> કરતાં <u>વધુ</u> હતો અર્થાત, મુકત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળામાં <u>ઉત્પાદનને અગ્રતાનું</u> પરિમાણ <u>પ્રભાવી</u> જોવા મળેલ ન હતું.

સારણી.૪.૧૭
મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના <u>નિયંત્રણ</u> ના પરિમાણના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરીની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલનો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
મુકત	૯૭	૫૬.૧૯૫૯	૮.૪૪૭૯	.૮૫૭૮	ધારેલ સમાન વિચરણ	.૩૧૦	.૫૭૮	૯.૦૫૭	૧૬૫	.૦૦૦	૧૧.૮૮૧૬	૧.૩૧૧૮	૯.૨૯૧૫	૧૪.૪૭૧૭
બંધિયાર	૭૦	૪૪.૩૧૪૩	૮.૨૪૭૨	.૭૯૫૭	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			૯.૦૯૩	૧૫૦.૮૭૯	.૦૦૦	૧૧.૮૮૧૬	૧.૩૦૬૭	૯.૨૯૯૮	૧૪.૪૬૩૩

સારણી <u>૪.૧૭</u> જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય= ૯<u>.૦૫૭</u> મળેલ હતું. જે <u>૨.૫૮</u> કરતાં <u>વધુ</u> હોય <u>૦.૦૧</u> કક્ષાએ સાર્થક <u>થયેલ</u>. તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પનાના <u>નંબર-૧૦નો અસ્વીકાર</u> થયો હતો. અર્થાત, સંશોધકને મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના <u>નિયંત્રણ</u> પરિમાણના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ <u>હતો</u>. ઉપરાંત, મુકત વાતાવરણવાળી શાળાના <u>નિયંત્રણના</u> પરિમાણનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક <u>(૫૬.૧૯),</u> બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાના <u>નિયંત્રણ</u> પરિમાણના સરાસરી પ્રાપ્તાંક <u>(૪૪.૩૧)</u> કરતાં <u>વધુ</u> હતો અર્થાત, મુકત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળામાં <u>નિયંત્રણ</u> પરિમાણ <u>પ્રભાવી</u> જોવા મળેલ ન હતું.

સારણી.૪.૧૮
મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના <u>ભાવના</u> ના પરિમાણના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરીની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલ નો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
મુકત	૯૭	૫૩.૧૪૪૩	૯.૬૮૫૭	.૯૮૩૪	ધારેલ સમાન વિચરણ	૭.૦૭૧	.૦૦૯	૩.૯૧૬	૧૬૫	.૦૦૦	૫.૪૨૨૯	૧.૩૯૭૫	૨.૭૧૩૭	૮.૨૩૨૧
બંધિયાર	૭૦	૪૭.૬૭૧૪	૭.૭૦૪૨	.૯૨૦૮	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			૪.૦૬૨	૧૬૩.૩૮૯	.૦૦૦	૫.૪૨૨૯	૧.૩૪૭૨	૨.૮૧૨૭	૮.૧૩૩૧

સારણી <u>૪.૧૮</u> જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય= <u>૩.૯૧૬</u> મળેલ હતું. જે <u>૨.૫૮</u> કરતાં <u>વધુ</u> હોય <u>૦.૦૧</u> કક્ષાએ સાર્થક <u>થયેલ</u>. તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના <u>અસ્વીકાર</u> થયો હતો. અર્થાત, સંશોધકને મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના <u>ભાવનાના</u> પરિમાણના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ <u>હતો</u>. ઉપરાંત, મુકત વાતાવરણવાળી શાળાના <u>ભાવનાના</u> પરિમાણનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક <u>(૫૩.૧૪),</u> બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાના <u>ભાવનાના</u> પરિમાણના સરાસરી પ્રાપ્તાંક <u>(૪૭.૬૭)</u> કરતાં <u>વધુ</u> હતો અર્થાત, મુકત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળામાં <u>ભાવનાના</u> પરિમાણ <u>પ્રભાવી</u> જોવા મળેલ ન હતું.

૪.૭.૨. સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના સંસ્થાકીય વાતાવરણના વિવિધ પરિમાણના પ્રાપ્તાંકોની તુલના

જેવી રીતે મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના આઠ પરિમાણોને વારાફરતી તપાસેલ છે. તેવી જ રીતે અહીં સ્વાયત અને નિયંત્રણ વાતાવરણવાળી શાળાઓના સંસ્થાકીય વાતાવરણના વિવિધ પરિમાણને ચકાસવા ઉત્કલ્પના નં-૧૨ થી ૧૯ રચવામાં આવેલ જે નીચે મુજબ છે.

૧૨. સ્વાયત્ત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના ઉદાસીનતાના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૧૩. સ્વાયત્ત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના મનોશારીરિક અવરોધના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૧૪. સ્વાયત્ત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના નૈતિકતાના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૧૫. સ્વાયત્ત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના આત્મીયતાના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૧૬. સ્વાયત્ત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના અળગાપણાના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૧૭. સ્વાયત્ત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના ઉત્પાદનને અગ્રતાના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૧૮. સ્વાયત્ત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના નિયંત્રણના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૧૯. સ્વાયત્ત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના ભાવનાના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

આ માટે નીચે સારણી ૪.૧૯ થી સારણી ૪.૨૬ આપેલ છે તેમાં આઠ પરિમાણોને એક પછી એક તપાસેલ છે.

સારણી.૪.૧૯

સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના ઉદાસીનતા ના પરિમાણના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરી ની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલ નો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
સ્વાયત	૫૪	૪૩.૦૧૮૫	૬.૦૩૯૨	.૮૨૧૮	ધારેલ સમાન વિચરણ	૫.૨૯૪	.૦૨૩	-.૨૫૪	૧૨૧	.૮૦૦	-.૩૨૯૩	૧.૨૯૪૧	૨.૯૮૧૪	૨.૨૩૨૭
નિયંત્રિત	૬૯	૪૩.૩૪૭૮	૭.૮૬૪૩	.૯૪૬૮	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			-.૨૬૩	૧૨૦.૯૬૬	.૭૯૩	-.૩૨૯૩	૧.૨૫૩૭	૨.૮૧૧૩	૨.૧૫૨૭

સારણી ૪.૧૯ જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય= -.૨૫૪ મળેલ હતું. જે ૧.૯૬ કરતાં ઓછું હોય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક નથી.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર ૧૨નો અસ્વીકાર થઇ શકે નહીં. અર્થાત, સંશોધકને સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના ઉદાસીનતાના પરિમાણના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ નથી.

સ્વાયત વાતાવરણવાળી શાળાઓના ઉદાસીનતાના પરિમાણનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૪૩.૧૮) નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના ઉદાસીનતા પરિમાણના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૪૩.૩૫) કરતાં નીચે હતો.અર્થાત, સ્વાયત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓમાં ઉદાસીનતા નું પરિમાણ પ્રભાવી જોવા મળેલ હતું.

સારણી.૪.૨૦

સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના મનોશારીરિક અવરોધ ના પરિમાણના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરી ની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલ નો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
સ્વાયત	૫૪	૪૬.૨૦૩૭	૧૦.૧૬૧૭	૧.૩૮૨૮	ધારેલ સમાન વિચરણ	.૮૭૬	.૩૫૧	-૫.૫૮૫	૧૨૧	.૦૦૦	-૯.૬૫૧૪	૧.૭૨૮૨	-૧૩.૦૭૨૮	-૬.૨૩૦૦
નિયંત્રિત	૬૯	૫૫.૮૫૫૧	૮.૯૭૨૬	૧.૦૮૦૨	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			-૫.૫૦૦	૧૦૬.૫૦૫	.૦૦૦	-૯.૬૫૧૪	૧.૭૫૪૭	-૧૩.૧૩૦૧	-૬.૧૭૨૭

સારણી ૪.૨૦ જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય= ૫.૫૮૫ મળેલ હતું. જે ૨.૫૮ કરતાં વધુ હોય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક થયેલ.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર ૧૩નો અસ્વીકાર થયો હતો. અર્થાત, સંશોધકને સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના મનોશારીરિક અવરોધના પરિમાણના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ હતો.

સ્વાયત વાતાવરણવાળી શાળાઓના મનોશારીરિક અવરોધના પરિમાણનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૪૬.૨૦) નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના મનોશારીરિક અવરોધના પરિમાણના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૫૫.૮૫) કરતાં નીચે હતો.અર્થાત, સ્વાયત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓમાં મનોશારીરિક અવરોધનું પરિમાણ પ્રભાવી જોવા મળેલ હતું.

સારણી.૪.૨૧
સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના નૈતિકતા ના પરિમાણના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરીની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલનો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
સ્વાયત	૫૪	૫૨.૭૭૭૮	૭.૧૬૩૦	.૯૭૪૮	ધારેલ સમાન વિચરણ	૨.૧૦૩	.૧૫૦	-૨.૪૩૨	૧૨૧	.૦૧૬	-૨.૭૨૯૫	૧.૧૨૨૩	-૪.૯૫૧૩	-.૫૦૭૬
નિયંત્રિત	૬૯	૫૫.૫૦૭૨	૫.૨૮૨૧	.૬૩૫૯	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			-૨.૩૪૫	૯૪.૩૮૬	.૦૨૧	-૨.૭૨૯૫	૧.૧૬૩૮	-૫.૦૪૦૨	-.૪૧૮૮

સારણી ૪.૨૧ જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય= ૨.૪૩૨ મળેલ હતું. જે ૧.૯૬ કરતાં વધુ હોય ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક થયેલ.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર ૧૪નો અસ્વીકાર થયો હતો. અર્થાત, સંશોધકને સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના નૈતિકતા પરિમાણના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ હતો.

સ્વાયત વાતાવરણવાળી શાળાઓના નૈતિકતાના પરિમાણનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૫૨.૭૮) નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના નૈતિકતાના પરિમાણના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૫૫.૫૦) કરતાં નીચો હતો.અર્થાત, સ્વાયત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓમાં નૈતિકતાનું પરિમાણ પ્રભાવી જોવા મળેલ હતું.

સારણી.૪.૨૨
સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના આત્મીયતા ના પરિમાણના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરી ની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલ નો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
સ્વાયત	૫૪	૫૬.૫૭૪૧	૮.૮૫૮૬	૧.૨૦૫૫	ધારેલ સમાન વિચરણ	૬.૯૯૯	.૦૦૯	૯.૩૬૧	૧૨૧	.૦૦૦	૧૨.૯૭૯૯	૧.૩૮૬૬	૧૦.૨૩૪૬	૧૫.૭૩૫૧
નિયંત્રિત	૬૯	૪૩.૫૯૪૨	૬.૫૧૭૭	.૭૮૪૬	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			૯.૦૨૪	૯૪.૨૩૬	.૦૦૦	૧૨.૯૭૯૯	૧.૪૩૮૪	૧૦.૧૨૪૧	૧૫.૮૩૫૭

સારણી ૪.૨૨ જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય= ૯.૩૬૧ મળેલ હતું. જે ૨.૫૮ કરતાં વધુ હોય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક થયેલ.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર ૧૫નો અસ્વીકાર થયો હતો. અર્થાત, સંશોધકને સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના આત્મીયતાના પરિમાણના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ હતો.

સ્વાયત વાતાવરણવાળી શાળાઓના આત્મીયતાના પરિમાણનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૫૬.૫૭) નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના આત્મીયતાના પરિમાણના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૪૩.૫૯) કરતાં વધુ હતો.અર્થાત, સ્વાયત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓમાં આત્મીયતાનું પરિમાણ પ્રભાવી જોવા મળેલ ન હતું.

સારણી.૪.૨૩
સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના <u>અળગાપણા</u> ના પરિમાણના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ							
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરીની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલનો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
સ્વાયત	૫૪	૫૭.૫૦૦૦	૭.૯૪૨૬	૧.૦૮૦૯	ધારેલ સમાન વિચરણ	૪.૪૯૫	.૦૩૬	૩.૮૬૬	૧૨૧	.૦૦૦	૫.૦૩૬૨	૧.૩૦૨૭	૨.૪૫૭૧	૭.૬૧૫૩
નિયંત્રિત	૬૯	૫૨.૪૬૩૮	૬.૫૦૪૭	.૭૮૩૧	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			૩.૭૭૩	૧૦૧.૪૫૫	.૦૦૦	૫.૦૩૬૨	૧.૩૩૪૮	૨.૩૮૮૭	૭.૬૮૩૮

સારણી <u>૪.૨૩</u> જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય= <u>૩.૮૬૬</u> મળેલ હતું. જે <u>૨.૫૮</u> કરતાં <u>વધુ</u> હોય <u>૦.૦૧</u> કક્ષાએ સાર્થક <u>થયેલ</u>.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર <u>૧૬</u>નો <u>અસ્વીકાર</u> થયો હતો. અર્થાત, સંશોધકને સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના <u>અળગાપણાના</u> પરિમાણના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ <u>હતો</u>.

સ્વાયત વાતાવરણવાળી શાળાઓના <u>અળગાપણાના</u> પરિમાણનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૫૭.૫૦) નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના <u>અળગાપણાના</u> પરિમાણના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૫૨.૪૬) કરતાં <u>વધુ</u> હતો.અર્થાત, સ્વાયત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓમાં <u>અળગાપણા</u>નું પરિમાણ પ્રભાવી જોવા મળેલ <u>ન હતું</u>.

સારણી.૪.૨૪

સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના ઉત્પાદનને અગ્રતા ના પરિમાણના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરી ની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલ નો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
સ્વાયત	૫૪	૪૮.૭૫૭૧	૭.૨૬૮૦	.૮૬૮૭	ધારેલ સમાન વિચરણ	.૮૧૬	.૩૬૮	૨.૩૨૮	૧૨૨	.૦૨૨	૩.૦૫૩૪	૧.૩૧૧૬	.૪૫૬૯	૫.૬૪૯૯
નિયંત્રિત	૬૯	૪૫.૭૦૩૭	૭.૨૦૭૫	.૯૮૦૮	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			૨.૩૩૧	૧૧૪.૫૯૮	.૦૨૨	૩.૦૫૩૪	૧.૩૧૦૨	.૪૫૮૧	૫.૬૪૮૮

સારણી ૪.૧૪ જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય= ૨.૩૨૮ મળેલ હતું. જે ૧.૯૬ કરતાં વધુ હોય ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક થયેલ.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર ૧૭નો અસ્વીકાર થયો હતો. અર્થાત, સંશોધકને સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના ઉત્પાદનને અગ્રતા પરિમાણના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ હતો.

સ્વાયત વાતાવરણવાળી શાળાઓના ઉત્પાદનને અગ્રતા પરિમાણનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૪૮.૭૬) નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના ઉત્પાદનને અગ્રતા પરિમાણના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૪૫.૭૦) કરતાં વધુ હતો.અર્થાત, સ્વાયત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓમાં ઉત્પાદનને અગ્રતા પરિમાણ પ્રભાવી જોવા મળેલ ન હતું.

સારણી.૪.૨૫
સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના નિયંત્રણ ના પરિમાણના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરી ની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલ નો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
સ્વાયત	૫૪	૪૬.૬૧૧૧	૮.૪૮૪૦	૧.૧૫૪૫	ધારેલ સમાન વિચરણ	.૫૦૫	.૪૭૯	.૩૫૬	૧૨૧	.૭૨૨	-.૫૧૯૩	૧.૪૫૮૫	-૩.૪૦૬૭	૨.૩૬૮૧
નિયંત્રિત	૬૯	૪૯.૧૩૦૪	૭.૬૫૨૨	.૯૨૧૨	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			.૩૫૨	૧૦૭.૮૮૬	.૭૨૬	-.૫૧૯૩	૧.૪૭૭૦	-૩.૪૪૭૧	૨.૪૦૮૪

સારણી ૪.૨૫ જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય .૩૫૬ મળેલ હતું. જે ૧.૯૬ કરતાં ઓછું હોય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક નથી.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર ૧૮ નો અસ્વીકાર થઇ શકે નહી. અર્થાત, સંશોધકને સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના નિયંત્રણના પરિમાણના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ નથી.

સ્વાયત વાતાવરણવાળી શાળાઓના નિયંત્રણના પરિમાણનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૪૬.૬૧) નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના નિયંત્રણના પરિમાણના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૪૯.૧૩) કરતાં નીચો હતો.અર્થાત, સ્વાયત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં નિયંત્રણના વાતાવરણવાળી શાળઓમાં નિયંત્રણના પરિમાણ પ્રભાવી જોવા મળેલ હતું.

સારણી.૪.૨૬
સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના ભાવના ના પરિમાણના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરી ની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલ નો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
સ્વાયત	૫૪	૪૯.૮૧૪૮	૮.૧૨૮૯	૧.૧૦૬૨	ધારેલ સમાન વિચરણ	૧.૦૩૩	.૩૧૧	૪.૮૮૦	૧૨૧	.૦૦૦	૭.૨૭૮૬	૧.૪૯૧૪	૪.૩૨૫૯	૧૦.૨૩૧૩
નિયંત્રિત	૬૯	૪૨.૫૩૬૨	૮.૨૭૦૪	..૯૯૫૬	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			૪.૮૯૧	૧૧૪.૮૮૮	.૦૦૦	૭.૨૭૮૬	૧.૪૮૮૩	૪.૩૩૦૬	૧૦.૨૨૬૬

સારણી ૪.૨૬ જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય= ૪.૮૮૦ મળેલ હતું. જે ૨.૫૮ કરતાં વધુ હોય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક થયેલ.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર ૧૯નો અસ્વીકાર થયો હતો. અર્થાત, સંશોધકને સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના ભાવનાના પરિમાણના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ હતો.

સ્વાયત વાતાવરણવાળી શાળાઓના ભાવનાના પરિમાણનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૪૯.૮૧) નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના ભાવનાના પરિમાણના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૪૨.૫૪) કરતાં વધુ હતો.અર્થાત, સ્વાયત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં ભાવનાના વાતાવરણવાળી શાળાઓમાં ભાવનાના પરિમાણ પ્રભાવી જોવા મળેલ નહોતું.

૪.૭.૩ પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના સંસ્થાકીય વાતાવરણના વિવિધ પરિમાણના પ્રાપ્તાંકોની તુલના

જેવી રીતે મુકત અને બંધિયાર તથા સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના સંસ્થાકીય વાતાવરણના આઠ પરિમાણોને તપાસેલ છે તેવી જ રીતે અહીં પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના વાતાવરણના આઠ પરિમાણોને ચકાસવા ઉત્કલ્પના નંબર ૨૦ થી ૨૭ રચવામાં આવેલ, જે નીચે મુજબ છે.

૨૦. પરિચીત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના ઉદાસીનતાના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૨૧. પરિચીત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના મનોશારીરિક અવરોધના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૨૨. પરિચીત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના નૈતિકતાના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૨૩. પરિચીત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના આત્મીયતાના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૨૪ પરિચીત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના અળગાપણાના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૨૫. પરિચીત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના ઉત્પાદનને અગ્રતાના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૨૬. પરિચીત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના નિયંત્રણના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૨૭. પરિચીત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના ભાવનાના પરિબળના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

આ માટે નીચે સારણી ૪.૨૭ થી ૪.૩૪ આપેલ છે તેમાં આઠ પરિમાણોને એક પછી એક તપાસેલ છે.

સારણી.૪.૨૭
પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના ઉદાસીનતા ના પરિમાણના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરીની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલનો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
પરિચિત	૫૩	૫૪.૩૫૮૫	૬.૪૪૮૩	.૮૮૫૭	ધારેલ સમાન વિચરણ	૭.૮૬૯	.૦૦૬	-૩.૯૮૫	૧૦૮	.૦૦૦	૬.૦૦૯૯	૧.૫૦૮૦	૮.૯૯૯૧	૩.૦૨૦૭
વાલી પણાનું	૫૭	૬૦.૩૬૮૪	૯.૦૪૬૮	૧.૧૯૮૩	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			-૪.૦૩૩	૧૦૧.૩૩૪	.૦૦૦	૬.૦૦૯૯	૧.૪૯૦૧	૮.૯૬૫૮	૩.૫૪૧

સારણી ૪.૨૭ જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય= ૩.૯૮૫ મળેલ હતું. જે ૨.૫૮ કરતાં વધુ હોય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક થયેલ.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર ૨૦નો અસ્વીકાર થયો હતો. અર્થાત, સંશોધકને પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના ઉદાસીનતાના પરિમાણના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ હતો.

પરિચિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના ઉદાસીનતાના પરિમાણનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૫૪.૩૬) વાલીપણાનું વાતાવરણવાળી શાળાઓના ઉદાસીનતાના પરિમાણના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૬૦.૩૭) કરતાં નીચો હતો.અર્થાત, પરિચિત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓમાં ઉદાસીનતાના પરિમાણ પ્રભાવી જોવા મળેલ હતું.

સારણી.૪.૨૮
પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના મનોશારિરીક અવરોધના પરિમાણના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરી ની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલ નો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
પરિચિત	૫૩	૪૮.૯૬૨૩	૯.૪૧૭૬	૧.૨૯૩૬	ધારેલ સમાન વિચરણ	૩.૯૬૨	.૦૪૯	૧.૩૫૬	૧૦૮	.૧૭૮	૨.૧૯૦૩	૧.૬૧૫૦	-૧.૦૧૦૮	૫.૩૯૧૫
વાલી પણાનું	૫૭	૪૬.૭૭૧૯	૭.૪૬૯૦	.૯૮૯૩	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			૧.૩૪૫	૯૯.૧૨૭	.૧૮૨	૨.૧૯૦૩	૧.૬૨૮૫	-૧.૦૪૧૦	૫.૪૨૧૬

સારણી ૪.૨૮ જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય= ૧.૩૫૬ મળેલ હતું. જે ૧.૯૬ કરતાં ઓછું હોય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક નથી.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર ૨૧ નો સ્વીકાર થયો હતો. અર્થાત, સંશોધકને પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના મનોશારીરિક અવરોધના પરિમાણના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ નથી.

પરિચિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના મનોશારીરિક અવરોધના પરિમાણનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૪૮.૯૬) વાલીપણાનું વાતાવરણવાળી શાળાઓના મનોશારીરિક અવરોધના પરિમાણના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૪૬.૭૭) કરતાં વધુ હતો.અર્થાત, પરિચિત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓમાં મનોશારીરિક અવરોધના પરિમાણ પ્રભાવી જોવા મળેલ નહતું.

સારણી.૪.૨૯
પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના નૈતિકતા પરિમાણના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરી ની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલ નો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
પરિચિત	૫૩	૪૮.૧૩૨૧	૭૧૨૨૭	.૯૭૮૪	ધારેલ સમાન વિચરણ	.૧૦૧	.૭૫૨	૨.૭૯૪	૧૦૮	.૦૦૬	૩.૮૬૮૯	૧.૩૮૪૯	૧.૧૨૩૭	૬.૬૧૪૧
વાલી પણાનું	૫૭	૪૪.૨૬૩૨	૭.૩૮૧૩	.૯૭૭૭	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			૨.૭૯૭	૧૦૭.૮૪૬	.૦૦૬	૩.૮૬૮૯	૧.૩૮૩૧	૧.૧૨૭૩	૬.૬૧૦૬

સારણી ૪.૨૯ જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય= ૨.૭૯૪ મળેલ હતું. જે ૧.૯૬ કરતાં વધુ હોય ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક થયેલ.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર ૨૨ નો અસ્વીકાર થયો હતો. અર્થાત, સંશોધકને પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના નૈતિકતાના પરિમાણના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ હતો.

પરિચિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના નૈતિકતાના પરિમાણનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૪૮.૧૩) વાલીપણાનું વાતાવરણવાળી શાળાઓના નૈતિકતાના પરિમાણના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૪૪.૨૬) કરતાં નીચો હતો.અર્થાત, પરિચિત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓમાં નૈતિકતાના પરિમાણ પ્રભાવી જોવા મળેલ હતું.

સારણી.૪.૩૦
પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓનો આત્મીયતા પરિમાણના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરી ની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલ નો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
પરિચિત	૫૩	૫૫.૧૫૦૯	૭.૭૩૪૫	૧.૦૬૨૪	ધારેલ સમાન વિચરણ	.૭૧૬	.૩૯૯	૫.૦૬૭	૧૦૮	.૦૦૦	૭.૪૬૪૭	૧.૪૭૩૬	૪.૫૪૫૭	૧૦.૩૮૭૭
વાલી પણાનું	૫૭	૪૭.૬૮૪૧	૭.૭૧૧૭	૧.૦૨૧૪	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			૫.૦૬૬	૧૦૭.૩૭૩	.૦૦૦	૭.૪૬૪૭	૧.૪૭૩૮	૪.૫૪૫૨	૧૦.૩૮૮૨

સારણી ૪.૩૦ જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય ૫.૦૬૭ મળેલ હતું. જે ૨.૫૮ કરતાં વધુ હોય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક થયેલ.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર ૨૩ નો અસ્વીકાર થયો હતો. અર્થાત, સંશોધકને પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના આત્મીયતાના પરિમાણના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ હતો.

પરિચિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના આત્મીયતાના પરિમાણનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૫૫.૧૫) વાલીપણાનું વાતાવરણવાળી શાળાઓના આત્મીયતાના પરિમાણના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૪૭.૬૮) કરતાં વધુ હતો.અર્થાત, પરિચિત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓમાં આત્મીયતાના પરિમાણ પ્રભાવી જોવા મળેલ નહતું.

સારણી.૪.૩૧
પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓનો અળગાપણા પરિમાણના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરી ની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલ નો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
પરિચિત	૫૩	૪૬.૪૩૪૦	૭.૭૧૯૯	૧.૦૬૦૪	ધારેલ સમાન વિચરણ	૩.૮૧૬	.૦૫૩	.૫૭૧	૧૦૮	.૫૬૯	.૯૨૫૨	૧.૬૨૧૬	૨.૨૮૯૦	૪.૧૩૯૪
વાલી પણાનું	૫૭	૪૫.૫૦૮૮	૭.૧૬૧૫	૧.૨૧૩૫	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			.૫૭૪	૧૦૬.૯૯૨	.૫૬૭	.૯૨૫૨	૧.૬૧૧૫	૨.૨૬૯૪	૪.૧૧૯૮

સારણી ૪.૩૧ જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય .૫૭૧ મળેલ હતું. જે ૧.૯૬ કરતાં ઓછું હોય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક નથી.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર ૨૪ નો સ્વીકાર થયો હતો. અર્થાત, સંશોધકને પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના અળગાપણાના પરિમાણના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ નથી.

પરિચિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના અળગાપણાના પરિમાણનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૪૬.૪૩) વાલીપણાનું વાતાવરણવાળી શાળાઓના અળગાપણાના પરિમાણના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૪૫.૫૦) કરતાં વધુ હતો.અર્થાત, પરિચિત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓમાં અળગાપણાના પરિમાણ પ્રભાવી જોવા મળેલ નહતું.

સારણી.૪.૩૨
પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓનો ઉત્પાદનને અગ્રતા પરિમાણના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરી ની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલ નો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
પરિચિત	૫૩	૪૧.૦૯૪૩	૭.૫૫૩૧	૧.૦૩૭૫	ધારેલ સમાન વિચરણ	.૯૭૨	.૩૨૬	-૭.૩૨૨	૧૦૮	.૦૦૦	૧૧.૧૧૬૨	૧.૫૧૮૧	-૧૪.૧૨૫૪	-૮.૧૦૭૦
વાલી પણાનું	૫૭	૫૨.૨૧૦૫	૮.૩૧૨૫	૧.૧૦૧૦	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			-૭.૩૪૮	૧૦૭.૯૪૬	.૦૦૦	૧૧.૧૧૬૨	૧.૫૧૨૮	-૧૪.૧૧૪૯	-૮.૧૧૭૫

સારણી ૪.૩૨ જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય ૭.૩૨૨ મળેલ હતું. જે ૨.૫૮ કરતાં વધું હોય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક થયેલ.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર ૨૫ નો અસ્વીકાર થયો હતો. અર્થાત, સંશોધકને પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના ઉત્પાદનને અગ્રતાના પરિમાણના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ હતો.

પરિચિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના ઉત્પાદનને અગ્રતાના પરિમાણનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૪૧.૦૯) વાલીપણાનું વાતાવરણવાળી શાળાઓના ઉત્પાદનને અગ્રતાના પરિમાણના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૫૨.૨૧) કરતાં નીચો હતો.અર્થાત, પરિચિત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓમાં ઉત્પાદનને અગ્રતાના પરિમાણ પ્રભાવી જોવા મળેલ હતું.

સારણી.૪.૩૩
પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓનો નિયંત્રણ ના પરિમાણના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરી ની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલ નો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
પરિચિત	૫૩	૪૯.૪૯૦૬	૧૦.૧૯૭૬	૧.૪૦૦૭	ધારેલ સમાન વિચરણ	૭.૭૪૪	.૦૦૬	-૧.૦૩૬	૧૦૮	.૩૦૩	-૧.૭૭૨૬	૧.૭૧૧૧	-૫.૧૬૪૭	૧.૬૧૯૧
વાલી પણાનું	૫૭	૫૧.૨૬૩૨	૭.૬૪૯૮	૧.૦૧૩૨	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			-૧.૦૨૫	૯૬.૧૯૯	.૩૦૮	-૧.૭૭૨૬	૧.૭૨૮૮	-૫.૨૦૪૧	૧.૬૫૮૯

સારણી ૪.૩૩ જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય ૧.૦૩૬ મળેલ હતું. જે ૧.૯૬ કરતાં ઓછું હોય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક નથી. તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર ૨૬ નો સ્વીકાર થયો હતો. અર્થાત, સંશોધકને પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના નિયંત્રણના પરિમાણના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ નથી.

પરિચિત વાતાવરણ વાળી શાળાઓના નિયંત્રણના પરિમાણનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૪૯.૪૯) વાલીપણાનું વાતાવરણવાળી શાળાઓના નિયંત્રણના પરિમાણના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૫૧.૨૬) કરતાં નીચો હતો.અર્થાત, પરિચિત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓમાં નિયંત્રણના પરિમાણ પ્રભાવી જોવા મળેલ હતું.

સારણી.૪.૩૪
પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓનો ભાવનાના પરિમાણના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરી ની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલ નો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
પરિચિત	૫૩	૫૬.૪૯૦૬	૭.૯૮૭૧	૧.૦૯૭૧	ધારેલ સમાન વિચરણ	.૦૪૨	.૮૩૮	-૩.૦૭૧	૧૦૮	.૦૦૩	૪.૫૬૦૭	૧.૪૮૫૨	૧.૬૧૬૭	૭.૫૦૪૭
વાલી પણાનું	૫૭	૫૧.૯૨૯૮	૭.૫૮૯૬	૧.૦૦૫૩	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			-૩.૦૬૫	૧૦૬.૩૫૬	.૦૦૩	૪.૫૬૦૭	૧.૪૮૮૦	૧.૬૧૦૭	૭.૫૧૦૮

સારણી ૪.૩૪ જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય ૩.૦૭૧ મળેલ હતું. જે ૨.૫૮ કરતાં વધું હોય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક થયેલ. તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર ૨૭ નો અસ્વીકાર થયો હતો. અર્થાત, સંશોધકને પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના ભાવનાના પરિમાણના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ હતો. પરિચિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના ભાવનાના પરિમાણનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૫૬.૪૯) વાલીપણાનું વાતાવરણવાળી શાળાઓના ભાવનાના પરિમાણના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૫૧.૯૩) કરતાં વધું હતો.અર્થાત, પરિચિત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓમાં ભાવનાના પરિમાણ પ્રભાવી જોવા મળેલ નહતું.

સારણી ૪.૩૫

વિવિધ શાળા પ્રકાર અને વિસ્તાર મુજબ શૈક્ષણિક ફીલસુફી અને શાળાનું વાતાવરણ

શાળા ક્રમ	શાળા પ્રકાર સરકારી–૧ ખાનગી–૨	શાળા વિસ્તાર ગ્રામ્ય–૧ શહેરી–૨	આદર્શવાદ ના સરેરાશ પ્રાપ્તાંક	વાસ્તવવાદ ના સરેરાશ પ્રાપ્તાંક	વ્યવહારવાદ ના સરેરાશ પ્રાપ્તાંક	પ્રકૃતિવાદ ના સરેરાશ પ્રાપ્તાંક	શાળામાં જોવા મળેલ શૈક્ષણિક ફિલસુફી	શાળાનું વાતાવરણ
[૧]	[૨]	[૩]	[૪]	[૫]	[૬]	[૭]	[૮]	[૯]
૧	૧	૨	૩.૦૦	૨.૫૬	૩.૧૧	૨.૮૯	વ્યવહારવાદ	સ્વાયત
૨	૧	૨	૨.૮૯	૨.૦૦	૩.૪૪	૨.૪૪	વ્યવહારવાદ	બંધિયાર
૩	૧	૨	૩.૪૪	૩.૧૧	૩.૧૧	૨.૭૮	આદર્શવાદ	વાલીપણાનું
૪	૧	૨	૨.૭૮	૨.૫૬	૨.૭૮	૨.૬૭	આદર્શવાદ	નિયંત્રીત
૫	૧	૨	૩.૦૦	૨.૮૯	૩.૦૦	૩.૦૦	આદર્શવાદ	નિયંત્રીત
૬	૧	૨	૩.૨૨	૩.૦૦	૨.૮૯	૨.૮૯	આદર્શવાદ	સ્વાયત
૭	૧	૨	૧.૮૯	૨.૦૦	૨.૬૭	૨.૦૦	વ્યવહારવાદ	નિયંત્રીત
૮	૧	૨	૩.૧૧	૨.૭૮	૨.૮૯	૨.૪૪	આદર્શવાદ	મુકતત
૯	૧	૨	૩.૦૦	૩.૦૦	૩.૧૧	૩.૦૦	વ્યવહારવાદ	કૌટુંબિક
૧૦	૧	૨	૨.૭૮	૨.૮૯	૩.૫૬	૩.૩૩	વ્યવહારવાદ	સ્વાયત
૧૧	૧	૨	૩.૦૦	૨.૬૭	૨.૪૪	૨.૭૮	આદર્શવાદ	કૌટુંબિક
૧૨	૧	૨	૨.૪૪	૨.૩૩	૨.૬૭	૨.૮૯	પ્રકૃતિવાદ	બંધિયાર
૧૩	૧	૨	૨.૬૭	૩.૩૩	૩.૨૨	૩.૬૭	પ્રકૃતિવાદ	સ્વાયત
૧૪	૧	૨	૩.૮૯	૩.૩૩	૩.૬૭	૩.૭૮	આદર્શવાદ	સ્વાયત
૧૫	૧	૨	૩.૦૦	૨.૮૯	૩.૧૧	૨.૭૮	વ્યવહારવાદ	બંધિયાર
૧૬	૧	૨	૩.૪૪	૩.૨૨	૩.૨૨	૩.૧૧	આદર્શવાદ	નિયંત્રીત
૧૭	૧	૨	૩.૦૦	૩.૦૦	૩.૩૩	૩.૩૩	વ્યવહારવાદ	વાલીપણાનું
૧૮	૧	૨	૩.૭૮	૩.૬૭	૩.૫૬	૩.૨૨	આદર્શવાદ	નિયંત્રીત
૧૯	૧	૨	૩.૮૯	૩.૭૮	૩.૭૮	૩.૪૪	આદર્શવાદ	સ્વાયત
૨૦	૧	૨	૪.૦૦	૩.૩૩	૨.૭૮	૩.૫૬	આદર્શવાદ	નિયંત્રીત
૨૧	૧	૨	૩.૨૨	૨.૮૯	૩.૦૦	૨.૭૮	આદર્શવાદ	મુકતત
૨૨	૧	૨	૩.૫૬	૩.૧૧	૨.૮૯	૩.૦૦	આદર્શવાદ	કૌટુંબિક
૨૩	૧	૨	૩.૦૦	૩.૫૬	૩.૬૭	૩.૦૦	વ્યવહારવાદ	નિયંત્રીત
૨૪	૧	૨	૨.૭૮	૨.૮૯	૨.૭૮	૨.૫૬	વાસ્તવવાદ	નિયંત્રીત
૨૫	૧	૨	૩.૩૩	૩.૧૧	૩.૫૬	૨.૬૭	વ્યવહારવાદ	સ્વાયત
૨૬	૧	૨	૨.૮૯	૨.૭૮	૩.૧૧	૨.૫૬	વ્યવહારવાદ	સ્વાયત
૨૭	૧	૨	૩.૪૪	૩.૦૦	૩.૩૩	૩.૨૨	આદર્શવાદ	નિયંત્રીત
૨૮	૧	૨	૨.૨૨	૨.૮૯	૩.૧૧	૨.૩૩	વ્યવહારવાદ	વાલીપણાનું
૨૯	૧	૨	૨.૪૪	૨.૪૪	૩.૦૦	૨.૬૭	વ્યવહારવાદ	સ્વાયત
૩૦	૧	૨	૩.૧૧	૨.૮૯	૨.૬૭	૨.૩૩	આદર્શવાદ	નિયંત્રીત
૩૧	૧	૨	૩.૩૩	૨.૫૬	૩.૨૨	૨.૫૬	આદર્શવાદ	કૌટુંબિક
૩૨	૧	૨	૩.૧૧	૩.૧૧	૩.૦૦	૨.૬૭	આદર્શવાદ	વાલીપણાનું
૩૩	૧	૨	૩.૧૧	૩.૫૬	૩.૩૩	૩.૫૬	વાસ્તવવાદ	બંધિયાર

[૧]	[૨]	[૩]	[૪]	[૫]	[૬]	[૭]	[૮]	[૯]
૩૪	૧	૨	૨.૮૯	૨.૮૯	૨.૮૯	૨.૫૬	આદર્શવાદ	નિયંત્રીત
૩૫	૧	૨	૨.૭૮	૨.૪૪	૨.૮૯	૧.૮૯	વ્યવહારવાદ	નિયંત્રીત
૩૬	૧	૨	૨.૪૪	૨.૮૯	૨.૫૬	૨.૬૭	વાસ્તવવાદ	બંધિયાર
૩૭	૧	૨	૩.૧૧	૩.૨૨	૩.૨૨	૩.૦૦	વાસ્તવવાદ	નિયંત્રીત
૩૮	૧	૨	૨.૫૬	૨.૭૮	૨.૪૪	૨.૦૦	વાસ્તવવાદ	કૌટુંબિક
૩૯	૧	૨	૩.૧૧	૨.૬૭	૨.૮૯	૨.૮૯	આદર્શવાદ	બંધિયાર
૪૦	૧	૨	૩.૩૩	૩.૩૩	૩.૪૪	૩.૨૨	વ્યવહારવાદ	નિયંત્રીત
૪૧	૧	૨	૩.૧૧	૨.૬૭	૩.૩૩	૩.૨૨	વ્યવહારવાદ	મુકતત
૪૨	૧	૨	૩.૩૩	૩.૩૩	૩.૫૬	૩.૩૩	વ્યવહારવાદ	નિયંત્રીત
૪૩	૧	૨	૩.૦૦	૨.૮૯	૨.૮૯	૩.૧૧	પ્રકૃતિવાદ	કૌટુંબિક
૪૪	૧	૨	૨.૬૭	૨.૮૯	૩.૦૦	૩.૦૦	વ્યવહારવાદ	કૌટુંબિક
૪૫	૧	૨	૩.૫૬	૩.૪૪	૩.૩૩	૩.૧૧	આદર્શવાદ	બંધિયાર
૪૬	૧	૨	૩.૧૧	૨.૮૯	૩.૨૨	૩.૦૦	વ્યવહારવાદ	કૌટુંબિક
૪૭	૧	૨	૨.૬૭	૩.૧૧	૩.૧૧	૨.૬૭	વાસ્તવવાદ	મુકતત
૪૮	૧	૨	૩.૧૧	૨.૪૪	૨.૦૦	૧.૮૯	આદર્શવાદ	સ્વાયત
૪૯	૧	૨	૨.૬૭	૨.૫૬	૨.૬૭	૨.૪૪	આદર્શવાદ	સ્વાયત
૫૦	૧	૨	૩.૪૪	૩.૫૬	૩.૩૩	૨.૮૯	વાસ્તવવાદ	સ્વાયત
૫૧	૧	૨	૨.૮૯	૨.૪૪	૨.૮૯	૨.૭૮	આદર્શવાદ	નિયંત્રીત
૫૨	૧	૨	૩.૧૧	૨.૭૮	૩.૦૦	૨.૬૭	આદર્શવાદ	નિયંત્રીત
૫૩	૧	૨	૩.૧૧	૨.૬૭	૨.૮૯	૩.૦૦	આદર્શવાદ	સ્વાયત
૫૪	૧	૨	૨.૧૧	૨.૨૨	૨.૩૩	૨.૭૮	પ્રકૃતિવાદ	મુકતત
૫૫	૧	૨	૩.૨૨	૩.૫૬	૩.૫૬	૩.૨૨	વાસ્તવવાદ	મુકતત
૫૬	૧	૨	૩.૪૪	૩.૦૦	૨.૬૭	૨.૩૩	આદર્શવાદ	વાલીપણાનું
૫૭	૧	૨	૨.૭૮	૩.૨૨	૩.૪૪	૩.૨૨	વ્યવહારવાદ	કૌટુંબિક
૫૮	૧	૨	૩.૩૩	૨.૮૯	૩.૧૧	૩.૨૨	આદર્શવાદ	સ્વાયત
૫૯	૧	૨	૩.૫૬	૩.૨૨	૩.૩૩	૩.૭૮	પ્રકૃતિવાદ	નિયંત્રીત
૬૦	૧	૨	૨.૩૩	૨.૭૮	૨.૬૭	૨.૩૩	વાસ્તવવાદ	નિયંત્રીત
૬૧	૧	૨	૨.૫૬	૨.૨૨	૨.૭૮	૨.૩૩	વ્યવહારવાદ	કૌટુંબિક
૬૨	૧	૨	૨.૬૭	૨.૪૪	૨.૭૮	૨.૮૯	પ્રકૃતિવાદ	કૌટુંબિક
૬૩	૧	૨	૩.૪૪	૩.૨૨	૩.૧૧	૨.૭૮	આદર્શવાદ	મુકતત
૬૪	૧	૨	૩.૮૯	૩.૧૧	૨.૭૮	૩.૪૪	આદર્શવાદ	બંધિયાર
૬૫	૧	૨	૩.૩૩	૩.૨૨	૩.૩૩	૩.૨૨	આદર્શવાદ	બંધિયાર
૬૬	૧	૨	૩.૪૪	૩.૪૪	૩.૨૨	૩.૧૧	આદર્શવાદ	કૌટુંબિક
૬૭	૧	૨	૩.૨૨	૩.૪૪	૨.૮૯	૨.૪૪	વાસ્તવવાદ	કૌટુંબિક
૬૮	૧	૨	૩.૪૪	૩.૨૨	૩.૧૧	૩.૫૬	પ્રકૃતિવાદ	વાલીપણાનું
૬૯	૧	૨	૩.૧૧	૨.૭૮	૩.૩૩	૩.૪૪	પ્રકૃતિવાદ	નિયંત્રીત
૭૦	૧	૨	૩.૪૪	૨.૭૮	૩.૧૧	૩.૭૮	પ્રકૃતિવાદ	મુકતત
૭૧	૧	૨	૩.૧૧	૨.૩૩	૨.૭૮	૨.૧૧	આદર્શવાદ	સ્વાયત
૭૨	૧	૨	૩.૭૮	૩.૫૬	૩.૬૭	૩.૭૮	આદર્શવાદ	બંધિયાર
૭૩	૧	૨	૩.૪૪	૨.૮૯	૩.૬૭	૩.૨૨	વ્યવહારવાદ	નિયંત્રીત
૭૪	૧	૨	૩.૦૦	૨.૭૮	૨.૬૭	૨.૬૭	આદર્શવાદ	કૌટુંબિક
૭૫	૧	૨	૩.૪૪	૩.૦૦	૩.૧૧	૩.૨૨	આદર્શવાદ	વાલીપણાનું

[૧]	[૨]	[૩]	[૪]	[૫]	[૬]	[૭]	[૮]	[૯]
૭૬	૧	૨	૩.૦૦	૨.૮૯	૩.૨૨	૩.૦૦	વ્યવહારવાદ	વાલીપણાનું
૭૭	૧	૨	૨.૬૭	૨.૪૪	૨.૮૯	૩.૧૧	પ્રકૃતિવાદ	મુકતત
૭૮	૧	૨	૨.૭૮	૨.૬૭	૨.૫૬	૨.૩૩	આદર્શવાદ	કૌટુંબિક
૭૯	૧	૨	૩.૦૦	૩.૦૦	૩.૪૪	૩.૧૧	વ્યવહારવાદ	સ્વાયત
૮૦	૧	૨	૩.૪૪	૨.૮૯	૨.૫૬	૨.૫૬	આદર્શવાદ	સ્વાયત
૮૧	૧	૨	૩.૩૩	૨.૬૭	૨.૮૯	૨.૮૯	આદર્શવાદ	મુકતત
૮૨	૧	૨	૩.૧૧	૩.૦૦	૩.૧૧	૩.૪૪	પ્રકૃતિવાદ	મુકતત
૮૩	૧	૨	૩.૨૨	૨.૬૭	૩.૦૦	૨.૮૯	આદર્શવાદ	સ્વાયત
૮૪	૧	૨	૨.૭૮	૨.૬૭	૩.૦૦	૩.૨૨	પ્રકૃતિવાદ	મુકતત
૮૫	૧	૨	૩.૪૪	૨.૮૯	૩.૫૬	૩.૦૦	વ્યવહારવાદ	વાલીપણાનું
૮૬	૧	૨	૩.૬૭	૩.૩૩	૩.૫૬	૩.૫૬	આદર્શવાદ	મુકતત
૮૭	૧	૨	૩.૩૩	૨.૮૯	૨.૫૬	૨.૭૮	આદર્શવાદ	મુકતત
૮૮	૧	૨	૩.૩૩	૨.૮૯	૨.૮૯	૨.૮૯	આદર્શવાદ	વાલીપણાનું
૮૯	૧	૨	૩.૦૦	૨.૭૮	૩.૩૩	૩.૨૨	વ્યવહારવાદ	મુકતત
૯૦	૧	૨	૨.૭૮	૨.૨૨	૧.૭૮	૨.૧૧	આદર્શવાદ	મુકતત
૯૧	૧	૨	૨.૬૭	૨.૬૭	૨.૬૭	૨.૫૬	આદર્શવાદ	મુકતત
૯૨	૧	૨	૩.૩૩	૩.૩૩	૩.૩૩	૨.૪૪	આદર્શવાદ	મુકતત
૯૩	૧	૨	૩.૭૮	૩.૨૨	૩.૨૨	૩.૧૧	આદર્શવાદ	મુકતત
૯૪	૧	૨	૨.૮૯	૨.૬૭	૨.૨૨	૨.૧૧	આદર્શવાદ	મુકતત
૯૫	૧	૨	૩.૪૪	૩.૧૧	૩.૩૩	૨.૬૭	આદર્શવાદ	મુકતત
૯૬	૧	૨	૩.૧૧	૩.૪૪	૩.૪૪	૩.૪૪	વાસ્તવવાદ	મુકતત
૯૭	૧	૨	૨.૮૯	૨.૬૭	૨.૫૬	૨.૪૪	આદર્શવાદ	વાલીપણાનું
૯૮	૧	૨	૩.૪૪	૩.૨૨	૨.૮૯	૩.૦૦	આદર્શવાદ	વાલીપણાનું
૯૯	૧	૨	૩.૫૬	૨.૭૮	૩.૧૧	૨.૭૮	આદર્શવાદ	મુકતત
૧૦૦	૧	૨	૩.૪૪	૨.૪૪	૨.૫૬	૩.૨૨	આદર્શવાદ	મુકતત
૧૦૧	૨	૨	૩.૩૩	૩.૦૦	૩.૨૨	૩.૧૧	આદર્શવાદ	વાલીપણાનું
૧૦૨	૨	૨	૩.૪૪	૩.૩૩	૩.૧૧	૨.૪૪	આદર્શવાદ	સ્વાયત
૧૦૩	૨	૨	૩.૩૩	૩.૧૧	૨.૫૬	૨.૮૯	આદર્શવાદ	નિયંત્રીત
૧૦૪	૨	૨	૩.૫૬	૩.૫૬	૩.૪૪	૩.૪૪	આદર્શવાદ	નિયંત્રીત
૧૦૫	૨	૨	૨.૭૮	૨.૭૮	૩.૧૧	૨.૭૮	વ્યવહારવાદ	નિયંત્રીત
૧૦૬	૨	૨	૩.૦૦	૨.૮૯	૩.૧૧	૨.૭૮	વ્યવહારવાદ	કૌટુંબિક
૧૦૭	૨	૨	૩.૦૦	૨.૨૨	૩.૩૩	૩.૧૧	વ્યવહારવાદ	નિયંત્રીત
૧૦૮	૨	૨	૩.૧૧	૩.૪૪	૨.૭૮	૧.૭૮	વાસ્તવવાદ	બંધિયાર
૧૦૯	૨	૨	૩.૧૧	૩.૦૦	૨.૮૯	૨.૩૩	આદર્શવાદ	વાલીપણાનું
૧૧૦	૨	૨	૩.૪૪	૩.૩૩	૩.૪૪	૩.૩૩	આદર્શવાદ	વાલીપણાનું
૧૧૧	૨	૨	૨.૮૯	૩.૦૦	૩.૨૨	૨.૪૪	વ્યવહારવાદ	સ્વાયત
૧૧૨	૨	૨	૩.૦૦	૨.૬૭	૩.૧૧	૨.૮૯	વ્યવહારવાદ	બંધિયાર
૧૧૩	૨	૨	૩.૪૪	૩.૦૦	૩.૫૬	૩.૦૦	વ્યવહારવાદ	વાલીપણાનું
૧૧૪	૨	૨	૩.૨૨	૨.૫૬	૨.૫૬	૩.૧૧	આદર્શવાદ	નિયંત્રીત
૧૧૫	૨	૨	૩.૦૦	૨.૫૬	૨.૫૬	૨.૭૮	આદર્શવાદ	વાલીપણાનું
૧૧૬	૨	૨	૩.૧૧	૨.૬૭	૨.૭૮	૨.૮૯	આદર્શવાદ	વાલીપણાનું
૧૧૭	૨	૨	૩.૦૦	૩.૦૦	૩.૦૦	૨.૫૬	આદર્શવાદ	વાલીપણાનું

[૧]	[૨]	[૩]	[૪]	[૫]	[૬]	[૭]	[૮]	[૯]
૧૧૮	૨	૨	૩.૧૧	૨.૬૭	૩.૨૨	૩.૫૬	પ્રકૃતિવાદ	બંધિયાર
૧૧૯	૨	૨	૨.૬૭	૨.૪૪	૨.૬૭	૩.00	પ્રકૃતિવાદ	બંધિયાર
૧૨૦	૨	૨	૩.૩૩	૨.૬૭	૨.૬૭	૧.૬૭	આદર્શવાદ	નિયંત્રીત
૧૨૧	૨	૨	૩.00	૨.૪૪	૨.૪૪	૨.૭૮	આદર્શવાદ	નિયંત્રીત
૧૨૨	૨	૨	૩.૨૨	૧.૮૯	૩.00	૩.૩૩	પ્રકૃતિવાદ	કૌટુંબિક
૧૨૩	૨	૨	૩.૩૩	૩.00	૩.00	૨.૮૯	આદર્શવાદ	મુકતત
૧૨૪	૨	૨	૩.૨૨	૩.૧૧	૨.૭૮	૩.૧૧	આદર્શવાદ	નિયંત્રીત
૧૨૫	૨	૨	૩.00	૨.૮૯	૩.૨૨	૨.૬૭	વ્યવહારવાદ	બંધિયાર
૧૨૬	૨	૨	૩.૪૪	૨.૧૧	૨.૭૮	૨.00	આદર્શવાદ	વાલીપણાનું
૧૨૭	૨	૨	૩.૨૨	૩.૧૧	૩.૩૩	૨.૭૮	વ્યવહારવાદ	નિયંત્રીત
૧૨૮	૨	૨	૨.૨૨	૨.૫૬	૨.૭૮	૨.૬૭	વ્યવહારવાદ	બંધિયાર
૧૨૯	૨	૨	૩.૧૧	૩.૫૬	૩.૩૩	૨.૮૯	વાસ્તવવાદ	નિયંત્રીત
૧૩૦	૨	૨	૨.૮૯	૨.૫૬	૩.00	૨.૩૩	વ્યવહારવાદ	નિયંત્રીત
૧૩૧	૨	૨	૨.૨૨	૨.૩૩	૧.૭૮	૨.૧૧	વાસ્તવવાદ	બંધિયાર
૧૩૨	૨	૨	૩.૧૧	૩.૧૧	૨.૩૩	૨.00	આદર્શવાદ	સ્વાયત
૧૩૩	૨	૨	૨.૬૭	૨.૮૯	૨.૮૯	૨.૭૮	વાસ્તવવાદ	નિયંત્રીત
૧૩૪	૨	૨	૩.00	૩.૪૪	૩.૩૩	૨.૮૯	વાસ્તવવાદ	વાલીપણાનું
૧૩૫	૨	૨	૩.૬૭	૩.૧૧	૩.૩૩	૩.૪૪	આદર્શવાદ	સ્વાયત
૧૩૬	૨	૨	૩.૩૩	૨.૩૩	૩.00	૨.૭૮	આદર્શવાદ	નિયંત્રીત
૧૩૭	૨	૨	૩.૪૪	૨.૮૯	૩.૧૧	૨.૭૮	આદર્શવાદ	વાલીપણાનું
૧૩૮	૨	૨	૨.૬૭	૨.૫૬	૨.૩૩	૨.00	આદર્શવાદ	બંધિયાર
૧૩૯	૨	૨	૩.૧૧	૨.૪૪	૨.૬૭	૨.૪૪	આદર્શવાદ	નિયંત્રીત
૧૪૦	૨	૨	૩.૨૨	૨.૮૯	૨.૮૯	૩.૩૩	પ્રકૃતિવાદ	વાલીપણાનું
૧૪૧	૨	૨	૩.00	૨.૩૩	૩.૧૧	૩.૧૧	વ્યવહારવાદ	બંધિયાર
૧૪૨	૨	૨	૨.૫૬	૩.૪૪	૩.૨૨	૨.૭૮	વાસ્તવવાદ	નિયંત્રીત
૧૪૩	૨	૨	૨.૬૭	૨.૪૪	૩.૧૧	૨.૮૯	વ્યવહારવાદ	વાલીપણાનું
૧૪૪	૨	૨	૩.00	૩.૨૨	૩.૪૪	૩.૩૩	વ્યવહારવાદ	બંધિયાર
૧૪૫	૨	૨	૩.૫૬	૨.૬૭	૩.00	૨.૪૪	આદર્શવાદ	બંધિયાર
૧૪૬	૨	૨	૩.૩૩	૨.૬૭	૨.૬૭	૧.૬૭	આદર્શવાદ	નિયંત્રીત
૧૪૭	૨	૨	૩.૫૬	૩.00	૩.00	૩.૨૨	આદર્શવાદ	બંધિયાર
૧૪૮	૨	૨	૩.૮૯	૩.૫૬	૩.૪૪	૩.૪૪	આદર્શવાદ	સ્વાયત
૧૪૯	૨	૨	૩.00	૨.૭૮	૨.૫૬	૨.૭૮	આદર્શવાદ	કૌટુંબિક
૧૫૦	૨	૨	૩.૧૧	૩.૧૧	૨.૮૯	૩.00	આદર્શવાદ	બંધિયાર
૧૫૧	૨	૨	૩.૩૩	૩.૨૨	૨.૪૪	૩.00	આદર્શવાદ	નિયંત્રીત
૧૫૨	૨	૨	૩.૬૭	૩.00	૩.૨૨	૩.૨૨	આદર્શવાદ	વાલીપણાનું
૧૫૩	૨	૨	૩.૩૩	૨.૮૯	૩.૪૪	૩.૨૨	વ્યવહારવાદ	બંધિયાર
૧૫૪	૨	૨	૩.૬૭	૩.૪૪	૩.૬૭	૩.૩૩	આદર્શવાદ	બંધિયાર
૧૫૫	૨	૨	૩.૨૨	૨.૭૮	૩.૪૪	૩.00	વ્યવહારવાદ	બંધિયાર
૧૫૬	૨	૨	૧.૮૯	૨.૮૯	૨.૨૨	૨.00	વાસ્તવવાદ	બંધિયાર
૧૫૭	૨	૨	૩.૧૧	૩.00	૩.00	૩.૨૨	પ્રકૃતિવાદ	બંધિયાર
૧૫૮	૨	૨	૨.૭૮	૨.૭૮	૩.૫૬	૩.૨૨	વ્યવહારવાદ	મુકતત
૧૫૯	૨	૨	૩.00	૩.૩૩	૩.૪૪	૨.૮૯	વ્યવહારવાદ	નિયંત્રીત

[૧]	[૨]	[૩]	[૪]	[૫]	[૬]	[૭]	[૮]	[૯]
૧૬૦	૨	૨	૩.૩૩	૩.૧૧	૩.૪૪	૨.૧૧	વ્યવહારવાદ	નિયંત્રીત
૧૬૧	૨	૨	૩.૪૪	૩.૧૧	૨.૮૯	૨.૭૮	આદર્શવાદ	બંધિયાર
૧૬૨	૨	૨	૨.૮૯	૨.૬૭	૩.૨૨	૨.૮૯	વ્યવહારવાદ	વાલીપણાનું
૧૬૩	૨	૨	૩.૩૩	૩.૨૨	૩.૪૪	૨.૮૯	વ્યવહારવાદ	વાલીપણાનું
૧૬૪	૨	૨	૩.૨૨	૩.૦૦	૩.૬૭	૩.૧૧	વ્યવહારવાદ	બંધિયાર
૧૬૫	૨	૨	૩.૧૧	૩.૪૪	૩.૨૨	૩.૧૧	વાસ્તવવાદ	બંધિયાર
૧૬૬	૨	૨	૨.૮૯	૩.૦૦	૨.૭૮	૨.૮૯	વાસ્તવવાદ	સ્વાયત
૧૬૭	૨	૨	૩.૦૦	૨.૫૬	૨.૫૬	૨.૩૩	આદર્શવાદ	કૌટુંબિક
૧૬૮	૨	૨	૩.૧૧	૩.૩૩	૩.૧૧	૨.૭૮	વાસ્તવવાદ	સ્વાયત
૧૬૯	૨	૨	૨.૬૭	૨.૫૬	૩.૦૦	૩.૦૦	વ્યવહારવાદ	મુકતત
૧૭૦	૨	૨	૩.૭૮	૩.૫૬	૩.૫૬	૩.૩૩	આદર્શવાદ	મુકતત
૧૭૧	૨	૨	૩.૩૩	૩.૨૨	૩.૮૯	૨.૨૨	વ્યવહારવાદ	મુકતત
૧૭૨	૨	૨	૨.૭૮	૩.૦૦	૩.૩૩	૨.૧૧	વ્યવહારવાદ	મુકતત
૧૭૩	૨	૨	૩.૦૦	૨.૮૯	૩.૧૧	૨.૭૮	વ્યવહારવાદ	મુકતત
૧૭૪	૨	૨	૧.૬૭	૨.૫૬	૨.૧૧	૨.૧૧	વાસ્તવવાદ	મુકતત
૧૭૫	૨	૨	૩.૧૧	૩.૨૨	૩.૩૩	૨.૨૨	વ્યવહારવાદ	મુકતત
૧૭૬	૨	૨	૩.૧૧	૨.૬૭	૨.૬૭	૨.૫૬	આદર્શવાદ	મુકતત
૧૭૭	૨	૨	૨.૮૯	૨.૬૭	૨.૫૬	૨.૫૬	આદર્શવાદ	કૌટુંબિક
૧૭૮	૨	૨	૩.૨૨	૩.૨૨	૨.૮૯	૨.૪૪	આદર્શવાદ	મુકતત
૧૭૯	૨	૨	૩.૫૬	૩.૭૮	૩.૧૧	૩.૨૨	વાસ્તવવાદ	મુકતત
૧૮૦	૨	૨	૨.૫૬	૩.૪૪	૩.૨૨	૨.૭૮	વાસ્તવવાદ	મુકતત
૧૮૧	૨	૨	૩.૨૨	૨.૬૭	૩.૧૧	૨.૮૯	આદર્શવાદ	મુકતત
૧૮૨	૨	૨	૩.૧૧	૩.૩૩	૩.૨૨	૩.૦૦	વાસ્તવવાદ	મુકતત
૧૮૩	૨	૨	૨.૮૯	૨.૦૦	૩.૦૦	૨.૬૭	વ્યવહારવાદ	કૌટુંબિક
૧૮૪	૨	૨	૩.૦૦	૩.૧૧	૩.૧૧	૧.૮૯	વાસ્તવવાદ	મુકતત
૧૮૫	૨	૨	૨.૮૯	૨.૭૮	૩.૧૧	૩.૦૦	વ્યવહારવાદ	કૌટુંબિક
૧૮૬	૨	૨	૩.૦૦	૨.૭૮	૩.૩૩	૨.૮૯	વ્યવહારવાદ	વાલીપણાનું
૧૮૭	૨	૨	૨.૮૯	૩.૦૦	૨.૮૯	૨.૭૮	વાસ્તવવાદ	મુકતત
૧૮૮	૨	૨	૨.૭૮	૨.૫૬	૩.૦૦	૨.૭૮	વ્યવહારવાદ	કૌટુંબિક
૧૮૯	૨	૨	૩.૩૩	૩.૦૦	૩.૩૩	૩.૨૨	આદર્શવાદ	મુકતત
૧૯૦	૨	૨	૩.૨૨	૩.૨૨	૩.૧૧	૩.૧૧	આદર્શવાદ	મુકતત
૧૯૧	૨	૨	૩.૩૩	૩.૨૨	૩.૨૨	૨.૬૭	આદર્શવાદ	મુકતત
૧૯૨	૨	૨	૨.૭૮	૨.૪૪	૨.૪૪	૨.૮૯	પ્રકૃતિવાદ	મુકતત
૧૯૩	૨	૨	૨.૮૯	૨.૬૭	૨.૫૬	૨.૫૬	આદર્શવાદ	કૌટુંબિક
૧૯૪	૨	૨	૩.૧૧	૨.૫૬	૩.૦૦	૨.૮૯	આદર્શવાદ	મુકતત
૧૯૫	૨	૨	૨.૫૬	૨.૭૮	૨.૫૬	૨.૭૮	વાસ્તવવાદ	કૌટુંબિક
૧૯૬	૨	૨	૨.૮૯	૩.૧૧	૨.૬૭	૨.૭૮	વાસ્તવવાદ	વાલીપણાનું
૧૯૭	૨	૨	૩.૦૦	૨.૪૪	૩.૧૧	૩.૩૩	પ્રકૃતિવાદ	મુકતત
૧૯૮	૨	૨	૩.૩૩	૩.૧૧	૩.૨૨	૨.૮૯	આદર્શવાદ	મુકતત
૧૯૯	૨	૨	૩.૨૨	૨.૫૬	૨.૭૮	૩.૧૧	આદર્શવાદ	સ્વાયત
૨૦૦	૨	૨	૩.૦૦	૨.૩૩	૨.૪૪	૨.૬૭	આદર્શવાદ	મુકતત
૨૦૧	૨	૧	૩.૭૮	૩.૮૯	૩.૪૪	૩.૮૯	વાસ્તવવાદ	નિયંત્રીત

[૧]	[૨]	[૩]	[૪]	[૫]	[૬]	[૭]	[૮]	[૯]
૨૦૨	૨	૧	૩.૩૩	૨.૮૯	૨.૮૯	૨.૧૧	આદર્શવાદ	કૌટુંબિક
૨૦૩	૨	૧	૨.૧૧	૨.૫૬	૨.૭૮	૧.૭૮	વ્યવહારવાદ	નિયંત્રીત
૨૦૪	૨	૧	૩.૧૧	૨.૮૯	૨.૭૮	૨.૮૯	આદર્શવાદ	નિયંત્રીત
૨૦૫	૨	૧	૩.૦૦	૨.૮૯	૨.૪૪	૨.૩૩	આદર્શવાદ	બંધિયાર
૨૦૬	૨	૧	૨.૨૨	૨.૨૨	૩.૧૧	૨.૫૬	વ્યવહારવાદ	નિયંત્રીત
૨૦૭	૨	૧	૨.૭૮	૨.૮૯	૨.૫૬	૨.૭૮	વાસ્તવવાદ	નિયંત્રીત
૨૦૮	૨	૧	૩.૨૨	૨.૫૬	૩.૦૦	૨.૭૮	આદર્શવાદ	બંધિયાર
૨૦૯	૨	૧	૩.૨૨	૩.૧૧	૩.૦૦	૨.૮૯	આદર્શવાદ	સ્વાયત
૨૧૦	૨	૧	૩.૪૪	૩.૦૦	૩.૪૪	૩.૩૩	આદર્શવાદ	વાલીપણાનું
૨૧૧	૨	૧	૩.૫૬	૩.૩૩	૩.૪૪	૩.૭૮	પ્રકૃતિવાદ	બંધિયાર
૨૧૨	૨	૧	૩.૧૧	૨.૮૯	૩.૨૨	૩.૨૨	વ્યવહારવાદ	બંધિયાર
૨૧૩	૨	૧	૩.૪૪	૩.૨૨	૩.૬૭	૩.૩૩	વ્યવહારવાદ	વાલીપણાનું
૨૧૪	૨	૧	૩.૪૪	૩.૧૧	૨.૮૯	૩.૦૦	આદર્શવાદ	મુકતત
૨૧૫	૨	૧	૨.૬૭	૨.૦૦	૨.૫૬	૧.૬૭	આદર્શવાદ	સ્વાયત
૨૧૬	૨	૧	૩.૩૩	૩.૪૪	૨.૭૮	૩.૬૭	પ્રકૃતિવાદ	બંધિયાર
૨૧૭	૨	૧	૨.૫૬	૨.૭૮	૨.૪૪	૧.૭૮	વાસ્તવવાદ	સ્વાયત
૨૧૮	૨	૧	૩.૩૩	૩.૨૨	૩.૫૬	૩.૪૪	વ્યવહારવાદ	કૌટુંબિક
૨૧૯	૨	૧	૩.૪૪	૨.૮૯	૨.૩૩	૨.૪૪	આદર્શવાદ	નિયંત્રીત
૨૨૦	૨	૧	૨.૬૭	૨.૮૯	૩.૪૪	૩.૧૧	વ્યવહારવાદ	મુકતત
૨૨૧	૨	૧	૩.૫૬	૨.૬૭	૩.૦૦	૨.૬૭	આદર્શવાદ	નિયંત્રીત
૨૨૨	૨	૧	૨.૬૭	૨.૮૯	૩.૧૧	૨.૫૬	વ્યવહારવાદ	સ્વાયત
૨૨૩	૨	૧	૩.૦૦	૨.૪૪	૧.૮૯	૨.૨૨	આદર્શવાદ	મુકતત
૨૨૪	૨	૧	૩.૪૪	૩.૨૨	૨.૮૯	૩.૦૦	આદર્શવાદ	વાલીપણાનું
૨૨૫	૨	૧	૩.૬૭	૩.૬૭	૩.૫૬	૩.૫૬	આદર્શવાદ	વાલીપણાનું
૨૨૬	૨	૧	૩.૨૨	૩.૩૩	૩.૪૪	૩.૪૪	વ્યવહારવાદ	મુકતત
૨૨૭	૨	૧	૨.૭૮	૨.૪૪	૩.૩૩	૨.૮૯	વ્યવહારવાદ	કૌટુંબિક
૨૨૮	૨	૧	૨.૮૯	૨.૪૪	૨.૮૯	૨.૭૮	આદર્શવાદ	વાલીપણાનું
૨૨૯	૨	૧	૩.૪૪	૩.૨૨	૩.૪૪	૩.૨૨	આદર્શવાદ	નિયંત્રીત
૨૩૦	૨	૧	૩.૦૦	૩.૩૩	૨.૮૯	૨.૮૯	વાસ્તવવાદ	બંધિયાર
૨૩૧	૨	૧	૨.૮૯	૨.૪૪	૨.૨૨	૧.૪૪	આદર્શવાદ	વાલીપણાનું
૨૩૨	૨	૧	૩.૭૮	૩.૩૩	૩.૧૧	૩.૨૨	આદર્શવાદ	કૌટુંબિક
૨૩૩	૨	૧	૩.૩૩	૩.૭૮	૨.૪૪	૨.૬૭	વાસ્તવવાદ	નિયંત્રીત
૨૩૪	૨	૧	૩.૦૦	૨.૬૭	૨.૫૬	૨.૫૬	આદર્શવાદ	બંધિયાર
૨૩૫	૨	૧	૩.૧૧	૩.૧૧	૨.૫૬	૩.૧૧	આદર્શવાદ	વાલીપણાનું
૨૩૬	૨	૧	૩.૫૬	૩.૪૪	૩.૭૮	૨.૮૯	વ્યવહારવાદ	વાલીપણાનું
૨૩૭	૨	૧	૩.૨૨	૨.૩૩	૨.૭૮	૨.૩૩	આદર્શવાદ	નિયંત્રીત
૨૩૮	૨	૧	૨.૮૯	૨.૩૩	૨.૬૭	૨.૮૯	આદર્શવાદ	કૌટુંબિક
૨૩૯	૨	૧	૨.૭૮	૩.૩૩	૩.૭૮	૨.૨૨	વ્યવહારવાદ	નિયંત્રીત
૨૪૦	૨	૧	૨.૨૨	૨.૨૨	૨.૪૪	૧.૭૮	વ્યવહારવાદ	નિયંત્રીત
૨૪૧	૨	૧	૩.૩૩	૩.૩૩	૩.૪૪	૩.૨૨	વ્યવહારવાદ	નિયંત્રીત
૨૪૨	૨	૧	૩.૦૦	૨.૮૯	૨.૮૯	૩.૨૨	પ્રકૃતિવાદ	સ્વાયત
૨૪૩	૨	૧	૩.૦૦	૩.૧૧	૩.૩૩	૩.૩૩	વ્યવહારવાદ	મુકતત

[૧]	[૨]	[૩]	[૪]	[૫]	[૬]	[૭]	[૮]	[૯]
૨૪૪	૨	૧	૩.૪૪	૩.૦૦	૩.૧૧	૨.૭૮	આદર્શવાદ	નિયંત્રીત
૨૪૫	૨	૧	૨.૮૯	૨.૩૩	૨.૪૪	૨.૫૬	આદર્શવાદ	બંધિયાર
૨૪૬	૨	૧	૨.૪૪	૨.૫૬	૩.૦૦	૩.૦૦	વ્યવહારવાદ	વાલીપણાનું
૨૪૭	૨	૧	૨.૩૩	૨.૭૮	૨.૨૨	૨.૭૮	વાસ્તવવાદ	કૌટુંબિક
૨૪૮	૨	૧	૩.૩૩	૩.૦૦	૩.૪૪	૩.૧૧	વ્યવહારવાદ	વાલીપણાનું
૨૪૯	૨	૧	૩.૧૧	૩.૩૩	૩.૩૩	૩.૧૧	વાસ્તવવાદ	બંધિયાર
૨૫૦	૨	૧	૩.૪૪	૨.૪૪	૨.૬૭	૨.૨૨	આદર્શવાદ	મુકતત
૨૫૧	૨	૧	૩.૧૧	૨.૬૭	૨.૪૪	૨.૬૭	આદર્શવાદ	સ્વાયત
૨૫૨	૨	૧	૩.૧૧	૨.૭૮	૩.૦૦	૨.૮૯	આદર્શવાદ	સ્વાયત
૨૫૩	૨	૧	૩.૬૭	૩.૦૦	૩.૨૨	૩.૦૦	આદર્શવાદ	મુકતત
૨૫૪	૨	૧	૩.૩૩	૩.૨૨	૩.૨૨	૨.૭૮	આદર્શવાદ	મુકતત
૨૫૫	૨	૧	૩.૧૧	૩.૧૧	૩.૦૦	૨.૮૯	આદર્શવાદ	મુકતત
૨૫૬	૨	૧	૩.૧૧	૨.૮૯	૩.૧૧	૨.૬૭	આદર્શવાદ	વાલીપણાનું
૨૫૭	૨	૧	૨.૬૭	૨.૧૧	૨.૮૯	૨.૪૪	વ્યવહારવાદ	સ્વાયત
૨૫૮	૨	૧	૨.૫૬	૨.૭૮	૩.૦૦	૨.૨૨	વ્યવહારવાદ	નિયંત્રીત
૨૫૯	૨	૧	૩.૪૪	૩.૦૦	૩.૨૨	૩.૦૦	આદર્શવાદ	સ્વાયત
૨૬૦	૨	૧	૩.૦૦	૩.૧૧	૩.૧૧	૨.૮૯	વાસ્તવવાદ	બંધિયાર
૨૬૧	૨	૧	૨.૫૬	૨.૩૩	૨.૫૬	૨.૬૭	પ્રકૃતિવાદ	નિયંત્રીત
૨૬૨	૨	૧	૩.૨૨	૩.૦૦	૩.૫૬	૩.૦૦	વ્યવહારવાદ	બંધિયાર
૨૬૩	૨	૧	૩.૪૪	૩.૨૨	૩.૪૪	૩.૨૨	આદર્શવાદ	વાલીપણાનું
૨૬૪	૨	૧	૩.૩૩	૩.૪૪	૩.૨૨	૩.૦૦	વાસ્તવવાદ	બંધિયાર
૨૬૫	૨	૧	૨.૫૬	૩.૦૦	૨.૩૩	૧.૮૯	વાસ્તવવાદ	નિયંત્રીત
૨૬૬	૨	૧	૩.૫૬	૩.૧૧	૩.૨૨	૩.૧૧	આદર્શવાદ	બંધિયાર
૨૬૭	૨	૧	૩.૫૬	૩.૩૩	૩.૦૦	૩.૧૧	આદર્શવાદ	સ્વાયત
૨૬૮	૨	૧	૩.૨૨	૨.૫૬	૨.૮૯	૨.૭૮	આદર્શવાદ	નિયંત્રીત
૨૬૯	૨	૧	૩.૪૪	૨.૮૯	૩.૫૬	૩.૨૨	વ્યવહારવાદ	વાલીપણાનું
૨૭૦	૨	૧	૩.૧૧	૨.૩૩	૨.૬૭	૩.૧૧	આદર્શવાદ	મુકતત
૨૭૧	૨	૧	૩.૬૭	૩.૪૪	૩.૧૧	૩.૫૬	આદર્શવાદ	મુકતત
૨૭૨	૨	૧	૩.૦૦	૩.૧૧	૩.૩૩	૩.૪૪	પ્રકૃતિવાદ	બંધિયાર
૨૭૩	૨	૧	૩.૩૩	૩.૨૨	૨.૭૮	૩.૦૦	આદર્શવાદ	નિયંત્રીત
૨૭૪	૨	૧	૨.૬૭	૨.૫૬	૨.૭૮	૨.૭૮	વ્યવહારવાદ	બંધિયાર
૨૭૫	૨	૧	૨.૪૪	૨.૫૬	૨.૭૮	૩.૧૧	પ્રકૃતિવાદ	સ્વાયત
૨૭૬	૨	૧	૩.૭૮	૨.૫૬	૨.૨૨	૩.૦૦	આદર્શવાદ	નિયંત્રીત
૨૭૭	૨	૧	૩.૧૧	૩.૧૧	૩.૩૩	૨.૬૭	વ્યવહારવાદ	મુકતત
૨૭૮	૨	૧	૨.૭૮	૨.૦૦	૩.૦૦	૨.૮૯	વ્યવહારવાદ	વાલીપણાનું
૨૭૯	૨	૧	૩.૨૨	૩.૦૦	૨.૭૮	૨.૮૯	આદર્શવાદ	કૌટુંબિક
૨૮૦	૨	૧	૩.૩૩	૩.૦૦	૨.૬૭	૨.૮૯	આદર્શવાદ	મુકતત
૨૮૧	૨	૧	૨.૫૬	૨.૮૯	૩.૨૨	૨.૭૮	વ્યવહારવાદ	મુકતત
૨૮૨	૨	૧	૨.૦૦	૨.૬૭	૩.૦૦	૨.૭૮	વ્યવહારવાદ	સ્વાયત
૨૮૩	૨	૧	૩.૧૧	૨.૮૯	૨.૭૮	૨.૮૯	આદર્શવાદ	સ્વાયત
૨૮૪	૨	૧	૩.૭૮	૩.૧૧	૨.૮૯	૩.૪૪	આદર્શવાદ	મુકતત
૨૮૫	૨	૧	૩.૬૭	૩.૦૦	૨.૮૯	૩.૫૬	આદર્શવાદ	વાલીપણાનું

[૧]	[૨]	[૩]	[૪]	[૫]	[૬]	[૭]	[૮]	[૯]
૨૮૬	૨	૧	૩.૫૬	૩.૧૧	૩.૨૨	૨.૪૪	આદર્શવાદ	મુકતત
૨૮૭	૨	૧	૩.૧૧	૩.૨૨	૩.૦૦	૩.૧૧	વાસ્તવવાદ	મુકતત
૨૮૮	૨	૧	૨.૫૬	૨.૮૯	૨.૭૮	૨.૮૯	વાસ્તવવાદ	મુકતત
૨૮૯	૨	૧	૨.૬૭	૨.૭૮	૨.૭૮	૨.૫૬	વાસ્તવવાદ	મુકતત
૨૯૦	૨	૧	૨.૪૪	૨.૭૮	૩.૧૧	૨.૭૮	વ્યવહારવાદ	કૌટુંબિક
૨૯૧	૨	૧	૩.૧૧	૨.૪૪	૩.૦૦	૨.૮૯	આદર્શવાદ	કૌટુંબિક
૨૯૨	૨	૧	૩.૪૪	૩.૨૨	૨.૫૬	૩.૨૨	આદર્શવાદ	મુકતત
૨૯૩	૨	૧	૩.૦૦	૨.૮૯	૨.૫૬	૨.૪૪	આદર્શવાદ	મુકતત
૨૯૪	૨	૧	૩.૬૭	૨.૮૯	૨.૮૯	૨.૬૭	આદર્શવાદ	વાલીપણાનું
૨૯૫	૨	૧	૩.૩૩	૩.૧૧	૩.૩૩	૩.૩૩	આદર્શવાદ	કૌટુંબિક
૨૯૬	૨	૧	૩.૩૩	૩.૧૧	૩.૨૨	૨.૮૯	આદર્શવાદ	મુકતત
૨૯૭	૨	૧	૩.૩૩	૩.૧૧	૩.૪૪	૨.૩૩	વ્યવહારવાદ	મુકતત
૨૯૮	૨	૧	૩.૩૩	૩.૦૦	૩.૪૪	૩.૧૧	વ્યવહારવાદ	મુકતત
૨૯૯	૨	૧	૩.૩૩	૩.૩૩	૨.૬૭	૨.૫૬	આદર્શવાદ	વાલીપણાનું
૩૦૦	૨	૧	૨.૮૯	૨.૮૯	૨.૭૮	૨.૪૪	આદર્શવાદ	મુકતત
૩૦૧	૧	૧	૨.૪૪	૨.૩૩	૨.૭૮	૨.૭૮	વ્યવહારવાદ	બંધિયાર
૩૦૨	૧	૧	૨.૬૭	૨.૨૨	૨.૪૪	૨.૪૪	આદર્શવાદ	કૌટુંબિક
૩૦૩	૧	૧	૩.૦૦	૨.૬૭	૩.૦૦	૨.૩૩	આદર્શવાદ	કૌટુંબિક
૩૦૪	૧	૧	૩.૨૨	૨.૬૭	૨.૬૭	૨.૭૮	આદર્શવાદ	સ્વાયત
૩૦૫	૧	૧	૩.૨૨	૩.૧૧	૨.૭૮	૨.૭૮	આદર્શવાદ	બંધિયાર
૩૦૬	૧	૧	૨.૭૮	૨.૫૬	૨.૩૩	૨.૬૭	આદર્શવાદ	બંધિયાર
૩૦૭	૧	૧	૩.૩૩	૨.૫૬	૩.૪૪	૩.૧૧	વ્યવહારવાદ	નિયંત્રીત
૩૦૮	૧	૧	૩.૩૩	૩.૨૨	૩.૨૨	૨.૭૮	આદર્શવાદ	બંધિયાર
૩૦૯	૧	૧	૩.૨૨	૨.૭૮	૩.૦૦	૩.૨૨	આદર્શવાદ	વાલીપણાનું
૩૧૦	૧	૧	૩.૧૧	૨.૭૮	૨.૮૯	૨.૪૪	આદર્શવાદ	મુકતત
૩૧૧	૧	૧	૩.૧૧	૩.૦૦	૩.૬૭	૩.૦૦	વ્યવહારવાદ	બંધિયાર
૩૧૨	૧	૧	૨.૪૪	૨.૮૯	૨.૮૯	૨.૭૮	વાસ્તવવાદ	સ્વાયત
૩૧૩	૧	૧	૩.૩૩	૩.૩૩	૩.૩૩	૩.૩૩	આદર્શવાદ	નિયંત્રીત
૩૧૪	૧	૧	૨.૮૯	૨.૫૬	૨.૮૯	૩.૫૬	પ્રકૃતિવાદ	સ્વાયત
૩૧૫	૧	૧	૩.૧૧	૩.૧૧	૨.૮૯	૨.૬૭	આદર્શવાદ	બંધિયાર
૩૧૬	૧	૧	૩.૨૨	૨.૪૪	૩.૦૦	૨.૬૭	આદર્શવાદ	નિયંત્રીત
૩૧૭	૧	૧	૩.૪૪	૩.૨૨	૩.૪૪	૩.૫૬	પ્રકૃતિવાદ	કૌટુંબિક
૩૧૮	૧	૧	૨.૪૪	૨.૭૮	૨.૭૮	૨.૧૧	વાસ્તવવાદ	બંધિયાર
૩૧૯	૧	૧	૩.૩૩	૨.૬૭	૩.૪૪	૩.૬૭	પ્રકૃતિવાદ	મુકતત
૩૨૦	૧	૧	૩.૦૦	૩.૩૩	૩.૨૨	૩.૧૧	વાસ્તવવાદ	બંધિયાર
૩૨૧	૧	૧	૨.૮૯	૩.૧૧	૩.૦૦	૩.૦૦	વાસ્તવવાદ	બંધિયાર
૩૨૨	૧	૧	૩.૧૧	૩.૨૨	૩.૨૨	૩.૦૦	વાસ્તવવાદ	નિયંત્રીત
૩૨૩	૧	૧	૨.૪૪	૨.૭૮	૩.૦૦	૨.૬૭	વ્યવહારવાદ	વાલીપણાનું
૩૨૪	૧	૧	૩.૧૧	૨.૭૮	૩.૩૩	૩.૧૧	વ્યવહારવાદ	મુકતત
૩૨૫	૧	૧	૩.૪૪	૨.૮૯	૩.૧૧	૨.૭૮	આદર્શવાદ	બંધિયાર
૩૨૬	૧	૧	૩.૨૨	૩.૪૪	૩.૩૩	૩.૧૧	વાસ્તવવાદ	બંધિયાર
૩૨૭	૧	૧	૨.૮૯	૩.૪૪	૨.૮૯	૩.૬૭	પ્રકૃતિવાદ	મુકતત

[૧]	[૨]	[૩]	[૪]	[૫]	[૬]	[૭]	[૮]	[૯]
૩૨૮	૧	૧	૩.૫૬	૩.૫૬	૩.૨૨	૩.૧૧	આદર્શવાદ	બંધિયાર
૩૨૯	૧	૧	૩.૫૬	૩.૦૦	૨.૭૮	૨.૮૯	આદર્શવાદ	મુકતત
૩૩૦	૧	૧	૨.૮૯	૨.૩૩	૨.૫૬	૨.૮૯	આદર્શવાદ	વાલીપણાનું
૩૩૧	૧	૧	૩.૨૨	૩.૧૧	૩.૬૭	૨.૮૯	વ્યવહારવાદ	મુકતત
૩૩૨	૧	૧	૩.૩૩	૩.૩૩	૩.૨૨	૩.૫૬	પ્રકૃતિવાદ	બંધિયાર
૩૩૩	૧	૧	૨.૭૮	૨.૬૭	૨.૭૮	૩.૦૦	પ્રકૃતિવાદ	વાલીપણાનું
૩૩૪	૧	૧	૩.૦૦	૨.૬૭	૨.૮૯	૨.૭૮	આદર્શવાદ	સ્વાયત
૩૩૫	૧	૧	૩.૩૩	૨.૭૮	૩.૧૧	૨.૭૮	આદર્શવાદ	સ્વાયત
૩૩૬	૧	૧	૨.૮૯	૩.૨૨	૩.૧૧	૩.૦૦	વાસ્તવવાદ	કૌટુંબિક
૩૩૭	૧	૧	૩.૨૨	૩.૩૩	૩.૨૨	૨.૮૯	વાસ્તવવાદ	કૌટુંબિક
૩૩૮	૧	૧	૩.૧૧	૩.૦૦	૩.૨૨	૨.૮૯	વ્યવહારવાદ	નિયંત્રીત
૩૩૯	૧	૧	૩.૨૨	૨.૫૬	૨.૭૮	૩.૨૨	આદર્શવાદ	સ્વાયત
૩૪૦	૧	૧	૩.૧૧	૩.૦૦	૨.૮૯	૨.૭૮	આદર્શવાદ	સ્વાયત
૩૪૧	૧	૧	૨.૮૯	૨.૬૭	૨.૫૬	૨.૭૮	આદર્શવાદ	વાલીપણાનું
૩૪૨	૧	૧	૨.૪૪	૨.૭૮	૨.૨૨	૨.૪૪	વાસ્તવવાદ	નિયંત્રીત
૩૪૩	૧	૧	૩.૪૪	૩.૨૨	૩.૦૦	૨.૮૯	આદર્શવાદ	કૌટુંબિક
૩૪૪	૧	૧	૩.૪૪	૩.૧૧	૩.૪૪	૩.૫૬	પ્રકૃતિવાદ	બંધિયાર
૩૪૫	૧	૧	૩.૧૧	૨.૪૪	૩.૧૧	૩.૨૨	પ્રકૃતિવાદ	બંધિયાર
૩૪૬	૧	૧	૩.૧૧	૨.૫૬	૨.૬૭	૨.૭૮	આદર્શવાદ	કૌટુંબિક
૩૪૭	૧	૧	૩.૬૭	૩.૩૩	૩.૫૬	૨.૮૯	આદર્શવાદ	સ્વાયત
૩૪૮	૧	૧	૩.૦૦	૨.૭૮	૨.૫૬	૨.૬૭	આદર્શવાદ	સ્વાયત
૩૪૯	૧	૧	૨.૮૯	૨.૪૪	૩.૨૨	૩.૦૦	વ્યવહારવાદ	કૌટુંબિક
૩૫૦	૧	૧	૩.૪૪	૨.૮૯	૩.૧૧	૨.૭૮	આદર્શવાદ	નિયંત્રીત
૩૫૧	૧	૧	૨.૬૭	૨.૬૭	૨.૭૮	૩.૦૦	પ્રકૃતિવાદ	નિયંત્રીત
૩૫૨	૧	૧	૨.૬૭	૨.૩૩	૩.૦૦	૩.૦૦	વ્યવહારવાદ	મુકતત
૩૫૩	૧	૧	૩.૫૬	૩.૦૦	૩.૪૪	૩.૩૩	આદર્શવાદ	કૌટુંબિક
૩૫૪	૧	૧	૩.૪૪	૩.૩૩	૩.૭૮	૩.૦૦	વ્યવહારવાદ	બંધિયાર
૩૫૫	૧	૧	૨.૮૯	૨.૭૮	૨.૬૭	૨.૬૭	આદર્શવાદ	કૌટુંબિક
૩૫૬	૧	૧	૩.૩૩	૨.૪૪	૩.૩૩	૨.૭૮	આદર્શવાદ	વાલીપણાનું
૩૫૭	૧	૧	૨.૮૯	૩.૧૧	૩.૨૨	૩.૨૨	વ્યવહારવાદ	બંધિયાર
૩૫૮	૧	૧	૩.૫૬	૩.૦૦	૩.૦૦	૨.૫૬	આદર્શવાદ	વાલીપણાનું
૩૫૯	૧	૧	૨.૪૪	૨.૭૮	૨.૬૭	૨.૬૭	વાસ્તવવાદ	કૌટુંબિક
૩૬૦	૧	૧	૩.૫૬	૩.૩૩	૩.૬૭	૩.૩૩	વ્યવહારવાદ	બંધિયાર
૩૬૧	૧	૧	૨.૭૮	૩.૦૦	૩.૧૧	૩.૦૦	વ્યવહારવાદ	મુકતત
૩૬૨	૧	૧	૩.૦૦	૨.૮૯	૩.૨૨	૨.૭૮	વ્યવહારવાદ	બંધિયાર
૩૬૩	૧	૧	૩.૫૬	૩.૫૬	૩.૩૩	૩.૪૪	આદર્શવાદ	બંધિયાર
૩૬૪	૧	૧	૩.૧૧	૩.૦૦	૩.૧૧	૨.૮૯	આદર્શવાદ	મુકતત
૩૬૫	૧	૧	૩.૫૬	૩.૦૦	૩.૩૩	૩.૪૪	આદર્શવાદ	નિયંત્રીત
૩૬૬	૧	૧	૩.૧૧	૩.૩૩	૩.૦૦	૩.૧૧	વાસ્તવવાદ	બંધિયાર
૩૬૭	૧	૧	૨.૩૩	૨.૭૮	૩.૧૧	૨.૮૯	વ્યવહારવાદ	સ્વાયત
૩૬૮	૧	૧	૩.૧૧	૨.૬૭	૨.૭૮	૨.૬૭	આદર્શવાદ	સ્વાયત
૩૬૯	૧	૧	૩.૦૦	૨.૬૭	૨.૮૯	૨.૬૭	આદર્શવાદ	મુકતત

[૧]	[૨]	[૩]	[૪]	[૫]	[૬]	[૭]	[૮]	[૯]
૩૭૦	૧	૧	૩.૩૩	૩.૧૧	૩.૩૩	૨.૭૮	આદર્શવાદ	વાલીપણાનું
૩૭૧	૧	૧	૩.૭૮	૩.૦૦	૩.૩૩	૩.૦૦	આદર્શવાદ	સ્વાયત
૩૭૨	૧	૧	૨.૮૯	૨.૪૪	૨.૭૮	૩.૦૦	પ્રકૃતિવાદ	સ્વાયત
૩૭૩	૧	૧	૩.૩૩	૩.૦૦	૩.૨૨	૩.૬૭	પ્રકૃતિવાદ	બંધિયાર
૩૭૪	૧	૧	૩.૩૩	૩.૫૬	૩.૩૩	૩.૩૩	વાસ્તવવાદ	બંધિયાર
૩૭૫	૧	૧	૨.૩૩	૨.૫૬	૨.૬૭	૨.૮૯	પ્રકૃતિવાદ	કૌટુંબિક
૩૭૬	૧	૧	૨.૮૯	૩.૨૨	૩.૧૧	૩.૦૦	વાસ્તવવાદ	બંધિયાર
૩૭૭	૧	૧	૨.૮૯	૨.૭૮	૩.૨૨	૩.૧૧	વ્યવહારવાદ	મુકતત
૩૭૮	૧	૧	૨.૮૯	૨.૫૬	૨.૮૯	૩.૨૨	પ્રકૃતિવાદ	કૌટુંબિક
૩૭૯	૧	૧	૨.૭૮	૨.૮૯	૩.૨૨	૨.૮૯	વ્યવહારવાદ	સ્વાયત
૩૮૦	૧	૧	૩.૧૧	૨.૭૮	૩.૦૦	૩.૨૨	પ્રકૃતિવાદ	સ્વાયત
૩૮૧	૧	૧	૨.૭૮	૨.૮૯	૩.૩૩	૩.૦૦	વ્યવહારવાદ	વાલીપણાનું
૩૮૨	૧	૧	૩.૧૧	૨.૭૮	૩.૧૧	૩.૧૧	આદર્શવાદ	કૌટુંબિક
૩૮૩	૧	૧	૩.૪૪	૩.૫૬	૩.૧૧	૩.૬૭	પ્રકૃતિવાદ	મુકતત
૩૮૪	૧	૧	૩.૧૧	૨.૫૬	૩.૨૨	૩.૦૦	વ્યવહારવાદ	મુકતત
૩૮૫	૧	૧	૩.૫૬	૨.૮૯	૩.૨૨	૨.૫૬	આદર્શવાદ	વાલીપણાનું
૩૮૬	૧	૧	૩.૫૬	૩.૨૨	૩.૧૧	૩.૫૬	આદર્શવાદ	મુકતત
૩૮૭	૧	૧	૩.૧૧	૨.૮૯	૨.૭૮	૨.૮૯	આદર્શવાદ	કૌટુંબિક
૩૮૮	૧	૧	૩.૦૦	૨.૮૯	૩.૦૦	૩.૨૨	પ્રકૃતિવાદ	મુકતત
૩૮૯	૧	૧	૨.૫૬	૨.૪૪	૨.૮૯	૨.૮૯	વ્યવહારવાદ	મુકતત
૩૯૦	૧	૧	૩.૪૪	૩.૨૨	૩.૨૨	૩.૪૪	આદર્શવાદ	કૌટુંબિક
૩૯૧	૧	૧	૨.૬૭	૨.૩૩	૨.૪૪	૨.૬૭	આદર્શવાદ	મુકતત
૩૯૨	૧	૧	૨.૮૯	૩.૧૧	૩.૦૦	૩.૨૨	પ્રકૃતિવાદ	વાલીપણાનું
૩૯૩	૧	૧	૩.૭૮	૩.૦૦	૩.૪૪	૩.૨૨	આદર્શવાદ	કૌટુંબિક
૩૯૪	૧	૧	૩.૦૦	૩.૨૨	૩.૨૨	૨.૫૬	વાસ્તવવાદ	મુકતત
૩૯૫	૧	૧	૩.૧૧	૨.૮૯	૩.૩૩	૩.૦૦	વ્યવહારવાદ	કૌટુંબિક
૩૯૬	૧	૧	૩.૪૪	૩.૩૩	૩.૪૪	૩.૨૨	આદર્શવાદ	મુકતત
૩૯૭	૧	૧	૩.૩૩	૩.૦૦	૨.૭૮	૨.૫૬	આદર્શવાદ	મુકતત
૩૯૮	૧	૧	૩.૧૧	૨.૪૪	૨.૩૩	૩.૨૨	પ્રકૃતિવાદ	મુકતત
૩૯૯	૧	૧	૩.૬૭	૩.૫૬	૩.૪૪	૩.૩૩	આદર્શવાદ	મુકતત
૪૦૦	૧	૧	૨.૮૯	૩.૦૦	૨.૭૮	૨.૮૯	વાસ્તવવાદ	મુકતત

૪.૮ શૈક્ષણિક ફિલસૂફી

આ અગાઉ સંસ્થાકીય વાતાવરણના વિવિધ પરિમાણનું વિશ્લેષણ અને અર્થઘટન કરવામાં આવેલ છે. આ અભ્યાસનું મુખ્ય કાર્ય પ્રાથમિક શાળાઓનું વાતાવરણ જાણવાનું હતું. પરંતુ તેની સાથે શાળાઓના શિક્ષકો વિશે જાણવા અને શાળાઓની પરિસ્થિતિ જાણવા બીજું મહત્વનું પરિબળ તપાસવામાં આવેલ. એ છે શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી. અહીં શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ પર મળેલા કાચા પ્રાપ્તાંકો પરથી વિશ્લેષણ અને અર્થઘટન કરી શૈક્ષણિક ફિલસૂફી અને શાળાના વાતાવરણ વચ્ચેનો સંબંધ તપાસેલ છે.

૪.૮.૧. શૈક્ષણિક ફિલસૂફીની માહિતીનું વિશ્લેષણ

આ અભ્યાસમાં લેવામાં આવેલ ૪૦૦ નમૂનાની પસંદિત શાળાઓના ૮૦૦ શિક્ષકોના, સંસ્થાકીય વાતાવરણ સૂચક પ્રશ્નાવલીની સાથે શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ પરના પ્રતિભાવ પણ જાણવામાં આવેલ. આ માપદંડમાં કુલ ૩૬ કલમોનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ. આ માપદંડની વિશ્વસનીયતા પ્રસ્થાપિત કરવામાં આવેલ હતી. માપદંડની ૩૬ કલમોમાં જુદા જુદા ચાર વાદ, આદર્શવાદ, વાસ્તવવાદ, વ્યવહારવાદ અને પ્રકૃતિવાદ તથા નવ પાસાં અંતિમ સત્ય, જ્ઞાનનું સ્વરૂપ, નીતિ-મૂલ્યો, શિક્ષણના હેતુઓ, અભ્યાસક્રમ, શિક્ષણની પધ્ધતિ, ગુરૂ શિષ્ય સંબંધ, પરીક્ષા અને શાળાને આવરી લેવામાં આવેલ. દરેક વાદ માટે નવ કલમ હતી.

શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ દ્વારા મળેલ શિક્ષકોના પ્રતિચારોનું ગુણાંકન કરવામાં આવેલ. દરેક કલમ માટે પાંચ માત્રઓમાંથી શિક્ષકે પસંદ કરેલા માત્રા માટે સંપુર્ણ સંમતથી સંપૂર્ણ અસંમત માટે ક્રમશઃ ૪,૩,૨,૧,૦ પ્રાપ્તાંકો આપવામાં આવેલ.

પ્રાપ્ત થયેલ માહિતીનું વિશ્લેષણ કમ્પ્યુટરની મદદથી કરવામાં આવેલ, વિવિધ અંકશાસ્ત્રીય ગણતરીઓ અને ટી-ગુણોત્તર જેવી પ્રયુકિતઓનો ઉપયોગ કરવામાં આવેલ. તેના દ્વારા મળેલ માહિતીનું જુદી જુદી સારણીઓ દ્વારા અર્થઘટન કરવામાં આવેલ.

૪.૮.૨. કાચા પ્રાપ્તાંકોનું પ્રમાણીકરણ

શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડની ૩૬ કલમોમાંથી ૯ કલમો ૧,૫,૯,૧૩,૧૭,૨૧,૨૫,૨૯,૩૩ આદર્શવાદ માટે, ૨,૬,૧૦,૧૪,૧૮,૨૨,૨૬,૩૦,૩૪ કલમો વાસ્તવવાદ માટે, ૩,૭,૧૧,૧૫,૧૯,૨૩,૨૭,૩૧,૩૫ કલમો વ્યવહારવાદ માટે, ૪,,૮,૧૨,૧૬,૨૦,૨૪,૨૮,૨૨,૨૬ કલમો પ્રકૃતિવાદ માટે હતી. શિક્ષકોને આપેલા પ્રતિચારનો સરવાળો કરી તેની સરાસરી કરતાં જે વાદની સરાસરી ઊંચી જણાયેલ તે શાળામાં તે વાદ છે. તેવું નક્કી કરવામાં આવેલ આ રીતે પ્રત્યેક શાળાની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી નક્કી કરવામાં આવેલ જે સારણી નંબર ૪.૩૫માં દર્શાવેલ છે.

સારણી ૪.૩૫ દર્શાવે છે કે,

જૂનાગઢ જિલ્લાની પસંદિત ૪૦૦ શાળાઓમાંથી ૧૯૬માં આદર્શવાદ, ૫૭માં વાસ્તવવાદ, ૧૦૪માં વ્યવહારવાદ અને ૪૩ શાળાઓમાં પ્રકૃતિવાદની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી જોવા મળેલ છે. અર્થાત આદર્શવાદની ફિલસૂફી વધુ જોવા મળેલ છે.

શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વિસ્તાર મુજબ કેવી હશે તથા વિસ્તાર અને શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વચ્ચે સંબંધ હશે કે કેમ ? તે જાણવા માટે ઉત્કલ્પના રચવામાં આવે આ ઉત્કલ્પના નંબર ૨૮ થી ૩૨ નીચે મુજબ છે.

૨૮. ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાઓના શિક્ષકોના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૨૯. ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાઓના શિક્ષકોના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (આદર્શવાદ) માપદંડના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૩૦. ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાઓના શિક્ષકોના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વાસ્તવવાદ) માપદંડના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૩૧. ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાઓના શિક્ષકોના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વ્યવહારવાદ) માપદંડના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૩૨. ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાઓના શિક્ષકોના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (પ્રકૃતિવાદ) માપદંડના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

સારણી ૪.૩૬

વિસ્તાર તથા શૈક્ષણિક ફિલસૂફી જુદા જુદા વાદ મુજબ શાળાઓની સંખ્યા તથા ટકાવારી.

ક્રમ	વાદ	ગ્રામ્ય	શહેરી	કુલ	ટકા
૧	આદર્શવાદ	૯૯	૯૭	૧૯૬	૪૯.૦૦
૨	વાસ્તવવાદ	૨૮	૨૯	૫૭	૧૪.૨૫
૩	વ્યવહારવાદ	૪૯	૫૫	૧૦૪	૨૬.૦૦
૪	પ્રકૃતિવાદ	૨૪	૧૯	૪૩	૧૦.૭૫
	કુલ	૨૦૦	૨૦૦	૪૦૦	૧૦૦

સારણી ૪.૩૬ દર્શાવે છે કે

આદર્શવાદ અને પ્રકૃતિવાદ ગ્રામ્ય વિસ્તારની શાળાઓમાં વધુ જોવા મળેલ છે. જ્યારે વાસ્તવવાદ અને વ્યવહારવાદ શહેરી વિસ્તારની શાળાઓમાં વધુ જોવા મળેલ છે. અર્થાત્ ગ્રામ્ય સંસ્કૃતિએ, ગ્રામ્ય સમાજે હજુ આદર્શો, મૂલ્યો જાળવેલ છે. અને પ્રકૃતિ સાથે સંબંધ જાળવી રાખેલ છે. શહેરી સંસ્કૃતિ વાસ્તવ છે, સંપુર્ણ વ્યવહારવાદી છે.

૪.૮.૩. ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારની શાળાઓની શૈક્ષણિક ફિલસૂફીની તુલના

પ્રત્યેક શાળાની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી જાણ્યા બાદ આ ફિલસૂફી નમૂનામાં પસંદિત ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારની શાળાઓમાં કેવી જોવા મળે છે. અને વિસ્તારની કોઇ અસર શાળાઓની ફિલસૂફી ઉપર છે કે કેમ તે જાણવા માટે આ અભ્યાસમાં નીચેની ઉત્કલ્પનાઓ રચવામાં આવેલ બંને પ્રકારના વિસ્તારમાં જુદા જુદા વાદ પણ તપાસવામાં આવેલ.

ઉત્કલ્પના : ૨૮

ગ્રામ્ય અને શહેર વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાઓના શિક્ષકોની ફિલસૂફી માપદંડના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

આ ઉત્કલ્પનાની ચકાસણી માટે સારણી ૪.૩૭માં શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડની રજુઆત કરવામાં આવેલ છે. જેનું અર્થઘટન કરવામાં આવેલ છે.

આ ઉપરાંત ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારની શાળાઓના વિવિધ વાદ વિસ્તાર મુજબ જાણવા માટે ઉત્કલ્પના ૨૯ થી ૩૨ રચવામાં આવેલ જે નીચે મુજબ છે.

ઉત્કલ્પના ૨૯

ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (આદર્શવાદ) માપદંડનના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

ઉત્કલ્પના ૩૦

ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાઓના શિક્ષકોના ફિલસૂફી (વાસ્તવવાદ) માપદંડના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

ઉત્કલ્પના ૩૧

ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાઓના શિક્ષકોના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વ્યવહારવાદ) માપદંડના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

ઉત્કલ્પના ૩૨

ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાઓના શિક્ષકોના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (પ્રકૃતિવાદ) માપદંડના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

આ તમામ ઉત્કલ્પનાની ચકાસણી સારણી ૪.૩૮ થી ૪.૪૧માં કરવમાં આવેલ છે. જેનું અર્થઘટન પણ કરવામાં આવેલ છે.

સારણી.૪.૩૭
<u>ગ્રામ્ય</u> અને <u>શહેરી</u> વાતાવરણવાળી શાળાઓના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ પરના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરીની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલનો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
ગ્રામ્ય	૨૦૦	૧૦૭.૫૮૦૦	૧૦.૩૪૩૦	.૭૩૧૪	ધારેલ સમાન વિચરણ	.૧૭૮	.૬૭૩	.૭૦૭	૩૯૮	.૪૮૦	.૭૫૦૦	૧.૦૬૧૪	-૧.૩૩૬૭	૨.૮૩૬૭
શહેરી	૨૦૦	૧૦૬.૮૩૦૦	૧૦.૮૭૯૦	.૭૬૯૩	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			.૭૦૭	૩૯૬.૯૮૮	.૪૮૦	.૭૫૦૦	૧.૦૬૧૪	-૧.૩૩૬૭	૨.૮૩૬૭

સારણી <u>૪.૩૭</u> જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય <u>.૭૦૭</u> મળેલ હતું. જે <u>૧.૯૬</u> કરતાં <u>ઓછું</u> હોય <u>૦.૦૫</u> કક્ષાએ સાર્થક નથી.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર <u>૨૮</u> નો <u>અસ્વીકાર</u> થઇ શકે નહી. અર્થાત, સંશોધકને ગ્રામ્ય અને શહેરી વાતાવરણવાળી શાળાઓના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ <u>નથી.</u>

ગ્રામ્ય વાતાવરણવાળી શાળાઓનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૭.૫૮) <u>શહેરી</u> વાતાવરણવાળી શાળાઓના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૬.૮૩) કરતાં <u>વધુ</u> હતો.

અર્થાત શૈક્ષણિક ફિલસૂફીમાં જોવા મળેલ તફાવત વાસ્તવિક ન હતો, આકસ્મિક હતો.

સારણી.૪.૩૮

ગ્રામ્ય અને શહેરી વાતાવરણવાળી શાળાઓના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (આદર્શવાદ) માપદંડ પરના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરીની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલનો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
ગ્રામ્ય	૯૯	૧૦૭.૬૫૬૬	૯.૮૭૩૯	.૯૯૨૪	ધારેલ સમાન વિચરણ	૧.૪૮૧	.૨૨૫	.૧૨૭	૧૯૪	.૮૯૯	.૧૯૨૬	૧.૫૧૩૧	-૨.૭૯૧૭	૩.૧૭૭૦
શહેરી	૯૭	૧૦૭.૪૬૩૯	૧૧.૨૭૬૯	૧.૧૪૫૦	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			.૧૨૭	૧૮૯.૫૯૬	.૮૯૯	.૧૯૨૬	૧.૫૧૫૨	-૨.૭૯૬૧	૩.૧૮૧૪

સારણી ૪.૩૮ જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય .૧૨૭ મળેલ હતું. જે ૧.૯૬ કરતાં ઓછું હોય ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક નથી.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર ૨૯ નો અસ્વીકાર થઇ શકે નહી. અર્થાત, સંશોધકને ગ્રામ્ય અને શહેરી વાતાવરણવાળી શાળાઓના આદર્શવાદના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ નથી.

ગ્રામ્ય વાતાવરણવાળી શાળાઓના આદર્શવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૭.૬૬)

શહેરી વાતાવરણવાળી શાળાઓના આદર્શવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૭.૪૬) કરતાં વધુ હતો.

અર્થાત શૈક્ષણિક ફિલસૂફીમાં જોવા મળેલ તફાવત વાસ્તવિક ન હતો, આકસ્મિક હતો.

સારણી.૪.૩૯

ગ્રામ્ય અને શહેરી વાતાવરણવાળી શાળાઓના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વાસ્તવવાદ) માપદંડ પરના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરી ની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલ નો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
ગ્રામ્ય	૨૮	૧૦૬.૩૨૧૪	૧૧.૫૪૪૦	૨.૧૮૧૬	ધારેલ સમાન વિચરણ	.૩૦૮	.૫૮૧	.૫૨૬	૫૫	.૬૦૧	૧.૭૩૫૨	૩.૨૯૫૯	-૪.૮૬૯૯	૮.૩૪૦૮
શહેરી	૨૯	૧૦૪.૫૮૬૨	૧૩.૨૪૬૩	૨.૪૫૯૮	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			.૫૨૮	૫૪.૪૪૨	.૬૦૦	૧.૭૩૫૨	૩.૨૮૭૮	-૪.૮૫૫૩	૮.૩૨૫૭

સારણી ૪.૩૯ જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય .૫૨૬ મળેલ હતું. જે ૧.૯૬ કરતાં ઓછું હોય ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક નથી.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર ૩૦ નો અસ્વીકાર થઇ શકે નહી. અર્થાત, સંશોધકને ગ્રામ્ય અને શહેરી વાતાવરણવાળી શાળાઓના વાસ્તવવાદના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ નથી.

ગ્રામ્ય વાતાવરણવાળી શાળાઓના વાસ્તવવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૬.૩૨)

શહેરી વાતાવરણવાળી શાળાઓના વાસ્તવવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૪.૫૯) કરતાં વધુ હતો.

અર્થાત શૈક્ષણિક ફિલસૂફીમાં જોવા મળેલ તફાવત વાસ્તવિક ન હતો, આકસ્મિક હતો.

સારણી.૪.૪૦

ગ્રામ્ય અને શહેરી વાતાવરણવાળી શાળાઓના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વ્યવહારવાદ) માપદંડ પરના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરીની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલ નો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
ગ્રામ્ય	૪૯	૧૦૬.૮૯૮૦	૧૦.૬૯૯૦	૧.૫૨૮૪	ધારેલ સમાન વિચરણ	૨.૦૦૫	.૧૬૦	.૦૧૩	૧૦૨	.૯૯૦	૨.૫૨૩	૧.૯૨૪૨	-૩.૭૯૧૪	૩.૮૪૧૯
શહેરી	૫૫	૧૦૬.૮૭૨૭	૮.૯૧૫૪	૧.૨૦૨૧	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			.૦૧૩	૯૩.૮૩૬	.૯૯૦	૨.૫૨૩	૧.૯૯૪૫	-૩.૮૩૫૮	૩.૮૮૬૩

સારણી <u>૪.૪૦</u> જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય <u>.૦૧૩</u> મળેલ હતું. જે <u>૧.૯૬</u> કરતાં <u>ઓછું</u> હોય <u>૦.૦૫</u> કક્ષાએ સાર્થક નથી.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર <u>૩૧</u> નો <u>અસ્વીકાર</u> થઇ શકે નહી. અર્થાત, સંશોધકને ગ્રામ્ય અને શહેરી વાતાવરણવાળી શાળાઓના વ્યવહારવાદના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ <u>નથી.</u>

<u>ગ્રામ્ય</u> વાતાવરણવાળી શાળાઓના વ્યવહારવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૬.૯૦)

<u>શહેરી</u> વાતાવરણવાળી શાળાઓના વ્યવહારવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૬.૮૭) કરતાં <u>વધુ</u> હતો.

અર્થાત શૈક્ષણિક ફિલસૂફીમાં જોવા મળેલ તફાવત વાસ્તવિક ન હતો, આકસ્મિક હતો.

સારણી.૪.૪૧
ગ્રામ્ય અને શહેરી વાતાવરણવાળી શાળાઓના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (પ્રકૃતિવાદ) માપદંડ પરના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરીની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલનો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ: નીચેનો અંક	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ: ઉપરનો અંક
ગ્રામ્ય	૨૪	૧૧૦.૧૨૫૦	૧૦.૨૫૪૬	૨.૦૯૩૨	ધારેલ સમાન વિચરણ	.૦૧૫	.૯૦૨	૧.૦૧૯	૪૧	.૩૧૪	૩.૨૩૦૩	૩.૧૭૧૨	૩.૧૭૪૧	૯.૬૩૪૬
શહેરી	૧૯	૧૦૬.૮૯૪૭	૧૦.૪૧૮૪	૨.૪૯૦૨	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			૧.૦૧૭	૩૮.૪૮૩	.૩૧૬	૩.૨૩૦૩	૩.૧૭૭૨	૩.૧૯૮૯	૯.૬૫૯૫

સારણી ૪.૪૧ જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય ૧.૦૧૯ મળેલ હતું. જે ૧.૯૬ કરતાં ઓછું હોય ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક નથી.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર ૩૨ નો અસ્વીકાર થઇ શકે નહી. અર્થાત, સંશોધકને ગ્રામ્ય અને શહેરી વાતાવરણવાળી શાળાઓના પ્રકૃતિવાદના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ નથી.

ગ્રામ્ય વાતાવરણવાળી શાળાઓના પ્રકૃતિવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૧૦.૧૨)

શહેરી વાતાવરણવાળી શાળાઓના પ્રકૃતિવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૬.૮૯) કરતાં વધુ હતો.

અર્થાત શૈક્ષણિક ફિલસૂફીમાં જોવા મળેલ તફાવત વાસ્તવિક ન હતો, આકસ્મિક હતો.

૪.૮.૪. સરકારી અને ખાનગી શાળાઓની શૈક્ષણિક ફિલસૂફીની તુલના

ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારની શાળાઓની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી એ વિસ્તાર મુજબ જોવામાં આવેલ હતી. તેની સાથે તેના સંચાલન મુજબ જોવામાં આવે તો સમગ્ર પરિસિથતિનો ખ્યાલ આવે. આ માટે નીચે મુજબની ઉત્કલ્પનાઓ આગાઉથી રચવામાં આવેલ.

૩૩. સરકારી અને ખાનગી પ્રાથમિક શાળાઓના શિક્ષકોના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૩૪. સરકારી અને ખાનગી પ્રાથમિક શાળાઓના શિક્ષકોના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (આદર્શવાદ) માપદંડના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૩૫. સરકારી અને ખાનગી પ્રાથમિક શાળાઓના શિક્ષકોના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વાસ્તવવાદ) માપદંડના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૩૬. સરકારી અને ખાનગી પ્રાથમિક શાળાઓના શિક્ષકોના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વ્યવવહારવાદ) માપદંડના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૩૭. સરકારી અને ખાનગી પ્રાથમિક શાળાઓના શિક્ષકોના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વ્યવહારવાદ) માપદંડના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

આ તમામ ઉત્કલ્પનાની ચકાસણી માટે સારણી ૪.૪૨ થી ૪.૪૭માં સરકારી અને ખાનગી પ્રાથમિક શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડના ટી મૂલ્ય શોધવામાં આવેલ છે અને તેનું અર્થઘટન કરવામાં આવેલ છે.

અહીં સંચાલન મુજબ શૈક્ષણિક ફિલસૂફી જુદા જુદા વાદ મુજબ કેટલી શાળાઓમાં છે તે જાણવાનો હેતુ હતો. જે નીચે સારણી ૪.૪૨માં દર્શાવેલ છે.

સારણી ૪.૪૨

સંચાલન તથા શૈક્ષણિક ફિલસૂફીના જુદા જુદા વાદ મુજબ શાળાઓની સંખ્યા તથા ટકાવારી.

ક્રમ	વાદ	સરકારી	ખાનગી	કુલ	ટકા
૧	આદર્શવાદ	૯૮	૯૮	૧૯૬	૪૯.૦૦
૨	વાસ્તવવાદ	૨૬	૩૧	૫૭	૧૪.૨૫
૩	વ્યવહારવાદ	૪૬	૫૮	૧૦૪	૨૬.૦૦
૪	પ્રકૃતિવાદ	૩૦	૧૩	૪૩	૧૦.૭૫
	કુલ	**૨૦૦**	**૨૦૦**	**૪૦૦**	**૧૦૦**

સારણી.૪.૪૩
સરકારી અને ખાનગી પ્રાથમિક શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ પરના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
સંચાલન	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરીની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલ નો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
સરકારી	૨૦૦	૧૦૮.૧૧૫૦	૧૦.૪૪૮૩	.૭૩૮૮	ધારેલ સમાન વિચરણ	.૦૩૬	.૮૪૯	૧.૭૨૦	૩૯૮	.૦૮૬	૧.૮૨૦૦	૧.૦૫૮૨	-.૨૬૦૩	૩.૯૦૦૩
ખાનગી	૨૦૦	૧૦૬.૨૯૫૦	૧૦.૭૧૩૬	.૭૫૭૬	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			૧.૭૨૦	૩૯૭.૭૫૦	.૦૮૬	૧.૮૨૦૦	૧.૦૫૮૨	-.૨૬૦૩	૩.૯૦૦૩

સારણી ૪.૪૩ જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય ૧.૭૨૦ મળેલ હતું. જે ૧.૯૬ કરતાં ઓછું હોય ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક નથી.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર ૩૩ નો અસ્વીકાર થઇ શકે નહી. અર્થાત, સંશોધકને સરકારી અને ખાનગી સંચાલનવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફીના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ નથી.

સરકારી સંચાલનવાળી શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફીના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૮.૧૧)

ખાનગી સંચાલનવાળી શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફીના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૬.૨૯) કરતાં વધુ હતો.

અર્થાત શૈક્ષણિક ફિલસૂફીમાં જોવા મળેલ તફાવત વાસ્તવિક ન હતો, આકસ્મિક હતો.

સારણી.૪.૪૪

સરકારી અને ખાનગી પ્રાથમિક શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (આદર્શવાદ) માપદંડ પરના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
સંચાલન	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરીની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલનો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
સરકારી	૯૮	૧૦૮.૩૦૬૧	૧૦.૭૬૧૧	૧.૦૮૭૦	ધારેલ સમાન વિચરણ	.૧૨૬	.૭૨૩	.૯૮૭	૧૯૪	.૩૨૫	૧.૪૮૯૮	૧.૫૦૯૩	-૧.૪૮૭૦	૪.૪૬૬૬
ખાનગી	૯૮	૧૦૬.૮૧૬૩	૧૦.૩૬૫૮	૧.૦૪૭૧	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			.૯૮૭	૧૯૩.૭૨૯	.૩૨૫	૧.૪૮૯૮	૧.૫૦૯૩	-૧.૪૮૭૦	૪.૪૬૬૬

સારણી ૪.૪૪ જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય .૯૮૭ મળેલ હતું. જે ૧.૯૬ કરતાં ઓછું હોય ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક નથી.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર ૩૪ નો અસ્વીકાર થઇ શકે નહી. અર્થાત, સંશોધકને સરકારી અને ખાનગી સંચાલનવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી આદર્શવાદના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ નથી.

સરકારી સંચાલનવાળી શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી આદર્શવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૮.૩૦) ખાનગી સંચાલનવાળી શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી આદર્શવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૬.૮૨) કરતાં વધુ હતો.

અર્થાત શૈક્ષણિક ફિલસૂફીમાં જોવા મળેલ તફાવત વાસ્તવિક ન હતો, આકસ્મિક હતો.

સારણી.૪.૪૫
સરકારી અને ખાનગી પ્રાથમિક શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વાસ્તવવાદ) માપદંડ પરના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
સંચાલન	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરીની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલનો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ: નીચેનો અંક	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ: ઉપરનો અંક
સરકારી	૨૬	૧૦૭.૩૦૭૭	૧૦.૯૩૯૦	૨.૧૪૫૩	ધારેલ સમાન વિચરણ	.૪૧૬	.૫૨૨	૧.૦૪૭	૫૫	.૩૦૦	૩.૪૩૬૭	૩.૨૮૩૯	-૩.૧૪૪૪	૧૦..૦૧૭૮
ખાનગી	૩૧	૧૦૩.૮૭૧૦	૧૩.૪૧૦૮	૨.૪૦૮૭	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			૧.૦૬૫	૫૪.૯૬૭	.૨૯૧	૩.૪૩૬૭	૩.૨૨૫૫	-૩.૦૨૭૪	૯.૯૦૦૯

સારણી ૪.૪૫ જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય ૧.૦૪૭ મળેલ હતું. જે ૧.૯૬ કરતાં ઓછું હોય ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક નથી.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર ૩૫ નો અસ્વીકાર થઇ શકે નહી. અર્થાત, સંશોધકને સરકારી અને ખાનગી સંચાલનવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વાસ્તવવાદના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ નથી.

સરકારી સંચાલનવાળી શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વાસ્તવવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૭.૩૦)

ખાનગી સંચાલનવાળી શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વાસ્તવવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૩.૮૭) કરતાં વધુ હતો.

અર્થાત શૈક્ષણિક ફિલસૂફીમાં જોવા મળેલ તફાવત વાસ્તવિક ન હતો, આકસ્મિક હતો.

સારણી.૪.૪૬

<u>સરકારી</u> અને <u>ખાનગી</u> પ્રાથમિક શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વ્યવહારવાદ) માપદંડ પરના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
સંચાલન	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરીની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલનો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
સરકારી	૪૬	૧૦૭.૪૧૩૦	૯.૭૨૪૧	૧.૪૩૩૭	ધારેલ સમાન વિચરણ	.૧૦૩	.૭૪૮	.૪૯૧	૧૦૨	.૬૨૫	.૯૪૭૫	૧.૯૩૧૬	-૨.૮૮૩૯	૪.૭૭૮૯
ખાનગી	૨૮	૧૦૬.૪૬૫૫	૯.૮૩૦૫	૧.૨૯૦૮	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			.૪૯૧	૯૭.૧૩૩	.૬૨૪	.૯૪૭૫	૧.૯૨૯૨	-૨.૮૮૧૩	૪.૭૭૬૪

સારણી <u>૪.૪૬</u> જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય <u>.૪૯૧</u> મળેલ હતું. જે <u>૧.૯૬</u> કરતાં <u>ઓછું</u> હોય <u>૦.૦૫</u> કક્ષાએ સાર્થક નથી.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર <u>૩૬</u> નો <u>અસ્વીકાર</u> થઇ શકે નહી. અર્થાત, સંશોધકને સરકારી અને ખાનગી સંચાલનવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વ્યવહારવાદના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ <u>નથી.</u>

<u>સરકારી</u> સંચાલનવાળી શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વ્યવહારવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૭.૪૧) <u>ખાનગી</u> સંચાલનવાળી શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વ્યવહારવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૬.૪૩) કરતાં <u>વધુ</u> હતો. અર્થાત શૈક્ષણિક ફિલસૂફીમાં જોવા મળેલ તફાવત વાસ્તવિક ન હતો, આકસ્મિક હતો.

સારણી.૪.૪૭
<u>સરકારી</u> અને <u>ખાનગી</u> પ્રાથમિક શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (પ્રકૃતિવાદ) માપદંડ પરના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
સંચાલન	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરીની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલનો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
સરકારી	૩૦	૧૦૯.૨૬૬૭	૧૦.૪૪૧૭	૧.૯૦૬૪	ધારેલ સમાન વિચરણ	.૦૬૬	.૭૯૮	.૫૪૪	૪૧	.૫૮૯	૧.૮૮૨૧	૩.૪૫૯૭	-૫.૧૦૪૯	૮.૮૬૯૦
ખાનગી	૧૩	૧૦૭.૩૭૪૬	૧૦.૩૬૪૫	૨.૮૭૪૬	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			.૫૪૬	૨૬.૩૩	.૫૯૧	૧.૮૮૨૧	૩.૪૪૯૩	-૫.૨૫૨૮	૯.૦૧૬૯

સારણી <u>૪.૪૭</u> જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય <u>.૫૪૪</u> મળેલ હતું. જે <u>૧.૯૬</u> કરતાં <u>ઓછું</u> હોય <u>૦.૦૫</u> કક્ષાએ સાર્થક નથી.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર <u>૩૭</u> નો <u>અસ્વીકાર</u> થઇ શકે નહી. અર્થાત, સંશોધકને સરકારી અને ખાનગી સંચાલનવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી પ્રકૃતિવાદના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ <u>નથી.</u>

<u>સરકારી</u> સંચાલનવાળી શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી પ્રકૃતિવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૯.૨૭)

<u>ખાનગી</u> સંચાલનવાળી શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી પ્રકૃતિવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૭.૩૮) કરતાં <u>વધુ</u> હતો.

અર્થાત શૈક્ષણિક ફિલસૂફીમાં જોવા મળેલ તફાવત વાસ્તવિક ન હતો, આકસ્મિક હતો.

સારણી ૪.૪૨ દર્શાવે છે કે

સરકારી અને ખાનગી સંચાલન ધરાવતી શાળાઓમાં આદર્શવાદ સમાન જોવા મળે છે. જેથી સંચાલન કોઈપણ પ્રકારનું હોય આદર્શવાદ સૌથી વધુ શાળાઓમાં (૧૯૬) અને બંને સંચાલનમાં ૯૮-૯૮ સમાન છે. જયારે સરકારી કરતાં ખાનગી શાળાઓમાં વાસ્તવવાદ અને વ્યવહાર વાદ વધુ જોવા મળેલ છે. સરકારી શાળાઓમાં પ્રકૃતિવાદ વધુ શાળાઓમાં (૩૦) માં જોવા મળેલ છે.

૪.૮.૫. વિવિધ સંસ્થાકીય વાતાવરણ ધરાવતી શાળાઓ અને શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વચ્ચેના સંબંધો.

નમૂનામાં પસંદિત કુલ ૪૦૦ શાળાઓમાં હેલ્પીન અને ક્રોફ્ટની સંસ્થાકીય વાતાવરણ સૂચક પ્રશ્નાવલી દ્વારા એ તમામ શાળાઓનું વાતાવરણ શોધવામાં આવેલ. અગાઉ દર્શાવેલ તે મુજબ ચકાસવામાં સરળતા રહે એ માટે મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓ, સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓ, અને પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓ એમ કૂલ ત્રણ જૂથમાં શૈક્ષણિક ફિલસૂફીના કુલ ચાર વાદ (આદર્શવાદ, વાસ્વવાદ, વ્યવહારવાદ અને આદર્શવાદ) ના સંબંધો અલગ અલગ તપાસવામાં આવેલ.

આ માટે અગાઉની નીચે મુજબની ઉત્કલ્પનાઓ રચવામાં આવેલ જે નીચે ઉત્કલ્પના નંબર - ૩૮ થી ૪૨ માં દર્શાવેલ છે.

૩૮. મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ પરના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

૩૯. મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (આદર્શવાદ) માપદંડ પરના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત તહીં હોય.

૪૦. મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વાસ્તવવાદ) માપદંડ પરના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત તહીં હોય.

૪૧. મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વ્યવહારવાદ) માપદંડ પરના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત તહીં હોય.

સારણી.૪.૪૮

મુકત અને બંધીયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ પરના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરીની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલનો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
મુકત	૯૭	૧૦૭.૮૫૫૭	૯.૮૭૨૧	૧.૦૦૨૪	ધારેલ સમાન વિચરણ	૨.૪૩૪	.૨૨૧	-.૯૪૬	૧૬૫	.૩૪૬	-૧.૫૭૨૯	૧.૬૬૩૨	-૪.૮૫૬૭	૧.૭૧૦૯
બંધીયાર	૭૦	૧૦૯.૪૨૮૬	૧૧.૫૪૭૭	૧.૩૮૦૨	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			-.૯૨૨	૧૩૪.૧૫૫	.૩૫૮	-૧.૫૭૨૯	૧.૭૦૫૮	-૪.૯૪૬૬૬	૧.૮૦૦૮

સારણી ૪.૪૮ જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય .૯૪૬ મળેલ હતું. જે ૧.૯૬ કરતાં ઓછું હોય ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક નથી.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર ૩૮ નો અસ્વીકાર થઇ શકે નહી. અર્થાત, સંશોધકને મુકત અને બંધીયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફીના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ નથી.

મુકત વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફીના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૭.૮૫) બંધીયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફીનાસરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૯.૪૩) કરતાં ઓછો હતો.

અર્થાત શૈક્ષણિક ફિલસૂફીમાં જોવા મળેલ તફાવત વાસ્તવિક ન હતો, આકસ્મિક હતો.

સારણી.૪.૪૯

<u>મુકત</u> અને <u>બંધીયાર</u> વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (આદર્શવાદ) માપદંડ પરના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરી ની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલ નો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
મુકત	૪૯	૧૦૭.૮૯૮૦	૧૦.૪૫૦૮	૧.૪૯૩૦	ધારેલ સમાન વિચરણ	.૭૫૩	.૩૮૯	-.૭૨૬	૭૦	.૪૭૦	-૨.૦૧૫૧	૨.૭૭૪૧	-૭.૫૪૭૯	૩.૫૧૭૮
બંધીયાર	૨૩	૧૦૯.૯૧૩૦	૧૨.૦૪૧૩	૨.૫૧૦૮	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			-.૬૯૦	૩૮.૧૨૩	.૪૯૪	-૨.૦૧૫૧	૨.૯૨૧૧	-૭.૯૨૮૦	૩.૮૯૭૮

સારણી <u>૪.૪૯</u> જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય <u>.૭૨૬</u> મળેલ હતું. જે <u>૧.૯૬</u> કરતાં <u>ઓછું</u> હોય <u>૦.૦૫</u> કક્ષાએ સાર્થક નથી.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર <u>૩૯</u> નો <u>અસ્વીકાર</u> થઇ શકે નહી. અર્થાત, સંશોધકને મુકત અને બંધીયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી આદર્શવાદના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ <u>નથી.</u>

<u>મુકત</u> વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી આદર્શવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૭.૯૦) <u>બંધીયાર</u> વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી આદર્શવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૯.૯૧) કરતાં <u>ઓછો</u> હતો. અર્થાત શૈક્ષણિક ફિલસૂફીમાં જોવા મળેલ તફાવત વાસ્તવિક ન હતો, આકસ્મિક હતો.

સારણી.૪.૫૦
મુકત અને બંધીયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વાસ્તવવાદ) માપદંડ પરના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરીની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલનો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
મુકત	૧૪	૧૦૬.૬૪૨૯	૧૨.૨૦૭૨	૩.૨૬૨૫	ધારેલ સમાન વિચરણ	.૪૫૧	.૫૦૭	-.૦૫૧	૨૯	.૯૬૦	-૨૩.૯૫	૪.૭૧૯૪	-૯.૮૯૧૮	૯.૪૧૨૮
બંધીયાર	૧૭	૧૦૬.૮૮૨૪	૧૩.૭૪૨૬	૩.૩૩૩૧	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			-.૦૫૧	૨૮.૮૦૪	.૯૫૯	-૨૩.૯૫	૪.૬૬૪૧	-૯.૭૮૧૪	૯.૩૦૧૪

સારણી ૪.૫૦ જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય .૦૫૧ મળેલ હતું. જે ૧.૯૬ કરતાં ઓછું હોય ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક નથી.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર ૪૦ નો અસ્વીકાર થઇ શકે નહી. અર્થાત, સંશોધકને મુકત અને બંધીયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વાસ્તવવાદના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ નથી.

મુકત વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વાસ્તવવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૬.૬૪) બંધીયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વાસ્તવવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૬.૮૮) કરતાં ઓછો હતો.

અર્થાત શૈક્ષણિક ફિલસૂફીમાં જોવા મળેલ તફાવત વાસ્તવિક ન હતો, આકસ્મિક હતો.

સારણી.૪.૫૧

મુક્ત અને બંધીયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વ્યવહારવાદ) માપદંડ પરના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરીની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલનો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
મુક્ત	૨૨	૧૦૮.૬૮૧૮	૫.૯૭૧૩	૧.૨૭૩૧	ધારેલ સમાન વિચરણ	૫.૨૪૩	.૦૨૮	-.૧૦૯	૩૯	.૯૧૪	-.૨૬૫૬	૨.૪૨૮૯	-૫.૧૭૮૫	૪.૬૪૭૪
બંધીયાર	૧૯	૧૦૮.૯૪૭૪	૯.૪૧૯૧	૨.૧૬૦૯	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			-.૧૦૬	૨૯.૬૦૭	.૯૧૬	-.૨૬૫૬	૨.૫૦૮૦	-૫.૩૯૦૫	૪.૮૫૯૪

સારણી ૪.૫૧ જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય .૧૦૯ મળેલ હતું. જે ૧.૯૬ કરતાં ઓછું હોય ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક નથી.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર ૪૧ નો અસ્વીકાર થઇ શકે નહી. અર્થાત, સંશોધકને મુકત અને બંધીયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વ્યવહારવાદના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ નથી.

મુકત વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વ્યવહારવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૮.૬૮) બંધીયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વ્યવહારવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૮.૯૫) કરતાં ઓછો હતો. અર્થાત શૈક્ષણિક ફિલસૂફીમાં જોવા મળેલ તફાવત વાસ્તવિક ન હતો, આકસ્મિક હતો.

સારણી.૪.૫૨
મુકત અને બંધીયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (પ્રકૃતિવાદ) માપદંડ પરના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરીની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલનો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
મુકત	૧૨	૧૦૭.૫૮૩૩	૧૧.૨૪૪૯	૩.૨૪૬૧	ધારેલ સમાન વિચરણ	.૦૮૩	.૭૭૬	-૧.૨૨૭	૨૧	.૨૩૩	-.૫.૫૯૮૫	૪.૫૬૨૨	-૧૫.૦૮૬૨	૩.૮૮૯૨
બંધીયાર	૧૧	૧૧૩.૧૮૧૮	૧૦.૫૭૧૮	૩.૧૮૭૫	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			-૧.૨૩૧	૨૦.૯૮૨	.૨૩૨	-.૫.૫૯૮૫	૪.૫૪૯૫	-૧૫.૦૬૦૧	૩.૮૬૩૧

સારણી ૪.૫૨ જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય ૧.૨૨૭ મળેલ હતું. જે ૧.૯૬ કરતાં ઓછું હોય ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક નથી.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર ૪૨ નો અસ્વીકાર થઇ શકે નહી. અર્થાત, સંશોધકને મુકત અને બંધીયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી પ્રકૃતિવાદના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ નથી.

મુકત વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી પ્રકૃતિવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૭.૫૮) બંધીયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી પ્રકૃતિવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૧૩.૧૮) કરતાં ઓછો હતો.

અર્થાત શૈક્ષણિક ફિલસૂફીમાં જોવા મળેલ તફાવત વાસ્તવિક ન હતો, આકસ્મિક હતો.

સારણી.૪.૫૩

<u>સ્વાયત</u> અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ પરના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરી ની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલ નો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
સ્વાયત	૫૪	૧૦૫.૯૪૪૪	૧૦.૮૬૧૮	૧.૪૭૮૧	ધારેલ સમાન વિચરણ	૧.૫૪૪	.૨૧૬	-.૦૧૩	૧૨૧	.૯૯૦	-૨.૬૫૭૦	૨.૦૮૭૯	-૪.૧૬૦૧	૪.૧૦૭૦
નિયંત્રિત	૬૯	૧૦૫.૯૭૧૦	૧૧.૯૫૯૫	૧.૪૩૯૭	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			-.૦૧૩	૧૧૮.૨૮૮	.૯૯૦	-૨.૬૫૭૦	૨.૦૬૩૪	-૪.૧૧૨૬	૪.૦૫૯૪

સારણી <u>૪.૫૩</u> જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય <u>.૦૧૩</u> મળેલ હતું. જે <u>૧.૯૬</u> કરતાં <u>ઓછું</u> હોય <u>૦.૦૫</u> કક્ષાએ સાર્થક નથી.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર <u>૪૩</u> નો <u>અસ્વીકાર</u> થઇ શકે નહી. અર્થાત, સંશોધકને સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફીના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ <u>નથી.</u>

<u>સ્વાયત</u> વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફીના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૫.૯૪) નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફીના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૫.૯૭) કરતાં <u>ઓછો</u> હતો.

અર્થાત શૈક્ષણિક ફિલસૂફીમાં જોવા મળેલ તફાવત વાસ્તવિક ન હતો, આકસ્મિક હતો.

સારણી.૪.૫૪

<u>સ્વાયત</u> અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (આદર્શવાદ)ના માપદંડ પરના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરીની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલનો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
સ્વાયત	૩૧	૧૦૭.૩૨૨૬	૧૨.૩૮૩૮	૨.૨૨૪૨	ધારેલ સમાન વિચરણ	.૬૩૮	.૪૨૭	-.૦૬૨	૬૨	.૯૫૧	.૧૭૧૧	૨.૭૬૫૪	-૫.૩૫૭૦	૫.૬૯૯૧
નિયંત્રિત	૩૩	૧૦૭.૧૫૧૫	૯.૬૪૭૩	૧.૬૭૯૪	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			-.૦૬૧	૫૬.૬૮૪	.૯૫૧	.૧૭૧૧	૨.૭૮૭૦	-૫.૪૧૦૫	૫.૭૫૨૬

સારણી <u>૪.૫૪</u> જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય <u>.૦૧૩</u> મળેલ હતું. જે <u>૧.૯૬</u> કરતાં <u>ઓછું</u> હોય <u>૦.૦૫</u> કક્ષાએ સાર્થક નથી.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર <u>૪૪</u> નો <u>અસ્વીકાર</u> થઇ શકે નહી. અર્થાત, સંશોધકને સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી આદર્શવાદના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ <u>નથી.</u>

<u>સ્વાયત</u> વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી આદર્શવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૭.૩૨) નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી આદર્શવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૭.૧૫) કરતાં <u>વધુ</u> હતો.

અર્થાત શૈક્ષણિક ફિલસૂફીમાં જોવા મળેલ તફાવત વાસ્તવિક ન હતો, આકસ્મિક હતો.

સારણી.૪.૫૫

<u>સ્વાયત</u> અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વાસ્તવવાદ)ના માપદંડ પરના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરી ની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલ નો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ નીચેનો અંક	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ ઉપરનો અંક
સ્વાયત	૫	૧૦૩.૮૦૦૦	૧૨.૪૭૮૦	૫.૫૮૦૩	ધારેલ સમાન વિચરણ	.૧૬૩	.૬૯૨	-.૧૯૪	૧૫	.૮૪૯	-૧.૩૬૬૭	૭.૫૪૨	-૧૬.૪૦૨૪	૧૩.૬૬૯૧
નિયંત્રિત	૧૨	૧૦૫.૧૬૬૭	૧૩.૫૨૩૩	૩.૯૦૩૮	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			-.૨૦૧	૮.૧૬૫	.૮૪૩	-૧.૩૬૬૭	૬.૮૧૦૩	-૧૭.૦૧૭૦	૧૪.૨૮૩૭

સારણી <u>૪.૫૫</u> જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય <u>.૧૯૪</u> મળેલ હતું. જે <u>૧.૯૬</u> કરતાં <u>ઓછું</u> હોય <u>૦.૦૫</u> કક્ષાએ સાર્થક નથી.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર <u>૪૫</u> નો <u>અસ્વીકાર</u> થઇ શકે નહી. અર્થાત, સંશોધકને સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વાસ્તવવાદના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ <u>નથી.</u>

<u>સ્વાયત</u> વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વાસ્તવવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૩.૮૦) નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વાસ્તવવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૫.૧૭) કરતાં <u>ઓછો</u> હતો. અર્થાત શૈક્ષણિક ફિલસૂફીમાં જોવા મળેલ તફાવત વાસ્તવિક ન હતો, આકસ્મિક હતો.

સારણી.૪.૫૬

<u>સ્વાયત</u> અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વ્યવહારવાદ)ના માપદંડ પરના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરીની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલનો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
સ્વાયત	૧૨	૧૦૩.૦૮૩૩	૭.૫૯૭૩	૨.૧૯૩૨	ધારેલ સમાન વિચરણ	૬.૩૮૪	.૦૧૭	-.૨૪૮	૩૦	.૮૦૬	-૧.૧૧૬૭	૪.૫૦૫૯	-૧૦.૩૧૮૯	૮.૦૮૫૫
નિયંત્રિત	૨૦	૧૦૪.૨૦૦૦	૧૪.૩૮૭૯	૩.૨૧૭૨	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			-.૨૮૭	૨૯.૬૮૮	.૭૭૬	-૧.૧૧૬૭	૩.૮૯૩૬	-૯.૭૨૧	૬.૮૩૮૭

સારણી <u>૪.૫૬</u> જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય <u>.૨૪૮</u> મળેલ હતું. જે <u>૧.૯૬</u> કરતાં <u>ઓછું</u> હોય <u>૦.૦૫</u> કક્ષાએ સાર્થક નથી.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર <u>૪૬</u> નો <u>અસ્વીકાર</u> થઇ શકે નહી. અર્થાત, સંશોધકને સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વ્યવહારવાદના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ <u>નથી.</u>

<u>સ્વાયત</u> વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વ્યવહારવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૩.૦૮) નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વ્યવહારવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૪.૨૦) કરતાં <u>ઓછો</u> હતો.

અર્થાત શૈક્ષણિક ફિલસૂફીમાં જોવા મળેલ તફાવત વાસ્તવિક ન હતો, આકસ્મિક હતો.

સારણી.૪.૫૭

<u>સ્વાયત</u> અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (પ્રકૃતિવાદ)ના માપદંડ પરના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરી ની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલ નો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
સ્વાયત	૬	૧૦૬.૩૩૩૩	૬.૫૩૨૦	૨.૬૬૬૭	ધારેલ સમાન વિચરણ	૫.૬૮૦	.૦૪૪	-.૧૭૧	૮	.૮૬૮	-૧.૧૬૬૭	૬.૮૦૯૭	-૧૬.૮૬૯૮	૧૪.૫૩૬૪
નિયંત્રિત	૪	૧૦૭.૫૦૦૦	૧૫.૦૨૨૨	૭.૫૧૧૧	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			-.૧૪૬	૩.૭૦૬૮	.૮૯૧	-૧.૧૬૬૭	૭.૯૭૦૪	-૨૩.૮૪૩૯	૨૧.૫૧૦૬

સારણી <u>૪.૫૭</u> જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય <u>.૧૭૧</u> મળેલ હતું. જે <u>૧.૯૬</u> કરતાં <u>ઓછું</u> હોય <u>૦.૦૫</u> કક્ષાએ સાર્થક નથી.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર <u>૪૭</u> નો <u>અસ્વીકાર</u> થઇ શકે નહી. અર્થાત, સંશોધકને સ્વાયત અને નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી પ્રકૃતિવાદના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ <u>નથી.</u>

<u>સ્વાયત</u> વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી પ્રકૃતિવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૬.૩૩) નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી પ્રકૃતિવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૭.૫૦) કરતાં <u>ઓછો</u> હતો.

અર્થાત શૈક્ષણિક ફિલસૂફીમાં જોવા મળેલ તફાવત વાસ્તવિક ન હતો, આકસ્મિક હતો.

સારણી.૪.૫૮

<u>પરિચિત</u> અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફીના માપદંડ પરના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરીની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલનો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
પરિચિત	૫૩	૧૦૪.૪૯૦૬	૯.૪૨૩૦	૧.૨૯૪૪	ધારેલ સમાન વિચરણ	.૨૧૯	.૬૪૦	-૨.૩૧૧	૧૦૮	.૦૨૩	-૪.૦૮૮૪	૧.૭૬૯૩	-૭.૫૯૫૫	-.૫૮૧૩
વાલીપણાનું	૫૭	૧૦૮.૫૭૮૯	૯.૧૨૯૯	૧.૨૦૯૩	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			-૨.૩૦૮	૧૦૬.૮૨૩	.૦૨૩	-૪.૦૮૮૪	૧.૭૭૧૪	-૭.૬૦૦૦	-.૫૭૬૮

સારણી <u>૪.૫૮</u> જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય <u>૨.૩૧૧</u> મળેલ હતું. જે <u>૨.૫૮</u> કરતાં <u>ઓછું</u> હોય <u>૦.૦૫</u> કક્ષાએ સાર્થક થયેલ.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર <u>૪૮</u> નો <u>અસ્વીકાર</u> થયો હતો. અર્થાત, સંશોધકને પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફીના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ છે.

<u>પરિચિત</u> વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફીના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૪.૪૯) વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફીના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૮.૫૮) કરતાં <u>ઓછો</u> હતો.

સારણી.૪.૫૯

<u>પરિચિત</u> અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (આદર્શવાદ)ના માપદંડ પરના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરી ની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલ નો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
પરિચિત	૨૬	૧૦૫.૧૯૨૩	૯.૯૩૯૯	૧.૯૪૯૪	ધારેલ સમાન વિચરણ	.૭૪૮	.૩૯૧	-૧.૦૭૬	૫૮	.૨૮૭	-૨.૭૧૯૫	૨.૫૨૮૪	-૭.૭૮૦૬	૨.૩૪૧૬
વાલીપણાનું	૩૪	૧૦૭.૯૧૧૮	૯.૫૨૩૧	૧.૬૩૩૨	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			-૧.૦૬૯	૫૨.૭૩૧	.૨૯૦	-૨.૭૧૯૫	૨.૫૪૩૧	-૭.૮૨૦૯	૨.૩૮૨૦

સારણી <u>૪.૫૯</u> જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય <u>૧.૦૭૬</u> મળેલ હતું. જે <u>૧.૯૬</u> કરતાં <u>ઓછું</u> હોય <u>૦.૦૫</u> કક્ષાએ સાર્થક નથી.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર <u>૪૯</u> નો <u>અસ્વીકાર</u> થઇ શકે નહી. અર્થાત, સંશોધકને પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી આદર્શવાદના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ નથી.

<u>પરિચિત</u> વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી આદર્શવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૫.૧૯) વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફીઆદર્શવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૭.૯૧) કરતાં <u>ઓછો</u> હતો.

સારણી.૪.૬૦

<u>પરિચિત</u> અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વાસ્તવવાદ)ના માપદંડ પરના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરીની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલનો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ નીચેનો અંક	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ ઉપરનો અંક
પરિચિત	૭	૧૦૦.૨૮૫૭	૧૦.૨૦૯૭	૩.૮૫૮૯	ધારેલ સમાન વિચરણ	૧.૭૬૫	.૨૨૬	-૧.૦૩૫	૭	.૩૩૫	-૮.૨૧૪૩	૭.૯૩૬૮	-૨૬.૯૮૧૯	૧૦.૫૫૩૪
વાલીપણાનું	૨	૧૦૮.૫૦૦૦	૭.૭૭૮૩	૫.૫૦૦૦	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			-૧.૨૨૩	૨.૧૪૦	.૩૩૯	-૮.૨૧૪૩	૬.૭૧૮૭	-૩૫.૩૭૯૧	૧૮.૯૫૦૫

સારણી <u>૪.૬૦</u> જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય <u>૧.૦૩૫</u> મળેલ હતું. જે <u>૧.૯૬</u> કરતાં <u>ઓછું</u> હોય <u>૦.૦૫</u> કક્ષાએ સાર્થક નથી.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર ૫<u>૦</u> નો <u>અસ્વીકાર </u>થઇ શકે નહી. અર્થાત, સંશોધકને પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વાસ્તવવાદના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ નથી.

<u>પરિચિત</u> વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વાસ્તવવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૦.૨૮) વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વાસ્તવવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૮.૫૦) કરતાં <u>ઓછો </u>હતો.

સારણી.૪.૬૧

<u>પરિચિત</u> અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (વ્યવહારવાદ)ના માપદંડ પરના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
													તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરીની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલનો તફાવત	નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
પરિચિત	૧૪	૧૦૫.૨૧૪૩	૮.૧૩૫૨	૨.૧૭૪૨	ધારેલ સમાન વિચરણ	૧.૨૫૮	.૨૭૧	-૧.૩૩૯	૨૯	.૧૯૧	-૪.૨૫૬૩	૩.૧૭૯૪	-૧૦.૭૫૮૯	૨.૨૪૬૩
વાલીપણાનું	૧૭	૧૦૯.૪૭૦૬	૯.૩૨૧૫	૨.૨૬૦૮	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			-૧.૩૫૭	૨૮.૮૭૯	.૧૮૫	-૪.૨૫૬૩	૩.૧૩૬૬	-૧૦.૬૭૨૬	૨.૧૬૦૦

સારણી <u>૪.૬૧</u> જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય <u>૧.૩૩૯</u> મળેલ હતું. જે <u>૧.૯૬</u> કરતાં <u>ઓછું</u> હોય <u>૦.૦૫</u> કક્ષાએ સાર્થક નથી.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર ૫<u>૧</u> નો <u>અસ્વીકાર</u> થઇ શકે નહી. અર્થાત, સંશોધકને પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વ્યવહારવાદના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ નથી.

<u>પરિચિત</u> વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વ્યવહારવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૫.૨૧) વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વ્યવહારવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૯.૪૭) કરતાં <u>ઓછો</u> હતો.

સારણી.૪.૬૨

<u>પરિચિત</u> અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (પ્રકૃતિવાદ)ના માપદંડ પરના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને ટી.મૂલ્ય

જૂથની ગણત્રી						વિચરણની સમાનતા માટેનો લેવીનનો ટેસ્ટ		સરાસરીની સમાનતા માટે ટી–ટેસ્ટ						
વાતાવરણ	શાળા સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	સરાસરીની પ્રમાણ ભૂલ		એફ	અર્થ સૂચકતા	ટી	ડીએફ	દ્વિ-પૂચ્છ અર્થ સૂચકતા	સરાસરી તફાવત	પ્રમાણભૂલનો તફાવત	તફાવતનો ૯૫ % વિશ્વાસ અંતરાલ	
													નીચેનો અંક	ઉપરનો અંક
પરિચિત	૬	૧૦૪.૬૬૬૭	૧૦.૧૭૧૯	૪.૧૫૨૬	ધારેલ સમાન વિચરણ	.૨૧૮	.૬૫૩	-.૯૬૭	૮	.૩૬૨	-૫.૮૩૩૩	૬.૦૩૦૯	-૧૯.૭૪૦૬	૮.૦૭૩૯
વાલીપણાનું	૪	૧૧૦.૫૦૦૦	૭.૭૬૭૫	૩.૮૮૩૭	નહી ધારેલ સમાન વિચરણ			-૧.૦૨૬	૭.૭૨૪	.૩૩૬	-૫.૮૩૩૩	૫.૬૮૫૮	-૧૯.૦૨૬૮	૭.૩૬૦૧

સારણી <u>૪.૬૨</u> જોતા જણાય છે કે,

અહીં ટી.મૂલ્ય .૯૬૭ મળેલ હતું. જે <u>૧.૯૬</u> કરતાં <u>ઓછું</u> હોય <u>૦.૦૫</u> કક્ષાએ સાર્થક નથી.

તેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પના નંબર પ<u>૨</u> નો <u>અસ્વીકાર</u> થઇ શકે નહી. અર્થાત, સંશોધકને પરિચિત અને વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી પ્રકૃતિવાદના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળેલ નથી.

<u>પરિચિત</u> વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી પ્રકૃતિવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૦૪.૬૬) વાલીપણાના વાતાવરણવાળી શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી પ્રકૃતિવાદના સરાસરી પ્રાપ્તાંક (૧૧૦.૫૦) કરતાં <u>ઓછો</u> હતો.

૪૨. મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓના શૈક્ષણિક ફિલસૂફી (પ્રકૃતિવાદ) માપદંડ પરના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત તહીં હોય.

આ તમામ ઉત્કલ્પનાઓને ચકાસવા માટે પ્રાપ્ત થયેલ માહિતીના પ્રાપ્તાંકો પરથી ટી મૂલ્ય શોધી તેના દ્વારા અર્થઘટન કરવામાં આવેલ જે નીચે સારણી નંબર ૪.૪૮ થી ૪.૬૨ માં દર્શાવેલ છે. તે તમામ સારણીનું અર્થઘટન કરવામાં આવેલ છે.

૪.૯ વિવિધ પ્રકારના વાતાવરણ ઉપર શૈક્ષણિક ફિલસૂફીની દરેક વાદ મુજબ અસર

તમામ છ પ્રકારના વાતાવરણ જાણ્યા બાદ એ તમામ વાતાવરણ અને શૈક્ષણિક ફિલસૂફીના ચાર વાદ સાથેના સંબંધો અને તેની અસર તપાસવા માટે નીચેની શૂન્ય ઉત્કલ્પના રચવામાં આવેલ

ઉત્કલ્પના : ૫૩

જુદા જુદા વાતાવરણ ધરાવતી શાળાઓની શૈક્ષણિક ફિલસૂફીમાં અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

આ ઉત્કલ્પનાની ચકાસણી માટે નીચે સારણી ૪.૬૩ આપેલ છે. જેમાં કોઈસ્કવેર મૂલ્ય દ્વારા ઉપરોકત અસર તપાસેલ છે.

શાળાનું વાતાવરણ		શૈક્ષણિક ફિલસૂફી				
		આદર્શવાદ	વાસ્તવવાદ	વ્યવહારવાદ	પ્રકૃતિવાદ	કુલ
મુકત	શાળાની સંખ્યા	૪૯	૧૪	૨૨	૧૨	૯૭
	ટકાવારી	(૫૦.૫૨)	(૧૪.૪૩)	(૨૨.૬૮)	(૧૨.૩૭)	(૧૦૦)
બંધિયાર	શાળાની સંખ્યા	૨૩	૧૭	૧૯	૧૧	૭૦
	ટકાવારી	(૩૨.૮૬)	(૨૪.૨૯)	(૨૭.૧૪)	(૧૫.૭૧)	(૧૦૦)
સ્વાયત	શાળાની સંખ્યા	૩૧	૫	૧૨	૬	૫૪
	ટકાવારી	(૫૭.૪૧)	(૯.૨૬)	(૨૨.૨૨)	(૧૧.૧૧)	(૧૦૦)
નિયંત્રીત	શાળાની સંખ્યા	૩૩	૧૨	૨૦	૪	૬૯
	ટકાવારી	(૪૭.૮૩)	(૧૭.૩૯)	(૨૮.૯૯)	(૫.૮)	(૧૦૦)
પરિચિત	શાળાની સંખ્યા	૨૬	૭	૧૪	૬	૫૩
	ટકાવારી	(૪૯.૦૬)	(૧૩.૨૧)	(૨૬.૪૨)	(૧૧.૩૨)	(૧૦૦)
વાલીપણાનું	શાળાની સંખ્યા	૩૪	૨	૧૭	૪	૫૭
	ટકાવારી	(૫૯.૬૫)	(૩.૫૧)	(૨૯.૮૨)	(૭.૦૨)	(૧૦૦)
કુલ	શાળાની સંખ્યા	૧૯૬	૫૭	૧૦૪	૪૩	૪૦૦
	ટકાવારી	(૪૯.૦૦)	(૧૪.૨૫)	(૨૬)	(૧૦.૭૫)	(૧૦૦)

સારણી ૪.૬૩નું અર્થઘટન કરતા જણાય છે કે

- અહી કાયવર્ગ મૂલ્ય ૯૫.૦૩૫ હોવાથી ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક હતું, જેથી શૂન્ય ઉત્કલ્પનાનો અસ્વીકાર થયેલ. અર્થાત્, જુદા જુદા વાતાવરણવાળી શાળાઓની શૈક્ષણિક ફિલસૂફીમાં અર્થસૂચક તફાવત જોવા મળેલ હતો.
- આદર્શવાદ સૌથી વધુ મુકત વાતાવરણવાળી શાળાઓમાં (૫૦.૫૨) હતો.
- વાસ્વવાદની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી સૌથી ઓછી (૩.૫૧) વાલીપણાના વાતાવરણમાં જોવા મળેલ હતો.
- તમામ પ્રકારના વતાવરણમાં આદર્શવાદ સૌથી વધુ (૧૯૬ શાળામાં ૪૯.૦૦ ટકા) જોવા મળેલ હતો.

૪.૧૦ નિષ્કર્ષ

આ પ્રકરણમાં સંશોધકે અગાઉથી રચેલ ૫૩ ઉત્કલ્પનાઓ ચકાસેલ છે. અને તેનું અર્થઘટન કરેલ છે. અભ્યાસના હેતુ મુજબની ઉત્કલ્પનાઓનો સ્વીકાર કે અસ્વીકાર થયો તે જાણવા વિવિધ પ્રાપ્તાંકો ઉપર વિવિધ આંકડાકીય પ્રયુકિતઓ દ્વારા તમામ ઉત્કલ્પનાઓ ચકાસેલ છે. અભ્યાસની મુખ્ય બાબત જૂનાગઢ જિલ્લાની પ્રાથમિક શાળાઓનું સંસ્થાકીય વાતાવરણ જાણવું, તેને અસરકર્તા અન્ય પરિબળો જાણવાં. અને વિસ્તાર તથા સંચાલન મુજબ તેની તુલના કરવી તે હતી. આ માટે સાધન તરીકે હેલ્પીન અને ક્રોફ્ટની સંસ્થાકીય વાતાવરણ સૂચક પ્રશ્નાવલી અને રામાનૂજની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડોનો ઉપયોગ કરેલ હતો.

સંસ્થાકીય વાતાવરણ સાથે શિક્ષકો અને આચાર્યની વર્તણુંક, શાળાનું પર્યાવરણ, આચાર્ય અને શિક્ષકોની આંતરક્રિયા વગેરે પણ જાણવા મળ્યું હતું. ઉપરાંત, શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી શાળાના વાતાવરણને અસરકર્તા છે કે કેમ તે જાણવાનો અને તેની વચ્ચે કોઇ સંબંધ છે. કે કેમ તે જાણવાનો હેતુ હતો.

આ પછીનું પ્રકરણ તારણો સાથેનું છેલ્લુ પ્રકરણ છે. આ પ્રકરણમાં મુખ્ય તારણો, ફલિતાર્થો અને આગામી સંશોધનો માટેની શકયતાઓ-ભલામણો આપેલ છે. જે સંચાલકો, શિક્ષકોને, આચાર્યોને તથા ભાવી સંશોધનકારોને ઉપયોગી બનશે.

પ્રકરણ – ૫

૫.	**અવલોકન, તારણો અને સૂચનો**	**૨૨૬ થી ૨૪૩**
૫.૧.	પ્રસ્તાવના	૨૨૬
૫.૨.	અવલોકનો	૨૨૬
૫.૩.	મુખ્ય તારણો	૨૨૮
૫.૪.	શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો	૨૩૨
૫.૫.	શિક્ષકોની વર્તણૂંકમાં સુધારણા	૨૩૪
૫.૫.૧.	ઉદાસીનતા	૨૩૪
૫.૫.૨.	મનોશારીરિક અવરોધ	૨૩૪
૫.૫.૩.	નૈતિકતા	૨૩૫
૫.૫.૪.	આત્મીયતા	૨૩૬
૫.૬.	આચાર્યોની વર્તણૂંકમાં સુધારણા	૨૩૬
૫.૬.૧.	અળગાપણું	૨૩૭
૫.૬.૨.	ઉત્પાદનને અગ્રતા	૨૩૭
૫.૬.૩.	નિયંત્રણો	૨૩૮
૫.૬.૪.	ભાવના	૨૩૮
૫.૭.	શૈક્ષણિક ફિલસૂફીમાં સુધારણા	૨૩૯
૫.૭.૧.	આચાર્યોને સૂચનો	૨૩૯
૫.૭.૨.	શિક્ષકોને સૂચનો	૨૪૦
૫.૮	ભાવિ સંશોધનો માટેની ભલામણો	૨૪૨

પ્રકરણ – ૫

અવલોકનો, તારણો અને સૂચનો

૫.૧ પ્રસ્તાવના

અગાઉના પ્રકરણોમાં અભ્યાસની ઉત્કલ્પના હેતુઓ, નમૂનાની પસંદગી, ઉપકરણ, સંબંધિત સંશોધનોની સમીક્ષા, વિશ્લેષણ વગેરે બાબતો જોવામાં આવી. આ તમામના આધારે આ પ્રકરણમાં અભ્યાસ દરમ્યાન શાળાઓમાં જોવા મળેલ પરિસ્થિતિનું અવલોકન કરવામાં આવેલ તેની વિગતો તથા મુખ્ય તારણો, શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો, ભૂતકાળના સંશોધનો અને પ્રસ્તુત અભ્યાસના તારણોની તુલના, સૂચનો અને ભાવિ સંશોધનો માટેની ભલામણોનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે.

જૂનાગઢ જિલ્લામાં પ્રાથમિક શાળાઓની પ્રવર્તમાન સ્થિતિ, તેના સારા-નરસો પાસાંની છણાવટ તથા પ્રાથમિક શિક્ષણ સાથે સંકળાયેલા તમામને નવા સૂચનો, એ આ પ્રકરણનો મુખ્ય હેતુ હતો. જેથી જે હેતુ માટે સમાજમાં 'શાળા' નામની સંસ્થા સ્થાપવામાં આવેલ છે તે હેતુ સાર્થક થાય.

આ અભ્યાસમાં સંશોધકે ૪૦૦ વિવિધ વિસ્તાર અને સંચાલન ધરાવતી શાળાઓ અને તેનો ૮૦૦ શિક્ષકો યાદૃચ્છિક નમૂના તરીકે પસંદ કરેલ આ માટે આપવામાં આવેલ બંને ઉપકરણો-હેલ્પીન અને ક્રોફ્ટ રચિત સંસ્થાકીય વાતાવરણ સૂચક પ્રશ્નાવલી અને શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડનો ઉપયોગ કરેલ. અભ્યાસ માટેની માહિતી એકત્રીકરણ માટે સંશોધકે અમુક શાળાઓની જાતે મુલાકાત લઇને માહિતી એકત્ર કરેલ. અભ્યાસ શા માટે છે ? અને આ પ્રશ્નાવલીઓ શા માટે ભરવાની છે તેવી સમજ આપેલ, શાળાઓનું અવલોકન કરેલ અને વ્યકિતગત આચાર્યો તથા શિક્ષકોને મળીને તેઓ સાથે આ બાબતે ચર્ચા કરેલ. આ સમગ્ર પ્રક્રિયા દરમ્યાન જાણવા મળેલ, જોવા મળેલ વિગતો અવલોકન રૂપે નીચે આપેલ છે.

૫.૨. અવલોકનો

શાળાઓની મુલાકાત દરમ્યાન માહિતી એકત્રીકરણ પ્રક્રિયામાં અનાયાસે એવી બાબતો જોવા મળેલ જે, પ્રસ્તુત અભ્યાસને મદદરૂપ નીવડે તેવી હોય અત્રે આપેલ છે.

- અમુક શાળાઓમાં આચાર્યશ્રીએ આ સંશોધનના હેતુઓ અંગે પૂછપરછ કરેલ. તેઓએ સ્ટાફને એકત્ર કરી, પ્રશ્નાવલીઓ કાળજીપૂર્વક ભરવાની સૂચના આપી, અને સંશોધન કાર્યમાં મદદરૂપ થવા, સહકાર આપવા ઉત્સાહ દર્શાવેલ.

- અમુક શાળાઓમાં આચાર્યશ્રી આ તમામ પ્રક્રિયા વિશે જરાપણ ઉત્સાહી હોય તેવું લાગ્યું નહી. તેઓ સંશોધન તથા આવી માહિતી એકત્ર થાય એ માટે ઓછો રસ ધરાવતા હતા. માત્ર વહીવટી બાબતોમાં જ ઉત્સાહી હતા.
- એવું પણ જોવા મળ્યું કે અમુક શાળાઓમાં શિક્ષકો પ્રશ્નાવલીના ઉતરો આપતાં અચકાતા હતા. તેઓને ભય હતો કે શાળાની માહિતી જો તેઓ સાચી આપશે તો તે - બાબતે ભવિષ્યમાં પૂછપરછ થશે. સંશોધકે આ અંગે વિગતે ચર્ચા કર્યા બાદ આચાર્યની પરવાનગી બાદ તેઓએ પ્રશ્નાવલીના પ્રત્યુતર આપેલ. ખાસ કરીને ખાનગી શાળાઓમાં આવું બનેલ.
- ખાસ કરીને ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં આવેલ ખાનગીટ્રસ્ટ સંચાલિત શાળાઓના શિક્ષકોએ પ્રશ્નાવલી રસથી ભરેલ. તેઓના કરેલા મુજબ આવું કાર્ય જરૂરી છે અને જો તેમાં આવેલ તારણોને સંબંધિત અધિકારીઓ, ટ્રસ્ટીઓ દ્વારા ધ્યાને લેવામાં આવે તો શાળાની સ્થિતિમાં ચોકકસ સુધાર લાવી શકાય.
- અમુક શાળાઓમાં આચાર્ય અને શિક્ષકમિત્રો વચ્ચે 'લાગણી'ને બદલે માત્ર ઔપચારિકતા જોવા મળી.
- સીઆરસી કો-ઓર્ડીનેટર તથા બીઆરસી કો-ઓર્ડીનેટર કે જેઓ સર્વ શિક્ષા અભિયાન મિશન સાથે સંકળાયેલા છે. તેઓના વ્યવસ્થિત માળખાના કારણે, તેઓના એકબીજા સાથેના સંકલનના કારણે, કાર્ય કરવામાં ખૂબ સરળતા મળી હતી.
- સરકારી શાળાઓ કરતાં ખાનગી શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓની વધુ સંખ્યા જોવા મળી હતી.
- જે શાળાઓમાં શિક્ષકો-આચાર્ય વચ્ચે સંકલન હતું. તેઓએ સંશોધક સાથે મુકતમને પ્રશ્નાવલીઓ બાબતે ચર્ચા કરેલ. શિક્ષણના અન્ય પ્રવર્તમાન પ્રવાહો બાબતે પણ તેઓએ સંશોધક સાથે વિગતવાર ચર્ચા કરેલ અને આથી સ્વાભાવિક રીતે જયારે સમગ્ર માહિતીનું પૃથકકરણ થયુ' ત્યારે આ શાાળામાં મુકત વાતાવરણ છે તેમ તારણ આવેલ.
- ખાનગી શાળાઓમાં સહઅભ્યાસ પ્રવૃતિઓ ઓછી જોવા મળી, સરકારી પ્રાથમિક શાળાઓમાં પણ વહીવટી રીતે થયેલા આદેશો મુજબની સહઅભ્યાસ પ્રવૃતિઓ થતી જોવા મળી.
- અમુક ખાનગી શાળાઓમાં શિક્ષકો તેઓના ટ્રસ્ટથી, સંચાલનથી નારાજ જણાયા. તેઓને નોકરીમાં કાર્યસંતોષ હતો નહીં. જયારે પણ તક મળે ત્યારે અન્યત્ર જોડાવા માટે તેઓ ઉત્સુક

જણાયા હતા.

- સમગ્ર રીતે જોતાં મુલાકાત દરમ્યાન જોવા મળેલ વાતાવરણનું પ્રતિબિંબ જે તે શાળાના વાતાવરણની ઓળખમાં પડેલ હતું.

૫.૩. મુખ્ય તારણો.

પ્રાપ્ત માહિતીનું પૃથક્કરણ કરતાં નીચે મુજબના તારણો જોવા મળેલ હતા.

- જૂનાગઢ જિલ્લાની પસંદિત તમામ શાળાઓનું સંસ્થાકીય વાતાવરણ એકબીજાથી અલગ હતું.
- કુલ ૪૦૦ શાળાઓમાંથી ૯૭ શાળાઓમાં મુકત વાતાવરણ ૫૪ શાળાઓમાં સ્વાયત વાતાવરણ, ૬૯ શાળાઓમાં નિયંત્રિત વાતાવરણ, ૫૭ શાળાઓમાં વાલીપણાનું વાતાવરણ, અને ૭૦ શાળાઓમાં બંધિયાર વાતાવરણ, જોવા મળેલ છે.
- સૌથી વધુ મુકત વાતાવરણ (૯૭ શાળાઓ) જોવા મળેલ છે. જયારે સૌથી ઓછું (૫ર શાળાઓ) પરિચિત વાતાવરણ જોવા મળેલ છે.
- કુલ ૪૦૦ શાળાઓમાં તમામ છ પ્રકારનું વાતાવરણ જોવા મળેલ છે. અર્થાત્, કોઇ એક વાતાવરણ હોય જ નહીં એવું બનેલ નથી.
- ગ્રામ્ય વિસ્તારની કુલ ૨૦૦ શાળાઓમાંથી ૪૮ શાળાઓમાં મુકત વાતાવરણ, ૨૮ શાળાઓ માં સ્વાયત વાતાવરણ, ૨૯ શાળાઓમાં નિયંત્રિત વાતાવરણ, ૨૮ શાળાઓમાં વાલીપણાનું અને ૨૯ શાળાઓમાં બંધિયાર વાતાવરણ જોવા મળેલ.
- ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં મુકત વાતાવરણ ધરાવતી શાળાઓ સૌથી (૪૮) છે, જયારે સૌથી ઓછા વાતાવરણમાં સ્વાયત, પરિચિત અને વાલીપણાની (૨૮) શાળાઓ છે.
- શહેરી વિસ્તારની કુલ ૨૦૦ શાળાઓમાંથી ૪૯ શાળાઓમાં મુકત વાતાવરણ, ૨૬ શાળાઓમાં વાલીપણાનું વાતાવરણ અને ૩૧ શાળાઓમાં બંધિયાર વાતાવરણ છે.
- શહેરી વિસ્તારની શાળાઓમાં સૌથી વધુ મુકત વાતાવરણ (૨૯ શાળાઓ) અને સોથી ઓછું પરિચિત વાતાવરણ (૨૫ શાળાઓ) જોવા મળેલ છે.
- ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારની શાળાઓમાં તમામ પ્રકારનું વાતાવરણ જોવા મળેલ છે. વિસ્તાર એ શાળાઓનું વાતાવરણ નક્કી કરનાર નિર્ણાયક પરિબળ નહોતું. બીજા

શબ્દોમાં કહીએતો વિસ્તારની કોઇ જ અસર શાળાના વાતાવરણ પર નહોતી.

- સરકારી સંચાલન હેઠળની કુલ ૨૦૦ શાળાઓમાંથી ૪૭ શાળાઓમાં મુકત વાતાવરણ, ૩૩ શાળાઓમાંથી સ્વાયત વાતાવરણ, ૩૦૦શાળાઓમાં નિયંત્રિત વાતાવરણ, ૩૩ શાળાઓમાં પરિચિત વાતાવરણ, ૨૩ શાળાઓમાં બંધિયાર વાતાવરણ જોવા મળેલ.
- સરકારી શાળાઓમાંથી સૌથી વધુ મુકત વાતાવરણ (૪૭ શાળાઓ) જોવા મળેલ છે. જયારે સૌથી ઓછું વાલીપણાનું વાતાવરણ (૨૩ શાળાઓ) જોવા મળેલ છે.
- ખાનગી સંચાલન હેઠળની કુલ ૨૦૦ શાળાઓમાંથી ૫૦ શાળાઓમાં મુકત વાતાવરણ, ૨૧ શાળાઓમાં સ્વાયત વાતાવરણ, ૩૯ શાળાઓમાં નિયંત્રિત વાતાવરણ, ૨૦ શાળાઓમાં પરિચિત વાતાવરણ, ૩૪ શાળાઓમાં વાલીપણાનું અને ૩૬ શાળાઓમાં બંધિયાર વાતાવરણ જોવા મળેલ હતું.
- ખાનગી શાળાઓમાં સૌથી વધુ મુકત વાતાવરણ (૫૦ શાળાઓ) અને સૌથી ઓછું પરિચિત વાતાવરણ (૨૦ શાળાઓ) જોવા મળેલ.
- સરકારી અને ખાનગી બંને સંચાલન હેઠળની શાળાઓમાં તમામ પ્રકારનું વાતાવરણ જોવા મળેલ આથી સંચાલન એ શાળાનું વાતાવરણ નક્કી કરવામાં કોઇ જ હિસ્સો ભજવેલ નથી. સંચાલન એ શાળાના વાતાવરણને અસરકર્તા પરિબળ નહોતું.
- સરકારી અને ખાનગી, ગ્રામ્ય અને શહેરી તમામ શાળાઓમાં મુકત વાતાવરણ વધુ જોવા મળેલ છે. જે દર્શાવે છે કે વિસ્તાર કે સંચાલનની કોઇ જ અસર વાતાવરણ પર આવેલ નથી.
- મુકત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળામાં ઉદાસીનતાનું પરિમાણ વધુ જોવા મળેલ.
- મુકત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળામાં મનોશારીરિક અવરોધનું પરિમાણ વધુ જોવા મળેલ.
- મુકત વાતાવરણવાળી શાળામાં બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં નૈતિકતાનું પરિમાણ વધુ જોવા મળેલ.
- મુકત વાતાવરણવાળી શાળામાં બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં આત્મીયતાનું પરિમાણ વધુ જોવા મળેલ.
- મુકત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળામાં અળગાપણાનું

પરિમાણ વધુ જોવા મળેલ.

- મુકત વાતાવરણવાળી શાળામાં બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં ઉત્પાદનને અગ્રતાનું પરિમાણ વધુ જોવા મળેલ.
- મુકત વાતાવરણવાળી શાળામાં નિયંત્રણનું પરિણામ બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં વધુ જોવા મળેલ.
- મુકત વાતાવરણવાળી શાળામાં ભાવનાનું પરિણામ બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં વધુ જોવા મળેલ.
- સ્વાયત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળામાં ઉદાસીનતાનું પરિમાણ વધુ જોવા મળેલ.
- સ્વાયત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળામાં મનોશારીરિક અવરોધનું પરિમાણ વધુ જોવા મળેલ.
- સ્વાયત વાતાવરણવાળી શાળામાં નૈતિકતાનું પરિમાણ ઓછુ હતું જયારે નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળામાં પરિમાણ વધુ જોવા મળેલ.
- સ્વાયત વાતાવરણવાળી શાળામાં આત્મીયતાનું પરિમાણ વધુ જોવા મળેલ.
- સ્વાયત વાતાવરણવાળી શાળામાં અળગાપણાનું પરિમાણ વધુ જોવા મળેલ.
- સ્વાયત વાતાવરણવાળી શાળામાં નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં ઉત્પાદનને અગ્રતાનું પરિમાણ વધુ હતું.
- સ્વાયત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં નિયંત્રિત વાતાવરણવાળી શાળામાં નિયંત્રણનું પરિમાણ વધુ હતું.
- સ્વાયત વાતાવરણવાળી શાળામાં ભાવનાનું પરિમાણ વધુ જોવા મળેલ.
- પરિચિત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં વાલીપણાનું વાતાવરણ ધરાવતી શાળામાં ઉદાસીનતાનું પરિમાણ વધુ જોવા મળેલ.
- પરિચિત વાતાવરણવાળી શાળામાં મનોશારીરિક અવરોધનું પરિમાણ વધુ જોવા મળેલ.
- પરિચિત વાતાવરણવાળી શાળામાં નૈતિકતાનું પરિમાણ વધુ જોવા મળેલ.
- પરિચિત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં વાલીપણાનું વાતાવરણ ધરાવતી શાળા કરતાંા આત્મીયતાનું પરિમાણ વધુ જોવા મળેલ.
- પરિચિત વાતાવરણવાળી શાળામાં અળગાપણાનું પરિમાણ વધુ જોવા મળેલ.

- પરિચિત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં વાલીપણાનું વાતાવરણ ધરાવતી શાળામાં ઉત્પાદનને અગ્રતાનું પરિમાણ પ્રભાવી જોવા મળેલ.
- પરિચિત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં વાલીપણાનું વાતાવરણ ધરાવતી શાળામાં નિયંત્રણનું પરિમાણ વધુ જોવા મળેલ.
- પરિચિત વાતાવરણવાળી શાળા કરતાં વાલીપણાનું વાતાવરણ ધરાવતી શાળા કરતા ભાવનાનું પરિમાણ વધુ પ્રભાવી જોવા મળેલ.
- શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી દરેક શાળાની અલગ જોવા મળેલ તેમાં વિસ્તાર ગ્રામ્ય કે શહેરીનો કોઇ જ નિર્ણાયક હિસ્સો નહોતો.
- ચારેય ફિલસૂફીઓના સંદર્ભમાં શાળા વિસ્તારનો સંબંધ જાણી શકાયો હતો. તમામ ફિલસૂફી સંદર્ભે ગ્રામ્ય વિસ્તારનાં શિક્ષકો અને શહેરી વિસ્તારના શિક્ષકોની ફિલસૂફી વચ્ચે સાર્થક તફાવત નહોતો
- જૂનાગઢ જિલ્લાની શાળાઓમાં આદર્શવાદની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી ધરાવતી શાળાઓ (૪૯ ટકા) વાસ્તવવાદ (૧૪.૨૫ ટકા) વ્યવહારવાદ (૨૬ ટકા) અને પ્રકૃતિવાદ (૧૦.૭૫ ટકા) હતી. આમ, આદર્શવાદ ધરાવતી શાળાઓનું પ્રમાણ વધારે હતું. જયારે પ્રકૃતિવાદનું પ્રમાણ ઓછું (૧૦.૭૫ ટકા) હતું.
- શાળા સંચાલન સંદર્ભમાં સરકારી અને ખાનગી શાળાઓની શૈક્ષણિક ફિલસૂફીમાં આદર્શવાદની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી સૌથી વધુ શાળાઓમાં (૧૯૬) માં જોવા મળેલ અને તે બંને પ્રકારના સંચાલનમાં સમાન (૯૮.૯૮) જોવા મળેલ છે. જયારે પ્રકૃતિવાદના સંદર્ભમાં સરકારી શાળાઓ (૩૦) અને ખાનગી શાળાઓ (૧૩) વચ્ચે સેખ્યાની દ્દષ્ટિએ તફાવત જોવા મળેલ છે.
- વાસ્તવવાદ અને વ્યવહારવાદની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી સરકારી શાળાઓ કરતાં ખાનગી શાળાઓમાં વધુ જોવા મળેલ હતો.
- ચારેય ફિલસૂફીઓના સંદર્ભમાં શાળા સંચાલન જિલ્લા પંચાયત સંચાલિત સરકારી શાળાઓ અને ખાનગી ટ્રસ્ટ સંચાલિત ખાનગી શાળાઓ વચ્ચે કોઇ જ સાર્થક તફાવત નથી. ફિલસૂફીઓના સંદર્ભમાં શાળા સંચાલનનો કોઇ જ નિર્ણાયક હિસ્સો નથી.
- મુકત વાતાવરણ ધરાવતી શાળાઓમાં આદર્શવાદની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી સૌથી વધુ (૫૦.૫૨ ટકા) જોવા મળેલ છે. જયારે પ્રકૃતિવાદ (૧૨.૩૭ ટકા) સૌથી ઓછી જોવા મળેલ હતો.

- બંધિયાર વાતાવરણ ધરાવતી શાળાઓમાં આદર્શવાદ સૌથી વધુ (૩૨.૮૬ ટકા) અને પ્રકૃતિવાદ સૌથી ઓછો (૧૫.૧૧ ટકા) જોવા મળેલ હતો.
- સ્વાયત વાતાવરણ ધરાવતી શાળાઓમાં આદર્શવાદ સૌથી વધુ (૫૭.૪૧ ટકા) અને વાસ્તવવાદ સૌથી ઓછો (૯.૨૬ ટકા) જોવા મળેલ હતો.
- નિયંત્રિત વાતાવરણ ધરાવતી શાળાઓમાં આદર્શવાદ સૌથી વધુ (૪૭.૮૩ ટકા) અને પ્રકૃતિવાદ સૌથી ઓછો (૫.૮૦ ટકા) જોવા મળેલ હતો.
- વાલીપણાનું વાતાવરણ ધરાવતી શાળાઓમાં આદર્શવાદ સૌથી વધુ (૫૯.૬૫ ટકા) અને વાસ્તવવાદ સૌથી ઓછો (૩.૫૧ ટકા) જોવા મળેલ હતો.
- પરિચિત વાતાવરણ ધરાવતી શાળાઓમાં આદર્શવાદ સૌથી વધુ (૪૯.૦૬ ટકા) અને પ્રકૃતિવાદ સૌથી ઓછો (૧૧.૩૨ ટકા) જોવા મળેલ હતો.
- મુકત વાતાવરણ ધરાવતી શાળાઓમાં આદર્શવાદ સૌથી વધુ (૫૦.૫૨ ટકા) અને વાલીપણાનું વાતાવરણ ધરાવતી શાળાઓમાં વાસ્તવવાદ સૌથી ઓછો (૩.૫૧ ટકા) જોવા મળેલ હતો.
- સંસ્થાકીય વાતાવરણ અને શૈક્ષણિક ફિલસૂફી વચ્ચે સંબંધ જોવા મળેલ છે. જે શાળાઓમાં મુકત વાતાવરણ છે. ત્યાં આદર્શવાદની ફિલસૂફી સૌથી વધુ (૫૦.૫૨ ટકા) જોવા મળેલ છે.
- તમામ પ્રકારના વાતાવરણમાં પ્રકૃતિવાદ સૌથી ઓછો (૧૦.૭૫ ટકા) જોવા મળેલ છે.

૫.૪. શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો

શાળાના સંસ્થાકીય વાતાવરણના પર્યાવરણ તથા તેના પરિમાણોમાંના કારણે એવું લાગે કે જે તે શાળા ‘સારી’ કે ‘ખરાબ’ છે. પરંતુ એક શૈક્ષણિક વ્યકિત તરીકે એ બાબત ખૂંચે એવી છે કે કોઈપણ શાળા ‘સારી’ કે ‘ખરાબ’ કેમ કહી શકાય ? એવા કયા પરિબળો હશે કે જે પ્રાથમિક શાળાઓને અસરકર્તા છે ? તે પરિબળો અધ્યયન-અધ્યાપન પ્રક્રિયાને કઈ રીતે અસરકર્તા હશે ? એક ‘ખરાબ’શાળાન ‘સારી’ શાળામાં કઈ રીતે પરિવર્તીત કરી શકાય ? શિક્ષકોનો નૈતિક જુસ્સો કેવો હોય, કે જે શાળાને ભવ્ય બતાવી શકે ? એવી કઈ શૈક્ષણિક ફિલસૂફી હોય કે જેનાથી શાળામાં પરિવર્તન આવે ? મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓ આદર્શ માનવીય અભિગમ કેવી રીતે રીતે દર્શાવી શકે ?

સામાન્ય રીતે કહી શકાય કે આચાર્ય શાળાનું વાતાવરણ નિર્માણ કરે છે. આચાર્ય અને શિક્ષકો વચ્ચેની આંતરક્રિયા માત્ર શિક્ષકોનો જુસ્સો વધારતી નથી પણ શાળાના વાતાવરણને પણ નિર્માણ કરે છે. શિક્ષકો આચાર્ય અને વિદ્યાર્થી વચ્ચેની કડીરૂપ છે. શાળાના વાતાવરણમાં શિક્ષક શાળા પરિવારનો એક સભ્ય છે કે જે બંને બાજુ આંતરક્રિયા કરે છે. સંસ્થાકીય વાતાવરણના પરિપ્રેક્ષ્યમાં તે તેના જૂથમાં નેતાનો રોલ ભજવે છે. તે આચાર્ય પાસેથી માર્ગદર્શન અને માર્ગદર્શક સૂચનાઓ મેળવનાર છે અને પછીથી એ સૂચનાઓ સ્ટાફમાં વહેંચનાર પણ છે. આથી, એમ કહી શકાય કે શિક્ષકોના અનુભવો એકબીજા સાથેની આંતરક્રિયામાંથી આવે છે અને તે વર્ગખંડ સુધી જાય છે. આથી વર્ગખંડનું વાતાવરણ પણ આના કારણે અસર પામે છે.

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં એવી ઘણી શાળાઓ બંધિયાર વાતાવરણ ધરાવતી જોવા મળી છે કે જે બિમાર સંસ્થા કરી શકાય અને જેને (બિમાર સંસ્થાને) તેની આ બિમારીમાંથી બહાર લાવવા મદદની જરૂર છે. હાલ્પીને જે શાળાઓમાં બંધિયાર વાતાવરણ છે તેના માટે ભયસૂચક સંકેતો દર્શાવી ચેતવણી આપી છે. તે કહે છે કે ''હું જાણકારીની તમામ સીમાઓ, તમામ રસ્તાઓનું સમાપન કરતાં કહી શકું છું કે તમામ જ્ઞાન, તમામ વિજ્ઞાન અને તમામ પ્રયત્નો, ડહાપણ આ બધુ કાળજીપૂર્વકના લાગણીભર્યા નિરિક્ષણોમાં રહેલ છે.'' કોઇએ 'બંધિયારપણાના' કારણો તપાસવા જોઇએ અને આવું વાતાવરણ થવાના પાયાના કારણો, હકીકતો તપાસવા પ્રયત્ન કરવો જોઇએ. મુકત અને બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓ વચ્ચે કયા પરિબળો કાર્યરત છે તેની વચ્ચેનો તફાવત જોવો જોઇએ અને તેના માટે કેવા ઉપચારાત્મક પગલાં લઇ શકાય તે જોવું જોઇએ.

બંધિયાર વાતાવરણમાંથી મુકત વાતાવરણમાં જવા માટે આચાર્યે બે પ્રકારની વર્તણૂક વચ્ચે સમતોલન જાળવવું પડશે. એક તો સંસ્થાકીય કાબુ આધારિત છે અને બીજુ સામાજિક જરૂરિયાતનો સંતોષ છે અને આ ઉપરાંત તેણે તેની વર્તણૂક, કાર્યશૈલી અને કર્મચારીઓની વર્તણૂક વચ્ચે સમતોલન જાળવવું પડશે.

કોઇ પણ શાળાનું સંસ્થાકીય વાતાવરણ બદલવું એ થોડું મુશ્કેલ કાર્ય છે, પરંતુ, વાતાવરણના જુદા જુદા પરિબળો ધ્યાનમાં લઇને, કે જે સંસ્થાકીય વાતાવરણ નિર્માણ કરવામાં મહત્વનો ભાગ ભજવતાં હોય, તેને આ અંગે હકારાત્મક બનાવવા જોઇએ.

નકારાત્મક શિક્ષક વર્તણૂક ઘટાડીને અને હકારાત્મક શિક્ષક વર્તણૂકનું સશકિતકરણ કરીને કોઇપણ શાળાના વાતાવરણમાં સુધાર લાવી શકાય છે તે જોવામાં આવેલ છે. આજ રીતે નેતા (આચાર્ય)ની નકારાત્મક વર્તણૂક ઘટાડીને હકારાત્મક વર્તણૂક વધારીને ત્રીજી વર્તણૂંક (વહીવટી

વર્તણૂંક) પણ સુધારી શકાય છે.

કઇ રીતે શિક્ષકો અને આચાર્યની વર્તણૂંકમાં સુધાર લાવી શકાય તે હવે પછી દર્શાવેલ છે.

૫.૫. શિક્ષકોની વર્તણૂંકમાં સુધારણા

આ માટે તબક્કાવાર, જુદા જુદા પરિમાણ મુજબ સુધારા દર્શાવેલ છે.

૫.૫.૧. ઉદાસીનતા

શિક્ષકોની ચાર વર્તણૂંકમાંની પ્રથમ બે ઉદાસીનતા અને મનોશારીરિક અવરોધ એ નકારાત્મક વર્તણૂંકો છે. પાયાનો પ્રશ્ન છે કે શિક્ષકો તેની વર્તણૂંકમાં ઉદાસીન કયારે અને કેમ બને છે ? એ સ્વાભાવિક છે કે જયારે સંસ્થાનો જુસ્સો ઓછો થાય છે ત્યારે તે સામાજિક જરૂરિયાતો સંતોષવામાં નિષ્ફળ જાય છે. કર્મચારીઓને ઊંચે લાવવામાં નિષ્ફળ જાય છે, અને આવી નીતિના કારણે શિક્ષકો હૃદયથી કાર્ય કરતા નથી, તેઓ યાંત્રિક બની જાય છે અને ઉદાસીનતા અનુભવે છે.

બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓમાં અમુક શિક્ષકોના કહેવા મુજબ તેઓ સાથે મુંગા પ્રાણી જેવું વર્તન થાય છે.તેઓ ઘણીવાર બીજાથી દોરવાય છે અને સરમુખત્યારશાહી વર્તન કરવામાં આવે છે. તેઓ પાસે પસંદગીની કોઇ તક હોતી નથી.

૫.૫.૨. મનોશારીરિક અવરોધ

આ શિક્ષકોની નકારાત્મક વર્તણૂંક છે કે જે આચાર્યની વર્તણૂંક સામે મનોવૈજ્ઞાનિક લાગણી વ્યકત કરવાનું સાધન છે. મોટેભાગે શિક્ષકો બંધિયાર વાતાવરણવાળી શાળાઓમાં મનોશારિરીક અવરોધ અનુભવે છે. મુકત વાતાવરણમાં, આવા એકાદ બે કીસ્સા જ જોવા મળે છે. મુકત વાતાવરણ ધરાવતી શાળાઓમાં શિક્ષકો તેઓનું કાર્ય ખુશીથી કરતા જોવા મળેલ અને તેઓ પોતાના કાર્યમાં આનંદ અનુભવે છે. તેઓને તેમના આચાર્ય સામે કશું કહેવાનું હોતું નથી.

અમુક શાળાઓમાં આચાર્યો શિક્ષકોના પત્રો અને પરિપત્રો કે જે શિક્ષકોને માટે લાભદાયક હોય તેને રોકી રાખતાં છુપાવતાં જોવા મળ્યા હતા. મનોશારિરીક અવરોધ કોઇપણ સંસ્થામાં મળી આવે છે.

કારણ કે તે વ્યકિતગત રીતે ચલાવવામાં આવે છે, નિયમો અને ધારાધોરણ મુજબ મુજબ ચલાવવામાં આવે છે. મનોશારિરીક અવરોધથી કોઇ બચી શકતું નથી. તેનો અમુક ભાગ પણ શિક્ષકોને માનસિક રીતે નુકશાન પહોંચાડે છે અને હતાશ કરે છે આવું ન બને એ માટે શિક્ષકો અને આચાર્યો સાથે બેસીને એકબીજાના મંતવ્યો જાણવા જોઇએ.

નિયમિત સ્ટાફ મીટીંગ ચોકકસ સમયાંતરે યોજાય તો ઘણી મુશ્કેલીઓ નિવારે છે. તે આચાર્ય અને શિક્ષકો વચ્ચેનું અંતર ઘટાડે છે. આ એક મનોવૈજ્ઞાનિક અંતર છે, કે જે સંબંધોનું સ્વરૂપ નકકી કરે છે. સ્ટાફ મીટીંગમાં પણ દરેકને પોતાના મંતવ્યો અને મનોભાવ વ્યકત કરવાની સ્વતંત્રતા હોવી જોઇએ. આ પ્રકારનો શિરસ્તો દરેક શાળામાં પ્રસ્થાપિત થવો જોઇએ.

આ સૂચનો શાળામાં બંધિયાર વાતાવરણ રોકવામાં અને નકારાત્મક અસરો ઘટાડવામાં મદદરૂપ મદદરૂપ નીવડશે.

૫.૫.૩. નૈતિકતા

આ શિક્ષકોની હકારાત્મક વર્તણૂંક છે. હાલ્પીન (૧૯૯૬) એવા તારણો પર આવેલ કે નૈતિકતાના ગુણાંક મેળવેલ શાળાઓ મુકતપણાના ગુણાંકની સમાંતર હોય છે. તેણે એવું પણ નોંધ્યું છે કે ભાગ લેનારાની જાણ મુજબ વિશ્વસનીયતાનો અનુક્રમ કદાચ નૈતિકતા હોઇ શકે તેથી, સામાન્ય રીતે જેઓને શાળાનું વાતાવરણ જાણવું છે, તેઓએ 'નૈતિકતા' નો સરાસરી ગુણાંક જોઇ લેવો જોઇએ.

શાળાના કર્મચારીઓની એકબીજા સાથેની મિત્રતા અને તેઓની વર્તણૂંકમાં એકરૂપતા 'નૈતિકતા' ને પરાવર્તિત કરે છે અને આચાર્ય તથા શિક્ષકો વચ્ચેની આંતરક્રિયા દર્શાવે છે.

શાળાનું વાતાવરણ સુધારવા માટેની એક અસરકારક વ્યૂહરચનાની શરતો નકકી કરવા માટે આચાર્ય અને શિક્ષકો વચ્ચેના સંબંધો પ્રામાણિકપણે દર્શાવે છે. એક સંસ્થાના આચાર્ય શિક્ષકોની નૈતિકતા બનાવવા અને જાળવી રાખવામાં નિર્ણાયક ભૂમિકા ભજવે છે. શાળાના નિર્ધારિત લક્ષ્ય તરફ જવા માટે નેતા એક પ્રભાવશાળી પરિબળ બને છે ખાસ કરીને તેની વર્તણૂંક, તેની સમગ્ર સંસ્થાને જીવત રાખવાની ક્ષમતા લક્ષ્ય તરફ લઇ જાય છે. તેની આવડત અથવા શિક્ષકોની નૈતિકતા જાળવવાની અને આગળ વધારવાની ક્ષમતા કર્મચારીઓ વચ્ચે એકતા યથાવત રાખે છે.

સહકર્મચારીઓનો પ્રતિભાવ મેળવવાનું તેનું વલણ અને સહકર્મચારીનો વિશ્વાસ જાળવી રાખવાનું વર્તન તેની વર્તણૂંકમાં સુધાર લાવે છે. જો આચાર્ય માનવીય કાર્યકૌશલ્ય અને શૈક્ષણિક

ક્ષમતાને ઓળખવાનું કૌશલ્ય મેળવે તો સિદ્ધિ અને નૈતિકતા બંને કાર્યોને તેની ઉચ્ચ સીમાએ લઇ જઇ શકે છે. પરંતુ જો આચાર્ય એક વહીવટી માણસ તરીકે વર્તન કરે તો નૈતિકતા તદ્દન નીચા સ્તરે જોવા મળે છે.

૫.૫.૪. આત્મીયતા

આ પણ એક હકારાત્મક વર્તણૂંક છે. તે શિક્ષક અથવા જૂથની સામાજિક જરૂરિયાતોનો સંતોષ દર્શાવે છે. એક સંસ્થામાં અલગ અલગ વાતાવરણ નિર્માણ થાય ત્યારે તે સંતોષ અનુભવે છે. સંસ્થાના વાતાવરણ અને સ્થિતિમાં સુધાર લાવવા માટે, સંસ્થાએ સ્ટાફનો અલગ રૂમ, અવારનવાર સાંસ્કૃતિક પ્રવૃતિઓનું આયોજન, પ્રવાસ, પર્યટન વગેરે આનંદપ્રમોદની પ્રવૃતિઓ યોજવી જોઇએ. જેથી તમામ સ્ટાફ સભ્યો એકબીજાથી વધુ નજદીક આવે અને તેઓના આત્મસંતોષમાં વધારો અનુભવે અને આત્મીય મિત્રતા અનુભવે.

શાળાના આચાર્યશ્રી એ જવાબદારી બને છે કે એવી તક ઉભી કરવી કે જેથી શાળાના અલગઅલગ સ્ટાફ સભ્યો એકબીજાની વધુ નજદીક આવે અને એવી સ્થિતિ ઉત્પન્ન થાય કે જેથી બધા મિત્રો બને, એકબીજાને એવી રીતે મળે કે જાણે મિત્રો સ્વાભાવિક રીતે મળતા હોય. તમામ કર્મચારીઅ (શિક્ષકો) પોતાની સામાજિક ભૂમિકા નિભાવે એવું વાતાવરણ નિર્માણ કરવું એ આચાર્યનું કાર્ય છે. તમામ પોતાની ઇચ્છ મુજબ એકબીજાને મળી શકે.

કર્મચારીઓ (શિક્ષકો) પોતાની સામાજિક ભૂમિકા નિભાવે એવું વાતાવરણ નિર્માણ કરવું એ આચાર્યનું કાર્ય છે. તમામ પોતાની ઇચ્છ મુજબ એકબીજાને મળી શકે.

જો કે વધુ પડતી સામાજિકતા કે વધુ આત્મીયતા પણ એટલી જ જોખમી છે. તે સંસ્થાના સિદ્ધિ સ્તરને અસર પહોંચાડે છે. આત્મીયતાનું પ્રમાણ એ કક્ષાએ હોવું જોઇએ કે જે સંસ્થાના ધ્યેયને નુકસાન ન પહોંચાડે.

૫.૬. આચાર્યોની વર્તણૂંકમાં સુધારણા

અહીં વિવિધ પરિબળ મુજબ આચાર્યોની વર્તણૂંકમાં સુધારા અંગે દર્શાવેલ છે.

૫.૬.૧. અળગાપણું

શાળાના બંધિયાર વાતાવરણ માટે જવાબદાર આ એક નકારાત્મક વર્તણૂંક છે કે જે આચાર્ય દ્વારા કરવામાં આવે છે. આચાર્યનો હોદ્દો અને માભો શાળાના બીજા સભ્યો કરતાં અમુક અંશે અલગ છે. આથી જે કોઇ આ હોદ્દો ધારણ કરે છે તે બીજા કરતાં કાંઇક અગત્યતા અને અલગપણું અનુભવે છે. આચાર્યની પોતેજ આ સંસ્થાના મધ્યબિંદુ છે એવી માન્યતા પણ આ અળગાપણાનું અન્ય કારણ હોઇ શકે .

જો આચાર્ય પોતાના અંગત રસ, માન્યતાને માટે સંસ્થા માટે શું અગત્યનું છે તે ન વિચારે, પોતાના કર્મચારીઓના રસ રૂચિનું ધ્યાન ન રાખે, સંસ્થાના ધ્યેયને ભુલી જાય ત્યારે અળગાપણાની સ્થિતિ અને વાતાવરણ સર્જાય છે.

અળગાપણાને ઘટાડવા માટે, સામાજિક મેળાવડા અને સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમો માટેની વધુને વધુ તકો ઉભી કરવી જોઇએ. આચાર્ય અને શિક્ષકોની બંનેની સક્રિય સહભાગીદારી બંને વચ્ચેનું અંતર ઘટાડે છે. અને એક મજબૂત સમજણ ઉત્પન્ન કરે છે જેનાથી સંસ્થાના ધ્યેય અને હેતુઓ ઝડપથી, સરળતાથી પ્રાપ્ત કરી શકાય છે.

૫.૬.૨. ઉત્પાદનને અગ્રતા

સામાન્ય રીતે શાળાના પરિણામ પરથી તેનું મૂલ્યાંકન કરવામાં આવે છે. આ બાબત શાળાના આચાર્ય માટે ભારે બોજારૂપ બની જાય છે. સ્ટાફ માટે પણ આ કાર્ય પૂર્ણ કરવું ‘બોજા’ તરીકે બને છે. શિક્ષકોએ લાંબો સમય વધુ કલાકો કાર્ય કરવું પડે છે. આ માટે પોતાના આરામ અને આનંદપ્રમોદના થોડાક સમયનો ભોગ આપવો પડે છે. એમાં શંકા નથી કે સારુ પરિણામ જરૂર નથી. પણ એ શિક્ષકોના સંતોષના ભોગે ન હોવું જોઇએ. પરંતુ એ માનવના આરામ અને આનંદપ્રમોદની પ્રવૃતિની જરૂરિયાતની સમજણ અને ભાવના સાથે મેળવીને કરવું જોઇએ. જો તે બળપૂર્વક ધરાર કરાવવામાં આવે તો દેખીતી રીતે તો સિધ્ધિ મળી કહેવાય, પણ આંતરિક રીતે નકારાત્મક અસર ઉભી કરે છે. અને શિક્ષકો અસંતોષી બને છે. આ અસંતોષ તેઓના વર્તનમાં દેખાય છે અને આચાર્ય તથા શિક્ષકની આંતરક્રિયામાં જોવા મળે છે.

આચાર્યે એવી ઇચ્છનીય પરિસ્થિતિ ઉત્પન્ન કરવી જોઇએ કે જેથી શિક્ષકો કોઇપણ પ્રકારની ફરિયાદ વગર ઉત્સાહપૂર્વક કાર્ય કરે. તેઓ એવું જ અનુભવે કે આ તેઓનું કાર્ય છે. જો કે આવી પરિસ્થિતિ ઉભી કરવી એ થોડું મુશ્કેલ છે, પણ એ અશકય નથી. દરેક શિક્ષકને યોગ્ય રીતે આ માટે પ્રેરવા જોઇએ કે જેથી સંસ્થા ધાર્યા પરિણામ મેળવી શકે.

૫.૬.૩. નિયંત્રણો

આચાર્યની આ હકારાત્મક વર્તણૂંક છે. શાળાનું વાતાવરણ મુકતપણા તરફ જતું હોય ત્યારે આ બાબત લક્ષમાં લેવી જોઇએ. આ વર્તણૂંક આચાર્ય માટે એકદમ જરૂરી છે. શિક્ષકોને સેવાકાલીન તાલીમ આપતી વખતે, કે જયારે શિક્ષકો પોતાના અનુભવો વર્ણવતા હોય અને થોડા ખુલ્લા બનતા હોય. તાલીમ દરમ્યાન અવનવી ટેકનીકથી પ્રયુકિતથી શિક્ષકો ખુલ્લા મને ચર્ચા કરતા હોય છે. એક પાત્રીય અભિનય, શૈક્ષણિક ફીલ્મ દર્શાવવી, વગેરે પ્રવૃતિઓ દ્વારા શિક્ષકો પોતાની આંતરિક શકિતને નવીનતા નવું બળ પ્રદાન કરે અને સંસ્થાને પોતાનું ઉતમ પ્રદાન કરવા તરફ આગળ વધે.

શિક્ષકોને પ્રેરણા આપવા માટેનો એક અસરકારક રસ્તો જાતે જ ઉદાહરણ પુરું પાડવાનો છે. સખત કામ અને યોગ્ય આયોજનથી આ કરવું જોઇએ. જેનાથી શિક્ષકોમાં એક નવો જુસ્સો ઉત્પન્ન થશે, અને તેઓ આચાર્યના પગલે ચાલવા પ્રેરાશે.

અહીં એવી કોઇ કડક દેખરેખ જરૂરી નથી. શિક્ષકો તેના આચાર્યની કદર કરશે કારણ કે તેઓ પોતાને અનુસરવાની ફરજ પાડતા નથી.

શર્મા (૧૯૭૩), કોથઇ પીલ્લઇ (૧૯૭૩) કે. એ. ગાંધી (૧૯૭૭) વગેરે એ નોંધ્યું છે કે આવા નિયંત્રણ દ્વારા સ્ટાફમાં જુસ્સો ઉત્પન્ન થાય છે અને શાળા મુકત વાતાવરણ તરફ જાય છે.

૫.૬.૪. ભાવના

સંસ્થાના વાતાવરણના સશકિતકરણ તરફ લઇ જનાર આ આચાર્યની એક હકારાત્મક વર્તણૂંક છે વ્યકિતની મનોવૈજ્ઞાનિક જરૂરિયાતોના સંતોષ માટે, કે જે સંસ્થાનું એક ધ્યેય હોઇ શકે, તેની પૂર્તતા માટે આ બાબત જરૂરી છે.

વ્યકિતની અંગત અને ફરજને લગતી જે સમસ્યાઓ હોય તેના પ્રત્યે સહાનુભૂતિપૂર્વક અને વિશ્વાસથી ઉકેલ લાવી આચાર્ય શાળાના વાતાવરણમાં સુધારણા લાવી શકે.

સંસ્થાની વહીવટી બાબતો, આદેશો નિર્ણયો અંગે જૂથચર્ચા તથા ટીકાટીપ્પણને પ્રોત્સાહીત કરીને આચાર્ય આ વાતાવરણ નિર્માણ કરી શકે. શિક્ષકોની વ્યવસાયિક પ્રગતિ માટે જરૂરી સુવિધાઓ આચાર્ય પુરી પાડવી જોઇએ. શિક્ષકોને કાર્યસંતોષ અને એકબીજા સાથે, સંસ્થા માટે કાર્યકરવાનો

આનંદ મળે છએ માટે આ બાબત મદદરૂપ બને છે.

શિક્ષકો અને આચાર્યની વર્તણૂંક અંતે તો સંસ્થાની વર્તણૂંક બને છે કે જે સંસ્થાકીય વાતાવરણ નિર્માણ કરવા તથા નકકી કરવા અગત્યની બને છે. જો શિક્ષણની ગુણવતા સુધારણા કરવી હોય તો સંસ્થાકીય વાતાવરણમાં સુધાર લાવવો જ જોઈએ. જે બાબતો મનોશારિરીક અવરોધ તરફ લઈ જતી હોય, તેને નિવારીને, ભાવનાનો આદર કરીને વાતાવરણ સુધાર કરી શકાય.

૫.૭. શૈક્ષણિક ફિલસૂફીમાં સુધારણા

ભારતીય શિક્ષણ પંચ (કોઠારી કમિશન) (૧૯૬૪-૬૬)નું પ્રખ્યાત વિધાન ‘‘ભારતનું ભાવિ તેના વર્ગખંડોમાં ઘડાઈ રહયું છે.’’ આજે પણ સૂચક રીતે યોગ્ય છે. આચાર્ય અને શિક્ષકોની વર્તણૂંક ચોકકસ પણે બાળકોના ભવિષ્ય અને તેથી ભારતના ભવિષ્ય પર અસર કરે છે. શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી પણ વર્ગખંડની અધ્યયન - અધ્યાપન પ્રક્રિયાને અસર કરે છે. શિક્ષકો વચ્ચેની આંતરક્રિયા અને આચાર્ય તથા શિક્ષકો વચ્ચે થતી આંતરક્રિયાને મહત્વના પરિબળ તરીકે સ્વીકારવું જ રહે. ખાસ કરીને વિદ્યાર્થીને પ્રોત્સાહન, તેનું મહત્વ સ્વીકારવું, તેની શકિતઓ ઓળખવી, તેનો આત્મવિશ્વાસ વધારવો વગેરે કાર્યો પર શિક્ષકની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી અસર કરે છે.

૫.૭.૧. આચાર્યોને સૂચનો

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં જોવા મળેલ છે કે શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી મહત્વની બાબત છે. એવાં ઘણા કાર્યો છે કે જે સામાન્ય રીતે શાળામાં મુકવા કે પૂર્ણ કરવા શકય નથી હોતું, પરંતુ એ જ કાર્યો શિક્ષકોની ઈચ્છાશકિત જગાડી તેના ભરપુર પ્રયત્નો દ્વારા પૂર્ણ કરવામાં આવે છે અહીં શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી અસર કરે છે. આદર્શવાદી હોય અને વ્યવહારૂ ન હોય તો માત્ર આદર્શોથી કાર્ય સંપન્ન થતું નથી.

શિક્ષકોનો આત્મવિશ્વાસ વધારવામાં સૌથી અગત્યની વ્યકિત-કી-પર્સન આચાર્ય છે. તે પોતાના સ્ટાફની ઈચ્છાઓ શકિતઓ વિશે સૌથી વધુ જાણતો હોય છે. આચાર્યે શિક્ષકોને વ્યકિતગત અને જૂથમાં ઓળખવા જોઈએ, તેના વિશેના અભ્યાસ કરવો જોઈએ.આચાર્યો શિક્ષકો સાથે થતાં સંઘર્ષ તથા વિવાદ અને તણાવના મૂળ જાણી તેઓ આચાર્યના કાર્યને કઈ રીતે મૂલવે છે તે જાણવું જોઈએ.

નીચેના સૂચનો ખૂબ જ ઉપયોગી નીવડે તેવા છે.

- શાળાએ નક્કી કરેલ નીતિ-નિયમો ધારાધોરણોની મર્યાદામાં રહીને માનવીય અભિગમથી શિક્ષકોની સાથે કેમ કાર્ય કરવું કેમ કાર્ય લેવું એ આચાર્ય જાણવું જોઇએ.
- જયારે જૂથ વિશેના નિર્ણયો લેવાના થાય ત્યારે સર્વસંમતિથી નિર્ણય થાય તેવા પ્રયત્નો કરવા જોઇએ કદાચ એવું બને કે અમુક નિર્ણયો કોઇ એક નાના જૂથને ન ગમે તેવા હોય, ત્યારે ધીરજથી કાર્ય લઇ આ જૂથનો સહકાર ટેકો મળી રહે તેવા પ્રયત્નો કરવા જોઇએ.
- આચાર્યે સ્ટાફ સાથેના સંબંધોમાં સુધારણા લાવવી જોઇએ. શિક્ષકો સાથે 'સંવાદ' જાળવી રાખવો જોઇએ. કયારેય 'અળગાપણું' આવી ન જાય તેની કાળજી રાખવી જોઇએ.
- શાળાના નિશ્ચિત ધ્યેયને પૂર્ણ કરવા માટે શિક્ષકોની સહભાગીદારી ખૂબ જરૂરી છે. તેવું આચાર્ય જાણવું જોઇએ. લોકશાહી વાતાવરણ જાળવી રાખવું જોઇએ. જેનાથી શિક્ષકો સાથે પોતાનો વિચાર ચર્ચી શકાય અને તેમના અનુભવનો લાભ લઇ શકાય. તેઓની નૈતિકતા તથા આત્મીયતા જળવાઇ રહે એમ કરવું એક નેતા તરીકે ખૂબ અગત્યનું છે.

૫.૭.૨. શિક્ષકોને સૂચનો

એક સનાતન સત્ય તરીકે વૈશ્વિક રીતે સ્વીકારેલ છે કે બંદૂક પાછળ બેસેલો માણસ જેટલો અગત્યનો છે તેટલી બંદૂક નથી. પછી તે બંદૂક ગમે તેવી અલ્ટ્રામોર્ડન કે સુંદર હોય, પણ જો તે ચલાવવાનું કૌશલ્ય જાણકાર, તાલીમબદ્ધ વ્યકિત તેની પાછળ નહીં હોય તો એ બંદૂક કશીજ કામની નથી. આ બાબત શાળાના વાતાવરણ માટે પણ એટલી જ બંધબેસતી છે. ગમે તેવા ઉત્સાહી, ધ્યેયને વરેલા, સખત કામ કરનાર, જવાબદાર વિદ્યાર્થીઓ હોય, પણ એ શાળા પ્રગતિ નહીં કરે , જો સિદ્ધિ પ્રતિ ચાહના રાખનાર શિક્ષકો એ શાળામાં નહીં હોય. જરૂરિયાત મુજબનું વાતાવરણ સર્જવામાં આવા શિક્ષકોનું એકબીજા સાથેનું જોડાણ જરૂરી છે, તેઓની ચોકકસ શૈક્ષણિક ફિલસૂફી જરૂરી છે. તેઓનો કાર્યસંતોષ જળવાશે તો તેનાથી થનારો આનંદ એમાં વિદ્યાર્થી સુધી પહોંચશે.

શાળાની પ્રગતિમાં રૂકાવટ કરે તેવી પરિસ્થિતિ નિવારવા માટે.

- વધુ ખુલ્લાપણું
- સતત સંદેશાવ્યવહાર (જોડાયેલા રહેવું)
- વિદ્યાર્થીની વ્યકિતગત ઓળખ

- ✍ નાના તાલીમવર્ગો, સેમીનારનું આયોજન
- ✍ સામાજિક ભાવાવરણની જાળવણી
- ✍ રોજની પ્રાર્થના સભા, પ્રાર્થના કાર્યક્રમ યોજવા કે જેથી વિદ્યાર્થી એકબીજાથી વધુ નજીક આવે.

જયાં શિક્ષકોને માત્ર 'કર્મચારી' તરીકે જ નહીં જોવામાં આવતા હોય, પણ એક વ્યકિત તરીકે સ્વીકારતા હોય, તેઓની સામાજિક જરૂરિયાતોનો ખ્યાલ રાખવામાં આવે તો હોય, તેઓના સ્વભાવ, શૈક્ષણિક ક્ષમતા અને સાથે નબળાઇઓ, તેની જરૂરિયાતો, સમસ્યાઓ વગેરેનું દરેક તબકકે ખ્યાલ રખાતો હોય, સંસ્થા તેઓના કલ્યાણ માટે સતત ચિંતીત હોય ત્યાં સંસ્થાની પ્રગતિ હોય જ.

ટૂંકમાં, એ કહેવું યોગ્ય રહેશે કે શિક્ષકો અને આચાર્યે તેઓની શાળાને એક 'નાનકડા સમાજ' તરીકે સ્વીકારવી પડશે. એવી સામાજિક સંસ્થા કે જે લોકશાહીને વરેલી, ચોકકસ ધ્યેયલક્ષી અને હંમેશા નવું સ્વીકારનાર હોય.

આ બધા જૂનાગઢ જિલ્લાની પ્રાથમિક શિક્ષણની પ્રાથમિક શાળાઓની પ્રવર્તમાન સ્થિતિમાં સુધારણા માટેના, હાલનો માહોલ સુધારણા માટેના નમ્ર પણે કરેલા સૂચનો છે.

૫.૮ ભાવિ સંશોધનો માટેની ભલામણો

શૈક્ષણિક સંશોધનો માટે કોઈ મર્યાદા નથી. સંશોધન એ અવિરત ચાલતી પ્રક્રિયા છે. આ સંશોધનકાર્યને અંતે સંશોધકને જણાયેલ છે કે હાલ જે રીતે શાળાઓમાં સંસ્થાકીય વાતાવરણ જોવા મળે છે તેમાં સંશોધનની ઘણી શકયતાઓ છે. હજુ પણ કેટલુંક વધારે કાર્ય આ તમામ શાળાઓ અને અન્ય શાળાઓમાં, સંસ્થાકીય વાતાવરણના ક્ષેત્રમાં થઈ શકે તેમ છે. આ સંશોધન ઘણી મર્યાદાઓ છે. તેથી તેમાં અમુક બાબતો રહી જવા પામી છે આ બધાને એક ભલામણ તરીકે અત્રે આપેલ છે. નીચે શકય સમસ્યાઓની યાદી આપેલ છે.

- ✍ નવોદય કેન્દ્રીય વિદ્યાલય અને સામાન્ય શાળાઓનો તુલનાત્મક અભ્યાસ.
- ✍ પ્રાથમિક અને સેકન્ડરી શાળાઓના આચાર્યોના સેવા કાલીન તાલીમ કાર્યક્રમોની સંસ્થાકીય વાતાવરણ પરની અસરનો અભ્યાસ.
- ✍ સંસ્થાકીય વાતાવરણ અને આચાર્યોના વ્યકિતત્વની વિશિષ્ટતાઓ વચ્ચેનો સંબંધ તપાસવો
- ✍ વિદ્યાર્થી, વાલી, અને જિલ્લા પ્રાથમિક શિક્ષણાધિકારીની દ્રષ્ટિએ શાળાના સંસ્થાકીય વાતાવરણનો અભ્યાસ.
- ✍ શિક્ષકોનો કાર્યસંતોષ (Job Satisfaction) શાળાની પ્રગતિના એક પરિબળ તરીકે તપાસવો.
- ✍ આચાર્ય અને શિક્ષકોના માનસિક સ્વાસ્થય સાથે સંસ્થાકીય વાતાવરણનો સંબંધ તપાસવો.
- ✍ સર્વશિક્ષણ અભ્યાન મિશન તથા જિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવનની પ્રવૃતિઓની શાળાના સંસ્થાકીય વાતાવરણ પરની અસર તપાસવી.
- ✍ વિદ્યાર્થીઓની ગેરહાજરી સંસ્થાકીય વાતાવરણ, અને નેતૃત્વની શૈલી વચ્ચેનો સંબંધ તપાસવાનો અભ્યાસ.
- ✍ શાળાઓનું સંસ્થાકીય વાતાવરણ અને તેનો વિદ્યાર્થીઓની સમસ્યાઓ વચ્ચેનો સંબંધ તપાસવો.
- ✍ શાળાની ભૌતિક સુવિધા, લોક સહકાર, કેળવણી નિરિક્ષકોને માર્ગદર્શન, શાળાનું સામાજિક પર્યાવરણ વગેરેની શાળાના સંસ્થાકીય વાતાવરણ પરની અસર તપાસવી.
- ✍ શાળાની આસપાસનું સામાજિક જનજીવન અને ગામના પદાધિકારીઓનું શાળામાં પ્રદાનની સંસ્થાકીય વાતાવરણની અસર તપાસવી.

- ગામનું ધાર્મિક, ઐતિહાસિક મહત્વ અને તે વિસ્તારમાં આવેલ શાળાના સંસ્થાકીય વાતાવરણ વચ્ચેનો સંબંધ તપાસવો.
- પ્રાથમિક શાળામાં ધોરણ ૮નો સમાવેશ થતાં ઉદ્ભવેલ સમસ્યાઓની શાળાના વાતાવરણ પર થતી અસર તપાસવી.
- કોઇ પણ એક જિલ્લાની પેસેન્ટર શાળા (પગાર કેન્દ્ર અથવા કેન્દ્રવર્તી શાળા) ના સંસ્થાકીય વાતાવરણનો અભ્યાસ.
- શાળાના વાતાવરણ પર સંગઠનાત્મક માળખાની અસરોનો અભ્યાસ.
- ઓ.સી.ડી.ક્યુ માત્ર આચાર્ય અને શિક્ષકો વચ્ચેની આંતરક્રિયાને આવરે છે. અન્ય આંતરક્રિયા જેવી કે વિદ્યાર્થી-શિક્ષકોને લક્ષમાં લઇને વધુ અભ્યાસ થઇ શકે.
- સરકારી પી.ટી.સી. કોલેજો વચ્ચેના સંસ્થાકીય વાતાવરણનો તુલનાત્મક અભ્યાસ થઇ શકે.
- સરકારી પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની લાક્ષણિકતાઓ અને આચાર્યોની લાક્ષણિકતાઓ તપાસી તેનો સંસ્થાકીય વાતાવરણ સાથેનો સંબંધ તપાસવો.
- બી.એડ્. કોલેજોનો સંસ્થાકીય વાતાવરણને અભ્યાસ.
- ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાઓ અને માધ્યમિક શાળાઓના આચાર્યોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફીનો અભ્યાસ.
- બી.એડ્. કોલેજ અને પી.ટી.સી. કોલેજોના આચાર્યોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી જણાવતો અભ્યાસ.
- માધ્યમિક શાળાઓના શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી અને તે શાળાના સંસ્થાકીય વાતાવરણનો સંબંધ તપાસવો.
- કલમ પ્રતિચાર સિધ્ધાંતનો ઉપયોગ કરીને શિક્ષકોની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી જણાવતો અભ્યાસ.
- ખાનગી શાળાના સંચાલકોનો શૈક્ષણિક ફિલસૂફી તથા તેઓ સંચાલિત શાળાઓના સંસ્થાકીય વાતાવરણનો અભ્યાસ.

સંશોધકે જૂનાગઢ જિલ્લાની સરકારી અને ખાનગી પ્રાથમિક શાળાના સંસ્થાકીય વાતાવરણના તુલનાત્મક અભ્યાસના અંતે ઉપરના સૂચનો ભલામણો ભાવિ સંશોધનકારો માટે કરેલા છે.

આ કાર્યક્ષેત્રમં વિવિધ સંશોધનો માટે વિશાળ અવકાશ રહેલો છે જે સંસ્થાકીય વાતાવરણીય વર્તનના વિષયવસ્તુના માળખા માટે અત્યંત મદદરૂપ થશે.

સંદર્ભ ગ્રંથસૂચિ

પુસ્તકો

1. Argyris, Chris, Personality and organization (New York: Harper and Row, 1957).
2. Bakee, E Weigh, Concept of the social organization in Hairo, Mason (Ed.) Modern organization Theory, (New York: John Viley and Sons, Inc. 1959).
3. Buch M.B. (ed.) (1974) Survey of Research in Education, Baroda: CASE
4. Buch M.B. (ed.) (1979) Second survey of Research in Education, Baroda: S.E.R.D.
5. Buch M.B. (ed.) (1987) Third survey of Research in Education, New Delhi N.C.E.R.T.
6. Buch M.B. (ed.) (1991) Fourth survey of Research in Education, New Delhi, N.C.E.R.T.
7. **ઘાંચી ડી. (૧૯૮૮) વર્ગખંડ પર્યાવરણ, અમદાવાદ યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ**
8. Gibb, Jack R. Socio psychological process of Group Instruction.

   The Dynamics of Instructional Groups, 59th NSS Year book, part II, (Chicago: Illinois: The University of Chicago Press (1960).
9. Halpin, Andrew W. and Croft, Don B. The organizational Climate of schools,(Chicago: Midwest Administration Centre University of Chicago, August 1963).
10. Halpin Andrew W. and Winer, B. James, A Factorial study of the Leader Behaviour Description in stogdill, Ralph M. and Coons, Alwin E., (Ed.) Leader Behaviour: its Description and measurement, (Columbus Ohio: The Ohio State University, 1970).
11. Sharma, M.L. Diagnosing School Climate, International Consultants, Sardar Shahr, Rajasthan (India), 1982.

12. Sharma M.L. Technical Hand book for School organizational climate Description Questionnaire, Sardar Shahr: Mrs. S. Sharma 1978.
13. ત્રિવેદી એમ.ડી. પારેખ બી.યુ. શિક્ષણમાં આંકડાશાસ્ત્ર, યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ અમદાવાદ-૧૯૮૯.
14. દેસાઇ એચ. જી. અને દેસાઇ કે. જી. સંશોધન પદ્ધતિઓ અને પ્રવિધિઓ, યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ,અમદાવાદ-૧૯૮૯.
15. દેસાઇ કે.જી., દેસાઇ એચ.જી. મનોવૈજ્ઞાનિક માપન, યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, અમદાવાદ-૧૯૭૮.
16. ઉચાટ ડી.એ. સંશોધનના પ્રારંભે, અક્ષર ભવન રાજકોટ-૧૯૮૮.
17. અંબાસણા એ.ડી. માપન, વિશ્વસનીયતા અને પ્રમાણભૂતતા, ડો. એચ.જી.દેસાઇ એજ્યુકેશનલ મેમોરીયલ ટ્રસ્ટ રાજકોટ-૧૯૯૩.
18. દરજી ડી.આર. શૈક્ષણિક માપન અને મૂલ્યાંકનની પ્રવિધિઓ, અમદાવાદ, યુનિવર્સિટીગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ અમદાવાદ - ૧૯૮૫.
19. મોદી દમયંતિબેન (સંપાદિત) સંશોધન માધુકરી, શિક્ષણ શાસ્ત્રભવન, ભાવનગર યુનિવર્સિટી - ૧૯૯૧.

JOURNALS

1. Andrews, J.H.M., What School Climate Conditions are desirable The C.S.A. Bulletin, July 1965 PP 4-40.
2. Argyris, Chris, Some Problems in conceptualizing organizational Climate, A case study of Bank Administrative Science Quarterly, 2nd March 1958, PP 501-502.
3. Bidwell, C.E. Some effects of Administrative Behaviour: A study in Role Theory, Adm. SC., Q., No-9, 1957 PP 978-980.
4. Cornell, Francis G., Socially perceptive administrative Phi Detta Kappan, 36,222, March, 1955.
5. Halpin, Andrew W. and Croft, Don B., The Organizational Climate of Schools Administrator's Note Book. XI (7), 1963.
6. Kenney, James B. and Rentz, R. Robert. The Organizational Climate of schools in five Urban Areas, The Elementary school Journal, Vol. 71, No-2, Nov.1970.
7. Sharma M.L. A comparative study of Organizational Climates of Government Secondary Schools and Private secondary schools of Churu District, Rajasthan, Journal of Educational Research and Extension, 1969. PP 120-126.
8. Sharma Motilal and Santhanam M.R. Percolation of School Climate into the Classroom, Education and Psychology Review, Oct., 1971.
9. Sharma Motilal and Santhanam M.R., School Organizational Climate and Teacher Classroom, Behaviour, Journal of Educational Research and Extension, Vol. 9, No.1, July, 1972.
10. Sharma Motilal, Organizational climate and academic achievement, Indian Journal of Psychometry and Education, 11, 12, 1971.
11. Sharma Motilal, School Organizational Climate: An overview. Indian Educational Review, Vol.6, No.2, 1971.
12. Sharma Motilal, Educating the managers of the educational enterprise: An Exploratory Programme, NIE Journal, VI, 3, 1972.

13. Sharma Motilal, Prognosticating the school climate, The Educational Trends, Vol.9 No.1-2, 1974.
14. Sharma Motilal, Organizational climate of school: A comparative study, Naya Shikshak, XIV, 3, 1975.
15. Sharma Motilal, & Parham, John, Principal's consideration behaviour and its relationship with school organizational climate, Parshashnika, Vol. III, No. 4, 1975.
16. Sharam Motilal, Initiating structure behaviors of the headmaster and secondary school climate, Indian Journal of Psychology, Vol. 48, part-4, 1973.
17. Sharma Motilal, School climate and its Relationship with Headmaster's Leadership Behaviour, Teacher To-day, Jan- March 1982.
18. Sharma Motilal, Buch P.M. & Rai, K., Organzational climate of secondary schools of Rajasthan and Gujarat: A Comparative study, in 'Motilal Sharma, et. al. (eds.) Diagnosing the School Personality, Baroda: Centre of Advanced study in Edu., 1975.
19. Sharma Motilal, Quraishi A.M., Teacher moral and organizational climate: An exploratory study. The Progress of Education, December, 1972.
20. Sharma Motilal, School organizational personality, Jan Shikshan, September-December. 1974.
21. Sharma Motilal, Dimensions of School Climate, Indian Educational Review, Jan. 1980.
22. Sharma Motilal, Schools in Context, Ambala-cant: The Indian Publicationls, 1980.
22. Sharma Motilal, Schools in Context, Ambala-cant: The Indian Publicationls, 1980.
23. Sharma Motilal, An Investigation into organizational climate of seco dary school of Rajasthan, EPA Bulletin, Vol., 1, No.2 July, 1973.
24. Spencer, Herbert, Autobiography, New York, 1904.

મહાનિબંધ, લઘુશોધ નિબંધ, સંશોધન અહેવાલ

1. Franklin, I. A study of organizational Climate and Teacher morale in college of Education in Gujarat, Ph. D. Edu. Baroda: M.S. Uni. 1975.
2. Gandhi, K.A. A Study of school Climate as a Function of personality of school personnel and pupil control Ideology, Ph.D. Edu. Baroda: M.S. Uni. 1977.
3. Jain, G.R. A study of organizational Climate of a few selected secondary schools under different management of Ulhasnaga and it's neighborhoods. Ph. D. Edu. Uni. of Bombay 1993.
4. Pillai, J.K. organizational Climate Teacher morale and school Quality, Ph. D. Edu., Baroda, M.S.Uni. 1974.
5. Raut S.R. A study of organizational effectiveness in relation to leadership behaviour role performance and conflict management strategies of the Headmasters and Teacher's work satisfaction. Ph. D. Edu. Kurukshetra Uni. 1995.
6. Rao T.R.S. A study of the classroom Climate in secondary schools, Ph.D.Edu. Madras Uni. 1977.
7. Sarkar S.C. A comparative study of Role perception and job satisfaction of Headmasters and Teachers in relation to organizational Climate of secondary school in Dacca city (Bangladesh), Ph.D. Edu. Pan. Uni. 1985.
8. Sargent J.S., An analysis of Principal and Staff Perceptions of High School Organizational climate, Unpublished Doctoral Dissertation, University, of Minnesota, Dissertation Abstracts 1967,27,2344A.
9. Schmidt, W.G. Relationship Between Jortain Aspect of Teacher Behaviour and Organizational Climate, Unpublished Doctoral Thesis. University of Alberta, Edmonton, 1965.
10. Shah S.A. A study of the Impact of school Climate on students and their teacher in Aligarh District, Ph. D. Edu. Agra Uni. 1981.

11. Sharma M.L. An Investigation into organizational Climate of secondary schools of Rajsthan, Ph. D. Edu. M.S.Uni. 1974.
12. Sharma M.L., A comparative study of Oraganizational climate of Government and Private schools of Churu District, Rajasthan, Unpublished Dissertation, National Institute of Education,N.C.E.R.T. New Delhi, India, 1968.
13. Sharma Motilal, Organizational Climate and its Measurement, Paper presented at the Summer Institute in Research Methodology in Education Organized at CASE, Faculty of Education and Psychology, M.S. University of Baroda, Baroda, 17th May, to 27th June, 1971c, p.2.
14. Sharma M.L., School climate and its Relationship with Headmaster's Leadership Behaviour, Unpublished Research Report, Centre of Advanced Study in Education, M.S., University, 1972d.
15. Sharma M.L., Prognesticating the school climate, Unpublished Research Report, Centre of Advanced Study in Education, M.S. University, 1972c.
16. Sharma M.L., School Climate and its Relationship with school Effectiveness, Principal's Effectiveness, and Teacher Satisfaction, Unpublished Research Report, Centre of Advanced study in Education, M.S. University, Baroda, 1972f.
17. Sharma M.L., and Shah, G.B. Initiating Structure Behaviour of the Headmaster and School Climate Unpublished Research Report. Centre of Advanced Study in Education, M.S., University, Baroda, 1972.
18. Sharma M.L., and Parham, J., Principal's Consideration Behaviour and its Relationship with school organizational Climate, Unpublished Research Report, Centre of Advanced Study in Education M.S., University, 1972.
19. Sharma M.L., Buch, P.M., and Rai, K., Organizational Climate of Secondary Schools of Rajasthan and Gujarat: A comparative study, in Sharma, Buch, Rai (Eds) Diagnosing the School Personality, Baroda: Centre of Advanced Study in Education, 1971.

20. Samrong P. A study of organizational Climate and Teacher morale in secondary schools in central zone of Thailand. Ph.D.Edu. M.S. Uni. 1976.
21. Smith D.C., Relationship Between External Variables and the Organizational Climate Description Questionnaire, Unpublished Doctoral Dissertation, North-Western University,Dissertation Abstracts, 1967, 27,2041A.
22. Stansbury R.D., A Validation study of the Organizational Climate Description Questionnaire for Iowa Elementary Schools, Unpublished Doctoral Dissertation, University of Iowa,Dissertation Abstracts, May, 1969, 29, 3217A.
23. Summers J.A., The Relationship of Organizational Climate of Elementary School Teachers, Unpublished Doctoral Dissertation, southern Illinois University, Dissertation Abstracts, 1970.
24. Tripathi M.K. organzational Climate and Teacher Attitudes: A study of Relationship, Ph.D. Edu. BHU. 1978.
25. Turner H.R., Association Between-Organizational Climate and Teacher satisfaction-Dissatisfaction, Unpublished Doctoral Dissertation Auburn, University, Dissertation Abstracts, April, 1969,29,34 April, 1969,29,3403A.
26. Wall R.C., A Study of Organizational Climate in Selected Suburban-Elementary Schools, Unpublished Doctoral Dissertation, University of Illinois, Dissertation Abstracts, 1967, 28, 4864A.
27. Wathias J.F., The relationship between the Principal and his Professional staff in the Public School Reparative Research Project, Regional Curriculum Projects, Atlanta, Diorama, 1966.

પરિશિષ્ટ

તાલુકાના નામ તથા સંચાલન મુજબ કુલ શાળાની સંખ્યા

ક્રમ	તાલુકાના નામ	જિલ્લા પંચાયત સંચાલિત શાળાઓ	ખાનગી ટ્રસ્ટ સંચાલિત શાળાઓ	કુલ
૧	ભેંસાણ	૦૪૫	૦૧૯	૦૬૪
૨	જૂનાગઢ	૧૧૧	૧૬૨	૨૭૩
૩	કેશોદ	૦૯૪	૦૬૨	૧૫૬
૪	કોડીનાર	૦૯૨	૦૬૦	૧૫૨
૫	માળીયા	૧૧૨	૦૩૬	૧૪૮
૬	માણાવદર	૦૭૧	૦૨૪	૦૯૫
૭	માંગરોળ	૧૨૬	૦૬૯	૧૯૫
૮	મેંદરડા	૦૫૨	૦૨૮	૦૭૦
૯	સૂત્રાપાડા	૦૯૪	૦૩૯	૧૩૩
૧૦	તાલાળા	૦૬૭	૦૩૮	૧૦૬
૧૧	ઉના	૧૮૮	૦૫૪	૫૪૨
૧૨	વંથલી	૦૫૮	૦૨૧	૦૭૯
૧૩	વેરાવળ	૧૧૩	૦૩૩૫	૨૪૮
૧૪	વિસાવદર	૧૦૧	૦૪૩	૧૪૪
	કુલ	**૧૩૨૪**	**૭૮૧**	**૨૧૦૫**

જૂનાગઢ જિલ્લાની જિલ્લા પંચાયત સંચાલિત અને ખાનગી ટ્રસ્ટ સંચાલિત પ્રાથમિક શાળાઓના વાતાવરણનો તુલનાત્મક અભ્યાસ

: માર્ગદર્શક :
ડૉ. એ. ડી. બડગુજર
સચિવ
ગુજરાત એસ.એસ.સી.ઇ.બોર્ડ,
વડોદરા

: પ્રયોજક :
નવીનચંદ્ર બી. ઉપાધ્યાય
વ્યાખ્યાતા
જિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવન,
જૂનાગઢ

માનનિય આચાર્યશ્રી,

નમસ્કાર,

સવિનય જણાવવાનું કે હું જિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવન, જૂનાગઢમાં વ્યાખ્યાતા તરીકે ફરજ બજાવું છું અને ગુજરાત એસ.એસ.સી.ઇ. બોર્ડ, વડોદરાના સચિવશ્રી ડૉ. એ. ડી. બડગુજર સાહેબના માર્ગદર્શન હેઠળ સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટીની શિક્ષણ વિદ્યાશાખામાં ઉપરોકત વિષયમાં પી.એચ.ડી. માટેનું સંશોધન કાર્ય કરૂ છું.

આ પત્ર સાથે હેલ્પીન અને ક્રોફટ દ્વારા રચિત સંસ્થાકીય વાતાવરણ સૂચક પ્રશ્નાવલી તથા શૈક્ષણિક ફીલસૂફીને લગતી પ્રશ્નાવલી એમ કુલ બે પ્રશ્નાવલીની ત્રણ નકલ મોકલું છું. આ બંને પ્રશ્નાવલી આપની શાળાનાં કોઇપણ ત્રણ શિક્ષકો પાસે ભરાવવાની છે. આપ પણ આ પ્રશ્નાવલી ભરી શકો છો.

આ પ્રશ્નાવલી સંપૂર્ણ રીતે ભરીને મારા આ મહાકાર્યમાં મદદરૂપ બનશો એવી શ્રદ્ધા છે. આપના અભિપ્રાય સંપૂર્ણ ગુપ્ત રહેશે અને માત્ર સંશોધન પુરતો જ ઉપયોગ થશે તેની હું અંગત ખાત્રી આપું છું. તમારા સાચા અને પ્રમાણિક જવાબો પર સંશોધનની સફળતાનો આધાર છે, તે ભૂલશો નહીં.

આપના ઉમદા અને ત્વરિત સહકારની અપેક્ષા સહ...

લી. આપનો આભારી
નવીનચંદ્ર બી. ઉપાધ્યાય
વ્યાખ્યાતા, ડાયેટ, જૂનાગઢ

પ્રશ્નાવલી ભરવા અંગેની સૂચનાઓ

સંસ્થાકીય વાતાવરણ સૂચક પ્રશ્નાવલી
Organizational Climate Discription Questionnaire
ફક્ત સંશોધન માટે

સૂચના :

2 આ પ્રશ્નાવલીમાં આચાર્ય, શિક્ષક અને શાળા પર આધારિત ૬૪ વિધાનો છે.

2 તમારી શાળાને લક્ષમાં રાખી બધા જ વિધાનો મૂલવવાના છે. જે વિધાન જે કક્ષાએ લાગુ પડતું હોય તે કક્ષા સાચી રીતે દર્શાવવાની છે.

2 દરેક વિધાન કાળજીપૂર્વક વાંચો અને તમે જે શાળામાં કામ કરો છો તેના સંબંધમાં જ જવાબ આપો છો તે યાદ રાખો.

2 આ વિધાનોની તપાસ 'સારા' કે 'ખરાબ'ની દૃષ્ટિએ ન કરશો.

2 દરેક વિધાનો માટે ઉત્તરપત્રમાં ચાર ક્રમાંક છે. એ વિધાનો તમારી શાળાને કે તમને લાગુ પડે તેમ છે. જો સૂચિત વિધાન મુજબ તમારી શાળામાં

- ભાગ્યેજ બનતું હોય તો (ક) એકની આસપાસ વર્તુળ કરો.
- ક્યારેક બનતું હોય તો (ખ) બેની આસપાસ વર્તુળ કરો.
- વારંવાર બનતું હોય તો (ગ) ત્રણની આસપાસ વર્તુળ કરો.
- હંમેશા બનતું હોય તો (ઘ) ચારની આસપાસ વર્તુળ કરો.

2 દરેક વિધાન માટે આપેલા ક,ખ, ગ, અને ઘ અક્ષર તે વિધાનની માત્રા સૂચવે છે. આથી

ઉદાહરણ તરીકે

ક્રમાંક	વિધાન	ભાગ્યેજ	ક્યારેક	વારંવાર	હંમેશા
૧	શિક્ષકો એકબીજાની સાથે પોતાની અંગત વાતો કરે છે.	ક	ખ	(ગ)	ઘ

ધારોકે તમારી શાળાના સંદર્ભમાં આ વિધાન મુજબ વારંવાર બનતું હોય તો (ગ) ની આસપાસ વર્તુળ કરો.

સંસ્થાકીય વાતાવરણ સૂચક પ્રશ્નાવલી

૦૧. આ શાળામાં કામ કરતી વ્યક્તિઓ એકબીજા સાથે મિત્રતા ધરાવે છે.
૦૨. આ શાળાના શિક્ષકોનું વર્તન ચીડ ચડે તેવું છે.
૦૩. આ શાળાના શિક્ષકો વિદ્યાર્થીઓની અંગત સમસ્યાઓ હલ કરવા માટે સમય ફાળવે છે.
૦૪. શૈક્ષણિક સાધનોના યોગ્ય ઉપયોગ માટે શિક્ષકોને જરૂરી સૂચનાઓ અને માર્ગદર્શન મળી રહે છે.
૦૫. શિક્ષકો પોતાની શાળામાં કામ કરતા અન્ય સહકાર્યકરોને પોતાને ઘેર આમંત્રે છે.
૦૬. આ શાળાનું એક લઘુમતી જૂથ બહૂમતિનો હંમેશા વિરોધ કરે છે.
૦૭. વર્ગશિક્ષણ માટે સંદર્ભ પુસ્તકો મળી રહે છે.
૦૮. વર્ગખંડના અને પરીક્ષાના કાર્યો તૈયાર કરવા માટે શિક્ષકોને પૂરતો સમય આપવામાં આવે છે.
૦૯. શિક્ષકો એકબીજાની કૌટુંબિક પરિસ્થિતિ જાણે છે.
૧૦. નવા શિક્ષકો પર ચીલાચાલુ શિક્ષકો નૈતિક દબાણ લાવે છે.
૧૧. સીઆરસી બેઠકમાં 'ચાલો, ત્યારે આમ કરી નાખીએ' એ પ્રકારની લાગણી પવર્તે છે.
૧૨. વહીવટી કામને લગતું તમામ કાર્ય આ શાળામાં બોજારૂપ છે.
૧૩. શિક્ષકો એકબીજાની સાથે પોતાની અંગત વાતો કરે છે.
૧૪. કેટલાક શિક્ષકો આચાર્ય પાસેથી વિશિષ્ટ લાભ મેળવવા પ્રયત્નો કરે છે.
૧૫. વર્ગશિક્ષણ અંગે જોઈતા સંદર્ભ પુસ્તકો, શૈક્ષણિક સાધનો વગેરે આ શાળામાં તાત્કાલીક મળે છે.
૧૬. વિદ્યાર્થીઓના પ્રગતિ પત્રકો તૈયાર કરવામાં શિક્ષકોને ખૂબ જ મહેનત પડે છે.
૧૭. શાળા સમય દરમ્યાન શિક્ષકો હળીમળીને હળવી આનંદ મજાક કરે છે.
૧૮. સી.આરસી બેઠકોમાં જયારે કોઇક બોલતું હોય ત્યારે અન્ય શિક્ષકો વચમાં બોલી ખલેલ પહોંચાડે છે.
૧૯. મોટાભાગના શિક્ષકો સહકાર્યકરોના દોષોનો સ્વીકાર કરી લે છે.
૨૦. શિક્ષકોને ઘણીબધી સમિતિઓમાં રોકાયેલા રહેવું પડે છે.
૨૧. અનૌપચારિક રીતે જયારે શિક્ષકો મળે છે ત્યારે હાસ્યની છોળો ઉછળે છે.
૨૨. સીઆરસી બેઠકમાં કેટલાક શિક્ષકો નિરર્થક પ્રશ્નો પૂછે છે.
૨૩. જયારે જરૂર પડે ત્યારે શાળાની સાધન સામગ્રીની સંભાળ રાખનાર વ્યક્તિ મળી શકે છે અથવા તેની વ્યવસ્થા થઇ શકે છે.
૨૪. શિક્ષણકાર્યમાં કેટલાક ચીલાચાલુ કાર્યો અવરોધક બને છે.
૨૫. પ્રોજેકટના અહેવાલો, પરીક્ષાના પરીણામ પત્રકો અને બીજી જરૂરી વિગતો શિક્ષકો પોતાની જાતે જ તૈયાર કરે છે.
૨૬. શાળામાં શિક્ષકો ભળતી ચર્ચાએ ચડી જાય છે.
૨૭. આ શાળાના શિક્ષકો શાળા પ્રત્યે ઉત્સાહ પ્રેરક જુસ્સો બતાવે છે.
૨૮. આચાર્ય શાળાનાં ધારાધોરણની ઉપરવટ જઇને શિક્ષકોને મદદ કરે છે.
૨૯. આચાર્ય શિક્ષકોને અંગત સમસ્યાઓ હલ કરવામાં મદદ કરે છે.
૩૦. આ શાળાનાં શિક્ષકો પોતાની જાતે જ શાળાના કામ માટે વધુ રોકાય છે.
૩૧. શિક્ષકો અપ્રતિમ જુસ્સાથી અને આનંદથી પોતાનું કામ પુરૂં કરે છે.
૩૨. શાળામાં આચાર્ય જાતે પરિશ્રમ કરી અન્યને દાખલો બેસાડે છે.

૩૩. આચાર્ય શિક્ષકોને, તેઓની સમસ્યાઓના ઉકેલ માટે વ્યકિતગત મદદ કરે છે.
૩૪. રીસેસમાં ચ્હા–પાણીની વ્યવસ્થા શિક્ષકો પોતે પોતાની રીતે કરી લે છે.
૩૫. શિક્ષકોનું આત્મધૈર્ય ઘણું ઊંચુ છે.
૩૬. આચાર્ય શાળાના શિક્ષકોને શાળા સમય બાદ પોતાનું કાર્ય કરી શકે તે માટે મદદ કરવા રોકાય છે.
૩૭. આચાર્ય શિક્ષકોના કાર્યની સુધારણા માટે રચનાત્મક ટીકા કરે છે.
૩૮. શિક્ષકો પોતાની પસંદગીના જુથોમાં જ એકબીજા સાથે હળેમળે છે.
૩૯. વર્ગના સમયપત્રક અંગેના બધાજ નિર્ણયો આચાર્ય પોતે કરે છે.
૪૦. આચાર્ય દરરોજ શિક્ષકોનો સંપર્ક સાધે છે.
૪૧. શાળા સમારંભોમાં આચાર્ય પૂરતી તૈયારી સાથે વ્યવસ્થિત રીતે બોલે છે.
૪૨. શિક્ષકોમાં રહેલા નજીવા મતભેદો દૂર કરવામાં આચાર્ય મદદ કરે છે.
૪૩. શિક્ષકોનાં કાર્ય અંગેનો કાર્યક્રમ આચાર્ય તૈયાર કરે છે.
૪૪. ચાલુ શાળાએ શિક્ષકો બહાર લટાર મારવા નીકળી પડે છે.
૪૫. શિક્ષકો શાળામાં શીખવવામાં આવતા વિષયોની પસંદગીમાં મદદ કરે છે.
૪૬. આચાર્ય શિક્ષકોની ભૂલો સુધારે છે.
૪૭. આચાર્ય સીઆરસી બેઠકમાં ઘણી વાતો કરે છે.
૪૮. પોતે જે ટીકા કરે છે તે યોગ્ય છે તેમ સમજાવવાના આચાર્ય પ્રયત્ન કરે છે.
૪૯. શિક્ષકો પોતાની પૂર્ણ શક્તિનો ઉપયોગ કરી કામ કરે છે એવી પરિસ્થિતી આચાર્ય સર્જે છે.
૫૦. શિક્ષકો ઉપર વધારાનું કામ ચાલાકીથી લાદવામાં આવે છે.
૫૧. આચાર્ય ઘડેલા નિયમોને કોઇ પડકારતું નથી.
૫૨. શિક્ષકોની અંગત સુખાકારી માટે આચાર્ય પ્રયત્નશીલ રહે છે.
૫૩. શિક્ષકોને જરૂર પડે ત્યારે ઓફિસની સુવિધાઓ મળી રહે છે.
૫૪. આચાર્યે શાળાની શિક્ષકસભાનું સંચાલન કોઈ પણ પ્રકારે પોતાના વ્યક્તિત્વની અસર લાવ્યા વગર જ કરે છે.
૫૫. શિક્ષકોનાં આવતાં પહેલાં આચાર્ય શાળામાં આવી જાય છે.
૫૬. સંચાલકો અને તાલુકા નિરીક્ષક માટે આચાર્ય અને શિક્ષકો એકબીજાના સહકારથી અહેવાલો ઘડે છે.
૫૭. ચર્ચાના મુદ્દાઓથી ભરપુર એવા એજન્ડાના આધારે શિક્ષકસભા યોજાય છે.
૫૮. શિક્ષકસભામાં મોટાભાગે આચાર્ય બોલે છે અને અહેવાલોનું વર્ણન કરે છે.
૫૯. પોતે પ્રાપ્ત કરેલા નવા વિચારો આચાર્ય શિક્ષકોને જણાવે છે.
૬૦. શિક્ષકો શાળા છોડી જવાની વાતો કરતા હોય છે.
૬૧. આચાર્ય શિક્ષકોનું વિષયવસ્તુનું જ્ઞાન ચકાસે છે.
૬૨. શિક્ષકો આ શાળાના આચાર્યને સહેલાઈથી સમજે છે.
૬૩. આચાર્ય શિક્ષકોને નિરીક્ષકની મુલાકાતના પરિણામોની જાણ કરે છે.
૬૪. શિક્ષકો પોતાની પૂર્ણક્ષમતા સાથે કામ કરે તે જોવા આચાર્ય ખૂબ આતુર છે.

આપના મૂલ્યવાન સહકાર બદલ આભાર

શૈક્ષણિક ફિલસૂફી માપદંડ

: માર્ગદર્શક :
ડૉ. એ. ડી. બડગુજર
સચિવ
ગુજરાત એસ.એસ.સી.ઇ.બોર્ડ,
વડોદરા

: પ્રયોજક :
નવીનચંદ્ર બી. ઉપાધ્યાય
વ્યાખ્યાતા
જિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવન,
જૂનાગઢ

ભાઇશ્રી / બહેનશ્રી,

તમે જાણો છો કે દરેક શિક્ષકને પોતાની શૈક્ષણિક ફિલસૂફી હોય છે. આ માપદંડ દ્વારા તમારી શૈક્ષણિક ફિલસૂફી જાણવી છે. માપદંડનું દરેક વિધાન ધ્યાનપૂર્વક વાંચો. ત્યારપછી તે વિધાન સાથે તમે જેટલા પ્રમાણમાં સંમત કે અસંમત હો તેને અનુરૂપ ખાનામાં 3ની નિશાની કરો. દરેક વિધાન સામેના પાંચ ખાના પૈકી માત્ર એક જ ખાનામાં 3ની નિશાની કરવા વિનંતી.

ક્રમાંક	વિધાન	સંપૂર્ણ સંમત	સંમત	તટસ્થ	અસંમત	સંપૂર્ણ અસંમત
૧	આત્માના વિકાસ દ્વારા વ્યાપક બનવું એટલે જ જીવન					
૨	ભૌતિક પરિસ્થિતી પર વધુને વધુ નિયંત્રણ પ્રાપ્ત કરવું એટલે જ જીવન					
૩	જીવનમાં જેટલું અનુભવ્યું તેટલું જ આપણા માટે સત્ય.					
૪	બાળકની પ્રકૃતિ જ છેવટની વાસ્તવિકતા છે					
૫	આત્મા અને પરમાત્માને ઓળખવો તે જ જ્ઞાન.					
૬	જગતમાં પ્રવર્તતા નિયમો જાણવા તે જ જ્ઞાન.					
૭	અનુભવની નિષ્પત્તિ તે જ જ્ઞાન					
૮	કુદરતના ખોળે રમતા રમતા જે જાણવા મળે તે જ જ્ઞાન					
૯	કલ્યાણકારી અને સનાતન હોય તે જ સાચી નીતિ					
૧૦	સલામતી અને સુખ તરફ લઇ જાય તે નીતિ જ સ્વીકાર્ય છે					

ક્રમાંક	વિધાન	સંપૂર્ણ સંમત	સમંત	તટસ્થ	અસંમત	સંપૂર્ણ અસંમત
૧૧	જેના અનુસરણથી જીવનમાં સફળતા મળે તે જ સાચી નીતિ.					
૧૨	બાળકના વ્યકિતત્વને ખીલવે તે જ નીતિ સ્વીકાર્ય છે.					
૧૩	આત્મસાક્ષાત્કાર કરવાની શકિત વિકસે એ જ શિક્ષણનું ધ્યેય છે.					
૧૪	કુદરત પર કાબુ મેળવવાની શકિત ખીલવે તે જ શિક્ષણનું ધ્યેય છે.					
૧૫	વિદ્યાર્થીઓમાં સમસ્યા – ઉકેલ શકિત ખીલે એ જ શિક્ષણનું ધ્યેય છે.					
૧૬	બાળકની જન્મજાત વૃત્તિઓ અને રસને પોષવા એ જ શિક્ષણનું ધ્યેય છે.					
૧૭	ભૂમિતિ, ગણિત, ભાષાઓ, નીતિશાસ્ત્ર, ઈતિહાસ જેવા વિષયાને અભ્યાસક્રમમાં પ્રથમ સ્થાન મળવું જોઈએ					
૧૮	વિજ્ઞાન, ટેકનોલોજી અને વ્યવસાયિક વિષયોને અભ્યાસક્રમમાં પ્રથમ સ્થાન મળવું જોઈએ					
૧૯	વાસ્તવિક જીવનની સમસ્યાઓને સમાવે તેવો સમસ્યાઉકેલ સ્વરૂપનો અભ્યાસક્રમ હોવો જોઈએ.					
૨૦	નાનું બાળક કુદરતમાંથી જે શીખે તે જ અભ્યાસક્રમ તેના માટે હોવો જોઈએ.					
૨૧	ગુરુની કૃપા મેળવી શ્રવણ કરવું અને અંતર્મુખ થવું તે શિક્ષણની સાચી પદ્ધતિ છે.					
૨૨	અવલોકન, નિદર્શન, પ્રયોગ, સંશોધન એ શિક્ષણની સાચી પદ્ધતી છે.					
૨૩	વિદ્યાર્થી બીજાઓની સાથે મળીને સમસ્યા ઉકેલે (પ્રોજેકટ પદ્ધતી) તે શિક્ષણની સાચી પદ્ધતી છે.					
૨૪	બાળકને રસ પડે તેવી મુકત પ્રવૃત્તિ જ શિક્ષણની સાચી પદ્ધતી છે.					
૨૫	ગુરુજનો પ્રત્યે પૂજયભાવ અને ઉચ્ચ ચારિત્ર્યનો કડક આગ્રહ વિદ્યાર્થી માટે જરૂરી છે.					
૨૬	શિક્ષકના માર્ગદર્શન નીચે નિયમોનું ચુસ્ત પાલન વિદ્યાર્થી માટે જરૂરી છે.					

ક્રમાંક	વિધાન	સંપૂર્ણ સંમત	સમંત	તટસ્થ	અસંમત	સંપૂર્ણ અસંમત
૨૭	શિક્ષક વિદ્યાર્થી સાથે સમાનભાવે રહી સમસ્યા ઉકેલમાં રસ લે અને શિસ્ત માટે પોતાનો પ્રભાવ ઉપયોગમાં ન લે તે જરૂરી છે.					
૨૮	શિક્ષકે પડદા પાછળ રહી બાળકની અભિવ્યક્તિનું માત્ર નિરીક્ષણ કરવું જોઇએ અને બાળકને નિયંત્રણો ન હોવાં જોઇએ.					
૨૯	મુકત જવાબી પ્રશ્નો દ્વારા પરીક્ષા લેવાવી જોઇએ					
૩૦	બહુવિકલ્પ પ્રશ્નો દ્વારા પરીક્ષા નિયમિત લેવાવી જોઇએ.					
૩૧	સમસ્યા – ઉકેલ જેવી પ્રવૃત્તિ દ્વારા પરીક્ષા હોવી જોઇએ.					
૩૨	પરીક્ષા હોવી જ ન જોઇએ.					
૩૩	ગુરુનું સાંનિધ્ય એ જ શાળા.					
૩૪	શાળા એટલે પ્રયોગશાળા.					
૩૫	સમાજમાં જઇ કામો ઉકેલવાં તે જ સાચી શાળા.					
૩૬	કુદરતનો ખોળો એ જ સાચી શાળા.					

સંસ્થાકીય વાતાવરણ સૂચક પ્રશ્નાવલી

ઉત્તરપત્ર

શિક્ષકનું નામ : ______________________________

શાળાનું નામ : ______________________________

સ્થળ/ગામ : ______________ તાલુકો : ______________

શૈક્ષણિક લાયકાત : ______________________________

અનુભવ (વર્ષ) : ______________ ઉંમર (વર્ષ) : ______________

જાતી : પુરૂષ : ☐ સ્ત્રી : ☐

શાળા પ્રકાર : સરકારી ☐ ખાનગી ☐ શાળા વિસ્તાર : શહેરી ☐ ગ્રામ્ય ☐

શાળામાં કુલ શિક્ષક સંખ્યા : ☐ શાળામાં કુલ વિદ્યાર્થી સંખ્યા : ☐

વિધાન ક્રમાંક	ભાગ્યેજ	ક્યારેક	વારંવાર	હંમેશા	વિધાન ક્રમાંક	ભાગ્યેજ	ક્યારેક	વારંવાર	હંમેશા
૦૧	ક	ખ	ગ	ઘ	૩૩	ક	ખ	ગ	ઘ
૦૨	ક	ખ	ગ	ઘ	૩૪	ક	ખ	ગ	ઘ
૦૩	ક	ખ	ગ	ઘ	૩૫	ક	ખ	ગ	ઘ
૦૪	ક	ખ	ગ	ઘ	૩૬	ક	ખ	ગ	ઘ
૦૫	ક	ખ	ગ	ઘ	૩૭	ક	ખ	ગ	ઘ
૦૬	ક	ખ	ગ	ઘ	૩૮	ક	ખ	ગ	ઘ
૦૭	ક	ખ	ગ	ઘ	૩૯	ક	ખ	ગ	ઘ
૦૮	ક	ખ	ગ	ઘ	૪૦	ક	ખ	ગ	ઘ
૦૯	ક	ખ	ગ	ઘ	૪૧	ક	ખ	ગ	ઘ
૧૦	ક	ખ	ગ	ઘ	૪૨	ક	ખ	ગ	ઘ
૧૧	ક	ખ	ગ	ઘ	૪૩	ક	ખ	ગ	ઘ
૧૨	ક	ખ	ગ	ઘ	૪૪	ક	ખ	ગ	ઘ
૧૩	ક	ખ	ગ	ઘ	૪૫	ક	ખ	ગ	ઘ
૧૪	ક	ખ	ગ	ઘ	૪૬	ક	ખ	ગ	ઘ
૧૫	ક	ખ	ગ	ઘ	૪૭	ક	ખ	ગ	ઘ
૧૬	ક	ખ	ગ	ઘ	૪૮	ક	ખ	ગ	ઘ
૧૭	ક	ખ	ગ	ઘ	૪૯	ક	ખ	ગ	ઘ
૧૮	ક	ખ	ગ	ઘ	૫૦	ક	ખ	ગ	ઘ
૧૯	ક	ખ	ગ	ઘ	૫૧	ક	ખ	ગ	ઘ
૨૦	ક	ખ	ગ	ઘ	૫૨	ક	ખ	ગ	ઘ
૨૧	ક	ખ	ગ	ઘ	૫૩	ક	ખ	ગ	ઘ
૨૨	ક	ખ	ગ	ઘ	૫૪	ક	ખ	ગ	ઘ
૨૩	ક	ખ	ગ	ઘ	૫૫	ક	ખ	ગ	ઘ
૨૪	ક	ખ	ગ	ઘ	૫૬	ક	ખ	ગ	ઘ
૨૫	ક	ખ	ગ	ઘ	૫૭	ક	ખ	ગ	ઘ
૨૬	ક	ખ	ગ	ઘ	૫૮	ક	ખ	ગ	ઘ
૨૭	ક	ખ	ગ	ઘ	૫૯	ક	ખ	ગ	ઘ
૨૮	ક	ખ	ગ	ઘ	૬૦	ક	ખ	ગ	ઘ
૨૯	ક	ખ	ગ	ઘ	૬૧	ક	ખ	ગ	ઘ
૩૦	ક	ખ	ગ	ઘ	૬૨	ક	ખ	ગ	ઘ
૩૧	ક	ખ	ગ	ઘ	૬૩	ક	ખ	ગ	ઘ
૩૨	ક	ખ	ગ	ઘ	૬૪	ક	ખ	ગ	ઘ

ગોપનીય

અહી કશું લખશો નહીં

Factors	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Raw Sores								

Adopted from :- OCDQ developed by Halpin & Croft 1963 **Scored By :**